

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

МАТЕРІАЛИ

**VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Науково-дослідна частина
Національного університету
кораблебудування
імені адмірала Макарова

Національний університет
кораблебудування
імені адмірала Макарова

54025, м. Миколаїв,
пр. Героїв України 9,
тел.: +38(0512)70-91-04,
e-mail: conference@nuos.edu.ua

54025, м. Миколаїв,
пр. Героїв України 9,
тел.: +38(0512)42-47-33

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН**

5 квітня 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОДА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ НАУК:
ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ**

Матеріали VII Всеукраїнської студентської науково-
практичної конференції

5 квітня 2024 року

МИКОЛАЇВ
2024

УДК 1: 3: 001: 8 (062.552)

А 38

Науковий редактор: Олена Гогоренко, канд. філол. наук, доцент

Редакційна колегія: Оксана Гінкевич, канд. пед. наук, доцент;

Людмила Матвієнко, канд. іст. наук, доцент;

Людмила Мухіна, канд. психол. наук, доцент;

Оксана Патлайчук, канд. філос. наук, доцент;

Михайло Федоренко, канд. іст. наук, доцент;

Ірина Шаповалова, канд. філос. наук, доцент.

Затверджено Науково-методичною радою ННГІ

Протокол №1 від 24.04.2024

А 38

Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук: перспективи та виклики: матеріали VII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. 5 квітня 2024 року. Миколаїв : НУК ім. адм. Макарова, 2024. 801 с.

У матеріалах конференції подається комплексний аналіз актуальних проблем соціально-гуманітарних наук. Зокрема розглядаються психолого-педагогічні проблеми становлення особистості, осмислюються трансформації та перспективи сучасного соціального і політичного процесу; визначається специфіка дискурсу історії та розвитку регіональних медіа.

Матеріали конференції стануть у пригоді дослідникам соціально-гуманітарних наук, магістрантам, студентам.

УДК 1: 3: 001: 8 (062.552)

© Національний університет
кораблебудування імені адмірала Макарова,
2024

Шановні колеги!

Від імені оргкомітету та кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національного університету імені адмірала Макарова дозвольте висловити щирі вдячність співробітникам, викладачам та здобувачам освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Національного університету «Одеська політехніка» за активну та постійну участь у проведенні VII всеукраїнської студентської Науково-практичної конференції: «Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук: перспективи та виклики».

Шановні колеги, сподіваємося, що ми і в майбутньому зможемо розвивати нашу співпрацю з метою розвитку студентської науки України.

Бажаємо Вам натхнення, внутрішньої стійкості та сили, творчої наснаги та професійних успіхів!

З повагою завідувачка кафедри
психології, філософії та соціально-
гуманітарних дисциплін

Людмила Матвієнко

РОЗДІЛ І

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ В СУЧАСНИХ ВИМІРАХ

Августінова А. Католицька церква у процесі колонізації Латинської Америки.....	11–15
Білик А. Великі географічні відкриття: їх передумови та наслідки.....	15–22
Богданов О. Наполеон Бонапарт та шуани: завершення громадянського конфлікту та перший у спіх консулату.....	22–28
Булдакова Я. Роль молодотурків у розвитку турецького націоналізму.....	28–32
Бурцев І. Британська окупація Єгипту 1882 р.....	32–37
Вонсович О. Розвиток мистецтва в епоху Ренесансу.....	37–41
Гапонова Ю. Інститут Адама Міцкевича як установа публічної дипломатії.....	41–45
Голованюк К. Атеїстична політика більшовиків у 1920 – 1921 рр. на Поділлі.....	45–52
Гурін С. Російсько-японська війна: кейс Миколаївщини.....	52–56
Добровольський А. Національна соціал-демократія у працях дослідників діаспори.....	57–61
Єремєєв М. Місце і роль Івана Самойловича у процесі інкорпорації Київської митрополії до Московської патріархії.....	61–65
Звеліндовська Ю. Ювелірна спадщина Гетьманщини.....	66–69
Івахова М. Історіографічний огляд пам'яток української культури.....	69–74
Кабакова Е. Процес становлення автокефальної української православної церкви у новітній період (1991-2024).....	74–77
Кітаєва Д. Село Буша – культурно-історичний центр Ямпільщини.....	77–85
Кретов О. Постачання озброєння Україні від іноземних партнерів та його вплив на перебіг російсько-української війни.....	85–92
Лісоволик В. Сучасні заходи для збереження пам'яті про Голодомор-Геноцид 1932-1933 років.....	92–98
Луценко І. Археологія на службі авторитарних режимів ХХ століття.....	98–104
Майорська Д. Релігійна політика румунської окупаційної влади в губернаторстві «Трансністрія».....	104–109
Марков А. Промова Рісто Рюті від 26 червня 1941 р. як обґрунтування оборонної війни Фінляндії.....	110–114
Маховський Т. Українські політичні партії на початку ХХ ст.: проблеми ідеологічної спрямованості.....	114–118
Мінаєв А. Окупаційні режими Французької імперії та Російської федерації: діахронічний зріз.....	118–122
Олійник І. «Руська трійця» як рушій національного відродження на західноукраїнських землях.....	122–127
Остапенко К. Нанкінська різанина у цифрах.....	127–133
Палій С. Час, що нічому не вчить: до питання про уроки Української революції 1917–1921рр.....	133–143
Піструй А. Роль громадянського суспільства у процесі державотворення України.....	143–146
Побережнюк М. Витоки історії Томашполя.....	146–151
Постоловський В. Доля радянської жінки-військовослужбовиці під час німецько-радянської війни.....	151–156
Радчук В. Україна і українці в радянських плакатах в період Другої світової війни.....	156–163
Рижик В. Політична спадщина Миколи Івановича Міхновського. Передбачення та прорахунки.....	163–167
Рощева Ю. Гомерівське питання в історії Стародавньої Греції.....	167–171
Святий А. Розгортання українського національного руху в Києві у 1905 р.....	172–176
Серветнік І. Створення мережі гетто на теренах Вінниччини з початком нацистської	

окупації.....	176–182
Сердюк В. Український рух на Кубані в роки революції 1917-1921 років.....	182–187
Сидорчук. Г. Роль Гермеса в грецькій міфології.....	187–191
Сікорська А. Зародження ордену єзуїтів.....	191–195
Стоцька Д. Вплив вчення Мартіна Лютера на розвиток німецької культури.....	196–201
Талюта І. Історичні травми та їх вплив на формування національної ідентичності в новостворених державах.....	201–205
Фаріон А. Зовнішня політика Китаю середини ХХ - початку ХХІ століття.....	205–209
Чікан М. Трайбалізм у країнах Тропічної Африки: сучасний вимір.....	209–213
Шаповалов Б. Створення та діяльність Міжнародного Вишеградського Фонду.....	213–218

РОЗДІЛ II

НОВІ ПАРАДИГМИ ТА НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕНЬ У СУЧАСНІЙ ПОЛІТОЛОГІЇ І СОЦІОЛОГІЇ

Базлов А. Соціально-політичні погляди Тімоті Снайдера.....	219–225
Войтко Л. право на вільне пересування та його обмеження у військовий час в Україні: порушення громадянських прав чи суспільна необхідність?.....	226–230
Дацюк Д. Вплив масових комунікаційних засобів на формування громадської думки та політичну активність.....	231–237
Енгель А. Місце держави в людському житті, за філософськими концепціями Платона і Аристотеля.....	237–242
Жавко С. Оптимізація логістичних маршрутів та вантажних перевезень з використанням штучного інтелекту.....	242–247
Зайцев А. Політичні ідеї Френсіса Фукуями.....	247–252
Іванченко М. Глобальні проблеми сучасності як симптоми кризи техногенної катастрофи.....	252–256
Кісаров-Дагнер О. Смертна кара: аргументи "за" і "проти".....	256–263
Кравченко Р. Генеративний штучний інтелект та руїни піраміди Маслоу.....	264–268
Кубінець І. Особливості формування іміджу адвоката.....	268–271
Купінець Л. Вплив штучного інтелекту на соціум.....	271–276
Лук'яненко І. Штучний інтелект: можливості та виклики.....	276–281
Петренко К. Вплив соціальних мереж на молоддь.....	282–286
Стецюк В. Бюрократія як феномен влади та управління.....	286–289
Щербак Д. Ділова комунікація брендів у відповідь на дезінформацію.....	290–294

РОЗДІЛ III

ФІЛОСОФСЬКІ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Binkivska K. Psychological Consequences of Religious Beliefs: Support or Stress?.....	295–300
Ishchuk A., Ishchuk O. Media communication in conflict: implications for humanitarian security in the russian-ukrainian war.....	300–303

Ishchuk M. Customs tariff regulation analysis in the shadow environment and its impact on humanitarian security.....	304–307
Арльонюк К. Феномен масонства у формуванні філософських основ буття українського суспільства.....	307–316
Білець В. Соціальна ідентичність у віртуальному просторі.....	316–321
Бінківська К., Заріфі З. Технологічна сингулярність чи постлюдський ренесанс?.....	322–326
Гавловська Д. Філософія та проблематика використання штучного інтелекту.....	326–331
Галаєва А. «Вплив «Industry 4.0.» на розвиток людства».....	331–33
Ганчич А. Різниця між поняттями "розум", "мудрість", "ерудованість" та "інтелектуальний" снобізм.....	338–339
Глушченко С. Духовність та душевність і релігійність та не релігійність.....	340–342
Гунік І. Вплив глобальних криз на розуміння відповідального розвитку сучасного суспільства.....	342–351
Жук А. Омана в екологічності електромашин.....	351–355
Заєць К. Різні види любові в античній грецькій культурі.....	355–360
Захаров М. Природа людської свободи: обмеження та відповідальність.....	360–369
Іванов Д. Функції науки у суспільному житті.....	369–373
Камінський С. Соціокультурна регламентація наукової діяльності.....	374–378
Касков А. Відкриті питання трансгуманізму.....	378–382
Квіткевич З. Філософські та культурологічні проблеми сучасного суспільства.....	382–387
Кізнюн Л. Інноваційний розвиток України. Інновації в умовах війни.....	387–392
Кульчинська В. Занепад поняття краси у сучасному мистецтві.....	392–396
Мамедова А. Час і простір.....	397–402
Махоніна Р. Дім мого серця.....	402–404
Мацан І. Філософія та мистецтво.....	404–407
Мельникова О. Проблеми людяності у штучному інтелекті та його вплив на суспільство.....	408–416
Нестеренко В. Основні принципи антикорупційної політики: особливості реалізації в України.....	417–422
Пастушак Д. AI як філософська проблема сучасного суспільства.....	422–427
Полінкевич С. Символізація у сакральному мистецтві.....	427–431
Рожик А. Поняття справедливості і її роль у суспільстві.....	431–437
Руденко М. Філософія XX ст.....	437–442
Саюнова М. Буддизм.....	443–449
Сімаков А. Паранормальні явища. Окультизм. Псі-феномени.....	449–460
Скакунов Г. Дефініції в науці. Опис і пояснення.....	461–464
Столяров В. Рукописи – безцінні таємниці минулого.....	464–468
Столяров О. Людство. У пошуках кращого життя.....	468–473
Шебалін Н. Наукова діяльність та інновації. Їх зв'язок і діалектична єдність.....	473–477
Шевчук А. Вплив розвитку штучного інтелекту на філософські аспекти людського існування.....	477–482
Ягода А. Професійний спорт як сучасне соціальне явище.....	482–488

РОЗДІЛ IV

РЕГІОНАЛЬНІ МЕДІА: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Андрєєв К. Розробка сайту кафедри журналістики, реклами та PR- технологій НУК імені адмірала Макарова.....	489–493
Афанасьєв В. Розробка проекту PR-кампанії для просування новинного регіонального сайту	

«НикВести».....	493–497
Ашмарін К. Цифровий сторітелінг у сучасних медіа.....	497–502
Байбуз А. Українська блогосфера в умовах повномасштабної війни.....	502–506
Бевзюк К. Телевізійне інтерв'ю у сучасному медійному просторі.....	507–511
Бещенко К. Розробка проєкту PR-кампанії для просування інтернет-магазину “Shar surpriz Niko”.....	511–515
Білас К. О. Роль регіональних медіа у підвищенні свідомості та розумінні впливу війни на життя людей.....	515–518
Борисенко Д. Розвиток української блогосфери в умовах воєнного стану на прикладі Телеграм-каналу «Лачен пише».....	518–522
Гожбур П. Цифровий сторітелінг: розробка і просування сайту (на прикладі онлайн-проєкту «Lifelines»).....	522–526
Голокоз Ю. Рекламна стратегія новинного ресурсу «про місто».....	527–531
Кардаш А. Формати телереклами: психологічний аналіз.....	531–534
Кореновський І. Аналіз поліграфічної реклами.....	534–540
Кузнєцова І. Спортивна тематика на сторінках регіональних медіа.....	541–544
Огородник Д. Методи використання засобів масової інформації для PR- заходів у виборчому процесі.....	544–549
Плахтіна О. Організація PR-кампанії у волонтерській діяльності для проведення безкоштовних уроків з української мови.....	549–554
Полякова А. Телевізійна реклама як соціокультурний феномен.....	554–557
Порошина Т. Організація рекламної кампанії в інтернеті на прикладі «Roshen&quot».....	557–560
Русаков М. Типологія слоганів реклами за фактором впливу (на матеріалі текстів комерційної реклами).....	561–565
Савченко Є. Особливості прямого ефірного мовлення у сучасну епоху.....	565–569
Саркісян А. Поняття, сутність та значення сторітелінгу як форми подачі інформації.....	570–573
Соболь М. Стратегії створення ефективної радіореклами.....	574–576
Соловійова М. PR технології в освітній сфері.....	576–580
Сугакова П. Вплив зміни зовнішності на самооцінку особистості.....	581–585
Супруненко С. Робота регіональних медіа в умовах суспільної кризи.....	585–589
Тітуренко Я. Аспекти використання гендерної міфології у сучасній рекламі.....	590–593
Фоміна П. Соціально-психологічне маніпулювання у рекламі.....	594–598
Форостяний В. Трансформація журналістики рішень під час повномасштабної війни.....	598–602

РОЗДІЛ V

ПСИХОЛОГІЧНІ СТУДІЇ: ПОШУК ВІДПОВІДЕЙ НА ВИКЛИКИ

СЬОГОДЕННЯ

Безхмельницький М. Проблеми взаємовідносин між підлітками і батьками.....	603–606
Бережник О. Психологія унікальності: розкриваючи таємниці людської різноманітності.....	606–612
Боброва С. Психологічні аспекти публічних виступів.....	613–616
Болдарєв Б. Гендерні стилі поведінки у кваліфікованих фехтувальників на рапірі.....	616–620
Болотня Г. «Втома від співчуття» серед населення як наслідок війни.....	621–624
Брятко Ф. Вплив засобів масової інформації на тривожність під час війни.....	624–627
Джулай Я. Психологічні особливості ціннісної сфери сучасної молоді.....	628–631

Дудка Є. Становлення психологічного клімату в студентській групі.....	632–636
Єрофеєнко А. Психологічна підготовка висококваліфікованого спортсмена.....	636–641
Задорожній Ю. Роль образу «Я» у процесі підготовки майбутніх практичних психологів.....	641–644
Зверян Д. Гендерні відмінності прояву агресії у підлітків.....	644–651
Карюк І. Вплив засобів масової інформації на розвиток особистості підлітка.....	651–657
Кузьміна М. Психологічні особливості ставлення внутрішньо переміщених осіб до життєвої перспективи в умовах війни.....	657–664
Летєнкова К. Взаємозв'язок ціннісних орієнтацій особистості та психологічної готовності до материнства, батьківства.....	664–668
Лунева Ю. Психологічні особливості конфліктної взаємодії у студентських групах...668–672	
Маніяк В. Когнітивні механізми у раціональному пізнанні здобувачів освіти через призму російської військової пропаганди.....	672–679
Маркіна М. Психологічні особливості мотивації співробітників в умовах воєнного конфлікту в Україні.....	679–683
Матеренко С. Проблема ставлення до себе жінок у кризі середнього віку.....	684–690
Мацик М. Психологічні особливості молодих людей, які знаходяться в прекарних умовах праці.....	690–694
Мельник А. Фактори емоційного вигорання та шляхи його подолання серед студентів.....	694–697
Ніколаєва О. Соціально-психологічний стан підлітків під час війни.....	698–703
Олійник І. Психологічна самодопомога в умовах російсько- української війни.....	703–708
Палєв Д. Вплив типу сімейного виховання на формування психологічного типу особистості.....	709–719
Пляка Б. Теоретичні засади проблеми розвитку мотиваційної готовності студентів-психологів до професійної діяльності.....	719–723
Салтовська М. Оздоровча ходьба та біг як засоби фізичного вдосконалення.....	724–728
Сатін Н. Роль та завдання тренера в становленні професійного спортсмена.....	728–731
Сінченко В. Статева диференціація: розкриття відмінностей між жінками та чоловіками в контексті сучасної науки.....	731–738
Сметана О. Мотивація навчанню та вдосконалення навичок з плавання військових під час воєнного стану.....	738–744
Теремецька А. Відтворення екстремальних подій в тележурналістиці. Правила безпеки.....	745–751
Трофимчук Н. Джоб-хопінг як специфічна професійна поведінка молодих людей.....	752–756
Фомін А. Особливості тривожно-депресивних станів у осіб, які постраждали в період військових конфліктів.....	756–763
Фучило Д. Психологічні особливості життєвої філософії “slow life” у молоді.....	763–766
Шевчук О. Особливості соціальної активності підлітків комп'ютерної залежності.....	766–773
Шепотило А. Вплив психоемоційного стану на ефективність діяльності.....	774–779
Щаблевський О. Професійний "Я-образ" майбутнього психолога.....	779–783

РОЗДІЛ VI

ТРЕНДИ ТРАДИЦІЙНИХ І МАРГІНАЛЬНИХ ГАЛУЗЕЙ

МОВОЗНАВСТВА

Литвинова А. Використання цифрових технологій у вивченні літератури: перспективи та виклики.....	784–790

Павленко К. Особливості переходу студента з рівня володіння intermediate (середній) до рівня upper-intermediate (вище за середній) англійської мови.....	791–793
Смаковська Г. Використання фразеологізмів як ефективного засобу для збагачення образного мовлення молодших школярів.....	793–796
Черняховська К. Технології розвитку діалогічного мовлення учнів 4 класу на уроках мовлення та читання.....	797-800

РОЗДІЛ І

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ В СУЧАСНИХ ВИМІРАХ

УДК 94(8=134)"15/18":272

Августінова А. М.

група ІstP1-B23, Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський, Україна
ang.vgst@gmail.com

Опря І. А.

кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
Кам'янець-Подільський, Україна
oprya.ihor@kpmu.edu.ua

Католицька церква у процесі колонізації Латинської Америки

У статті досліджено вплив католицької церкви на процес колонізації Центральної і Південної Америки. З'ясовано, що церква була не лише релігійною, але й культурною та політичною силою. Її присутність сприяла культурній трансформації та асиміляції місцевих народів, а також зміні соціально-економічного розвитку регіону.

Ключові слова: католицизм, Латинська Америка, колонізація, місіонери.

Релігія завжди відігравала значну роль у формуванні суспільства та культури, особливо в періоди змін та трансформацій, якими стали колоніальні завоювання Центральної та Південної Америки. Католицька церква була не лише релігійним, а й політичним та соціальним фактором, що впливав на життя мешканців територій, які стали об'єктом колонізації, а тому без з'ясування ролі церкви у процесі колонізації неможливо скласти повну картину історичного розвитку колонізованих територій. Відповідно метою статті є дослідження участі католицької церкви у колонізації Латинської Америки.

Розповсюдження католицизму в Латинській Америці розпочалось разом з

іспано-португальським завоюванням Нового Світу. Ще в процесі реконкісти в Іспанії склався тісний союз держави та церкви, адже ідеологічною основою боротьби з маврами на Піренейському півострові була боротьба за власну віру. Під час реконкісти королівська влада утримувала союз з католицькою церквою, яка призначала свою ієрархію у відвойованих у маврів землях за згодою короля. Церковна ієрархія, залежна від королівської влади, підтримувала короля у боротьбі з бунтівною знаттю та ідальго, а також у його прагненні обмежити міські вольності [1, с. 19].

Цей альянс корони і церкви ще більше зміцнів у зв'язку з наступними у другій половині XV ст. гоніннями проти іудеїв і маврів, в основі яких лежало прагнення корони позбутися цих спільнот, які становили не тільки великий економічний потенціал, але й мали певну релігійну автономією, що перешкоджала зміцненню монархічної влади. Корона розраховувала, що підриє економіко-ідеологічного впливу іудеїв і маврів сприятиме згуртуванню навколо неї інших розрізнених сил іспанського суспільства, особливо знаті та ідальго, та зміцненню прошарків, пов'язаних з торгівлею та промисловістю. Але найбільше від переслідувань іудеїв та маврів виграла церква, у руках якої опинилася значна частина іудейських капіталів та земель, які належали маврам [1, с. 20].

Під час конкісти завойовники і місіонери, які їх супроводжували, зіткнулися з новою, несподіваною для них проблемою. Досить швидко вони переконалися, що відкриті Колумбом землі зовсім не були казковою Індією, Китаєм чи Сіпанго (Японією), а індіанці зовсім не жителі цих азійських країн. Потрібно було переконати цих аборигенів у справедливості християнських ідей та хибності їхніх попередніх вірувань. Перші монахи-місіонери прибули на Антильські острови в складі експедиції Христофора Колумба ще в 1493 р., а перша церква була збудована у 1502 р. в Санто-Домінго.

Проникаючи в глиб територій, місіонери готували підґрунтя для експансії колонізаторів. Вслід за монахами домініканського та францисканського орденів активну участь в християнізації і колонізації місцевого населення прийняли

езуїти. Монахи створювали спеціальні поселення – місії, які налічували багато тисяч людей [4, с. 50].

Християнізація, як правило, здійснювалась насильно і супроводжувалась пограбуванням та закабаленням індіанців, знищенням пам'яток їх давньої культури. Католицизм був єдиною дозволеною релігією, підозрюваних в «ідолопоклонстві» інквізиція жорстко карала. Місіонерство поєднувалось з розробленою системою експлуатації аборигенів. Але одночасно монахи відіграли і велику цивілізаторську роль. Більшість сучасних міст виникли на місці колишніх місіонерських поселень. Монахи вивчали індіанські мови, складали їх граматику і словники, вивчали місцеві звичаї і культуру. В місіях велась просвітницька робота, прищеплювалися елементарні культурні, технічні навички. Навчальні заклади всіх ступенів, включаючи коледжі та університети, створювались і керувались католицькою церквою. В колоніальний період церква стала частиною державного механізму влади і набула широких привілеїв.

Війни за національну незалежність країн Південно-Американського континенту (починаючи з XIX ст.) призвели до зміни ролі католицизму в регіоні. Відносини ліберально республіканських правлінь з церквою були позначені гострим протистоянням. Перша спроба відділення церкви від держави була розпочата в Колумбії в 1853 р., а вже в кінці XIX – на початку XX ст. конституційно закріплюється свобода віросповідання і закладається основа сучасного юридичного статусу католицької церкви.

Відкриття Нового Світу залишилося в історичній пам'яті Західної Європи та католицької церкви епохальною подією. Воно надало Європі несподівану можливість здійснити безпрецедентну «духовну конкісту», тим більше важливу для католицької церкви в сенсі прирощення пастви за умов Реформації, що почалася в Європі. Мова йшла про повне переосмислення самого поняття євангелізації, адже народи Мексики, Перу, Бразилії століття жили, не знаючи християнських ідей про спасіння. Водночас відкриття нового континенту спричинило радикальні зміни у баченні світу європейцями, що ґрунтувалися до

цього на залишках античної традиції та авторитеті Біблії [3, с. 133].

Таким чином, католицька церква справила значний вплив на процес колонізації, виступаючи не лише релігійною, але й культурною та політичною силою. Її присутність сприяла культурній трансформації та асиміляції місцевих народів, а також зміні соціально-економічного розвитку регіону. Водночас, ці процеси супроводжувалися руйнуванням культурної ідентичності місцевих народів, адже європейці сприймали місцеві традиції як прояв дикунства.

Список використаних джерел

1. Григулевич И. Р. Крест и меч. Католическая церковь в Испанской Америке, XVI-XVIII вв. Москва, 1977. 293 с.
2. Кофман А. Ф. Рыцари Нового Света. *Латинская Америка*. 2004. № 2-6, 8-10, 12.
3. Канту Ф. Духовная конкиста: Очерки евангелизации Нового света: реферат. *Церковь и религиозное сознание в Новое и Новейшее время*. 2010. С. 131-147.
4. Поташинская Н. Н. Колониализм и религия. *Евразийский форум*. 2016. № 1 (8). С. 49-61.

Avgustinova A. M.

group IstP1-B23, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,

Kamianets-Podilskyi, Ukraine

ang.vgst@gmail.com

Oprya I. A.

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor

Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,

Kamianets-Podilskyi, Ukraine

oprya.ihor@kpmu.edu.ua

The Catholic Church in the Process of Colonization of Latin America

The article examines the influence of the Catholic Church on the process of

colonization of Central and South America. It is found that the church was not only a religious but also a cultural and political force. Its presence contributed to the cultural transformation and assimilation of local peoples, as well as to changes in the socio-economic development of the region.

Keywords: Catholicism, Latin America, colonization, missionaries.

УДК 910.4(091)

Білик А. Р

група IstP1-B22, Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка, Україна
istp1b22.bilyk@kpnu.edu.ua

Опря І. А.

кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії,
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка, Україна

Великі географічні відкриття: їх передумови та наслідки

Ключові слова: *Великі географічні відкриття, «Революція цін»,
абсолютизм, торгівельні шляхи.*

Постановка проблеми: У 15-17 століттях відбулися великі географічні відкриття, які значно змінили карту світу та відкрили нові шляхи для торгівлі та культурного обміну. Внаслідок цих подій став відомий світ, яким ми його бачимо сьогодні. Розкриття нових земель та морських шляхів стимулювало розвиток торгівлі, культури, науки та технологій.

Мета статті: Висвітлити передумови великих географічних відкриттів та їх наслідки для розвитку світової цивілізації.

Актуальність роботи: Дослідження великих географічних відкриттів має важливе значення у контексті сучасних глобальних викликів, таких як глобалізація, екологічна криза та культурні зміни. Розуміння передумов та

наслідків великих географічних відкриттів може допомогти нам краще зрозуміти сучасний світ та його проблеми, а також здати відповідь на питання, що чекають на нас у майбутньому.

Виклад результатів дослідження: Для історії Європи, епоха Великих географічних відкриттів стала переломною між Середніми віками та Новим часом. Наприкінці XV та у першій половині XVI століть декілька чинників об'єдналися, що зробило Великі географічні відкриття можливими.

Основними економічними передумовами Великих географічних відкриттів є зміни у розвитку продуктивних сил Західної Європи, початок розкладу феодальної системи і народження нової, капіталістичної системи. Ці зміни проявилися у значних змінах у сфері матеріального виробництва, стані та характері продуктивних сил, зростанні сфери товарно-грошових відносин та розширенні ринку наприкінці XV століття [4, с.186]. Серед економічних передумов виділялися:

1. Швидкий розвиток промисловості та збільшення товарності сільського господарства, що призвело до потреби у нових ринках збуту. Відбулися значні зміни у багатьох галузях матеріального виробництва, особливо у важкій та текстильній промисловості, де засоби виробництва почали використовуватися за допомогою водяного колеса. Сільське господарство також пережило розвиток, з'явилися нові методи обробітку, внесення добрив, що призвело до збільшення товарності та питомої ваги товарів на продаж. Одночасно з цим відбувалося розширення внутрішнього ринку європейських країн та зовнішньоторговельних відносин.

2. Ускладнення грошового обігу, поява нових форм торгівельних операцій, збільшення ролі торгівельних бірж, що вимагало більшої кількості дорогоцінних металів – золота та срібла – як засобів обігу. Європейські джерела срібла були значно виснажені, тому здобуття золота

стало однією однією метою на шляху до східних країн, відомих своїми запасами золота та дорогоцінних металів.

3. Криза середземноморської торгівлі, обумовлена завоюванням Туреччиною південно-середземноморського та Азовсько-Чорноморського басейнів, що призвело до блокування традиційних торгових шляхів та перетворення арабів на монополістів-посередників у торгівлі зі сходом. Європейські купці втратили контроль над основними торговими маршрутами, що зробило торгівлю зі сходом для них не вигідною та сприяло відтоку, а не притоку дорогоцінних металів. Такі обставини стимулювали європейців шукати нові торгові шляхи на схід, що сприяло появі Великих географічних відкриттів [5].

Основними економічними передумовами Великих географічних відкриттів є зміни в розвитку продуктивних сил Західної Європи, початок розкладу феодальної системи та зародження капіталістичної системи наприкінці XV століття. Ці зміни призвели до значних змін у сфері матеріального виробництва, стані та характері продуктивних сил, розширенні сфери товарно-грошових відносин та зростанні ринку [6, с.247].

Наступною передумовою Великих географічних відкриттів була соціальна. Її сенс полягав у тому, що відбулось перенаселення Західної Європи. Починаючи з XI століття, в Європі спостерігався ріст населення і, відповідно, міст. Це призвело до демографічної кризи – перенаселення Європи. Хоча епідемія чуми у XIV столітті, відома як "Чорна смерть", сповільнила цей процес, вона не змогла його зупинити. До середини XVII століття населення Європи зросло більш ніж у 2 рази, порівняно з серединою XV століття (з 45-50 мільйонів до 100 мільйонів чоловік) [2].

У зв'язку з перенаселенням Європи люди почали шукати нові території для життя, що спричинило внутрішню колонізацію та заселення менш обжитих регіонів Європи. Також це призвело до Хрестових походів – спроби культурного обміну з неєвропейським світом, яка завершилася не успішно. З часом, Європа

почала задихатися від надлишку населення, що призвело до концентрації населення та з'явлення значної кількості енергійних людей, готових до дальніх подорожей та інших ризикових операцій, а також тих, хто прагнув розширити коло знань шляхом вивчення нових земель.

Політичні передумови Великих географічних відкриттів включають розвиток абсолютизму в Західній Європі та завершення державного об'єднання ряду країн. Абсолютизм створив можливість для організації великих морських експедицій. Централізація влади дозволила накопичити значні кошти для фінансування подорожей. Фінансову підтримку здійснювали торговельні будинки, асоціації банкірів та інші буржуазні інститути, оскільки держава гарантувала повернення кредиту і забезпечувала збройний захист експедицій. Адаптація абсолютистських монархій вимагала зростаючих грошових витрат на утримання державних структур і розкішне життя двору. З іншого боку, подрібнення родових земельних маєтків та падіння реальної земельної ренти призвели до бідності значної кількості феодалів. Це стимулювало бідне безземельне дворянство шукати нові землі для завоювання, що стало однією з головних причин морських експедицій - захоплення колоній та пошук нових джерел доходів [5].

Завершення державного об'єднання країн Західної Європи призвело до закінчення тривалих війн і розпуску феодалських військ. Це створило велику кількість людей, які залишились без роботи і активно прагнули до участі у морських експедиціях. Іспанська та Португальська корони направляли їх енергію на завоювання нових земель за океаном, що зумовило пріоритет цих країн у відкритті та освоєнні нових територій [4].

Географічні відкриття кінця XV – першої половини XVII ст. відіграли ключову роль у економічному розвитку Західної Європи. Відкриття Америки і морського шляху до Індії, прокладеного португальцями, дали певні переваги у торгівлі країнам, розташованим на узбережжі Атлантичного океану. Першопрохідцями в європейській торгівлі XVI ст. були Португалія та Іспанія,

які також розпочали формувати колоніальні імперії, що в подальшому суттєво вплинули на політику та економіку Європи. Англія, Нідерланди та Франція почали конкурувати з іспанцями та португальцями лише наприкінці XVI століття.

Одним з найважливіших економічних наслідків Великих географічних відкриттів була так звана "революція цін" в Західній Європі, яка сильно сприяла розкладу феодалізму і формуванню капіталістичного господарства в цих країнах. Поясненням цього явища була обмежена і практично стабільна кількість золота й срібла в Європі. Після відкриття морських шляхів до Америки, Індії та Південно-Східної Азії грошовий голод в Європі був змінений могутнім припливом золота й срібла: загальна кількість золота на континенті за XVI століття зросла більш ніж у два рази, а срібла – в три. Географічні відкриття призвели до раніше невідомого явища – різкого зростання цін на ринках західноєвропейських країн, спочатку на сільськогосподарські продукти, а потім і на інші товари [3].

"Революція цін" суттєво змінила соціальну структуру країн Європи. Це призвело до погіршення становища багатьох верств населення, таких як робітники, що жили на заробітну плату, феодалі, що мали фіксовану ренту, і більшість селян. З іншого боку, "революція цін" збагатила торгівців та промислову буржуазію, яка в цей час народжувалася. Робоча сила подешевшала, але ціни на продукцію зросли, що спричинило збільшення багатства серед цих верств населення. Заможні верстви селянства також стали менш заможними, оскільки падіння купівельної сили грошей зменшило реальний оброк, який вони отримували [6, с.265].

Поміж іншого, активний розвиток торгівлі, викликаний Великими географічними відкриттями, призвів до необхідності масового виробництва. Дрібні товарні виробництва поступово уступають місце більш продуктивним формам організації виробництва, що підпорядковані капіталу. В економіці з'являються нові форми господарювання, а також відбуваються процеси

інтеграції нового типу господарства, заснованого на ринкових засадах. Капіталістичні відносини зароджуються як у промисловості, так і в сільському господарстві (хоч і трохи повільніше). Отже, "революція цін" призвела до зламу старих феодальних відносин, відіграючи важливу роль у формуванні капіталістичного господарства та генезі буржуазного суспільства в європейських країнах, що, з історичної точки зору, можна вважати прогресом [2].

Великі географічні відкриття також мали значний вплив на політичну ситуацію того часу. Розклад буржуазного суспільства, боротьба за колонії та ринки збуту призвели до загострення міжнародних відносин між європейськими країнами та боротьби за економічне лідерство. Португалія та Іспанія спочатку зайняли місце Італії як найбільш розвинені торговельні країни в Європі, а згодом їх місце зайняли Нідерланди та Англія.

Відкриття Америки Колумбом призвело до загострення суперництва між Іспанією та Португалією за право володіння новими землями. Це спричинило укладення двох договорів про розмежування сфер впливу між цими державами. Однак, незважаючи на ці домовленості, Іспанія та Португалія не змогли впоратися з тягарем своїх колоніальних придбань.

Англія використовувала своє сприятливе географічне положення для активної участі в торгівлі з колоніями Іспанії та Португалії, розвитку контрабанди та стимулювання корсарства та піратства, що дозволило їй взяти активну участь у перерозподілі колоніальних багатств. Нідерланди стали найбільш економічно розвиненою частиною Європи, маючи розвинену промисловість та великий торговельний флот.

Отже, переміщення торговельних шляхів із Середземномор'я в Атлантику призвело до економічного занепаду одних країн (наприклад, Італії) і піднесення інших (наприклад, Англії та Нідерландів). через деякий час, ці дві країни витіснили зачинателів великих географічних відкриттів - Португалію та Іспанію, вийшовши на лідерство у світовому економічному процесі [1].

Список використаних джерел та літератури:

1. Великі географічні відкриття та їх значення для Європи.
<http://history.vn.ua/book/history5/101.html>
2. Великі географічні відкриття. https://studme.com.ua/163308268282/politekonomiya/velikie_geograficheskie_otkrytiya_vgo.htm
3. Вітер І.І. Великі географічні відкриття та їх вплив на економічний розвиток країн європейської цивілізації. Наукове мислення : збірник статей учасників двадцять восьмої всеукраїнської практично-пізнавальної інтернет-конференції «Наукова думка сучасності і майбутнього» (25 березня – 4 квітня 2019 р.). Київ, 2019. С. 34–45.
4. Всесвітня історія [Текст]. – Дрібниця В. О. Нова історія (XVI –кінець XVIII століття)/ В. О. Дрібниця, В. В. Крижанівська. – К. : А.С.К. : Фаренгейт, 2000. – 221 с.
5. Меньшиков А. С. Великі географічні відкриття. – М.: 1983. Історія світової економіки. – М.: 1995. Економічна історія. М.: 1988
6. Юхименко П.І. Економічна історія: Навч. посіб. – 2-ге вид., стер. – К.: Вікар, 2006. – 341 с.

Bilyk A. R

Group IstP1-B22, Kamianets-Podilskyi National

Ivan Ohienko National University, Ukraine

istp1b22.bilyk@kpmu.edu.ua

Oprya I. A.

PhD in History, Associate Professor of the Department of World History,

Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National

Ivan Ohienko National University, Ukraine

Great geographical discoveries: their preconditions and consequences

Problem statement: In the 15th-17th centuries, great geographical discoveries took place that significantly changed the map of the world and opened new paths for

trade and cultural exchange. As a result of these events, the world as we see it today became known. The discovery of new lands and sea routes stimulated the development of trade, culture, science, and technology.

The purpose of the article: To highlight the prerequisites of the great geographical discoveries and their consequences for the development of world civilization.

Relevance of the work: The study of great geographical discoveries is important in the context of modern global challenges, such as globalization, environmental crisis, and cultural change. Understanding the preconditions and consequences of great geographical discoveries can help us better understand the modern world and its problems, as well as answer the questions that await us in the future.

Keywords: Great geographical discoveries, "Price Revolution", absolutism, trade routes.

УДК 94(44)"1804/1815"

Богданов О. О.

група 524, Педагогічний інститут, кафедра історії
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
bogdanovaleksandr321@gmail.com

Нефьодов Д. В.

доктор історичних наук, доцент кафедри історії
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
nefyodovdv@gmail.com

**Наполеон Бонапарт та шуани: завершення громадянського конфлікту та
перший успіх консулату**

В статті досліджені особливості політики Наполеона Бонапарта стосовно шуанів; встановлені причини негайних політичних рішень, які вжиті Наполеоном стосовно нестабільних регіонів Франції, виявлена послідовність змін в його ставленні до цього питання та окреслені основні результати, яких йому вдалося досягти в напрямку умиротворення шуанів

Ключові слова: Франція, Наполеон Бонапарт, Велика французька буржуазна революція, Консулат, шуани

Постановка проблеми. Революція 1789 р. принесла Франції розкол у суспільстві, який вилився у повноцінний громадянський конфлікт. Більшість французів залишались християнами-католиками, а нова революційна влада була суто світською. Повноцінною громадянською війною можна назвати кровопролитне придушення повстання у Вандеї. Західних французів, які відмовилися миритись з антирелігійним та антимонархічними напрямками революції і стали воювати проти влади, назвали шуани.

В 1799 р. після приходу до влади Наполеон Бонапарт намагався закінчити громадянський конфлікт з шуанами. **Об'єктом дослідження** є виявлення особливостей політики Наполеона стосовно шуанів. **Мета статті** – встановити причини негайних політичних рішень, які було вжито Наполеоном після Перевороту 18 брюмера стосовно нестабільних регіонів Франції, виявити послідовність змін в його ставленні до цього питання та окреслити основні результати, яких йому вдалося досягти в напрямку умиротворення шуанів.

Виклад результатів дослідження. Необхідність примирення із шуанами в західних регіонах Франції була зумовлена і стратегічним розрахунком: ці регіони становили загрозу потенційної інтервенції у Францію із заходу від Британської імперії, яка надавала військову підтримку бунтівникам [5, с. 680-682]. З іншого боку, Наполеон Бонапарт розумів, що закінчення війни від нього чекають у першу чергу, адже він у ході своєї Італійської кампанії 1796-1797 рр. завершив війну проти Першої коаліції, підписавши Кампо-Формійську мирну

угоду в 1797 р., це створило йому репутацію «рятівника» [6]. Водночас, придушення повстання у Вандеї шляхом геноцидних практик проти власного населення стало одним із найбільших ударів по репутації Директорії. Це зумовило необхідність якомога швидшого примирення з повстанцями західних регіонів, але всі спроби тодішньої республіканської влади в 1795-1797 рр. укласти мирні угоди з шуанами зазнали невдачі [3]. Особливо ситуація загострилася після подій вересня 1797 р., коли в результаті Перевороту 18 фрюктидора Директорія перейшла до більш авторитарних методів управління і скасувала результати виборів, на яких роялісти завоювали сильні позиції. Таким чином, інтенції Першого консула республіки Бонапарта у 1799 р. щодо негайного замирення шуанів були зумовлені рядом об'єктивних та суб'єктивних причин.

Як зазначалося раніше, шуанський рух супротиву зародився і розповсюдився на заході Франції, передусім, це регіон Бретань і департамент Вандея дещо південніше, були також окремі епізоди поширення бойових дій в Нормандії, що на півночі. До причин невдоволення місцевого населення, окрім релігійних, відносилась і масова мобілізація, розпал якої прийшовся на початок війни проти Першої коаліції.

Республіканський генерал Гош, який мав досвід війни з повстанцями на Заході, зазначав, що населення Бретані готове примиритись з республіканською владою, але для цього треба послабити антирелігійну політику і вжити «деяких контрреволюційних заходів» [2, с. 188-190]. На жовтень 1799 рр. припав новий спалах воєнних дій зі сторони шуанів всередині країни при підтримці наступу ззовні від нової коаліції монархічних дворів Європи.

В той же час ще неофіційний Перший консул республіки Наполеон перейшов до втілення своїх слів про об'єднання французького суспільства на ділі. Він посприяв проведенню мирних переговорів з шуанами. В рішенні від 27 листопада (трохи більше ніж за два тижні після приходу до влади) вказано, що «намір консулів закінчити бойові дії в грудні-місяці» [1, с. 16]. Очевидно, що на цьому етапі Бонапарт з ентузіазмом підходив до мирного рішення протистояння

з шуанами, це підтверджує і оголошена ним амністія повстанцям.

З листа Бонапарта генералу Берт'є від 29 грудня можна робити висновки про його позицію щодо консервативного населення Вандеї, в ньому він писав: «жителі матимуть право на вільне сповідування релігії; непродані церкви будуть передані у розпорядження муніципалітетів; від священників не вимагатимуть ніякої іншої присяги, окрім вірності Конституції, вони справлятимуть месу коли того забажають» [1, с. 70].

Щодо позиції Наполеона у відносинах з очільниками шуанів, то вона була неоднозначною. Документи свідчать про те, що він проводив чітку межу між цивільними жителями західних регіонів, у яких були справедливі причини для незадоволеності революційною владою, – з однієї сторони; та емігрантами-роялістами, які повернулися з британських островів зі зброєю в руках і грошима від британського уряду для ведення війни, – з іншої сторони [1, с. 62].

Тим не менш, у листі до генерала Едувіля від 29 грудня 1799 р. Наполеон пише стосовно лідерів шуанського руху наступне: «Нехай лідери знають, що я переконаний у їх правдивості, якщо хтось з них, хто допоможе з умиротворенням, захоче поїхати до Парижа, то я уповноважу вас надати їм необхідні для цього умови» [1, с. 73]. В кінці листа він закликає Едувіля вести війну активно і суворо, якщо мирні засоби не спрацюють.

Важливою була позиція протилежної сторони – самих шуанів. З початком Консулату і появою Бонапарта в політичному авангарді Франції серед шуанерії з'явилися сумніви щодо подальших дій. Здавалося, можна скористатися з того, що Директорія канула в Лету і республіканський устрій нестабільний, але в той же час нова влада в лиці Першого консула закликала їх до переговорів. Серед багатьох шуанських ватажків почали ширитися надії на те, що Бонапарт відновить Бурбонів на французькому престолі. Були і ті, хто категорично виступав проти переговорів і закликав до продовження збройної боротьби. Можна сказати, що події 18 брюмера ще більше розділили рух шуанів, який і без того не характеризувався організованою єдністю.

На практиці це вилилося в те, що ряд шуанських вождів пішли на переговори і на початку грудня, як того вимагали консули республіки, Едувіль міг заявити про завершення бойових дій в Західній Франції. Вже 2 грудня більша частина роялістів підписали мирний договір з республікою в замку д'Ангрі поблизу міста Анже. Серед цих шуанів, що склали зброю і домовилися, були абат Берньє, Луї д'Андіньє та Жан-Гійом де Невіль, останні двоє відгукнулися на запрошення Бонапарта і особисто зустрілися з ним в Парижі, де він переконав їх в безсиллі Бурбонів і вмовив перейти на свою сторону. В результаті д'Андіньє і Невіль звернулися до інших шуанів із закликом вести переговори. В січні 1800 р. на мирну угоду пішов вандейський ватажок Шарль д'Отішан.

Однак не все йшло за планом Бонапарта і після д'Отішана ще залишалися партизани, які не хотіли йти на переговори з Едувілем, зокрема в Нормандії завзято продовжував чинити опір Фротте. Це змусило Бонапарта звернутися до силових методів приборкання шуанів. Кадудаль і Бурмон потерпіли остаточні поразки в лютому 1800 р., в тому ж місяці було розстріляно Фротте, який після поразок пішов на переговори [4, с. 580-585].

Висновки. Таким чином, активну фазу викликаної революцією громадянської війни у Франції було завершено і в подальшому окремі шуани знайшли своє місце в політичній структурі Консулату і Першої імперії, але деякі з них розчарувалися у владі Бонапарта і організовували політичні змови проти нього, влаштовуючи замаху з ціллю ліквідувати його фізично. Завершення громадянського конфлікту з шуанами і вандейцями на території Франції є одним із перших значних успіхів Консулату.

Список використаних джерел

1. Correspondance de Napoléon Ier; publiée par ordre de l'empereur Napoléon III t.6 [Electronic resource]. — Regime of access: <https://catalog.hathitrust.org/Record/008589218>

2. Desprez, Claude. Lazare Hoche d'après sa correspondance et ses notes. J. Dumain, 1880 [Electronic resource]. – Regime of access: https://books.google.com.ua/books?id=8GNIAAAAYAAJ&hl=ru&source=gb_s_navlinks_s
3. Gabory, Emile. La Révolution et la Vendée, éd. Robert Laffont, coll. Bouquins, 1993
4. Gabory, Emile. Napoléon et la Vendée éd. Robert Laffont, coll. Bouquins, 1993
5. Mémoires du comte Joseph de Puisaye, Volume 6. [Electronic resource]. – Regime of access: https://books.google.com.ua/books/about/Mémoires_du_comte_Joseph_de_Puisaye.html?hl=fr&id=qIluAAAAMAAJ&redir_esc=y
6. Tulard, Jean. Napoléon: Ou le mythe du sauveur. Fayard, 1983

Bohdanov O.O.

*524 group, Pedagogical Institute, Department of History
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
bogdanovaleksandr321@gmail.com*

Nefodov D.V.

*Doctor of Historical Sciences,
Associate Professor at the Department of History
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
nefyodovdv@gmail.com*

Napoleon Bonaparte and the Chouans: the end of the civil conflict and the first success of the consulate

The article examines the peculiarities of Napoleon Bonaparte's policy regarding

the Shuans; the reasons for the immediate political decisions taken by Napoleon regarding the unstable regions of France are established, the sequence of changes in his attitude to this issue is revealed, and the main results that he managed to achieve in the direction of pacifying the Chouans are outlined

Key words: *France, Napoleon Bonaparte, Great French bourgeois revolution, Consulate, Chouans*

УДК 94(560)"187/192

Булдакова Я.С.

група IstP1-B21, Кам'янець-Подільський
національний університет імені Івана Огієнка,
Кам'янець-Подільський, Україна
istp1b21.buldakova@kpnu.edu.ua

Опря І. А.

кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
Кам'янець-Подільський, Україна
oprya.ihor@kpnu.edu.ua

Роль молодотурків у розвитку турецького націоналізму

Стаття досліджує роль молодотурків у формуванні та розвитку турецького націоналізму. Зазначається, що молодотурки виступили як опозиційний рух до абсолютистського режиму Османської імперії під керівництвом султана Абдул-Гаміда II. З'ясовано, що рух молодотурків об'єднав різні ідеологічні напрямки, включаючи демократів, лібералів та націоналістів, і прагнув до національного самовизначення турецького народу та розвитку його національної ідентичності.

Ключові слова: *молодотурки, турецький націоналізм, Османська імперія, національне самовизначення.*

Молодотурки, що стали основою політичного руху в Османській імперії наприкінці XIX – на початку XX ст., відіграли важливу роль у переході від імперського до національного мислення в Туреччині. Роль молодотурків у розвитку турецького націоналізму залишається однією з ключових тем у турецькій історії. Однак, існує потреба в детальному аналізі їхнього впливу на формування національної ідентичності і політичних трансформацій в Туреччині.

Метою даної роботи є дослідження ролі молодотурків у процесі формування турецького націоналізму та визначення їхнього впливу на політичну картину Туреччини.

Роль молодотурків у розвитку турецького націоналізму була досить важливою в історії Туреччини. У пізньому періоді Османської імперії вони виступили як широкий опозиційний рух, відверто виступаючи проти абсолютистському режиму султана Абдул-Гаміда II. Найвпливовішою організацією в цьому русі був Комітет єдності та прогресу. Цей рух об'єднав представників різноманітних ідеологічних напрямків, включаючи демократів, лібералів, націоналістів та представників інших політичних уявлень.

Молодотурки виступали за перехід влади від абсолютизму до конституційного управління, відображаючи тим самим прагнення до більш демократичного інституційного устрою. Їхня активність сприяла створенню другого конституційного періоду в історії Туреччини, який розпочався у 1908 р. Цей історичний етап відзначився початком багатопартійної демократії в країні, відкривши нові перспективи для розвитку політичного та суспільного життя .

Молодотурки, хоча і мали в назві турецьке слово, виявилися етнічно різноманітним рухом, що відображало широкий спектр національних груп, які існували в Османській імперії. Вони прагнули до національного самовизначення турецького народу та активно працювали над розвитком його національної ідентичності. Це прагнення стало однією з ключових мотивацій їхньої діяльності

та сприяло формуванню сучасного обличчя турецького націоналізму.

Роль молодотурків у розвитку турецького націоналізму була надзвичайно значущою і виявилася багатогранною. Перебуваючи при владі, вони провели адміністративні реформи, зокрема в управлінні провінціями, що призвело до більшої централізації. Молодотурки також були першими османськими реформаторами, які сприяли індустріалізації країни. Крім того, програми їхнього режиму передбачали більшу секуляризацію правової системи та розвиток освіти, включаючи жіночу освіту та покращення державних початкових шкіл.

Проте, не дивлячись на ці позитивні зрушення у внутрішніх справах, діяльність молодотурків була суттєво затьмарена катастрофічними наслідками їхньої зовнішньополітичної діяльності. По-перше, їхня поспішна оцінка військового потенціалу Німеччини призвела до порушення нейтралітету і вступу в Першу світову війну на боці Центральних держав. Османські війська зробили важливий внесок у військові зусилля Центральних держав, воюючи на кількох фронтах.

У 1915 р. члени молодотурецького уряду видали наказ османським солдатам та їхнім помічникам у Східній Анатолії, поблизу російського фронту, депортувати або стратити мільйони вірмен, що переросло у справжній геноцид вірмен. Ця трагедія суттєво погіршила міжнародне реноме країни та негативно вплинула на її сприйняття у світі.

Після війни Партія свободи та злагоди відновила контроль над османським урядом і розпочала чистку урядовців-молодотурків. Проте правління свободи та злагоди було коротким, оскільки Мустафа Кемаль-паша (Ататюрк) підштовхнув націоналістичні настрої в Анатолії, що призвело до розпаду імперії у найближчі роки.

Султанський “irade” від 23 липня 1908 р., судячи з реакції самих іттихадистів, можна вважати фактично прогнозованим завершенням самої Молодотурецької революції, хоча її інерційні симптоми, безумовно, тривали ще деякий час. Однак, їхні зусилля також стали важливим кроком у розвитку

турецького націоналізму. Вони заклали основи для революції Ататюрка, яка перетворила Туреччину на одну з найпрогресивніших і сучасних держав за стандартами того часу. Це стосувалося насамперед розв'язання проблеми емансипації турецьких жінок. [2, с.125].

Молодотурки вважали революцію завершеною і робили все можливе, щоб запобігти подальшим масовим демонстраціям. З моменту проголошення конституції молодотурки контролювали армію та утримували владу. [1 с. 25]. Втім більшість лідерів руху вважала, що центральна влада має переважати над загальною народною масою, яка залишалася переважно неосвіченою. Вони вважали авторитарні методи необхідними для досягнення соціальних та політичних змін у країні. Окрім переорієнтації на націоналізм, рух молодотурків також вплинув на формування офіційної ідеології Туреччини.

Отже, молодотурки відіграли значущу роль у політичних, соціальних та культурних трансформаціях Османської імперії. Вони спрямовували свої зусилля на створення єдиного та сильного турецького народу, розвиток сучасної політичної системи та розбудову турецької державності. Їхні ідеї та діяльність мали великий вплив на процес національної самосвідомості турецького народу та формування сучасної турецької ідентичності. Результати дослідження дозволяють краще зрозуміти історичний контекст розвитку турецького націоналізму та його вплив на сучасну політичну ситуацію у Туреччині.

Список використаних джерел

1. Ксьондзик Н. М. Туреччина – Європа: історичні підстави політичного та економічного зближення. Українська орієнталістика. 2006. Вип. 1. С. 22 – 33
2. Черніков І. Ф. Молодотурецька революція 1908 р. в Османській імперії. Східний світ. 2009. No 1. С. 122-127.

Buldakova Y.S.

*group IstP1-B21, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
istp1b21.buldakova@kpmu.edu.ua*

Oprya I. A.

*Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
oprya.ihor@kpmu.edu.ua*

The Role of Young Turks in the Development of Turkish Nationalism

The article examines the role of the Young Turks in the formation and development of Turkish nationalism. It is noted that the Young Turks acted as an opposition movement to the absolutist regime of the Ottoman Empire under the leadership of Sultan Abdul Hamid II. It is found that the Young Turks movement united various ideological trends, including democrats, liberals and nationalists, and sought national self-determination of the Turkish people and the development of their national identity.

Keywords: *Young Turks, Turkish nationalism, Ottoman Empire, national self-determination.*

УДК 327.2(410): 94(620) «1882»

Бурцев І. О.

група 514, педагогічний факультет

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

Миколаїв, Україна

panda228355@gmail.com

Буглай Н. М.

доктор історичних наук, професор кафедри історії,
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського
Миколаїв, Україна
buglay@ukr.net

Британська окупація Єгипту 1882 р.

Аналізується динаміка конфлікту в Єгипті XIX ст., розглядається роль Великої Британії та її союзників у придушенні повстання під керівництвом А. Урабі, підкреслюється стратегічна важливість Єгипту у політичних інтересах XIX ст. Досліджується реакція Великої Британії на конфлікт та його наслідки для подальшого розвитку регіону, робиться акцент на процесі колоніальної експансії та формуванні нового світового порядку в той період.

Ключові слова: *Близький Схід, єгипетсько-британський конфлікт, окупація, Велика Британія, Єгипет, зовнішня політика.*

Британська окупація Єгипту 1882 р.

Значущість даної проблеми полягає у необхідності розкриття впливу імперіалістичних стратегій на формування національної самосвідомості в регіоні Близького Сходу. На сьогодні важливим є зрозуміти причини та наслідки колоніальних конфліктів, які залишають відбиток на сучасній політичній карті регіону.

Мета роботи – розкрити причини та наслідки єгипетсько-британського конфлікту, проаналізувати вплив інтересів імперіалістичних країн на формування національних рухів Єгипту в XIX ст.

Близький Схід довгий час був центром де великі держави намагалися боротися за вплив для розширення територій та контролю над цим регіоном. Османська імперія в той час перебувала в занепаді, тому не дивно, що більшість великих держав хотіли розділити між собою її територію. Особливо в цьому питанні були зацікавлені Франція, Велика Британія та Російська імперія. Загалом

в Єгипті в XIX ст. поступово розвивався національний рух, який був агресивно налаштований до іноземців в країні: в єгиптян на те були свої причини, – через велику кількість європейців, які перебували на різних посадах в Єгипті вони отримували набагато більшу зарплату, ніж ту яку отримували єгиптяни, це все створювало велике навантаження на бюджет країни [1, с. 474]. Особливо цей рух почав набирати обертів з кінця 1870-х років, але його вплив поширився з травня 1880 р., коли, його очолив армійський полковник Ахмад Урабі, який був родом з малого села в дельті Нілу, що автоматично сприяло його популярності серед єгипетського селянства. В британській пресі ще до початку конфлікту полковника зображали як східного деспота наголошуючи на його здатності об'єднувати навколо себе людей, і час від часу до його образу приписували слово «бунтівник». А в період вже коли вже почався конфлікт А. Урабі поставав в образі вередливої дитини в якій немає ні підтримки, ні розуму для політичної діяльності [2, с. 376]. Подібна репрезентація А. Урабі в пресі була покликана бажанням заспокоїти британців та пояснити їм та світу чому Великій Британії потрібно взяти Єгипет під свій контроль.

Після невдалого арешту А. Урабі та інших членів руху у 1881 р. його вплив виріс після чого в вересні 1881 р.: єгипетський хедив (почесний титул монарха Єгипту в 1867–1914 рр.) Тауфік погодив на крісло прем'єр-міністра Мухаммеда Шариф-пашу. А вже в січні 1882 р. був опублікований маніфест Національної партії який дуже не сподобався Великій Британії та Франції, вони одразу ж після цього заявили про підтримку уряду хедива Тауфіка [3, с. 92]. Це стало причиною загострення конфлікту в період з січня по червень 1882 р., коли в неділю 11 червня 1882 р. почався кривавий бунт проти іноземців в Александрії. Натовпи єгиптян нападали на європейців, в той час, як солдати, поліція і навіть англійські та французькі ескадрильї не робили нічого аби стримати бунтівників, хоча навіть були свідчення, що єгипетські правоохоронці та солдати приєдналися до конфлікту [4, с. 547]. Пасивність європейських сил на початковому етапі можна пояснити тим, що вони бажали отримати більш значний привід для введення

своїх військ. І вже після початку конфлікту європейці дали жорстоку відсіч, яка ще більше збільшила кількість жертв. І лише з заходом сонця був відновлений порядок – 12 000 солдатів А. Урабі ввійшли до міста [4, с. 547]. Звичайно такий сценарій і захоплення влади А. Урабі не сподобалося європейським державам. Місто яке тільки відходило від жорстокого погрому було обстріляне кораблями адмірала Б. Сеймура. В напруженій битві з фортифікаціями єгиптян британський флот заподіяв величезні руйнування, так пожежа спричинена обстрілами, охопила європейський квартал і декілька інших залишивши їх мародерам. Навіть коли війська А. Урабі покинули місто адмірал Б. Сеймур не наважився зайняти місто оскільки через пожежу не міг контролювати ситуацію в місті. Через місяць вже генерал Г. Волслі висадив великий британський контингент в місті та почав наступ з метою повної окупації Єгипту. В конфлікті також брали участі й французькі сили та індійські корпуси, загалом зайнявши країну з всіх сторін. У генеральній битві під Тель-ель-Кебіром за 13 км від Каїру 13 вересня 1882 р. були розбиті основні сили на чолі з А. Урабі після чого столиця Єгипту Каїр та залишки війська повстанців здалися без бою. А. Урабі засудили й ув'язнили аж до його смерті в 1901 р. З цього часу Велика Британія встановила свою повну владу над Єгиптом. В циркулярі до великих держав від 3 січня 1883 р. Велика Британія пообіцяла, що вона піде з Єгипту, «як тільки стан країни й організація належних засобів для підтримки влади хедива визнає це» [5, с. 219]. І така обіцянка потім була повторена шістдесят шість разів між 1882 і 1922 рр., доки Єгипет остаточно не став незалежним.

Отже, аналізуючи події 1882 р. в Єгипті та їх наслідки, можна зробити висновки, що конфлікт між місцевими націоналістичними силами, та європейськими державами, виник у контексті соціально-економічних та політичних проблем загострених консервативністю єгипетського населення і небажанням реформування країни за європейським зразком. Саме бажання консервативних верств населення знищити іноземний вплив в країні призвели до її повної окупації майже на століття. Велика Британія своєю чергою відмовилася

від політики, в якій вона покладалася на морську силу, час від часу вдаючись до сухопутних операцій, а її фокус змінився на контроль ключових регіонів та ресурсів, а сам Єгипет став «мішенню» для всіх ворогів Великої Британії.

Список використаних джерел

1. Galbraith J. S., Al-Sayyid Marsot, A. L. The British Occupation of Egypt: Another View. *International journal of middle east studies*. 1978. Vol. 9, №4. P. 471–488.
2. Huffaker S. Representations of Ahmed Urabi: Hegemony, Imperialism, and the British Press, 1881–1882. *Victorian periodicals review*. 2012. Vol. 45, №4. P. 375–405.
3. Pinfari M. The Unmaking of a Patriot: Anti-Arab Prejudice in the British Attitude towards the Urabi Revolt (1882). *Arab studies quarterly*. 2012. Vol. 34, №2. P. 92–108.
4. Reimer M. J. Colonial Bridgehead: Social and Spatial Change in Alexandria, 1850–1882. *International Journal of Middle East Studies*. 1988. Vol. 20, №4. P. 531–553.
5. Yıldızeli F. The Expansion of the British Empire in the Middle East After the Ottoman Heritage (1882–1923). *History Studies International Journal of History*. 2018. Vol. 10, №6. P. 215–224.

Burtsev I. O.

group 514, Faculty of Pedagogy

Mykolaiv V.O. Sukhomlynskyi National University,

Mykolaiv, Ukraine

panda228355@gmail.com

Buhlai N. M.

Doctor of Historical Sciences, Professor of History Department

Mykolaiv V.O. Sukhomlynskyi National University,

Mykolaiv, Ukraine

buglay@ukr.net

British occupation of Egypt 1882

The theses analyze the dynamics of the conflict in Egypt in the 19th century, examine the role of Great Britain and its allies in the stifled uprising under the leadership of A. Urabi, and emphasize the strategic importance of Egypt in the political interests of the 19th century. The reaction of Great Britain to the conflict and its succession to the further development of the region is followed, with an emphasis on the process of colonial expansion and the formation of a new world order in that period.

Keywords: *Close Meeting, Egyptian-British conflict, occupation, Great Britain, Egypt, foreign policy.*

УДК 7.034(091)

Вонсович О. О.

група IstP2-B22, Кам'янець-Подільський
національний університет імені Івана Огієнка,
Кам'янець-Подільський, Україна
istp2b22.vonsovych@kpnpu.edu.ua

Опря І. А.

кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
Кам'янець-Подільський, Україна
oprya.ihor@kpnpu.edu.ua

Розвиток мистецтва в епоху Ренесансу

В статті з'ясовано, що в епоху Ренесансу відбувся значний розквіт мистецтва, який відобразився у всіх його галузях. Досліджено, що Ренесанс не лише відродив мистецтво, а й відкрив нові шляхи його розвитку, що мало великий вплив на культурний ландшафт Європи та світу в цілому.

Ключові слова: *Ренесанс, мистецтво, античність, художники,*

письменники, історія.

Епоха Ренесансу, що припадає на XIV-XVII ст., є періодом, коли відбувся перехід від середньовіччя до Нового часу, а також знаменувався надзвичайним розквітом мистецтва. Цей період історії став часом інтелектуального, культурного та художнього відродження, який назавжди змінив курс західної цивілізації. Ренесанс ознаменувався не лише зростанням інтересу до античної культури та новими науковими відкриттями, але й переосмисленням ролі людини в світі, що стало важливим джерелом натхнення для художників, скульпторів, архітекторів та інших творчих особистостей. У цей період мистецтво стало не лише засобом виразу, але й інструментом для вивчення світу, вираження ідеалів та втілення нових ідей, що й визначає актуальність теми. А метою дослідження є характеристика розвитку мистецтва в епоху Ренесансу.

Ренесансне мистецтво відрізнялося від традиційних середньовічних стилів своєю глибокою духовністю, реалізмом та відновленням класичних форм [5]. Художники Ренесансу намагалися відтворити природу так, як вони її сприймали, використовуючи перспективу та світлотінь для створення реалістичних зображень. Багато з них також відновлювали античні традиції та відкривали нові шляхи в мистецтві, що ставало невід'ємною частиною культурного ренесансу Європи. Ця епоха відрізнялася від свого попередника, середньовіччя, яскравим інтелектуальним та художнім розквітом [1].

Одним з ключових аспектів ренесансного мистецтва було повернення до античних зразків та класичних ідеалів. Художники розкривали свою творчість під впливом античної культури Греції та Риму, відтворюючи ідеали гармонії, пропорцій та краси. Вони ставили собі завдання відобразити людську фігуру, природу та оточуючий світ з максимальною реалістичністю та деталізацією. Одним із найвідоміших художників ренесансу був Леонардо да Вінчі, який відомий своїми шедеврами, такими як «Мона Ліза» та «Таємна вечеря». Він досліджував анатомію, перспективу та світлотінь, намагаючись максимально точно відтворити навколишній світ у своїх полотнах.

Ще одним видатним митцем був Мікеланджело, який створив такі шедеври, як «Давид» та фрески на стелі Сікстинської капели. Він відзначався своїм майстерним володінням формою та виразним стилем. У Ренесансі також розвивалися архітектура, скульптура та література. Архітектори, такі як Брунеллескі та Палладіо, створювали витончені будівлі, що відображали ідеали гармонії та пропорцій [2]. Скульптура Ренесансу відзначалася реалістичним відтворенням людської фігури та виразністю деталей. У літературі Ренесансу видатними були твори таких письменників, як Данте, Петрарка та Макіавеллі, які досліджували людську природу, моральність та політичні аспекти. У літературі Ренесансу також варто згадати творчість великого англійського поета та драматурга Вільяма Шекспіра. Його твори, такі як «Ромео та Джульєтта», «Гамлет», «Макбет» та інші, стали витокom виразного гуманізму, складних психологічних характеристик персонажів та вражаючої глибини сюжету. Шекспір відображав у своїх творах найглибші аспекти людської душі, моральні проблеми, а також відносини владних діячів та політичні інтриги. Італійський письменник та філософ Нікколо Макіавеллі відомий своєю працею «Князь», в якій він аналізує природу влади та політичні методи, необхідні для збереження та зміцнення влади.

Другим великим італійським письменником був Данте Аліг'єрі, автор відомого епосу «Божественна комедія». У своїй творчості Данте досліджував не лише релігійні теми, але й людську природу, відображаючи ад, чистилище та рай як символічні образи моральних принципів та внутрішніх переживань людини. Петрарка, відомий як батько гуманізму, став відомий своїми сонетами, які відображали його почуття кохання, філософські роздуми та релігійні переживання. Він вніс великий внесок у розвиток італійської літератури та вплинув на літературні течії в Європі.

Загалом мистецтво епохи Ренесансу відіграло надзвичайно важливу роль у розвитку культури та інтелектуальної сфери Європи. Цей період відзначався величезним культурним піднесенням, відновленням класичних античних ідеалів

та гармонії, а також глибокими дослідженнями людської природи [4]. Художники, письменники та філософи Ренесансу створили шедеври, які відбивають багатогранність людського досвіду, від реалізму та раціоналізму до глибоких релігійних та філософських роздумів [3]. Вони відобразили глибину людських почуттів, суперечності суспільства та відносини влади, створивши неперевершені твори мистецтва, які залишаються актуальними й до сьогоднішнього дня.

Отже, в епоху Ренесансу відбувся значний розквіт мистецтва, який відобразився у всіх його галузях. Цей період характеризувався не лише відродженням інтересу до античності, але й новими підходами до мистецької творчості. Мистецтво Ренесансу стало відображенням нового світогляду, де людина була центром уваги. Розвиток науки, особливо перспективи та анатомічні знання, відобразився в живописі, скульптурі, архітектурі, що стали більш реалістичними та гармонійними. Художники Ренесансу створили шедеври, які досі залишаються визначними в світовій мистецькій спадщині. Ренесанс не лише відродив мистецтво, а й відкрив нові шляхи його розвитку, що мало великий вплив на культурний ландшафт Європи та світу в цілому.

Список використаних джерел

1. Від темряви до світла: як зароджувалась епоха Відродження. URL: <https://pragmatika.media/vid-temriavy-do-svitla-iak-zarodzhuvalas-epokha-vidrozhennia/>
2. Мистецтво Ренесансу. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE_%D0%A0%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%81%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%83
3. Мистецтво Відродження URL: http://megalib.com.ua/content/6760_113_Mistectvo_Vidrodjennya.html

4. Мистецтво епохи Ренесансу URL: <https://tureligious.com.ua/mystetstvo-epokhy-renesansu/>
5. Культура італійського Ренесансу URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-4190.html>

Vonsovych O. O.

*group IstP2-B22, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
istp2b22.vonsovych@kpmu.edu.ua*

Oprya I. A.

*Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
oprya.ihor@kpmu.edu.ua*

The development of art in the Renaissance

The article shows that the Renaissance saw a significant flourishing of art, which was reflected in all its branches. It is shown that the Renaissance not only revived art but also opened new ways of its development, which had a great impact on the cultural landscape of Europe and the world as a whole.

Keywords: *Renaissance, art, antiquity, artists, writers, history.*

УДК 94(4):061.1(438)

Гапонова Ю. В.

група 514, педагогічний факультет
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського
Миколаїв, Україна

Буглай Н. М.

доктор історичних наук, професор кафедри історії,
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського
Миколаїв, Україна
buglay@ukr.net

Інститут Адама Міцкевича як установа публічної дипломатії

Висвітлюється діяльність Інституту Адама Міцкевича в Польщі як установи з публічної дипломатії. Схарактеризовані основні напрями його роботи і висвітлення діяльності в соціальних мережах та Інтернеті. На сьогодні він є головною державною інституцією, яка презентує польську культуру за кордоном.

Ключові слова: *Польща, публічна дипломатія, польська культура, Інститут А. Міцкевича, вебсайт.*

З кожним роком значущість публічної дипломатії для Польщі стає очевидною, бо вона є ефективним засобом зміцнення позиції держави на міжнародній арені, що засвідчує актуальність даної теми.

Мета – показати Інститут Адама Міцкевича в Польщі як головну установу з публічної дипломатії. Охарактеризувати основні напрями його роботи.

2000 рік став початком формування нового рівня публічної дипломатії в Польщі, а саме: розпочалася розбудова мережі відповідних установ, підвищилася їх активність та мобільність. Так, для розвитку публічної дипломатії 1 березня 2000 р. був створений Інститут Адама Міцкевича, який підпорядковувався Міністерству культури і національної спадщини Польщі. Ось як характеризував цей крок К. М. Уяздовський, міністр культури і національної спадщини Польщі 2000–2001 років: «Інститут Адама Міцкевича

був ідеєю МЗС і Міністерства культури. Це була загальнодержавна ідея, а не вузькогалузева. Ідея двох відомств, котрі мали, з огляду на досвід інших країн, створити спеціальну інституцію, для програмування і підтримки заходів Польських Інститутів та інших підпорядкованих МЗС осередків за кордоном. Це мала бути інституція імпульсу» [3, s.209.]. Окрім того, міністри офіційно домовлялись про: спільне вироблення засад культурної політики; міжвідомчий обмін інформацією; співпрацю в пріоритетних промоційних проектах; створення інформаційно-промоційних матеріалів про польську культуру; промоцію польських інституцій і найважливіших культурних подій; підтримку польської еміграції та їхніх інституцій [4]. Як прокоментував значення підписаної між міністрами угоди у своєму виступі перед польськими парламентарями міністр культури і національної спадщини Польщі (2000) А. Зелінський, «підписання цього документа засвідчило позиціонування проблем промоції польської культури і Польщі в центрі пріоритетних завдань уряду» [4].

Метою діяльності інституту є популяризація польської культури у всьому світі, культурне співробітництво та діалог з іншими країнами. Інститут відповідає за реалізацію зовнішньої культурної політики Польщі, особливо в галузі інформації та популяризації культури. Інститут проводить свою діяльність за ключовими дисциплінами: кіно, класична музика, візуальне мистецтво, театр. Інститут також проводить грантову програму «Культурні мости», в рамках багаторічної урядової програми «Niepodległa», запланував понад 400 культурних ініціатив. Інститут інформує про свою діяльність у профілях соціальних мереж (в т. ч. Facebook, Twitter) [2]. З липня 2001 р. в Інституті працює вебсайт Culture.pl., який висвітлюється польською та англійською мовами. Його відвідують понад 50 тисяч користувачів за день, а вибраний контент також доступний українською, китайською, корейською та японською. Окрім новин про численні заходи, організовані Інститутом, вебсайт також містить біографії митців, огляди та есе (загалом понад 51 000 статей). Це найбільше і найповніше джерело знань про художників і твори, а також огляди,

аналізи та дискусії професіоналів, які захоплюються історією та соціологією культури, естетикою та окремими напрямками творчості [1].

За останні 20 років Інститут організував понад 6000 культурних заходів із майже 55 мільйонами учасників. Інститут презентував проекти в таких країнах, як Велика Британія, Сполучені Штати, Ізраїль, Німеччина, Туреччина, Бразилія, Бенілюкс, Корея, Японія, а також Китай, таким чином отримавши унікальний досвід роботи в поєднанні культур, світоглядів і традицій. Стосунки, які розвивалися та підтримувалися протягом багатьох років з великими інституціями та фестивалями з усього світу, дозволили польським митцям брати участь у проектах, які відбувалися в 70 країнах на 5 континентах [5].

Отже, робота Інституту на перспективу стосується дослідження цінностей польської культури, сформованих століттями християнських традицій, сильного європейського коріння, географічного положення, історії XIX та XX століть, а також трансформації Польщі.

Список використаних джерел

1. Вебсайт Culture.pl. URL: <https://culture.pl/pl/miejsce/instytut-adama-mickiewicza-w-warszawie-1> (дата звернення: 29.03.2024).
2. Інститут Адама Міцкевича. *Вікіпедія*: вільна енцикл. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 29.03. 2024).
3. Gierat-Bieroń, B. *Ministrowie kultury doby transformacji, 1989–2005: wywiady*. Kraków: Tow. Autorów i Wydawców Prac Naukowych «Universitas», 2009. 268 s.
4. Odpowiedź sekretarza stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego – z upoważnienia ministra – na interpelację nr 4380 w sprawie promocji kultury polskiej w Europie i na świecie. *Sejm Polski: oficjalna strona internetowa*. URL: <https://orka2.sejm.gov.pl/IZ3.nsf/main/368C9520> (дата złożenia wniosku: 29.03.2024).
5. O nas. *Instytut Adama Mickiewicza*: oficjalna strona internetowa. URL:

<https://iam.pl/pl> (data złożenia wniosku: 29.03.2024).

Gaponova Y. V.

group 514, Faculty of Pedagogy

Mykolaiv V.O. Sukhomlynskyi National University,

Mykolaiv, Ukraine

zolotarulia530@gmail.com

Buhlai N. M.

Doctor of Historical Sciences, Professor of History Department,

Mykolaiv V.O. Sukhomlynskyi National University,

Mykolaiv, Ukraine

buglay@ukr.net

The Adam Mickiewicz Institute as an institution of public diplomacy

Show the Adam Mickiewicz Institute in Poland as the main public diplomacy institution. To characterize the main directions of his work and coverage of activities in social networks and the Internet. It should be noted that today it is the main state institution that presents Polish culture abroad.

Keywords: *Poland, public diplomacy, Polish culture, A. Mickiewicz Institute, website.*

УДК 908(477.44)

Голованюк К. О.

група 1 МАІПУ історичний факультет

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Вінниця, Україна

kostantingolovanuk@gmail.com

Войнаровський А.В.

кандидат історичних наук, доцент кафедри культури,

методики навчання історії та спеціальних історичних дисциплін,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Вінниця, Україна
voinarovskiy95@gmail.com

Атеїстична політика більшовиків у 1920 – 1921 рр. на Поділлі

У статті здійснено аналіз більшовицької політики по відношенню до релігійних громад та конфесій на теренах Поділля періоду перших років встановлення більшовицького режиму. Розкрито відверто злочинну сутність заходів комуністичної влади спрямованих на винищення та повну дискредитації релігійних інституцій.

Ключові слова: *декрет, Всеросійська надзвичайна комісія, Поділля, розстріли, репресії, грабування церкви.*

З встановленням комуністичного режиму на Поділлі розпочались радикальні та антигуманні дії влади проти духовного життя віруючих українців. На українських землях релігійні споруди грабувались та руйнувались державою. А віруюче населення зазнало цькування, утисків, репресій та терору. Специфічний характер антирелігійна політика мала на теренах Подільського краю, у якому проживаю різні меншини з своїми особливостями віросповідання.

Проблемам взаємовідносин держави і духовенства в 1920 – 1930-х рр. на Поділлі велику увагу приділили А.Лисий, Ю.Зінько, Б.Хіхляч, А.Матвеева, В.Нестеренка, І.Романюка та П.Слободянюка [1].

Метою цієї статті є висвітлити репресивну політику, спрямовану на духовенство в період 1920 – 1921 років, зосереджуючись на взаємодії церковних інститутів з владою, причини репресій, їхні наслідки та вплив на релігійне життя та суспільство в Україні зокрема на Поділлі.

Прийшовши до влади, більшовики розпочали проводити свою

марксистську ідеологію в усі сфери життя та піддавати їх ряду радикальних революційних змін. Значне місце у цьому періоді встановлення радянської влади займає релігійна сфера життя. Тому церква стала жертвою нової влади та піддавалась цькуванню, репресіям, терору тощо. Ідеологія радянської влади, базувалася на марксизмі та ленінізмі, була атеїстичною. Представники цієї течії розглядали релігію як «опій для народу», який відволікає робітничий клас від свідомої боротьби за свої класові інтереси та підтримує існуючий лад. Вони визнавали атеїзм як основний принцип своєї ідеології. Тому вважали, що віра в бога та релігійні практики є перешкодою для розвитку соціалістичного суспільства.

Першим кроком стало позбавлення церкви статусу юридичної особи, забороняючи вести будь-яку діяльність. Наслідками цього став масовий наступ на церкву. На Поділлі при Проскурівському повіті ліквідаційна комісія по відокремленню церкви від держави видала указ такого типу: «... всім церковним релігійним общинам, організаціям і служителям культу всіх віросповідань у місті Проскурові протягом 3 днів, а на території Проскурівського повіту протягом 2 тижнів, здати в ліквідаційну комісію печатки, штампи та бланки» Також в указі було вказано, що при невиконанні цих умов усі порушники негайно відповідати перед законом. [5, арк. 54]

Також вслід за Декретом «Про відокремлення церкви від держави та школи від церкви» розпочався інформаційний наступ на релігію і церкву. Він був затверджений у березні 1919 р на УІІ з'їзді РКП(б), на якому однією з головних питань було те, що «партія прагне повного зруйнування зв'язку між експлуаторськими класами і організацією релігійної пропаганди, сприяючи фактичному звільненню трудящих мас від релігійних забобонів...» [6, 28-30.]

Антирелігійна пропаганда дуже поширювалась у школах та мала значний вплив на дітей. Більшовики були зацікавлені в вихованні нових поколінь без релігійних цінностей. У школах поширювались різні плакати, дошки,

підручники з антирелігійним характером. Вчителі мали сприяти вихованню «правильних дітей».

Однак, не зважаючи на пропаганду, на Поділлі не спостерігалось зменшення віруючих. Навпаки, духовенство розпочало боротися за своє існування та закликати народ до об'єднання навколо церкви.

Також одним із засобів ослаблення церкви був розкол. Більшовики не були зацікавлені у єдності вірян тому певним чином сприяли зростанню непопулярних релігійних конфесій. Радянська влада певним чином «загравала» з такими організаціями та підтримували ініціативи створення нових напрямів. Зрозуміло, що це все робилось для своїх терористичних цілей і з часом більшовики розпочали наступ на церкви, гуртки та інші релігійні організації яким нещодавно допомагали у створенні. Прикладом цього є те, що у 1921 році радянська влада сприяє укріпленню позицій Української автокефальної православної церкви. Розуміючи, що це спричинить розкол у православній церкві та ослабить РПЦ, яка на чолі з патріархом Тихоном виступає проти червоного терору та засуджує їх політику. Крім цього були організації «Жива церква» та Українська синодальна церква, «Діяльно-Христова церква». [7, спр.5. - Арк.68.]

У цей період на теренах Поділля відбувається інтенсивне збільшення гуртків, релігійних товариств. Особливо у селах з польським населенням створюються нові організації. Найпопулярніша організація в Подільському краї була, створена Павлом Погорілком, що мала назву Братське об'єднання парафій Української Православної Автокефальної Церкви (БОПУПАЦ). Слід зазначити, що БОПУПАЦ отримувало певну допомогу та підтримку від радянської влади. [8, спр.5. - Арк.35.]

У грудні 1921 року радянська влада приймає нові декрети «Про цінності, що знаходяться в церквах і монастирях» та «Про порядок вилучення церковних цінностей у фонд допомоги голодуючим». На основі яких розпочинається новий наступ на духовенство. Ліквідаційні комісії НКВС розпочинають масове

грабування церковних цінностей. Вони відбирають у духовенства усе: землю, майно, коштовності, золотий та срібний посуд, хрести, куполи тощо.

Грабування релігійних споруд проводилось доволі інтенсивно і уже влітку 1922р. в Подільській губернії вилучили таку кількість багатств: 129 пудів срібла, 35 пудів золота та інших цінностей. Було пограбовано 1048 церков, 81 костюл, 188 синагогу, 21 монастир. Найбільше постраждали від пограбування більшовиками такі повіти: Ольгопільський (16 пудів срібла і 7 пудів золота), Ямпільський (14 пудів срібла, 4 пуди золота) і Кам'янецький (12 пудів срібла). Було заборонено церковний дзвін. Щодо награбованого то значна більшість церковних цінностей відправлялась до Москви і лише 15 відсотків залишалось в Україні.

Наступним кроком після грабування було закриття церковних споруд: церков, храмів, монастирів тощо. А самих церковних службовців цих споруд піддають великій хвилі репресій. Священики та віруючі масово піддаються переслідуванню, утискам, цькуванню тощо. Споруди закривали, розвалювали, або використовували для сільського господарства як склади, конюшні та інше. . Наприклад у 1921р. в м. Жмеринка Вінницької округи закрили синагогу «Старий Бес-Гамедреш» і передали її робітничому клубу, близько 200 віруючих звернулись зі скаргою, щоб повернути синагогу. Однак їм відмовили відповівши, що «.... у місті вже є 6 синагог, а робітничий клуб - один...» [11, с. 341]

Улітку 1922 року. у Вінниці та інших містах були організовані публічні судові процеси, під час яких ряд відомих церковних діячів отримали смертні вироки по звинуваченні у контрреволюції. Найжорстокіший випадок на Поділлі стався у жовтні 1922 року в селах Літинського повіту, вінницьке ГПУ заарештувало священиків, дяків, диригентів і більше 400 парафіян, на звинувачуючи їх в контрреволюційній позиції. Протягом наступних декількох ночей усі ці люди були розстріляні поблизу Вовковинецького кладовища. Внаслідок проведеного терору село Радівка, де проживало більше 5 тисяч

мешканців, більше трьох місяців жило без священика, а коли на початку 1923 р. призначили туди настоятеля, то люди деякий час боялися відвідувати службу. [12, с. 79 – 80]

Можна дійти до висновків, що політика проти духовенства на Поділлі у 1920 – 1921 роках була антигуманною та репресивною. Червоний терор залишив невиліковні сліди на релігійному житті регіону. Атеїстичні кампанії, арешти та закриття церков створили жорстокі умови для священнослужителів та вірян й поставили під загрозу існування церкви як явища. Цей період позначився обмеженням релігійної свободи та втратою духовного спокою для численних жителів.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. <http://pravoslavye.org.ua/articles/book/booc-66.html>
2. Бурко Д. Українська Автокефальна Православна Церква – вічне джерело життя / Саут-Бавнд-Брук (Нью Джерсі): Видавничий фонд Владики Мстислава, Митрополита Української Автокефальної Православної Церкви в діаспорі, 1988. – 392 441
3. Державний архів Вінницької області (далі – ДАВО). – Ф. Р – 925, – Оп.2, – Спр. 171, – 87 арк.;
4. Одинцов М.И. Государство и церковь (История взаимоотношений. 1917 – 1938 гг.) / М.И. Одинцов. – М., 1991. – 64 с
5. Державний архів Вінницької області (далі – ДАВО). – Ф. Р – 925, – Оп.2, – Спр. 171, – 87 арк.;
6. Зінько Ю.А. Зінько О. В. Релігійна ситуація на Вінниччині у 20-х – 30-х роках ХХ ст.. // *Поділля у контексті української історії*: Матеріали всеукраїнської конференції 29 – 30 листопада 2001 р. С. 229 – 232.
7. Культурне будівництво в Українській РСР. Т.1. С.28-30.
8. ДАВО. Ф. Р-196. Вінницький окружний адміністративний відділ Вінницького окружного виконавчого комітету Ради робітничих, селянських та червоноармійських депутатів, 4570 спр. 1920-1930 рр.

9. Центральний державний архів вищих органів влади і управління.(далі ЦДАВО України) Ф.413, оп.2, [спр.5. - Арк.35.]

10. Центральний державний архів громадських організацій України.(даліЦДАГО України) - Ф.1. оп.6. спр.29. - Арк.68.

11. Олійник М.П. Поділля в роки нової економічної політики: політичні, соціально-економічні та культурно-духовні процеси (1921-1928). – Кам'янець-Подільський, 2015. 46 с.

12. Бурко Д. Українська Автокефальна Православна Церква – вічне джерело життя / Саут-Бавнд-Брук (Нью Джерсі): Видавничий фонд Владики Мстислава, Митрополита Української Автокефальної Православної Церкви в діаспорі, 1988. – 392 с

13. ДАВО. -Ф.П.29, оп.1, спр.325.-Арк.23.

Golovanyuk K. O.

group 1 MAIPU history faculty

Vinnytsia State Pedagogical University

named after Mykhailo Kotsyubynskyi

Vinnytsia, Ukraine

kostantingolovanuk@gmail.com

Voynarovsky A.V.

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of Culture,

methods of teaching history and special historical disciplines,

Vinnytsia State Pedagogical University

named after Mykhailo Kotsyubynskyi

Vinnytsia, Ukraine

voinarovskiy95@gmail.com

Atheistic policy of the Bolsheviks in 1920-1921 in Podillya

The article analyzes the Bolshevik policy in relation to religious communities and denominations in the Podillia region during the first years of the establishment of the Bolshevik regime. The frankly criminal essence of the measures taken by the communist authorities aimed at the extermination and complete discrediting of religious institutions has been revealed.

Key words: *decree, All-Russian emergency commission, Podillia, executions, repression, church robbery.*

УДК 94"1904/1905"(470+571+477.73)

Гурін С. В.

група 1361, Навчально-науковий інститут автоматики і електротехніки
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

gurinserej069@gmail.com

Матвієнко Л. В.

кандидат історичних наук, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

matvienko_nyk@ukr.net

Російсько-японська війна: кейс Миколаївщини

У статті висвітлено біографічний огляд мешканців Миколаївщини та їх роль у Російсько-японській війні.

Ключові слова: *Російсько-японська війна, «Цусімська битва»,*

Російсько-японська війна (6 лютого 1904—14 жовтня 1905 рр.) —почалася нападом японського флоту на російські кораблі в Порт-Артурі. Приводом був конфлікт за території Китаю та Кореї. На початку війни російська Тихоокеанська ескадра зазнала величезних втрат. У липні 1904 року японці блокували фортецю з суходолу й моря, згодом місто було окуповано. У лютому 1905 року японці розбили російську армію у генеральній тритижневій сухопутній битві при Мукдені (20 лютого - 10 березня 1905 році). Вирішальним моментом війни стала Цусімська битва (27- 28 травня 1905 році) у якій російська армія зазнала нищівної поразки, та не досягла запланованих цілей у конфлікті. На початку ХХ-го століття більша частина українських земель була у складі Російської імперії, тому українці були змушені брати участь у воєнних заходах Російської держави. В статті зазначено участь видатних миколаївців у зазначеній війні та їх життєпис.

Степан Осипович Макаров (8 січня 1849 р — 13 квітня 1905 році) — океанограф, корабел, віце-адмірал. Народився у Миколаєві в сім'ї морського офіцера. Після переїзду до Ніколаєвська-на-Амурі у 1858 році дитиною вступив у штурманське училище. У 1865 році закінчив морське училище, його призначили корабельним гардемариним. У 1871 році за відмінну службу присвоєно звання лейтенанта. Велику увагу приділяв справі вдосконалення військових кораблів та їх віськовому спорядженню. В 1877 році Макаров — активний учасник російсько-турецької війни. Завдав турецькому флотові ряд поразок, після чого турки перестали бути володарями Чорного моря. У 1880-х роках Степан Макаров активно займався океанографічними дослідженнями, здійснив навколосвітню подорож на корветі «Витязь», довів існування двох течій у Босфорській протоці — одна з Чорного моря до Егейського, друга у зворотному напрямку. Опублікував наукову працю під назвою «Про обмін вод Чорного і Середземного морів». У 1890-х Макарова підвищили до звання контрадмірала, а

потім і віцеадмірала. Він командував ескадрами на Балтійському і Середземному морях, був головним інспектором морської артилерії, головним командиром Кронштадтського порту. Увів використання кораблів-криголамів задля освоєння Північного морського коридору – шляху морями Північного Льодовитого океану на Далекий Схід. За наполяганням Макарова царський уряд замовив британській фірмі «Армстронг» будівництво в Ньюкаслі потужного криголама «Єрмак», здатного долати кригу двометрової товщини. На цьому кораблі Степан Осипович здійснив низку арктичних експедицій, дослідив Землю Франца-Йосифа, після експедиції написав книгу «Єрмак» у льодах». Тож не дивно, що одразу після початку російсько-японської війни в лютому 1904 року його призначили командувачем Першої Тихоокеанської ескадри, яка базувалася в Порт-Артурі (нині Люйшунькоу, Далянь, Китайська Народна Республіка). За короткий час зробив оборону Порт-Артура обороноздатною. Чимало дослідників припускають, що подальший перебіг і результат війни могли бути іншими, якби не його смерть. Вранці того дня флагманський панцирник 1-ї Тихоокеанської ескадри «Петропавловськ» підірвався на міні, виставленій напередодні японським мінним загороджувачем «Корю Мару». Тіло Степана Макарова до сьогоднішнього дня так і не знайшли. На його честь в Миколаєві найменували вулицю, а в 1949 році, до 100-річчя від народження, встановили пам'ятник. Ім'я адмірала Макарова також має Національний університет кораблебудування в Миколаєві, заснований 1920 року.[2]

Капітан II рангу Микола Коломойцев (16 липня 1867 року - 6 жовтня 1944 року) народився у селі Покровка Миколаївська області, контр-адмірал, капітан криголому «Єрмак» (1902–1904), есмінця «Буйний». 1883 року — закінчив Херсонське мореходне училище. 1884 року — почав військову службу. У Цусімській битві Командував міноносцем «Буйний» – він підібрав 200 моряків зі знищеного панцирника «Ослябя», однак міноносець було пошкоджено та за наказом капітана затоплено(щоб не віддавати його у полон японцям), а команду переведено до іншого корабля. Після російсько-японської війни у 1906 році був

назначений офіцером лінійного корабля «Андрій Первозваний» та 2 роки проходив курси військово-морських наук Морської академії. 6 грудня 1913 року отримав підвищення посади — контр-адмірала (до цього отримав звання капатіна I рангу) і був обраний Начальником бригади крейсерів Балтійського флоту. 6 жовтня пішов у відставку як віце-адмірал. Незабаром був арештований більшовиками та відправлений до Петропавлівської фортеці. Наприкінці 1918 року втік через замерзлу Фінську затоку до Фінляндії. Емігрував до Франції, став членом союзу колишніх морських офіцерів. 6 жовтня 1944 року після визволення Франції від нацистської окупації Микола Миколайович був вбитий американською вантажівкою. Похований на цвинтарі Сент-Женев'єв-де-Буа.

Лейтенант Симеон (Семен) Овод — народився у Миколаєві (12 червня 1877 року ~ приблизно 1918 року) молодший артилерійський офіцер, командир носової 12-дюймової гармати ескадрового міноносця «Сисой Великий». У аварійному стані корабель затонув 28 травня 1905 року, а його екіпаж потрапив до полону японців. Після початку революції 1917 року Симон Овод активно підтримував українізацію Чорноморського флоту. Ставши капітаном 1-го рангу, начальником Головного морського штабу УНР, а у 1918 році заступником морського міністра Української Держави. Після антигетьманського перевороту подальша доля невідома. [1]

Капітан II рангу Йосип Метучевич (26 листопада 1857 року—28 травня 1905 року) уродженець Миколаївщини, викладач школи рульових та сигнальників, командував міноносцем «Бездоганий». Метою команди було: прорватися до Владивостоку. Міноносець 28 травня 1905 року був потоплений японцями, де загинула вся команда [3].

Отже, у статті відтворено життєпис видатних миколаївців та їх участь у російсько-японській війні.

Список використаних джерел

1. Мараєв В. Українці в Цусімській битві. Як у російсько-японській війні гартувались офіцери майбутнього Українського флоту. *DSNews.ua*. URL:

<https://www.dsnews.ua/ukr/society/tsusima-i-ukrayina-26052020220000> (дата звернення: 18.03.2024).

2. Шевелева М. Степан Макаров – адмірал, вчений, кораблебудівник. *Український інтерес*. URL: <https://uain.press/blogs/1147482-1147482> (дата звернення: 18.03.2024).
3. Історія Без Міфів. ЦУСИМА – символ російської ганьби / Історія без міфів, 2020. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=KNQcQllGKFo> (дата звернення: 18.03.2024).

Hurin S.V.

group 1361, Educational and Scientific Institute of Automation and Electrical Engineering

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

gurinserej069@gmail.com

Matvienko L.V.

Candidate of Historical Sciences, Assistant Professor

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

matvienko_nyk@ukr.net

The Russian-Japanese War : the case of the Mykolaiv Oblast

The article covers a biographical review of the inhabitants of Mykolaiv Oblast and their role in the Russian-Japanese War.

Key words: "Russian-Japanese War", "Battle of Tsushima", Mykolaiv Oblast.

Добровольський А. Т.

група Іst1-M23, історичний факультет

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Кам'янець-Подільський, Україна

a_dobrovolskyi@ukr.net

Федьков О. М.

Доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри археології, спеціальних

історичних та правознавчих дисциплін

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Кам'янець-Подільський, Україна

san.fedkov@ukr.net

Національна соціал-демократія у працях дослідників української діаспори

У статті подано характеристику праць українських дослідників емігрантів, що стосуються історичного поступу національної марксистської думки в українських губерніях Російської імперії наприкінці XIX – на початку XX ст.

Ключові слова: діаспора, національна соціал-демократія, РУП-УСДРП, політична партія.

Встановлення тоталітарного більшовицького режиму на теренах України змусило ідеологічних супротивників російських марксистів податися якомога далі від рідної «ойкумени». Емігрувавши, інтелектуали української нації продовжили за межами рідної землі, на державницьких підвалинах, студіювати причини невдачі національно-визвольних змагань. Функціонування в екзилі фахівців, які репрезентували різноманітні ідеологічно-політичні течії (есдеки, есери, гетьманці тощо) – істотно впливало на зміст наукових студій. Не завжди вітчизняним історикам діаспори вдавалося дистанціюватися від особистісних політичних ідеалів, що призводило до певної тенденційності у висвітленні панорами подій минувшини. Емоційно-чуттєве (через призму власних

світоглядних установок) трактування епохальних й одночасно драматичних подій зумовило суперечливу оцінку їх праць сучасними дослідниками. Однак їхні праці мають виняткове значення для поступу української історичної думки.

Метою повідомлення є аналіз інтелектуального доробку дослідників діаспори, що торкається генези, оформлення і наступної еволюції національної марксистської думки (Братство тарасівців, Українська соціал-демократія, РУП-УСДРП) в українських губерніях Російської імперії наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.

Порушена тема комплексно не вивчалася, хоча її актуальність на сьогодні, коли в Україні утверджується розгалужена багатопартійна система, не викликає жодного сумніву.

Доцільно при цьому – враховувати приналежність діячів еміграції до різнорідних політичних таборів (часом ворожих один до одного), адже ідеологічна самоідентифікація відігравала домінуючу роль в оцінці явищ і подій. Втім, на змісті праць позначилася й відірваність авторів діаспори від архівосховищ України, хоча у порівнянні з радянською спадщиною їх праці видаються значно повнішими та об'єктивнішими.

Перебуваючи в екзилі видатний соціал-демократ В. Дорошенко [2] розробляв питання, пов'язані з виникненням та практичною діяльністю національних марксистських партій/організацій (Українська соціал-демократія, РУП-УСДРП). Цінними виявилися відомості про ідейно-теоретичні «блукання» (від драгоманівського федералізму до марксистського соціалізму) протопартійного утворення Української соціал-демократії І. Стешенка та Л. Українки. За визначенням В. Дорошенка, гурток так і не зміг трансформуватися у партію; розгубивши на тернистому шляху своїх сателітів, які належали до різноманітних ідеологічних таборів [2, с. 4-5].

При аналізі соціального складу РУП він наголошує на його ідеологічній строкатості, що позначилося на відсутності чіткої виробленої партійної програми й призвело до подальшого ідейно-теоретичного розколу в лавах

організації [2, с. 8]. Неупереджено розглядає й історичний поступ «Спілки», яка, на його думку, відігравала помітну роль в суспільно-політичному житті імперії Романових. Попри це, негативно оцінює потуги керманичів організації дискредитувати українських еседеків та поширити свій вплив на терени діяльності рухівців, що вилилося у відкриту конфронтацію [2, с. 32-33].

У 1919 р. світ побачила наукова студія П. Гайдалемівського [1], в якій містилися загальні відомості про утворення національних політичних партій та були охарактеризовані окремі їхні програмові засади. Загалом, П. Гайдалемівський позитивно оцінює виникнення Революційної української партії та її практичну діяльність у консервативному селі, яка відіграла помітну роль у революційному русі Російської імперії [1, с. 7].

Серед наукового доробку представників української діаспори того часу необхідно відзначити узагальнюючу працю активного громадсько-політичного діяча, члена УСДРП, історика П. Феденка [5]. У його дослідженні зроблено успішну спробу висвітлити питання утворення й еволюції національних політичних партій початку ХХ ст. Науковець описує діяльність першої і найвпливовішої національної політичної партії – Революційної української партії, яка, на його думку, на перших парах мала «аграрно-соціалістичний» характер [5, с. 26]. Попри схвальну оцінку діяльності партії вчений не ідеалізує її, наголошуючи на теоретичній незрілості українських провідників руху [5, с. 27].

Крім цього, значний інтерес викликає ще одна праця П. Феденка, присвячена життєпису і діяльності одного з найактивніших учасників УСДРП – Ісака Мазепи [4]. У ній автор змалював не тільки життєвий шлях діяча, але й насичену, копітку громадсько-політичну працю на благо українського народу. Так, довідуємося, що Ісак Прохорович вступив до лав крайової організації УСДРП в культурній столиці Російської імперії – Санкт-Петербурзі, де і навчався на природничому факультеті Імператорського університету [4, с. 8-9].

Значний інтерес викликає праця фахового історика, громадського та

політичного діяча доби визвольних змагань Д. Дорошенка (прогетьманська позиція) [3] у якій об'єктивно досліджено розвиток української політичної думки напередодні та в період Першої світової війни. Основну увагу автор звернув на питання ідейно-теоретичного розколу в РУП; утворення «Спілки»; становлення та практичній діяльності УСДРП. Важливе значення історик приділив ролі селянства в українському національному русі, серед якого українські еседеки проводили успішну агітаційну-пропагандистську діяльність [3, с. 96].

Отже, у діаспорній літературі тема національної соціал-демократії українськими істориками прихильниками різноманітних ідеологічних напрямків (еседеками, гетьманцями тощо) висвітлена у загальних тонах. Давалась взнаки відірваність авторів емігрантів від архівних джерел, хоча у порівнянні з радянською спадщиною їх праці видаються змістовнішими та ціннішими. Найбільше уваги у наукових студіях дослідників приділено діяльності першому і найвпливовішому національному партійному утворенню на теренах Наддніпрянщини – Революційній українській партії.

Список використаних джерел

1. Гайдалемівський П. Українські політичні партії. Їх розвиток і програми. Зельцведель: Друкарня СВУ, 1919. 49 с.
2. Дорошенко В. Революційна Українська Партія. (РУП). (1900–1905 рр.): Нариси з історії української соціал-демократичної партії. Львів – Київ: Вид-во ЦК УСДРП, 1921. 40 с.
3. Дорошенко Д. З історії української політичної думки за часів світової війни. Прага: Tiskarna Fr. Herman, 1936. 99 с.
4. Феденко П. Ісаак Мазепа борець за волю України. Лондон: Наше слово. 1954. 228 с.
5. Феденко П. Український рух у XX столітті. Лондон: Наше слово, 1959. 267 с.

Dobrovolskyi A. T
Group Ist1-M23, Historical Faculty

Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko National University

(Kamianets-Podilskyi, Ukraine)

a_dobrovolskyi@ukr.net

Fedkov O. M.

Doctor of Historical Sciences (Dr. Hab. in History), Professor,

Head at the Department of the Archival, Special Historical and Law Disciplines,

Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko National University

(Kamianets-Podilskyi, Ukraine)

san.fedkov@ukr.net

National social democracy in the works of diaspora researchers

The article provides a concise overview of the works by Ukrainian diaspora researchers pertaining to the historical progress of national Marxist thought in the Ukrainian guberniyas of the Russian Empire from the late 19th to the early 20th century.

Key words: *diaspora, national social democracy, RUP-USDRP, political party.*

УДК 94(477)"16":271

Єремєєв М. І.

група ІstP1-B22, Кам'янець-Подільський національний

університет імені Івана Огієнка

Кам'янець-Подільський, Україна

istp1b22.yeremeiek@kpnpu.edu.ua

Опря І. А.

кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,

Кам'янець-Подільський, Україна

oprya.ihor@kpnpu.edu.ua

**Місце та роль Івана Самойловича у процесі інкорпорації Київської
митрополії до московської патріархії**

У статті досліджено роль та місце І. Самойловича у процесі інкорпорації Київської митрополії до московського патріархату. Описано політику гетьмана, спрямовану на приєднання Київської митрополії до московської патріархії, та методи, якими він намагався її досягти.

Ключові слова: інкорпорація, Іван Самойлович, Київська митрополія, патріарх, православ'я.

Інкорпорація Київської митрополії до складу московської патріархії стала переломним моментом в історії українського православ'я. Процес незаконного підпорядкування Київської митрополії започаткував втрату автономії, самобутності, зміну церковних обрядів та традицій (їхню уніфікацію відповідно до московських), а також використання УПЦ МП як складової частини РПЦ росією в сучасній російсько-українській гібридній війні. Вагоме місце в процесі інкорпорації належить владним колам Гетьманщини, зокрема гетьману Івану Самойловичу, який виступив з української сторони ініціатором незаконного входження Київської митрополії до складу московського патріархату.

Зважаючи на проблематику питання, метою статті є опис місця та ролі гетьмана Івана Самойловича в процесі інкорпорації Київської митрополії до московської патріархії.

Актуальність теми зумовлена тим, що з повномасштабним вторгненням державою-агресором використовується УПЦ МП як інструмент ведення інформаційної війни та розповсюдження російських наративів.

Московська держава намагалася нав'язати свої плани щодо підпорядкування Київської митрополії ще Богдану Хмельницькому, а пізніше й Івану Брюховецькому, однак остаточно це питання на користь Москви вирішив Іван Самойлович. Гетьман розумів, що для зміни підпорядкування Київської митрополії одного його рішення буде недостатньо, а тодішній митрополит Антоній Винницький був рішуче проти зміни церковної юрисдикції.

Однак після смерті митрополита Антонія у 1679 р. почалася боротьба за

митрополичу кафедру: польський король Ян III видав універсал згідно з яким єпископ львівський Й. Шумлянський ставав адміністратором Київської митрополії на противагу місцеблюстителю Л. Барановичу [4, с. 222]. Авторитет Йосифа Шумлянського зростає, що було не на руку гетьману, тому він іде на рішучі кроки.

Зокрема, просить у московських царевичів, аби ті звеліли московському патріарху благословити новообраного Варлаама Ясинського на києво-печерського архімандрита, що фактично означало скасування лаврської ставропігії та поширення влади московської патріархії на досить значну частину Київської митрополії [2, с. 67].

Для подальшого розуміння ситуації зазначимо, що Іван Самойлович мав із московським патріархом особисті зв'язки, адже патріарх Іоаким вінчав гетьмана. Уже будучи знайомим із московським патріархом, гетьман розпочинає активні переговори з ним про зміну підпорядкування Київської митрополії, у ході чого було надіслано лист до Константинопольського патріарха Якова, у якому повідомлялось про відсутність митрополита в Києві, загрозу з боку польського ставленика Й. Шумлянського і висловлювалося бажання, аби київських митрополитів висвячували в Москві.

Зазначимо, що своє рішення Іван Самойлович обґрунтовував і тим, що через набіги татар дорога до Константинополя стала вкрай небезпечною, а дорога до Москви, навпаки, була безпечнішою та зручнішою [2, с. 13].

Москва не зважала на думку Константинопольського патріарха, а тому не стала чекати на його відповідь і в лютому 1685 року видає розпорядження, у якому йшлося про початок виборів митрополита. Розпорядження поставило на порядок денний питання кандидата, який мав би бути зручним, як І. Самойловичу, так і Москві. Таким зручним кандидатом став Гедеон Святополк-Четвертинський, який зарекомендував себе як «мученик за святу православну віру» та славився своїм лояльним ставленням до Московії, а до всіх цих «плюсів» додавалося ще й те, що він був родичом Івана Самойловича, що

збільшувало рівень довіри до нього.

На елекційному соборі Гедеон виступив єдиним претендентом на митрополичу катедру, а тому його рішення було очевидним. Відтак улітку 1685 року І. Самойлович направляє до Москви делегацію із підтвердженням елекції Гедеона та стародавніх прав Київської митрополії, а в гетьманських грамотах порушувалося питання про узгодження царським урядом перепідпорядкування Київської митрополії із Вселенським патріархом [3, с. 99]. Окрім цього, цар і патріарх мали підтвердити владу митрополита, визнати Київську митрополію вищою серед усіх інших митрополій московського патріархату та затвердити низку інших прав та привілеїв.

Згодом до Константинополя було направлене посольство очолюване дяком Микитою Олексієвим, який діяв досить хитро: зрозумівши, що з патріархом Діонісієм не вийде домовитися, посол використав політичний хід і звернувся до візира, який наказав патріарху визнати перехід Київської митрополії до складу московського патріархату.

Таким чином, за безпосередньої участі Івана Самойловича, який за свої «заслуги» перед царем отримав жалувану грамоту, золотий ланцюг із двома діамантовими клейнодами, відбулася інкорпорація Київської митрополії до московського патріархату. Однак навіть така політика Івана Самойловича не допомогла врятуватися йому від немилості московського царату: унаслідок невдалого Кримського походу (1687 р.) гетьмана було заарештовано та заслано до м. Тобольськ, де він і помер. Дії гетьмана суттєво вплинули на історію українського православ'я, а входження Київської митрополії до московської патріархії сприяли уніфікації церковних обрядів та традицій, а відтак відбувалася подальша втрата автономії, самобутності українського православ'я.

Список використаних джерел та літератури

1. Діанова Н. М. Історія релігії та церкви в Україні в національному та європейському контекстах: навч. посіб. Одеса, 2019. 252 с.

2. Кисляк Л., Коваль І., Кучера А. Історичне коріння «Руського міра» в державницькій традиції московського православ'я. *Культурологічний альманах*. 2023. Вип. 1. С. 9-16.
3. Крижанівський О. П., Плохій С. М. Історія церкви та релігійної думки в Україні: навч. посібник: у 3-х книгах. Кн. 3. Кінець XVI – середина XIX століття. Київ, 1994. 336 с.
4. Шкрібляк М. Церковний Переяслав 1686 року як політико-ідеологічна стратегія розширення Московського патріархату. *Науковий вісник Чернівецького університету. Філософія*. 2014. № 706-707. С. 218-226.

Yeremeiek M.I.

group IstP1-B22, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
istp1b22.yeremeiek@kpnu.edu.ua

Oprya I. A.

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
oprya.ihor@kpnu.edu.ua

The Place and Role of Ivan Samoilovych in the Process of Incorporation of the Kyiv Metropolis into the Moscow Patriarchate

The article examines the role and place of I. Samoilovych in the process of incorporation of the Kyiv Metropolis into the Moscow Patriarchate. The author describes the policy of the hetman aimed at the accession of the Kyiv Metropolis to the Moscow Patriarchate and the methods by which he tried to achieve it.

Keywords: *incorporation, Ivan Samoilovych, Kyiv Metropolis, patriarch, Orthodoxy.*

УДК 94(477):671.12

Звеліндовська Ю. Р.

група 1141, Навчально-науковий інститут комп'ютерних наук та управління
проектами

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

555juliajulia@gmail.com

Матвієнко Л. В.

кандидат історичних наук, доцент кафедри психології, філософії та соціально-
гуманітарних дисциплін,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

matvienko_nyk@ukr.net

Ювелірна спадщина Гетьманщини

У статті проаналізовано розмаїття ювелірних виробів за часів Гетьманщини, надано короткі відомості щодо використання дорогоцінних металів та їхнє застосування у ювелірстві.

Ключові слова: *Гетьманщина, золотарство, прикраси, козацька старшина, церква.*

Гетьманщина (1649–1764 рр.) – українська козацька держава. На Гетьманщині розвивалися ремесла (виготовлення зброї, ковальство, швацтво, теслярство тощо). Особливу увагу хотілося б приділити ювелірній справі, або золотарству. Через постійні війни та переробки старовинних речей до нас дійшла обмежена кількість золотарських виробів XVII – XVIII ст. Багато пам'яток було переплавлено внаслідок конфіскації російським урядом майна козацької старшини [3].

Нещодавною знахідкою є скарб, що виявили в Білій Церкві в листопаді 2023 р. Він складається із золотих прикрас, монет, козацьких люльок та навіть давньоруських виробів. Усі об'єкти зберігалися в глиняній посудині й були захищені перед якоюсь небезпекою [4].

Золотарство за часів Гетьманщини активно розвивалося. Вироби поділялися на церковні та світські. На замовлення духівництва виробляли літургійний посуд, оправки книг, шати ікон, освітлювальні прилади, хрести [2]. Привертають увагу дарохранильниці у формі церков, що поширилися наприкінці XVII ст. [3] Робилося багато пожертвувань, як від козацької старшини, що часто ставали меценатами, так і від найбільшого козацтва. У тих, хто вижив на війні чи вилікувався від поранення, був звичай робити внесок у храм срібними хрестиками, посудом, а найчастіше вотивами – металевими подобою частин тіла, що прив'язувалися до ікон стрічками чи ланцюжками [5].

До світських виробів відносять предмети побуту і власне прикраси. Великим попитом користувалися блюда й різновиди посуду для пиття: ковші, кухлі, баклаги, чарки, келихи та ін., що прикрашалися рослинними, астральними орнаментами та шляхетськими гербами. Часто посудини мали форму тварин, людей та екзотичних фруктів [3]. Помітними також є канделябри у вигляді «Дерева Життя» [2].

Ювелірні прикраси, як і зараз, поділялися на жіночі та чоловічі. Традиційно чоловічі прикраси не вирізнялися розмаїттям. В ролі оздоб могли виступати гудзики, бляшки на ременях та легендарні козацькі сережки [1]. Розповідають, що сережку в правому вусі носив останній чоловік у роді, а в лівому – єдиний син своєї матері. Великого поширення серед козацької старшини набули сегнети – персні-печатки з родинними гербами, часто польського запозичення. Найпопулярнішими жіночими прикрасами були сережки, намиста, дукачі, каблучки, канаки та ін. Сережки мали просту будову, прикрашалися камінням або кольоровим склом. Поширеними були рослинні мотиви [2]. Серед намист дуже цінувалися коралі, носили також бурштинові, гранатові та скляні прикраси

[1]. Дукач – це підвіска, яка закріплювалася на металевому банті-брошці; з XVIII ст. – найуживаніша оздоба жіночого костюма. Дукачами були як справжні монети і медалі, так і спеціально виготовлені підвіски, присвячені різним подіям. Часто з одного боку дукача зображали релігійний сюжет, а з іншого – світський. Канак – це різновид підвіски, вони бували різних видів: орнаментована медаль, часто із самоцвітом; та у формі орла, густо прикрашеного камінням [2].

Разом із золотарством можна згадати гаптування – вишивку золотими та срібними нитками. Цим ремеслом переважно займались у жіночих монастирях. Гаптуванням оздоблювали одяг, літургійне вбрання, скатертини, кінське спорядження тощо [2].

Почесне місце в козацькому побуті посіла зброя. Пістолі, рушниці, колчани, порохівниці прикрашалися вставками із слонової кістки, дорогоцінних металів, каміння. На лезах шабел робили золоті насічки. Особливим багатством відрізнялися символи влади – клейноди [3]. Прикрашали також люльки, особливо так звані «обчиські» [5].

Отже, найбільша кількість золотарських виробів Гетьманщини належала козацькій старшині та церквам. Однак ювелірні вироби, зокрема прикраси, посуд, були поширені і серед менш заможних верств населення, про що свідчать історичні джерела і матеріальні пам'ятки, які збереглися до наших днів.

Список використаних джерел

1. Вовк Х. К. Студії з української етнографії та антропології. Київ : Мистецтво, 1995. 335 с.
2. Історія українського мистецтва : у 5 т. голов. ред. Г. Скрипник ; НАН України, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. - Київ : [ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України], 2006 – 2011 Т. 3 : Мистецтво другої половини XVI-XVIII століття. Н. Акчуріна-Муфтієва, В. Александрович, С. Бушак [та ін.] ; [ред. Д. Степовик]. – 2011. 1087 с.
3. Петренко М. З. Українське золотарство. Київ : Наук. думка, 1970. 207 с.

4. Шиян О. Археологи виявили у Білій Церкві золотий скарб часів Гетьманщини. *ZAXID.NET*.
URL: https://zaxid.net/u_biliy_tserkvi_na_kiyivshhini_arheologi_viyavili_zoloty_skarb_chasiv_getmanshhini_n1573677 (дата звернення: 29.01.2024).
5. Яворницький Д. І. Історія запорізьких козаків : у 3 т. Львів : Світ, 1990. Т. 1. 319 с.

Zvelindovska Y. R.

*group 1141, Educational Research Institute of Computer Science
and Project Management*

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

555juliajulia@gmail.com

Matviienko L. V.

Candidate of Historical Sciences, Assistant Professor

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

matvienko_nyk@ukr.net

Jewelry heritage of the Hetmanate

The article analyzes the variety of jewelry during the Hetmanate period, provides brief information on the use of precious metals and their use in jewelry.

Key words: *Cossack Hetmanate, goldsmithing, jewelry, Cossack starshyna, church.*

УДК 94(477)

Івахова М.Ю.

*група 1341, Навчально-науковий Інститут автоматики та електротехніки
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова*

Миколаїв, Україна
ivakhovamariia@gmail.com

Матвієнко Л.В.

кандидат історичних наук, доцент кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
matvienko_nyk@ukr.net

Історіографічний огляд пам'яток української культури

У статті подано аналіз та проаналізовано вплив пам'яток української культури на процес становлення української мови в контексті процесів націєтворення..

Ключові слова: *писемність, християнство, літопис, книгодрукування, культура.*

Період виникнення писемності у Києві пов'язують з прийняттям християнства, та діяльністю Кирила та Мефодія. Кирилицею перекладали церковні книги на Русі у XI-XII століттях. Почався активний період літописання. Найвідомішою пам'яткою часів київської русі є «Слово о полку Ігоревім».

Найдавнішою рукописною церковною пам'яткою Русі є «Остромирове Євангеліє» 1056-1057 роках. [2].

У Київській Русі поширеною була давньоруська писемно-літературна мова, яка при написанні поєднувалася із церковнослов'янською (збірник законів «Руська правда» Ярослава Мудрого, «Слово про похід Ігорів») [1].

Нищівного удару по розвитку української культури завдали феодальна роздрібленість і монголо-татарська навала. Навіть у складних умовах продовжували створювати писемні пам'ятки, для яких характерні: урочистість стилю, образність, народно-поетичні вислови, афоризми («Галицько-Волинський літопис», «Києво-Печерський патерик»).

З XV століття почався процес занепаду старослов'янської мови, який тривав до XVI століття. Українська літературна мова розвивалась під західним впливом і використовувалася лише у церкві. У розвитку української літератури та освіти відіграли колосальну роль православні братства. На їх основі створювали українські школи та засновували друкарні. У 1574 році Іван Федоров надрукував першу в Україні книгу «Апостол» [2].

Твори Іова Борецького, Христофора Філарета, Захарія Копистенського, Івана Вишенського захищали старослов'янську мову і церкву.

Протягом XVI-XVIII століть українська літературна мова занепадає через утиски та суцільні заборони щодо її використання з боку російського уряду. Особливо цінними на той час були козацькі літописи : «Самовидця», С. Величка, Г. Граб'янки. Всупереч обмеженням і культурному занепаду, 1798 році виходить поема «Енеїда» І. Котляревського, що дає початок розвитку нової української літератури [5].

XIX століття знаменується розвитком освіти та книгодрукування («Рідне слово», «Українська граматика», «Словарь української мови» Б. Грінченка). Більшість книг видавалася за межами України в Російській імперії. Вийшли друком «Кобзар» Т. Шевченка, альманах «Ластівка» Є. Гребінки. Було видано збірки українських народних пісень М. Цертелева, М. Максимовича, повісті Г. Квітки-Основ'яненка, І. Котляревського тощо [2].

Якщо в Галичині книгодрукування активно розвивалося, то у Наддніпрянщині його перервали репресії. Валувський циркуляр 1863 року заборонив видання книг українською мовою. Емський указ 1876 року заборонив ввозити україномовні видання на територію Російської імперії без належного дозволу [4].

У період 1917-1920 років, після революційних подій, на території України виникли декілька державних утворень, які створювалися з метою встановлення української самостійності та національного суверенітету. Однією з найвідоміших була Українська Народна Республіка (УНР), яка проголосила

незалежність від колишньої Російської імперії [6].

Політика коренізації передбачала сприяння розвитку і підтримку місцевих національних культур та мов у складі радянської системи. Українізація ж означала заміну російської мови на українську у всіх сферах суспільства, включаючи освіту, адміністрацію та культуру. Ці заходи були спрямовані на зміцнення української ідентичності та сприяли розвитку української літератури, мистецтва та науки. Однак, у 1930 роках політика коренізації була припинена, а українізація перетворилася на притиск та репресії, особливо під час «сталінських чисток» та голодомору [7].

У період Радянського Союзу (1922-1991) заборонялася діяльність та творчість українських культурних діячів. У 60-х роках ХХ століття виник літературний рух шістдесятників, котрі боролися за права української мови.

У багатьох сферах комунікацій було заборонено вживати українську мову (винятком була «Енциклопедія кібернетики» 1973 року).

У 1989 році національно-демократичні сили домоглися визнання Закону «Про мови в Українській РСР», згідно якого українська стала єдиною державною мовою. У результаті цей закон діє у незалежній Україні з 1991 року. У 1997 році ухвалено рішення відзначати День української писемності та мови, тому що саме в цей день українська церква вшановує пам'ять Нестора-Літописця [3].

Отже, процес становлення української мови пройшов тернистий шлях. Вагомий вплив здійснювали пам'ятки української культури та літератури, які свідчать про непохитність української ідентичності у процесі націєтворення, підкреслюючи значення національних цінностей.

Список використаних джерел

1. Мовна ситуація в Київській Русі. – Режим доступу:
<http://litopys.org.ua/pivtorak/pivt10.htm>

2. Огієнко І. І. Історія української літературної мови / І. І. Огієнко / упоряд., авт. передмови і коментарів М. С. Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 2004. – 436 с.
3. Мозер М. Історія української мови. – Режим доступу:
[https://shron1.chtyvo.org.ua/Michael_Moser/Istoriia_ukrainskoi_movy.pdf
]
4. Русанівський В. М. Історія української літературної мови / В. М. Русанівський. – К.: АртЕк, 2001. – 392 с.
5. Шевчук В. Муза Роксолянська: Українська література XVI–XVIII ст. : у 2 кн. – Книга 1: Ренесанс. Раннє бароко / В. Шевчук. – К. : Либідь, 2004. – 400 с.
6. Шаповал, В. Історія України: Курс лекцій / В. Шаповал. – Київ: Видавничий дім "КМ Академія", 2010.
7. Павленко, О. Історія України: Навчальний посібник / О. Павленко. – Київ: Генеза, 2018.

Ivakhova M.Y.

*group 1341, Educational and Scientific Institute of Automation and Electrical Engineering
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
ivakhovamariia@gmail.com*

Matvienko L.V.

*Candidate of Historical Sciences, Assistant Professor
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
matvienko_nyk@ukr.net*

Historiographic review of monuments of Ukrainian culture

The article presents an analysis and analyzes the influence of monuments of Ukrainian culture on the process of the formation of the Ukrainian language in the

context of the processes of state formation.

Keywords: *_writing, Christianity, _chronicle, _typography, culture.*

УДК 279(477)

Кабакова Е. С.

група 1141, Навчально-науковий інститут комп'ютерних наук та управління проектами

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
linael2711@gmail.com

Матвієнко Л. В.

кандидат історичних наук, доцент кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
matvienko_nyk@ukr.net

Процес становлення автокефальної української православної церкви у новітній період (1991-2024)

У статті проаналізовано та розглянуто вплив релігії на суспільне життя та процес становлення автокефальної церкви України періоду Незалежності.

Ключові слова: *патріархат, церква, автокефалія, релігія, православ'я, Україна, незалежність.*

Після проголошення незалежності України в 1991 році церква потерпіла кардинальних змін. Історичні факти свідчать про релігійний плюралізм та розмаїття віросповідань, а також про боротьбу за автокефалію, що стала важливим етапом в становленні релігійного ландшафту України.

На початку 1990-х років відбувся розкол в українському православ'ї. Українська церква мала дві митрополії: Київського патріархату (КП) і Московського патріархату (МП). Президент України, Л. Кравчук (1991-2004) мав на меті створення незалежної Української православної церкви, яка була б

максимально наближеною до влади й сприяла розбудові української держави. З цією метою він звернувся до Московського патріарха Алексія II (1990-2008) із проханням позитивно розв'язати питання щодо надання автокефалії Українській православної церкві. Однак, Архієрейський собор Російської православної церкви розцінив це звернення Президента, як втручання в церковні справи. Церковний собор висунув Главі Української православної церкви митрополиту Філарету (1995-2018) низку звинувачень і зобов'язав його подати у відставку. Проте, митрополит Філарет ці звинувачення не визнав, за що був позбавлений у 1992 році на соборі у Харкові ступенів священства і чернечого сану [3]. У той час утворено УПЦ Київського патріархату та Українська автокефальна православна церква. Обидві церкви не отримали визнання від світових православних церков, а УПЦ МП залишалась єдиною канонічною церквою, отримавши певну автономію від Російської православної церкви. Прикладом аналогічної поведінки було ставлення більшовиків до УАПЦ (1921), які нещадно знищили автокефалію на початку 1930-х років.

Перша серйозна спроба отримання автокефалії відбулася у 2008 році за участі президента України Віктора Ющенка (2005-2010) [4]. Проте ця спроба завершилася безрезультатно, оскільки УПЦ КП та УАПЦ не змогли об'єднатись, що було вимогою Константинополя. Віряни отримали визнання власної об'єднаної Православної Церкви України. Процес визнання автокефалії ПЦУ триває протягом десяти років (2014-2024) в умовах військової агресії Російської федерації. Увесь цей час на окупованій території насаджують «руський мір», а отже, руйнують до підвалин усе українське, викорінюючи ідею церковної автокефалії та державного суверенітету. Надважливою подією в історичному бутті українців є акт визнання церковної автокефалії й надання Томоса об'єднаних ПЦУ 6 січня 2019 року [2]. Попри усі труднощі, український народ дотримується ідеї розірвання усіх шляхів з «недоброзичливими сусідами», тому 27 липня 2023 року під час Помісного Собору Православна церква України затвердила перехід на новоюліанський календар з 1 вересня 2023 року.

Релігійні вподобання українців є різнобічними. Посилаючись на дослідження Центру Разумкова на кінець 2023 року конфесійне самовизначення має виразну регіональну специфіку. Найбільше число православних є характерним для Центрального регіону (72%). На Півдні вони становлять 66%, на Сході — 56%, а на Заході — 45%. Соціологічні дані свідчать про те, що понад 42% українських православних відносять себе до ПЦУ, тоді як до УПЦ МП відносяться близько 6% вірян. Це вказує на різке зростання патріотичного настрою, підсилення подіями національного визволення та повномасштабним вторгненням на території України у лютому 2022 року [5].

Отже, релігійне життя України періоду Незалежності характеризується прагненням до здобуття власної релігійної ідентичності. Боротьба за автокефалію і формування нових церковних структур стали важливими етапами цього процесу, змінивши релігійне становище України та визначивши його сучасний напрям. Незважаючи на цей тернистий шлях, українська церква нарешті позбулася впливу Кремля та здобула автокефалію.

Список використаних джерел

1. Акт про відлучення від Церкви монаха Філарета (Денисенка). РІСУ URL: https://risu.ua/akt-pro-vidluchennya-vid-cerkvi-monaha-filareta-denisenka_n35535 (дата звернення: 20.01.2024).
2. Кухарук В. Рух за церковну автокефалію в незалежній Україні: провідні тенденції та специфіка їх відображення у ЗМІ. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2021. Вип. 37. С. 74-75.
3. Леонід Кравчук: Україні пощастило мати пастирем патріарха Філарета. РІСУ. URL: <https://risu.org.ua/ua/index/blog/~ydorosh/55048/> (дата звернення: 18.01.2024).
4. Українська автокефалія: як це може статись і як було в інших. BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-43829821> (дата звернення: 01.02.2024).

5. Рівень релігійності, довіра до Церкви, конфесійний розподіл та міжцерковні відносини в українському суспільстві (листопад 2023р.). Разумков Центр. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/riven-reliiginosti-dovira-do-tserkvy-konfesiinyi-rozpodil-ta-mizhtserkovni-vidnosyny-v-ukrainskomu-suspilstvi-lystopad-2023r> (дата звернення: 01.02.2024).

Kabakova E. S.

group 1141, Educational scientific Institute of Computer Sciences and Project Management

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

linael2711@gmail.com

Matvienko L. V.

Candidate of Historical Sciences, Assistant Professor

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

matvienko_nyk@ukr.net

The process of formation of the autocephaly of the Ukrainian Orthodox Church in the modern period (1991-2024)

The article analyzes and considers the influence of religion on public life and the process of formation of the autocephalous church of Ukraine during the period of Independence.

Key words: *patriarchy, church, autocephaly, religion, Orthodoxy, Ukraine, independence.*

Кітаєва Д.М.

група 1 МАІЗ, історичний факультет

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Вінниця, Україна

dkm.fw411@gmail.com

Гребеньова В.О.

кандидат історичних наук, доцент кафедри культури,
методики навчання історії та спеціальних історичних дисциплін
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Вінниця, Україна
grebenyova@gmail.com

Село Буша – культурно-історичний центр Ямпільщини

Анотація: в статті охарактеризовано три найвідоміших культурно-історичні пам'ятки, які знаходяться на території Державного історико-культурного заповідника села Буша.

Ключові слова: *Гайдамацький яр, замкова вежа, музей, скельний храм, Буша, дослідники, пам'ятка.*

Kitayeva D.M.

group 1 MAIZ, Faculty of History
Vinnytsia State Pedagogical University
named after Mykhailo Kotsyubynskyi
Vinnytsia, Ukraine
dkm.fw411@gmail.com

Grebenyova V.O.

Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor of the Department of Culture,
methods of teaching history and special historical disciplines
Vinnytsia State Pedagogical University
named after Mykhailo Kotsyubynskyi
Vinnytsia, Ukraine
grebenyova@gmail.com

The village of Busha is the cultural and historical center of the Yampil region

Abstract: the article describes the three most famous cultural and historical monuments located on the territory of the State Historical and Cultural Reserve of the

village of Busha.

Key words: *Haydamatskyi Yar, castle tower, museum, rock temple, Busha, researchers, monument.*

Актуальність теми «Село Буша – культурно-історичний центр Ямпільщини» обумовлена значним інтересом до дослідження найвідоміших пам'яток на території Поділля.

Мета статті – охарактеризувати три найвідоміших культурно-історичних пам'ятки на території села Буша.

Буша – надзвичайне і неповторне село, яке має свою унікальну культурно-історичну спадщину. Село Буша знаходиться на злитті трьох річок: Мурафи, Бушанки і Сухої Бушанки; та поміж трьома горами: Татарською, Поповою і Леськівською, що у Могилів-Подільському районі (раніше Ямпільський район) Вінницької області. Ця місцевість вражає своєю дивовижною природою, чудесними краєвидами, культурою та історичною спадщиною.

Саме тут, завдяки зусиллям краєзнавців та органам місцевої влади, з'явився історико-культурний заповідник «Буша», якому постановою Кабінетів Міністрів України від 18 серпня 2000 року надано статус державного. [6] На території заповідника, який займає близько 7 гектарів, знаходяться: оборонна вежа, етнографічний музей «Подільська хата», дохристиянський скельний храм, музей ткацтва, археологічний музей трипілля, художній музей та музей народних ремесел. У музеях заповідника зібрано спадщини трипільської та української культури, обереги та обрядові предмети, що зберігають на собі відбиток тисячоліть.

Історична Буша відома багатьом завдяки повісті українського письменника Михайла Старицького «Облога Буші», в якій зображені реальні історичні події оборони героїчного містечка-фортеці під час української національно-визвольної війни XVII століття. [9]

Замкова вежа

Замок-фортецю у Буші було побудовано в другій половині XVI - на

початку XVII століття за наказом польського гетьмана Яна Замойського. Він був розташований на високому скелястому пагорбі, що надійно захищав його від нападів. За свою історію замок неодноразово переходив з рук в руки. Він був свідком татарських набігів, польсько-турецьких війн і козацьких повстань. В народі фортецю називали «Малий Кам'янець» або «Орлине гніздо». [3]

Особливо трагічною сторінкою в історії замку стала оборона Буші в XVII столітті. 28 листопада 1654 р. 35-тисячне військо оточило Бушу. В облозі міста брав участь Марієнбурський полк разом із шляхтою, який складався з дванадцяти сотень німецьких найманців, надісланих Станіславу Потоцькому герцогом Бранденбурзьким. Також ворожу армію очолювали запеклі вороги українського народу – магнати Стефан Чарнецький та Станіслав Лянцкоронський. Буша не скорялася...Двічі під стіни містечка підходили польські війська. Кілька днів і ночей горіла Буша. В ці трагічні дні місто витримувало удари цілого коронного війська. Але й тоді, коли поляки вдерлися до замку, жоден з його мешканців не здався на милість ворогам. Спалюючи свої домівки і майно, жителі містечка билися з ними на вулицях та героїчно обороняли місто від польсько-шляхетських військ. Частина захисників міста зачинилися у замку і продовжили опір. Тоді у фортеці налічувалося шість веж, в кожній з яких був окремий пороховий льох. [8]

У пам'яті народу назавжди залишився образ видатної дочки нашого народу, дружини сотника Зависного, який керував обороною Буші – Мар'яни. Після загибелі чоловіка, вона взяла на себе керівництво обороною. Зрозумівши, що фортеця не встоїть, вона взяла на руки маленьку дитину та увійшла в погріб зі смолоскипом для того, щоб підпалити порохові бочки. Від цього страшного вибуху загинули не тільки захисники містечка, а й величезна кількість ворогів. «Замок злетів у повітря, а душі і досі літають у тому повітрі». Цілу ніч з 29 на 30 листопада 1654 року палало мертве місто, а на ранок залишилися тільки руїни і згарища... [4]

Під час облоги фортеця була зруйнована, на її місці залишилась єдина

вежа, погріб і підземні ходи. Залишки фортеці й до сьогодні нагадують нащадкам про героїчне минуле, про хоробрість наших пращурів, які вибрали смерть, а не неволю.

На сьогоднішній день у вежу та погріб можна зайти, замовивши екскурсію в ДІКЗ «Буша». Там представлені експозиції у вигляді макету стародавньої Буші, картини на козацьку тематику та різні предмети побуту.

Скельний храм

Найвідомішою та найцікавішою археологічною пам'яткою у Буші вважається дохристиянський скельний храм I-IV-IX ст., його ще називають бушанським дивом та подільською святиною. Розташований він на правому березі річки Бушанка на відстані 1 км від злиття з річкою Мурафа. Найбільша цінність храму – наскельний рельєф, який досліджували багато різних вчених, істориків, археологів та мистецтвознавців. Ця пам'ятка була випадково відкрита місцевим поміщиком Ромуальдом Овсяним 1824 року. Саме відкриття спричинило виникнення ряду цікавих легенд, пов'язаних з історією храму. [2]

Після обстеження у 1883 році київським професором Володимиром Антоновичем цієї унікальної пам'ятки, до неї зріс інтерес у науковому світі. Виникнення зображення на скелі було датовано В. Антоновичем першими століттями нашої ери. Згодом ще цілий ряд науковців схилилися до думки професора В. Антоновича щодо часу зародження самої пам'ятки. Але коли і ким був створений цей рельєф, ким на протязі свого існування він використовувався – ці питання ще й досі стоять відкритими.

У різні часи, починаючи з кінця XIX ст. і до цього часу, чимало науковців намагалися розгадати сюжет іконографії, причини і час його виникнення. Що стосується створення самого храму, то думки дослідників розійшлися майже на півтори тисячі років - від початку нової ери й аж до XVI ст.

Бушанський рельєф унікальний, подібного нема ніде, його ні з чим порівняти. Композиційно рельєф складається з чотирьох частин: дерево, на якому сидить півень; постать людини в молитовній позі з чашею в руках; олень,

що зупинився за людиною; табличка в прямокутній рамі з письменами.

Велика кількість вчених намагалися розгадати загадку Бушанського рельєфу. В. Антонович, Б. Рибаків, Г. Вагнер, В. Даниленко, О. Формозов, І. Винокур, О. Спіцин, Р. Забашта – і це далеко не повний перелік вчених, які займалися цим питанням.

Уже в 1961 році професор Валентин Даниленко разом із групою студентів провів археологічні розкопки біля рельєфу. За результатами дослідження було встановлено інші терміни датування самої пам'ятки, здійснено розшифровку написів. Саме розшифрування напису дало можливість визначити вік пам'ятки. Це кінець IX - початок X століття.

У 1985 і 1987 рр. нова експедиція під керівництвом професора Кам'янець-Подільського педагогічного інституту І. Винокура провела два сезони масштабних археологічних розкопок у скельному храмі та його околицях. У складі експедиції був мистецтвознавець Ростислав Забашта з м. Києва. З'ясувалося, що храм використовувався протягом тривалого часу. Він був закладений у часи черняхівської культури (II-V ст. н. е.), функціонував у ранньому середньовіччі (V-VII ст. н. е.), в епоху Київської Русі (IX-XIII ст.) і, нарешті, у пізньому середньовіччі (XVI-XVII ст.).

Археологічними дослідженнями цих років було відкрито всю площу приміщень скельного храму. При археологічних розкопках 1985-1987 рр. у давньому приміщенні, поблизу рельєфу, було знайдено уламки черняхівського та ранньосередньовічного керамічного посуду. Саме цей матеріал підсилив припущення науковців про період започаткування функціонування скельного храму.

Комплекс храму складається із трьох приміщень, схожих на печери: два з них утворились природним шляхом, а «келія» була вирубана людьми. На вході у святилище розміщений напис «Аз есмь Миробог жрец Ольгов» (Я є Миробог, жрец Олегів»).

Написання глаголичних літер було своєрідне, відмінне від

загальноприйнятого: очевидно, давній скульптор не дуже добре знав глаголичну абетку, до того ж у нього була яскраво виражена індивідуальна «каліграфія». Науковці виявили й прочитали на залишках кам'яних стін інші написи, в яких зустрічаються імена язичницьких ідолів Перуна і Хорса, князів Олега й Ігоря. Це допомогло точніше визначити вік рельєфу.

Автор рельєфу був різьбярем. Він працював з каменем і, можливо, з деревом. В його рельєфі відчувається народна школа. Рівчакоподібні контури, нерізкі переходи до тла і мінімальне підвищення зображень над поверхнею тла засоби, що використовував слов'янський скульптор на межі IX - X століть, — характерні для так званої плоскої різьби, яка у виробах народного мистецтва дійшла до нашого часу.

Експедиція Даниленка зробила ще одне відкриття: рельєф із зображенням жреця - єдина неушкоджена деталь язичницького храму.

Вражають лаконізм композиції, простота та ясність кожного образу, пластична виразність усіх елементів. Невблаганний час не пошкодував пам'ятки. За одинадцять століть дощ, сніг, морози і спека зробили рельєф грубішим, «зашліфували» цікаві деталі [10].

Гайдамацький яр

Неподалік села Буша, знаходиться геологічна пам'ятка природи – урочище «Гайдамацький яр». Це один із 28 геологічних заповідників в Україні, який розташований між селом Буша Могилів-Подільського району та селом Гамулівка Чернівецького району. Його загальна площа досягає 96 га. Гайдамацький яр сповнений неповторної й величавої краси. На глибині 35 м у лісі розкинулася мілководна річечка Бушанка, яка з усіх сторін поросла густим дубово-грабовим лісом. Унікальність цього природоохоронного долинно-річкового ландшафту полягає в незвичності кам'яних скель із пісковика, які утворюють дивовижні форми й композиції. [1]

Підставою для назви цієї місцевості стали реальні події XVIII ст. на окупованій Польщею (Річ Посполита) Правобережній Україні та були пов'язані

з народно-визвольним рухом, що в 1768 р. вилився у повстання проти польсько-шляхетського гніту під проводом Івана Гонти і Максима Залізняка, відомого в історії як «Коліївщина». Є тут чимало великих і малих печер, у яких ховалися гайдамаки, щоб врятувати своє життя. Задовго до страти тут неодноразово бував сам Іван Гонта.

Вивірене каміння із пісковика нагадує різних представників флори та фауни, казкових і міфічних персонажів, водоспади тощо. На лівому березі Бушанки є висяча скала, яку називають «Гонтів камінь». Найвідоміші скали: «Висяча», «Баран», «Гриб», «Гайдамацька». Тут налічується близько 150 різних скал, у яких автор тільки один – природа.. [7]

Таким чином, ми можемо зробити висновки, що село Буша є надзвичайним краєм на Поділлі, відомим не тільки в Україні. Воно має свою велику історію та містить в собі дуже багато різних культурно-історичних пам'яток, три найвідоміші з них це: замкова оборонна вежа, дохристиянський скельний храм та Гайдамацький яр.

Список використаних джерел

- 1.<https://busha.com.ua/-Gajdamac-kij-yar-13-.html>
- 2.<https://busha.com.ua/-Skel-nij-hram-11-.html>
- 3.<https://busha.com.ua/-Zamkova-vezha-12-.html>
- 4.Бібліотека Польської Академії наук у Кракові, відділ рукописів № 1275. - С. 50-50 зв.
- 5.Вінниччина туристична: краєзнавчий довідник / упоряд. О. Кізян; ред. М. Спиця; дизайн Н. Спиця; відп. за вип. Н. Морозова; управління культури і туризму Вінницької облдержадміністрації; Вінницька ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва. - Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2009. - С. 262 - 265.
- 6.Горбик В. О., Денисенко Г. Г. Проблеми дослідження і збереження пам'яток історії та культури в Україні / В. О. Горбик, Г. Г.Денисенко // Український історичний журнал. - 2003. - № 3. - С. 143 - 151.

- 7.Гудзевич А.В. Гайдамацький яр – геологічна пам'ятка природи загальнодержавного значення / А.В. Гудзевич // Перлини Східного Поділля / за ред. Г.І. Денисика - Вінниця: ПП «Видавництво «Гезис», 2008. - С. 135-137.
- 8.Пламеницька О., Вечерський В. Фортеці й замки в Україні / О. Пламеницька, В. Вечерський // Пам'ятки України. - 1996. - № 2. - С.13 - 25.
- 9.Старицький М. П. Облога Буші: Історична повість з часів Хмельниччини / Михайло Старицький. - Вінниця: «Консоль», 2012. - С. 3 – 4.
- 10.Степовик Д. Скарби України. - К., 1990. - С. 25-30.

УДК 623.094:355.01(470+571+477)

Кретов О. А.

група ІА-13 факультет історії та географії

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

м. Полтава, Україна

kudriavtsevsasha2006@gmail.com

Бабенко Л. Л.

доктор історичних наук, професор кафедри історії України

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

м. Полтава, Україна

babenko_clio@ukr.net

Постачання озброєння Україні від іноземних партнерів та його вплив на перебіг російсько-української війни

Стаття присвячена одному з аспектів теми повномасштабної російсько-української війни, яка розпочалася 24 лютого 2022 р. й триває досі – допомозі західних країн у постачанні зброї для ЗСУ. Розглядається процес обговорення політичним керівництвом країн НАТО кількості і якості озброєння, технічні характеристики бронетехніки та бойової авіації, яких потребує Україна. Звертається увага як на політичний бік питання, так і технічний – види озброєння, час його виготовлення або модернізації тощо.

Ключові слова: Збройні Сили України (ЗСУ), російсько-українська війна, НАТО, озброєння, танки «Leopard», літаки F 16.

Повномасштабна російсько-українська війна актуалізувала для нашої держави відразу низку надважливих проблем: політичної єдності і згуртованості суспільства, обороноздатності нашої країни, боєздатності Збройних Сил України, наявності сучасних модернізованих видів озброєння. Як показав перебіг війни останнє стало серйозним викликом, який не може бути розв'язаним нашою країною без участі й допомоги західних партнерів. Над цим питанням працює українська дипломатія і керівництво країни. Актуальність порушеної проблеми як предмета дослідження полягає у необхідності накопичення та узагальнення матеріалів, що становлять інтерес як наукового середовища, так і широких верств суспільства. Іншим аспектом актуальності проблеми бачимо потребу аналізу поточної інформації та статистики, що дасть можливість спростовувати фальсифікації фактів, ворожу пропаганду, політичні інсинуації. Обравши тему, наголошуємо, що для її дослідження використовувалися тільки відкриті загальнодоступні джерела. Звернення до них не оприлюднює матеріалів, які мають конфіденційний характер та можуть нашкодити державним інтересам.

Агресія Росії проти України висвітлила низку невирішених проблем, зокрема недостатню кількість озброєння в ЗСУ, показала необхідність зовнішнього постачання зброї. Техніка, постачання якої було обмеженим і важким процесом на початку вторгнення, тепер стала вагомим частиним озброєння ЗСУ, яке довело свою ефективність на полі бою. З початку повномасштабного вторгнення західні союзники передали нам значну кількість різних типів озброєння таких як: танки, артилерія, гаубиці, БМП, БТР, системи ППО, ракети різних типів, ПТРК та ін. [1]. Варто зазначити, що переговорні процеси та механізми вирішення передачі зброї були тривалими і складними. Їх перебіг детально висвітлювався в засобах масової інформації, оцінки їх результатів піддавалися як схваленню, так і критиці. Остання звучала переважно щодо темпів прийняття рішень країнами – членами НАТО, та видів озброєння, які бажала отримати Україна.

За час бойових дій з лютого 1922 р. ЗСУ отримували здебільшого техніку

минулого покоління, застарілих зразків, в тому числі знятих з виробництва. Прикладом є танк Leopard 1A5, який озброєний гарматою 105 мм. [3]. Цей танк був на озброєнні до 1980-х років в армії ФРН, Австрії, Бельгії та Італії. Він є застарілим і списаним зі служби в цих країнах. Великим недоліком танка Leopard 1A5 є слабка броня в лобі корпусу – лише 60-70 мм. Але наші військові, не дивлячись на деякі слабкі характеристики танка, ефективно знищують сили ворога саме цими машинами. Танк має модернізовану систему керування вогнем, що дає перевагу у веденні стрільби, танк легкий (39 тонн), має високу швидкість.

За таким принципом у ЗСУ почали використовувати радянські танки Т-64, Т-72 та інші машини старого покоління. Українські військові навчилися ефективно користуватися, модернізувати, ремонтувати і обслуговувати стару техніку як зразка НАТО, так і радянського зразка. Вони довели це високою ефективністю і результатами на полі бою. Колишні країни Варшавського договору досі мають великі запаси зброї радянських часів. Ініціатива Чехії по її передачі Україні може певною мірою вирішити питання. Наприклад, актуальним залишається питання бойової авіації. У березні 2023 р. прийняли рішення Польща і Словаччина, щоб передати Україні дві ескадрильї винищувачів – тридцять три радянських модернізованих винищувачі МІГ-29. Перші чотири вже передали словаки, про що повідомляв міністр оборони Ярослав Надь. Фахові експерти високо оцінили ці кроки, бо вперше країни НАТО офіційно передали Києву свої бойові літаки, з огляду на те, що це найбільш дефіцитний вид озброєння [5].

Історія цієї війни свідчить про те, що західне озброєння ефективно знищує російську бронетехніку, серед якої велика кількість залишилася з радянських часів та поступається за багатьма характеристиками західній. Прикладом є американський танк Abrahams1a1 і БМП Bradley, які надходять в Україну. Ці машини брали участь у двох війнах: у Перській затоці 1990–1991 рр. та у війні в Іраку. Під час однієї з операцій за 23 хвилини бою дев'ять танків Abrahams 1a1 і

дванадцять БМП Bredley знищили 28 танків, 16 бронемашин і 39 вантажівок без втрат з американської сторони. Американська техніка показала ефективність і в боях проти російської армії. Тому Україна настійно просить про постачання бронетехніки країн НАТО, що значно змінить ситуацію на полі бою на користь українських військ.

Західна зброя і техніка, яку постачають українській армії, вагомо змінює перебіг війни. Її ефективність очевидна у знищенні командних пунктів, техніки та складів боєприпасів російських окупантів, а останнім часом експерти й спостерігачі фіксують деморалізацію ворога на полі бою. Також наявність ефективної західної зброї допомогла ЗСУ здійснювати деокупацію українських територій упродовж 2022–2024 рр. Кількісні переваги армії РФ нівелюються українською точністю. Артилерія та реактивні системи залпового вогню перевершують радянські та російські зразки за багатьма параметрами, вони завдають ударів як по передових позиціях, так і по складах і російських базах у тилу.

Успіхи ЗСУ залежать не лише від прийнятих рішень партнерів, але й від оперативності практичних кроків. Так, зокрема, США спільно з Великою Британією та Німеччиною у червні 2022 р. прийняли рішення про перші поставки сучасних систем, а вже наприкінці цього ж місяця США поставили 8 машин HIMARS, а Велика Британія і Німеччина – по 3 системи M 270. Саме ця зброя стала визначальною в липні цього ж року. Україна отримала значну перевагу на відстані 40–80 км від лінії фронту, де у Росії вже не було на той час істотної переваги в кількості систем. А найголовніше, що російські РСЗВ неможливо порівняти із західними MLRS за точністю, а значить і ефективністю [4].

Не менш важливою зброєю на полі бою є літаки НАТО. Передусім американські розробки мають перевагу над російськими літаками завдяки потужним радарним станціям та меншою вагою, завдяки чому вони більш маневренні. Міністерство оборони США виділило кошти для навчання наших пілотів і вже є готові пілоти які навчені воювати на F16 [7]. У Мережі вже

з'явилися літаки F-16, готові для передачі Україні. На фоні одного з них сфотографувався український пілот, який проходить тренування за кордоном. Офіційні джерела повідомляли про справжню паніку серед росіян. Вони звернули увагу, що на борт уже нанесли українську символіку, а отже борті дійсно готують до передачі. Пілот «Фантом» в інтерв'ю «Голосу Америки» відзначив, що він та його колеги «дуже вражені» винищувачем, його технічними характеристиками, які перевершили всі очікування [6]. У серпні 2023 р. Нідерланди й Данія заявили, що протягом декількох найближчих років передадуть відповідно 42 і 19 літаків F-16. Експерти припускали, що вже навесні 2023 р. в Повітряних Силах України з'являться 6 американських винищувачів. Однак питання прискорення поставок залишається гостроактуальним, адже поповнення озброєння потрібне зараз.

Перевага більш сучасних винищувачів, які з'явилися на озброєнні армій НАТО – F/A-18 це ракети класу повітря-поверхня AGM-158 JASSM, а їхня дальність 800 км. Призначена для ураження важливих високозахищених стаціонарних цілей і цілей, що переміщуються в будь-яких метеоумовах у будь-який час доби, з дистанцій поза зоною дії засобів ППО супротивника. Ці ракети безперечно дадуть стратегічну перевагу в повітрі.

Наводимо порівняльні таблиці технічних характеристик конструкторських шкіл РФ і країн НАТО.

Літаки РФ

Назва	Швидкість км/год	Порожня маса кг	Практична висота м	Орієнтовна вартість млн. дол. США за 1 шт.
Су-27	2 500	16 380	18 000	30
Су-25	950	9 185	7 000	11

М iГ-29	2 445	10 900	18 000	22

Літаки НАТО

На зва	Швид кість км/год	Поро жня маса кг	Практ ична висота м	Орієнто вна вартість млн. дол. США за 1 шт.
F- 16 Lighting	2 100	8 570	15 240	50,5
F/ A-18	1 980	11 200	15 240	57,6
SA AB JAS 39	2 200	7 100	15 240	48

Розглянувши у короткій розвідці проблему постачання західного озброєння Україні для ефективного протистояння російському агресору, приходимо до таких висновків, які мають аналогію з оцінками американських та вітчизняних аналітиків [9]. Незважаючи на надходження західної зброї та обладнання, українська армія поповнює свої запаси захопленими у російського ворога зброєю та транспортними засобами для ведення війни; більшу частину українського арсеналу становила зброя радянських часів, що старіє, або знищена, зношена, не має боєприпасів. Для того щоб вийти на кордони 1991 року та забезпечити подальшу безпеку країни, ЗСУ необхідно навчитися використовувати, обслуговувати найновітніше озброєння країн НАТО, яке надходить в Україну в недостатній кількості, про що ведуться численні переговори. Відзначимо й нестабільну динаміку як прийняття рішень, так і постачання зброї. Приклад голосування в Сенаті США питання виділення коштів на допомогу Україні підтверджує таку нестабільність упродовж 2022–2024 рр.. Відзначимо й

очевидну обережність ряду країн НАТО щодо поставок в Україну найновіших видів сучасного озброєння. Воно викликане побоюванням бути втягнутими у збройний конфлікт з Росією, яка є ядерною державою й у заявах офіційних осіб погрожує застосуванням ядерної зброї. Так, відразу після ухваленого в НАТО рішення поставити Україні для відбиття російської агресії важкі бойові танки (німецькі Leopard 2, американські M1A2 Abrams і британські Challenger 2) розгорілася дискусія щодо можливості передання українським ВПС і бойових літаків з арсеналів західних країн [8]. Перспективи України вистояти у «війні на виснаження» залежать від швидкості якісного переходу ЗСУ на стандарти НАТО та відповідно швидкого постачання найсучаснішого озброєння західними партнерами.

Список використаних джерел:

1. Морфінов С. Уся західна зброя ЗСУ: що Україна отримала від союзників з початку великої війни. Електронний ресурс. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-64761359>
2. Leopard 2 вже в Україні. Польща першою передала Києву сучасні танки. Електронний ресурс. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-64757274>
3. Україні дають сотні старих танків Leopard 1 A5. Чим вони корисні для ЗСУ. Електронний ресурс. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-64556753>
4. Від міжнародних партнерів ЗСУ торік отримали понад 117,5 тисячі одиниць озброєння і засобів ураження. Електронний ресурс. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3682883-zsu-torik-otrimali-vid-miznarodnih-partneriv-ponad-1175-tisaci-odinic-ozbroenna-i-zasobiv-urazenna.html>
5. БОЙОВІ літаки НАТО передають Києву. Електронний ресурс. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=peVKCvYTCMo>
6. <https://www.youtube.com/watch?v=oyji4Z9ayP0>
7. Літаки F-16: для чого вони потрібні Україні і чому звучать суперечливі заяви. Електронний ресурс. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/litaky-fl6-nastup-nato-harantiyi-bezpeky/32552627.html>
8. Жолквер М. Про які бойові літаки для України може йти мова. Електронний ресурс. URL: <https://www.dw.com/uk/pro-aki-zahidni-bojovi-litaki-dla-ukraini-moze-jti-mova/a-64600363>
- 9 Advanced U.S. Arms Make a Mark in Ukraine War, Officials Say
Електронний ресурс. URL: <https://www.nytimes.com/2022/07/01/us/politics/himars-weapons-ukraine.html>

Kretov O.A.

*Group IA-13 Faculty of History and Geography
Poltava National Pedagogical University named after V.G. Korolenko
Poltava, Ukraine
kudriavtsevsasha2006@gmail.com*

Babenko L. L.

*Doctor of Historical Sciences, Professor of the Department of History of
UkrainePoltava National Pedagogical University named after V.G. Korolenko
Poltava, Ukraine
babenko_clio@ukr.net*

Supply of weapons to Ukraine from foreign partners and its influence on the course of the russian-ukrainian war

The article is devoted to one of the aspects of the topic of the full-scale Russian-Ukrainian war, which began on February 24, 2022. and continues to this day - assistance from Western countries in supplying weapons to the Armed Forces. The process of discussing by the political leadership of NATO countries the quantity and quality of weapons, technical characteristics of armored vehicles and combat aircraft, which Ukraine needs, is considered. Attention is drawn both to the political side of the issue and to the technical - types of weapons, the time of their manufacture or modernization, etc.

Keywords: *Armed Forces of Ukraine (AFU), Russian-Ukrainian war, NATO, armament, tanks "Leopard," aircraft F 16.*

Лісоволик В.П.

*група 1 МАІП, історичний факультет
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Вінниця, Україна
vladlisovolik@gmail.com*

Гребеньова В.О.

*кандидат історичних наук, доцент кафедри культури,
методики навчання історії та спеціальних історичних дисциплін
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Вінниця, Україна
grebenyova@gmail.com*

Сучасні заходи для збереження пам'яті про Голодомор-Геноцид 1932- 1933 років

Анотація: У статті розглянуто актуальне питання визнання світовим

співтовариством Голодомору 1932-1933рр. геноцидом українського народу. У дослідженні проаналізовано шлях який пройшло українське суспільство, щоб донести світові трагедію України ХХ століття – голодомор, який мав всі ознаки геноциду.

Ключові слова: Україна, Голодомор, геноцид, селянство, проблеми, світ, визнання, пам'ять.

Голодомор 1932-1933 років – одна з найтрагічніших сторінок в історії України. Дотепер між вченими точиться дискусія про точну кількість жертв голоду 1930-х років. Та все ж факт залишається фактом: Голодомор забрав мільйони безневинних життів і, щоб вшанувати пам'ять про безвинно померлих у ті страшні часи, в нашій державі та за її межами проводяться різноманітні заходи, які мають на меті поширити інформацію та задокументувати пам'ять про голод-геноцид, спричинений радянською владою.

Величезний внесок у вшанування пам'яті жертв голоду 1930-х років внесла Асоціація дослідників голодоморів в Україні, яка була створена 27 червня 1992 року[2]. До неї входять провідні науковці та історики. Завданням цієї організації є дослідження фактів про голодомор, який вразив українські землі. Саме завдяки цій Асоціації було складено перші списки жертв голодомору, скооперовані перші свідчення очевидців.

Закони та укази, які покликані зберегти пам'ять про Голодомор 1932-1933 років, утверджує Президент. Так, у лютому 1993 р. Указом Президента України Л.Кравчука було визначено загальнодержавні заходи[1,с.430]. Саме завдяки цьому Указу в Україні почали зводитися пам'ятники та меморіальні дошки в пам'ять про людей, яких знищила радянська влада.

Отже, 26 листопада 1998 року Указом Президента України "Про встановлення Дня пам'яті жертв голодоморів" встановлено День пам'яті жертв голодоморів, який прийнято відзначати щороку у четверту суботу листопада[9].

В цей же день проходить всеукраїнська акція «Запали свічку», в пам'ять про загиблих в роки Голодомору. Від 28 листопада 2006 року було ухвалено Закон України "Про Голодомор 1932-1933 років в Україні"[4]. Саме цим законом Голодомор 1932-1933 років було офіційно визнано геноцидом проти українського народу, що відповідає Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього[6].

Відповідно до рішення Кабінету Міністрів України від 22 квітня 2009 року також було створено Державний музей «Меморіал жертв голодоморів в Україні»[5]. Наразі музей проводить діяльність з інформування людей про голод 1932-1933 років, здійснює просвітницьку роботу серед населення, організовує лекції, уроки, семінари на яких розкривається тема Голодомору, займається організацією та публікацією досліджень історичних джерел, тобто виконує роботу для висвітлення та популяризації теми голоду в Україні[5].

Також знято чимало фільмів, як художніх, так і документальних, на тему голоду 1932-1933 років. Серед них – художні фільми: «Голод-33» (1991), «Поводир» (2014), «Маленьке життя» (2008). Документальні фільми: Українська ніч 33-го» у 4-х частинах («Страх», «Жах», «Гільйотина», «Справа Грушевського») (1994), «Жнива розпачу» (1984), «Під знаком біди» (1990), «Жорна» (2008) та багато інших. Але, варто зазначити, хоча фільми на тематику голодомору й знімаються, але вони виходять далеко не так часто, як фільми, наприклад, про Другу світову війну. Цьому є логічне пояснення, адже в СРСР був культ перемоги, який підтримувався на найвищому рівні, а про репресії та масові геноциди згадувати заборонялось. По суті, робилась картинка могутньої країни – СРСР, – яка не мала проблем, а могла тільки перемагати на всіх фронтах, як військових, так і цивільних. І лише тоді, коли наближався кінець радянської епохи, кіностудії почали наважуватися на зйомки спочатку документальних фільмів, а потім, вже за часів незалежної України, почали виходити художні фільми, які простіше сприймалися звичайним глядачем.

Голодомор 1932-1933 років не залишився поза увагою світової спільноти. Завдяки зусиллям науковців і дипломатів актом геноциду на міждержавному рівні, крім України, Голодомор визнають 16 держав-членів ООН і держава Ватикан. Серед них: Естонія (20.10.1993), Австралія (28.10.1993), Канада (20.06.2003), Угорщина (26.11.2003), Ватикан (02.04.2004), Литва (24.11.2005), Грузія (20.12.2005), Польща (16.03.2006), Перу (19.06.2007 року), Парагвай (25.10.2007), Еквадор (30.10.2007), Колумбія (21.12.2007), Мексика (19.02.2008), Латвія (13.03.2008), Португалія (03.03.2017), США (04.10.2018) [30].

У США визнання геноцидом Голодомору 1932-1933 років в Україні бере початок з 1985 року. Тоді, 13 грудня 1985 року, була заснована Комісія Уряду США з питань голоду в Україні[8]. Варто також зазначити, що Голодомор визнали геноцидом окремо 15 штатів США. Зокрема: Вісконсин, Орегон, Вашингтон, Мічиган, Массачусетс, Канзас, Міссурі, Нью-Йорк, Іллінойс, Огайо, Юта, Вірджинія, Міннесота, Каліфорнія, Пенсильванія.[8]

Ще низка країн в офіційних зверненнях засудила Голодомор як акт винищення людства, вчинений тоталітарним сталінським режимом, зокрема: Мексика, Аргентина, Андорра, Бразилія, Італія, Іспанія, Чилі, Чехія, Словаччина[8].

Напружена ситуація з визнанням Голодомору 1932-1933 років залишається в Російській Федерації. Хоча Росія у 2008 році вшанувала пам'ять загиблих, але поруч з цим Росія єдина країна, яка блокує всі спроби українських дипломатів узаконити статус Голодомору 1932-1933 років як акту геноциду щодо українців[8]. Ситуація загострилася у 2015 році, після вчинення акту агресії щодо українського суверенітету, Російська Федерація внесла в список екстремістської літератури статтю Рафаеля Лемкіна «Радянський геноцид в Україні», в якій автор доводив наявність всіх ознак геноциду, який вчинила радянська влада стосовно українського селянства.

Пам'ять про голод 1932-1933 років зберігає також і монументальне мистецтво. У кожному місті й селі України, яке було уражене голодом, стоїть пам'ятний хрест, який нагадує про той страшний час. Але варто зазначити, що перші монументи жертвам Голодомору були встановлені за кордоном, вони зводилися за пожертви української діаспори, яка й виступила ініціатором зведення цих пам'ятників[3, с.168].

Перший у світі пам'ятник жертвам голоду в Україні встановлено в Канаді, в м. Едмонтоні, в жовтні 1983 р. Постаменти у пам'ять про Голодомор відкриті у канадському м. Вінніпезі, а також в австралійському місті Мельбурні. Велика кількість пам'ятних монументів встановлено в США, звідки, по суті, й розпочалося дослідження Голодомору 1932-1933 років. Такі пам'ятники знаходяться в Лос-Анджелесі, Чикаго та Нью-Йорку. За кошти українців, які проживають у Великобританії, було встановлено також пам'ятник у Лондоні[8].

Отже, Україна і світ не забувають про страшні події, які сталися з нашою державою в 30-х роках минулого століття. Кожного року ми вшановуємо пам'ять тих, хто став жертвою жорстоких подій, справжньою соціальною катастрофою. І хоча багато країн ще не визнали Голодомор 1932-1933 років геноцидом українського народу, але, все одно, в тому числі й завдяки опублікованим документам, ми маємо велику підтримку у світі.

Список використаних джерел

1. Веселова О. Пам'ять про жертви голоду-геноциду 1932-1933 років в Україні: смертність й ушанування загиблих / Веселова О. // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. - 2003. - 10. - С. 430-485.
2. Веселова О.М. Увічнення пам'яті жертв Голоду-геноциду 1932-1933 рр. в Україні / О.М. Веселова.URL:
3. Гребеньова В., Ніколіна І. Голодомор 1932-1933 рр. на Вінниччині (за матеріалами рукописного фонду ННЛЕІСхП кафедри історії та культури України) //Вінниччина: минуле та сьогодення. Краєзнавчі дослідження.

Вінниччина в роки. Матеріали XXXI Вінницької всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції. Вінниця, 2020. С.168-176.

4. Закон України "Про Голодомор 1932-1933 років в Україні URL:
5. Історія Національного музею «Меморіал жертв Голодомору»URL:
<https://holodomormuseum.org.ua/pro-muzej/>
6. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155
7. Короленко Б. Голод 1932-1933 років в сучасній українській історіографії: еволюція поглядів URL:
8. Країни, що визнали голодомор Геноцидом URL: [https://www.ukrinform-ua.cdn.ampproject.org/v/s/www.ukrinform.ua/amp/rubric-society/2584130-kraini-so-viznali-golodomorgenocidom](https://www.ukrinform.ua/cdn.ampproject.org/v/s/www.ukrinform.ua/amp/rubric-society/2584130-kraini-so-viznali-golodomorgenocidom)
9. УКАЗ Президента України "Про встановлення Дня пам'яті жертв голодоморів"URL:<https://www.president.gov.ua/documents/131098-5115>

Lisovolik V.P .

group 1 MAIP, Faculty of History
Vinnytsia State Pedagogical University
named after Mykhailo Kotsyubynskyi
Vinnytsia, Ukraine
vladlisovolik@gmail.com

Grebenyova V.O.

Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor of the Department of Culture,
methods of teaching history and special historical disciplines
Vinnytsia State Pedagogical University
named after Mykhailo Kotsyubynskyi
Vinnytsia, Ukraine
grebenyova@gmail.com

Modern measures to preserve the memory of the Holodomor-Genocide of 1932-1933

Abstract: The article examines the topical issue of recognition by the world community of the Holodomor of 1932-1933. genocide of the Ukrainian people. The study analyzed the path taken by Ukrainian society to convey to the world the tragedy of Ukraine of the 20th century - the Holodomor, which had all the signs of genocide.

Key words: *Ukraine, Holodomor, genocide, peasantry, problems, world, recognition, memory.*

УДК 902:321.64"19"

Луценко І. В.

група ІА-23, Полтавський національний педагогічний університет імені

В. Г. Короленка

Полтава, Україна

lutsenko.i@gsuite.pnpu.edu.ua

Коваленко О. В.

кандидатка історичних наук, доцентка кафедри історії України,

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Полтава, Україна

fhg.kovalenko@gsuite.pnpu.edu.ua

Археологія на службі авторитарних режимів ХХ століття

Публікація актуалізує проблему впливу авторитарних режимів на археологічну науку у ХХ столітті та висвітлює її на прикладі нацистської Німеччини та Албанії. В результаті було окреслено вплив даних авторитарних держав на археологію що включав в собі упереджене трактування, фальсифікації задля творення пропаганди корисної режимам.

***Ключові слова:** авторитарний режим, археологія, обмежені права, пропаганда, фальсифікації, Німеччина, Албанія.*

У сучасній археологічній науці існує проблема визначення ступеню впливу авторитарних режимів на дослідження, з'ясування специфіки втручань та обмежень науковців. Авторитарні політичні режими відрізняються від демократичних систем тим, що влада концентрується в руках обмеженої групи людей або одного лідера. Ці режими часто мають обмежені права та свободи для громадян, контролюють засоби масової інформації та використовують репресивні методи для збереження влади. Кожен тип авторитарних політичних режимів має свої унікальні риси та особливості, але спільною є концентрація влади, обмеження прав і свобод громадян, контроль над ЗМІ та використання репресивних методів для збереження влади (Панова І. О., Багінська А. В., 2023, с. 10).

Одним із прикладів використання археології для зміцнення авторитарного режиму є її використання націонал-соціалістами Німеччини у 30-40-х роках ХХ ст. Коли у 1933 році до влади прийшли нацисти, вони майже відразу визнали силу та легітимність, яку їм може надати археологія; це вважалося чудовим інструментом пропаганди та способом зміцнення чистих німців під нацистською партією.

Значну частину націоналістичних досліджень у цей період проводили нацистські археологічні організації. Одна з таких груп, відома як Amt Rosenberg, була заснована нацистським ідеологом Альфредом Розенбергом під керівництвом Ганса Райнерта. Члени цієї групи хотіли знайти спосіб зв'язати сучасних німців із їхнім доісторичним минулим.

Інша велика археологічна організація виникла в СС під керівництвом рейхсфюрера СС Генріха Гімmlера. Головний офіс СС Гімmlера, відомий як особистий штаб RF-SS мав кілька обов'язків, один із яких був культурним. У 1935 році цей офіс заснував Фонд науково-педагогічної спадщини предків; через рік було засновано Товариство сприяння та збереження пам'яток німецької

культури. Незабаром обидві організації були об'єднані. Аненербе займалося розкопками та реставрацією «німецьких культурних реліквій», випуском публікацій, спонсоруванням польових шкіл для населення, навчанням солдатів СС та узаконенням експансіоністської політики Німеччини (Young M., 2002, с. 30-33).

Вважалося, що Німеччина існувала скрізь, де коли-небудь жив хтось із німецької нації. Тому головною метою археології на окупованих землях було знайти археологічні докази німецької окупації, оскільки це могло б виправдати «рекультивацію» втрачених земель Німеччині (Young M., 2002, с. 30-33).

Дослідники Аненербе присвятили себе викривленню правди та створенню ретельно підібраних доказів на підтримку ідей вигаданої «нордичної» раси високих чоловіків і жінок із чорним волоссям із північної Європи — що нібито володіла генієм, необхідним для створення цивілізації. Але вченим не вдалося знайти жодних доказів того, що така панівна раса запалила факел цивілізації та породила всі вишуканості людської культури. Відповідь на цю проблему, на думку Гіммлера, полягала в більшій німецькій вченості — вченості правого політичного кола. Тож він створив Аненербе, яку він задумав як дослідницьку організацію, наповнену людьми що публічно оприлюднюють новий портрет стародавнього світу, у якому арійці створюють цивілізацію та приносять світло нижчим расам.

Департамент профінансував 18 розкопок, від стародавньої фортеці на пагорбі в Альт-Крістбургу в Пруссії до великого торгового посту вікінгів у Хайтабу на півночі Німеччини, неподалік від кордону з Данією. Відділ розкопок привніс у Аненербе нову наукову проникливість. Його персонал складався з ґрунтових археологів, навчених аналізувати уламки стародавнього каменю, кістки та кераміки. Цей новий досвід, сподівався Гіммлер, допоможе реконструювати життя предків Німеччини до появи перших письмових історій і значно розширить знання про міфічну «нордичну» расу (Pringle H., 2006).

Націоналізм має дуже серйозні наслідки в археології. Численні способи

неправильного використання дисципліни за часів нацистської партії свідчать про це. Нацисти проводили археологічні дослідження з метою прославлення свого минулого та виправдання своєї окупації Європи та своєї політики геноциду. Гітлер та інші провідні нацисти, можливо, висміювали дослідження Гімmlера та інших, але вони визнавали його потенціал для пропаганди. Нацистський уряд не єдиний, хто корумпував археологію з політичних і націоналістичних міркувань, але їхній крайній приклад повинен служити застереженням для всіх археологів. Не було б так легко використовувати археологію в націоналістичних цілях без співпраці та/або апатії археологів (Young M., 2002, с. 34).

Ще одним прикладом застосування археології на службі авторитарної системи є політика диктатора Албанії Енвера Ходжі. Між 1944 і 1985 роками диктатор Енвер Ходжа інвестував кошти в археологію, щоб підкріпити іллірійський міф про нестабільну республіку, яка в 1913 році була виділена із західної частини Османської імперії (Hodges R., 2015, с. 1243-1245).

Як і в багатьох країнах Середземномор'я, приблизний контур бурхливої історії Албанії розкривають її добре збережені та вражаючі археологічні пам'ятки. Простіше кажучи, не можна уникнути висновку, що протягом більшої частини свого існування албанський народ був підвладний зовнішньому домінуванню: римлянам, візантійцям, венеціанцям, норманам, османам, австрійцям, італійцям, нацистам, грекам і сербам. Замість того, щоб відкинути цю історію, Ходжа прийняв її, використовуючи її, щоб аргументувати важливість сильно централізованого, авторитарного уряду, ксенофобської зовнішньої політики та потужної армії.

Ходжа наголошував на автохтонному етногенезі албанців, виводячи їхнє походження від стародавніх іллірійців. За його наполяганням албанські лінгвісти та філологи пов'язали албанську мову, на відміну від будь-якої іншої в Європі, з вимерлою мовою іллірійців. Фізичні антропологи намагалися довести, що албанці біологічно відрізнялися від інших індоєвропейських популяцій. Гроші вливалися в Албанську академію наук, спеціально призначену для досліджень

іллїрійської археології. Археологічні рамки, що розвивалися, санкціоновані та підтримувані урядом Ходжі, ясно показали, що предки сучасних албанців колись мали унікальну культуру і, що більш важливо, контролювали велику та єдину територію. При Ходжі албанські археологи стверджували, що південні албанські міські центри залізного віку, які часто неможливо відрізнити від полісів у грецькому стилі, насправді були повністю іллїрійськими, і що часто греки отримували користь від іллїрійських ідей та інновацій, на відміну від навпаки. Наприклад, кажуть, що імена більшості грецьких богів і богинь походять від іллїрійських, а не від грецьких коренів слів.

За цей час, через вказівки влади, науковцям довелося захищати кілька гострих питань; наприклад, те що іллїрійці є найдавнішим народом на Балканах і щодо віку іллїрійської мови. Це були гарячі точки, і тут мала бути єдина думка. Щодо інших питань, поза цими, вчений міг вільно робити висновки. Науковці повинні були відстоювати ідею, що слов'яни прийшли після іллїрійців. У цьому випадку Енвер Ходжа дозволяв лише одну думку. Одним із інших обмежень були дискусії про вплив із Заходу. Диктатор хотів обмежити вплив Заходу. Але для всього іншого він дав вільний доступ, щоб збалансувати ці обмеження.

За часів комуністичного уряду албанські археологи опинилися в потенційно складному становищі. Їм доводилося дотримуватися лінії партії або ризикувати покаранням, найпоширенішим було внутрішнє заслання. Водночас археологи мали найбільшу ймовірність з усіх албанців бути випущеними із закритої країни (подорожувати в інші комуністичні країни, а також на захід; Коркуті, наприклад, навчався у Франції у Франсуа Борда). Для Ходжі це зробило археологів і цінними пропагандистами, і потенційною загрозою (Galaty M. L., Watkinson C., с. 1-17).

Отже, авторитарні режими у різних країнах, у різні періоди часу суттєво впливали на напрямок археологічних досліджень, трактування фактів, створення відвертих фальсифікацій тощо. На археологічну думку авторитаризм найчастіше впливав таким чином, щоб зміцнити владу режиму, обґрунтувати претензії на території. На прикладі нацистської Німеччини прослідковуємо намагання

обґрунтувати зверхність німців за рахунок виведення їх від міфічної «нордичної» раси, приписування різних досягнень минулого своєму народові та намагання довести належність територій через викривлене трактування знахідок. За диктатури Енвера Ходжі в Албанії заради зміцнення режиму підтримувалося автохтонне виведення албанців від іллірійців, за рахунок пов'язування з вимерлою іллірійською мовою та приписування грецьких інновацій тощо.

Список використаних джерел:

1. Панова І. О., Багінська А. В. Типологія та характеристики авторитарних політичних режимів // Бізнесінформ. 2023. № 5. С. 6-11.
2. Galaty M. L., Watkinson C. Archaeology Under Dictatorship. New York, Boston, Dordrecht, London, Moscow : Kluwer Academic / Plenum Publishers, 2004. 228 p.
3. Hodges R. The aspirations of Albanian archaeology // Antiquity. 2015. Vol. 89, № 347. P. 1243-1245.
4. Pringle H. Hitler's Willing Archaeologists // Archaeology. 2006. Vol. 59, № 2. URL: <https://archive.archaeology.org/0603/abstracts/nazis.html>
5. Young M. The nazis archeology // Nebraska Anthropologist. 2002. № 78. P. 29-35.

Lutsenko I. V.

group IA-23, Poltava National Pedagogical University named after V. G. Korolenko

Poltava, Ukraine

lutsenko.i@gsuite.pnpu.edu.ua

Kovalenko O. V.

*Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of History
of Ukraine,*

Poltava National Pedagogical University named after V. G. Korolenko

Poltava, Ukraine

fhg.kovalenko@gsuite.pnpu.edu.ua

Archeology at the service of authoritarian regimes of the 20th century

The publication updates the problem of the influence of authoritarian regimes on archaeological science in the 20th century and highlights it on the example of Nazi Germany and Albania. As a result, the influence of these authoritarian states on archeology was outlined, which included biased interpretation, falsifications for the purpose of creating propaganda useful to the regimes.

Key words: *authoritarian regime, archeology, limited rights, propaganda, falsifications, Germany, Albania.*

Майорська Д.О.

група 1 МАІП, історичний факультет
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Вінниця, Україна
@gmail.com

Гребеньова В.О.

кандидат історичних наук, доцент кафедри культури,
методики навчання історії та спеціальних історичних дисциплін
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Вінниця, Україна
grebenyova@gmail.com

Релігійна політика румунської окупаційної влади в губернаторстві «Трансністрія»

Анотація: У статті розкривається сутність румунської політики рехристиянізації населення окупованих українських земель у межиріччі Південного Бугу та Дністра (губернаторство Трансністрія) у період 1941–1944 рр. та її специфічні риси, що вирізняють її з-поміж інших сторін підкупаційного життя.

Ключові слова: *Трансністрія, православ'я, Румунія, Антонеску,*

Румунська православна місія

Формування національної церкви сьогодні неможливе без оволодіння історичним досвідом існування православ'я в роки Другої світової війни і, водночас, розуміння сутності й характерних особливостей духовно-релігійних процесів, що відбувалися в різних регіонах України, у тому числі й на Півдні.

Останнім часом у румунській (Ж.Єнаке, М.Пекураріу, Д.Ставараке й Г.Василеску),[2] молдавській (О.Веренка, А.Морару, Р.Соловей)[4], та західній (А.Даллін)[1] історіографії з'являється зацікавлення викликає вивчення церковно-релігійного життя на південно-західних теренах України, і, зокрема, в адміністрованому румунами впродовж 1941-1944 рр. (у відповідності з німецько-румунським договором, підписаним у Бендерах 30 серпня 1941 р.) губернаторстві Трансністрія (рум. Transnistria, або Задністров'я), що охоплювало межиріччя Дністра й Південного Бугу (близько 40 000 км², 2,2 млн мешканців, 13 повітів) – від узбережжя Чорного моря на півдні до річок Лядової й Рову на півночі. Однак більшість зарубіжних істориків або обходять стороною «українське питання» в релігійній сфері, як, власне, й етноконфесійні стосунки в регіоні взагалі, або згладжують сутність окупаційної політики, що здійснювалася шляхом уніфікації церковного життя за румунським взірцем.

Політика правлячої верхівки Румунії накладала відбиток на організацію релігійного життя в губернаторстві. Констатуючи, що «населення між Дністром і Південним Бугом було спалюване більшовицьким безбожництвом і позбавлене християнської віри» [8, Спр.744. – Арк.1] кондукетор (аналог фюрера або дуче; рум. conducător) Й.Антонеску в перші дні воєнної кампанії проти СРСР наголошував на повторному відкритті церков, а декретом від 19 серпня 1941 р. священники зобов'язувалися «навертати до християнства народи Трансністрії». Не залишалася осторонь планів керівництва держави й румунська патріархія, тож ще до остаточного захоплення території патріарх Никодим зустрічався з Й.Антонеску [6, Спр.2. - Арк.21.] з приводу узгодження питань рехристиянізації

задністровських теренів. Із цієї причини предстоятель Румунської православної церкви визначив завдання перебрати на себе провідну роль, яку раніше відігравала тут російська церква. Підкоривши собі всі місцеві парафії, він намагався здійснювати одноосібне духовне правління. Інтереси ж українського населення нова влада повністю ігнорувала. В одному з урядових обіжників, адресованих місцевим префектам (15 лютого 1942 р.), містилися вказівки рішуче діяти проти «будь-якої національної української тенденції». Як Й.Антонеску наказував висилати з губернаторства «українських шовіністів» і кожного, хто якимось чином підтримує «український націоналізм»[6, Спр.31. – Арк.6.] так і цивільний губернатор Трансністрії професор Г.Алексяну продовжував цю ж політику, спрямовану проти всього українського, у тому числі й українізації місцевих церков та парафій. У березні 1942 р. він видав таємне розпорядження префектам про ліквідацію будьякої діяльності, навіть культурної, яка тяжіла до відродження незалежної України[6, Оп.1 с. – Спр.10] У результаті специфічної релігійної політики, що виходила з далекосяжних анексіоністських планів Румунії, в українського населення, як і в представників інших народів, що мешкали в губернаторстві, мав бути лише один «вибір» – румунське православ'я. Отже, діяльність РПМТ виявилася цілком спрямованою на уніфікацію релігійного життя у місцевих парафіях із принципами, що становили основу державно-церковних стосунків у самій Румунії.

Православні, що відчували потребу у духовному очищенні від атеїстичної пропаганди, комуністичного ідеологічного пресу стали ініціаторами відбудови та реконструкції соборів, сільських парафіяльних церков, молитовних будинків. З ініціативи активістів релігійних громад скликалися збори, обиралися церковні комітети (хоч румунська влада й тримала їх під контролем), створювалися громадські фонди для відбудови храмів. Місіонерська політика румунів збігалася із бажанням населення краю до відродження християнської віри. Члени громад, наскільки їм дозволяло матеріальне становище, здійснювали підтримку церкви. У звіті отця Іоанна (Козловського), священника Свято-Покровського

храму с. Боково, відзначалося: «Не тільки проповіді допомагають, а й певне значення мають читання житій святих. Народ із великою щирістю жертвує частку на відбудову та благоустрій храму»[5,с.27-28].

Румунська православна місія в Трансністрії займалася організаційно-технічними, архітектурно-будівельними питаннями, навіть ставила за мету відновити знищений у 1936 р. більшовиками Спасо-Преображенський кафедральний собор в Одесі. Для організації на культових спорудах реставраційних та будівельних робіт спрямовувалися значні кошти, що підтверджують фінансові звіти. Влада Трансністрії навіть відкрила спеціальний рахунок, на якому акумулювалося 336 075 RKKS. Для реставрації Успенського кафедрального собору було виділено 55 000 RKKS. Натомість на периферії весь тягар відбудови храмів лягав на плечі парафіян. Так, у березні 1943 р. на побудову нової церкви у Журавці Олександрфельдського району збирали кошти як жителі села, так і прилеглих Марківки та Дмитрівки. Лише православні присілка Дмитрівка на цю справу дали 7530 марок[6, Спр.2. - Арк.35.]

Відбудовувалися і починали функціонувати монастирські осередки. У перший рік діяльності місії було відкрито 9 монастирів: Св. Пантелеймона і Св. Марії Магдалини (в Одесі), Св. Антонія (с. Осипівка поблизу Дубоссар), Св. Трійці (Балта), а також у Шаргороді (Могилівський повіт), Св. Михаїлаархангела та Успіння Пресвятої Богородиці (на Великому Фонтані в околицях Одеси), Св. Флорина в Бершаді (Балтський повіт), а також скит у селі Липецьке (під Рибницею). Чотири останні виконували лише функції парафіяльних церков. Проте у монастирях Трансністрії мешкало лише 62 особи, із них 29 ченців і 33 черниці. У чотирьох із дев'яти чернечих осередків було по 2-3 особи[3,р.49].

Отже, релігійна політика на окупованих румунами українських землях у межиріччі Південного Бугу й Дністра мала специфічні риси, що вирізняють її з-поміж інших сторін підкупаційного життя. Румунські місіонери, монополізувавши духовне правління, контролювали релігійне життя в губернаторстві Трансністрія; виявляючи недовіру до місцевого кліру,

призначали на церковно-адміністративні посади adeptів-чужинців; проявляючи відверту антиукраїнськість, примусово впроваджували румунську мову в богослужбову практику, поборюючи будь-які прояви етноцерковного плюралізму. Водночас християнізація по-румунськи сприяла загальній євангелізації населення, відбудові православних храмів, відкриттю духовних навчальних закладів, виданню християнської літератури.

Список використаних джерел

1. Dallin A. Odessa, 1941-1944: A case staid of soviet territory under foreign rule [Електронний ресурс]: http://www.odessitclub.org/en/archives/dallin/chapter_4.html#Church; Жуковський А. Українські землі під румунською окупацією в часи Другої світової війни: Північна Буковина, частина Бессарабії і Трансnistрія, 1941-1944 // Український історик. - 1987. - Ч.1/4 (93/96). - С.83-96.
2. Enache G. Activitatea preoților din mitropolia Olteniei în cadrul Misiunii Ortodoxe Române dîn Transnistria // Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри: Зб. наук. праць II Міжнар. наук.-практ. конф., 10-11 квіт. 2009 р. - Одеса, 2009. - С.90- 96; Păcurariu M. Istoria Bisericii Ortodoxe Române. – Galați, 1996; Idem. Istoria Bisericii Ortodoxe Române. – Vol.III. - București, 1997; Stavarache D., Vasilescu G. Misiunea bisericească Română în Transnistria (1941-1944) // Document, buletinul Arhivelor Militare Române. – 1998. – №2/3. – P.48-53
3. Transnistria Creștină. – 1942. – №1. – P.49.
4. Verenca O. Administrația civilă română în Transnistria. – Chișinău, 1993; Moraru A. Istoria românilor. Basarabia și Transnistria. 1812-1993. – Chișinău, 1995; Solovei R. Activitatea Guvernamentului Transnistriei on domeniul social-economic și cultural: 19 auq. 1941 – 29 ian. 1944. – Iași, 2004.
5. Гребеньова В., Збараш Т. Релігійна політика окупаційної влади на теренах Трансnistрії (1941-1944) //Вісник Інституту історії, етнології і права : зб. наук. пр. Вінниця, 2020. Вип.18. С.27-33.

6. Державний архів Миколаївської області (далі – ДАМО). – Ф.Р-2178 сч. - Оп.1 с. - Спр.2. - Арк.21.
7. Державний архів Одеської області (далі – ДАОО). – Ф.Р-2270 сч. - Оп.1 с. - Спр.2. - Арк.35.
8. Комунальна установа «Ізмаїльський архів». – Ф.110. – Оп.1. – Спр.744. – Арк.1

Mayorska D.O.

group 1 MAIP, Faculty of History
Vinnytsia State Pedagogical University
named after Mykhailo Kotsyubynskyi
Vinnytsia, Ukraine
@gmail.com

Grebenyova V.O.

Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor of the Department of Culture,
methods of teaching history and special historical disciplines
Vinnytsia State Pedagogical University
named after Mykhailo Kotsyubynskyi
Vinnytsia, Ukraine
grebenyova@gmail.com

**Religious politics of the Romanian occupation authorities in the
Transnistria governorate**

Abstract: The article reveals the essence of the Romanian policy of re-Christianization of the population of the occupied Ukrainian lands in the confluence of the Southern Bug and Dniester rivers (Transnistria governorate) in the period 1941–1944 and its specific features that distinguish it from other aspects of life under occupation.

Key words: Transnistria, Orthodoxy, Romania, Antonescu, Romanian Orthodox Mission

Марков А. М.

група ЗАП, Історичний факультет

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла

Коцюбинського

Вінниця, Україна

andriy2001mark@gmail.com

Мельничук О. А.

доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії,

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла

Коцюбинського

Вінниця, Україна

oleh.melnychuk@vspu.edu.ua

Промова Рісто Рюті від 26 червня 1941 р. як обґрунтування оборонної війни Фінляндії

У статті зосереджено увагу на тезах, що наводить президент Фінляндії Рісто Рюті у своїй радіопрові від 26 червня 1941 р. Ці аргументи мали обґрунтувати оборонний характер Війни-продовження 1941-1944 рр.

Ключові слова: Війна-продовження, Рісто Рюті, Фінляндія, Друга світова війна, СССР

Війна-продовження – маловідомий театр бойових дій у Другій світовій війні. В історії Фінляндії цей період історії займає доволі дискусійний характер: з одного боку, фіни вели наступальні операції проти Советського Союзу; з іншого боку, впродовж всієї Війни-продовження стверджували, що це оборонна війна. Уперше аргументи на користь оборонної війни проголосив президент Фінляндії Рісто Рюті у радіопрові від 26 червня 1941 р. Ці аргументи дозволяють нам прослідкувати основні події 1940-1941 рр., що стали

каталізаторами Війни-продовження.

Мета статті полягає в окресленні основних тез президентської промови.

Ця промова, яку повністю оминає українська історіографія, є продуктом відносин між ССРСР та Фінляндією протягом 1940-1941 рр. Дослідження основних тез промови дозволяє заглибитись у тонкощі цих відносин, що спровокували Фінляндію на реванш. Тому ця тема є доволі актуальною.

Після завершення Зимової війни Фінляндія починає готуватись до нового нападу з боку ССРСР, оскільки Московський договір лише призупинив агресію. Єдиним можливим союзником для фінів на той час став Третій Райх. Власне, Фінляндія входила у плани Адольфа Гітлера щодо нападу на ССРСР.

22 червня 1941 р. нацистський Третій Райх розпочав війну проти ССРСР. Проте Фінляндія не бажала наступати разом з німцями. Вона ні в якій мірі не бажала бути агресором у цій війні. Натомість 25 червня 1941 р. командувач Балтійського советського флоту Владімір Трібуц оголосив про початок воєнних дій проти Фінляндії, після чого почались повітряні атаки [3, с. 106]. Советський напад дав Фінляндії зручну підставу заявити світові та своєму власному народові, що Фінляндія знову піддалася збройному нападу, як на початку Зимової війни. Це був зручний привід для оголошення війни Советському Союзу.

26 червня 1941 р. Рісто Рюті оголосив по радіо, що «наш миролюбивий народ... знову став об'єктом жорстокого нападу» [2]. Далі Рісто Рюті пояснив першопричини оборонної війни, починаючи від підписання Московського договору. Зокрема, вказав, що у відповідь на спробу Фінляндії побудувати союз зі скандинавськими державами, В'ячеслав Молотов 21 березня 1940 р. пояснив тодішньому послу Фінляндії у Москві Юго Паасіківі: «Якщо ви укладете оборонний союз зі Швецією та Норвегією, то ми вважатимемо, що ви порушили мирний договір» [4, с. 63].

Рісто Рюті пояснив, що «советські дипломатичні представництва намагались втручатись у внутрішні справи Фінляндії...» [2] Йшлося про

підтримку консульством «Товариства мира та дружби між Фінляндією і ССРСР». До прикладу, на демонстрації в Турку в серпні 1940 р. активісти «Товариства...» часто використовували такі вигуки: «Геть уряд», «Хай живе советська Фінляндія», «Поліція не наслідуйтеся чіпати нас, оскільки за нами стоїть Советський Союз» [4, с. 87].

Ще однією точкою тертя між Фінляндією та ССРСР було питання Петсамо, про яке Рісто Рюті казав: «ССРСР вимагав віддати до їхніх рук керівництво шахт і мати там п'яту частину робочої сили. Розміщення в районі Петсамо такої кількості чоловічої робочої сили означало б, що ССРСР фактично мав би в Петсамо військовий опорний пункт» [2]. Фінляндія погодилася на спільну фінсько-советську концесію на шахти, але на тлі послаблення советсько-німецьких відносин совети не хотіли провокувати німців, і на момент останніх переговорів (10 травня 1941 р.) фінів та советів щодо Петсамо конкретних рішень не було досягнуто [1, р. 67].

Тому Рісто Рюті робить висновок, що «яскраво видно цілі Советського Союзу стосовно нас: самостійність Фінляндії потрібно було ліквідувати або за допомогою внутрішніх переворотів і труднощів, або насильно знищити країну» [2]. Аргументом до цього твердження виступають листопадові переговори Молотова із Ріббентропом у 1940 р.: «Советський Союз хотів отримати впевненість, що Фінляндія вирішуватиме всі свої питання віч-на-віч з ним» [4, с. 246].

Вище наведені аргументи Рісто Рюті слугували для фінів обґрунтуванням оборонної війни. Підсумовуючи власну промову президент зазначив: «коли Советський Союз у зв'язку з війною між Німеччиною та ССРСР, поширив свої військові дії на територію Фінляндії, нападаючи на мирних жителів, наш обов'язок захищатися» [2].

Таким чином, радіопромова Рісто Рюті стосується подій, що стали каталізаторами і спровокували Фінляндію на співпрацю із Третім Райхом. Звісно, це не виправдовує дії Фінляндії у 1941-1944 рр., проте саме втручання ССРСР у

внутрішні справи Фінляндії та намагання підпорядкувати цю територію собі стало тим лакмусовим папірцем, який визначив подальший хід історії.

Список використаних джерел:

1. Krosby P. Finland's relations with the Soviet Union, 1940-1952. Vancouver: University of British Columbia Library, 1958. 336 p.
2. Presidentti Rytin puhe jatkosodan alussa. *Yle.fi*. URL: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2006/09/08/presidentti-rytin-puhe-jatkosodan-alussa> (дата звернення: 10.03.2024).
3. Вехвіляйнен О. Фінляндія в другій світовій війні: між Німеччиною і Росією. Київ: Темпора, 2010. 256 с.
4. Паасикиви Ю. Моя работа в Москве и Финляндии в 1939-1941 гг. Ч. II. Время перемирия *Jkpaasikivi.fi*. URL: <https://jkpaasikivi.fi/wp-content/uploads/2021/05/-2-3.pdf>. 285 с. (дата звернення: 05.03.2024).

Markov A. M.

group 3-A, Historical Faculty

Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynsky State Pedagogical University

Vinnytsia, Ukraine

andriy2001mark@gmail.com

Melnychuk O. A.

Doctor of Historical Sciences, Professor, Head of the Department of World History

Mykhailo Kotsiubynsky Vinnytsia State Pedagogical University

Vinnytsia, Ukraine

oleh.melnychuk@vspu.edu.ua

Risto Ryti's speech from June 26, 1941 as justification of Finland's defensive war

The main attention in the article is focused on the theses presented by the President of Finland, Risto Ryti, in his radio speech on June 26, 1941. These

arguments had to justify the defensive character of The Continuation War of 1941-1944.

Key words: *The Continuation War, Risto Ryti, Finland, The World War II, USSR.*

УДК 329(477)"19"

Маховський Т. В.

група ІstP2-B21, Кам'янець-Подільський
національний університет імені Івана Огієнка,
Кам'янець-Подільський, Україна
istp2b21.makhovskyi@kpnu.edu.ua

Опря І. А.

кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Кам'янець-Подільський, Україна
oprya.ihor@kpnu.edu.ua

Українські політичні партії на початку ХХ ст.: проблеми ідейної спрямованості

У статті простежено особливості українських політичних партій на початку ХХ ст. Автор характеризує ідейну спрямованість політичних організацій, що діяли на території Наддніпрянської України, простежує передумови формування політичної думки з кінця ХІХ ст., описує вплив російської політичної думки на формування української політичної сили.

Ключові слова: *Наддніпрянина, політичні партії, українська політична думка.*

На початку ХХ ст. на території Російської імперії, зокрема й України, виникає ряд політичних організацій, котрі по-різному бачили майбутнє нової держави. Починають формуватися революційні політичні організації, спрямовані на повалення російського самодержавства. Виникає революційний політичний рух, що спонукав прихильників до «державного самовизначення», а українців – до пошуку власної ідентичності.

Зважаючи на означене, метою нашої статті є аналіз специфіки ідейної спрямованості українських політичних партій, визначення особливостей української політичної думки означеного періоду, що, в свою чергу, дозволяє простежити трансформацію української політичної думки віддавна і до тепер.

Дослідженням українських політичних партій Наддніпрянської України займалось чимало дослідників, зокрема: О. Будніцький, В. Головченко, М. Леонов, А. Павко, М. Троїцький, О. Федьков, О. Ярмиш та ін. Науковці здійснюють аналіз історії окремих політичних організацій, методів їхньої боротьби. Однак питання ідейної спрямованості українських політичних партій на початку ХХ ст., їхніх відмінностей від російської політичної думки потребує подальшого дослідження.

Аналіз специфіки українських політичних партій варто почати з кінця ХІХ ст., коли ті існували ще у форматі таємних підпільних організацій. Прикметною рисою одного з перших об'єднань – «Групи українських соціалістів-федералістів» (1883 – 1885 рр.), на відміну від російських революційних товариств, що існували в цей період, була ідея української самобутності [2, с. 69]. «Нова Україна» в уяві гуртківців поставала окремою федерацією, незалежною від росіян у геополітичних та зовнішніх стосунках [2, с. 70]. Передбачалась і самостійність у політичній сфері, проте з часом гуртківці таки вдалися до запозичення російських революційних ідей, що спричинило невдачу інтеграції політичної програми в українську національну сферу.

Слідом за драгоманівськими ідеями в 1891 р. виникає «Братство Тарасівців», сформоване прогресивним студентством харківського та київського університетів. Його основоположниками стали І. Липа, М. Байздренко, М. Базькевич та В. Боровик, тоді як у харківській філії очільником стає Б. Грінченко, а в Києві – М. Міхновський [2, с. 71]. Братство пропагувало українську національну ідею та в своїй програмі висувало вимогу створення федеративного устрою нової держави на правах автономії. Ключовою

особливістю цього політичного гуртка була повна відсутність соціалістичної ідеології. Проте перехід до політичної роботи братчики не здійснили, адже 1893 р. таємна поліція заарештувала очільників [2, с. 75]. Як зазначає О. Федьков, тарасівці лише проголосили своїм головним завданням здобуття незалежності та створення української держави. Вони опосередковано впливали на інші політичні організації, що виникли пізніше, розбурхавши національну політичну думку, що вже не зникала з інтелектуального кругозору українських політичних діячів [4, с. 102].

Початок ХХ ст. означений переходом від розрізнених гуртків революціонерів до створення політичних партій на території Російської імперії, зокрема й Наддніпрянської України. У 1899 р. виникла Революційна українська партія (РУП), що, за спостереженням М. Карамзіної, об'єднала в своїх шеренгах «елементи марксистські, революційно-народницькі і національно-революційні» [3, с. 127]. На думку авторки, партія не взяла за основу ідею самостійності України, проголошену на початках. У пошуках ідеологічної спрямованості партія орієнтувалася на соціалістичні гасла, а також на селянство. Основним рушієм революції, вважали рупівці та соціал-революціонери, є свідоме селянство, що внаслідок «еволюції» підніметься та повстане проти царського уряду [3, с. 129].

Однак «ідейний оксюморон» поглядів всередині РУП призвів надалі до її кризи та розпаду. Одна частина, що сповідувала самостійницькі та націоналістичні погляди, створила Українську народну партію, інша – 1903 р. зблизилася й об'єдналася з Українською соціалістичною партією (УСП, що діяла з 1900 р.). Остання практикувала випуск агітаційних матеріалів, що розповсюджувались на Правобережжі серед неіндустріального пролетаріату. Об'єднання РУП з УСП, а, крім того, вступ до неї членів РСДРП, зумовили надалі домінування соціалістичних світоглядних настанов у «рупівському» середовищі [3, с. 131].

Представниками РУП розглядались ідеї про самостійність України, проте

опозиція виявилась сильнішою. У результаті, наприкінці 1904 р. українська соціал-демократія заявила про приєднання до РСДРП та ініціювала створення Української соціал-демократичної спілки (УСДС). Сама ж РУП на Другому з'їзді трансформувалась в Українську соціал-демократичну робітничу партію (УСДРП) [1, с. 57]. Над УСДРП був встановлений фактичний «протекторат» РСДРП. Однак, всередині партії зберігаються не тільки соціалістичні, а й націоналістичні тенденції [1, с. 64].

Таким чином, формування української політичної думки почалось ще наприкінці XIX століття з часу створення таємних організацій «Група українських соціалістів-федералістів» та «Братство тарасівців». Остання, в свою чергу, створила передумови для включення національного компоненту в площину української політичної ідеї.

Перші українські політичні партії в Наддніпрянщині виникають на початку XX ст. Зазвичай, у них простежується домінування марксистських ідей та соціалістичної ідеології, що була наслідком безпосередніх «контактів» та впливу російського революційного руху. Однак, у більшості політичних організацій простежуємо часткову «присутність» українських національних рис.

Список використаних джерел та

1. Головченко В. І. Від «Самостійної України» до Союзу визволення України: Нариси з історії української соціал-демократії початку XX ст. Харків: Майдан, 1996. 189 с.
2. Павко А. І. Політичні партії, організації в Україні: кінець XIX – початок XX століття: зародження, еволюція, діяльність, історична доля. Київ: Іван Федоров, 1999. 340 с.
3. Політична історія України. XX ст.: у 6 т. / редкол.: І. Ф. Курас (голова) та ін. Київ: Генеза, 2002-2003. Т. 1: На зламі століть (кінець XIX ст. – 1917 р.) / Ю. А. Левенець (кер.), Л. П. Нагорна, М. С. Кармазіна. 2002. 424 с.

4. Федьков О. М. Українська соціал-демократична спілка на початку XX ст.: у пошуках ідейно-політичної ідентичності: монографія. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2017. 600 с.

Mahovskyi T. V.

*group IstP2-B21, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
istp2b21.makhovskyi@kpnu.edu.ua*

Opria I. A.

*Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
oprya.ihor@kpnu.edu.ua*

Ukrainian Political Parties in the Early XXth Century: Problems of Ideological Orientation

The article traces the peculiarities of Ukrainian political parties in the early XXth century. The author characterizes the ideological orientation of political organizations operating in the territory of Naddniprianshchyna, traces the preconditions for the formation of political thought from the late XIXth century, and describes the influence of Russian political thought on the formation of Ukrainian political forces.

Keywords: *Naddniprianshchyna, political parties, Ukrainian political thought.*

УДК 94(44+470+477)

Мінаєв А. І.

*група 1151, Навчально-науковий комп'ютерних наук та управління проектами
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
andrejminaev29@gmail.com*

Матвієнко Л. В.

кандидат історичних наук, доцент кафедри психології, філософії та соціально-

гуманітарних дисциплін,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
matvienko_nyk@ukr.net

**Окупаційні режими Французької імперії та Російської федерації:
діахронічний зріз**

Анотація: У статті розглянуто роль та місце України у планах Наполеонівської кампанії 1812 року та проаналізовано політику Російської Федерації на окупованих територіях у період сьогодення.

Ключові слова: Україна, Наполеон, Наполеоніда, окупаційна політика, Росія.

Внаслідок перемог над антифранцузькою коаліцією, територія Наполеонівської імперії охоплювала практично всю Західну і Центральну Європу. Нескореною залишилася тільки Росія, яку Наполеон вбачав своїм союзником у війні проти Англії. Але після невиконання Росією принизливого для Російської імперії Тільзитського миру 1807 року, 12 (24) червня 1812 року "Велика армія" Наполеона форсувала річку Неман та вторглася на територію Російської імперії з метою нав'язати новий мирний договір.[1]

Відомо, що до своїх численних військових кампаній Наполеон завжди ґрунтовно готувався не лише у військовому, а й у політичному плані. Підхід до захоплених територій значно відрізнявся у різних країнах, але він не полишав свою концепцію створення вільних національних держав.

Імператор Бонапарт мав гарну обізнаність щодо «українського питання». З праць Вольтера йому було відомо, що українська нація завжди прагнула свободи, це дало йому привід серйозно розраховувати на те, що у війні проти Росії Україна може стати його союзником. Активних військових дій, окрім Волинської губернії на території України не відбувалося. Проте, українські збройні формування брали участь у

бойових діях з першого дня війни. Українська еліта розділилася на два табори: малочисельних "автономістів" та "консерваторів". Перші мріяли скинути царське ярмо сподіваючись, що з приходом французів буде введено прогресивне законодавство "Кодекс Наполеона"[2] й Україна стане автономною, відбудеться скасування кріпосного права. Українських поміщиків це не влаштовувало. Генерал французької армії Михайло Сокольніцький розробив для Наполеона Бонапарта план поділу України. Українські землі мали бути розділені на герцогства – Наполеоніди на чолі з гетьманом з оточення Бонапарта. Наполеоніда мала стати децентралізованою країною (Чернігівщина та Полтавщина стали б окремими князівствами), Правобережна частина України мала перейти під захист Варшавського герцогства, але без Волині, яка була обіцяна Австрії за допомогу у війні проти Російської імперії. [3]

Після початку окупації на зайнятій території французи встановлювали власні порядки. У містах та містечках призначалися коменданти, комісари та бургомістри. У селах господарювали фуражні загони, основним завданням яких було забезпечення військ продуктами харчування. Кріпосні порядки не лише не було скасовано, а навпаки, подекуди панська сваволя посилилась. Солдати "Великої армії" на окупованій території здійснювали акти релігійного вандалізму: у православних храмах влаштовували стайні, розкрадали і знищували церковне майно. Тому саме явище колабораціонізму не було масовим.

Судячи з історичних джерел, кількість прихильників Наполеона в Україні була дуже незначною тому, вони не могли відігравати роль повноцінної політичної сили. Російський імператор Олександр I задля протидії наполеонівському вторгненню видав указ про створення в Україні добровільних козацьких полків, пообіцявши повернення прав і привілеїв козацтва. Восени 1812 року в Україні вже існувало 19 козацьких полків, кожен з яких налічував 1200 бійців.[3]

Варто зазначити, що кампанія 1812 року була вимушеною через постійну агресію Російської імперії, побоюючись відновлення Польщі, першою стягнула війська до кордонів Варшавського герцогства. Від початку утворення Російської імперії з XVIII й до періоду сьогодення Росія постійно бере участь у військових конфліктах. Починаючи з 1991 року Російська Федерація приймає участь чи є агресором більш ніж 12 збройних конфліктів та воєн: Російсько-грузинська війна, Придністровський конфлікт, Перша та Друга чеченські війни, інтервенція в Сирію, Російсько-

український конфлікт та інші. У 2022 році спираючись на підтримку колаборантів Російська Федерація проводить масштабне вторгнення на територію України. З початком окупації були складені списки найбільш небезпечних громадян: волонтерів, учасників АТО, активних громадян, учасників Революції гідності. Використовувався терор, як метод залякування населення та виявлення потенційно небезпечних громадян, яких викрадали та незаконно утримували у катівнях з нанесенням тяжких тілесних ушкоджень, присутніми є мародерство та масові вбивства. Найжахливішим злочином вважається різня у Бучі де загинуло 422 цивільних, а разом із Бучанським районом кількість жертв перевищує 1400 осіб.[4] Окупанти проводять пошук та незаконне викрадення найбільш національно свідомого населення, які становлять загрозу окупаційній владі. Важливим елементом окупації є “легітимність” тому, на окупованих територіях російська влада провела референдуми, які не визнає жодна цивілізована країна світу. Наявні дані про примусове надання громадянства, без якого неможливо отримати ліки чи влаштуватися на роботу.[5] Відомо, що Російська Федерація намагається вивезти якнайбільше людей з окупованих територій до Росії, щоб таким чином покрити людські втрати за час бойових дій серед свого населення. Через брак роботи та як наслідок, грошей у населення місцева влада пропонує підписати контракт і піти воювати у лавах армії Російської Федерації, таким чином українці вбивають українців і це є великою трагедією. [6]

Отже, можна констатувати, що будь-яка інтервенція є загарбницькою. Але з урахуванням представлених фактів можна відзначити, що агресивна політика Російської Федерації виявляється більш жорстокою для цивілізаційних норм порівняно з політикою Першої Французької імперії.

Список використаних джерел:

1. Наполеон та Наполеоніда: Як Бонапарт хотів Україну облаштувати uain.press URL:<https://uain.press/articles/napoleon-ta-napoleonida-yak-bonapart-hotiv-ukrayinu-oblashtuvati-1071989>
2. Цивільний кодекс Франції URL:https://vue.gov.ua/Цивільний_кодекс_Франції
3. Гербільський Г.Ю. Участь українського народу в війні 1812 р. // Український історичний журнал. - 1962. - №5
4. Bucha killings: Satellite image of bodies site contradicts Russian claims URL:

<https://www.bbc.com/news/60981238>

5. A rare glimpse of daily life in occupied Ukraine [bbc.com URL: https://www.bbc.com/news/world-europe-63076570](https://www.bbc.com/news/world-europe-63076570)

6. Ukraine war: Locals forced to take Russian passports, report says [bbc.com URL: https://www.bbc.com/news/world-europe-67427840](https://www.bbc.com/news/world-europe-67427840)

Minaiev A. I.

group 1151, Educational and scientific computer science and project management

Admiral Makarov National University of Shipbuilding ,

Mykolaiv, Ukraine

andrejminaev29@gmail.com

Matvienko L. V.

Candidate of Historical Sciences, Assistant Professor

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

matvienko_nyk@ukr.net

Abstract: *The article considers the role and place of Ukraine in the plans of the Napoleonic campaign of 1812 and analyzes the policy of the Russian Federation in the occupied territories in the present period.*

Keywords: *Ukraine, Napoleon, Napoleonida, occupation policy, Russia.*

УДК 94(477.8)"183"

Олійник І. С.

група ІstP1–B21, історичний факультет

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Кам'янець-Подільський, Україна

vanaolijnik222@gmail.com

Сулятицька Т. В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри політології та філософії
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Кам'янець-Подільський, Україна

suliatytska.tetyana@kpnu.edu.ua

**«Руська трійця» як рушій національного відродження на
західноукраїнських землях**

Мета даної статті полягає в тому, щоб розглянути передумови, особливості створення та діяльність «Руської трійці» як важливого фактору національного відродження на західноукраїнських землях.

Ключові слова: *«Руська трійця», цензура, література, «Русалка Дністрова», фольклор.*

На початку XIX ст. Західна Україна перебувала під контролем Австрійської імперії. У цьому регіоні, національну інтелігенцію складало переважно греко-католицьке духовенство. Через переконання, що народна мова є непридатною для високої літератури, представники церкви свідомо уникали її використання. Проте, ідеї національного відродження почали набувати популярності в 1820 – 1830 рр., особливо на західноукраїнських землях. У перших десятиліттях XIX ст., центром національного руху в Галичині став Львів. Саме там виникло літературне об'єднання «Руська трійця». Приблизно двадцять молодих осіб, які були семінаристими або молодими священниками, входили туди [3, с. 17].

Засновниками «Руської трійці» були Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич та Яків Головацький, які на той час, навчалися у Львівському університеті та одночасно були учнями греко-католицької духовної семінарії. Своїм основним завданням, вони вважали поширення історичних знань для відновлення етнічної пам'яті українців. З метою виконання поставленої мети, учасники групи

проводили «вихід в народ», фіксуючи на папері пісні, оповіді, слова та вислови, які використовували прості люди. Наприклад, Яків Головацький вирушив у тривалу подорож містечками та селами Галичини, Буковини, а згодом і Закарпаття. Побувавши в гірських районах Галичини, Іван Вагилевич займався не лише збиранням фольклорних матеріалів, але й закликав місцеве селянство до активного спротиву проти національних та соціальних утисків [2, с. 142].

«Син Русі» (1833 р.) – рукописний збірник власних поезій та перекладів, став першою працею членів групи, до якої увійшли 14 віршів. В ній чітко проголошувались заклики до національної єдності та пробудження. Цей збірник зберігся до наших днів і був опублікований у 1995 році. Наступним етапом у діяльності членів «Руської трійці», став підготовлений до друку збірник «Зоря» у 1834 році. У ньому були представлені пісні, життєпис Богдана Хмельницького, оповідання про священників та оригінальні твори учасників групи. Головна ідея збірки полягала в осудженні іноземного панування, вихвалянні боротьби народу за визволення, прославленні козацьких героїв. Члени «Руської трійці», підкреслюючи героїчне минуле українців, демонстрували суспільству можливий шлях до вирішення національних проблем [1, с. 243].

Цензура, як віденська, так і львівська, заборонила публікацію цього твору. Віденська цензура намагалася придушити початки молодого українського руху в Галичині, так як боялася, що в майбутньому він зможе прийняти проросійський характер. Львівська цензура, відображаючи інтереси консервативних лідерів греко-католицької церкви, протистояла не стільки змісту, скільки формі, бо випуск книги українською мовою, міг би підірвати монополію та авторитет церковнослов'янської літератури [6, с. 19].

Петраш Осип Осипович, відомий літературознавець та педагог, наголошує на тому, що Маркіян Шашкевич виділявся найбільшою активністю серед членів групи «Руська трійця». Він пропагував необхідність розвитку української літератури згідно потреб і запитів народу, використовуючи живу мову. У 1836 році, Маркіян Шашкевич сформував «Читанку для діточок в народних училищах

руських», яка була написана простою українською мовою. Однак, політична «ненадійність» перешкодила виданню «Читанки» і лише в 1850 році, вона змогла побачити світ. Крім того, Маркіян Шашкевич готував словники української мови, та на жаль так і не зміг їх завершити. До 1835 року відноситься його перша опублікована творча робота – вірш «Голос галичан», який хоч і не мав великого літературного інтересу, все ж, був важливий тим, що він написаний українською мовою [4, с. 32].

Феодосій Стеблій у своїй праці «Русалка Дністрова. Документи і матеріали» підкреслює, що в 1836 році вдалося опублікувати альманах «Русалка Дністрова». У ній найкраще висвітлюється прогресивно-романтичний та літературно-науковий характер поглядів Маркіяна Шашкевича та його колег. «Русалка Дністрова» складається з передмови, яка була своєрідним маніфестом відродження української літератури в Галичині та чотирьох розділів. У минулому, учасники літературного гуртка «Руська трійця» вирішили оминати цензуру у Львові. У вересні 1836 р., Яків Головацький зміг передати рукопис «Русалки» Георгію Петровичу – сербському культурному діячеві. На друк, альманах був відправлений саме в Пешт. Львівський цензор, Венедикт Левицький, заборонив поширення альманаху і 800 копій, відправлених до Львова, були конфісковані. Тільки 200 примірників потрапили до читачів, а інші 600 до 1848 року зберігалися у львівському цензурному комітеті. Дана публікація радикально порушила стандарти церковно-книжкової літератури, що переважала в Галичині того часу та відкрила нову еру тій, що базується на народній мові та ідейній спрямованості [5, с. 36].

Підсумовуючи, варто підкреслити той факт, що «Руська трійця» відкрила нову сторінку в історії національного руху на теренах Західної України. Вони розпочали нову фазу в розвитку національного руху, виступаючи за популяризацію української мови та культури в усіх сферах суспільного життя. Учасники «Руської трійці» сприяли підвищенню рівня освіти та пробудженню національної свідомості українського народу на території Західної України, а

їхня діяльність розширилася від культурно-мовних питань до соціально-економічних та політичних аспектів.

Список використаних джерел:

1. Бойко О. Д. Історія України: навч. посіб. 2-ге, допов. Київ : Академія, 2002. 655 с.
2. Кирчів Р. Етнографічно-фольклористична діяльність «Руської трійці». 2-ге вид., попр. і допов. Львів : Інститут народознавства НАН України, 2011. 422 с.
3. Люзняк М. М. Роль та місце «Руської трійці» в історії української філософії та формуванні національно-політичної свідомості. 2-ге вид., доп. Львів : ЛКФ «Атлас», 2003. 104 с.
4. Петраш О. Руська трійця. М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький та їхні літературні послідовники. 2-ге, допов. Київ : Дніпро, 1986. 227 с.
5. Феодосій Стеблій. «Русалка Дністрова». Документи і матеріали. Київ : Наук. думка, 1989. 544 с.
6. Шалата М. Й. Будителі. «Руська Трійця» та її послідовники. Дрогобич : Коло, 2011. 112 с.

Oliynyk I. S.

group IstP1–B21, Faculty of History
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
vanaolijnik222@gmail.com

Sulyatskaya T. V.

Candidate of Philosophical Sciences, Assistant Professor
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
suliatytska.tetyana@kpnu.edu.ua

«Ruthenian Triad» as a driver of national revival in the western Ukrainian lands

The purpose of this article is to consider the prerequisites, peculiarities of the creation and activity of the «Ruthenian Triad» as an important factor of national revival in the western Ukrainian lands.

Keywords: «Ruthenian Triad», censorship, literature, «Rusalka Dnistrova», folklore.

УДК 94:355.48(520:510)“1937“

Остапенко К.А.

група 3 АІП, історичний факультет

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Вінниця, Україна

katua200307@gmail.com

Мазур І.В.

кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії,

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Вінниця, Україна

inna.mazur@vspu.edu.ua

Нанкінська різанина у цифрах

Анотація: У дослідженні було проведено огляд трагічної сторінки в історії китайсько-японських взаємовідносин у ХХ столітті-Нанкінська різанина (13 грудня 1937 року) і загальну кількість жертв цієї трагедії.

Ключові слова: Нанкінська різанина, Китай, Японія, Друга японо-китайська війна, Далекий Схід.

Історіографія: Розвідка даного питання нараховує низьку китайських та англійських джерел та статей. Особливу увагу привертає книга китайського дослідника Сунь Чжаоюя «Нанкінська різанина у цифрах» [2], де автор вказує про 72 масові звірства під час різанини, 599 японських звірств, зафіксованих і описаних західними дослідниками, а також список з 77 китайських військових і поліцейських, які загинули під час різанини.

Метою нашої роботи є нагадати нам про жорстокість війни, важливість міжнародної миротворчості та необхідність захищати права людини та гуманітарні цінності. Разом із тим демонструє те, як країна, яка скоїла багато бід, старається «відхреститися» від них або знайти причини цьому.

Наприкінці 1937 року протягом шести тижнів війська Імператорської армії Японії жорстоко вбили сотні тисяч людей – як солдатів, так і цивільних - у китайському місті Нанкін (Нанджін). Ці жахливі події відомі як Нанкінська різанина, Нанкінське згвалтування або Нанкінський інцидент, оскільки десятки тисяч жінок і дівчат зазнали сексуального насильства у тодішній столиці республіканського Китаю-Нанкін.

На початку Другої світової війни, після кривавої перемоги в Шанхаї під час Другої китайсько-японської війни (1937-1945 рр.), японці звернули свою увагу на столицю країни Нанкін і побоюючись втратити свої військові сили в бою, лідер китайських націоналістів Чан Кайші наказав вивести майже всі офіційні китайські війська з міста, залишивши його захищати ненавченим допоміжним військам. Окрім цього, наказав утримувати місто за будь-яку ціну і заборонив офіційну евакуацію його мешканців. Багато хто проігнорував цей наказ і втік, але решту залишили напризволяще перед ворогом, що наближався.

Невелика група західних бізнесменів і місіонерів, Міжнародний комітет за зону безпеки в Нанкіні, спробувала створити нейтральну територію міста, яка б надала притулок цивільному населенню Нанкіна. Зона безпеки, відкрита в листопаді 1937 року, була розміром приблизно з нью-йоркський Центральний парк і складалася з більш ніж десятка невеликих таборів для біженців та 1 грудня китайський уряд залишив Нанкін, залишивши його під керівництвом Міжнародного комітету. Усім громадянам, що залишилися, було наказано покинути Нанкін.

13 грудня 1937 року перші війська японської армії Центрально-Китайського фронту під командуванням генерала Мацуї Іване увійшли до міста. Хоча японці спочатку погодилися поважати Нанкінську зону безпеки, зрештою, навіть ці

біженці не були в безпеці від жорстоких нападів.

До цього моменту поширювалися чутки про численні звірства, які вони чинили по дорозі через Китай, включаючи вбивства, підпали та грабежі. Китайських солдатів вистежували і вбивали тисячами, залишаючи їх у братських могилах. Багато японських військ – голодних, недисциплінованих і виснажених тижнями маршів і жорстоких боїв у битві за Шанхай – прагнули помститися за товаришів, втрачених у попередніх боях.

Як наслідок — цілі сім'ї були вбиті, і навіть люди похилого віку та немовлята стали мішенню для страти, в той час як десятки тисяч жінок були зґвалтовані. Тіла лежали на вулицях міста ще кілька місяців після нападу. Сповнені рішучості знищити місто, японці розграбували і спалили щонайменше третину будівель Нанкіна. Згідно з численними свідченнями очевидців і пізнішим аналізом, від 20 000 до 80 000 жінок були жорстоко зґвалтовані і піддані тортурам, включаючи молодих дівчат і літніх жінок. Багато з них — у тому числі жертви групових зґвалтувань — були понівечені і вбиті після нападу. [1]

Повертаючись до жертв та наслідків, то офіційних даних про кількість загиблих під час Нанкінської різанини немає, хоча оцінки коливаються від 200 000 до 300 000 та від 40 000 до 500 000 осіб. Невдовзі після закінчення війни Мацуї та його лейтенант Тані Хісао постали перед Міжнародним військовим трибуналом для Далекого Сходу і були засуджені за воєнні злочини, а згодом обидва були страчені. [1]

На сьогоднішній день це питання досі є відкритим і одним із найновіших досліджень на дану тему провів китайський дослідник Сунь Чжаовей у книзі «Нанкінська різанина у цифрах», яка була видана у 2023 році.

У цій роботі, він вказує про 72 масові звірства під час різанини, 599 японських звірств, зафіксованих і описаних західними дослідниками, а також список з 77 китайських військових і поліцейських, які загинули під час різанини, - це останні результати дослідження Сунь Чжаовей. Ці три нові набори даних,

представлені вперше, розкривають правду про Нанкінську різанину під новим кутом зору.

Перша група — 872 масові вбивства, здійснені японською армією в різних місцях Нанкіна. Серед них 160 колективних вбивств (примітка: вбивства понад 10 осіб називаються «колективними вбивствами») і 712 розрізнених вбивств. У додатку до вироку військовому злочинцю Танішоуфу на Нанкінському процесі перераховано лише 28 колективних вбивств, що набагато менше, ніж 160 колективних вбивств, які нарахував Сунь Чжаовей. Крім того, в додатку перераховано 858 випадків розсіяних масових вбивств, але це «один випадок на інцидент, один випадок на день», тоді як Сунь Чжаовей, використовуючи місце масових вбивств як «координати», нараховує 712 випадків розсіяних масових вбивств, або «один випадок на місце», що може бути одним випадком за один раз, може бути випадком, що охоплює додаток одного або двох десятків випадків, більше інформації. Сунь Чжаовей сказав журналістам: «872 це число, достатнє для інтерпретації трагічного явища «повних трупів вулиць і провулків», більш ніж достатньо, щоб довести кривавий факт: вторгнення японської армії в околиці Нанкіна, дійсно атакували, де б різанина не відбулася». [2]

Друга група — 599 японських звірств, зафіксованих і описаних західними дослідниками. Чи то «Японські звірства, свідками яких були сторонні» Тянь Бо Лі, чи то «Архіви Нанкінської зони безпеки», зібрані Сюй Шусі, записи про японські звірства, зібрані Міжнародним комітетом Нанкінської зони безпеки, загалом складають 444, з низкою прогалин у середині, які, на думку «контролерів даних» на кшталт Сунь Чжа Вея, все ще залишаються неповними. Спочатку він використав документи Міжнародного комітету, щоб показати «470 японських звірств із серійними номерами в оригіналі», а далі знайшов велику кількість японських звітів про звірства і записів без регулярного порядку, які були розкидані в щоденниках і листах членів Міжнародного комітету і Нанкінського комітету Міжнародного комітету Червоного Хреста. Після ретельного пошуку та сортування було знайдено ще 129 одиниць. Разом ці дві цифри складають

загальну кількість у 599 одиниць. [2]

Третя група — імена 77 військових і поліцейських, які склали зброю, але були вбиті. У статистиці про війну є категорія загиблих, яку часто не беруть до уваги - солдати, які склали зброю, що було особливо помітно в Нанкінській різанині. При розслідуванні ворожих злочинів після війни було важко ідентифікувати солдатів серед вбитих з «довідника загиблих» і «довідника генералів-мучеників», оскільки вони не мали прописки і, як правило, не мали родичів або сімей в Нанкіні. [2]

Після війни Міжнародний військовий трибунал для Далекого Сходу і Нанкінський військовий трибунал для суду над військовими злочинцями провели судові процеси і винесли рішення щодо звірств, скоєних японською армією в Нанкіні, і зробили юридичні висновки. 2015 року в жовтні ЮНЕСКО включила «Архіви Нанкінської різанини» до реєстру «Пам'ять світу». [3]

На сьогоднішній день, гнів через події в Нанкіні продовжує впливати на китайсько-японські відносини і справжній характер різанини оскаржується і використовується в пропагандистських цілях історичними ревізіоністами, апологетами і японськими націоналістами. Одні стверджують, що кількість жертв була перебільшена, інші заперечують, що різанина взагалі мала місце.

Нанкінська різанина є одним з найбільш показових прикладів незліченних звірств, скоєних японською армією під час агресивної війни проти Китаю, і є задушенням цивілізації варварством, голокостом для людства. Окрім цього, вона стала символом масових порушень прав людини та злочинів проти гуманності. Її вивчення допомагає нам зберегти пам'ять про жертви цієї трагедії, використовувати уроки історії для запобігання подібним жахливостям у майбутньому та сприяти розвитку міжнародного права та політики миротворення.

Список використаних джерел

1. HISTORY.COM EDITORS. Rape of Nanjing: Massacre, Facts & Aftermath | HISTORY. URL: <https://www.history.com/topics/asian->

history/nanjing-massacre#sources.

2. 新华每日电讯. 以“数”证史, 这位历史学者以新视角揭示南京大屠杀真相-新华网. 新华网_让新闻离你更近. (пер. з кит. Xinhua Daily Telegraph. Історик розкриває правду про Нанкінську різанину під новим кутом зору - Сінхуа. Xinhuanet. Зробіть новини ближчими до себе.): Режим доступу: URL: http://www.news.cn/politics/2023-12/12/c_1130021137.htm.

3. 南京大屠杀简介. 侵华日军南京大屠杀侵华日军南京大屠杀遇难同胞纪念馆遇难同胞纪念馆. (пер. з кит. Вступ до Нанкінської різанини. Меморіальний зал Нанкінської різанини, присвячений жертвам різанини в Нанкіні, вчиненої японською армією). Режим доступу: URL: https://www.19371213.com.cn/about/massacre/201810/t20181004_2232149.html.

Ostapenko K.A.

*Group 3 of AIP, Faculty of History
Vinnytsia State Pedagogical University
named after Mykhailo Kotsiubynskyi*

Vinnytsia, Ukraine

katua200307@gmail.com

Mazur I.V.

*PhD in History, Associate Professor of the Department of World History,
Vinnytsia State Pedagogical University
Mykhailo Kotsiubynskyi Vinnytsia State Pedagogical University*

Vinnytsia, Ukraine

inna.mazur@vspu.edu.ua

Nanjing massacre in numbers

Abstract: The study reviewed the tragic page in the history of Sino-Japanese relations in the XX century - the Nanjing Massacre (December 13, 1937) and the total number of victims of this tragedy.

***Keywords:** Nanjing Massacre, China, Japan, the Second Sino-Japanese War, the Far East.*

УДК 94(477)

Палій С. С.

група ІА-52, факультет історії та географії

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Полтава, Україна

primexarch@gmail.com

Бабенко Л. Л.

доктор історичних наук, професор кафедри історії України

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Полтава, Україна

babenko_clio@ukr.net

Час, що нічому не вчить: до питання про уроки Української революції 1917–1921 рр.

У статті автор розмірковує про шляхи визрівання передумов Української революції 1917–1921 рр., зокрема аналізує специфіку української ідентичності та вибір моделі державотворення. Аналізуються об'єктивні та суб'єктивні чинники, що унеможливили закріплення результатів боротьби українських політичних сил в роки революції. Акцентовується увага на помилках, які призвели до поразки Української революції, та екстраполюються на сучасне суспільство у вигляді уроків історії

***Ключові слова:** Українська революція, Українська Центральна Рада, державотворення, гетьман Павло Скоропадський, незалежна Україна*

Минуло понад сто років з часу остаточного придушення українського антибільшовицького руху після поразки Української Народної Республіки та спроби сконцентрувати національні сили для протистояння більшовицькій диктатурі. З одного боку, складно, а іноді й політично некоректно порівнювати події початку індустріально-капіталістичної епохи з нинішніми, що мають місце вже в глобалізованому, інформаційно пов'язаному світі. З іншого, попри

однозначні розбіжності епох, абсолютна більшість рушійних зовнішніх і внутрішніх чинників, ідей та поглядів українського політикуму часів УНР та сучасної незалежної України, багато в чому ідентичні. І якщо відкинути декорації різних часових проміжків, отримаємо невтішний висновок – ситуація зі спроможностями української державницької ідеї помітно не зсунулась порівняно з подіями 1917–1921. Чому я надаю цій проблемі важливого значення? Передусім з метою осмислити та критично оцінити події й форми державності часів революції та сучасної держави XX–XXI ст., а головне зрозуміти, чому революція зазнала поразки..

Наукова та суспільно-політична актуальність порушеної теми є безсумнівною. На мій погляд, вона підтверджується складним перебігом подій процесу державотворення незалежної України, зокрема й неодноразовою глорифікацією істориками проблеми політичних уроків, що впливають з поразки революції. На жаль, чимало подій в Україні, особливо в політичному житті, демонструють повторення помилок, які вже траплялися й призводили до втрат і негативних наслідків. Ця стаття є результатом тривалих самостійних роздумів автора та спроби компаративного аналізу цілої низки питань історії новітньої доби. Я свідомий того, що мої міркування до певної міри є дискусійними, часом провокативними, ймовірно методологічно недостатньо зрілими, однак вважаю доречним поділитися ними. Міркування автора статті побудовані на теоретичній базі, сформованій в результаті вивчення низки суспільних навчальних дисциплін та емпіричних засадах власного аналізу державотворчих процесів.

Перш ніж перейти безпосередньо до розгляду етапів Української революції та створених у її ході державних інституцій, нагадаємо про визрівання передумов суспільно-політичних трансформацій. Як відомо, будь-які процеси національної самоідентифікації перш за все спираються на рівень культури тієї групи населення, котра формується у націю. Через це, діє класична «поетапна» схема національного відродження, відома нам зі шкільного курсу історії України –

фольклорно-етнографічний, народницький та політичний етапи. Однак, припускаючи відносний успіх даних етапів, як саме має відбутися подальший «злам» у вигляді виокремлення нації у державу? Мислителі відродження вбачали цей процес, як виключно мирний, як складову загальносвітової тенденції до появи нових самоідентифікацій. Однак вважаю, що практика довела протилежне – перехід «підготовленої» культурно-політичними етапами розвитку нації на рівень держави можливий лише в одній ситуації, а саме, масштабної глобальної чи регіональної кризи. Ця криза виступає таким собі «екзаменом» для нації, котра вважає себе готовою до вільного існування. В ході цього екзамену, новоутворена національна спільнота має впоратись з усім спектром зовнішніх та внутрішніх викликів, котрі забезпечить ця криза. Тільки за умови подолання назрілих викликів національна держава зможе утриматись на карті та продовжити своє існування. Причому, якщо держава не до кінця впорається з протиріччями, які виникають, цілком можливим є виникнення нової кризи як загрози існуванню державі.

На прикладі створеної Української Народної Республіки та діяльності її урядів можемо констатувати наявність комплексу передумов національного державотворення – піднесення української культури, а згодом і політичної думки, криза у вигляді Першої світової війни та подальшої боротьби за спадок мертвої імперії й місце під сонцем на її уламках. Поряд з цим маємо політичну недосвідченість більшості потенційних державних діячів, відсутність зрозумілого політичного курсу як зовнішнього, так і внутрішнього, стійкі кайдани тяжіння до московщини у вигляді незаперечення «близькості культур», домінуванні автономістської течії, яка могла б бути зрозумілою та виправданою у XVIII ст., але не в момент постанови національних держав з повоєнних руїн імперій, і, нарешті, нерозуміння пріоритетних загроз та/або латентна їм симпатія (зокрема, більшовизму).

Як можна оцінити можливі шляхи розвитку державницької ідеї в даних часових рамках та заданих факторах?

Пропоную розглядати три основних моделі державотворення на українських землях після падіння обох імперій – Російської та Австро-Угорської. Першу модель назвемо «канонічно-демократичною» з усім комплексом демократичних інструментів народовладдя та ознаками західної демократії. Передумови для реалізації такої моделі були, однак бачимо наявність альтернативних сил у боротьбі за владу – Українську Центральну Раду, прихильників російського тимчасового уряду та більшовиків. Причому на відміну від УЦР дві останні групи вже готувалися до збройного протистояння, про що згадує більшовицький діяч В. Затонський у своїх спогадах про революцію [1].

Другу модель я визначаю, як «елітарно-автократичну», засновану на блискавичній мобілізації усього національного ресурсу руками еліт, часто промислових або мілітарних. Перевагою такої моделі полягають у швидкому формуванні державних інституцій, а також наявності численного та професійного війська, через що новоутворена держава матиме змогу дати відсіч опозиційним рухам або іноземним загарбникам. Однак, подібна форма державотворення вимагає наявності сильної та численної національної еліти – промисловців, військових, інтелігенції. Разом з тим спроба встановлення такого ладу приречена на провал через класичне несприйняття народними масами автократії як явища.

Третьою моделлю є автономістська / федеративна, за якої процес і центр прийняття рішень передається умовному центру в подальшому федеративному об'єднанні. Як показує історичний досвід національні еліти перестають бути ініціативними та відповідальними, перекладають державотворчий обов'язок на плечі обставин, сусідів, думки знеособленого електорату. Не дивлячись на те, що ця модель не була успішно зреалізована в країнах Європи, українські «державні діячі» зробити свою ставку саме на неї.

Перші дві моделі в новоутвореній українській державі не спрацювали -

демократична провалилась через бездумну розтрату так необхідного «періоду спокою», під час якого її було реально запровадити. Від моменту краху імперії аж до прийняття Четвертого універсалу, котрий був не стільки реальним наслідком завершення демократичного процесу формування УНР, скільки актом відчаю, покликаним зупинити наступ більшовиків. Фактично тодішні українські еліти переклали відповідальність на ідеалізовані Всеросійські установчі збори, в чому голова Центральної Ради Михайло Грушевський зізнається у своїй статті про необхідність української державності як федеративної [2].

Укладення Брестського договору не врятувало ситуацію УНР. З мирної конференції УНР пішла, як слабке державне утворення, що перебувало лише на початку свого демократичного шляху, бо становлення демократичного ладу є тривалим процесом. Німецьке командування стало на бік більш реакційно налаштованої опозиції на чолі з П. Скоропадським. Прихід останнього до влади й ознаменував спробу переходу до елітарно-автократичної моделі державотворення. Однак, і вона виявилася невдалою. Причинами можна вважати наведені вище міркування про 1) наявність чисельної національної еліти та 2) утворення їх силами потужного індустріального або військового прошарку. Щодо першого пункту, то частково він виконувався – як сам гетьман, так і його сподвижники, хоча й не всі, все ж таки ідентифікували себе з українською нацією. Не посприяло успіху і затягування земельної реформи поряд з активною пропагандою більшовиків та місцевих соціалістів проти відновлення приватної власності, котре було одним із наріжних каменів політики Гетьманату [3]. Та навіть попри це, гетьманський уряд міг би вистояти, якби не ще дві проблеми. Перша з них являла собою невиконаний другий пункт успіху автократії, а саме відсутність сформованої спільноти буржуазії (такої серед українців майже не було, неросійських промисловців можна було порахувати на пальцях) та армії.

В результаті, без зовнішньої підтримки, Гетьманат впав в той момент, коли німецька армія полишила українські землі через завершення Першої світової війни та загрозу революції у власній державі. Не додали шансів і вкрай сумнівні

спроби помиритися з білими, що не вдалося, а тільки ще більше налаштувало проти гетьмана народні маси. Більшовики теж не сиділи склавши руки, та готували реванш за попередню невдачу, викликану німецьким наступом.

Стрімким падінням популярності правлячого режиму скористалися колишні очільники УЦР. Директорія за своєю політикою виявилася ще більше «лівою», ніж Центральна Рада, тому вони не бачили глобальної загрози в більшовиках. Боездатні частини були задіяні в ході внутрішнього конфлікту, а не проти ворогів української державності., що остаточно поставило хрест на організованому збройному опорі. Ігнорування анархістського руху також отримало свої наслідки - махновці встигли завдати клопотів і так пошарпаним постійними бойовими діями українським територіям, а потім повоювати взагалі за більшовиків. І подальші кілька років 'отаманщини' не виправили ситуації - командувачі повстанських загонів так само побоялися брати на себе відповідальність щодо об'єднання цих угруповань та спільних дій єдиним фронтом, марно сподіваючись на вказівки та поміч з-за кордону від інтернованої армії УНР.

Так Українська революція прийшла до своєї поразки, загинула новонароджена українська державність. Проте дослідники відзначають, що саме здобутий досвід державотворення українців у XX ст. не дав більшовицькій радянській владі знищити бодай ілюзорні ознаки дкржавності. Подальші сімдесят років з об'єктивних причин відкинули націю у розвитку на сторіччя назад, оскільки абсолютна більшість еліти, культурних діячів та просто небайдужого населення, здатного до самоідентифікації, було фізично винищено в ході репресій та Другої світової, а тих, хто лишився, привчено до сліпого матеріалізму та безкультурності, чому сприяло масове заселення «зачищених» геноцидом територій привезеним з російської 'глибинки' маргінальним контингентом.

Однак радянський тоталітарний режим недооцінив здатності українських еліт до швидкого самовідтворення. Цьому сприяла також відносна ізоляція СРСР

від світових пацифістсько-глобалістських споживацьких трендів, через що рівень матеріального «споживацтва» населення України лишався все ж таки нижчим за загальносвітовий. Вважаю, що це було однією з причин виникнення нового прошарку еліти, серед якої сформувалися майбутні дисиденти, котрі знову-ж таки зацікавилися ідеями української державності.

І ось тут починається найцікавіше - історія в повній мірі себе повторила, хай і з певними похибками на іншу епоху. Підготовчі культурно-просвітницькі етапи силами цієї-ж таки ' нової еліти ' пройшли успішно, і на момент чергової кризи, зокрема розвалу СРСР, вжитих заходів виявилось достатньо для успішного проведення референдуму за незалежність та утворення власного уряду. З точки зору стартових умов для нової ітерації української держави - вони були максимально ідеальними з можливих – потужна економічна база у вигляді спадку радянської промисловості, сконцентрованої в Україні, колосальні збройні сили, споряджені сучасним на той момент озброєнням, третій у світі ядерний арсенал, повна підтримка з боку вцілілого «полюсу» західного світу. На той час Росія з її імперськими амбіціями мала багато нерозв'язаних внутрішніх проблем, що унеможливлювало війну проти України. Вважаю, що на тлі цих очевидних обставин Україна мала всі шанси на становлення своєї сильної національної держави. Однак, цього не сталося. Чому? Спробуємо розібратись.

Перш за все, повернемося до помилок попередників – діячів УНР. Якщо узагальнити, такими були: надто повільне формування державних інституцій, повне нерозуміння зовнішньополітичної ситуації, ставка на слабку урядову модель у кризовий період, ігнорування важливості збройних сил та мілітарної забезпеченості в цілому, спроби компромісів з антиукраїнськими рухами паралельно з тотальним несприйняттям автократичної опозиції. Якщо ж розглядати Гетьманат, то тут відмітимо повну залежність від зовнішніх союзників, зволікання з вирішенням критичних проблем суспільства, малу базу підтримки, і знову-ж таки спроби примирення з антиукраїнськими течіями.

Розглянемо поступ сучасної України. В цілому, обраний у якості основного

демократичний шлях розвитку був відносно виправданим, вдалося уникнути головної його проблеми розтягнутого у часі формування. Його вдалося уникнути завдяки вищезгаданим позитивним стартовим умовам, а як світова геополітична ситуація, так і внутрішні настрої були доволі сприятливими, тому прямої потреби у автократичному режимі не виникло. Однак, була ще одна проблема, на так явно виражена у період становлення УНР, проте також присутня й тоді, а саме наявність в уряді антиукраїнських елементів. Якщо у період Центральної ради, такими можна було вважати автономістів, федералістів та інших фанатів «хорошої росії», то в уряді незалежної України цю нішу зайняли колишні урядовці УРСР - перефарбовані комуністи. Їхнім головним негативом було заперечення загрози державності з боку Росії.

Паралельно з цим, була повністю знищене міцне економічне та мілітарне підґрунтя держави – промисловість примусово вводили у банкрутство, армію скоротили у кілька разів, і, на мій погляд, найголовніше – ядерний арсенал був повністю знищений або переданий іноземним державам. Причому, з боку США вимога стосувалася скорочення ядерних озброєнь, а не ліквідації. Очевидним є нерозуміння зовнішньополітичної ситуації, як і в 1917 р..

Зовнішні фактори безпеки та територіальної цілісності України як і в часи революції 1917-1921 рр. були поставлені під загрозу в XX-XXI ст.. Початок війни росії проти України в 2014 р. та повномасштабної в 2022 р. підтвердили хибність ігнорування питання обороноздатності, модернізації війська та його озброєння, що сьогодні проявилось незасвоєним політичним уроком.

До останніх можу віднести й ігнорування критичних проблем, від яких залежить формування національної ідентичності – мовне питання, відсутність консолідованого сприйняття війни Росії проти України, готовності її захищати, нерішуча реакція на дезертирство, ухиляння від військової служби тощо. Чи не нагадує це нам ситуацію часів революції, в тому числі пацифізм Центральної Ради.

Не можемо не провести аналогії як уроки щодо відносин з країнами Заходу.

Констатуємо залежність від зовнішніх союзників. Через руйнацію власного ВПК склалася несприятлива ситуація з постачанням озброєння ЗСУ, навіть повної залежності можливості ведення бойових дій від поставок західних партнерів. Не варто забувати і про те, що притаманна раннім українським урядам проблема абсолютного нерозуміння зовнішньополітичної ситуації не те що нікуди не зникла, а ще й була штучно посилена призначеннями некомпетентних дипломатів, через що навіть та настільки необхідна союзницька підтримка поступово йде на спад через ріст розчарування західних урядів фактами корупції в українських чиновницьких колах.

До уроків віднесу нерозуміння владою незалежної України небезпеки компромісів зантиукраїнськими рухами. До цього пункту можна частково віднести і вищезгадану проблему російської мови (так як риторика її захисників все ж є відверто антиукраїнською), так і неприхованих симпатиків РФ, котрі спокійно обираються як у місцеві, так і у Верховну раду, мають легальний бізнес, і не несуть жодної відповідальності за свою злочинну діяльність. Сюди можна додати лютий опір декомунізації у деяких регіонах, сепаратистські рухи, антивоєнні організації тощо.

Отже можу констатувати, що ситуація в державі спонукає до аналізу та пошуків певних зразків, що вже мали місце в історії українського державотворення. Майже усі помилки сторічної давності були, на жаль, повторені нинішніми державними діячами. Український політикум не скористався унікальною можливістю побудови справді потужної держави. Разом з тим не лише суб'єктивні, але й об'єктивні чинники ставали інструментами впливу на процес державотворення на початку та наприкінці XX ст., першій чверті XXI ст.

Що може врятувати ситуацію станом на тепер? Важко сказати. Зазвичай, для виходу з кризи на своїх, а не нав'язаних ворогами умовах, необхідна або автократія, або максимально централізована демократія з консолідацією влади в руках президента / прем'єр-міністра (тут можна згадати режим А. Піночета для

першого варіанту, і правління Р. Рузвельта та У. Черчилля для другого). Однак, обидва даних шляхи об'єднує умова, що поки в нашому випадку не є реальною - наявність сильного політичного лідера, здатного взяти на себе таку відповідальність. Мої міркування як і висновки не претендують на вичерпність, можуть здаватися максималістськими або помилковими. Проте цілком збігаються позиції дослідника і громадянина, якому не байдуже майбутнє України та притаманна віра в те, що час має гнавчити наше суспільство аналізувати помилки та засвоювати уроки.

Список використаних джерел

1. Затонський В Із спогадів про українську революцію. *Літопис революції*. № 5 (44), 1930. С. 140-172.
2. Грушевський М. Українська самостійність й її історична необхідність. *Твори: у 50 т. / редкол.: П. Сохань (голов. ред.), Я. Дашкевич, І. Гирич та ін..* – Львів: Видавництво "Світ". – 2007. Т. 4. Кн. 1. – С. 96 – 97.
3. Скоропадський П. Спомини. Переклад з рос.: Сергій Шемет за редакцією В'ячеслава Липинського; передмова: Г. В. Папакін. Київ: Україна, 1992.

Palii S.

group IA-52, history and geography faculty

Poltava V.G. Korolenko national pedagogical university

Poltava, Ukraine

primexarch@gmail.com

Babenko L.

doctor of historical sciences, professor of history of Ukraine department

Poltava V.G. Korolenko national pedagogical university

Poltava, Ukraine

babenko_clio@ukr.net

Time changes nothing: acquisitions and mistakes of Ukrainian revolution 1917–1921.

In this article, the author reviews reasons which led to the Ukrainian revolution of 1917–1921, such as specifics of Ukrainian identity and the problem of statecraft model choice. Several objective and subjective causes, which made creation of a successful state impossible and rendered all efforts of Ukrainian political elites void are being analyzed. The most important mistakes during that process, which caused the utter fall of the Ukrainian state for almost a century, are brought forward and

extrapolated to modern Ukrainian society in a form of history lesson.

Key words: *Ukrainian revolution, Ukrainian Central Government, statecraft, hetman Pavlo Skoropadsky, independent Ukraine*

УДК: 321.1.7(477)

Піструй А.С.

Б2/1, обліково-фінансовий факультет

Миколаївський національний аграрний університет,

Миколаїв, Україна

pistruiantonina23@gmail.com

Побережець Г.С.

кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства,

Миколаївський національний аграрний університет,

Миколаїв, Україна

ann20081988ann@gmail.com

Роль громадянського суспільства у процесі державотворення України

Анотація: *Роль громадянського суспільства у державотворенні України є ключовою для зміцнення демократії та правової держави, відіграючи активну роль у формуванні державної політики, захисті прав і свобод громадян, а також у впровадженні реформ. Механізми взаємодії з державними інститутами, такі як громадські ради та публічні консультації, забезпечують участь громадян у процесах прийняття рішень. Міжнародна підтримка сприяє зміцненню інституційного потенціалу громадянського суспільства, відкриваючи шлях для подальшого розвитку та консолідації демократичних процесів в країні.*

Ключові слова: *громадянське суспільство, державотворення, Україна, демократія, реформи*

Роль громадянського суспільства у процесі державотворення України є важливим аспектом розуміння шляхів розвитку та консолідації демократичних

інститутів в країні. Вступаючи в дискусію на цю тему, слід зазначити, що громадянське суспільство в Україні відіграє ключову роль у формуванні відкритої, відповідальної та ефективної держави. Його участь у процесах прийняття рішень, моніторингу дій уряду, захисті прав і свобод громадян, а також у виробленні і впровадженні реформ є незамінною для зміцнення демократії та правової держави.

Громадянське суспільство в Україні проявило себе як потужний фактор політичних і соціальних змін, особливо під час Революції Гідності 2013-2014 років, що стала визначальним моментом у процесі державотворення та євроінтеграції. Цей історичний етап підкреслив значення активної участі громадян в управлінні державою, боротьбі за свої права та вимогу до влади бути прозорою та відповідальною перед суспільством.

Участь громадянського суспільства у формуванні державної політики в Україні є вирішальним фактором на шляху до створення відповідального урядування та зміцнення демократії. Участь у законодавчому процесі через публічні слухання, експертні групи та лобіювання інтересів різних груп населення дозволяє громадянському суспільству впливати на формування правового поля країни [1].

Важливу роль у розвитку та підтримці громадянського суспільства в Україні відіграють міжнародні організації та зовнішня підтримка. Фінансування проєктів, обмін досвідом та навчання, які надаються європейськими інституціями, міжнародними фондами та урядами інших країн, сприяють зміцненню інституційного потенціалу громадянського суспільства, підвищенню його впливу на процеси державотворення та реформування країни. Ця підтримка допомагає не тільки у фінансуванні важливих ініціатив, але й у розвитку культури громадянської участі, навчанні активістів та лідерів громадянських організацій, розробці стратегій впливу на державну політику та використанні міжнародного досвіду для вирішення внутрішніх проблем [2].

Таким чином, громадянське суспільство в Україні, будучи активним

учасником процесу державотворення, сприяє формуванню прозорого та відповідального управління, дотриманню прав і свобод людини, а також ефективному впровадженню реформ. Міжнародна підтримка та співпраця відіграють ключову роль у посиленні потенціалу громадянського суспільства, надаючи йому ресурси, знання та платформи для обміну досвідом, що разом веде до побудови міцнішої, більш демократичної та європейської України [3].

Отже, громадянське суспільство в Україні відіграє вирішальну роль у державотворенні, забезпечуючи підтримку демократії, прав людини та ефективних реформ. Через активну участь у формуванні державної політики та співпрацю з міжнародними партнерами, воно сприяє побудові прозорого та відповідального управління. Подолання існуючих викликів та зміцнення інституційного потенціалу є ключовими для розвитку міцного громадянського суспільства, що становить основу стабільної, демократичної держави.

Список використаних джерел

1. Становлення громадянського суспільства в Україні: конституційний вимір URL: <https://6aas.gov.ua/ua/proekty/articles/b/109-stanovlennya-gromadyanskogo-suspilstva-v-ukrajini-konstitutsijnij-vimir.html>.
2. Продовження боротьби за незалежність: роль громадянського суспільства URL: <https://www.prostir.ua/?focus=prodovzhennya-borotby-za-nezalezhnist-rol-hromadyanskoho-suspilstva>.
3. Лукін С. Ю. Громадянське суспільство у формуванні публічного простору в процесах державотворення. 2020.

Pistru A. S.

*B3/1, Accounting and Financial Faculty
Mykolayiv National Agrarian University,*

Mykolaiv, Ukraine

pistruiantonina23@gmail.com

Poberezhets H. S.

*Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of
Ukrainian Studies,
Mykolayiv National Agrarian University,
Mykolaiv, Ukraine
ann20081988ann@gmail.com*

Students' moral awareness development

Abstract: *The role of civil society in the state-building process of Ukraine is crucial for strengthening democracy and the rule of law, playing an active role in shaping state policy, protecting the rights and freedoms of citizens, as well as implementing reforms. Mechanisms of interaction with state institutions, such as public councils and public consultations, ensure citizen participation in decision-making processes. International support contributes to strengthening the institutional capacity of civil society, paving the way for further development and consolidation of democratic processes in the country.*

Keywords: *civil society, state-building, Ukraine, democracy, reforms*

УДК 908(477.44)

Побережнюк М. А.

група 1 МАІПУ історичний факультет
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Вінниця, Україна
kpoberezhnyuk@gmail.com

Косаківський В. А.

кандидат історичних наук, доцент кафедри культури,
методики навчання історії та спеціальних історичних дисциплін,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Вінниця, Україна
vakosak@ukr.net

Витоки історії Томашполя

У статті досліджується заснування та перший етап розбудови містечка

Томашпіль сучасної Вінницької області. Розглянуто фактори які вплинули на розбудову поселення, вказано на політичні, етнічні та релігійні особливості розвитку містечка. Вказано на роль родини Замойських у заснуванні міста та походженні його назви.

Ключові слова: Томашпіль, Подільський край, Замойський, Річ Посполита, магнати, містечко.

Активна фаза розбудови містечок Східного Поділля припадає на період другої половини XVI – початок XVII століть. Метою статті є дослідження особливостей розбудови міст, визначення політичних, економічних та інших аспектів заснування і розбудови містечок краю, які визначили його особливості історичного поступу.

Князівські русько-литовські роди та великі магнати Волині, Київщини, Литви стали за термінологією А. Яблоновського, «володарями великої власності». Вони отримали на Брацлавщині вислуги за службу великому князю – так звані «держави», що згодо переходили у спадкове володіння. Панівне становище серед польських магнатів посідали: Острозькі, Любомирські, Четвертинські, Замойські, Бучацькі. Так, на початок XVII ст. перша десятка волинських магнатів тримала 81,4% всіх земельних володінь на терені Брацлавщини: князі Збараські – 19 230, Заславські – 8 556, Четвертинські – 4 116, Корецькі – 406, Острозькі – 2 360 «димів» [1, s. 118].

24 березня 1579 р. польський король Стефан Баторій у Вільно надав Яну Замойському (1542-1605) привілей на володіння землями по річках Мурафі, Русаві, Марків до Дністра. Ян Замойський та Ян Острозький стали ініціаторами колонізації краю [2].

На початку XVII ст. Шашкевичі та Комарі позивалися з Замойськими за «драгушеський ґрунт», на якому були закладені містечка Томашпіль і Комаргород з замком, тривали напружені судові процеси. В 1645 р. шляхтич Петро Кичборовський позивався за володіння Комара, засновника Комаргорода. В 1629 р. Стефану Четвертинському належали Комаргород – 300 димів, Марківка, Кісниця [2, с. 64]. Землі, на яких сьогодні розташовані

Томашпіль, села Яришівка, Липівка, Комаргород, Ракова, належали до так званих «драгушовських ґрунтів», – так колись називались землі довкола Комаргорода.

У 1579 р. польський король Стефан Баторій надав польському магнату, коронному канцлеру Яну Замойському (1541 -1605), привілей на володіння землями по річках Мурафі, Русаві, Марківці до Дністра. Історичні документи свідчать про те, що землі, розташовані по ріках Мурафі, Буші, Русаві, Яланки, Марківки у 80-90х :о XVI ст. потрапили у володіння Яна Замойського, який в наступні роки почав укріплювати край, будував фортеці і замки у Шаргороді, Ямполі (Янполь), Стіні (Янгород), Комаргороді (Комаргрод) [2, с.70]. У складі володінь Замойських опинились «драгушовські пустки», на яких було закладено містечко Томашпіль.

Наприкінці XVI – на початку XVII ст. Замойські стають одноосібними власниками всіх навколишніх земель (джерела від 1604, 1613, 1616, 1618, 1621 та ін. років). В земельних актах починаючи з 1613 р. Томаш Замойський (1594-1638) згадується як управитель власності свого роду [7]. Замойські – Ян, коронний канцлер, та Томаш, канцлер і коронний гетьман, – отримали на Поділлі частину власності кам'янецького біскупа, а в 1583 р. зайняли «Карчмазську» (майбутню Шаргородську волость). На Брацлавщині вони викупили маєтності зубожілих власників: у 1589 р. ближче до Дністра, з лівого боку від річки Мурафи, власність Бушинських – Бушу (Здислав); у 1595 р. по Скіндерах – Чернівці, по Рахнівську Стіну (Янгород) [3, с. 294].

Томаш Замойський володів на Брацлавщині 3 986 дворами. Томашпіль вперше згадується в писемних історичних документах 1616 р. Відомості про це подає згадували А. Яблоновський, у вищезазначеній праці «Історичні джерела» Від 17 серпня 1616 р. було визнано права Томаша Замойського на спірні «драгушівські» землі, бо його батько Ян Замойський отримав «ґрунти драгушовські» за декретом Трибунальським та заснував на них Комаргород. На негосподарських землях з Окопинців (в інших джерелах – Прокопівці,

Прокопниці) та Мервінців Томаш Замоїський заснував. Томашпіль, який став регіональним центром його величезної вотчини. Тут він збудував родинний палац[3, с. 296].

За іншими джерелами рід Замоїських купив ці землі у Шашкевичів та Комарів, однак тут мали місце тривалі судові процеси. «На тому спірному ґрунті на селищі Прокопцях, напроти Білого озера поставили Замоїські 1616 р. м. Томашпіль» [4].

Ще за життя Яна Замоїського на драгушовські землі було запрошено євреїв для розвитку ремесла і торгівлі. Гончарі і жерстяники, різники і пекарі, винокури і медовари, шевці і сукняри – це неповний перелік ремісників. Єврейське ремесло розвивалось за економічними законами. Розпочалось будівництво єврейських будинків по р. Комаргородці. Пізніше було побудовано синагогу, яка мала оборонне значення. Томашпіль розбудовувався з кожним роком. Чисельність жителів містечка стрімко зростала. Це пояснюється тим, що люди шукали безпечного притулку. Містечко швидко заселялось, і згодом в ньому налічувалось уже 419 «димів» [5]. В той період за кількістю жителів Томашпіль незначно поступався лише Шаргороду, Могилеву та Чернівцям. Про ті часи нам нагадує будівля, яка знаходиться біля центрального ринку селища по вулиці І. Франка. Тут знаходився збудований Томашем Замоїським палац[6, с.378].

Назва міста об'єктивно пов'язана з іменем сина Яна Замоїського – Томаша, який на отриманих в спадщину від батька – «драгушовських» землях заснував Томашпіль. Однак така версія навряд чи може вважатись повною[4].

Таким чином, Томашпіль було засновано у процесі активної колонізації магнатами Речі Посполитої українських земель. У прагненні опанувати багатими землями Поділля вони були змушені засновувати міста як оборонні центри для захисту від Османської імперії та Кримського ханства. Водночас засновані фортеці швидкими темпами перетворювались на центри торгівлі, ремесла, адміністрування та духовного життя. Містечко з моменту заснування

мало характер полі конфесійного та багатоетнічного поселення та набуло динамічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Jablonowski A. Polska XVI wieku pod wsgledem geograficzno-statystycznym. Ziemia Ruskie. Ukraina (Kijow-Braclaw) //Zrodiadziejowe. – Т. XXII. – Warszawa, 1897. 736 s.
2. Томашпільський край: з давніх часів до наших днів (з історії Поділля та Придністров'я) / І.П. Бабій, С.І. Бабій, В.С. Бабій, О.А. Куций, Л.І. Бабій. – Вінниця: ТОВ «Консоль», 2018. 380 с., іл.
3. Карта Брацлавського воєводства / Крикун Н.Г. Адміністративно-територіальне облаштування Правобережної України в XV-XVIII ст. К., 1993. 604 с.
4. Бабій І.П. Виникнення Томашполя. Походження назви та перші згадки про Томашпіль //Томашпільський вісник. 2014. 23 квітня.
5. Енциклопедія єврейського життя К.,2001, с. 1313: «Томашполь».
6. Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego (1880-1902), XII, S. 379-380

Poberezhnyuk M. A.

group 3153, Educational and Scientific Humanitarian Institute

Vinnytsia State Pedagogical University

named after Mykhailo Kotsyubynskyi

Vinnytsia, Ukraine

kpberezhnyuk@gmail.com

V. A. Kosakivskyi

Candidate of Historical Sciences,

Associate Professor of the Department of Culture,

methods of teaching history

and special historical disciplines,

Vinnytsia State Pedagogical University
named after Mykhailo Kotsyubynskyi
Vinnytsia, Ukraine
vakosak@ukr.net

The origins of the history of Tomashpol

The article examines the foundation and the first stage of development of the town of Tomashpil in the modern Vinnytsia region. The factors that influenced the development of the settlement are considered, the political, ethnic and religious features of the development of the town are indicated. The role of the Zamoyski family in the founding of the city and the origin of its name is indicated.

Key words: Tomashpil, Podilsky Krai, Zamoisky, Polish-Lithuanian Commonwealth, tycoons, small town.

УДК 94:[355.11-055.2:355.48](430:(47+57))“1941/1945“

Постоловський В. О.

група ІМАІПУ, історичний факультет

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Вінниця, Україна

super_vity@ukr.net

Мельничук О.А.

доктор історичних наук, професор

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Вінниця, Україна

oleh.melnychuk@vspu.edu.ua

Доля радянської жінки-військовослужбовиці під час німецько-радянської війни

У статті на основі наукових досліджень українських істориків висвітлено долю радянської жінки, що служила у війську під час німецько-радянської війни.

Ключові слова: Друга світова війна, німецько-радянська війна, жінка, війна.

Постановка проблеми. Доволі тривалий час тема Другої світової війни як і німецько-радянської війни як її складової висвітлювалася однобоко, акцентуючи увагу читача на описах боїв та відважних подвигах мужніх солдатів з метою пропаганди радянської армії. За часів незалежності України починає розвиватися соціально-побутовий напрям досліджень, окремо поширюються гендерні студії, що дає змогу дивитись на одну і ту ж проблему з різних сторін та з позицій обох статей.

Мета статті. На основі аналізу наукових праць вітчизняних істориків скласти загальне уявлення про долю радянської жінки в армії СРСР.

Актуальність роботи. У зв'язку з тим, що гендерні студії не так поширені в Україні, дана тематика недостатньо висвітлена в наукових публікаціях. Втім означеній проблематиці присвячені дослідження О. Білоус, Т. Вронської, В. Гінди, Н. Залєток та інших.

Виклад результатів дослідження: Жіноча доля на війні була важкою. Однією з причин було те, що їхнім тілом часто доводилося користуватися, як зброєю. Вродливі жінки часто ставали розвідницями і мусили зваблювати ворожих офіцерів, аби дізнаватися корисну інформацію для штабу. У їхні обов'язки входили здобуття даних, ліквідація ворога, провокація, шантаж. Багато хто виконував поставлене завдання вправно. Однак були випадки, коли через певні неточності та недоліки зв'язкового штабу, жінки не могли потім довести своїм співвітчизникам, що вони працювали на свою державу, а не зрадили її в ім'я Німеччини. Через це багато дівчат незаслужено потрапили до таборів на тривале ув'язнення і лише одиницям пощастило оскаржити рішення суду та виправдати себе [4, с. 6].

Щоправда, були подібні жінки-розвідниці, що таким методом шпигували на користь супротивника. Вливалися у стрій червоноармійців і вивідували усе необхідне. До речі, вони часто були серед похідно-польових дружин і знаходились ближче до старшого командування [4, с. 7].

В такому випадку була велика небезпека у разі викриття жінки. На неї чекали

допит, тортури, найімовірніше групове зґвалтування та страта. Через це деякі дівчата, знаючи свою долю в разі викриття, намагалися накласти на себе руки, аби не потрапити у полон живими [4, с. 10-11].

Іншим видом використання жінки як зброї були венеричні захворювання. Що німецька, що радянська сторони вели пропаганду того, аби жінки інфікували себе на гонорею чи сифіліс, щоб потім нести цю хворобу у ряди ворожої армії. Існували спеціальні медичні центри, що штучно інфікували жінок. Але, великою мірою це була більше інформаційна пропаганда, яка в дійсності не була такою поширеною практикою. Так, зазвичай, намагались себе виправдовувати офіцери, які отримали зараження. Стверджуючи, що вони стали жертвою підісланої хворої агентки розвідки. Як би там не було, але ця пропаганда діяла і радянські солдати у це вірили. А тому до жінок, що мали такі хвороби і взагалі були дуже відвертими з чоловіками, ставилися упереджено і записували їх в ряди ворожих шпигунів. Лише подальші допити виправдовували кількох з них [4, с. 11-14].

Але не лише в розвідниці йшли жінки. Ще однією сферою, де можна було їх зустріти, були авіаклуби. У таких місцях їх навчали теорії та практиці керування літаком, після чого вони ставали льотчицями. У їхню роботу входили як бойові вильоти, так і просто забезпечення провізією чи спостереження. Однак про умови їхнього проживання багато позитивного не скажеш: спали в землянці, відсутні зубні щітки та паста, мило одне на всіх, коротка чоловіча стрижка. Але жінки у відчай не впадали, не могли зупинятися, коли знали що на іншій стороні фронту *«наші гинуть»* [6, с. 4-5].

Стосовно видів забезпечення свого дозвілля, то жінки полюбляли займатися вишивкою. Розпорювали видані їм кальсони і вишивали різні орнаменти. Це трохи заспокоювало душу [6, с. 5].

Також багато жінок було залучено до рядів протиповітряної оборони. Місцями вони повністю замінювали чоловіків. Однак самі чоловіки не були надто задоволені від цього факту і тому спершу сприймали усе зі скепсисом. Потім

уже усілякі сумніви розвіялись. Завданнями таких жінок були захист своїх та відстеження і наведення вогню на ворожі стратегічні об'єкти. Проживали вони в окремих землянках, роботу ділили разом з чоловіками відповідно до фізичного навантаження: чоловіки заряджали гармати важкими снарядами, а жінки наводили [7, с. 8].

Можна було зустріти жінок ще у флоті. Хоч існує приказка, що жінка на кораблі до нещастя, але це не хвилювало уряд СРСР, так як країна потребувала великих людських ресурсів, тому набір в армію був безвибірковий. Але і тут чоловіки повністю не сприймали жінок, як бойові кадри і часом насміхалися з цього, що призводило до сварок та рукоприкладства. Через це були поодинокі випадки, коли жінки переодягалися та видавали себе за чоловіків [5, с. 6].

Не завжди з жінками поводитися гідно. Був епізод, коли група військових пиячила, а потім покликали до себе воєнфельдшерку, яка спершу випивала з ними, а потім займалася сексом. На наступний день солдати виявили в себе венеричні захворювання і вирішили звинуватити у цьому воєнфельдшера. Жінці дали наказ піти у ворожі ряди на розвідку, але вона відмовилась (а саме цього і чекав полковник, який теж брав у цьому участь). За невиконання наказу жінку розстріляв один з полковників, що був з нею вночі [2, с. 12].

Несправедливо також відносились до жінок у питанні виходу з оточення. Працівникам контррозвідки наказувалося дуже прискіпливо ставитися саме до жінок, що певний час перебували на зайнятій ворогом території. За жіноцтвом слідували набагато ретельніше. Відбувалися масові звільнення жінок-оточенців у Червоній армії [3, с. 16]. Не обходилося і без того, щоб не завагітніти. Таких жінок намагалися відправити подалі від лінії фронту, аби ті змогли безпечно народити дитину [1, с. 7].

Висновки. Отже, можна бачити, що доля жінки-військовослужбовиці була не набагато кращою, ніж чоловічою, в якихось моментах навіть гіршою. Ця тема ще не є повністю розкритою в історичних працях, а тому майбутнім дослідникам варто уважно вивчати питання жінки на війні та враховувати усі

можливі її аспекти.

Список використаних джерел

1. Білоус О. Партизанські побут та дозвілля на території України (1941-1944 рр.): короткий дискурс джерел. // Військово-історичний меридіан. Електронний науковий фаховий журнал. – Вип. 2 (12). – К., 2016. – 124 с.
2. Вронська Т. Звіти військової прокуратури як джерело вивчення фронтового повсякдення (1941–1943 рр.) // Сторінки воєнної історії України. 2011. Вип. 14. С. 8-22.
3. Вронська Т. Оточенці Другої світової війни: стратегії виживання, процедура перевірки та каральні практики // Воєнно-історичний вісник. 2020. № 2. С. 163-189.
4. Гінда В. Агенти-коханки: жінки на службі німецької і партизанської розвідок // Сторінки воєнної історії України. 2021. Вип. 23. С. 116-133.
5. Залєток Н. В. Служба та побут британських та радянських жінок у військово-морських силах у роки Другої світової війни // Проблеми всесвітньої історії. 2021. № 2. С. 107-118.
6. Залєток Н. В. Служба та побут британських і радянських жінок у повітряних силах у роки Другої світової війни // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Історичні науки. 2021. Т. 32(71), № 3. С. 214-221.
7. Залєток Н. В. Служба та побут британських і радянських жінок у протиповітряній обороні в роки Другої світової війни // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки. 2021. Т. 32. С. 94-105.

Postolovskyi V.O.

group 1 MAHLU, Faculty of History

Vinnytsia Mykhailo Kotsyubynskyi State Pedagogical University

Vinnytsia, Ukraine

super_vity@ukr.net

Melnychuk O. A.

Doctor of historical sciences, professor

Vinnytsia Mykhailo Kotsyubynskyi State Pedagogical University

Vinnytsia, Ukraine

oleh.melnychuk@vspu.edu.ua

The fate of a Soviet female military officer during the German-Soviet war

The article, based on scientific research by ukrainian historians, highlights the fate of a Soviet woman who served in the army during the German-Soviet war.

Key words: *World War II, German-Soviet war, woman, war.*

УДК 372.893

Радчук В. В.

група 1 МАПУ історичний факультет
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Вінниця, Україна
vadim040247@gmail.com

Войнаровський А.В.

кандидат історичних наук, доцент кафедри культури,
методики навчання історії та спеціальних історичних дисциплін,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Вінниця, Україна
voinarovskiy95@gmail.com

Образ українця в радянських плакатах в період Другої світової війни

У статті досліджено особливості формування образу українця у художніх засобах радянської пропаганди. Розглянуто аксіологічну складову, насадження відповідних до комуністичної ідеології стереотипів суспільної свідомості періоду Другої світової війни, формування образів українця через призму свій – чужий.

Ключові слова: Друга світова війна, образ українця, комуністична ідеологія, агітація, пропаганда.

Сьогодні російська пропаганда поширює міфи, які мають коріння також і в радянській традиції. В Україні точиться боротьба за колективну пам'ять, поважне місце в якій посідає пам'ять про Другу світову війну. [3]. Тому тема зображення України і українців на радянських плакатах Другої світової війни є досить актуальною.

Проблематику використання плакату активно вивчали І. Коляда[4], О. Маєвський[4,6,7], І. Цинковська[12], Г. Юхимець[12], О. Тихоненко[11,14], С. Шульженко[14], І. Шайкан[13]. Дане питання частково була розкрита в роботах Д. Титаренка, М. Михайлюк, Д. Шалигіної, в монографіях З. Лашкул та Л. Владича [1].

У роки Другої світової війни плакати розміщували на стінах будівель і на афішних тумбах, їх кріпили до бортів грузовиків і броні танків, розклеювали в бліндажах і землянках. [4,С. 358]. Серед засобів пропаганди плакат здобув величезну популярність. Він діяв як агітатор, мобілізував маси на захист країни, вселяв впевненість у перемогу, висміював противника.

Радянський плакат «Золотий вересень» представляє події осені 1939 року як звільнення українських земель від польського гніту. Ми можемо бачити на плакаті чоловіка та жінку з дитиною на руках, які вбрані в український національний одяг, вишиванки, одяг їх обірваний, вони без взуття – це мало зобразити становище українців в нацистському злочинному окупаційному режимі. Знову ж таки червона армія зображується як визволитель. Солдат радянської армії тисне руку українцю, він зображений у чистій формі зі зброєю. Про те що це червоноармієць говорить червона зірка на касці.

Це також зображено на плакаті, де червоноармієць б'є пана, який в свою чергу нагає жене селян (українців. білорусів). На плакаті підпис: «Братам ми руку простягнули, що їхні спина розігнулись і скинули в п'їтьму віків презрєнне царство канчуків». Прикладом пропаганди є плакат, де червоноармієць та українець злилися у поцілунку, а зверху ми бачимо підпис «Наша армія є армія визволення трудящих» Сталін.

З початком Німецько-радянської війни більшовики змінили політику в сфері пропаганди. Колишній союзник Третій Райх зображувався вже як ворог. До того ж нацистів часто називали фашистами в пропаганді. На початку війни в багатьох містах України були створені штаби, які налагодили створення й випуск друкованих плакатів та агітвікон. 23 червня 1941 року за ініціативою

обласних правлінь Спілки художників та Спілки письменників України був організований штаб, що займався випуском плакатів у Харкові. Відповідальним редактором став А. Страхов, членами — О. Довгаль, В. Касіян, А. Петрицький, Д. Шавикін, С. Бесєдін, М. Дерегус. [12, С. 123]

Базовим елементом частини плакатів є жінка з дитиною. Відбувається апеляція до образів матерів, дітей які чекають на порятунок та визволення. У 1943 р. Шмарінов Д.А створив ряд робіт, на одній з яких зображено мати з дитиною на руках на фоні полум'я з підписом «Помстись!». На іншій роботі цього ж автора жінка в кайданах, на яких зображена свастика, у розірваній вишитій сорочці, з підписом «Звільни!».

Тенденція на апеляції почуттів помсти за рідних прослідковується на плакатах з написами: «Воїн Україна чекає на тебе». У 1944 був створений плакат В. Литвиненка «Охорона материнства і дитинства по-німецькому», у який художник переніс свій малюнок з обкладинки журналу «Перець» 1943 року. Під зображенням на плакаті автор використав рядки поезії В. Сосюри: «Мені і діткам штик до серця, ллється, ллється кров червона, по-німецькому це зветься: материнства охорона»[4, С.363].

Для того, щоб викликати в українців почуття патріотизму, почуття національної гордості автори плакатів зверталися до історичного минулого та історичних постатей. До образів видатних українських письменників та поетів Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка, Михайла Коцюбинського звертається у своїх плакатах народний художник СРСР В. Касіян [12, С. 125]. На плакатах зображували Богдана Хмельницького та Тараса Шевченка, використовували рядки з поезії Тараса Шевченка і Лесі Українки.

Проте ми маємо розуміти, що твори поетів проходили цензуру, часто могли «виривати фрази» і змінювати контекст, що і робили на плакатах.

У роки Другої світової війни художники, які входили до Спілки радянських художників України, мали завдання інтегрувати образ Кобзаря у мобілізаційну візуальну продукцію. Українські художники-плакатисти

сформували багатоманітну палітру шевченківських образів[8]. У форматі «плакатної шевченкіани» працювали провідні художники, серед яких Василь Касіян, Михайло Дерегус, Ісаак Цибульник та багато інших, які сформували образ Шевченка-батька, захисника, який веде за собою червоноармійців у бій проти військ вермахту[8].

У 1942 р. в Москві був створений плакат авторства І. Цибульник. «І вражою злою кров'ю волю окропіте!» (Тарас Шевченко) «Смерть фашистським гадам!». На плакаті поет у образі «очільника радянської армії». Тараса Григоровича Шевченка на плакатах зображували не тільки як українського поета. Радянська пропаганда створювала образ революціонера, прибічника радянської влади, борця за свободу і волю.

У 1944 р. образ Шевченка було використано для того, щоб викликати у людей надію на відбудову та відновлення мирного життя. На плакаті зображений поет, заводи, трактор на полі з підписом рядка з віршу поета: «Оживуть степи, озера...»

Пам'ятник Богдана Хмельницького було зображено плакаті Д. Шмарінова «Слава освободителям Украины! Смерть немецким захватчикам» Варто зауважити, що українські національні герої висвітлювалися у потрібному контексті. В Радянському союзі продовжували поширювати міф про возз'єднання України і Росії під проводом гетьмана Хмельницького, тому для радянської влади ця постать була зручною. Радянська влада для того, щоб відновити вплив на окупованій нацистами українській землі, намагалася перетягнути населення на свій бік і зобразити свій режим в кращому світлі.

Із закінченням бойових дій на території УРСР та звільненням від нацистів відбувається поширення плакатів з гаслом «Україна вільна!». У 1944 р. в Києві. Касіян видав плакат «Україна вільна! Слава Червоній Армії! Слава великому Сталіну!». Для підняття духу і відновлення довіри серед українців радянська влада дозволила український патріотизм. Мова плакатів, які поширювалися в УРСР під час війни була не лише російська, а й українська.

Завдяки зверненню до національних образів, героїчного минулого, фольклорного та художнього надбання, етнічної семантики, плакат знайшов відгук серед широких верств населення і став потужним важелем ідеологічного впливу радянської пропаганди на масову суспільну свідомість. Національні символи використовувалися у потрібному контексті. Проте український патріотизм дозволявся дозовано і в повоєнні роки вже був заборонений під грифом «буржуазного націоналізму».

Список використаних джерел:

1. Владич Л.В. Український політичний плакат. Альбом. К.: Політвидав, 1981. 120 с.
2. Донець О. М. Використання образу Т. Г. Шевченка в українському радянському плакаті (за матеріалами зібрання українського радянського плаката з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського) / О. М. Донець // Рукописна та книжкова спадщина України. 2013. Вип. 17. С. 270—276.
3. Зайцев Олександр Війна мітів про війну в сучасній Україні часопис «Критика», Рік XIV, число 3–4 (149–150) 2010 (с. 16–17) URL: <https://krytyka.com/ua/articles/viyna-mitiv-pro-viynu-v-suchasniy-ukrayini>
4. Коляда Ігор Маєвський Олександр. Національні образи в українському плакаті світової війни С. 357-367
5. Кучер, Володимир Іванович. Україна у Другій світовій війні (1939-1945) : посіб. для вчителів / В. І. Кучер, П. М. Чернега; М-во освіти і науки України, Нац. педагог. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. НАНУ. – Київ: Генеза, 2004. – 272 с.
6. Маєвський О. О. Політичні плакат і карикатура, як засоби ідеологічної боротьби в Україні 1939—1945 рр. : автореф. дис.... канд. іст. наук / Олександр Олегович Маєвський ; НАН України, Ін-т історії України. Київ, 2016. 24 с.

7. Маєвський, О. Плакатне мистецтво в пропагандистсько-агітаційних кампаніях із залучення трудових ресурсів України URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Maievskiy_Oleksandr/Plakatne_mystetstvo_v_pro_pahandystschoahitatsiinykh_kampaniakh_iz_zaluchennia_trudovykh_resursiv.pdf?PHPSESSID=6b3hfgmsai9vn69f35086ikhv6
8. Прокопенко Марія «Батьківщина-Мати» покликala. Як працює візуальна пропаганда на окупованому Донбасі URL: <https://svoi.city/articles/34181/batkivschina-mati-poklikala-yak-pracyue-vizualna-propaganda-na-okupovanomu-donbasi>
9. Світові війни мовою плаката : книга-каталог виставки / Український інститут національної пам'яті, Меморіальний комплекс «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941—1945». — Київ : Архетип, 2009. — 208 с
10. Слободянюк Олена Василь Касіян та його шевченкіана Країна знань №8, 2023 URL: <https://www.krainaz.org/202308/901-kasian>
11. Тихоненко О. Друга світова війна в образотворчих виданнях: з фондів Книжкової палати України URL: http://www.ukrbook.net/DAD/publ/Tyhonenko_1-2_2017.pdf
12. Цинковська І., Юхимець Г., Український плакат періоду Великої Вітчизняної війни у фондах Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського URL: <http://history.org.ua/JournALL/histname/26/9.pdf>
13. Шайкан В.О. Радянський політичний плакат як засіб ідеологічної боротьби в роки Великої Вітчизняної війни / В. О. Шайкан // Наук. пр. іст. ф-ту Запоріз. нац. ун-ту. 2012. Вип. 32. С. 269—272.
14. Шульженко С. Тихоненко О. Документальна пам'ять про визволення Києва від гітлерівців у фондах Книжкової палати України / С. Шульженко, О. Тихоненко // Вісник Книжкової палати. 2013. № 12. С. 31—34. URL: http://www.ukrbook.net/DAD/publ/Shulzhenko_12_2013.pdf

15. <https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D1%82>
16. <https://ukrssr.com.ua/kiyiv/obrazotvorche-mistetstvo-v-roki>
17. <http://www.personal-plus.net/492/9592.html>
18. <https://www.prlib.ru/item/388819>
19. <https://expositions.nlr.ru/ve/RA5414/ukraina-v-vov-plakat-i-fotokhronika-1941-1945>
20. <https://supportyourart.com/stories/haos-obraziv-plakaty-chasiv-drugoyi-svitovoyi-vijny/>

Radchuk V. V.

*group 1 MAIPU history faculty
Vinnytsia State Pedagogical University
named after Mykhailo Kotsyubynskyi
Vinnytsia, Ukraine
vadim040247@gmail.com*

Voynarovsky A. V.

*Candidate of Historical Sciences, Associate
Professor of the Department of Culture,
methods of teaching history and special historical
disciplines,
Vinnytsia State Pedagogical University
named after Mykhailo Kotsyubynskyi
Vinnytsia, Ukraine
voinarovskiy95@gmail.com*

The image of a Ukrainian in Soviet posters during the Second World War

The article examines the peculiarities of the formation of the image of a Ukrainian in the artistic means of Soviet propaganda. The axiological component, planting stereotypes of social consciousness corresponding to the communist ideology during

the Second World War period, formation of images of the Ukrainian through the prism of one's own and someone else's is considered.

Keywords: *World War II, the image of a Ukrainian, communist ideology, agitation, propaganda.*

УДК 929(477)

Рижик В. В.

Група 1511, факультет морського права
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна
ryzhykv05v@gmail.com

Федоренко М. О.

кандидат історичних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
m.o.fedorenko@gmail.com

Політична спадщина Миколи Івановича Міхновського. Передбачення та прорахунки.

Стаття була написана з метою дослідити та проаналізувати досягнення і прорахунки Миколи Міхновського саме в політичному аспекті його діяльності, розкрити важливість його діяльності для нашого покоління, дослідити його роботи та проаналізувати те, як його політична діяльність вплинула на формування та розвиток зараз.

Ключові слова: *нація, самостійність, Микола Міхновський, політична спадщина.*

Нині, як ніколи, нам відоме питання важливості української нації, боротьба за збереження незалежності України на всіх її етнічних територіях. Микола Іванович Міхновський був першим політичним та громадським діячем, ідеологом, котрий сформулював та відстоював ідею національного визволення і самостійної України. Він робив все необхідне, застосовуючи різні методи боротьби з Російською імперією задля досягнення своєї мети, попри засудження та непорозуміння з боку тогочасної еліти. Життю Миколи Івановича було присвячено низку досліджень, серед яких можна визначити роботи Солдатенко В., Бойко О., Турченко Ф. та інш. [1; 3; 4] У запропонованих тезах надається спроба екзистенційного погляду на політичну спадщину українського визначного політика.

Микола Іванович ще з самого дитинства виховувався в дусі національної свідомості та патріотизмі. У студентські роки долучався до підпільного товариства «Братство тарасівців» в якому брав активну участь, будучи в Харкові долучався до активної політичної діяльності, автор праць «Самостійна Україна» і проєкту «Українська Конституція». Саме ці етапи в його житті вплинули на формування політичних поглядів та ідей.

У праці М.І Міхновського «Самостійна Україна» він вбачав, що державна самостійність є головна умова існування нації, а державна незалежність є національним ідеалом у сфері міжнародних відносин [2, с. 12]. Я повністю погоджуюсь з тим що це є головна умова, адже нація це – спільнота людей яка об'єдналась на основі спільних культурних історичних територіальних мовних та інших спільних характеристик . Їх є безліч і вони по-своєму ідентичні. І цілком зрозумілим є те, що кожна нація хоче бути незалежною адже в незалежності міститься все необхідне задля подальшого духовного розвитку та розквіту нації. Як на мене у своїй праці Міхновський виступав як основоположник національно-радикальної течії. В основі якої повинні були бути такі положення як: повністю незалежна нація,

віддаленість від імперських моделей поведінки та досягнення соборності України якнайшвидше, будь-яким способом, незважаючи на перешкоди які можуть виникнути. Опрацювавши його брошуру я цілком зрозумів те, що Міхновський намагався донести до тогочасного суспільства в той час. Ці покоління зробили український рух чимось ганебним, чимось смішним, чимось обскурантним. Ці покоління самі найліпше назвали себе українофілами, цебто людьми що симпатизують Україні. [1, с. 26]. Він намагався сказати, що найголовнішим ворогом для нас українців тоді були, самі ж українці в більшості це стосувалось саме інтелігенції. В історії української нації інтелігенція її раз у раз грала ганебну й сороміцьку роль. Зраджувала, ворохобила, інтригувала, але ніколи не служила своєму народові, ніколи не уважала своїх інтересів в інтересах цілої нації, ніколи не хотіла добачати спільности тих інтересів[2, с. 24]. Микола Іванович вбачав саме в них перешкоду, яка заважала досягти об'єднаності нації, проблема полягала в тому, що сама інтелігенція в більшості випадків не завжди радилась з самим народом, тобто не виносила на периферію питання нації, залишали і зраджували його коли наставали труднощі, не проявляла стійкості. Я повністю підтримую те, що намагався донести Микола Міхновський адже навіть зараз у нашому суспільстві є досить таки схожі проблеми.

Микола Міхновський висунув гасло: «одна, єдина, нероздільна, вільна, самостійна Україна від Карпатів аж по Кавказ» [2, с. 27]. Коли як не сьогодні є доречним це гасло, адже зараз триває кровопролитна війна між Україною та Росією. Його заклик є передбаченням, адже ще тоді він закликав про жахливу, кровопролитну боротьбу. Ми розуміємо, що боротьба буде люта й довга, що ворог безпощадний і дужий[2, с. 28].

Я вважаю, що сьогодні його слова є зрозумілими як ніколи, адже ми відчуваємо все те про що він говорив і намагався попередити. Якби тоді, ще сто років тому всі підтримали б його ідеї, ще тоді у нас була б своя держава.

Як на мене нашим нинішнім очільникам варто проаналізувати «шлях Миколи Міхновського» а саме, його бачення, ідеї та методи боротьби. Його слова досі є актуальні – особливо в нинішніх умовах «російсько-української війни»

Джерела і література

1. Бойко О. Д. Міхновський Микола Іванович. Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. Київ: Наукова думка, 2009. Т. 6. С. 766.
2. Міхновський М. І. Самостійна Україна. Бібліотека і музей ім. Т. Шевченка в Лондоні (Секція СУБ). Лондон, 1967. 34 с.
3. Солдатенко В. Міхновський Микола Іванович. Політична енциклопедія / редкол. : Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. ; Київ : Парламентське видавництво, 2011. 808 с.
4. Турченко Ф. Г. Микола Міхновський: Життя і Слово. Київ: Генеза, 2006. 320 с.

Ryzhyk V. V.

group 1511, Faculty of Maritime Law

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

ryzhykv05v@gmail.com

Fedorenko M. O.

Candidate of Historical Sciences, Assistant Professor

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

m.o.fedorenko@gmail.com

The political legacy of Mykola Ivanovych Mikhnovsky. Predictions and miscalculations.

The article is writing with the aim of researching and analyzing the achievements and miscalculations of Mykola Mikhnovsky precisely in the political aspect of his activity, revealing the importance of his activity for our generation, researching his works and analyzing how his political activity influenced the formation and development of today.

Keywords: nation, independence, Mykola Mikhnovsky, political legacy.

УДК378.147:37.026

Рощевая Ю. О.

група IstP1-b23, Кам'янець-Подільський
національний університет імені Івана Огієнка,
Кам'янець-Подільський, Україна
istp1b23.roshchevaia@kpnu.edu.ua

Опря І. А.

кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
Кам'янець-Подільський, Україна
oprya.ihor@kpnu.edu.ua

«Гомерівське питання» в історії Стародавньої Греції

У статті досліджено важливість «гомерівського питання» як однієї з ключових проблем у дослідженні античної історії. Виявлено, що незважаючи на різноманітні підходи, «гомерівське питання» залишається відкритим і продовжує стимулювати дослідження в галузі археології, літератури та історії.

***Ключові слова:** Гомер, гомерівське питання, «Іліада», «Одіссея», Стародавня Греція.*

Так зване «гомерівське питання» включає у себе наукові дискусії щодо авторства «Іліади» та «Одіссеї» та реальності постаті самого Гомера. Деякі вчені вважають, що Гомер був реальною історичною постаттю, яка жила в VII – VIII ст. до н.е., і єдиним автором цих епічних поем. Інші вважають, що «гомерівські» поеми складаються з багатьох фрагментів і редакцій різних авторів протягом багатьох століть. Невирішеність цього питання і зумовлює актуальність теми, а метою роботи є з'ясування змісту і аргументів різних учасників дискусії.

Уперше критично поставився до Гомера історик Геродот, але особливо відзначився у цьому софіст Зоїл (IV ст.), що встановив у поемах «Іліада» й «Одіссея» цілий ряд протиріч. Далі з критики гомерівських текстів виникли цілі школи. Одні стверджували, що «Іліада» і «Одіссея» – це продукт колективної творчості багатьох співаків-поетів, інші наполягали на єдиній художній композиції епосу й історичності особистості Гомера [3, с. 43].

У XVII ст. була зроблена перша спроба переглянути традиційні уявлення про авторство Гомера. Засновник гомерівської критики французький абат д'Обіньяк доводив, що «Іліада» являє собою збірку окремих пісень, укладених без усякого плану [2].

В Новий час питання про авторство «Іліади» і «Одіссеї» було поставлене в 1795 р. німецьким вченим Фрідріхом Вольфом в передмові до видання грецького тексту поем. Проаналізувавши текст поем і порівнявши його з епосом інших народів, він дійшов висновку, що поеми у вигляді окремих пісень виникли ще у дописемну епоху і були результатом не індивідуальної, а колективної народної творчості. До середини XIX ст. серед дослідників давньогрецького епосу визначились два основні напрямки «аналітиків» і «унітарів».

«Аналітиками» були послідовники Ф. Вольфа К. Лахмдана, котрі виділяли в поемах різні за часом виникнення частини причому більшість шукали «основне

ядро», яке згодом доповнювалось і розширювалось.

«Унітаріями» називали прибічників строгої єдності епосу, котрі наполягали на цілісності поетичного задуму і тексту кожної з поем, а також визнавали історичність особи Гомера. Унітарії допускали, що поет міг скористатись раніше існуючими троянськими переказами, однак пізніші вставки нічого суттєвого в поемі не змінили [5, с. 16-17].

У наш час переважають теорії, що пом'якшують крайності обох напрямків – усі вони сходяться на тому, що гомерівські поеми, безсумнівно, є справжнім шедевром світової літератури. Історичною канвою в обох поемах служить Троянська війна. Але, незважаючи на те що «Іліада» і «Одіссея» твори насамперед поетичні, де минуле й вимисел сплітаються в одне ціле, цінність їх полягає в тому, що в них можна простежити еволюцію грецького суспільства від первіснообщинного ладу до рабовласницького поліса [3, с. 43].

Свідчення Гомера, безумовно, підтверджують тезу про значне ускладнення суспільного життя наприкінці «темних віків». Водночас, вони підтверджують і висновок про перехідний характер епохи: перед нами вже не родовий лад, не егалітарне суспільство; але ще й не лад державний, не суспільство диференційоване. Зрештою, гомерівські поеми підтверджують і факт переходу до активного використання заліза, що цілком узгоджується й зі свідченнями археологічних джерел. Воно ще не витіснило з широко вжитку бронзу і значною мірою трактується в поемах як предмет розкоші [4, с. 33].

Події в «Іліаді» і «Одіссеї» розгортаються у двох сферах – в земній, де сходяться в непримиренному двобої ахейські й троянські герої, і в небесній, де перебувають безсмертні боги, спостерігаючи з висот Олімпу за тим, що коїться на землі. В «Іліаді» і «Одіссеї» найбільш повно відобразилися естетичні ідеали того часу. Об'єктивність та всеосяжна широта сприйняття життя, народність типів і характерів, перші зачатки гуманізму, характерного для еллінської культури, перетворюють гомерівський епос на одну з абсолютних вершин у художній літературі людства [1, с. 104].

Близько 2200 р. Троя постраждала від пожежі. Очевидно, коли вогонь охопив місто, родові скарби царя Трої були надійно сховані. Більше ніж через чотири тисячі років німецький археолог самоучка Генріх Шліман знайшов скарб, що знайомить нас із металевим, кам'янорізним і ювелірним ремеслами Трої. Число дрібних золотих речей у «скарбі Пріама» перевищувало 8 тисяч одиниць. Особливо прекрасними були золоті діадеми. Вони складаються з безлічі ланцюжків, на кінцях яких закріплені пластинки у формі людських фігурок [1, с. 104-105]. Втім достовірність гомерівських поем та археологічних знахідок залишаються дискусійними.

В гомерівському епосі поєдналися дві епічні теми – вчинки богів та подвиги героїв. В епічній поезії рання антична культура знайшла універсальну для свого часу словесну художню модель, яка містила всю сукупність соціально значущих уявлень. Однією з найважливіших особливостей цієї моделі є усвідомлення можливостей окремої особистості. Поведінка героїв Гомера яскраво індивідуальна. Основна їх цінність – військова доблесть, її досягнення, яке регламентується «героїчним кодексом» та призводить до слави і багатства. Гомерівська доба вся просякнута жаданням змагання як нормою культуротворення, нормою, що діє протягом усієї античності, а також наступної історії європейської культури [1, с. 105-106].

Отже, «Гомерівське питання» залишається однією з ключових проблем у дослідженні античної історії. Дискусії науковців тривають, а аргументи опонентів включають і археологічні знахідки, і мовний аналіз, і порівняльну літературну критику. Незважаючи на різноманітні підходи, «гомерівське питання» залишається відкритим і продовжує стимулювати дослідження в галузі археології, літератури та історії. Подальші дослідження в цьому напрямку можуть допомогти краще зрозуміти не лише самого Гомера та його твори, але і ширший контекст античного світу та культури Стародавньої Греції.

Список використаної літератури та джерел

1. Гаврюшенко О. А., Шейко В. М., Кравченко О. В. Історія світової культури: навч. посіб. Київ, 2006. 404 с.
2. Гомерівське питання. URL: https://www.wikidata.uk-ua.nina.az/Гомерівське_питання.html (дата звернення 09.03.2024).
3. Гриценко Т. Б., Гриценко С. П., Кондратюк А. Ю. та ін. Культурологія. Київ, 2009. 392 с.
4. Ставнюк В. В. Становлення афінського поліса. Київ, 2005. 216 с.
5. Шама О. І. Історія Стародавньої Греції і Риму: навч.-метод. посіб. Тернопіль, 2017. 261 с.

Roshchevaia Yu. O.
group IstP1-B23, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
istp1b23.roshchevaia@kpmu.edu.ua

Oprya I. A.
Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
oprya.ihor@kpmu.edu.ua

The "Homeric Question" in the History of Ancient Greece

The article examines the importance of the "Homeric question" as one of the key problems in the study of ancient history. It is shown that despite the various approaches, the "Homeric question" remains open and continues to stimulate research in the field of archeology, literature and history.

Key words: *Homer, the Homeric question, The Iliad, The Odyssey, Ancient Greece.*

Святий А. В.

група Іst1-M22, історичний факультет,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
Кам'янець-Подільський, Україна
sv.artur203@gmail.com

Федьков О. М.

доктор історичних наук, професор
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
Кам'янець-Подільський, Україна
san.fedkov@ukr.net

Розгортання українського національного руху в Києві у 1905 р.

Анотація мовою статті. У статті висвітлено основні аспекти процесу розгортання українського національного руху в Києві під час революційних подій та оголошення виборів до Державної Думи у 1905 р.

Ключові слова: український національний рух, партія, «Громадська думка», Київ, революція, преса

Сьогодні політична проблематика є важливим напрямом досліджень в історичній науці. Велика увага приділяється вченими періодам державного розвитку, а також епохам, коли створювалися передумови для створення української держави. Одним із них стала доба революції 1905–1907 рр., коли український національний рух почав своє інституційне оформлення. Містом, що мало важливе політичне, економічне, культурно-духовне значення у цих процесах і де український етнос активно себе проявляв став Київ. А тому вважаємо важливим дослідити розгортання українського національного руху в центрі Наддніпрянської України, Київського генерал-губернаторства, Правобережної України на початку ХХ ст.

Метою даного дослідження є висвітлення основних етапів і змісту

українського національного руху в Києві у 1905 р..

Українці були корінним населенням Києва, прикладали максимум сил до відродження національної ідентичності, але так і не відчували себе у той час господарями на своїй землі [5, с.104]. Все ж, з приходом революції українська присутність у Києві почала відчуватися більше. В 1905 р. помітно активізувалася національна інтелігенція, невід'ємною частиною культурного життя Києва стає український театр, почала виходити україномовна преса.

Незважаючи на те, що українська мова не стала мовою адміністрації, суду і, що найважливіше для українських націоналістів, шкіл, нею все ж виходили книги, газети та журнали [1, с.29]. Дослідники М. Щербак та Н. Щербак стверджували, що окрім виходу періодичних видань, революція 1905–1907 рр. дала поштовх до розвитку українського книгодрукування. В 1906 р. видруковано 116 українських книг, у 1907 р. – 156, у 1908 р. – 220. Якщо в 1905 р. діяло чотири видавництва, що здійснювали видання українських книг, то вже в 1909 р. в під російських губерніях налічувалось сімнадцять українських видавництв.

Українська книга за роки революції на загальноросійському книжковому ринку перемістилася з дванадцятого на восьме місце [7, с.55].

Основним періодичним виданням, яке писало про діяльність українських громадських і політичних інституцій, стала заснована наприкінці 1905 р. перша щоденна україномовна газета «Громадська думка», яка передусім, багато місця приділяла подіям з життя Києва [5, с.105; 4, с.13]. Задовго до наступу політичної реакції самодержавство робило дискримінаційні дії щодо української преси та видавничої справи [71, с.4; 9, с.112]. Негативно влада ставилася і до українських партій, рухів та їх видань.

Існувала й українська партійна преса, яка писала про політичне життя в Києві. Так початок революції 1905–1907 рр. ознаменувався підвищенням політичної активності РУП. Агітаторами партії розповсюджувалася революційна література і, зокрема, велика кількість виданих РУП брошур у містах [6, с.259]. У 1905 р. РУП перейшла повністю на марксистські позиції і перейменувалася в

Українську соціал-демократичну робітничу партію (УСДРП, лідери В. Винниченко, С. Петлюра, М. Порш, Л. Юркевич) [2, с.57]. Частина партійців стояла на самостійницьких позиціях, але з тактичних міркувань включила в свою програму вимогу національно-територіальної автономії України у складі Російської федерації [3, с. 68-69]. В Києві координуючим центром у справі агітації був гурток члена Київського комітету РУП Ш. Омецинського, на квартирі котрого складалися і друкувалися відозви до селян, а також проводилися інструктажі агітаторів. Взагалі Ш. Омецинський підтримував зв'язки з більш як 40 активістами РУП [2, с.71]. УСДРП продовжувала розвивати свою організацію і в грудні 1905 р. першою серед соціал-демократичних організацій Російської імперії здійснила спробу осмислення національного питання для України [2, с.59-60].

Активність проявляли й інші політичні сили. Восени 1904 р. зі складу Української демократичної партії вийшла радикальна група на чолі з Б. Грінченком, яка утворила Українську радикальну партію. Проте наприкінці 1905 р. обидві організації об'єдналася в Українську демократично-радикальну партію [3, с.68-69].

Ідею самостійності та незалежності України на початку ХХ ст. активно відстоювала Українська народна партія (УНП). У друкованому органі «Самостійна Україна» вона підтримувала усі легальні політичні заходи, спрямовані на відстоювання інтересів України [6, с.261].

У 1905 р. робилася спроба утворення міжпартійного блоку українських партій напередодні виборів до Державної Думи. Пізніше, у жовтні 1905 р. у приміщенні Київського університету за ініціативи РУП, як згадував С. Єфремов, відбувся перший політичний «український мітинг». Однак силами організаторів мітинг з обговорення поточного моменту перетворився на арену гострої критики своїх конкурентів, звинувачених у «буржуазності» та «шовінізмі», що максимально загострило стосунки між національними партіями [9, с.189]. Загалом погоджуємось з думкою Я. Грицака, що українські

рух під час революції 1905 р. залишився серед аутсайдерів. Не надіючись на власний успіх, лідери українських сил вступили у виборчі списки найбільших російських партій [3, с.68].

Отже, український національний рух в Києві на початку XX ст. лише розпочав своє оформлення в серйозну політичну силу імперії, а тому дії основних суб'єктів цього руху були хаотичними, неорганізованими та контпродуктивними.

Список використаних джерел

1. Staliūnas D., Aoshima Y. The Tsar, The Empire, and The Nation. Edited by Darius Staliūnas and Yoko Aoshima Dilemmas of Nationalization in Russia's Western Borderlands, 1905-1915. Budapest-New York : Central European University Press. 2021. 400 с.
2. Головченко В.І. Від «Самостійної України» до Союзу Визволення України: Нариси з історії української соціал-демократії початку XX ст. Харків : «Майдан» Видавничо-поліграфічна фірма, 1996. 189 с.
3. Грицак Я. Й. Нариси з історії України: формування модерної української нації. Київ : Генеза, 2000. 249 с.
4. Кобинець А.В. «Громадська думка» / «Рада» (1905-1914 рр.) – перша щоденна українськомовна газета Наддніпрянської України: утвердження національної ідеї : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 Київ : 2005. 20 с.
5. Левчук О.В. Газетна періодика Києва як джерело дослідження міського повсякдення (1905-1914 рр.). Дис. канд. іст. наук. 07.00.06. Київ : 2018. 280 с.
6. Тимошенко О. Громадсько-політичне життя Наддніпрянської України в роки російської революції 1905-1907 рр. Дрогобицький краєзнавчий збірник. 2014. Вип. 17-18. С.256-265.

7. Токаленко П.О. Історіографія подій першої Російської революції в пострадянські часи. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки. Том 30 (69). № 3. 2019. С.49-56.
8. [У Києві. Громадська думка. 1905. № 1. С.1](#)
9. Яремчук В. Д. Українська багатопартійність Наддніпрянської і Західної України: компаративний аналіз (1899-1918 рр.). Київ : ІІІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2012. 504 с.

Sviatyi A. V.

Group Ist1-M22, Faculty of History,

Ivan Ohiienko Kamianets-Podilskyi National University,

Kamianets-Podilskyi, Ukraine

sv.artur203@gmail.com

Fedkov O. M.

Doctor of Historical Sciences, Professor

Ivan Ohiienko Kamianets-Podilskyi National University,

Kamianets-Podilskyi, Ukraine

san.fedkov@ukr.net

Unfolding of the Ukrainian National Movement in Kyiv in 1905

The article highlights the main aspects of the unfolding process of the Ukrainian national movement in Kyiv during the revolutionary events and the announcement of elections to the State Duma in 1905.

Key words: Ukrainian national movement, party, «Hromadska Dumka», Kyiv, revolution, press.

УДК 930(477)

Серветнік І. О.

група 1 МАІПУ історичний факультет

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Вінниця, Україна

ivanservetnik@ukr.net

Войнаровський А.В.

кандидат історичних наук, доцент кафедри культури,
методики навчання історії та спеціальних історичних дисциплін,

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Вінниця, Україна

voinarovskiy95@gmail.com

Створення мережі гетто на теренах Вінницької області з початком нацистської окупації

У статті здійснено дослідження початок реалізації політики голокосту нацистським окупаційним режимом на теренах Вінницької області. Розглянуто формування мережі гетто, здійснено особливості цієї політики у німецькій та румунській зонах окупації.

Ключові слова: Друга світова війна, голокост, Вінницька область, гетто, німецька та румунська зони окупації.

Часи німецької окупації України у Другій світовій війні, коли відбувався Голокост на її території, є одні з найбільш досліджених істориками. Пропри це, в медійному просторі не обходиться без міфів і спекуляцій, у той час, як багато фактів, цифр та історій, які за ними стоять, залишаються невідомими широкому загалу, або ж вони вирвані з загального контексту. У цій статті, що базується на наукових публікаціях, зібрані дані, про які існує консенсус серед українських та закордонних науковців.

З часів пізнього Середньовіччя значну кількість населення на цих землях становили євреї. Приєднавши частини територій Польщі та (через рік) Румунії, сталінський режим збільшив єврейське населення підрадянської України. **На момент нападу Німеччини на СРСР Україна мала найбільше єврейське населення в Європі – 2,7 мільйона осіб[1].**

За принципом расової диференціації, яким Німеччина керувалася від 1933 року, українців, як і решту слов'ян, було визнано «недолюдьми», які мали служити арійцям, а євреї, роми, хворі люди з психічними розладами, неповносправні мали бути винищені[2].

З перших днів окупації у десятках українських населених пунктів нацисти відбирали і розстрілювали єврейських чоловіків. Жінок і дітей зганяли до новостворених гетто – кварталів на околиці міста, оточених колючим дротом. Вилучивши у євреїв усі цінності у вигляді податків, нацисти згодом знищували мешканців гетто. **Німецька адміністрація під страхом смерті заборонила годувати, переховувати і в будь-який інший спосіб допомагати євреям[3].**

Маніпулюючи міфом про «жидокомуну», який пов'язував євреїв і комуністів та грав на релігійних та етнічних упередженнях місцевого населення, нацисти таврували євреїв як більшовицьких агентів, яких пов'язували з масовими сталінськими репресіями у 1930-х роках.

Попри всю ефективність конвеєру винищення євреїв в Україні, – за пів року було вбито щонайменше пів мільйона людей, – нацисти зрозуміли, що їхніх потужностей не вистачає для того, щоб перетворити всю територію Європи на «вільну від євреїв». До того ж залучення військових до масових розстрілів погано впливало на бойовий дух армії. Один з організаторів розстрілів у Бабиному Яру, Курт Вернер, поставши перед судом в Нюрнберзі, розповідав, що виконувати таку «брудну роботу» коштувало «чималих нервів» німецьким офіцерам. Тому на **Ванзейській конференції** у січні 1942 року розробили механізм «остаточного розв'язання» єврейського питання шляхом створення таборів смерті на території окупованої Польщі – **Аушвіц-Біркенау, Белжець, Треблінка**, куди відправили і сотні тисяч євреїв Галичини. Але більшість євреїв на сході вирішили продовжувати знищувати на місці[4].

На завершення липня 1941 р. фактично завершилася окупація Вінницької області та вже у серпні було закріплено поділ на німецьку та румунську зони окупації. До німецької зони окупації увійшли гебіткомісаріат «Бар» (складався

з частини Барського, Муровано-Куриловецького, Яришівського та Копайгородського районів) у складі генеральної округи «Волинь – Поділля» та генеральної округи «Житомир» були включені наступні гебіткомісаріати: «Вінниця» (Вінниця і частина Турбівського району), «Гайсин» (Гайсинський, Джулинський, Теплицький райони), «Іллінці» (Іллінецький, Липовецький, Плисківський райони), «Калинівка» (Калинівський, Комсомольський, Уланівський райони), «Козятин» (Козятинський, Самгородокський, Погребищенський райони), «Літин» (Літинський, Хмільницький, частина Жмеринського районів, «Монастирище» (Монастирищенський, Дашівський, Оратівський райони), «Немирів» (Немирівський, Ситковецький, Вороновицький райони). У перший місяць окупації було розстріляно 3,5 тисячі євреїв як активістів комуністичної влади та за підозрою у підготовці диверсій проти нового режиму. Було створено 35 гетто у які було зігнано понад 106 тисяч євреїв. Масові акції знищення проводилися в період 1941 – 1942 років айнзацгрупою С, за активної участі української поліції. Найбільші масові знищення єврейського населення 19 вересня 1941 р. та 16 квітня 1942 р. у Вінниці (близько 20 тисяч осіб); 7 листопада 1941 р. в Немирові 2 680 осіб; 12 листопада Нова Прилука 2 500 тисячі осіб; 12 – 14 грудня 1941 р. с. Польове Дашівський район – 1 960 осіб; 9 і 16 січня 1942 р. у Хмільнику – 7 040 осіб; 21 серпня 1942 р. у Мурованих Курилівцях – 2 314 осіб, постійні розстріли у Гайсині. У німецькій зоні окупації було знищено 105 296 євреїв [5, с. 35-36; 5, с.41-42]

На території румунської зони окупації Вінницької області з серпня місяця було упорядковано відповідну систему адміністративного управління, були створені – Могилівський (Могилів-Подільський), Тульчинський, Джугастровський (Ямпільський) повіти. Могилівський повіт складався з з таких районів: Жмеринського, Станіславчицького, частини Копайгородського, Шаргородського, Могилів-Подільського, Яришівського, Краснянського (частини Тиврівського), Балкського (частини Барського). Тульчинський повіт:

частина Крижопільського, частина Томашпільського, частина Чернівецького, Бершадський, Чечельницький, Ободівський, Брацлавський, Шпиківський, Тростянецький, Тульчинський райони. Джугастровський повіт: Ямпільський, Крижопільський (частина), Чернівецький (частина), Томашпільський (частина)[5, с.35-36; 5, с.41-42].

У селі Жабокрич Крижопільського району вбито 435 осіб. Проводилися розправи з місцевим єврейським населенням і депортованими євреями в Чернівцях, Озаринцях, Крижополі, Піщанці, Томашполі, Ямполі. У липні – серпні 1941 р. було вбито 4 тисячі євреїв., після цього масові акції знищення євреїв не проводилися. З осені 1941 р. і впродовж 1942 р. здійснювалась масова депортація євреїв з Бессарабії, Румунії (повіт Дорохой), Північної Буковини до створених гетто. У селі Печора Шпиківського повіту у приміщенні санаторію Київського військового округу було створено табір котрий місцеві назвали «Острів смерті», а в'язні «Мертва петля». Старостою табору був Мотель Ціммерман з Північної Буковини. В'язням ніколи не давали їжі. За період окупації через нього пройшли 10 тисяч осіб залишилося в живих 350[6, с.98].

Створення мережі та перші знищення євреїв Вінниччини стали лихим провісником великої трагедії. Нацистський режим ще до злочинних рішень Ванзейської конференції розпочав жорстоке винищення єврейської людності на теренах України. Мережа гетто стала показником порушення усіх прийнятих до того правових міжнародних угод щодо ставлення окупаційних адміністрацій до мирного населення. Це є показовим до вивчення і в наш час, адже практики окупантів з рф продовжують нацистсько-гітлерівські традиції. Це спонукає закликати світову спільноту до більшої уваги та до практики рішучих дій проти окупанта.

Список використаних джерел

1. Ігор Щупак (ред.), Праведники народів світу: Довідник (Дніпро: Український інститут вивчення Голокосту «Ткума», 2016), 30.

2. Рудницька Н. В. Євреї в Україні: історія і сучасність// <http://coreas.uk>
3. Дітер Поль, «Масове вбивство євреїв України за німецької військової адміністрації і в Рейхскомісаріаті «Україна»», в Рей Брендон і Венді Лауер (ред.), Шоа в Україні: історія, свідчення, увічнення (Київ: Дух і літера, 2015), 72.
4. Венді Лауер, Творення нацистської імперії та Голокост в Україні (Київ: Український центр вивчення історії Голокосту, 2010), 183.
5. Жизнь в оккупации. Винницкая область 1941 – 1944 гг. / Составители В.Васильев, Р.Подкур, С.Гальчак, Д.Байрау, А.Вайнер. – М., 2010. – 856 с. (Збірник розміщено на сайті Інституту історії України АН України)
6. Насильство над цивільним населенням. Вінницька область. Документи органів держбезпеки. 1941-1944 рр. Насильство над цивільним населенням. Вінницька область. Документи органів держбезпеки. 1941-1944 / Автори-упорядники: Валерій Васильєв, Сергій Гула, Павло Кравченко, Роман Подкур, Вольфганг Шнайдер. К.: Видавець В. Захаренко, 2020. 556 с.

Servetnik I. O.

*group 1 MAIPU history faculty
Vinnytsia State Pedagogical University
named after Mykhailo Kotsyubynskyi*

Vinnytsia, Ukraine

ivanservetnik@ukr.net

Voynarovsky A.V.

*Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of
Culture,*

methods of teaching history and special historical disciplines,

*Vinnytsia State Pedagogical University
named after Mykhailo Kotsyubynskyi*

Vinnytsia, Ukraine

voynarovskiy95@gmail.com

Creation of a network of ghettos in Vinnytsia region with the beginning of the Nazi occupation

The article examines the beginning of the implementation of the Holocaust policy by the Nazi occupation regime on the territory of the Vinnytsia region. The formation of the ghetto network is considered, the peculiarities of this policy in the German and Romanian zones of occupation are implemented.

Keywords: *World War II, holocaust, Vinnytsia region, ghetto, German and Romanian zones of occupation.*

УДК 94(=161.2:470+571)«1917-1921»

Сердюк В. О.

група ІО-42, факультет історії та географії
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
м. Полтава, Україна
volodymyrserdiuk03@gmail.com

Стаценко Д. В.

PhD, к.і.н., асистент кафедри історії України
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
м. Полтава, Україна
statsenkodm@gmail.com

Український рух на Кубані в роки революції 1917–1921 років

У статті проаналізовано український рух на теренах Кубані в період 1917–1921 років, визначено стан українських організацій у регіоні, з'ясовано рівень сформованості української ідентичності в кубанців-українців.

Ключові слова: Кубань, Україна, революція, український рух, ідентичність.

У січні 2024 року Президент України Володимир Зеленський підписав Указ «Про історично населені українцями території Російської Федерації». Він зумовив звернення уваги українських громадян щодо історії земель за межами сучасних кордонів України, на яких колись можна було почути українську мову, побачити та відчувати українські традиції. До переліку таких земель віднесено і Кубань, де в період 1917–1921 років було проголошено власну незалежність та висловлювалися ідеї об'єднання з Україною.

Виходячи з актуальності дослідження історії Кубані, ставимо за мету проаналізувати український рух у цьому регіоні та з'ясувати рівень розвитку української ідентичності в кубанців-українців у період революційних подій 1917–1921 років.

Під час дослідження були використані роботи В. Сергійчука [5], О. Поплавського [4], В. Іваниса [2], опубліковані документи Архіву Української Народної Республіки [1], спогади М. Галагана [3].

У роки революції 1917–1921 років Кубань була заселена переважно українцями, які освоювали цей край після знищення Запорізької Січі, а також росіянами. 17 квітня 1917 року було створено Військову раду та Тимчасовий Кубанський військовий уряд. 7 жовтня 1917 року Військова Рада перейменувала «Кубанську область» на «Кубанський край». Сама рада була перейменована в Законодавчу раду. На початку 1918 року було проголошено Кубанську Народну Республіку. Спочатку передбачалося, що вона буде входити до майбутньої Російської Федерації, однак 16 лютого 1918 року було взято курс на самостійність регіону [4, с. 111-112].

За подіями на Кубані ретельно стежили в Українській Народній Республіці, яка також була новим політичним утворенням на просторах зруйнованої імперії. Між двома країнами було налагоджено контакти, які включали і дипломатичні поїздки. Однак зауважимо, що український рух на Кубані був доволі слабким.

Давалися взнаки такі чинники, як багатоетнічність регіону, низький рівень сформованості української ідентичності в кубанців-українців, активність білогвардійців та ін. Мешканці, котрі розмовляли українською та виховувалися в дусі українських традицій, ідентифікували себе по-різному. З огляду на це у період революції на теренах Кубані існувало кілька політичних рухів: самостійницький, проросійський, автономістський (за автономію у складі федеративної Росії), а також український. Представники останнього обстоювали ідею зближення і об'єднання Кубані з Україною [4, с. 111].

Підтвердженням слабкості українського руху на теренах Кубані можуть слугувати спогади українського дипломата Миколи Галагана, викладені ним у книзі «З моїх споминів». Діяч згадував, як *«...в кінці 1917 року ми не зустріли в Катеринодарі великого числа свідомих українців-соборників серед козаків-чорноморців. Широкий загал чорноморського козацтва переживав ще ту стадію розвитку, коли національна українська ідея не вийшла ще у нього із ембріонального стану»* [3, с. 316].

М. Галаган описав стан українських організацій, які мали займатися просвітою місцевого населення, формуванням у нього української ідентичності: *«Виявлялось, що українські організації на Кубані не мають ні достатніх матеріальних засобів, ні потрібного кадру активних працівників, а через це й не мають таких впливів і не займають в місцевому житті такого становища, яке відповідало б чисельному відношенню між українською й неукраїнською частиною населення. Революція не принесла з собою кардинальних змін у цьому відношенні, і загальноросійські впливи політичні й культурні домінують над українськими впливами»* [3, с. 319].

Хоча український рух на Кубані не відзначався масштабністю, його наявність свідчила про те, що певна частина місцевого населення пов'язувала себе з Україною. В органах влади регіону високі посади займали особи, які симпатизували Україні та бажали зближення з нею. З-поміж таких діячів слід згадати Кузьму Безкровного, Миколу Рябовола, Луку Бича. Вони підтримували

тісні зв'язки з Україною та прагнули об'єднання. Зокрема К. Безкровний у розмові з М. Галаганом зауважував, що *«...Центральна Рада повинна б була вважати Кубань за одну з частин цілої української землі і відповідно до того провадити свою акцію так, щоб Кубань стала під повний вплив України і йшла цілком по лінії її політики»* [3, с. 319].

Після проголошення самостійності Кубані в лютому 1918 року відбулася таємна нарада членів її Законодавчої ради. Так, дізнавшись про проголошення незалежності УНР, вони ухвалили рішення про приєднання Кубані до складу УНР на федеративних засадах [2, с. 28]. Згодом, за гетьмана Павла Скоропадського, співпраця з кубанцями-українцями продовжувалася. Міністр закордонних справ Української Держави Дмитро Дорошенко писав, що *«на Кубані велася агітація за приєднання до України, і наше міністерство закордонних справ піддержувало цю агітацію морально і матеріально»* [5, с. 137]. Зазначимо, що в той час на теренах Кубані орудували більшовики, тому готовність членів місцевого уряду до об'єднання з Україною могла мати вимушений характер, з огляду на необхідність вирішення питання звільнення Кубані від «червоних».

Приєднання Кубані до України в роки революції так і не відбулося. У різних документах обидві країни визнавали одна одну *«політично незалежними суверенними державами»* та зобов'язувалися надавати взаємну допомогу. У 1920 році представники уряду Кубані звернулися до уряду УНР з меморандумом, у якому зазначалося: *«Уряд Кубанської Республіки, стоячи на ґрунті необхідності спільної між Україною і Кубанню праці по всіх галузях життя і нарешті остаточного з'єднання Кубані і України в одну могутню незалежну державу, звертається (шляхом зазначеного меморандуму) до Уряду УНР з проханням допомогти переведенню на практичний діловий ґрунт братських і союзних відносин обох країн, України і Кубані»* [1, с. 77]. Проте цього ж року терени Кубані опинилися в руках більшовиків. Вони розпочали переслідування «контрреволюціонерів», з-поміж яких було багато українців, котрі бачили

майбутнє свого краю з Україною.

Отже, в період 1917–1921 років український рух на Кубані не набув широкого масштабу. Головною причиною цього був недостатній рівень української ідентичності в кубанців-українців, зумовлений низьким розвитком місцевих українських організацій. Упродовж революційних подій питання приєднання Кубані до України неодноразово обговорювалося, однак на практиці так і не було досягнуто.

Джерела і література

1. Архів Української Народної Республіки. Міністерство закордонних справ. Дипломатичні документи від Версальського до Ризького мирних договорів (1919–1921) / упоряд.: В. Кавунник. Київ: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, 2016. 796 с.
2. Іванис В. М. Боротьба Кубані за незалежність. Мюнхен, 1968. 137 с.
3. Микола Галаган. З моїх споминів (1880-ті – 1920р.). Київ : Темпора, 2005. 656 с.
4. Поплавський О. О. Поразка Української революції на Кубані: причини та уроки. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2013. Вип. 35. С. 109–115.
5. Сергійчук В. І. Відносини України з Кубанню в роки національно-визвольних змагань (1917–1921 рр.). *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 1999. Вип. 2. С. 135–142.

Serdiuk V. O.

*group HE-42, Faculty of History and Geography
Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University
Poltava, Ukraine*

volodymyrserdiuk03@gmail.com

Statsenko D. V.

Candidate of Historical Sciences, Assistant

**The Ukrainian movement in the Kuban during
the years of the revolution of 1917–1921**

The article analyzes the Ukrainian movement on the territory of Kuban in the period 1917–1921, determines the state of Ukrainian organizations in the region, and elucidates the level of formation of Ukrainian identity among Kuban-Ukrainians.

Key words: Kuban, Ukraine, revolution, Ukrainian movement, identity.

УДК 378.147:37.026

Сидорчук Г. В.

група ІstP1-B23, Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський, Україна
sidorchukania4545@gmail.com

Опря І. А.

кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, м.
Кам'янець-Подільський, Україна
oprya.ihor@kpnu.edu.ua

Роль Гермеса у давньогрецькій міфології

У статті досліджено роль Гермеса у давньогрецькій міфології, з'ясовано, що він виступав у ролі бога-посланця між богами та людьми та покровителя мандрівників і торговців. Гермес став символом швидкості та торгівлі, а його діяльність в міфах і легендах істотно вплинула на давньогрецьку культуру і світогляд.

Ключові слова: *Гермес, грецька міфологія, посланець Олімпу, торгівля, провідник душ.*

Роль Гермеса в грецькій міфології залишається актуальною і цікавою темою навіть у сучасний час. Посланець і вісник богів, покровитель мандрівників, торгівлі та пов'язаних з нею багатств відігравав важливу роль в житті давніх греків і мав значний вплив на різні аспекти їх культури та світогляду. Він часто виступав як посланець Олімпу та передавач божественних повідомлень. Також він був покровителем торгівлі, дипломатії та шахрайства, що робить його цікавим об'єктом вивчення для культурологів, істориків та літературознавців.

Важливість цієї постаті в пантеоні олімпійських богів зумовлює мету статті, яка полягає у вивченні ролі Гермеса у давньогрецькій міфології.

За легендою, у гроті гори Кіллени в Аркадії з'явився на світ Гермес, син Зевса та Майї, який став опікуном торгівлі, зводив на людину сон, спроваджував померлих до підземелля і був богом злодіїв [4].

Щойно народившись у прохолодному гроті Кіллени, Гермес уже планував свою першу шахрайську витівку. Він вирішив вкрати корів у Аполлона, який пас на той момент череду у долині Піерії в Македонії. Тихенько, щоб не розбудити матір, Гермес вибрався зі своєї колиски, забравши з собою черепаху, яку помітив поруч. З її панцира він зробив першу ліру, використавши для струн кілька гілок. Повернувшись у грот, Гермес приховав ліру та вирушив до Піерії, де швидко й непомітно вкрав п'ятнадцять корів у Аполлона. Він прив'язав до їхніх ніг очерет та гілля, щоб замести сліди [1]. Таким чином, вже з перших згадок про Гермеса видно його непосидючий, схильний до авантюр, характер.

Завдяки своїй швидкості, він легко пересувається від Олімпу до найвіддаленіших куточків світу, обладнаний сандалями з крилами та магічним жезлом. Гермес береже шляхи, і статуї, встановлені на його честь, розташовані вздовж доріг, на перехрестях та біля входів у будинки у всіх куточках Стародавньої Греції. Як продовження його ролі захисника мандрівників, одне з завдань Гермеса полягало у тому, щоб привести мертві душі до Аїда. Він

відводив душі до річки Стікс, де Харон, перевозив душі мертвих на інший берег, доки вони не були поховані належним чином з монеткою, поміщеною під язик в якості плати за перевезення. Гермес часто зображується в мистецтві як провідник душ померлих людей. Одним із прикладів є знаменита рельєфна скульптура в Неапольському музеї Гермеса, що веде Еврідіку назад в Аїд, відразу після того, як Орфей озирнувся на її шляху з підземного світу.

Гермес – бог-покровитель шляхів та мандрівників і бог торгових відносин. Він давав в торгівлі прибуток і посилав людям багатство. Гермес винайшов міри, числа, і абетку, та навчив користуватись усім цим людей. Він також був боом красномовства, а разом з тим спритності і обману. Ніхто не міг перевершити його в спритності, хитрощах і навіть у злодійстві. Навіть в крадіжках він проявляв свою винахідливість, коли одного разу викрав у Зевса – скіпетр, у Посейдона – тризубець, у Аполлона – золоті стріли та лук, а у Ареса – меч [2].

Всі боги любили Гермеса, хоч багатьом з них він докучав своїми витівками, як, наприклад, Аполлонові, котрому за намовлянням Гермеса афінська пекарка вилила шаплик прісного тіста на голову. В ньому було стільки молодості й свіжої привабливості, що Олімп без нього видавався похмурим і порожнім. Після того, як Зевс зробив Гермеса своїм представником і посланцем, інші боги та богині почали користуватися його послугами, та давали йому різні доручення. У жодного з богів не було стільки справ, як в Гермеса. Уже вдосвіта він замітав бенкетний зал на Олімпі і оббігав усі покої, де збирались на спільні бенкети чи наради, щоб пересвідчитись, чи все там гаразд [3]. Загалом образ Гермеса додавав громаді олімпійських богів певного шарму та привабливості.

У стародавньому грецькому мистецтві Гермеса відтворювали в образі чоловіка середнього віку, гострою борідкою. Але пізніше його почали зображувати гарним юнаком, звичайно оголеним, з недбало перекинутою через плече хламидою. На голові в нього часто можна бачити дорожній капелюх з крильцями: такі самі крильця у нього й на ногах; у руці він тримає кадуцей [3].

Отже, Гермес у давньогрецькій міфології виступає як багатогранна фігура,

символізуючи різні аспекти життя та культури. Гермес зображений як посланець богів, покровитель торгівлі та шляхів, а також провідник душ в загробне царство. Його витонченість, винахідливість та різнобічні здібності роблять його одним з найцікавіших персонажів у грецькому пантеоні. Роль Гермеса в міфології допомагає краще розуміти культурні та релігійні вірування давніх греків, а також відображає важливі аспекти їхнього повсякденного життя.

Список використаних джерел

1. Кун М. А. Легенди і міфи Стародавньої Греції: посібник для вчителів. Харків, 2008. 441 с.
2. Михед Т. В., Якубіна Ю. В. Антична література. Греція. Рим: хрестоматія. Київ, 2006. 952 с.
3. Парандовський Я. Міфологія: історична література. Київ, 1977. 290 с.
4. Чайківський Й. Всесвітня історія. Том I: Старинна історія. Київ-Ляйпціг, 280 с.

Sidorchuk H.V.

*group IstP1-B23, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
sidorchukania4545@gmail.com*

Oprya I.A.

*Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
oprya.ihor@kpnu.edu.ua*

The role of Hermes in ancient Greek mythology

The article examines the role of Hermes in ancient Greek mythology, and reveals

that he acted as a messenger god between the gods and humans and the patron saint of travelers and traders. Hermes has become a symbol of speed and trade, and his activities in myths and legends have significantly influenced the ancient Greek culture and worldview.

Keywords: *Hermes, Greek mythology, messenger of Olympus, trade, guide of souls.*

УДК 27-789.5

Сікорська А. А.

група IstP1-B22, Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка, Україна

Istp1b22.sikorska@kpnpu.edu.ua

Опря І. А.

кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії,
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка, Україна

oprya.ihor@kpnpu.edu.ua

Зародження та діяльність ордену єзуїтів

У статті досліджено зародження ордену єзуїтів в XVI ст., яке стало відповіддю на потребу реформи та відродження католицької церкви під час Реформації. Виявлено, що діяльність єзуїтів мала значний вплив на формування культурного та освітнього середовища в багатьох країнах, сприяючи збереженню та поширенню католицької віри.

Ключові слова: *Ігнатій Лойола, єзуїти, католицька церква, Реформація, Контрреформація.*

Орден єзуїтів, заснований Ігнатієм Лойолою в XVI столітті, відіграв

важливу роль у розвитку католицької церкви та вплинув на політичну, соціальну та культурну сфери у багатьох країнах світу. Дослідження зародження та діяльності цього ордену має велике значення для розуміння динаміки церковних реформ, протиріч у відносинах між церквою та державою, а також впливу релігійних організацій на формування культурного та політичного ландшафту.

Зважаючи на актуальність теми, метою статті є виявлення історичних обставини та ключових події, які призвели до заснування ордену єзуїтів, а також висвітлення основних напрямків діяльності ордену.

Орден єзуїтів був заснований іспанським дворянином Ігнатієм Лойолою у XVI ст. і відіграв важливу роль у протидії Реформації та поширенні католицької віри. Засновник ордену – Ігнатій Лойола після важкого поранення ноги зацікавився релігією. Після одужання пішов у паломництво де почав практикувати аскетичний спосіб життя. Там він написав книгу «Духовні вправи» яка пізніше стала одним з найголовніших посібників єзуїтів. Пізніше Ігнатій Лойола пішов навчатись в університеті Алкала [1, с. 10]. Там він почав збирати навколо себе однодумців. Ігнатій організовував зібрання на приватних квартирах про що пізніше дізнались інквізитори. Його ледь не засудили за єресь, але врешті решт відпустили, проте йому та його однодумцям було заборонено проводити зібрання. Восени 1527 р. маленьке братство переселилось в Саламанку. Правда там його спіткала та ж сама доля. Фактично Ігнатій був вигнаний інквізиторами з Іспанії. Щоб продовжити свою діяльність та освіту він попрямував до Парижа. Однодумці покинули його а тому в Парижі довелось усе починати з початку. [2, с. 7-9].

Він знову згуртовував навколо себе людей, проте тут він був публічно покараний як «спокусник молоді», також на нього знов донесли як на єретика. Він на якийсь час припинив свої проповіді і зайнявся навчанням. Пізніше йому вдалось залучити на свій бік кількох послідовників. [2, с. 10]

У цей час католицька церква була у скрутному становищі. У першій чверті XVI ст. в країнах Західної Європи вирувала Реформація яку започаткував Мартін

Лютер і продовжили Ульріх Цвінглі, Жан Кальвін та Генріх VIII. Для повернення людей до католицизму Ватикан почав створювати духовні ордени, котрі мали стати на захист католицької церкви.

У 1534 році був заснований чернечий орден єзуїтів, або ж Товариство Ісуса, а 27 вересня 1540 року він був затверджений Папою Римським Павлом III [4]. Товариство Ісуса було залучено до Контрреформації і допомагало папству боротись з поширенням протестантської церкви у Європі [3]. Для зміцнення стратегічних політико-ідеологічних позиції ордену та католицизму єзуїти використовували культуру, що в той час була нерозривно пов'язана з релігією. Основною їх спеціалізацією було навчання та виховання місцевих еліт. Єзуїти заснували в Європі величезну кількість університетів і колегіумів. Вони внесли неоціненний вклад в розвиток освіти і науки, адже багато єзуїтів присвятили себе науковій діяльності у різних сферах науки [6, с.17].

У єзуїтів був свій власний статут який написав сам Лойола. За цим статутом кожен член ордену повинен був неухильно підкорятися керівникам ордену. Члени ордену були зобов'язані бути дисциплінованими, а аскетичні вправи Лойоли були обов'язковими до виконання. Ігнатій Лойола вважав, що знущення над власним тілом є певним випробуванням і тільки розпалює фанатизм, загартовує та дисциплінує людину [2, с. 30].

Щодо організації ордену, то вона була дуже ретельно продумана. Кожен бажаючий вступити у орден повинен був пройти посвяту, яка складалась з кількох ступенів. Для переходу на вищу ступінь потрібно було схвалення від вищих єзуїтів. За відведений час перевірялись здібності та якості характеру людини. Розвивався фанатизм, фізична витривалість, терпіння та самовладання. По кар'єрній драбині піднімались тільки ті, кому вдалося проявити себе та заслужити довіру керівництва [1, с. 25].

Щодо управління Товариством Ісуса, то на чолі стояв генерал (його ще називали чорним папою), який обирався радою та зсхвалювався папою. Він обирався майже довічно і мав фактично необмежену владу у ордені. Він,

наприклад, міг змінити статті у статуті та змістити будь якого члена ордену. Формально був механізм позбавлення влади генерала, це могла зробити «генеральна конгрегація», яка складалась з найближчого його оточення. Проте за всю історію існування ордену генерала не усували ніколи. Головна діяльність генерала полягала у контролі і керівництві всіх членів.

Мораль у єзуїтів була специфічною. Вони підтримували феодальний лад, оскільки на їхню думку, він встановлений Богом, і кожен порушник діючого ладу коїть тяжкий гріх. При цьому вони виправдовували будь-які засоби для досягнення своїх цілей. Тоді діяло правило – чия влада, того і віра, тобто вони вірили у свого володаря і виправдовувати будь-які його діяння [7, с. 96].

Отже, зародження ордену єзуїтів в XVI ст. було відповіддю на потребу реформи та відродження католицької церкви під час Реформації. Єзуїти виявилися впливовим орденом, активно пропагуючи католицьку віру та втручаючись у політику та освіту в Європі та у колоніальних країнах. Діяльність єзуїтів мала значний вплив на формування культурного та освітнього середовища в багатьох країнах, сприяючи збереженню та поширенню католицької віри.

Список використаних джерел

1. Friedrich M. The Jesuits: A History. Princeton, 2022. 650 p.
2. Бемер Г. История ордена иезуитов. Смоленск, 2002. 364 с.
3. Гончар Б. Всесвітня історія: навч. посіб. Київ, 2014. 895 с.
URL: https://pidru4niki.com/1410082140773/istoriya/vsesvitnya_istoriya (дата звернення: 07.03.24).
4. Гриценко Т. Б., Гриценко С. П., Кондратюк А. Ю. Культурологія: навчальний посібник. Київ, 2007. 392 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-86.html> (дата звернення: 02.03.24).

5. Джошуа Дж. Марк. Протестантська Реформація.
URL: <https://www.worldhistory.org/trans/uk/1-20181/> (дата звернення: 14.03.24).
6. Мельник Л. М. Орден єзуїтів: релігійно-політичний аспект діяльності. *Актуальні проблеми українського законодавства: тези доп. держ. наук.-практ. конф. (БНАУ, 6-7 листопада 2014 р.)*. Біла Церква, 2014. С. 16-17.
7. Тонди А. Иезуиты / пер. и редак. Ф. Н. Олещука. Москва, 1955. 332 с.

Sikorska A. A.

*group IstP1-B22, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
Istp1b22.sikorska@kpnu.edu.ua*

Oprya I. A.

*Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
oprya.ihor@kpnu.edu.ua*

The origin and activities of the Jesuit Order

The article examines the origin of the Jesuit Order in the 16th century, which was a response to the need for reform and revival of the Catholic Church during the Reformation. It is revealed that the Jesuits' activities had a significant impact on the formation of the cultural and educational environment in many countries, contributing to the preservation and spread of the Catholic faith.

Keywords: *Ignatius of Loyola, Jesuits, Catholic Church, Reformation, Counter-Reformation.*

Стоцька Д. С.

група IstP1-B22, Кам'янець-Подільський
національний університет імені Івана Огієнка,
Кам'янець-Подільський, Україна
istp1b22.stotska@kpnpu.edu.ua

Опря І. А.

кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
Кам'янець-Подільський, Україна
oprya.ihor@kpnpu.edu.ua

Вплив вчення Мартіна Лютера на розвиток німецької культури

У статті досліджено вплив вчення М. Лютера на розвиток німецької культури, визначено роль М. Лютера у становленні єдиної літературної мови, розвитку музики, поштовху в науковій та освітянській сферах.

Ключові слова: М. Лютер, культура, розвиток, реформатор, протестантизм.

Виступ М. Лютера у 1517 р. започаткував розповсюдження реформаційних ідей у Німеччині та інших країнах Європи, у результаті чого відбулася зміна ставлення людей до питань власної свободи та свого призначення, а німецька культура отримала потужний імпульс до розвитку. Значення М. Лютера у цих процесах важко переоцінити, а тому метою статті є висвітлення ролі М. Лютера та його ідей у розвитку німецької культури та з'ясування впливу лютеранства на свідомість тогочасної людини.

Дослідження впливу Реформації на культуру народу є досить актуальним, адже лютеранство дало поштовх до значних змін не лише у сфері релігії, але й у повсякденному житті. На прикладі поширення протестантських ідей можна прослідкувати, як релігія здатна впливати на зміни у свідомості, а також допомагати суспільству відходити від застарілих і недієвих правил.

31 жовтня 1517 р. Мартін Лютер відкрив світу свої «95 тез», котрі стали поштовхом до розвитку протестантського руху в Німеччині, а згодом і в

Європі. У своїй основі вони носили реформаційний характер щодо тогочасної католицької церкви, зокрема висвітлювалося питання недоцільності практики продажу індульгенцій. Проте незабаром твір католицького священника, який передусім прагнув змін у церкві, переріс у рух дещо більшого масштабу. Сам М. Лютер такого розвитку подій не передбачав, адже на початках своєї кар'єри зауважував, що «Загальні питання – не мої справи» [4, с. 35]. Однак свою думку він змінив, і вже в 1520 р. зазначав про право народу, як «спільноти віруючих», брати участь в реформації церкви [6, с. 79]. Таким чином, було створене підґрунтя ще й для певного розквіту ідей демократичної держави, в якій громадяни мали свої права і свободи.

Отже, Реформації був притаманний і певний політичний характер. Разом із цим постає питання: чи це єдина сфера, на котру поширив свій вплив цей процес? Тут варто зазначити, що протестантський рух очолювали, передусім люди, що прагнули змін не тільки у церкві, але й у соціально-економічній сфері. Це і селяни, і буржуазія, і навіть місцеві німецькі князі, котрі стикалися з пережитками середньовіччя на шляху до вдосконалення. А вчення М. Лютера відкривало їм реальну можливість отримати свободу в церковній та політичній сферах, коли людина могла «самостійно мислити, звільнилася від опіки церкви, отримала найвищу для неї санкцію, релігійну, на те, щоб тільки власний розум і совість диктували їй, як слід жити» [7, с. 1].

В сукупності це вплинуло ще й на розвиток німецької культури, адже реформатор сам активно використовував її для покращення і поширення своїх ідей серед народу. Завдяки практиці залучення різних аспектів культури до пропагандистської діяльності щодо протестантського вчення вдосконалюватися почали і люди. Вони більше почали цікавитися освітянськими питаннями, поступово змінюючи свої погляди на життя та роль інституту церкви в ньому. Таким чином, лютеранство впливало на становлення «нового типу особистості – з новою культурою і ставленням до світу» [3].

Дослідники стверджують, що завдяки діяльності М. Лютера було зроблено

великий крок у напрямку вдосконалення німецької мови, мистецтва та науки, адже священник «чимало давав розвиткові культури мирської» [7, с. 10]. На підтвердження цього можна сказати, що він не обмежував себе лише релігійними обов'язками, а й викладав у Віттенберзькому університеті. Зокрема, німецька наука завдячує М. Лютеру проведенням так званої гуманітарної реформи, котра надавала «перевагу гуманітарним дисциплінам, мовам, риторичі і історії, замість традиційної діалектики і схоластичних роздумів» [4, с. 34-35]. Таким чином, він дає поштовх розвитку академічному середовищу, яке містить у собі не тільки викладачів, що здатні були вдосконалювати теологію, а й, передусім, студентів. Останні ж мали змогу навчатися принципам нової церкви, поширювати ці знання серед людей та практикувати їх у власному житті, тим самим доводячи їхні реальні переваги. Ставлення власне М. Лютера до науки як такої було позитивним і на час, коли в суспільстві все ще існували пережитки середньовічних правил щодо освітянських процесів, навіть прогресивним, хоча він і «цінував її лише настільки, наскільки вона могла знадобитися для богослов'я» [2, с. 10]. Крім того, священник акцентував на необхідності належного навчання й виховання учнів та студентів, цим самим допомагаючи розвитку педагогіки, що в подальшому допомагало і вчителям покращувати свої знання, вміння та становище на посаді. Щодо цих питань він висловлювався так: «Вихованню дітей і юнацтва я надаю перевагу перед усіма речами – земними і небесними, закликаю до цього, турбуючись про кращу долю молоді» [5].

У контексті впливу лютеранства на німецьку культуру неможливо оминати такого важливого аспекту як праця М. Лютера над перекладом Біблії. Важливість цієї роботи реформатора обґрунтовується не тільки тим, що віряни отримали можливість розуміти процеси богослужіння. Вагомим наслідком стало об'єднання численних німецьких діалектів в одну й цілісну літературну мову. Щодо цього питання дослідники зазначають, що його діяльність позначилася на «вимові німецької мови, орфографії, морфології та синтаксису»

[1, с. 8].

Окрім того, М. Лютер під час поширення свого вчення серед народу активно використовував музику, завдяки чому вона також отримала можливість для розвитку. Реформатор надав їй особливого значення, адже складені пісні ставали своєрідним «рупором» та носили інформаційну функцію. Їхній текст мусив бути актуальним, легким для сприйняття і запам'ятовування [8, с. 11]. Разом із цим, такі музичні твори поширювали і вдосконалювали культуру, адже основою для них слугувала «народна німецька пісня» [8, с. 8-9]. Результати застосування музики приносили позитивні результати і для лютеранства, передусім тому, що люди швидко і без зайвих зусиль дізнавалися про принципи протестантизму. Завдяки доступності такої подачі інформації, вони могли з легкістю відтворювати її у пам'яті, а разом із тим – обдумувати та обговорювати.

Висновки: Отож вчення М. Лютера створило необхідні умови розвитку власної свідомості віруючих, допомогло не тільки реформувати церковні принципи, а й німецьку культуру. Завдяки перекладу Біблії було зроблено поштовх до подальшого становлення єдиної літературної мови, а використання в лютеранстві музики дозволило традиціям в цьому жанрі вдосконалюватися. Діяльність реформатора позитивно вплинула на пожвавлення в науковій та освітянській сферах, коли було привернуто увагу до питань виховання і навчання нового покоління. Також М. Лютер уміло використовував культуру як інструмент для поширення протестантських ідей серед народу.

Список використаних джерел

1. Березіна Ю. О. Роль Мартина Лютера та його перекладів Біблії у формуванні нормованої німецької мови. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*. 2020. Вип. 91. URL: <https://doi.org/10.26565/2227-8877-2020-91-12> (дата звернення: 04.03.24).

2. Бондар І.О. Лютеранська релігійна традиція як фактор модернізації європейської науки. *Релігієзнавство*. 2013. Вип. 29. С. 9-15. <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12427/Bondar.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 04.03.24)
3. Газін В. П. Мартін Лютер: У пошуку консенсусу справ земних і небесних. *Дзеркало тижня*. 2016. 24 червня. URL: <https://zn.ua/ukr/HISTORY/martin-lyuter-u-poshuku-konsensusu-sprav-zemnih-i-nebesnih-.html> (дата звернення: 10.03.24).
4. Докаш В. І. Протестантська реформація як соціокультурний феномен. *Релігія та соціум*, 2017. № 2. С. 32-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/relsoc_2017_2_5 (дата звернення: 10.03.24).
5. Котляр Г. Є. Формування творчої особистості за традиціями німецького лютеранства. *Наука. Релігія. Суспільство*. 2004. № 3. С. 156-160. URL: http://www.iai.dn.ua/_u/iai/dtp/CONF/3_2004/articles/stat26.html (дата звернення: 04.03.24).
6. Львова О. Л. Ідея влади в часи Реформації: Як Гус, Мартін Лютер, Жан Кальвін. *Правова держава*. 2019. Вип. 30. С. 76-84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PrDe_2019_30_11 (дата звернення: 10.03.24).
7. Чередник Л. А. Мартін Лютер і культура доби Реформації. *Епоха Реформації та сучасна Україна: зб. наук. пр. за матеріалами доповідей і повідомлень 10 Всеукр. наук.-практ. семінару «Актуальні питання всесвітньої історії та методики її викладання. До 500-ліття Реформації в Європі»*, 28-29 бер. 2017. Полтава, 2017. С. 125-133. URL: <http://reposit.pntu.edu.ua/handle/PoltNTU/1840> (дата звернення: 04.03.24).
8. Ярош О. А. Вплив філософських ідей Мартіна Лютера на становлення протестантської музичної традиції. *Innovative Solution in Modern Science*. 2016. № 6. С. 1-13. URL: <https://core.ac.uk/download/217454211.pdf> (дата звернення: 04.03.24).

Stotska D. S.

group IstP1-B22, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,

Kamianets-Podilskyi, Ukraine

istp1b22.stotska@kpnu.edu.ua

Opria I. A.

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor

Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,

Kamianets-Podilskyi, Ukraine

oprya.ihor@kpnu.edu.ua

The Influence of Martin Luther's Teachings on the Development of German Culture

The article examines the influence of Luther's teachings on the development of German culture, determines the role of Luther in the formation of a single literary language, the development of music, and revitalization in the scientific and educational spheres.

Keywords: *M. Luther, culture, development, reformer, Protestantism.*

УДК:351:858:341.218.1-029:9

Талюта І.О.

Б2/1, обліково-фінансовий факультет

Миколаївський національний аграрний університет,

Миколаїв, Україна

irataliyta@gmail.com

Побережець Г.С.

кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства,

Миколаївський національний аграрний університет,

Миколаїв, Україна

ann20081988ann@gmail.com

ІСТОРИЧНІ ТРАВМИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В НОВОСТВОРЕНИХ ДЕРЖАВАХ

***Анотація:** Історичні травми грають вирішальну роль у формуванні національної ідентичності новостворених держав, впливаючи на колективну пам'ять та культурні традиції. Вони слугують каталізатором об'єднання громади навколо спільних цінностей та історій, водночас визначаючи ставлення до інших народів. Події минулого, такі як масові репресії, геноциди, та колоніальне панування, глибоко впливають на сучасне самосприйняття нації. Це дозволяє глибше зрозуміти механізми соціальної когезії та процеси державотворення, виявляючи, як минуле формує сьогодення та визначає майбутнє.*

Ключові слова: історична травма, національна ідентичність, колективна пам'ять, постколоніальні держави, процеси державотворення.

Історичні травми відіграють вирішальну роль у формуванні національної ідентичності новостворених держав, впливаючи на колективну пам'ять, культурні традиції та політичні ідеології. Вступаючи в аналіз цієї теми, необхідно розглянути, як події минулого, пережиті народом у формі масових репресій, воєн, геноцидів чи колоніального панування, впливають на сучасне самосприйняття нації та її внутрішню та зовнішню політику.

Історичні травми не лише зберігаються в колективній пам'яті як болісні спогади, але й слугують каталізатором для об'єднання громади навколо спільних цінностей, історій та амбіцій, водночас визначаючи її ставлення до інших народів та держав. Вивчення цієї взаємодії між історичними травмами та національною ідентичністю дозволяє глибше зрозуміти механізми соціальної когезії, політики пам'яті та процеси державотворення у новостворених країнах, виявляючи, як минуле формує сьогодення і визначає майбутнє.

Історичні травми глибоко впливають на формування національної

ідентичності, особливо у новостворених державах, через спільний досвід подій, які спричинили колективний біль та страждання. Відмінність історичної травми від особистої полягає в її колективному характері, що охоплює цілі спільноти або народи, та її здатності передаватися через покоління. Цей процес відбувається за допомогою наративів, культурних традицій, освіти, та сімейних розповідей, які несуть в собі спогади та впливи минулих подій, формуючи сучасні цінності, вірування, та поведінку [1].

Колоніальне минуле є одним з найважливіших прикладів історичної травми, що має довготривалі наслідки для постколоніальних держав. Експлуатація ресурсів, знищення місцевих культур, зміни в соціальних та економічних структурах, встановлення систем нерівності — усе це спричинило глибокий вплив на формування національної ідентичності, викликавши спільне бажання подолати колоніальні впливи та відновити власну культурну та політичну автономію.

Геноциди та масові репресії, такі як Голокост, Великий Голод в Україні, геноцид в Руанді, є іншими жорстокими прикладами історичних травм, які залишили незагойні рани в історії народів. Ці трагедії не лише спричинили безпосередній біль і втрати для невинних жертв та їх сімей, але й сформували національну ідентичність через спільне горе, страждання та боротьбу за визнання та справедливість.

Громадянські війни та їх довготривалі наслідки також глибоко впливають на національну ідентичність, викликаючи розділення спільнот, руйнування соціальної тканини та створення глибоких ідентичних розломів. Відновлення після таких конфліктів вимагає значних зусиль з боку держави та громадянського суспільства, спрямованих на примирення та відновлення взаємної довіри [2].

Історичні травми, таким чином, не лише формують національну ідентичність через спільний досвід болю та втрат, але й відіграють ключову роль у формуванні національних цілей та аспірацій, спонукаючи до пошуку шляхів подолання минулого та будівництва спільного майбутнього.

Отже, історичні травми не лише сформували основу національної ідентичності в новостворених державах, але й продовжують впливати на їх внутрішню та зовнішню політику. Вони є важливим фактором соціальної когезії та політики пам'яті, вказуючи на необхідність врахування історичних уроків для побудови майбутнього.

Список використаних джерел

9. Чикур Л. Модель функціонування національної ідентичності в контексті колективної та індивідуальної свідомості. Наукові перспективи. 2023. № 8 (38).
10. Frolov M., Maklyuk O., Cherkasov S. Історична політика та політика пам'яті у фокусі досліджень центрально-східноєвропейських аналітичних центрів. Zaporizhzhia Historical Review. 2021. Вип. 5(57). С. 173-183.

Talyuta I.O.

*B2/I, Accounting and Financial Faculty
Mykolayiv National Agrarian University,
Mykolaiv, Ukraine
irataliyta@gmail.com*

Poberezhets H.S.

*Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of
Ukrainian Studies,
Mykolayiv National Agrarian University,
Mykolaiv, Ukraine
ann20081988ann@gmail.com*

Students' moral awareness development

Annotation: *Historical traumas play a crucial role in shaping the national identity of newly formed states, impacting collective memory and cultural traditions.*

They serve as a catalyst for uniting the community around common values and stories, while also defining attitudes towards other peoples. Past events, such as mass repressions, genocides, and colonial domination, deeply influence the nation's contemporary self-perception. This allows for a deeper understanding of the mechanisms of social cohesion and state-building processes, revealing how the past shapes the present and defines the future.

Keywords: *historical trauma, national identity, collective memory, post-colonial states, state-building processes.*

УДК 327(510)"195/201"

Фаріон А. В.

група ІstP2-B21, Кам'янець-Подільський
національний університет імені Івана Огієнка,
Кам'янець-Подільський, Україна
istp2b21.farion@kpmu.edu.ua

Опрят І. А.

кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Кам'янець-Подільський, Україна
oprya.ihor@kpmu.edu.ua

Зовнішня політика Китаю середини ХХ – початку ХХІ ст.

У статті досліджена зовнішня політика Китаю середини ХХ – початку ХХІ ст., котра відзначається поступовим розвитком та посиленням позицій країни на міжнародній арені. Виявлено, що Китай став активним учасником геополітичних процесів, впливаючи на економічні, політичні та соціальні вектори розвитку світу, а зростання китайської економіки та міжнародна експансія дозволили Китаю зайняти одне з провідних місць у світі.

Ключові слова: *Китай, зовнішня політика, ХХ ст., ХХІ ст.*

Китай є однією з найбільших та найвпливовіших держав у світі. Його зовнішня політика має значний вплив на геополітичну ситуацію у регіоні та світі в цілому. Розуміння стратегії та дій Китаю на міжнародній арені дозволяє прогнозувати його взаємодію з іншими країнами та міжнародними організаціями. Зростаюча економічна та політична роль Китаю у світі робить його зовнішню політику предметом підвищеного інтересу для дослідження. Розуміння стратегічних цілей, інтересів та дій Китаю допомагає країнам та міжнародним організаціям реагувати на виклики та можливості, що виникають у світових відносинах.

Виходячи з актуальності теми метою дослідження є вивчення змін зовнішньополітичного процесу Китайської Народної Республіки з середини ХХ до початку ХХІ ст.

Згідно з визначенням Дж. Берріджа, сучасна дипломатія – це «швидше вирішення міжнародних справ шляхом переговорів та інших мирних засобів, прямо чи опосередковано припускаючи переговори перед використанням сили чи пропаганди». Переговори залишаються ефективним інструментом дипломатії Китаю для побудови та регулювання міжнародних відносин, що дозволяє Китаю досягти великих дипломатичних і торгових досягнень [3].

Радянський Союз відігравав дуже важливу роль у справах Китаю.

Комуністична партія Китаю була створена в 1921 році за сприяння Комінтерну, який на той час фактично був відділенням Комуністичної партії Радянського Союзу [1].

Відомо, що лідеру Китаю Мао Цзедуну подобався Сталін і він намагався розвивати Китайську Народну Республіку згідно з його стратегією, але й з урахуванням деяких особливостей країни. Розбудова нації за Мао Цзедуном також дуже нагадувала сталінський шлях – колективізація сільського господарства, репресії, голод [1].

З точки зору зовнішньої політики Мао Цзедун також перейняв агресивний дух сталінізму, щоб націлитися на капіталістичний світ і захопити світове

панування. На військовій раді ЦК КПК 11 вересня 1959 р. Мао Цзедун виступив зі словами: «Ми повинні заволодіти земною кулею. Про те, як працювати на сонці, ми поки говорити не будемо» [2].

Пізніше, у вересні 1982 р., відбувся 12-й з'їзд Комуністичної партії Китаю, який піддав критиці культ особистості та помилки наприкінці правління Мао Цзедун та затвердив стратегію соціальної модернізації. Його планувалося реалізувати в три етапи:

а) до 2000 р. загальна вартість продукції промисловості і сільського господарства мала збільшитися в 4 рази і досягнути середнього рівня життя населення;

б) до 2021 р. Китай мав піднятися до рівня країни середнього розвитку;

в) до 2049 р. Китай мав перетворитися на високорозвинену країну [1].

У сучасному зовнішньополітичному дискурсі Китаю висуваються цілком очевидні проактивні дії Китаю: просування ініціативи «Belt and Road Initiative» на практиці, будівництвом штучних островів у Південно-Китайському морі для зміцнення своїх стратегічних позицій у регіоні та збільшення внеску в миротворчі операції ООН. Більшість зарубіжних вчених тією чи іншою мірою відзначали, що філософія зовнішньої політики Китаю характеризується невизначеністю, двозначністю та неточністю [3].

В останні десятиліття Китай налагодив співробітництво з великою кількістю держав світу, забезпечуючи сприятливі зовнішні умови для національного розвитку. Основними принципами зовнішньої політики Китаю є: співіснування в мирі, тобто взаємна повага до суверенітету і територіальної цілісності, ненапад, нейтральне ставлення до внутрішніх справ один одного, рівність і взаємовигода.

Метою сучасної дипломатії Китаю є розвиток економічних зв'язків і технічного співробітництва з іншими державами, коли в результаті виходить спільне процвітання та підтримка регіональної та світової стабільності. Крім того, не варто забувати, що значний вплив на міжнародну політику Китаю має загальна

світова геополітична та регіональна ситуація, а також дії інших активних геополітичних акторів.

Отже, зовнішня політика Китаю середини XX – початку XXI ст. відзначається поступовим розвитком та посиленням позицій країни на міжнародній арені. Китай став активним учасником геополітичних процесів, впливаючи на економічні, політичні та соціальні вектори розвитку світу. Зростання китайської економіки та міжнародна експансія дозволили Китаю зайняти одне з провідних місць у світі. Проте, разом з цим виникають нові виклики, пов'язані з розширенням китайського впливу та його взаємодією з іншими державами. Загалом, дослідження зовнішньої політики Китаю середини XX – початку XXI століття виявляється надзвичайно важливим, оскільки воно допомагає краще зрозуміти динаміку та особливості розвитку країни, а також її вплив на міжнародну арену.

Список використаних джерел

1. Галянич Б. В., Божок Р. Ю. Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку. *Політичне життя*. Випуск № 2. 2023. С. 119-123 URL: <file:///C:/Users/Family/Downloads/14107-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-28061-1-10-20230726.pdf> (дата звернення: 20.03.2024).
2. Кречетніков А. Корейська війна: ще одна загадка Сталіна. *BBC*. 2013. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2013/07/130726_korean_war_ag (дата звернення: 20.03.2024).
3. Лікарчук Д. С. Зовнішня політика Китаю: конфлікти, перспективи, нові сценарії. *Регіональні студії*. 2021. С. 26-32. // URL: <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/25/7.pdf> (дата звернення: 20.03.2024).

Farion A. V.

group IstP2-B21, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,

Kamianets-Podilskyi, Ukraine
istp2b21.farion@kpnu.edu.ua

Oprya I. A.

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
oprya.ihor@kpnu.edu.ua

China's Foreign Policy in the Middle 20th – Early 21st Centuries

The article analyzes China's foreign policy in the middle 20th – early 21st centuries, which is characterized by the gradual development and strengthening of the country's position in the international arena. It is revealed that China has become an active participant in geopolitical processes, influencing the economic, political and social vectors of the world's development, and the growth of the Chinese economy and international expansion have allowed China to take one of the leading places in the world.

Keywords: *China, foreign policy, 20th century, 21st century.*

УДК:94(6).008

Чікан М. В.

Ist1-B21 групи, історичний факультет
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
Кам'янець-Подільський, Україна
ist1b21.chikan@kpnu.edu.ua

Опря І. А.

Кандидат історичних наук, доцент
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
Кам'янець-Подільський, Україна
oprya.ihor@kpnu.edu.ua

Трайбалізм у країнах Тропічної Африки:сучасний вимір

Анотація: у статті висвітлюється проблема виникнення, поширення розвитку трайбалізму у країнах Африки.

Ключові слова: родоплемінний лад, трайбалізм, Тропічна Африка, етнос, етношовінізм.

Африканський регіон характеризується не тільки полі етнічною багатоманітністю та колоніальним минулим, але і збереженням родоплемінних порядків. Трайбалізм є проявом ксенофобії у регіоні. Він є одним із головних чинників виникнення конфліктів у країнах Африки. Народи Тропічної та центральної Африки так знаходяться на межі виживання, а трайбалізм ще більше гальмує їх політичний і економічний розвиток.

Актуальність підсилюється і тим, що українська історія теж мала приклади трайбалізму у протистоянні між «Львівським кланом» (В. Ющенко) та Донецьким (В. Януковичем), що мало непоправні наслідки для сучасності.

Метою статті є висвітлення проблеми трайбалізму у ХХІ столітті у країнах Тропічної Африки .

Трайбалізмом є родоплемінна система управління та самоврядування через надання першості одні етнічній групі в державному управлінні, що несе за собою дискримінацію інших етносів [8, с.131]. Тому, він є причиною більшості воєн та конфліктів регіону, а панівна верхівка гальмує прогрес.

Трайбалізм поширений не лише в країнах Тропічної Африки, але у ній він знайшов найбільше відображення. Бо в регіоні проживає близько трьох тисяч племен, які різняться за мовою, традиціями та звичаями [6, с. 32-33].

Соціальною базою трайбалізму є селянство, інтелігенція, політики і навіть, збройні сили. Тому ця суспільно-політична доктрина є пануючою у Тропічно-Африканському регіоні.

У країнах Тропічної Африки присутній політичний, соціальний та історико-культурний трайбалізм. Політичний представлений пануванням в органах управління представників однієї або декількох етнічних груп. При цьому вони не несуть ніякої відповідальності перед державою. Соціальний характеризується

тим, що родова група є ключовим соціальним чинником, інші етноси сприймаються як ворожі чи на-пів ворожі. Історико-культурний трайбалізм зберігає минулі (родоплемінні) принципи дії управління [1, с. 164-165].

Причинами збереження трайбалізму в регіоні є :

1. Авторитет вождів;
2. Непорушність статусу племінної верхівки;
3. Неспроможність органів влади країн реалізовувати владу на місцях;
4. Неможливість проведення розподілу земель без використання традиційних форм управління на місцях [3, с. 48].

Можна виділити різні прояви трайбалізму в регіоні. Так, в Руанді, Сомалі та Ліберії він призвів до збройних конфліктів та громадянської війни. А, у Ганні, Малаві, Нігері та Чаді вожді співіснують і співпрацюють з місцевими органами влади [7, с.8-9].

З утворення незалежних держав у країнах Африки, більшість правителів регіону були представниками родоплемінної знаті. Ті партії, які діють представляють інтереси саме родоплемінної верхівки країн. Так, в Нігерії трайбалізм використовувався задля підтримання порядку, де племена ігбо були переважно в офіцерстві, а фульбе і хауса у вищому командуванні [6, с.41-43]. А в Кенії, щоб не допустити сутичок і зберегти «племінну рівновагу», є квота для кожного племені у формуванні уряду [6, с. 45].

В регіоні зберігся інститут вождізму та статусу місцевої аристократії. Племена хауса, хоча були позбавленні привілею на частину податку, але залишили право правпорядку, розпорядження землею, впровадження і використання громадських робіт та, навіть, арбітражу у питанні землі. У йоруба старійшини – огбоні обиралися. Їм належало право законодавчої і судової влади та розподілу продовольства [7, с. 11].

По суті, більшість суспільств регіону залишаються егалітарними і не підкоряються центральній адміністрації. Вони є відданими традиціями і звичаям. Не виконання яких, на їх думку, може змінити світову рівновагу.

Тому не дивно, що саме в Тропічно-Африканському регіоні гальмується формування загально територіальних партій та загальнонаціональної свідомості. Головною стає не національна, а племінна свідомість та приналежність. Першочерговими є інтереси плем'я та вождів [5, с.119-120]. Це розв'язує руки парамілітарним угрупованням та дає можливість приходу до влади кривавих диктаторів та маріонеткових політичних режимів.

Керівники держав, задля збереження миру і стабільності, у свої політиці намагається зберегти зв'язки як зі свої плем'ям, як із пануючими племенами.

В багатьох країнах регіону право заборони трайбалізму закріплено на законодавчому рівні. Так, у Намібії, уряд країни має не допускати трайбалізм. Ще одним проявом його недопущення є таким адміністративно-територіальний поділ країни, який докорінно відрізняється від племінного[2, с.34-35].

Таким чином, трайбалізм як форма родоплемінної влади в країнах Тропічної Африки є актуальною і сьогодні. Неприйняття представників інших етнічних груп, не підконтрольність їм та підкорення місцевим вождям, а не центральну владу, характеризує його як вияв ксенофобії, децентралізації та дезуправління. Деякі країни регіону намагаються співіснувати з ним, інші – викоринити. Але трайбалізм є загрозою територіальної цілісності та миру у державах.

Список використаних джерел

1. Гусаров В. И. Гражданское общество в Африке: очередная утопия или определенное будущее?. Восток. 2008. №4. С.163-168.
2. Лагутов Ю. Суспільні трансформації в країнах Північної Африки: причини і тенденції // Зовнішні справи. 2011. №4. С.34- 36.
3. Лебедева Э. Тропикоафриканская цивилизация в современном мире // Мировая экономика и международные отношения. 2004. №4. С.46-56.
4. Майборода О. М. Етнічні пастки деколонізації: африканський досвід : монографія. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 216 с.

5. Олійник Юрій Специфіка модернізації в Африці //WSPÓŁPRACA EUROPEJSKA NR 3(10) 2016 / EUROPEAN COOPERATION Vol. 3(10) 2016. С.116-123
6. Орлова Т.В. Історія нових незалежних держав: Postsoveticum: навч. посібник. К.: Знання, 2010. 487 с.
7. Русаков Е. М. В плену патриархальщины и провинциализма // Азия и Африка сегодня. 2010. №12. С. 8-11.
8. Саватеев А. Африканская цивилизация в современном мире // Международная жизнь. 2006. №4. С. 127 – 137.

M. V. Chikan,

*Student of the Ist1-B21 group, Faculty of History,
Kamianets-Podilskyi National University named after Ivan Ohienko,
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
ist1b21.chikan@kpmu.edu.ua*

Oprya I. A.

*Candidate of historical sciences, associate professor
Kamianets-Podilskyi National University named after Ivan Ohienko,
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
oprya.ihor@kpmu.edu.ua*

Tribalism in African countries: modern dimension

Abstract: the article highlights the problem of the emergence and spread of the development of tribalism in African countries.

Key words: clan system, tribalism, tropical Africa, ethnos, ethnochauvinism.

УДК 94(100): 061.27(438+439+437.3+437.6

Шаповалов Б. В.

група 514, педагогічний факультет

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

Миколаїв, Україна
bshapovalov2002@gmail.com

Буглай Н. М.
доктор історичних наук, професор кафедри історії,
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського
Миколаїв, Україна
buglay@ukr.net

Створення та діяльність Міжнародного Вишеградського Фонду

Проаналізовано внесок Міжнародного Вишеградського Фонду в соціокультурні програми Польщі, Чехії, Словаччини, Угорщини. Визначено тенденції розвитку культурних зв'язків держав Вишеградської групи у двох напрямках: співпраця через участь у програмах грантів Вишеградської групи для студентів, молодих науковців, які навчаються та проходять стажування в університетах Чехії, Польщі, Угорщини та Словаччини.

Ключові слова: *Вишеградська група, Міжнародний Вишеградський Фонд, Рада послів, Чехія, Польща, Словаччина, Угорщина.*

Дослідження співпраці Вишеградської четвірки в сфері культури є актуальним питанням особливо для України, яка прагне до євроінтеграції, бо допомагає врахувати досвід інших країн.

Мета роботи – дослідити співпрацю країн Вишеградської четвірки в сфері культури.

Співпраця у Вишеградському форматі від самого початку мала суто політичний характер. Вишеградська група виникла 15 лютого 1991 р. і була спрямована на вирішення внутрішньо та зовнішньополітичних проблем. Країни Вишеградської четвірки (далі – В4) спрямовували свої зусилля на

західноєвропейську інтеграцію. Протягом першого десятиліття співпраця в межах Вишеградської четвірки змінювалась, залежно від політичних еліт, які були при владі у країн-членів. Державам-учасницям вдалося досягати своїх основних цілей і надалі розвивати співпрацю, ставлячи перед собою цілі, пов'язані із вступом до Європейського Союзу та НАТО. Політичні лідери Чехії, Польщі, Словаччини та Угорщини вирішили продовжувати співпрацю і надати їй нового імпульсу, навіть після вступу до європейських та євроатлантичних структур. Співпраця в В-4 зосереджена на таких напрямках: - культура, освіта, наука та молодіжний обмін; посилення громадянського компоненту Вишеградського співробітництва в рамках Міжнародного Вишеградського Фонду та його структур.

Міжнародний Вишеградський фонд (далі – МВФ) був створений в 2000 р. для сприяння спільному розвитку та співробітництву між країнами В4: Чехія, Польща, Словаччина та Угорщина. МВФ має свій статут, бюджет і власну структуру управління. Його резиденція базується в столиці Словаччини – Братиславі. МВФ має керівні, виконавчі та адміністративні органи. Керівний орган – Рада послів – складається з послів або тимчасових повірених у справах держав-членів В4. Вона готує програми діяльності Фонду та звіти про їх виконання і подає їх на затвердження Конференції міністрів закордонних справ. Конференція міністрів закордонних справ – найвищий орган Фонду і збирається щороку. Вона визначає фінансові внески членів фонду, розробляє плани діяльності та затверджує бюджет і звіти.

Виконавчий директор МВФ відповідає за реалізацію цілей Фонду і очолює секретаріат Фонду. Кожна країна-учасник має право висунути кандидата на посаду виконавчого директора та його заступника. Виконавчий директор оцінює заявки і представляє найкращі з них на затвердження Раді послів. Нинішній директор – Карла Вурстєрова [4].

МВФ є важливою платформою для співпраці між країнами В4. Він сприяє обміну досвідом, розробці спільних проектів та підтримує культурну співпрацю

і студентську мобільність. Фонд також фінансує різноманітні проекти в таких галузях як: освіта, наука, культура, екологія та інновації. Його метою є підтримка стабільності та процвітання в державах Вишеградської четвірки й сприяння їхньому розвитку на міжнародному рівні.

Метою фонду є підтримка розвитку співпраці між договірними партнерами, посилення взаємовідносин між членами групи та презентація єдиного іміджу Вишеградської групи на зовнішньому рівні. Фінансова підтримка фонду спрямовується на розвиток і просування у різних сферах, включаючи культурну співпрацю, науковий обмін, співпрацю в галузі освіти, молодіжні обміни, транскордонну співпрацю та туризм [1].

МВФ було створено для підтримки місцевих ініціатив у країнах Вишеградської групи, з метою співпраці громадян і розвитку міжособистісних контактів. За 24 роки свого існування, Фонд надав фінансову допомогу багатьом суб'єктам, включаючи організації, органи самоврядування та дослідницькі центри. Загальна сума допомоги склала майже 62 млн євро, в т. ч. понад 4 500 грантів і понад 1 500 стипендій[2].

Міжнародний Вишеградський Фонд було створено з метою підтримки місцевих ініціатив у країнах Вишеградської групи. Основною ідеєю Фонду було розвиток особистих контактів та спільних дій, а не обмеження співпраці лише на міжурядовому рівні. Фонд надає фінансову підтримку різним суб'єктам, включаючи неурядові організації, органи місцевого самоврядування та дослідницькі центри.

МВФ почав свою діяльність з однієї стандартної грантової програми і надав 1 мільйон євро підтримки кращим проектам. За перші два роки роботи, бюджет Фонду збільшився до 2,4 млн євро, що дозволило розширити програму малих грантів для невеликих місцевих проектів. Також були запроваджені програми стипендій для студентів та випускників університетів, а також стратегічні гранти для фінансування великих проектів[3].

Спочатку МВФ підтримував проекти в регіоні Вишеградської групи з

участю щонайменше трьох партнерів з країн групи. Проте, після приєднання країн В4 до Європейського Союзу, Фонд також надає фінансову підтримку заявникам з країн-членів ЄС та сусідніх країн. Вимогою залишається участь представників щонайменше з двох країн Вишеградської групи та тематична спрямованість проекту на територію В-4 [4].

Отже, МВФ виявився успішним флагманом співробітництва країн Вишеграду. За роки своєї діяльності, він надав допомогу в реалізації численних проектів у сферах культури, мистецтва, освіти та науки. Кінофестивалі, літні школи, фольклорні фестивалі та музичні заходи – ось лише деякі приклади проектів, які підтримав Фонд. Завдяки своїй роботі йому вдалося об'єднати громадян та стимулювати співпрацю не тільки на державному, але й на особистому рівні.

Список використаних джерел

1. Agreement concerning the establishment of the International Visegrad Fund. URL: http://vise-gradfund.org/wordpress/wp-content/uploads/download/ivf_statute.pdf (dostęp: 27.03. 2024).
2. Agreement concerning the establishment of the International Visegrad Fund [Umowa o powołaniu Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego]. URL: [http://visegradfund.org/word press/wp-content/uploads/download/ivf_statute.pdf](http://visegradfund.org/word%20press/wp-content/uploads/download/ivf_statute.pdf) (dostęp: 27.03.2024).
3. Jagodziński A. Five years of the International Visegrad Fund. URL: <https://www.visegradgroup.eu/documents/essays-articles/the-visegrad-book>. (dostęp: 27.03.2024)
4. V4 Gen Mini-Grants. *Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki*: oficjalna strona internetowa. URL: <https://www.visegradfund.org/archive/results/v4-gen-mini-grants> (dostęp: 27.03. 2024).

Shapovalov B. V.

group 514, Faculty of Pedagogy

Mykolaiv V.O. Sukhomlynskyi National University,

Mykolaiv, Ukraine

bshapovalov2002@gmail.com

Buhlai N. M.

Doctor of Historical Sciences, Professor of History Department,

Mykolaiv V.O. Sukhomlynskyi National University,

Mykolaiv, Ukraine

buglay@ukr.net

Creation and activity of the International Visegrad Foundation

Peculiarities of cooperation of the Visegrad Four countries in the socio-cultural sphere have been studied. The contribution of the International Visegrad Fund to the socio-cultural programs of Poland, the Czech Republic, Slovakia, and Hungary was analyzed. The trends in the development of cultural relations of the Visegrad Group countries have been determined in two directions: cooperation through participation in Visegrad Group grant programs for students, young scientists studying and undergoing internships at universities in the Czech Republic, Poland, Hungary and Slovakia.

Keywords: *Visegrad Group, International Visegrad Foundation, Council of Ambassadors, Czech Republic, Poland, Slovakia, Hungary.*

РОЗДІЛ II

НОВІ ПАРАДИГМИ ТА НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕНЬ У СУЧАСНІЙ ПОЛІТОЛОГІЇ І СОЦІОЛОГІЇ

УДК 32-027.21

Базлов А. О.

група 1291,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

artembazlov1@gmail.com

Шаповалова І. В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри психології, філософії та

соціально-гуманітарних дисциплін

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

iryna.shapovalova@nuos.edu.ua

Суспільно-політичні погляди Тімоті Снайдера

Викладено основні аспекти суспільно-політичних поглядів Тімоті Снайдера.

Окреслено актуальність даного питання в умовах російсько-української війни.

Ключові слова: *політика, держава, суспільство, політичні інтереси, російсько-українська війна.*

У книзі «Дорога до несвободи» Снайдер стверджує, уряд Володимира Путіна авторитарний і використовує у своїй риториці фашистські ідеї. У грудні 2018 року під час дискусії з іншим істориком Східної Європи Джоном Коннеллі Снайдер назвав це «шизофашизмом» [1]:

«Ідеї фашизму прийшли до Росії через три покоління після закінчення Другої світової війни, коли росіяни не могли уявити себе фашистами. Вони світу подавали війну як війну з фашизмом, у якій Росія була за добро і боролася проти

фашистів. Таким чином, має місце дивна ситуація, яку я називаю «шизофашизмом», тобто люди, які, безперечно, є фашистами, називають фашистами інших» [1].

У травні 2022 року статті The New York Times вийшла стаття Снайдера, де він прямо назвав Росію «фашистською державою» [1].

Продовжуються суперечки — часто запеклі — про те, що лежить в основі фашизму. Проте сьогоднішня Росія відповідає більшості критеріїв, щодо яких дослідники схильні погоджуватися. У ній існує культ одного конкретного лідера – Володимира Путіна. У Росії її присутній культ мертвих, збудований навколо Другої світової. Вона має міф про минуле золоте століття імперської величі, яке необхідно відновити за допомогою лікувального насильства, а саме — кривавої війни в Україні [1].

Мандрівник у часі, що прибув у наші дні з 1930-х, легко впізнав би в путінському режимі режим фашистський. Символ Z, народні ходи, пропаганда, ідея війни як акту очисного насильства, братські могили довкола українських міст — усе це не залишає простору для сумнівів. Війна проти України — не просто повернення на традиційний фашистський плацдарм, а й відтворення традиційних фашистських практик та риторики. Інші народи існують у тому, щоб їх колонізувати. Росія ні в чому не винна через її славне минуле. Існування України – результат міжнародної змови. Єдина можлива відповідь – війна [1].

Погляди на путінську Росію

З моменту вторгнення Росії в Україну в 2022 році та бомбардування її енергетичної інфраструктури Снайдер багато говорив і писав про історію України та її всесвітнє значення для демократії, про катастрофічні геополітичні наслідки вторгнення та про необхідність інших націй і особи стояти на захисті території, що належить цій державі. Снайдер сказав: «Той факт, що ми взагалі маємо демократії, дивовижний», що демократія означає, що «люди повинні правити, і вони повинні хотіти правити», застерігаючи від опори на більші

історичні сили для встановлення демократії [1].

Снайдер запустив краудфандинг у розмірі 1,25 мільйона доларів на модернізацію протиповітряної оборони України. За словами Снайдера, єдиний спосіб покласти край війні для путінської Росії — це «виграти через програш», тому що лише в разі перемоги України диктатор зможе піти зі сцени, а країна — почати демократичний процес, який принесе користь самій Росії. Снайдер входить до списку 200 американців, яким заборонено в'їзд на територію Росії під санкції, оголошені російським урядом у листопаді 2022 року [1].

У 2015 році Снайдер прочитав цикл лекцій у Києві, Дніпрі та Харкові. Лекції, які виголошувалися українською мовою, були відкритими для публіки та зосереджувалися на історичних дослідженнях Снайдера, а також на сучасній політичній ситуації в Україні [1].

У «Дорозі до несвободи» Снайдер стверджує, що уряд Володимира Путіна в Росії є авторитарним і що він використовує у своїй риториці фашистські ідеї. У грудні 2018 року під час дискусії з колегою-істориком Східної Європи Джоном Коннеллі Снайдер назвав це шизофашизмом [1]:

Фашистські ідеї прийшли в Росію в історичний момент, через три покоління після Другої світової війни, коли росіянам неможливо вважати себе фашистами. Весь зміст війни в радянському вихованні був як антифашистська боротьба, де росіяни на боці добра, а фашисти – вороги. Отже, є ця дивна справа, яку я називаю в книзі «шизофашизмом», коли люди, які самі є однозначно фашистами, називають інших фашистами [1].

Снайдер провів паралель між обґрунтуванням територіальної експансії Гітлера та обґрунтуванням Путіна. Він передбачив вторгнення Росії до Криму, окресливши конкретні загрози вторгнення в статті New York Times «Не дайте Путіну захопити Україну» 3 лютого 2014 року, і сказав, що риторика Путіна нагадує риторику Гітлера аж до плагіату: обидва стверджували, що сусідня демократія була певною мірою тиранічною, обидва посилялися на уявні порушення прав меншин як причину для вторгнення, обидва стверджували, що

сусідньої нації насправді не існувало і що її держава була нелегітимною [1].

Марлен Ларуель прокоментувала, що «Всупереч твердженням Снайдера, Кремль живе не в ідеологічному світі, нав'язаному нацистською Німеччиною, а в світі, в якому ялтинські десятиліття, роки Горбачова – Єльцина та розпад Радянського Союзу Унія досі є головними історичними референтами та травмами» [1].

14 березня 2023 року Снайдер проінформував Раду Безпеки ООН на засіданні, скликаному Росією для вирішення проблеми русофобії. Снайдер сказав, що термін «русофобія» використовувався Росією для виправдання своїх військових злочинів в Україні, і що шкода, завдана росіянам і російській культурі, спричинена насамперед власною політикою та діями Москви, які призвели до стимулювання російської еміграції після вторгнення, придушення незалежних медіа, напади на культурні об'єкти та пам'ятки, масові вбивства російськомовних громадян і громадян. Після того, як російський представник Василь Небензя дав йому виклик на джерела, Снайдер посилався на заяви Путіна про заперечення існування України [1].

Тези американського історика і письменника про те, чому світовій спільноті важливо допомогти Україні здобути перемогу [2].

Чому світ потребує української перемоги?

1. Щоб зупинити злочини. Російська окупація – геноцидна. Скрізь, де українці повертають собі територію, вони рятують життя та відновлюють принцип, що люди мають право не зазнавати катувань, депортацій та вбивств [2].

2. Щоб зберегти міжнародний правопорядок. Його основа полягає в тому, що одна країна не може вторгнутися в іншу та анексувати її територію, як це прагне зробити Росія. Агресивна війна Росії явно незаконна, але правопорядок сам себе не захистить [2].

3. Щоб завершити епоху імперій. Це може бути остання війна в колоніальній логіці – що іншої держави та народу не існує. Але цей перелом буде досягнутий, лише якщо Росія програє [2].

4. Щоб відстояти мирний проєкт Євросоюзу. Війна Росії спрямована не лише проти України, а й проти ширшої ідеї – що європейські держави можуть мирно співпрацювати. Якщо імперія переважає, інтеграція занепадає [2].

5. Щоб дати шанс верховенству права в Росії. Поки Росія веде імперські війни, вона перебуває у пастці репресивної внутрішньої політики. Майбутні покоління росіян можуть жити краще та вільніше, але тільки якщо Росія програє цю війну [2].

6. Щоб послабити престиж тиранів. У цьому столітті існувала тенденція до авторитаризму – з путінізмом в якості сили та моделі. Його поразка від руки демократії змінює цю тенденцію. Фашизм – це про силу, і він дискредитується поразкою [2].

7. Щоб нагадати нам, що демократія – найкраща система. Українці засвоїли ідею, що вони самі обирають собі лідерів. Ідучи на ризик для захисту своєї демократії, вони нагадують нам, що ми всі маємо діяти, щоб захистити нашу [2].

8. Щоб зняти загрозу Великої війни в Європі. Протягом десятиліть конфронтація з ССРСР та потім з Росією була сценарієм для регіональної війни. Перемога України усуває цей сценарій, роблячи неправдоподібним ще один російський наступ [2].

9. Щоб зняти загрозу Великої війни в Азії. В останні роки китайське вторгнення на Тайвань стало провідним сценарієм глобальної війни. Перемога України вчить Пекін, що така наступальна операція коштує дорого і скоріш за все провалиться [2].

10. Щоб запобігти розповсюдженню ядерної зброї. Україна відмовилася від ядерної зброї. Росія, ядерна держава, згодом вторглася. Якщо Україна програє, країни, що можуть створити ядерну зброю, відчують, що їм потрібно це зробити, щоб захистити себе [2].

11. Щоб зменшити ризик ядерної війни. Перемога України знижує ймовірність двох великих воєнних сценаріїв за участю ядерних держав та працює проти поширення ядерної зброї загалом. Ніщо не зменшить ризику ядерної війни

більше, ніж перемога України [2].

12. Щоб запобігти майбутнім війнам за ресурси. Російська група Вагнера не лише постійно скоює воєнні злочини, а й захоплює корисні копалини скрізь, де тільки може. Ось чому вона воює у Бахмуті [2].

13. Щоб убезпечити запаси продовольства та запобігти майбутньому голоду. Україна годує більшу частину світу. Росія загрожує використовувати цю їжу як зброю. Як сказав один російський пропагандист, "наша єдина надія – голод" [2].

14. Щоб прискорити перехід від викопного палива. Путін показує, яку загрозу майбутньому становить вуглеводнева олігархія. Його перетворення джерел енергії на зброю прискорило перехід до відновлюваних джерел енергії. Це продовжуватиметься, якщо Росія програє [2].

15. Щоб затвердити цінність свободи. Незважаючи на те, що вони мають всі підстави визначати свободу як протиставлення чомусь – російській окупації – українці нагадують нам, що насправді свобода — це право на щось, право бути тими, ким вони хочуть бути, в майбутньому, яке вони можуть допомогти сформувати [2].

Як каже Т. Снайдер: «Я, історик політичних зlodіянь, і особисто для мене номер 1 – поразка триваючого проекту геноциду, – була б більш ніж достатньою причиною, щоб бажати перемоги України. Але кожна із решти чотирнадцяти має величезне значення. Кожна з них надає можливості, про які мріють покоління творців політики, але майже ніколи їх не отримують. Багато чого було зроблено – ми ще не бачили і не вловили моменту»0 [2].

Таке буває раз у житті, не можна цього упускати. Українці дали нам шанс перевернути це століття, шанс на свободу та безпеку, яких ми не змогли б добитися самотужки, ким би ми не були. Все, що нам потрібно зробити, це допомогти їм перемогти [2].

Список використаних джерел

1. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Timothy_Snyder (дата звернення: 12.03.2024)
2. Історична правда. URL: <https://www.istpravda.com.ua/columns/2023/01/27/162331/> (дата звернення: 12.03.2024)

Bazlov A.O.

group 1291

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

artembazlov1@gmail.com

Shapovalova I. V.

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of

Psychology, Philosophy and Social and Humanitarian

Disciplines Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

iryna.shapovalova@nuos.edu.ua

Socio-political views of Timothy Snyder

The main aspects of Timothy Snyder's social and political views are outlined. The relevance of this issue in the conditions of the Russian-Ukrainian war is outlined.

Keywords: *politics, state, society, political interests, Russian-Ukrainian war.*

Войтко Л.І.

вчитель історії

Копайгородського ліцею

Жмеринського району

Вінницької області

super.voitko@ukr.net

Право на вільне пересування та його обмеження у військовий час в Україні: порушення громадянських прав чи суспільна необхідність?

Анотація. У статті досліджено правове підґрунтя права на вільне пресування та випадки його легального обмеження у військовий час в Україні зі зверненням до міжнародно-правових актів, якими врегульоване право громадян країн сучасної демократії на вільне виявлення бажання змінити своє місцеперебування під час дії ситуацій критичного для громадянських прав характеру.

Ключові слова: *пересування, право, вільний вибір, нормативно-правове підґрунтя, військовий стан*

Постановка проблеми. Право на свободу пересування відіграє істотну роль у кожному демократичному суспільстві. Свобода пересування є важливим елементом прав особистості у правовій державі. Гарантія та забезпечення права на свободу пересування як свободи обирати свій шлях є проявом демократичної держави та виразом прагнення індивідуального самовизначення особи. У подальшій перспективі свобода пересування сприяє комунікаційним процесам серед народів, культур та різних людей.

Мета статті – всебічне розкриття особливостей права на вільне пересування та його обмеження у військовий час в Україні, у контексті з'ясування природи такого права відносно громадянських прав українців.

Актуальність роботи обумовлена потребою вивчення особливостей права на

вільне пересування та його обмежень у військовий час в Україні, зважаючи на потребу у дотриманні громадянських прав населення України та на суспільну необхідність реалізації таких обмежень, з огляду на потреби військового часу. Виклад результатів дослідження. Слід зазначити, що обмеження прав та свобод людини і громадянина є інститутом, що наявний у конституціях (Основних законах) більшості найрозвиненіших країн світу, та регулюється нормами міжнародного права.

Свобода пересування як право особи охоплює можливість вільно переміщатися у просторі, незалежно від її реалізованості, проживання, професії, і шукати собі нові місця для життя. У той же час, свобода пересування – передумова для ефективного правокористування іншими правами: правом на сімейне життя, вибір професії, правом власності тощо.

Положеннями чинних міжнародно-правових нормативних актів регламентоване право фізичних осіб на вільне пресування, причому, ні один із актуальних нормативних актів міжнародного права не містить такої підстави для обмеження пересування, як військовий стан.

Зокрема, право на вільне пересування регламентовано у ст. 13 Загальної декларації прав людини [1], у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 р. [2], у ст. 2 Протоколу № 4 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод [3] тощо.

Тобто, норми міжнародного законодавства не містять обмежень права на вільне пересування, окрім тих, які визначені у ч. 3 ст. 12 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, а саме, коли такі обмеження є необхідними:

- 1) для охорони державної безпеки;
- 2) громадського порядку;
- 3) здоров'я чи моральності населення або прав та свобод інших осіб;
- 4) є сумісними з іншими правами, визначеними в цьому Пакті [2].

Права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання

закріплені у ст. 33 Конституції України [4].

На думку вітчизняних дослідників М. Удода та О. Рігоц, актуальною наразі є така підстава обмеження права на свободу пересування і вільного вибору місця проживання, як введення воєнного чи надзвичайного стану [9, с. 87].

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, Указом Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 р. «Про введення воєнного стану в Україні» було введено воєнний стан [7], згідно із яким (п. 3) можливі певні обмеження конституційних прав громадян України.

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 №389-VIII [5] встановлює, що під час воєнного стану військові коменданти мають право обмежувати або забороняти рух транспорту, пересування осіб, встановлювати зони тимчасового обмеження або заборони на перебування людей у певних місцях.

Натомість, Закон України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» у ст. 6 не містить серед визначених підстав обмеження права на виїзд з України умови правового режиму воєнного стану [6]. Хоча за змістом конституційних гарантій, таке право не має абсолютного характеру, а згідно зі ст. 64 Конституції України може бути обмежене в умовах правового режиму воєнного стану.

Отже, як стверджує М. Маєтний, стосовно фізичних осіб можемо констатувати, що наразі можуть бути обмежені наступні права та свободи: свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України [8, с. 14].

Висновки. Таким чином, норми міжнародних нормативно-правових актів не передбачають обмежень на право вільного пересування на такій підставі, як військовий час. Проте, у ч. 3 ст. 12 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права визначені підстави, за наявності яких такі обмеження є необхідними, і серед них – охорона державної безпеки. В той же час, вимоги

національного законодавства України закріплюють певні обмеження реалізації права громадян на вільне пересування, зокрема, на підставі введення у державі воєнного стану, що різко контрастує із природою права людини на вільне пересування, яке втілене у міжнародному законодавстві. Та, вочевидь, є дискримінаційними по відношенню до пересічних громадян України, які мають право на вільне волевиявлення, зокрема, і у частині реалізації ними права вільне на пересування.

Список використаних джерел

1. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 15.03. 2024).
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Прийнято 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю ООН. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 15.03. 2024)
3. Протокол № 4 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, який гарантує деякі права і свободи, що не включені до Конвенції та першого Протоколу до неї, Страсбург, 16.IX.1963 р.. URL: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/f23689n529.pdf>. (дата звернення: 15.03. 2024)
4. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 року. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 28. ст.250.
6. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України : Закон України від 21 січня 1994 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 18. ст.101.

7. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лютого 2022 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2> (дата звернення: 15.03. 2024)

8. Маєтний М. І. Правові підстави для обмеження прав і основних свобод людини в умовах воєнного стану. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. №2. С. 13-17.

9. Удод М. В., Рігоц О. І. Обмеження прав людини на свободу пересування і вільного вибору місця проживання під час воєнного та надзвичайного станів. *Забезпечення прав людини : національний і міжнародний виміри. Збірник матеріалів II-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Вінниця, 09 грудня 2022 року). С. 86–90.

Voitko L.I.

history teacher

Kopaigorod Lyceum

Zhmeryn district

Vinnytsia region

super.voitko@ukr.net

The right to freedom of exchange and exchange at the time of war in Ukraine: the violation of civil rights and the urgent need?

Abstract. The article has examined the legal basis of the right to freely presuppose and the types of its legal exchange in the current time in Ukraine, including up to international legal acts that regulate the right of the citizens of the region of current democracy to It is very important to change your practice in the face of a situation that is critical for civil rights character.

Key words: transfer, law, free choice, regulatory framework, military station

Дацюк Д. О.

студент групи 5411м, Факультет економіки моря,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
cr00kshenkss@gmail.com

Кравчук О. Ю.

канд. політ. наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
kraffchuk@email.ua

Вплив масових комунікаційних засобів на формування громадської думки та політичну активність

Стаття присвячена дослідженню впливу масової комунікації на формування громадської думки та політичну активність в епоху цифрових технологій, розглянуто ефективність різних типів медіа.

Ключові слова: *медіа, соціальні мережі, громадська думка, комунікації, політична активність.*

Масова комунікація має величезний вплив на всі аспекти життя сучасного суспільства та є невіддільною його частиною. А розвиток різноманітних медіаплатформ та цифрової комунікації робить цей вплив ще більш загостреним та непередбачуваним.

Сьогодні масова комунікація використовує різноманітні канали передачі інформації, починаючи від традиційних, таких як друковані засоби масової інформації, радіо та телебачення, й закінчуючи сучасними інтернет-платформами та соціальними медіа. Це дозволяє охоплювати широку аудиторію та взаємодіяти з нею. А різноманітність медійних форматів, від газет та журналів до вебсайтів та соціальних мереж, створює унікальні можливості формування суспільної свідомості та сприйняття подій.

Таким чином, масова комунікація впливає не лише на спосіб інформування, а й на формування цінностей, свідомості та культурного розвитку. Що робить її ключовим фактором для розвитку кожного сучасного суспільства й створення громадської думки.

Сам термін "громадська думка" виник у другої половини XII століття і був вперше вжитий англійським державним діячем лордом Д. Солсбері. Він використовував цей термін, щоб позначити моральну підтримку, яку населення країни виявляло діям парламенту. У більш загальному контексті, "громадська думка" визначає специфічний вияв масової свідомості, що виражається в оцінках, (вербальних і невербальних), і характеризує ставлення людей до суспільно значущих подій і фактів, а також актуальних проблем суспільного життя. Цей термін відображає сукупне уявлення та настрої суспільства з певних питань, які мають важливе значення як для громадян, так і для держави в цілому. [1]

Формується громадська думка в процесі обміну інформацією під впливом різних факторів, таких як, емпіричні знання, культурні традиції, наукові відкриття, мистецтво, політичні події, всіх джерел масової комунікації та навіть забобонів. [2, с. 29]

Вона відображає різноманіття індивідуальних думок і поглядів, але водночас виступає як регулятор діяльності, впливаючи на прийняття рішень у суспільстві.

Комунікаційні канали впливають на громадську думку шляхом поширення інформації та створення образів. Вони можуть впливати на сприйняття реальності шляхом надання певної перспективи на події та зосередження уваги на певних аспектах. Це може впливати на ставлення громадян до політичних подій та політиків, може мати великий вплив на рішення виборців під час виборів, оскільки комунікаційні канали визначають, яка інформація надходить до громадськості.

Відтак, справжній контроль над інформацією може дати владу над

сприйняттям подій та особистостей, що ще раз підкреслює слова Уїнстона Черчилля: «Хто володіє інформацією, той володіє світом».

При ухваленні рішень органи державної влади повинні враховувати громадську думку, оскільки вона є важливим джерелом соціально-політичної інформації. Громадська думка грає важливу роль у здійсненні влади, впливаючи на управлінський апарат, тим самим стаючи ключовим механізмом ухвалення політичних рішень на всіх рівнях. Врахування громадської думки сприяє забезпеченню взаємодії між владою та громадянами, а також підвищує легітимність ухвалених рішень, тим самим сприяючи забезпеченню більш демократичного та повноправного суспільства.

Англійський філософ і економіст Джеремі Бентам вбачав найбільшу складність законодавця в тому, щоб "примирити громадську думку, виправити її, коли вона помиляється, і надати їй того нахилу, який буде найбільш сприятливим для виконання його мандатів". [3]

В цьому активно допомагають медіаресурси, що грають важливу роль у формуванні й поширенні громадської думки. Шляхом розповсюдження ідей, поглядів, вчень, політичних програм, медіа активно беруть участь у соціальному управлінні. І сьогодні вони мають значний рівень довіри у населення.

Так опитування Разумков центра проведені у 2023 році показують що 65,1% українців довіряють Українським ЗМІ.[4]

ЗМІ впливають на громадську думку, формують соціальні установки та впливають на формування переконань. Це може підштовхувати людей до певних вчинків та дій, оскільки медіа мають значний вплив на сприйняття навколишнього світу та інформацію, яку люди отримують.

Зараз вже спостерігається очевидний зсув в способах споживання медіаконтенту. Теле- та інтернет-медіа відіграють ключову роль у цьому процесі. Згідно з даними іншого опитування, 44% осіб отримують інформацію з телеграм-каналів, тоді як 43% – з телебачення, 36% – з YouTube-каналів, та 34% – з новинних інтернет-видань. [5]

Ці статистичні показники вказують на те, що інтернет-джерела набувають все більшої значущості, але водночас переживають значну фрагментацію. Наприклад, серед користувачів телеграм-каналів немає чіткого лідера, і респонденти вказують на існування сотень або тисяч різних каналів. Ще один важливий аспект - попит на швидкий та лаконічний формат подання інформації серед респондентів, що свідчить про зміну у перевагах аудиторії.

Сам вплив медіа може бути як позитивним, так і негативним для населення. Все залежить від функцій та задач, що стоять перед редакцією. Можна виділити такі основні функції медіа: [6]

1. Інформаційна функція, яка полягає в одержанні та поширенні важливих подій для громадян і органів влади. Факти, коментарі та оцінки є складовими цієї функції;
2. Просвітницька функція, яка допомагає громадянам адекватно судити про політичні події завдяки повідомленню знань. Ця функція допомагає людям правильно орієнтуватися в складному потоці інформації;
3. ЗМІ виконують освітню роль, що тісно пов'язана з функцією соціалізації. В демократичному суспільстві важливою функцією ЗМІ є масове впровадження цінностей, що ґрунтуються на повазі до закону та прав людини, і навчання громадян мирному врегулюванню конфліктів, зберігаючи суспільний консенсус з основних питань державного устрою;
4. Критика і контроль. ЗМІ критикують широкий спектр об'єктів, включаючи уряд, партії, президента, суд, політичні напрями та інші джерела інформації. Функція контролю базується на авторитеті суспільної думки та надає не лише юридичну, а й моральну оцінку подіям та особам;
5. ЗМІ відіграють важливу роль у мобілізації громадян до політичних дій або свідомої бездіяльності. Їх вплив на розум і почуття людей формує напрямок думок, критерії оцінок, стиль і мотивацію політичного поведіння;

6. Інноваційний підхід. Реалізується через ініціювання політичних змін шляхом активного розгляду важливих суспільних проблем та залучення уваги влади та громадськості до них;
7. Оперативна функція. Швидке обслуговування політики відповідних партій та асоціацій;
8. Артикуляції та інтеграції. Що дозволяє представникам різних суспільних груп висловлювати свою думку, знаходити однодумців, об'єднувати їх спільними цілями та переконаннями, а також чітко формулювати та представляти свої інтереси у суспільній думці.

З цих функцій формується основна мета масової комунікації, що полягає в тому, щоб інформувати, розважати, переконувати та впливати на свою аудиторію. Засоби масової комунікації тісно пов'язані з рекламою та впливом на споживчу поведінку. Реклама використовується для формування споживчої культури та впливає на наші рішення щодо покупок та стиль життя. Також вони є одним з основних каналів для розваг, який впливає на культурні тренди, моду та створення знаменитостей.

Масова комунікація може стимулювати політичну активність, поширюючи інформацію про політичні події та програми, заохочуючи громадян брати участь у політичних процесах, таких як вибори або громадські акції. Проте, водночас засоби масові комунікаційні можуть бути використані для маніпуляції громадською думкою. Наприклад, вони можуть поширювати фейкові новини, що може призвести до спотворення реальності та зміни громадської думки щодо певних питань чи осіб.

Галузь масової комунікації — динамічне середовище, що постійно зазнає змін під впливом технологічного прогресу та соціальних трансформацій. Вона відіграє ключову роль у формуванні громадської думки, культурного обміну та розповсюдженні інформації з усього світу. Розуміння її впливу є ключовим для розвитку стратегій, спрямованої на забезпечення більшої об'єктивності та різноманітності в інформаційному просторі.

Водночас відповідальне використання засобів масової комунікації та критичне мислення споживачів інформації виступають вирішальними у забезпеченні об'єктивності та різноманітності перспектив у суспільному дискурсі. А необхідність в збалансованому підході до сприйняття інформації та критичній оцінці джерел стає фундаментом у контексті формування інформованого суспільства. Також через свою спроможність викликати соціальні зміни та підтримувати активізм, боротьбу за права та захист довкілля, масова комунікація стає каталізатором соціальних перетворень у суспільстві. Її важлива роль у відстоюванні громадянських прав, підтримці соціальних рухів та сприянні розвитку демократії підкреслює необхідність ефективної підтримки масової комунікації для побудови стійкого та рівноправного суспільства.

Список використаних джерел

1. Громадська думка її функції. URL: <https://dovidka.biz.ua/gromadska-dumka-yiyi-funktsiyi/> (дата звернення 18.11.2023)
2. Конспект лекцій з дисципліни «Громадська думка» для студентів напряму 054 «Соціологія». Укл.: Познанська К. В. Кам'янське, ДДТУ, 2018 р. 42 с.
3. Public opinion. URL: <https://www.britannica.com/topic/public-opinion/Public-opinion-and-government> (дата звернення 18.11.2023)
4. Оцінка громадянами ситуації в країні та дій влади, довіра до соціальних інститутів. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-ta-dii-vlady-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-liutyi-berezen-2023r> (дата звернення 18.11.2023)
5. Результати всеукраїнського опитування для консультативної місії європейського союзу в Україні. URL: https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1307&page=1&fbclid=IwAR3QKVvs3SthNnBLDZTKJO8Hyw_wGTImhLfpAXsyKQl28PWfXhZlsZbVkX0 (дата звернення 18.11.2023)

6. Політологія: Навчально-методичний комплекс. URL:
http://politics.ellib.org.ua/pages-2273.html#google_vignette (дата звернення
18.11.2023)

Datsyuk D.O.

group 5411m,

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

[*cr00kshenkss@gmail.com*](mailto:cr00kshenkss@gmail.com)

Kravchuk O.Yu.

*candidate of political science, associate professor of the department of
psychology, philosophy and social and humanitarian disciplines*

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

The influence of mass communication media on public opinion and political activity

*The article is devoted to the study of the influence of mass communication on the
formation of public opinion and political activity in the digital age, the effectiveness of
different types of media is considered.*

Keywords: *media, social networks, public opinion, communications, political
activism.*

УДК 141

Енгель А. В.

група 3631, Навчально-науковий інститут автоматики та електротехніки

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

andrey.engel.2103@gmail.com

Федоренко М. О.

кандидат історичних наук, доцент кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

mykhailo.fedorenko@nuos.edu.ua

Місце держави в людському житті, за філософськими концепціями Платона і Аристотеля

Анотація. Дослідження місця держави в людському житті через призму філософських концепцій Платона і Аристотеля є актуальною темою, що відображає фундаментальні проблеми політичної філософії. У цій публікації систематизовано та проаналізовано погляди цих двох великих давньогрецьких мислителів на природу держави, її роль у суспільстві та вплив на індивідуальний та колективний розвиток людини.

Ключові слова: держава, людина, суспільство, давня Греція, філософія, влада.

Держава з давніх часів є предметом зацікавлення філософів, які прагнуть зрозуміти її роль у житті людини та суспільства. Один з найбільш важливих аспектів цього дослідження полягає у порівнянні філософських концепцій відомих мислителів. Завданням цього дослідження є аналіз філософських концепцій видатних мислителів Платона та Аристотеля на природу та роль держави в житті людини і суспільства. У тезах висвітлено ключові аспекти політичних концепцій обох авторів та встановлює спільність і відмінність зазначених давньогрецьких філософів підходів до цієї теми. Мета цієї роботи – це розкрити основні ідеї щодо місця держави в житті людини та її впливу на індивідуальний і колективний розвиток. На основі порівняння філософських

праць Платона та Аристотеля досліджується сутність держави та її значення для сучасного суспільства. Вивчення ролі держави в житті людини, згідно з філософськими концепціями Платона та Аристотеля, має велике значення в сучасному контексті. Розуміння їхніх поглядів може допомогти в осмисленні сучасних політичних та етичних дебатів в умовах постійних змін у політичному та соціальному середовищі.

У своїй праці «Держава» Платон розглядав ідеальну державу, як справедливу державу, якою управляють обдаровані і добре підготовлені, високоморальні люди, які дійсно здатні мудро керувати державою. [1, с. 190]. Він вважав, що справедливість належить до найважливіших моральних якостей та є основою для гармонійного функціонування суспільства. Управління такою державою має здійснюватися філософами-мудрецьми, які мають глибокі знання і моральний авторитет. Вони повинні мати не тільки інтелектуальні здібності, але й бути добре підготовленими до керування, розуміючи сутність справедливості і громадянських обов'язків. Така держава є втіленням ідеальної форми правління, де кожен громадянин має своє місце в соціальній структурі і може реалізувати свій потенціал у відповідності до своїх здібностей і здобуття. Платон вважав, що справедливість є фундаментальним принципом ідеальної держави. Ця позиція ґрунтується на тому, що держава, керуючись справедливістю, відповідає за вирішення найважливіших завдань, які стоять перед суспільством, а саме: захист людей, забезпечення їх матеріальними, соціальними та економічними благами, створення умов для їхньої творчої діяльності, сприяння культурному розвитку.

Але, іншою думки був Аристотель щодо визначення держави. На його думку, держава – це спілкування подібних один до одного людей з метою досягнення можливо кращого життя. «Отже, з досвіду видно, що всяка держава є певне об'єднання, а будь-яке об'єднання утворюється для певного щастя. Адже всі діють заради того, що вважається достойним життям, тож вочевидь усі об'єднання прямують (у своїй діяльності) до певного щастя. До найбільшого і

найвищого з-поміж усіх благ, власне, прямує те об'єднання, що є найголовнішим і охоплює решту об'єднань. Саме воно називається державою або політичним об'єднанням» [2, с. 12].

У Платона була тривало розроблена класифікація суспільства на три групи: мудреці, воїни та працівники. Мудреці, або ті, хто мають розвинене почуття справедливості та розум, мали бути правителями. Воїни, зі своєю хоробрістю та відчуттям обов'язку, покликані були бути стражами держави. Нарешті, працівники, які забезпечують матеріальні потреби суспільства, відповідали за фізичну працю. Платон вважав, що найкращою формою правління є аристократія, де правлять найкращі громадяни. Інші форми державного устрою, такі як тимократія, олігархія, тиранія та демократія, він вважав недоречними, оскільки вони можуть призвести до занепаду держави.

Аристотель критикує теорію Платона про ідеальну державу, наголошуючи на її складності для реалізації. Він стверджує, що держава є результатом природного розвитку людини, оскільки людина, за його словами, є природною політичною істотою, і саме в державі вона реалізує свою природну сутність. Аристотель вважає, що найкращою формою правління є «політія» – це така держава, яка управляється середніми людьми. Це поєднання олігархії та демократії, яке він вважає найбільш ефективним, оскільки воно вільне від недоліків і екстремізму інших форм правління. Аристотель переконаний, що така форма правління є найбільш надійною, оскільки вона ґрунтується на принципі рівноправності.

У філософії Платона держава займає центральне місце, і він вважає, що індивід повинен підпорядковуватися інтересам держави. У своєму творі «Держава» він висуває ідею «праведної держави», де кожна людина повинна виконувати свою функцію відповідно до своїх здібностей, а справедливість полягає в гармонійному розподілі обов'язків та ресурсів серед різних класів суспільства. Для нього, держава є важливішою за індивіда, і вона є ідеальним втіленням справедливості. У свою чергу Аристотель, більше акцентує на ролі

індивіда в суспільстві. Він підкреслює важливість самореалізації і щасливого життя кожної окремої людини. Для Аристотеля, держава є засобом досягнення цілей індивіда, а не навпаки. Він вважає, що метою держави є забезпечення благополуччя і щастя її громадян. У своїй праці «Політика» він розглядає різні форми управління та законодавства з точки зору того, як вони можуть сприяти досягненню щастя кожного індивіда.

Підбиваючи підсумки, можна сказати, що філософія Платона та Аристотеля визначає різні ролі держави та індивіда у суспільстві. Платон вважав державу центральною і суверенною, підпорядковуючи індивідуальні інтереси загальним цілям суспільства. Його ідеальна держава містить у собі елементи справедливості та гармонії, які досягаються за допомогою розподілу обов'язків та ресурсів. У той час, як Аристотель підкреслює роль держави у забезпеченні благополуччя та щастя індивіда. Він розглядає державу як інструмент для самореалізації та самовдосконалення кожної людини, забезпечуючи справедливість та рівноправ'я. Отже, місце держави в житті людини визначається різними поглядами цих філософів. Для Платона держава є основою для гармонійного суспільства, де індивід підпорядковується загальним інтересам. У той час, як для Аристотеля держава існує для забезпечення щастя та самореалізації індивіда.

Список використаних джерел

1. Платон. Держава. Пер. з давньогрец. та комент. Д. Коваль. Київ : Основи, 2000. 354 с.
2. Аристотель. Політика / Пер. з давньогр. та передм. О. Кислюка. Київ : Основи, 2000. 239 с.

Enhel A. V.

Group 3631, Educational and Research Institute of Automation and Electrical Engineering

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

andrey.engel.2103@gmail.com

Fedorenko M. O.

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of

Psychology, Philosophy and Social Sciences and Humanities,

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

mykhailo.fedorenko@nuos.edu.ua

The place of the state in human life according to the philosophical concepts of Plato and Aristotle

Summary. The study of the place of the state in human life through the prism of the philosophical concepts of Plato and Aristotle is a topical issue that reflects the fundamental problems of political philosophy. This publication systematises and analyses the views of these two great ancient Greek thinkers on the nature of the state, its role in society and its impact on individual and collective human development.

Key words: *state, man, society, ancient Greece, philosophy, power.*

УДК 654.347.7

Жавко С.М.

студентка гр. 5437м, Факультет економіки моря,

Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

s.zhavko@ukr.net

Кравчук О.Ю.,

к.п.н., доцент кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних

дисциплін,

Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова

Україна, м. Миколаїв

olga.kravchuk@nuos.edu.ua

Оптимізація логістичних маршрутів та вантажних перевезень з використанням штучного інтелекту

Анотація: Штучний інтелект у логістиці революціонує оптимізацію маршрутів, надаючи точні, масштабовані та адаптивні рішення. Це дозволяє транспортним компаніям, експедиторам і вантажовідправникам вирішувати динамічні виклики та досягати більшої операційної ефективності, задоволеності клієнтів і сталого розвитку. Завдяки штучному інтелекту ви більше не покладаетесь на знання одного експедитора. Інтелектуальні системи навчаються на льоту, адаптуючись до змін у середовищі, що дозволяє постійно покращувати стратегії та зменшувати екологічний вплив логістичних процесів.

Ключові слова: логістика, штучний інтелект, оптимізація, вантажні перевезення підвищення ефективності.

Вступ. Оптимізація логістичних маршрутів та вантажних перевезень є актуальною проблемою у сучасному світі, де ефективність та швидкість перевезень мають велике значення. Використання штучного інтелекту (ШІ) в цій сфері відкриває безліч можливостей для підвищення продуктивності та зниження витрат. Використовуючи складні алгоритми, штучний інтелект може аналізувати величезні масиви даних, щоб передбачити найбільш ефективні маршрути та розподіл вантажу. Це призводить до зниження витрат, швидшого терміну доставки та зменшення впливу на навколишнє середовище. Подальші дослідження використання штучного інтелекту для оптимізації логістичних маршрутів не тільки покращать наше розуміння цієї галузі, але й створять нові можливості для практичного впровадження інноваційних технологій у секторі логістики.

Метою даного дослідження є розгляд можливостей впровадження штучного інтелекту для оптимізації логістичних маршрутів та вантажних перевезень з метою зниження витрат, підвищення ефективності та прискорення процесів доставки в сучасному бізнес-середовищі.

Основна частина. На сьогодні сфера транспорту стикається з низкою проблем, які можуть перешкоджати безперебійному руху вантажів. Крім таких очевидних перешкод, як слаборозвинена інфраструктура, існують менш очевидні обмеження, які можуть суттєво вплинути на ефективність логістичних та транспортних мереж. Така складність стримує задачу точного прогнозування термінів постачання та вимірювання витрати палива, які мають вирішальне значення для повсякденної роботи транспортних компаній.

Тут важливу роль відіграє вибір оптимізації маршруту. Один з них, традиційний – ручний, передбачає трудомісткі методи, які покладаються на знання та досвід логістичних операторів для планування та організації транспортних маршрутів. Він включає вивчення карт, схем руху та прогнозів погоди. Після вибору маршруту він часто залишається незмінним протягом дня або навіть довше, незалежно від змін у реальному часі, таких як затори або погодні умови. Процес займає багато часу та може викликати помилки [1].

Хоча маршрути доставки можуть бути передбачуваними, оскільки регулярно здійснюються однакові подорожі з подібними навантаженнями, кількість даних, необхідних для точного розрахунку, зазвичай виходить за межі здатності людини обробляти. Тому деякі логістичні фактори можуть бути краще виконані алгоритмами штучного інтелекту.

ШІ може виявити закономірності і зробити набагато більш точні розрахунки на основі змінних, які ви навіть не могли б розглянути. Це може допомогти зробити всю операцію більш ефективною – і це в кінцевому підсумку означає економію коштів.

Натомість найсучасніші системи оптимізації маршрутів використовують складні алгоритми штучного інтелекту для аналізу багатьох змінних і обмежень, щоб розрахувати найбільш ефективний маршрут доставки вантажівок, автобусів та інших типів транспортних засобів [2].

Маршрут транспортування можна оптимізувати за допомогою штучного інтелекту, виконавши кроки, описані нижче:

1. Першим кроком у впровадженні штучного інтелекту для оптимізації маршруту є збір та аналіз даних (інформацію про дорожній рух, погодні умови, розклад доріг та інші фактори, що впливають на трафік), щоб створити основу для подальшого аналізу.

2. Аналіз та оптимізація маршрутів за допомогою алгоритмів штучного інтелекту базується на шаблонах, визначених алгоритмами. Використовуючи алгоритми машинного навчання, можна розробляти моделі для прогнозування та адаптації до мінливих умов. Моделі можуть враховувати попередні дані про маршрути, вантажі та фактори, які впливають на шляхи та час доставки.

3. Водії та транспортні засоби, оснащені системами GPS-навігації, повинні бути забезпечені маршрутним планом, який оптимізований під їхні умови.

4. Однією з переваг штучного інтелекту є його здатність працювати в реальному часі. Система може негайно реагувати на непередбачені обставини, такі як затори або зміни розкладу, розробляючи альтернативні маршрути для оптимальної доставки.

5. Інтегровані інструменти звітності та аналізу дозволяють перевірити ефективність оптимізованих маршрутів. Це допомагає визначити можливості для подальшого вдосконалення та коригування стратегії.

6. ШІ може діяти як система навчання, адаптуючись до нових умов і враховуючи минулий досвід доставки. Це гарантує постійне вдосконалення та оптимізацію маршрутів з часом [3].

Висновок. Використання штучного інтелекту для оптимізації транспортних маршрутів дозволяє підвищити ефективність логістичних процесів, знизити витрати, забезпечити точність і швидкість управління вантажоперевезеннями, зменшити вуглецевий слід, а також заощадити транспортним компаніям як час, так і гроші. Замість ручного планування

маршрутів, алгоритми ШІ можуть бути використані для оптимізації маршрутів більш ефективним і точним чином. Ми вважаємо, що майбутнє логістики – це баланс між людськими факторами та процесами автоматизації.

Список використаних джерел

1. Marta Dunajko. Navigating the Future: How AI is Revolutionizing Route Optimization in Logistics. NeuroSYS. August 29, 2023. URL: <https://neurosys.com/blog/navigating-the-future-how-ai-is-revolutionizing-route-optimization-in-logistics>.

2. Beth McLoughlin. AI-powered route optimization is transforming logistics. HERE360. October 04, 2023. URL: <https://www.here.com/learn/blog/ai-route-optimization>.

3. AI in the real world / Port of Montreal / Transportation & Logistics. Scale AI. 2022. URL: <https://www.scaleai.ca/wp-content/uploads/2022/02/scaleai-whitepaper-portmontreal-vf.pdf>.

Zhavko S.

group5437m, Admiral Makarov National Shipbuilding University
Mykolaiv, Ukraine,
s.zhavko@ukr.net

Kravchuk O.

Candidate of Political Sciences, associate professor,
Admiral Makarov National Shipbuilding University
Mykolaiv, Ukraine,
olga.kravchuk@nuos.edu.ua

Optimization of logistics routes and truck transport using artificial intelligence

Artificial intelligence in logistics revolutionizes route optimization by providing accurate, scalable and adaptive solutions. This enables transport companies, freight

forwarders and shippers to meet dynamic challenges and achieve greater operational efficiency, customer satisfaction and sustainability. Thanks to artificial intelligence, you no longer rely on the knowledge of one forwarder. Intelligent systems learn on the fly, adapting to changes in the environment, which allows you to constantly improve strategies and reduce the environmental impact of logistics processes.

Keywords: *Logistics, artificial intelligence, optimization, freight transportation efficiency improvement.*

УДК 32-027.21

Зайцев А.М.

група 1291

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

mixacb81@gmail.com

Шаповалова І. В.,

кандидат філософських наук, доцент кафедри

психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін

Національного університету кораблебудування

імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

iryna.shapovalova@nuos.edu.ua

Суспільно-політичні погляди Френсіса Фукуями

У доповіді висвітлено особливості суспільно-політичних поглядів філософа і політолога Френсіса Фукуями. Розглянуто його основні праці та підкреслено те, наскільки актуальними і впливовими є його погляди для сучасного суспільства і світу в цілому.

Ключові слова: холодна війна, «закінчення історії», лібералізм, демократія, суспільство.

Протягом останніх десятиліть можна спостерігати активний розвиток світової суспільної і політичної думки, що спричинений змінами, які відбуваються у сучасному світі. Одним із найбільш складних періодів розвитку людства було XX століття – час двох світових війн, Холодної війни та багатьох регіональних конфліктів. Крім того, саме у цей час відбулась науково-технічна революція, що сприяла значним змінам в економіці у результаті впровадження у тому числі і сучасних технологій. Усе це докорінно змінило суспільство. Саме тому заслуговують на увагу суспільно-політичні погляди філософів та науковців, які у своїх працях аналізують усі особливості сучасного суспільства та сучасного світоустрою. Одним із таких є Френсіс Фукуяма – американський філософ, політолог і економіст японського походження, автор багатьох праць, присвячених політичним, суспільним та економічним змінам суспільства.

Усе своє життя Френсіс Фукуяма провів у Сполучених Штатах Америки: народився у сім'ї японських емігрантів, які в періоді російсько-японської війни емігрували до США, в подальшому зупинившись саме в цій країні. У США він здобув вищу освіту – у Корнеллському університеті, вивчаючи політичну філософію. Крім того, навчався в Єльському університеті в Парижі, проте дуже скоро повернувся до США. У Гарвардському університеті отримав ступінь доктора у напрямку політології, а після став одним із провідних спеціалістів стратегічного центру США RAND Corporation. Крім того, сьогодні займає посаду старшого наукового співробітника у Стенфордському університеті [3].

Для того, щоб визначити особливості суспільно-політичних поглядів Френсіса Фукуяма, спершу звернемо увагу, що саме вплинуло на формування його поглядів. Насамперед, це Холодна війна і розпад Радянського Союзу, оскільки він був сучасником усіх цих подій, тому саме питання взаємодії СРСР та США у роки Холодної війни стало важливим об'єктом його наукових

розвідок. Також зазначимо, що значний вплив на формування його поглядів має саме робота у стратегічному аналітичному центрі RAND Corporation. Це незалежний дослідницький інститут, заснований в 1948 році, який надає аналітичні послуги урядові, приватним компаніям та громадськості. Одним із напрямів його діяльності є саме аналіз стратегічних і політичних питань, зокрема – глобальних тенденцій, прогнозування розвитку подій, вивчення міжнародних відносин та безпеки. Крім того, це неприбуткова організація, мета якої – проведення якісних і ефективних досліджень актуальних проблем, що й здійснює сьогодні Френсіс Фукуяма. Крім того, серйозний вплив на формування його суспільно-політичних поглядів мали події 11 вересня 2001 року, які стали поворотним моментом в світовій політиці. Вони викликали переосмислення питань безпеки, тероризму та ролі США в світі, що також відобразилося на суспільно-політичних поглядах Фукуями [2, с.59-64].

Основні ідеї Френсіса Фукуями висвітлені у його численних працях: «Великий розрив» (1999), у якій він вивчає сучасні соціокультурні і політичні процеси в Європі; «Кінець історії та остання людина» (1992), у якій він висуває концепцію «кінця історії», «Ідентичність» (2018), у якій автор розглядає особливості поняття ідентичності у сучасному світі крізь призму політики, економіки, технологій і культури, «Відставання» (2019), присвячена причинам і наслідкам політичного відставання у розвинених країнах світу, «Лібералізм: його протиріччя», «Державний порядок» тощо.

Згідно з цим, розглянемо основні суспільно-політичні ідеї науковця:

1. Ідеї про кінець історії: на думку Фукуями після закінчення Холодної війни та розпаду комуністичних систем у Східній Європі та СРСР ліберальна демократія досягла «кінця історії», ставши тим самим остаточною та непереможною формою організації суспільства. Тобто він вважає ліберальну демократію завершенням еволюції політичних систем і теорій, тому саме вона є кінцевою точкою історії;

2. Демократія як важлива складова сучасного суспільства та рушійна сила суспільного розвитку: більшості своїх праць Френсіс Фукуяма звертається до питань демократії, вважаючи її дієвим інструментом врегулювання конфліктів, забезпечення гармонійного розвитку суспільства та визначення колективних цінностей;
3. Роль лібералізму у забезпеченні стабільного розвитку суспільства: лібералізм у поглядах Фукуями постає не лише як складова політичних структур: але й важливий елемент розвитку суспільства, який сприяє інноваціям, економічній ефективності та гармонії в індивідуальних та колективних відносинах [1, с. 44-49].

Питання «сильної держави»: також є важливою складовою його суспільно-політичних поглядів. Розвиток «сильної держави» вивчав у розрізі побудови американської держави. Вважав, що критерієм сильної держави слугує набір соціально-політичних функцій та цілей, які реалізує держава, а тому сильна держава розглядається у контексті її слабкості не лише в державно-інституціональному аспекті, а і як інструмент впливу на суспільне життя [1].

Крім того, його суспільно-політичні погляди є актуальними і сьогодні, оскільки Фукуяма звертається до таких важливих наразі питань:

1. Геополітичні перетворення;
2. Глобальні виклики;
3. Трансформація демократії;
4. Соціальна справедливість і нерівність;
5. Технологічний розвиток;
6. Транснаціональні виклики;
7. Вплив війни в Україні на світовий порядок, що цілком ймовірно стане важливим питанням, якому буде присвячена нова праця науковця.

Отже, Френсіс Фукуяма – один з найбільш важливих і впливових науковців і філософів, вплив якого на політичну філософію, політологію і глобальні дискусії важко переоцінити. У своїх працях він звертався до актуальних на

сьогодні суспільно-політичних питань, насамперед – глобального характеру. На сьогодні вчений створив низку вагомих праць, які вміщують у себе усі його суспільно-політичні погляди та є важливими для розвитку сучасних суспільно-політичних наук. Крім того, його погляди в подальшому зможуть забезпечити пошук шляхів до подолання викликів і створення більш справедливого та стійкого суспільства.

Список використаних джерел

1. Перепелиця Н. О. Побудова сильної держави в концепції Френсіса Фукуяма. Політичне життя. Випуск №3. 2019. С. 44-49
2. Перепелиця Н. Френсіс Фукуяма про сучасні проблеми ліберальної демократії. EUROPEAN POLITICAL AND LAW DISCOURSE. Випуск №5 (6). 2018. С. 59-64
3. Френсіс Фукуяма. URL: <https://nashformat.ua/authors/frensis-fukuyama-books>

Zaitsev A.M.

group 1291

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

[*mixacb81@gmail.com*](mailto:mixacb81@gmail.com)

Shapovalova I. V.

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of Psychology, Philosophy and Social and Humanitarian Sciences Admiral Makarov

National University of Shipbuilding

iryna.shapovalova@nuos.edu.ua

Francis Fukuyama's socio-political views

The report highlights the peculiarities of the socio-political views of philosopher and political scientist Francis Fukuyama. His major works are

discussed, emphasizing the relevance and influence of his views for contemporary society and the world at large.

Key words: *Cold War, "end of history," liberalism, democracy, society.*

УДК 316.33

Іванченко М.Д.

група 1221

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

ivanchenkomaksimus@gmail.com

Шаповалова І. В.,

кандидат філософських наук, доцент кафедри

психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін

Національного університету кораблебудування

імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

iryna.shapovalova@nuos.edu.ua

Глобальні проблеми сучасності як симптоми кризи техногенної цивілізації

У дослідженні розглянуто основні глобальні проблеми сучасності як симптоми можливої техногенної катастрофи. Ці проблеми не лише можуть підірвати стабільність суспільства, але й матимуть потенційно катастрофічні наслідки для екології, економіки та соціальної сфери людства.

Ключові слова: *клімат, екосистема, екологія, пандемія, цивілізація*

Зростання температури, погіршення погодних умов, руйнування екосистем - все це свідчить про негативний вплив людської діяльності на клімат,

що може призвести до серйозних катастроф, таких як підняття рівня моря, екстремальні погодні явища тощо.

За всю історію існування Землі клімат змінювався багато разів. Вченим відомо про 7 льодовикових періодів, після яких завжди наступало потепління. [1]

Зміна клімату - це одна з найбільш актуальних проблем сучасності, яка впливає на всі сфери життя нашої планети. Визначається як тривалі та стійкі зміни кліматичних умов на Землі, що можуть бути спричинені природними процесами або людською діяльністю.

Для боротьби з зміною клімату необхідно спрямовано діяти на різних рівнях: використовувати більше відновлюваних джерел енергії, зменшувати викиди парникових газів, впроваджувати енергоефективні технології та популяризувати сталий спосіб життя. [1]

Збільшення споживання ресурсів планети, таких як вода, ліси, мінерали, може призвести до їх вичерпання. Це може викликати економічні кризи, конфлікти між країнами за доступ до ресурсів, а також загострення екологічних проблем. [1]

Вичерпні ресурси в свою чергу поділяються на відновлювані та невідновлювані.

До відновлюваних природних ресурсів належать родючі ґрунти, рослинність і тваринний світ. Під час використання вони безперервно відновлюються самою природою, однак, їх природне відтворення (відновлення родючості ґрунтів, деревної й трав'яної маси, кількості тварин тощо) часто не збігається з темпами використання. Уявлення про невичерпність ресурсів цієї групи все частіше приходить у суперечність з дійсністю.

Серед ключових аспектів можна виділити: сталість ресурсів, справедливість і рівність, економічна ефективність.

На очищення забрудненого повітря, води і ґрунту знадобляться мільйони років. Найголовніші забруднювачі – промисловість та моторний транспорт. Повітря забруднюють промислові об'єкти, які викидають в атмосферу різні гази

і токсини, а також використання природного палива. Воду і ґрунт забруднюють розливи нафти, кислотні дощі, нітрати, пластик, міські стоки, промислові відходи.

Філософи можуть розглядати забруднення довкілля як результат капіталістичного способу виробництва, де природа розглядається лише як ресурс для використання та вигоди людини, ігноруючи її власну цінність та права. Деякі філософські школи підкреслюють важливість гармонії між людиною та природою, а також необхідність поваги до всього живого на планеті. Вони наголошують на важливості створення сталого способу життя, який би забезпечував збереження довкілля для майбутніх поколінь. [2]

Зростання чисельності населення світу ставить під загрозу доступ до ресурсів, збільшує тиск на екосистеми та природні ресурси, а також ускладнює управління в сфері охорони здоров'я, освіти та соціального захисту. [2]

З точки зору етики, деякі філософи підкреслюють важливість збалансованого підходу до контролю популяції, забезпечення всім людям рівних можливостей та доступу до ресурсів. Інші можуть аргументувати, що кожна людина має право на власне розмноження. У кінцевому підсумку, погляди на надмірну популяцію варіюються в залежності від філософських уявлень та цінностей кожної конкретної людини чи спільноти. [3]

Пандемія COVID-19 є прикладом того, як швидке поширення вірусу може призвести до серйозних загроз здоров'ю людей, економічних збитків та загострення соціальних проблем.

Деякі філософи можуть розглядати пандемії як випробування для суспільства, яке може привести до змін у способі мислення людей та їхнього ставлення до інших. Інші можуть підкреслювати важливість гуманітарного підходу до боротьби з пандеміями та співпрацю між країнами.

Зростання кількості кібератак та порушень кібербезпеки може призвести до серйозних наслідків для інфраструктури, економіки та суспільства в цілому. Ці проблеми показують, як технологічний прогрес може мати негативні наслідки

для людства та природного середовища, якщо не будуть прийняті ефективні заходи для їх вирішення. [4]

Крім того, філософська думка може допомогти в розумінні сутності кібербезпеки як такої, а також у визначенні того, що означає бути безпечним у цифровому світі [4].

Такий підхід може сприяти розвитку більш глибокого розуміння причин та наслідків кібератак, а також сприяти розробці більш ефективних стратегій захисту в інтернет-просторі [4].

Я вважаю, що основним галузям розвитку техногенної цивілізації варто звернути увагу на філософські міркування, адже ми піклуємося тільки про свій добробут забуваючи що після нас лишаються діти і внуки яким доведеться відчувати наслідки нашої діяльності.

Список використаних джерел

1. Білявський Г.О. Основи екології / Г.О. Білявський. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/books/_book-785.htm
2. Сидоренко С.В. Філософія виживання людства у глобалізованому світі / С.В. Сидоренко // Мультиверсум. Філософський альманах. – К. : Центр Духовної культури. – 2006. – № 55. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_55/Sidorenko.htm.
3. Щерба С.П. Філософія. Проблеми прогресу і перспектив людства / С.П. Щерба. – 2007. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.readbookz.com/book/177/6064.html>.
4. Летичевський О.О. Сучасні наукові проблеми кібербезпеки. *Вісник НАН України*. 2023. № 2. Доступний з <https://doi.org/10.15407/visn2023.02.012>

Ivanchenko M.D.

group 1221

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

ivanchenkomaksimus@gmail.com

Shapovalova I. V.

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of Psychology, Philosophy and Social and Humanitarian Sciences Admiral Makarov

National University of Shipbuilding

iryna.shapovalova@nuos.edu.ua

Global problems of modernity as symptoms of the crisis of man-made civilization

In this study, we will consider the main global problems of our time as symptoms of a possible man-made disaster. These problems will not only undermine the stability of society, but also have potentially catastrophic consequences for the environment, the economy and the social sphere.

Key words: *climate, ecosystem, ecology, pandemic, civilization.*

УДК 323.26

Кісаров-Дагнер Олег

Група 1291

Національний Університет Кораблебудування ім. адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

olegkisarovdagner@gmail.com

Шаповалова І. В.

Кандидат філософських наук, доцент кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

Смертна кара: етичні аргументи «за» та «проти»

У доповіді висвітлено питання етичності смертної кари, та аргументи «за» та «проти» смертної кари. Розглянуті питання етичності та відношення країн та суспільства до питання смертної кари.

Ключові слова : смертна кара, етичність, аргументи, країни, історія, покарання.

У сучасному суспільстві питання смертної кари залишається предметом жвавих дискусій та філософських роздумів. Питання етики та моралі, пов'язані з вживанням смертної кари, не втрачають актуальності, завдяки постійному пошуку справедливості та гармонії в суспільстві. Щоб зазначити, чи варто підтримувати чи відмовлятися від смертної кари, вимагається глибокий аналіз етичних аргументів, які спираються на концепції права, моралі та людської справедливості. Суперечливість та різнобічність етичних позицій «за» і «проти» відображається в філософських концепціях, які пропонують різні підходи до розуміння справедливості та людської гідності.

Метою даного дослідження є ретельний аналіз та обґрунтування етичних аспектів смертної кари, враховуючи теоретичні концепції філософії права, прав людини та моралі.

Треба розуміти, що таке смертна кара - це вид кримінального покарання, яке полягає у позбавленні людини життя, що вчинила тяжкий або особливо тяжкий злочин, що передбачено законодавством держави і яке здійснюють згідно з вироком суду або за рішенням інших державних чи військових органів [1].

Смертна кара є одним із найдавніших видів покарання, що виникла в ході реалізації принципу таліону (рівна міра покарання) — вбивство людиною іншої людини каралось смертю вбивці [1].

Історичний огляд дозволить нам зрозуміти, як змінювалися погляди суспільства на смертну кару протягом часу та приблизитися до питання етичних аргументів «за» та «проти» смертної кари. Середньовіччя: У період середньовіччя смертна

кара була широко застосована в усій Європі. У період з XIX по XX століття багато країн розпочали процес зменшення застосування смертної кари. Це пов'язано з розвитком прав людини, а також збільшенням свідомості суспільства та підвищенням стандартів правосуддя. Багато країн почали вводити мораторії на смертну кару або повністю відмовилися від її застосування [1].

У сучасному світі тенденція відмови від смертної кари продовжується. Більшість розвинених країн вже відмовилися від цього виду покарання, спираючись на гуманітарні принципи, статистичні дані та моральні обґрунтування [1]. Роблячи загальний огляд історії смертної кари - ми можемо спостерігати її еволюцію від широкого застосування в давні часи до поступової відмови у сучасному світі. Цей процес відображає зміни в цінностях, уявленнях про справедливість та роль держави в суспільстві.

Смертна кара може набувати різноманітних форм і методів застосування в різних країнах та юрисдикціях. Розглянемо деякі з основних різновидів смертної кари: Повішення: засуджений фіксується на високому місці, а затим його вішають за шию. Розстріл: група виконавців стріляє у засудженого, який зазвичай стоїть перед ними або прив'язаний до мішені. Кара електрострумом: засудженого прив'язують до електричного стільця, підключають до джерела струму і вводять в електричний шок. На короткий проміжок часу подається електричний струм великої напруги. Смертельна ін'єкція (летальна ін'єкція): смертна кара за допомогою летальної ін'єкції, яка включає різні хімічні речовини, натрій теопек пала,бром і хлористий калій. Забиття камінням: Засудженого оточують та кидають в нього камені, поки його не вб'ють. Відрубання голови: покарання вищої міри, в результаті відрубання голови винного. Важливо зазначити, що використання смертної кари та методи її застосування значно варіюються в різних країнах, а етичність таких методів залишається об'єктом серйозної дебати в світі. Багато країн та міжнародні організації активно працюють над впровадженням більш гуманітарних та справедливих підходів до покарання [2]. Для розуміння та розгляду теми: «Смертна кара: етичні аргументи «за» і «проти»

вважаю потрібне розглянути відношення до смертної кари у нашому сучасному суспільстві, і відштовхуючись від цього, чітко зрозуміти та розглянути етичні аргументи «за» і «проти» смертної кари [1].

Деякі країни скасували смертну кару за винятком особливих обставин, наприклад, за зраду під час військових дій [2]. В інших країнах смертну кару скасували на практиці, хоча, за законом, вона лишається найвищою мірою покарання. Україна офіційно припинила застосування смертної кари у 1997 році [1].

Станом на 2023 рік у 54 країнах світу все ще застосовується смертна кара. Серед таких країн Іран, Ірак, Китай, КНДР, Лівія та США. Зараз зазвичай у демократичних країнах смертній карі передують доволі тривалий судовий процес на різних рівнях судової системи, обвинуваченому надаються широкі можливості для подачі апеляцій [2]. Питання смертної кари є важливим і водночас важким у суспільстві.

Також відсутність смертної кари у країні – одна з умов до вступу до ЄС, тобто у всій Європі, та країнах, що знаходяться у ЄС відсутня смертна кара [1]. Розглянемо етичні аргументи «за» смертну кару: почнемо з принципу відплати, ця ідея базується на тому, що людина має нести відповідальність за свої вчинки. Тобто смертна кара вважається виправданою, як відплата за тяжкі злочини. Ця дія вбачається, як спосіб відновлення, а також підтримки справедливості в країні та суспільстві в цілому, та задоволення моральної потреби компенсації для потерпілих, а також для їх родин [3].

Також смертна кара може використовуватися саме для запобігання злочинності у країнах та суспільстві. Вона може та має діяти, як ефективний засіб запобігання тяжких злочинів шляхом створення страху перед можливим покаранням. Тобто факт того, що людина буде покарана у такий спосіб дає страх потенціальному злочиннику, що може змусити його не робити злочину, або ж ретельніше вважатися перед їх вчиненням через свідомість можливого, та дуже суворого наслідку - смертну кару. Також один із аргументів «за» смертну кару – це захист

суспільства. Сутність цього аргумента полягає у тому, що такий вид покарання, як смертна кара може захистити суспільство від небезпечних злочинців, які можуть знову вчинити злочин, навіть перебуваючи в ув'язненні. Це може бути особливо важливо для тих, хто вчинив серійні вбивства або інші важкі злочини. Це факт один із найголовніших аргументів «за» використання смертної кари, так як таке покарання має на увазі захист суспільства від небезпечної людини, що здійснила такий тяжкий злочин, що робить неможливим повторення злочини тією самою особою після звільнення з в'язниці. Також це буде гарним стримуючим фактором для подібних осіб, що планували вчинити подібний злочин [3].

Деякі люди вважають, що цілком справедливо і морально віддати злочинцю те саме, що він зробив іншим. Наприклад, якщо особа вбила когось, то відповідно потрібно до неї використати смертну кару, це буде справедливо по відношенню до жертви злочину. Це питання моральної гідності та чесності в підтримку правосуддя в суспільстві. Також смертна кара може служити як демонстрація суворого відношення суспільства щодо важких злочинів. Це може мати психологічний ефект на інших потенційних злочинців та допомогти попередити подібні злочини в майбутньому. Багато людей не мають бажання, щоб за їх кошти у в'язницях утримували злочинців, тим паче тих, які скоїли тяжкі злочини, і вважають, що смертна кара буде більш вигідна для людей, з чиїх грошей утримуються злочинці. Ці аргументи представляють різні точки зору на смертну кару, які демонструють різноманітні аспекти її етичного обґрунтування. Аргументи «проти» смертної кари: Основним аргументом «проти» смертної кари є те, що помилково можуть стратити невинного. Смертна кара – такий вид кари, який не має допускати помилки, тому що це процес, що неможливо повернути назад у разі помилки [3].

У судовій системі іноді буває таке, що невинного карають за злочин, який він не робив, і якщо це покарання наприклад ув'язнення, то у разі доказу невинності особи його випускають з в'язниці, якщо ж до нього використати смертну кару, то

навіть у разі доказу невинності покараної особи, якщо її вже стратили, то це буде фатальна, та дуже тяжка помилка, яку вже не виправити. Це дуже вагомий аргумент проти смертної кари. Інший вагомий аргумент проти - це те, що смертна кара є порушенням прав людини тобто використання смертної кари порушує основні права людини, зокрема право на життя та право на свободу від жорстокого, нелюдського або виразного неправильного поводження з нею. Це важливо враховувати з точки зору гуманних цінностей, моральних цінностей, а також загальних принципів правосуддя [3]. Вважаю це дуже вагомим аргументом проти, що смертна кара часто вважається непропорційною відносно важкості злочину.

Деякі категорії злочинів, за якими застосовується смертна кара, можуть бути менш важкими або менш небезпечними, ніж інші злочини, за якими смертна кара не передбачається. Наприклад у деяких країнах смертна кара може бути передбачена за крадіжку, що абсолютно точно не є відносним покарання до вчинку подібного роду. Якщо й застосовувати смертну кару, то потрібно чітко визначити злочини, які будуть відносні та справедливі у порівнянні з таким видом покарання, як смертна кара. Також аргументом проти є те, що засуджені до смертної кари не мають можливості покаятися або виправити свої дії через смерть. Існують альтернативні методи покарання, такі як довічне ув'язнення, які дозволяють засудженим виправити свої помилки та перевиховатися. Доволі часто смертна кара буде дорожче в економічному аспекті, ніж навіть довічне утримання, через довгий судовий процес та апеляційні процедури щодо нього [3].

Моральний аспект: вважається також одним із головних аргументів проти смертної кари. Так як багато людей вважають, що смертна кара суперечить основним моральним принципам, наприклад таким, як повага до життя, милосердя та правосуддя. Вони вважають, що смертна кара підривує гуманітарні цінності та несправедлива з точки зору моральності. Ці аргументи проти смертної кари демонструють складність та різноманітність поглядів на цю тему

в сучасному суспільстві. Це питання залишається предметом живої дискусії та дебатів з метою забезпечення більш справедливого та гуманного правосуддя [3]. Сучасні тенденції у сфері смертної кари свідчать про поступове зміцнення міжнародного консенсусу на користь відмови від цього виду покарання або, принаймні, його обмеження. Тенденції свідчать про поступовий рух у бік відмови від смертної кари та пошуку більш гуманних та справедливих методів покарання [2]. Однак, не дивлячись на це, смертна кара залишається складною та контроверсійною проблемою у багатьох країнах світу [3].

Висновок: Сучасний світ стоїть перед важливими викликами у сфері правосуддя та покарання, серед яких виникає питання про застосування смертної кари. Розглядаючи різноманітні аспекти цього питання, ми можемо зробити декілька важливих висновків. По-перше, смертна кара продовжує залишатися складною та контроверсійною темою, яка викликає глибокі моральні, етичні та правові роздуми. Незважаючи на довгу історію її застосування, досі немає консенсусу щодо її ефективності, справедливості та сумнівів щодо її сумнівної згідності з правами людини. По-друге, незважаючи на те, що деякі країни залишаються прихильниками смертної кари, глобальна тенденція свідчить про поступову відмову від неї або обмеження її застосування. Це відображає зростаюче розуміння неефективності та несправедливості цього виду покарання, а також підтверджує зростання гуманістичних цінностей у сучасному світі. По-третє, альтернативні методи покарання, такі як довічне ув'язнення без можливості виходу на свободу та реабілітаційні програми набувають все більшого значення та підтримки. Ці методи спрямовані на відновлення правопорядку та перевиховання засуджених, вважаються більш гуманними та ефективними, ніж смертна кара, та відображають рух суспільства до більш справедливих та гуманітарних цінностей. У світлі цих роздумів, можна зробити висновок, що смертна кара залишається складною проблемою, яка вимагає глибокого аналізу та обговорення. Інноваційні підходи до правосуддя та покарання, які базуються на гуманістичних цінностях та поваги до прав людини, можуть виявитися більш

ефективними у забезпеченні справедливості та безпеки для всіх членів суспільства. Розуміння та обговорення різноманітних аспектів цієї проблеми є ключем до розвитку сучасного правосуддя, яке відповідає потребам і цінностям сучасного суспільства.

Джерела і література

1. Сайт Wikipedia «Смертна кара» URL: (https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BC%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%BD%D0%B0_%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%A1%D0%BC%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%BD%D0%B0_%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B0_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96)
2. Сайт «CHAS.NEWS» URL: (<https://chas.news/current/istoriya-smertnoi-kari-za-scho-zasudzhuyut-i-de-dosi-zastosovuyut>)
3. Сайт «Радіо Свобода» URL: (<https://www.radiosvoboda.org/a/24742987.html>)

Kisarov-Dagner Oleh

Group 1291

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

olegkisarovdagner@gmail.com

Shapovalova I.V.

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of Psychology, Philosophy and Social and Humanitarian Sciences Admiral Makarov

National University of Shipbuilding Mykolaiv, Ukraine

iryna.shapovalova@nuos.edu.ua

Ethical arguments "for" and "against" the death penalty

The report highlights the ethics of the death penalty and the arguments «for» and "against" the death penalty. Considered issues of ethics and relationships countries and society to the problem of the death penalty.

Key words: *death penalty, ethics, arguments, countries, history, punishment.*

Кравченко Р.К.

Група 5141м

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

roman.levonson@gmail.com

Кравчук О.Ю.

кандидат політичних наук, доцент

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

kraffchuk@email.ua

Генеративний штучний інтелект та руїни піраміди Маслоу

Проаналізовано поточний стан розвитку генеративного штучного інтелекту, наведено очікувані терміни виникнення штучного інтелекту загального призначення. Визначено ризики, що несе дана технологія з точки зору задоволення людських потреб за класифікацією Абрагама Маслоу.

Ключові слова: Штучний інтелект, AGI, економіка, утопія, людські потреби, етичні ризики.

В останні роки та місяці людство спостерігало колосальний прогрес у сфері генеративного штучного інтелекту (ШІ) різноманітних призначень. Великі мовні моделі (LLM), моделі трансляції тексту у зображення, голос і музику, сервіси на кшталт ChatGPT, MidJourney, GitHub Copilot, Meta AudioCraft – все це вже зараз стрімко стає частиною повсякденного життя кожної людини.

Це й не дивно, потенціал технології складно переоцінити. Дослідження показують, що вже сьогодні в США лише LLM здатні автоматизувати певні робочі завдання, передбачувані більшістю професій. Близько 19% професій може бути автоматизовано як мінімум на 50%. Навіть якщо зупинити розвиток

машинного навчання прямо зараз, його вплив на економіку збережеться і збільшуватиметься в міру розробки супутніх технологій та їх впровадження [1].

Проте робота у цій сфері не припиняється та об'єктивних перешкод на шляху подальшого розвитку не простежується. Наука як ніколи близько підійшла до створення Artificial General Intelligence (AGI) – генеративного ШІ загального призначення, здатного виконувати широкий спектр завдань, від публіцистики та драматургії, до природничих наук та управління підприємством.

Результати опитувань фахівців у сфері ШІ щодо конкретні терміни появи AGI відрізняються, проте переважна більшість респондентів упевнена, що це станеться в цьому столітті. Швидше за все, в першій його половині [2].

Так чи інакше, наслідки такого прориву будуть всеосяжними. Якщо AGI буде створено, якщо буде вирішена проблема його контролю, якщо вигоди від його роботи будуть розділені достатньо справедливо, нас чекатиме ера небаченого економічного розквіту.

Навіть AGI, що володіє інтелектом людського рівня, значно перевершуватиме людину у швидкості міркувань за рахунок можливості миттєвого доступу в інтернет, відсутності втоми, хвороб, труднощів з мотивацією тощо. AGI стане універсальним рішенням для будь-якої галузі економіки, фактично звільнить людей від необхідності працювати спочатку інтелектуально, а потім і фізично.

Більше того, на думку експерта з безпеки ШІ Роберта Майлза, виникнення AGI може стати ключем до вирішення таких викликів, як бідність та глобальне потепління. Слово «утопія» у побутовому спілкуванні зазвичай має глузливу конотацію, але здається, що кращого терміна для опису такого майбутнього не підібрати [3].

Що ж, як було сказано вище, така «утопія» можлива за двох припущень – AGI має бути контрольований і вигоди мають бути розділені досить справедливо. Це дві великі проблеми технічного та політико-правового характеру відповідно, обидві далекі від вирішення. Однак, навіть якщо

припустити, що вони зрештою будуть вирішені, без встановлення додаткових етичних стримувань такий світ навряд чи можна буде назвати «утопічним» у якомусь сенсі, окрім економічного.

Відповідно до теорії мотивації, запропонованої Абрахамом Маслоу, у роботі «Мотивація та особистість», людські потреби можна розділити на п'ять основних категорій: фізіологічні, потреби у безпеці, соціальні, потреби у повазі та потреби самореалізації [4, с.35-51].

Покриваючи базові потреби людини, AGI стане перешкодою для адекватного задоволення інших.

Так, наприклад, AGI буде здатний задовільнити потребу людини у соціалізації без залучення живих людей. Вже сьогодні набирають популярності сервіси на кшталт *kurid.ai*, що надають можливість вступити у стосунки з правдоподібною дівчиною емульованою штучним інтелектом. Такий партнер, на відміну від біологічної альтернативи, завжди доступний до взаємодії, приділяє увагу лише користувачеві і прагне підлаштуватися під його побажання [5].

Питання самореалізації та самоактуалізації для людей епохи AGI може стати зовсім нерозв'язним. Навряд чи можна казати про можливість якихось досягнення, якусь повагу, виконання якоїсь осмисленої роботи та реалізації особистого потенціалу, якщо вся соціально значуща робота довірена машині. Втративши можливість працювати, людство неминуче зіткнеться з почуттям того, що його приручили подібно до домашньої кішки.

Показово, що однією з перших професій, що потрапила під каток генеративного ШІ, стала професія художника-ілюстратора. Професія, яка традиційно давала людям простір для самореалізації, і яку, як вважалося, ніколи не зможуть автоматизувати.

Концепт-дизайнер Стівен Запата у відео-есе "The End of Art: An Argument Against Image AIs" припускає, що на нас чекає епоха так званого "замовного мистецтва". Генеративний ШІ, вбудований у соціальні мережі, буде здатний створювати пісні, картини та розповіді про конкретні події, що відбуваються з

людиною, чи то курорт, чи то втрата близької людини. Такі глибоко персоналізовані "витвори мистецтва" будуть здатні зачепити будь-кого за живе, а для їх створення не потрібно буде ні звертатися до митців, ні працювати самостійно. Стівен стверджує, що соціальні мережі захлисне потік такого контенту так, що "навіть ваша мати не зможе знайти в цьому потоці *вашу* роботу" [6].

З цієї точки зору, «утопія», описана раніше, набуває карикатурних рис, починає бути схожою на щось середнє між суспільством зорельоту «Аксіома» з анімаційного фільму «ВОЛЛ·І» і Нейро-інтерактивною Симуляцією з художнього фільму «Матриця».

ВИСНОВКИ. Звичайно, неможливо заперечити гігантські вигоди, які може створювати AGI. Але, навіть у разі справедливості припущень щодо безпеки ШІ, зроблених у даній статті, AGI все ще нестиме великі етичні ризики, що вимагають грамотного регулювання. І хоча конкретний зміст таких регулювань потребує досліджень та обговорення, без них людству навряд чи вдасться побудувати здорове суспільство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Eloundou, Tyna, et al. "GPTs Are GPTs: An Early Look at the Labor Market Impact Potential of Large Language Models." 17 Mar. 2023.
2. Grace, Katja, et al. "When Will AI Exceed Human Performance? Evidence from AI Experts." 24 May 2018.
3. Miles, Robert. AGI Safety and Alignment with Robert Miles. 31 Jan. 2021, www.machine-ethics.net/podcast/agi-safety-and-alignment-with-robert-miles/. Accessed 12 Dec. 2023.
4. Maslow, Abraham H. Motivation and Personality. New York, Harper & Row, 1970, pp. 35–51.
5. Martin, Daniel. "Exploring the World of AI Girlfriends: A Glimpse into the Future of Relationships." www.unite.ai, 22 Nov. 2023, www.unite.ai/ai-girlfriends/. Accessed 12 Dec. 2023.

6. Zapata, Steven. "The End of Art: An Argument against Image AIs." [www.youtube.com](https://www.youtube.com/watch?v=tjSxFAGP9Ss), 18 Oct. 2022, www.youtube.com/watch?v=tjSxFAGP9Ss. Accessed 12 Dec. 2023.

Kravchenko R.K.

Group 5141m

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

roman.levonson@gmail.com

Kravchuk O.Yu.

Candidate of Political Science, Associate Professor

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

kraffchuk@email.ua

Generative artificial intelligence and the ruins of maslow's pyramid

The current state of development of generative artificial intelligence is analyzed, the expected terms of the emergence of general-purpose artificial intelligence are given. The risks posed by this technology in terms of meeting human needs according to Abraham Maslow's classification are determined.

Keywords: *Artificial intelligence, AGI, economics, utopia, human needs, ethical risks.*

УДК 342.1

Кубінець І. М.

41 група, Миколаївський навчально-науковий інститут права

Національний університет «Одеська юридична академія»

Миколаїв, Україна

kubinecinna1812@gmail.com

Ворчакова І. Є.

кандидат політичних наук, доцент кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін

Національний університет кораблебудування імені Адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

vorchakova@ukr.net

Особливості формування іміджу адвоката

Робота присвячена розкриттю питань, що пов'язані із певною специфікою професійної діяльності адвоката. Вказуються основні характеристики, які формують імідж адвоката. Показуються фактори, від яких залежить позитивний імідж адвоката.

Ключові слова: імідж адвоката, професійна компетентність, адвокатська діяльність, професіоналізм.

Професійний імідж адвоката є актуальним питанням у сучасній науковій дискусії. Він охоплює різноманітні принципи, які є частиною професійної діяльності адвоката.

При здійсненні своїх повноважень адвокат користується всіма правами та виконує всі обов'язки, надані йому законом, відповідно до принципів статусу та основних обов'язків діяльності адвокатури, їх основних обов'язків та діяльності, визначених Конституцією України, Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та іншими нормативно-правовими актами. Іншими словами, адвокат здійснює свою діяльність в рамках правил адвокатської етики. Цим встановлюється єдина система стандартів оцінки етичних аспектів поведінки адвокатів. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначає дотримання правил адвокатської етики як одного з основних обов'язків адвоката. Правила професійної етики адвокатів покликані об'єднувати традиції та досвід адвокатів України [1, с. 18].

Формування іміджу адвоката включає такі ключові ознаки:

1. професійна компетентність. Більшість клієнтів будуть звертатися до адвоката із поглибленими знаннями, досвідом та професіоналізмом в своїй галузі;

2. комунікабельність. Запорукою успішного адвоката є вміння спілкуватися з клієнтами та іншими учасниками справи. Вони повинні пояснювати складні питання та спокійно реагувати на критику;

3. довіра та надійність. Адвокати повинні дотримуватися високих стандартів професійної етики, зберігати конфіденційність і діяти в інтересах своїх клієнтів;

4. професійний вигляд та етика. Зовнішній вигляд і вимова також справляє враження на оточуючих. Тому діловий стиль, акуратна постава і відповідний одяг допоможуть побудувати довіру і завоювати авторитет;

5. маркетинг і просування. Використання сучасних маркетингових стратегій, таких як створення власного веб-сайту, активність у соціальних мережах та відвідування конференцій і семінарів, також може допомогти залучити більше клієнтів і покращити професійний імідж;

6. співпраця зі ЗМІ та громадськістю. Виступи у ЗМІ, публікації у фахових виданнях та участь у громадських благодійних заходах можуть допомогти підвищити авторитет та обізнаність громадськості про адвоката;

7. спеціалізація та особистість. Адвокат може підвищувати свою експертність у певній галузі права за допомогою різних курсів або спілкуванням із фахівцями із закордону. Також повинен дотримуватися особистих якостей таких як чесність, наполегливість, відданість та стриманість у справі [2].

Підводячи підсумки можемо зазначити, що у сучасному суспільстві імідж адвоката стає більш важливим фактором успіху у його практиці. Розвиток позитивного іміджу має ґрунтуватися на професіоналізмі, етиці та високих стандартах поведінки, які сприяють побудові довгострокових довірливих відносин з клієнтами та громадськістю. Як представник закону, адвокат повинен усвідомлювати, що їхнє ім'я має важливий вплив на сприйняття адвокатської

професії в цілому та на репутацію цієї професійної групи. Таким чином, формування іміджу адвоката є складним процесом, який вимагає поєднання професіоналізму, етики та високих стандартів поведінки.

Список використаних джерел

1. Denysovskiy M., Sivitska H. Professional ethics of a lawyer. Galician Studies: Law Sciences. 2023. No. 2. P. 17–21.
2. Поведінка адвоката у соціальних мережах: окремі вимоги, пов'язані із дотриманням норм адвокатської етики. Вища школа адвокатури НААУ. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/povedinka-advokata-u-sotsialnyh-merezhah-okremi-vymogy-pov-yazani-iz-dotrymannyam-norm-advokatskoyi-etyky>

Vorchakova I.

PhD in Political Science, associate professor

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

vorchakova@ukr.net

Features of advocate image formation

The work is devoted to the disclosure of issues related to certain specifics of a lawyer's professional activity. The main characteristics that shape the image of a lawyer are indicated. The factors on which the positive image of a lawyer depends are shown.

Keywords: *lawyer's image, professional competence, advocacy, professionalism*

УДК 314/316

Купінець Л. К.

Група 2111

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

levkupin@gmail.com

Шаповалова І. В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри
психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін

Національного університету кораблебудування

імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

e-mail: iryna.shapovalova@nuos.edu.ua,

ПРОБЛЕМА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Проведено дослідження ключових проблем штучного інтелекту (ШІ) у процесі його розвитку та застосування, а також визначені можливі шляхи вирішення цих проблем.

Ключові слова: *штучний інтелект (ШІ), технології, комунікації, приватність, безпека.*

Актуальність теми. У сучасному світі штучний інтелект (ШІ) здійснює перехід з концепції майбутнього на реальність. Його вплив на різні сфери суспільного життя стає все більш очевидним. Зі стрімким розвитком технологій, що ґрунтуються на штучному інтелекті, виникають як нові можливості, так і нові виклики для людства.

Проблема штучного інтелекту стає перед нами як нагадування про необхідність усвідомлення потенційних ризиків і проблем, а також пошуку ефективних шляхів їх вирішення.

Таким чином, вивчення проблеми штучного інтелекту є актуальним для наукової спільноти, бізнесу, влади та суспільства в цілому з метою забезпечення ефективного та безпечного впровадження цих технологій у майбутньому.

Мета: висвітлити ключові проблеми, що виникають у процесі розвитку та застосування штучного інтелекту, а також визначити можливі шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. У Державному стандарті України ДСТУ 2938-94 «Системи оброблення інформації», штучний інтелект — це здатність систем оброблення даних виконувати функції, що асоціюються з інтелектом людини, тобто логічне мислення, навчання та самовдосконалення [3].

Сьогодні системи штучного інтелекту активно використовуються в різноманітних галузях: комунікація, промисловість, сільське господарство, медицина, транспорт, освіта, наука, побут, військова сфера та інші [4, с. 52].

Однак широке використання штучного інтелекту призводить до появи ряду проблем, з якими людству доведеться боротися ще не один десяток років.

Одна з головних проблем полягає у розробці ШІ, які були б здатні адекватно моделювати людське мислення та прийняття рішень в різних сферах життя. Необхідно розвивати системи, які вміють адаптуватися до змінних умов та забезпечувати ефективну роботу в реальному часі.

Ще одна важлива проблема — це етичні аспекти використання ШІ. Зростання автономності систем штучного інтелекту може породжувати етичні дилеми, такі як відповідальність за прийняття рішень, безпека даних та приватність особистої інформації.

Крім того, існує проблема виникнення алгоритмічного упередження, коли системи ШІ можуть виявляти певні тенденції або виконувати дискримінаційні дії через неправильне навчання на основі вхідних даних.

Варто сказати, що нові технології штучного інтелекту змінили ринок праці по всій планеті. Роботодавці та держави отримали можливість економити величезні кошти на оплаті людям за їхню роботу. Розумні машини вже здатні блефувати, розпізнавати та перекладати людську мову. Кожного тижня з'являються нові досягнення у комп'ютерних програмах, які вміють ставити медичні діагнози, малювати як митці-генії, виконувати музику та генерувати

текст.

У майбутньому ці зміни можуть ліквідувати сотні мільйонів робочих місць, оскільки люди все частіше передаватимуть частину своїх обов'язків та рутинних завдань машинам, що дозволить їм зосередитися на інших процесах своєї життєдіяльності [1, с. 102-103].

Також до проблем ШІ можна віднести питання про ефективність та надійність цих систем, їх здатність до вирішення складних завдань та уникнення помилок у процесі прийняття рішень [2, с. 126].

Які ж існують шляхи розв'язання проблем штучного інтелекту?

Перш за все, потрібно розробляти й впроваджувати етичних норми, які регулюватимуть поведінку та правила використання штучного інтелекту. Це охоплює обмеження використання штучного інтелекту в потенційно небезпечних сферах, таких як зброя, а також забезпечення захисту приватності та безпеки даних.

По-друге, необхідне урядове регулювання та створення законодавства, спрямованого на контроль розвитку та застосування штучного інтелекту. Тобто, створення механізмів ліцензування для розробників штучного інтелекту, а також введення обмежень на використання штучного інтелекту в певних сферах. Більш того, це може бути й співпраця між країнами та міжнародними організаціями для розв'язання спільних проблем і розробки міжнародних стандартів та протоколів з використання штучного інтелекту [1, с. 103].

По-третє, пріоритетним є інвестування в дослідження та розвиток штучного інтелекту, а також освітні програми для підготовки спеціалістів у галузі ШІ, які зможуть працювати над вирішенням його проблем [4, с. 52-53].

Зазначені підходи можуть сприяти усуненню проблем, пов'язаних з розвитком та використанням штучного інтелекту, та допомогти створити більш безпечне та ефективне середовище для розвитку цієї технології.

Висновки. Отже, проблема штучного інтелекту відкриває широкий спектр питань, які потребують уважного вивчення та розгляду. Розвиток цієї галузі

технологій відбувається у швидкому темпі, але разом з цим виникають й серйозні проблеми. Необхідно зосередити увагу на забезпеченні безпеки та конфіденційності даних, розробці стандартів для використання штучного інтелекту, а також на підготовці суспільства до змін, які несе впровадження нових технологій.

Якщо ж залишити все так як є, то поступово, межа між тим, що виконується людиною, і тим, що виконується машиною, стане все більш розмитою.

Список використаних джерел

1. Бризгалов М., Новікова Н. Проблема штучного інтелекту. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи К.*, 2019. № 3. С. 102-104.
2. Бусол О.Ю. Потенційна небезпека штучного інтелекту. *Інформація і право*. 2015. № 2(14). С. 121-128.
3. ДСТУ 2938-94. Системи оброблення інформації. Основні поняття. Терміни та визначення (ISO 2382-1:1993, NEQ). URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=77434 (дата звернення: 20.03.2024).
4. Мар'єнко М., Коваленко В. Штучний інтелект та відкрита наука в освіті. *Фізико-математична освіта*. 2023. №38(1). С. 48–53.

Kupinets L. K.

Group 1211

Admiral Makarov National University of Shipbuilding,

Mykolayiv, Ukraine

[*levkupin@gmail.com*](mailto:levkupin@gmail.com)

Shapovalova I. V.,

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of Psychology, Philosophy and Social and Humanitarian Sciences, Admiral

Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

iryna.shapovalova@nuos.edu.ua

The problem of artificial intelligence

The study of the key problems of artificial intelligence (AI) in the process of its development and application was carried out, as well as to determine possible ways of solving these issues.

Keywords: *artificial intelligence (AI), technologies, communications, privacy, security.*

УДК 314/316

Лук'яненко І.Д.

Група 1221

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

ivanlukanenko2005@gmail.com

Шаповалова І. В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри
психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін

Національного університету кораблебудування

імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

iryna.shapovalova@nuos.edu.ua

Штучний інтелект: можливості та виклики

У статті розглядається феномен штучного інтелекту, його розвиток та вплив на різні сфери суспільного життя, включаючи безпекову складову ШІ для населення країн. Визначені плюси і мінуси ШІ для розвитку та подальшого існування людства.

Ключеві слова: *штучний інтелект, етика, безпека даних, біас, автоматизація, психологічні аспекти, кіберзагрози, технологічний прогрес.*

Проблеми штучного інтелекту є актуальними та важливими для розвитку сучасної науки та технологій.

Штучний інтелект (ШІ) - це розділ комп'ютерної лінгвістики та інформатики, який швидко розвивається, і зосереджений на розробці інтелектуальних машин, здатних виконувати завдання, які зазвичай потребують людського інтелекту. Ці завдання можуть варіюватися від простих дій, таких як розпізнавання мови чи зображень, до більш складних завдань, як ігри чи водіння автомобіля [1].

Розвиток штучного інтелекту має своїми наслідками як ряд прогресивних явищ для суспільства, так й великі ризики, окреслимо деякі із них:

1. Етичні питання ШІ: розвиток штучного інтелекту викликає серйозні етичні дилеми, такі як питання про відповідальність за дії автономних систем, можливість порушення приватності та безпеки даних, ефекти біасу у рішеннях, а також потенційні загрози для робочих місць через автоматизацію процесів [2].
2. Психологічні аспекти: вивчення впливу штучного інтелекту на психіку та соціальні відносини людей стає все більш актуальним. Питання про спілкування між людиною та машинами, вплив автоматизації на сприйняття роботи та мотивацію людей, а також ризики залежності від технологій потребують уваги.
3. Безпека і кіберзагрози: розвиток штучного інтелекту відкриває нові можливості для кіберзлочинців та кібератак. Питання кібербезпеки стають надзвичайно важливими, оскільки застосування штучного інтелекту може підвищити складність та масштаб кіберзагроз[2].
4. Технологічний прогрес: постійний розвиток та вдосконалення алгоритмів штучного інтелекту веде до нових можливостей у сферах автоматизації, медицини, транспорту, фінансів тощо. Проте цей швидкий технологічний прогрес може породжувати нові економічні й соціальні нерівності [2].
5. Моральні питання: питання про моральність використання штучного інтелекту

у військовій сфері, управлінні ринками чи політиці, а також можливість створення сильних штучних інтелектів, які вийдуть із-під контролю, вимагають серйозного обговорення [2].

6. Економічні наслідки: розвиток штучного інтелекту відкриває перспективи автоматизації багатьох видів робіт, що може призвести до збільшення безробіття та ризику виникнення нових соціальних нерівностей через втрату робочих місць.

7. Легітимність рішень: алгоритми штучного інтелекту можуть приймати рішення на основі великої кількості даних, але інколи ці рішення можуть бути неясними для людини. Питання прозорості та можливості пояснення дій алгоритмів стають важливими в контексті довіри користувачів [2].

8. Соціокультурні та юридичні аспекти: штучний інтелект впливає на розвиток суспільства, культури та правової системи. Питання про авторство та власність даних, відповідальність за штучний інтелект та його дії, а також можливість використання штучного інтелекту у сферах, де раніше відсутні були автоматизовані рішення, потребують уваги. [2]

9. Екологічні аспекти: розвиток штучного інтелекту зумовлює зростання обсягів обчислень та використання енергії, що може мати негативний вплив на навколишнє середовище. Питання енергоефективності та екологічної стійкості технологій штучного інтелекту важливі для збереження природних ресурсів. [2]

10. Обмеження та зміна людської ідентичності: Використання штучного інтелекту у різних сферах може породжувати питання про те, як ці технології впливають на ідентичність людини, її свободу, креативність та способи мислення. [2]

11. Глобальний вплив штучного інтелекту: розвиток штучного інтелекту має світовий вплив на всі сфери життя, включаючи економіку, політику, медицину, освіту та інші галузі. Як зберегти баланс між розвитком технологій та захистом інтересів і прав людини на різних рівнях? [2]

12. Соціальна справедливість: штучний інтелект може викликати нові форми дискримінації, особливо в механізмах прийняття рішень, які можуть бути

несправедливими для певних соціальних груп. Важливо забезпечити справедливе та рівноправне використання штучного інтелекту. [2]

13. Застосування у військовій сфері:

Штучний інтелект може бути використаний для створення автономних збройних систем, що може породити безпекові загрози та провокації у міжнародних відносинах. Штучний інтелект може бути використаний для створення автономних збройних систем, що може породити безпекові загрози та провокації у міжнародних відносинах [2].

14. Залежність від даних: штучний інтелект потребує великої кількості якісних даних для навчання своїх моделей, що може бути важким завданням для деяких галузей або регіонів. Штучний інтелект потребує великої кількості якісних даних для навчання своїх моделей, що може бути важким завданням для деяких галузей або регіонів. [2].

15. Спроможність до самонавчання:

У багатьох випадках штучний інтелект може недостатньо ефективно навчатися новим концепціям або змінювати свої моделі під впливом нових даних. [2]

16. Відсутність повноцінного розуміння та свідомості в машинах. Хоча сучасні системи штучного інтелекту можуть виконувати складні завдання та навіть видавати враження розумного розуміння, вони не мають справжньої свідомості або самосвідомості, як це робить людина. [2].

Отже, проблеми штучного інтелекту охоплюють широкий спектр питань, від етичних та психологічних аспектів до технологічного прогресу та моральних дилем. Розв'язання цих проблем потребує комплексного підходу та уваги з боку науковців, розробників технологій, психологів та суспільства в цілому.

13 березня 2024 р. Європейський парламент ухвалив перший у світі закон про штучний інтелект, який має забезпечити безпеку і дотримання прав громадян. За відповідний документ проголосували 523 євродепутати.

Мета закону – захист фундаментальних прав, демократії, верховенства

права та сталості довкілля від високоризикованого ШІ з одночасним стимулюванням інновацій. Положення закону встановлюють зобов'язання щодо ШІ на основі його потенційних ризиків і рівня впливу. Нові правила передбачають заборону на певні застосунки ШІ, які загрожують правам громадян. Серед них, зокрема, системи біометричної категоризації, що ґрунтуються на чутливих характеристиках, а також нецільове збирання зображень обличч з інтернету або записів камер відеоспостереження для створення баз даних розпізнавання обличч.

Закон передбачає заборону на використання систем біометричної ідентифікації (RBI) правоохоронними органами, за винятком деяких визначених ситуацій.

Також передбачені чіткі зобов'язання для інших систем штучного інтелекту з високим рівнем ризику через їхню значну потенційну шкоду здоров'ю, безпеці, основним правам, навколишньому середовищу, демократії та верховенству права.

Системи штучного інтелекту загального призначення (GPAI) і моделі GPAI, на яких вони базуються, повинні відповідати певним вимогам прозорості, включаючи дотримання законодавства ЄС про авторське право.

Крім того, штучно згенеровані зображення, аудіо- чи відеоконтент ("дипфейки") мають бути чітко позначені як такі. [3]

Закон ЄС про штучний інтелект встановлює важливий прецедент, спрямований на забезпечення відповідального та етичного розвитку та використання ШІ. Він зосереджений на захисті прав громадян, демократії та навколишнього середовища, одночасно заохочуючи інновації.

Список використаних джерел

1. Штучний інтелект [Електронний ресурс]:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D1%82%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82

2. Штучний інтелект і людина: загрози і можливості [Електронний ресурс]: <https://www.radiosvoboda.org/a/shtuchnyi-intelekt-zagrozy-i-mozhlyvisti/31145992.htm>
3. Європарламент ухвалив перший у світі закон про обмеження штучного інтелекту [Електронний ресурс]: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/03/13/7446314/>

Lukyanenko I.D.

Group 1221

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

ivanlukanenko2005@gmail.com

Shapovalova I.V.

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department

of Psychology, Philosophy and Social and Humanities

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

iryna.shapovalova@nuos.edu.ua

Artificial intelligence: opportunities and challenges

The article examines the phenomenon of artificial intelligence, its development and impact on various spheres of social life, including the security component of AI for the population of countries. Pros and cons of AI for the development and further existence of mankind are identified.

Keywords: *artificial intelligence, ethics, data security, bias, automation, psychological aspects, cyber threats, technological progress.*

Петренко К. О.

Група 1241

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв , Україна

Kpetrenko847@gmail.com

Шаповалова І. В.,

кандидат філософських наук, доцент кафедри
психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін

Національного університету кораблебудування

імені адмірала Макарова

Миколаїв , Україна

e-mail: iryna.shapovalova@nuos.edu.ua

Вплив соціальних мереж на молодь

Проведено наукове дослідження різноманітних аспектів впливу соціальних мереж на молодих людей. Визначено ефективних стратегій підтримки та захисту молоді в цифровому середовищі.

Ключові слова: соціальні мережі, Інтернет, молодь, онлайн-спілкування, цифрове середовище, засоби масової комунікації.

Актуальність теми дослідження. На сьогоднішній день проблематика соціальних мереж є дуже актуальною та важливою через все більшу роль, яку вони відіграють у житті сучасної молоді. Соціальні мережі стали не лише платформою для спілкування, але й важливим інструментом формування ідентичності, структурування соціальних взаємин та розвитку різних аспектів особистості.

У зв'язку з цим, дослідження впливу соціальних мереж на молодь є надзвичайно важливим для розуміння цих процесів та розробки ефективних

стратегій підтримки та захисту молоді в цифровому середовищі.

Мета: дослідження різноманітних аспектів впливу соціальних мереж на молодь.

Виклад основного матеріалу. Сучасна молодь, занурена в епоху діджиталізації та цифрових технологій, неминуче відчуває великий вплив соціальних мереж у своєму повсякденному житті. Вона активно сприймає інформацію, використовуючи засоби масової комунікації, а також за допомогою соціальних мереж в Інтернеті.

Спілкування в соціальних мережах створює особливий віртуальний простір з характерним для нього видом спілкування та новими правилами. Цей простір може задовольняти потреби у спілкуванні та моральній підтримці, особливо для молоді, яка шукає втіхи та втечі від проблем реального життя.

Потреби підлітків включають бажання самостійності, визнання, спілкування, приналежність до групи, володіння знаннями та відчуття контролю. Більшість молодих людей використовують Інтернет для пошуку корисних відомостей, новин, здійснення покупок, а також для розваг, таких як скачування музики і фільмів. Це лише кілька з потреб, які відображають важливі аспекти соціалізації підлітків через соціальні мережі [4].

Також соціальні мережі виступають значним майданчиком для реалізації потреби в самореалізації. Наприклад, стати відомим і знайдення шляхів до успіху стають більш доступними, оскільки для цього не потрібні значні витрати на рекламу або піар, що робить цей процес більш реалістичним та досяжним для багатьох. Серед таких соцмереж можна виділити Instagram, Telegram, Facebook, Viber чи TikTok,

Активність особистості, яка проявляється у бажанні постійно розширювати сферу власної діяльності, за допомогою спілкування в соціальних мережах стає особливою. Воно не лише адаптується до умов, але й перетворює їх. Саме спілкування в мережі впливає на емоції, розкриває характер та сутність особистості, і хоча це можна помітити лише при вербальній комунікації з

людиною, інтернет-спілкування надає цьому новий вимір.

Останні дослідження вказують на зростання реєстрації в соціальних мережах, зробивши онлайн-спілкування більш активним, ніж коли-небудь. Проте, це супроводжується ризиком кризових форм соціалізації через Інтернет, таких як негативні залежності, компульсивна віртуальна поведінка та занурення у внутрішні переживання. Ці явища можуть сприяти зростанню агресивної поведінки у реальному світі та засвоєнню асоціальних, антиправових установок [5].

Спілкування в мережі формує специфічний простір, де правлять свої закони та норми. Деякі молоді люди, особливо підлітки, у своїй активності в соціальних мережах можуть здаватися занадто амбітними. Вони намагаються набрати якомога більше друзів, і це часто призводить до того, що список їх контактів налічує від кількох сотень до кількох тисяч осіб. З таким числом «друзів» стає неможливо вести повноцінні розмови або навіть привітати кожного із них з днем народження. Більшість з таких «друзів» можуть бути абсолютно незнайомими людьми [2, с. 5-6].

Варто сказати, що надмірне використання соціальних мереж може призвести до втрати соціальних контактів, порушення сну, відчуття самотності, замкненості та роздратування у реальному спілкуванні [1, с. 22]. Втрата навичок мовного і невербального спілкування, а також невиконання власних обов'язків також можуть виникнути внаслідок цього [2, с. 6].

Боротьба з залежністю від соціальних мереж - це складний процес, але можливий. Основний крок - визнати проблему і розпочати пошук шляхів її вирішити. Потрібно зменшити час перебування у соцмережах та зосередитися на реальних справах - хобі, прогулянки на свіжому повітрі, живе спілкування з друзями, родиною тощо. При безвихідній ситуації - варто звернутися за допомогою до психолога [4].

Висновки. Отже, сьогодні соціальні мережі відіграють суттєву роль у житті молоді, надаючи їм можливість спілкуватися, ділитися інформацією та

взаємодіяти з іншими користувачами. Відбувається процес формування нового типу соціального індивіда – «Homo virtualis», тобто людини, орієнтованої на віртуальність. Однак разом з безліччю переваг, соціальні мережі також вносять ризики для психічного здоров'я та емоційного благополуччя молоді, включаючи залежність, тривожність, депресію, а також вплив на якість сну та самооцінку.

Тому важливо збалансувати користування соціальними мережами з реальним життям, встановлюючи межі, зосереджуючись на позитивних аспектах та шукаючи підтримку та допомогу у випадку потреби.

Список використаних джерел

1. Вакуліч Т.М. Інтернет-залежність як новий вид адитивної поведінки. *Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова. Серія: «Психологія»*. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. Вип. 7(31). С. 22.
2. Варивода К.С. Позитивні й негативні аспекти взаємодії сучасної молоді в соціальних мережах. *Журнал Науковий огляд*. № 7 (17). 2015. С. 1-16.
3. Глущенко С.Д. Соціально-психологічні особливості Інтернет-аддиктивної поведінки особистості. *Молодь: освіта, наука, духовність: тези доповідей*. Ч. I. Київ: Університет «Україна», 2008. 547 с.
4. Кучер О.В. Вплив соціальних мереж на формування особистості підлітків. Могилів-Подільський. 2019. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01009les-5006.docx.html> (дата звернення: 04.03.2024).
5. Педич Д.І. Вплив соціальних мереж на соціалізацію молоді. URL: <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/d862b5d6-53df-49bd-b555-c1d40658b46e/content> (дата звернення: 06.03.2024).

Petrenko K. O.

Group 1241,

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine
kpetrenko847@gmail.com

Shapovalova I. V.

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of Psychology, Philosophy and Social and Humanitarian Sciences Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
iryna.shapovalova@nuos.edu.ua

Influence of social networks on youth

A scientific study of various aspects of the influence of social networks on young people was conducted. Effective strategies for supporting and protecting young people in the digital environment have been identified.

Keywords: *social networks, Internet, youth, online communication, digital environment, mass communication.*

УДК 378.147:37.026

Стецюк В.В

група 2147ст, Навчально-науковий інститут комп'ютерних наук та управління проектами

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

valerastetsiuk3546@gmail.com

Шаповалова І. В.,

кандидат філософських наук, доцент

кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

Бюрократія як феномен влади і управління

Бюрократія є невід'ємною складовою сучасних систем влади та управління, відображаючи ключові аспекти організації суспільства. Її роль і вплив на суспільство стали предметом досліджень у різних наукових дисциплінах, від політології до соціології та економіки.

Ключові слова: бюрократія, влада, управління, організація, контроль.

Бюрократія — це структурована система, яка використовується в організаціях або урядах для управління завданнями та прийняттям рішень. Це передбачає чітку ієрархію, конкретні правила та процедури, визначені ролі та стандартизовані процеси. Мета полягає в тому, щоб забезпечити ефективність, організованість і контроль за різними операціями шляхом розподілу завдань, відповідальності та повноважень в ієрархічному порядку. [1]

Основні риси бюрократії можуть бути сформульовані наступним чином:

1. Ієрархія: Чіткий порядок влади забезпечує підзвітність та прозорість управління.
2. Спеціалізація: Визначені ролі та обов'язки сприяють підвищенню ефективності та продуктивності працівників.
3. Офіційні правила та процедури: Стандартизовані норми дозволяють забезпечити послідовність та передбачуваність у діяльності.
4. Безособовість: Рішення базуються на правилах та критеріях, а не на особистих вподобаннях.
5. Наймання на основі заслуг: Пріоритет надається кваліфікації та заслугам, що гарантує ефективне управління.
6. Чітка комунікація: Ефективні канали зв'язку сприяють координації та обміну інформацією.

7. Стандартизація: Процеси та процедури стандартизуються для досягнення одноманітності та послідовності.

8. Ведення записів і документація: Ретельний облік діяльності важливий для підзвітності та відповідності.

9. Неупередженість: Однакове ставлення до всіх осіб та справ є важливим принципом бюрократії. [2]

Бюрократія відіграє ключову роль у функціонуванні суспільства, забезпечуючи стабільність і надійність управління великими організаціями та державними структурами. Вона здатна забезпечити раціональне використання ресурсів, уникнення процесів дублювання робіт, а також забезпечити виконання рішень і політики, що затверджені на вищих рівнях управління.

Проте, з самого початку свого існування бюрократія мала яскраво виражений негативний відтінок. Наприклад, у статті лондонської газети Times 1815 року говориться: «. . . Саме в цій бюрократії, панове, ви знайдете невидиму й лиху силу, яка перешкоджає найбагороднішим поглядам і перешкоджає або послаблює дію всіх рятівних реформ, до яких Франція безупинно закликає».[3] Також, часто процеси бюрократизації призводять до збільшення бюрократичних бар'єрів та затримок у вирішенні проблем. Вона може стати перешкодою для інновацій та творчості, оскільки формалізовані процедури та стандарти можуть обмежувати свободу дій та ініціативу працівників.

Крім того, бюрократія може сприяти виникненню корупції та зловживань владою, оскільки вона створює умови для формування закритих колізій та недостатнього контролю. Також іноді бюрократичні процеси можуть бути недемократичними, оскільки вони можуть призводити до концентрації влади у руках невеликої групи чиновників або еліт.

Бюрократія, як феномен влади і управління, є важливою складовою сучасного суспільства. Вона забезпечує структуроване та ефективне управління організаціями та державними структурами, проте вимагає постійного балансування між ефективністю та гнучкістю, а також контролем та інноваціями.

Шляхом адекватної адаптації і модернізації бюрократичних систем можна досягти більшої ефективності та відповідності вимогам сучасного суспільства.

Джерела і література

1. What is Bureaucracy? Definition, Characteristics, and Impact. URL: <https://www.geeksforgeeks.org/what-is-bureaucracy/>
2. Bureaucracy. URL: <https://www.wallstreetmojo.com/bureaucracy/>
3. Bureaucracy. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/bureaucracy>

Stetsiuk V. V.

*group 2147 st, Educational and Scientific Institute of Computer Sciences and
Project Management*

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

valerastetsiuk3546@gmail.com

Shapovalova I. V.,

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of

Psychology, Philosophy and Social and Humanitarian

Disciplines Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

iryna.shapovalova@nuos.edu.ua

Bureaucracy as a phenomenon of power and management

Bureaucracy is an integral part of modern systems of power and management, reflecting key aspects of the organization of society. Its role and impact on society have become the subject of research in various scientific disciplines, from political science to sociology and economics.

Key words: *bureaucracy, power, management, organization, control*

Щербак Д. О.

група 5412м, Факультет економіки моря,
Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
miluokee@gmail.com

Кравчук О.Ю.

канд.політ.наук,доцент кафедри психології,філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін
Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
olga.kravchuk@nuos.edu.ua

Ділова комунікація брендів у відповідь на дезінформацію

***Анотація.** Представлено результати досліджень щодо впливу дезінформації на бренди. Визначено репутаційні ризики такого процесу для компаній. Подані стратегії та способи боротьби бізнесу з кампаніями фейкових новин.*

***Ключові слова:** дезінформація; фейки; комунікація; маркетинг; бренди.*

Зі значним розвитком соціальних мереж та розбудовою віртуальних екосистем нагальною проблемою стала велика кількість фейків, неправдивих новин, дезінформації про політику брендів, чуток, теорій змов. Бар'єри для входу у медіа досить низькі – будь-хто може висловити власну думку, не розкриваючи при цьому особистості. Крім цього, соціальні медіа є сприятливим місцем для розповсюдження неправдивих відгуків, оскільки інформація не перевіряється та не підтверджується.

Поняття «фейкові новини» уперше було використано у 2016 році під час президентських виборів в США. Внаслідок численних кампаній з дезінформації американське суспільство було поділено на два ворогуючі табори, кожен з яких використовував у власних інтересах неправдиву інформацію про кандидатів.

Зрозумівши усю репутаційну небезпеку розповсюдження фейків, а для

деяких осіб та організацій перевагу такого процесу, дезінформаційні атаки суб'єктів вийшли за межі політичного поля і почали активно застосовуватися у сфері бізнесу з метою підірвати авторитет конкурентів, зменшити їхню клієнтську базу і, за рахунок цього, кількісно збільшити споживачів власної компанії.

Попри те, що бренди часто стають жертвами фейкових атак, представники бізнесу не є пасивними учасниками інформаційної екосистеми. Вони створюють контент, взаємодіють з клієнтами, підіграють світовим новинам, імплементують тренди у власну комунікаційну політику [2]. Таким чином, компанії несуть моральну та етичну відповідальність за ту інформацію, яку вони поширюють, а тому займають провідну роль у боротьбі з дезінформацією.

Одним із найвідоміших бізнес-кейсів дезінформації є кейс компанії Starbucks [1]. В один період соціальними мережами ширилась новина про купони Starbucks на безкоштовну каву для «кольорових людей» з метою вибачитися за расизм. Дезінформація настільки швидко ширилась Інтернет-простором та ЗМІ, що компанія спростувала новину з запізненням. Такий випадок знову підняв контроверсійне питання расизму в США, однак команда Starbucks з комунікацій змогла вийти з цієї ситуації з невеликими втратами.

Шкода завдана бренду дезінформацією не залишається лише на рівні маркетингових комунікацій і пов'язаних ними витрат, а глибоко впливає на репутацію, що несе за собою вплив на майбутні прибутки компанії та її сприйняття у середовищі споживачів [3]. Вплив є настільки значним, що фейкові новини про бренд суттєво змінюють купівельну поведінку споживачів. Клієнти можуть відкладати або уникати продуктів і послуг, відмовлятися розмовляти про бренди, не відвідувати фірмові заклади та події.

Незважаючи на увесь захист від неправдивих новин, до якого звертаються бренди, сучасне бізнес-середовище продовжує створювати виклики для бізнесу щодо управління репутацією. За даними Kroll Global Fraud and Risk Report, 84% компаній відчувають загрозу маніпулювання ринком через поширення фейків, які найчастіше розповсюджуються соціальними мережами [4].

Існування проблеми дезінформації і розуміння впливу цього процесу на фінансові результати компанії змушують бренди брати на себе відповідальність та винаходити ресурси для протидії, використовуючи інноваційні способи, які виявляють, викривають і знищують навмисні канали фейкових новин.

Перше, що треба мати кожному бренду в арсеналі своєї боротьби з дезінформацією, це чіткий план реагування. Щоб неправдива інформація стала вірусною, потрібно всього декілька годин. Тому план повинен мати підтримку з боку керівництва, юридичного департаменту, служби безпеки. Найкращим підходом є створення культури компанії, яка дозволяє швидко реагувати та виявляти фейки, пов'язані з брендом. Частиною такого плану обов'язково має бути сильна відповідь бізнесу щодо дезінформації, оскільки двозначність та замовчування лише загострюють проблему та знищують імідж компанії.

Важливим для попередження будь-якого репутаційного ризику є постійний моніторинг новин та підтримка довіри аудиторії. Довіра з боку споживачів є основою для будь-якого бренду у сучасному світі. У разі кампанії з дезінформації клієнти з великою ймовірністю будуть взаємодіяти, підтримувати та захищати компанію, яку сприймають як надійне джерело інформації і якій довіряють.

Головним правилом для брендів було і залишається бути прозорим щодо своїх цінностей, обіцянок, зобов'язань. Між споживачем та бізнесом утверджується та зміцнюється довіра, коли комунікаційна команда компанії аргументовано відповідає на кампанії з дезінформації чи фейкові новини. Проактивне сприяння прозорості у своїх комунікаціях дозволяє випереджувати будь-які заяви про протилежне.

Позитивним для брендів є співпраця з організаціями або участь в ініціативах, спрямованих на боротьбу з дезінформацією. Якщо це партнерство з конкурентною компанією у тій самій галузі, то це збільшує довіру клієнтів та посиляє сигнал, що представники бізнесу ведуть боротьбу з фейками [2].

Правильна ділова комунікація бренду може запобігти негативному впливу

вірусних елементів та перетворити кризу на можливість для подальшого розвитку компанії та покращення іміджу бренду. Регулярне занурення у спостереження ринку та збір актуальних даних дозволяє зрозуміти проблеми, пов'язані з дезінформацією щодо бізнесу, а використання новітніх інструментів дає відповідальним за маркетингові комунікації своєчасно реагувати на будь-які фейкові новини.

Список використаних джерел

- Fake news Starbucks free coffee to undocumented immigrants. – URL: <https://www.businessinsider.com/fake-news-starbucks-free-coffee-to-undocumented-immigrants-2017-8>
- How brands can battle misinformation. – URL: <https://www.cision.com/resources/articles/how-brands-can-battle-misinformation/>
- Impact of misinformation and fake news on brand communications. – URL: <https://reputationtoday.in/impact-of-misinformation-and-fake-news-on-brand-communications/>
- Kroll Global Fraud and Risk Report. – URL: <https://www.kroll.com/en/about-us/news/global-fraud-and-risk-report-2019>

Shcherbak D. O.

*group 5412m, Faculty of Marine Economics,
Admiral Makarov National Shipbuilding University
Mykolaiv, Ukraine*

Kravchuk O. Yu.

*candidate of political science, associate professor of the department of psychology,
philosophy and*

social and humanitarian disciplines
Admiral Makarov National Shipbuilding University
Mykolaiv, Ukraine

Business communication of brands in response to misinformation

Abstract. *The results of research on the influence of misinformation on brands are presented. The reputational risks of such a process for companies have been determined. Strategies and ways of business dealing with fake news campaigns are provided.*

Keywords: *disinformation; fakes; communication; marketing; brands*

РОЗДІЛ III

ФІЛОСОФСЬКІ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Binkivska Kristina

2-KP, Psychology, National Academy of Internal Affairs

Employee of the Vernadsky National Library of Ukraine

Kyiv, Ukraine

e-mail: krbinkivska.fshn22@kubg.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-3444-2570>

Psychological Consequences of Religious Beliefs: Support or Stress?

***Abstract:** The article analyzes the ambivalent psychological impact of religious beliefs: they can be a source of both support and additional stress. The main theoretical approaches to the origin of religious faith and its role in human life are considered.*

***Keywords:** religious beliefs, psychological well-being, stress, support, mental health.*

Religious beliefs have existed in human societies for many centuries. They were considered an important means of giving meaning to the world and explaining incomprehensible phenomena. However, what impact do religious beliefs have on a person's psychological well-being? Do they provide support in difficult times or, on the contrary, become an additional source of stress and anxiety? These fundamental questions are extremely relevant in the context of modern society.

From a philosophical point of view, a person has always sought to comprehend the profound meaning of being, to find a fulcrum for their existence. Religion often played the role of an ideological core around which a picture of the world was built.

However, under the influence of scientific and technological progress and the growing role of rational knowledge, many have questioned the need for religious faith. So today, the question arises sharply: can religion provide psychological well-being for modern man, or does it only add stress and uncertainty in a rapidly changing world?

In modern science, there are different points of view on the causes of religious faith, but scientists do not have a unified view on this issue. According to one of the concepts, faith is instinctive, that is, inextricably linked with human nature itself. Therefore, the emergence of faith is associated with the formation of a kind of protective reaction from the unknown, which often frightens a person.

Wilhelm Wundt saw faith as a complex mental formation, containing intellectual, emotional and volitional elements. In his opinion, religious faith begins where ordinary logical thinking encounters obstacles and a person turns to intuition and emotion [11].

John Mill equated faith with a stable association of ideas formed on the basis of habit. He noted that for a faithful their faith is as real and indubitable as direct observations of the surrounding world [8].

Georg Hegel saw faith as one of the forms of rational comprehension of the «world spirit», «pure consciousness of essence». At the same time, he acknowledged that faith is always accompanied by profound emotional experiences, since it touches the foundations of being [4].

David Hume argued that faith is «some sensation» or «vivid imagination» and considered faith a necessary component of any sensory and rational cognition [5].

Gordon Allport regards religiosity as a path to satisfying a person's higher needs. In particular, the need for self-actualization, realization of inner potential and the search for existential meaning. Religious experience is interpreted as a source of transcendental, «peak» experiences that help to comprehend the profound meaning of being [1].

William James interpreted religious experience as rooted in the depths of the human psyche, inherent in all, albeit to varying degrees. However, people possess this experience to varying degrees: some exhibit a greater ability to mystically merge with it, others are less «gifted», and still others (nonbelievers) do not hear this «voice» in themselves at all [6].

Carl Jung regarded religious archetypes as an embodiment of the «collective unconscious», in which continues to exist the psychological experience and experiences of long-extinct generations [7].

Sigmund Freud interpreted religiosity as a «collective neurotic compulsion», a projection of parental images, and a defense mechanism against anxiety. Rejecting the existence of a supernatural source of religion, the scientist considered it a completely normal phenomenon – a product generated by the complex interaction of the basic components of the human psyche [3].

Burrhus Skinner criticized religion for its irrationality and «evasion of responsibility». Religious activity is seen as a reinforcement mechanism that can contribute to the formation of a passive life position [9].

Leon Festinger focuses on the cognitive processes that ensure the adoption and preservation of religious beliefs. In particular, the theory of cognitive dissonance explains the desire to avoid internal contradictions by selectively interpreting events in accordance with one's own beliefs [2].

There is a wide range of views on the psychological nature and meaning of religious faith – from recognizing it as the highest form of spirituality to criticizing it as a manifestation of irrationality and regression. This testifies to the complexity and versatility of the phenomenon under study.

The impact of religious beliefs on the human psyche is rather ambivalent. Many studies indicate that faithful religious people on average report higher levels of life satisfaction, optimism, and psychological well-being. For example, through surveying

a representative sample of the U.S. adult population, it was found that respondents who attend religious services regularly (weekly) are approximately one third less prone to depression or anxiety compared to those who attend services less than once a year [10].

This is explained by several factors. First, religious faith for many people is a source of meaning and purpose in life. The belief that life has some higher purpose and meaning beyond everyday existence can contribute to an optimistic worldview.

Secondly, the social support of the religious community is also important – regular communication with like-minded people, participation in joint events and rituals. This strengthens the sense of belonging, provides opportunities for social interaction.

Thirdly, religious faith can help cope more effectively with stressful situations and life crises. The belief that God will help overcome difficulties or that suffering has a higher meaning reduces the negative impact of stressors. Studies show that people of deep faith cope with loss, illness, and natural disasters more easily.

However, religious beliefs can be not only a source of support, but also stress. Adhering to religious rules, restrictions, and rituals requires considerable effort. For example, observing fasts, bans on certain types of food or activities on certain days can be exhausting.

Especially negative effects can have such psychological consequences of religiosity as constant doubts about one's own faith, fear of punishment for sins, feelings of guilt for imperfect adherence to religious prescriptions. Over time, these experiences accumulate and lead to chronic anxiety, depression, emotional exhaustion.

In addition, excessive fanaticism and dependence on religion can provoke more serious psychological disorders. There have been reports of cases of religious delirium, manic states, and even hallucinations and psychoses on the basis of extreme religiosity.

Another important aspect is that religiosity can both mitigate and exacerbate a

person's existing psychological problems or tendencies. For example, religious faith can help people with anxiety disorders or depression find meaning, calm, and balance. At the same time, for people with obsessive-compulsive disorders, adhering to religious rituals and rules can, on the contrary, exacerbate symptoms.

Thus, the psychological impact of religiosity is ambiguous and depends on a number of factors: the content of beliefs, the degree of external imposition or autonomy, life context and individual characteristics of the believer. In general, religious faith can both facilitate overcoming life's difficulties by providing support and meaning, as well as be an additional source of stress. Further research in this area will allow us to better understand both the positive and negative consequences of religious beliefs for mental health.

References:

1. Allport G. W. (1950). *The individual and his religion: A psychological interpretation*. New York: Macmillan.
2. Festinger L. (1957). *A Theory of Cognitive Dissonance*. Stanford University Press.
3. Freud S. (1928). *The Future of an Illusion*. London: *Hogarth Press*.
4. Hegel G. (2008). *Lectures on the Philosophy of Religion*. Oxford University Press.
5. Hume D. (2008). *An Enquiry concerning Human Understanding*. Oxford University Press.
6. James W. (1902). *The Varieties of Religious Experience: a Study in Human Nature*. Longmans, Green and Co
7. Jung C. G. (1938). *Psychology and Religion*. Yale University Press.

8. Mill J. S. (1843). *A System of Logic, Ratiocinative and Inductive*. London: Parker.
9. Skinner B. F. (1953). *Science and Human Behavior*. Macmillan.
10. Sternthal M.J., Williams D.R., Musick M.A., & Buck, A.C. (2010). Depression, anxiety, and religious life: A search for mediators. *Journal of Health and Social Behavior*, 51(3), 343-359.
11. *Wundt W. (1916). Elements of Folk Psychology: Outlines of Psychological History of the Development of Mankind. London: Allen & Unwin.*

A. A. Ishchuk,

PhD, Associate Professor

Dragomanov Ukrainian State University, Kyiv, Ukraine

e-mail: allaishchuck@hotmail.com

ORCID: 0000-0001-7825-4295

O. M. Ishchuk,

Associate Professor

Ukrainian-American Concordia University, Kyiv, Ukraine

e-mail: lesyaishchuk@gmail.com

ORCID: 0000-0003-4952-2080

Media communication in conflict: implications for humanitarian security in the russian-ukrainian war

In the landscape of modern conflict, the role of media communication as a tool of influence has become increasingly apparent. This study aims to delve into the multifaceted dynamics of communication within the media sphere amidst the ongoing Russian-Ukrainian war, intertwining this analysis with the critical aspect of humanitarian security.

As we witness the unfolding of the Russian-Ukrainian conflict, it becomes

evident that media platforms are not only battlegrounds for opposing factions but also conduits for shaping public perceptions and policy decisions (Ishchuk O. & Ishchuk A., 2023). Actors involved in this conflict, whether state entities, rebel groups, or concerned citizens, wield significant influence over societal narratives, strategically disseminating information to manipulate public opinion and further their strategic objectives. This phenomenon highlights the imperative for meticulous planning in strategic communications, as emphasized by Stavridis (2007), stressing the importance of providing accurate and tailored information to specific audiences (Schoemaker & Stremlau, 2014).

It is necessary to underscore the critical role of media communication in shaping public opinion and policymaking, particularly during times of conflict. It emphasizes the pressing need to comprehend and counteract media manipulation, advocating for ethical practices and media literacy to safeguard the integrity of public discourse and democracy. Also, it is imperative to continue exploring the evolving dynamics of media communication to mitigate its potential detrimental effects on humanitarian security and societal well-being.

In addition to traditional media platforms, social media increasingly plays a pivotal role in conflict and contentious politics, serving as a powerful tool for communication among various actors, including politicians, leaders, insurgents, and protestors. Moreover, scholars have turned to social media as a valuable source of new data on conflict, offering unique insights into its complexities. This study acknowledges the significance of social media's influence on conflict and humanitarian security, providing a framework for understanding its impact through four key points. Firstly, social media reduces the costs of communication, enabling actors to disseminate information rapidly and effectively. Secondly, it accelerates the speed and dissemination of information, amplifying its reach and impact. Thirdly, scholars should focus on the strategic interaction and competitive adaptation of actors in response to changes in communication technology, recognizing the dynamic nature of conflict in

the digital age. Finally, the new data provided by social media not only serve as an important resource for researchers but also fundamentally alter the information available to conflict actors, thereby shaping the conflict itself. In sum, social media's influence on conflict defies simplistic explanations, challenging notions that it solely privileges incumbents or challengers (Zeitzoff, 2017). By integrating insights from social media analysis into our understanding of conflict dynamics, we can gain a more nuanced perspective on its complexities and implications for humanitarian security.

Furthermore, the ongoing Russian-Ukrainian conflict vividly illustrates the detrimental effects of fake news and manipulation propagated through social media platforms. Platforms like X (formerly Twitter) and various Telegram channels have emerged as primary sources of information for Ukrainian people, covering a wide range of topics from air raid alerts to political developments. However, amidst this influx of information, there is a proliferation of fake news and manipulation, contributing to misinformation, confusion, and heightened tensions within Ukrainian society. This underscores the urgent need for media literacy and critical thinking skills to discern credible sources from misinformation, particularly in conflict zones where the spread of false information can have dire consequences.

The adverse effects of fake news and manipulation on social media extend beyond mere misinformation; they pose significant threats to humanitarian security. In conflict-affected regions like Ukraine, where tensions are already high and trust in traditional institutions may be eroded, the dissemination of false information can exacerbate existing vulnerabilities and fuel further instability. Misleading reports about humanitarian aid efforts, false alarms regarding ceasefires, or misinformation about the intentions of opposing factions can hinder the delivery of essential services, impede humanitarian access, and escalate hostilities, putting civilian lives at risk.

Moreover, the rapid dissemination of information on social media platforms can influence public perceptions and shape policy decisions, thereby impacting the effectiveness of humanitarian responses. Misinformation or propaganda that portrays

certain groups as aggressors or victims can influence public opinion and alter the course of diplomatic efforts or peace negotiations. As such, the manipulation of media communication in conflict zones not only undermines trust in information sources but also compromises the ability of humanitarian organizations to operate effectively and impartially, ultimately endangering the safety and well-being of affected populations.

In this context, media literacy, critical thinking, and digital literacy emerge as critical components of humanitarian security efforts. Strengthening individuals' ability to evaluate information critically and discern fact from fiction is essential for mitigating the impact of misinformation and manipulation on public perceptions and decision-making processes. Additionally, humanitarian actors must adapt their communication strategies to navigate the complex media landscape, ensuring that accurate, timely, and impartial information reaches affected communities, thereby promoting transparency, trust, and stability amidst conflict.

References:

1. Ishchuk, O. M., Ishchuk, A. A. Communication in the media space and manipulation during wartime. 267–268. *Proceedings of the II International Interdisciplinary Scientific and Practical Conference "Open Science of Ukraine: Visionary Discourse in the Context of Martial Law"*, 27–29 September 2023. <https://shorturl.at/rsBKU>
2. Schoemaker, E., & Stremlau, N. (2014). Media and conflict: An assessment of the evidence. *Progress in Development Studies*, 14(2), 181–195. <https://doi.org/10.1177/1464993413517790>
3. Stavridis, J. (2007). Strategic Communication and National Security. *JFQ*, Issue 46, 1–7. <https://apps.dtic.mil/sti/tr/pdf/ADA575204.pdf>
4. Zeitzoff, T. (2017). How Social Media Is Changing Conflict. *Journal of Conflict Resolution*, 61(9), 1970–1991. <https://doi.org/10.1177/0022002717721392>

M. A. Ishchuk

Senior Lecturer

Department of Customs Affairs and Commodity Science,

State Tax University, Irpin, Ukraine

e-mail: michaelkiev@ukr.net

ORCID: 0000-0001-9346-2607

Customs tariff regulation analysis in the shadow environment and its impact on humanitarian security

In an era of increasing global interconnectedness, the concept of security has evolved beyond traditional military concerns to encompass the protection of fundamental human rights, societal well-being, and economic stability. At the heart of this evolution lies humanitarian security, a critical element ensuring the preservation of life, health, and dignity for individuals, communities, and nations. Amidst this landscape, the economic dimension emerges as a pivotal force shaping both the contours of humanitarian security and the broader trajectory of national prosperity (Дацко, 2015; Ейтутич & Попова, 2018).

However, despite the intrinsic link between humanitarian security and economic well-being, challenges persist at their intersection. One significant challenge arises from the proliferation of the shadow economy, characterized by illicit economic activities that undermine legitimate trade, exacerbate socio-economic disparities, and endanger vulnerable populations. Moreover, deficiencies in customs and tariff regulations compound these challenges, facilitating the illicit flow of goods and capital while impeding efforts to uphold humanitarian security standards.

The prevalence of shadow activities in Ukraine largely stems from an unfavorable market environment characterized by limited competition, constrained access to financial resources, opaque market transactions, and lax regulatory enforcement (Ishchuk, 2023a). Economic instability acts as a catalyst, intensifying the

hurdles associated with humanitarian security. During economic crises, individuals and communities face heightened vulnerability, diminished access to essential resources, and exacerbated socio-economic disparities, creating fertile ground for the proliferation of the shadow economy.

The intertwined relationship between economic instability and humanitarian security becomes evident as economic downturns lead to widespread unemployment, poverty, and food insecurity, further weakening the resilience of vulnerable populations. Scarce financial resources and strained public budgets hinder governments and humanitarian agencies' ability to respond effectively to crises and address emerging challenges. Within this context, the shadow economy thrives on the margins of formal economic systems, exploiting individuals grappling with economic hardship. Illicit activities such as smuggling, counterfeit goods trade, and informal labor markets flourish in environments characterized by weak regulatory oversight and enforcement mechanisms, undermining legitimate economic activities and fostering corruption.

Addressing the nexus between economic instability, humanitarian security, and the shadow economy requires a comprehensive approach. Efforts to promote economic stability, foster inclusive growth, and strengthen social safety nets are crucial for mitigating the adverse effects of economic crises on vulnerable populations. Similarly, enhancing regulatory frameworks, improving governance structures, and combating corruption are vital steps toward curtailing the proliferation of the shadow economy and upholding humanitarian security principles.

Ukraine's customs policy represents a comprehensive framework designed to regulate the movement of goods across its borders (Ishchuk, 2023b). This policy aims to streamline customs operations, safeguard national interests, regulate foreign trade, and ensure state security. Central to Ukraine's customs policy is the facilitation of customs operations, promoting efficiency and compliance with regulatory requirements. The policy also plays a crucial role in safeguarding national interests,

promoting fair trade practices, and preventing the influx of illicit goods. Regulating foreign trade ensures compliance with international agreements and domestic laws, promoting fair competition and safeguarding national sovereignty. Furthermore, Ukraine's customs policy intersects with state security concerns, aiming to prevent illicit activities such as smuggling and trafficking through enhanced border security measures and collaboration with law enforcement agencies.

In conclusion, the complex interplay between humanitarian security, the shadow economy, and customs and tariff regulations underscores the multifaceted challenges of maintaining societal well-being and economic stability. Effective regulation and governance mechanisms are imperative for mitigating the adverse effects of economic crises, combating the shadow economy, and safeguarding the integrity of customs and tariff systems. By adopting a comprehensive and multi-dimensional approach that addresses the root causes of economic instability while promoting inclusive growth and strengthening regulatory frameworks, societies can strive towards building more resilient, equitable, and secure futures for all.

References:

1. Дацко О. І. Гуманітарні імперативи зміцнення економічної безпеки України. Львів, 2015. 672 с.
2. Ейтутіс Г. Д., Попова Д. В. Дослідження складових економічної безпеки України для сталого розвитку держави. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. № 62. С. 29–36.
3. Ishchuk, M. (2023a). Uncovering the dynamics of the shadow economy in Ukraine: factors and remedial measures. *Сучасний стан та пріоритети модернізації фінансово-економічної системи: теорії та пропозиції: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Запоріжжя, 13–14 жовтня 2023

р.). Львів-Торунь: Liha-Pres, 2023. С. 27–29. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-324-1-5>

4. Ishchuk, M. (2023b). Customs policy and shadow processes: a study on Ukraine's scrap metal industry. *Сучасні тренди соціально-економічних перетворень та інтелектуалізації суспільства в умовах сталого розвитку*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, Запоріжжя, 10 листопада 2023 р. С. 19–20.
https://zp.edu.ua/uploads/dept_s&r/2023/conf/1.7/STSEPtaIS_2023_proc.pdf#page=20

Арльонк К.

Магістрант

Кафедра філософії та релігієзнавства

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Феномен масонства у формуванні філософських основ буття українського суспільства

Актуальність проблематики дослідження масонства горить вічним вогнем в зарубіжному і вітчизняному науковому просторі, продовжуючи приваблювати своєю універсальністю різнобічністю та унікальністю. Низка дослідників возвеличують поняття масонства, найменувавши його першим каналом інтелігенції, початком нового громадського суспільства [Димчук А. В 2020р, 35 с.]. Подібне явище пронизано конспірологією та безліччю теорій його походження. Масонство змінило сучасний світ, ставши першим джерелом формування вченої знаті та свідомого світського люду, дало початок українській пресі, журналістиці, літературі та мистецтву. Масонство – багатоаспектне явище, яке не має єдиного підходу щодо його визначення, однак скажемо, що

релігійно-філософська течія, що створила власний концепт віри та жадала до духовного відродження. Також, масонські ложі – це філософські та соціально-психологічні об'єднання, які ставили перед світом надзавдання еволюційної зміни людини – її шлях до самовдосконалення та самопізнання.

Масонство в Україні бере початок ще з XVIII століття. Як відомо, на той час його неможливо було назвати суто українським явищем через те, що країна була плацдармом конфлікту двох країн – Польщі і Росії, які врешті розділили її на зони впливу. Тому масонство на теренах України діяло лише польське та російське.[Литвин Н. М, 2016р, 19-20 с.] Досліджень стосовно цієї теми – мізерна кількість, рахуючи те, що в часи СРСР подібні організації були заборонені. Відповідно, масони надалі борються з різноманітним політичним устроєм, водночас утримують пацифістську позицію. Вони йшли наперекір соціальним, конституційним, традиційним релігійним, обираючи шлях вільнодумства та прогресу. Не задовольнившись видимим храмом, вони прагнули до храму внутрішнього, створеного в душевних підвалинах людини, який був би релігійно-містичним центром з'єднання Бога і людини, місцем знаходження царства Бога в собі самому. Масонство – постулати і практика таємного братського ордену, морально-етичний рух ідеї демократії якого, знайшли своє втілення в філософських працях доби Просвітництва. Масонському концепту притаманна алхімія, яка справедливо вважається чорнокнижним вченням на ряду з магією та астрологією. Окультизм і містичність охоплюють різноманітні ритуали масонів та їх посвяту. Ідея вільних каменярів гностична та дуалістична, що має відображення в своєрідному баченні віри та побудови Всесвіту. Маніхейство відкриває своє ество, коли річ йде про боротьбу двох початків, на прикладі добра і зла, світла і темряви, Бога та скинутого ангела. Масони ж об'єднують ці терміни та явища в єдине ціле та синтезують всі свої знання та вміння на шляху до просвітлення – формування унікального бачення духовності.

Григорія Сковороду неодноразово прив'язували до теми вільномулярства через його творчість, потік думок та жагою до свободи. Також цього неповторного неоплатоніка розглядають з боку алхімії. Алхімія була колискою багатьох наук та заборонених вчень, її також ототожнюють з сатанізмом, магією та практикою отруєння. Одним із яскравих окультних утворень цього вчення являється Орден Тамплієрів, що дав початок другим таємним організаціям загалом і масонам. Термін каменярі походить з гностичного міфу І. Франка, який на думку дослідників [Гундорова Т. 2006 р. 3-18с.] вважався членом львівської ложі. Його поезія ілюструє віщий сон, який пророкував долю масонів та їх лож. Не зважаючи на «добросовісні» та «прогресивні» поривання, їх клянуть і ненавидять, а каменярська діяльність викликає гнів [І. Франко, 1878 р.] І. Котляревський був членом полтавської ложі «Любов до істини», з підтримки якої продемонстрував нове бачення мистецтва, написавши «Енеїду» народною українською мовою. Для Полтавщини характерним є звучання місцевого діалекту та колориту, тому постать Котляревського надалі залишається співом і душею своєї батьківщини. Вільні мулярі тісно переплетені з подіями Української революції та тогочасною політикою взагалі. Відомий український історик, людина-епоха М.Грушевський вважався російським масоном. До цього ж числа рахуються М. Василенко і С. Петлюра, які конкурували в плані поглядів на майбутнє держави.

Існує багато загадкових, романтичних теорій щодо походження вільномулярства. Згідно єгипетській теорії, масони є спадкоємцями єгипетських жреців. Першим масоном вважається грецький зачинатель математики та мислитель Піфагор, який привіз знання з Древнього Єгипту до Греції. Єрусалимська легенда трактує походження масонства через будівництво храму Соломона в Єрусалимі. Тоді, як фінікійський архітектор розділив робітників на три класи та створив між ними спеціальні слова, знаки та дотики, аби спростити їх комунікацію. Теорія храмовників свідчить про те, що масонські ложі були

утворені тамплієрами. За ірландсько-шотландською версією, масони виникли на базі ірландсько-шотландського чернечого ордену – кульдіїв. Проте, найбільш розповсюдженою є теорія, що масонський рух виріс із середньовічної цехової організації – свого роду професійного об'єднання мулярів.

Філософське бачення масонства синтезує в собі елементи різних напрямів (піфагореїзму, єгипетських містерій, неоплатонізму, єврейської кабали, середньовічного окультизму, західноєвропейських містиків і теософів Нового часу). Філософія була для масонів єдністю теоретичного та практичного знання, завдяки цій ідеї формується особливий тип філософування. Філософія повинна була «пробудити» якості «нової людини» — розумної, моральної, активної людини, яка стане основою для будівництва «нового світу» — символічного нового Храму Соломона. [Димчук А. В.]

Його виникнення, основні напрямки та характеристики аналізували Дж. Андерсон, А. Боровой, А. Пипін, Дж. Робінсон ті ін. Дослідженню розвитку російського та польського масонського руху в Україні присвячені праці таких вітчизняних науковців, як С. Єфремов, М. Ходоровський, Димчук А., О. Крижановська та ін. Питання переплету масонів та політики розглядають у своїх працях Б. Кравців, О. Оглоблін, Рева Т. Значний внесок в дослідження масонства зробив Д. Яневський, який видав безліч книг публікацій та приймав участь в тематичних ефірах присвячених темі вільних каменярів, розповідав про ритуали, символи та теорії змов. Також зазначав, як тісно події Української революції (1917-1921), пов'язані з масонством. (Д. Яневський «Масони, Націонал-Соціалісти та київський політикум», Проект «Україна» Грушевський, Скоропадський, Петлюра.) Ключовим джерелом нашого дослідження є праця К. Родигіна «Алхімія Григорія Сковороди» де висвітлено бачення алхімії з боку дослідників спадщини Г. Сковороди. Спираючись на ідеологію вільних каменярів, цілком логічним було створення віртуальних порталів і спеціальних сайтів для нових послідовників та допитливих читачів, куди можна

zareestruvatis' i zapitati shos' v rozrobnykiv, takozh oznayomitis' z rekomendovanoju literaturoju[Єфремов С. 2000р, в. 23-24].

Об'єктом дослідження є феномен масонства на території України, його вплив на суспільно-політичну, релігійну та філософську сферу. В свою чергу, **предметом** дослідження слугує масонське вірування, історія започаткування вільномулярства та їх ідеологія в філософському контексті.

Метою дипломної роботи є розробка нового бачення і сприйняття щодо теми масонства. Збагачення подібних досліджень на території України, що вважається рідкісним та значущим для наукової ниви. Підкреслення важливих моментів становлення української інтелігенції журналістики та преси та також мистецтва і літератури.

Завданнями дослідження є:

1. збір та концентрація дослідницьких ресурсів для виявлення первоначала масонства та його ритуальних, сакральних, містичних аспектів;
2. аналіз історичних та міфічних аспектів розвитку вільномулярства на теренах України;
3. висвітлення ідей масонства, їх конструкції вірувань, як гностичний та дуалістичний міф;
4. вибудувати позицію християнського ставлення
5. розробка методичних рекомендацій і пропозицій щодо філософії та історії каменярів, її використання в подальших дослідженнях;

Методи дослідження. У теоретико-методологічному аспекті існує три види вивчення і трактування масонства: конспірологічний, академічний та езотеричний. До першого відносяться дослідники, які глобалізують масонський рух та впевнені в теорії змови. Представники академічного напрямку розглядають історію масонства, бібліографічні джерела, його значення у

вдосконаленні суспільства та науки. Езотеричний вид трактування синтезує в собі два попередніх напрямки трактування. Також основна увага йде на світогляд «королівського мистецтва», їх громадянській позиції та космічній символіці. Таким чином, мислителі явища масонства розділились на три табори, де перший звинувачує масонів у заколотах, ініціюванні війн і висвітлює їх як небезпечну криваву та всевладну організацію; інша – підтримує діяльність масонів, вважаючи їх праведниками, справедливими борцями за свободу та права. Каменярі мають сформоване бачення Всевишнього і використовують зображення Хаосу як первинної матерії, яка передує Богу. Масони позацерковний розвиток людини. Масонський гностицизм тяжіє до сприйняття Бога як розуму, якому світло – античні теорії, а за ними і думки філософів Нового часу. Для масонства було характерним створення нової людини, що побудує символічний Храм Соломона, відмовившись від традиційного церковного служіння. Нехтуючи усталеними релігійними настановами, ми наражаємо себе на єретичний потік свідомості та альтернативний шлях до пізнання Святого. Орієнтуючись на філософію Просвітництва, завданням вільних мулярів було конструювання свободної особистості, яка прагне до світлого і мирного прогресу. Доба Просвітництва містить в собі культ розуму та заперечує традиційне бачення Бога, вірячи в науку, розум і прогрес.

Водночас, в праці використаний гіпотетичний метод, який характерний для аналізу наукових припущень і древніх легенд для пояснення походження масонства. Також, порівняльно-історичний метод дозволяє провести межу між різними періодами становлення таємного ордену. В культурно-філософському процесі ідея вільного мулярства складається в єдиний шаховий пазл, яка проявляє масонську ментальність та спрямовує шлях до просвітлення. Соціально-антропологічний аспект розцінює вплив масонських ідей на інтелігенцію, стан освіти та мистецтва. Герменевтичний метод потрібний в тлумаченні знаків, ритуалів та постулатів масонства.

З теоретичної точки зору, в нашому дослідженні викладений своєрідний, новітній погляд на український масонський рух, через призму закордонного впливу. Зв'язок вільномулярства з політичною, філософською, організаційною нивою нашої держави. Дослідження життєдіяльності масонів, їх концептів відкривають всеохоплюючу космополітичну цінність. Згадка багатовікових етапів розвитку України, її культурне, інтелігентне, в історичній хронології, становлення в котрий раз підтвердить значну роль масонства. Заглиблення в масонський символізм, їх традиції стане феноменологічною змістовною працею. Автор намагатиметься спростити думку стосовно поняття каменярів, їх роду заняття і місцезнаходження, знявши занавісу пліток, змов, легенд, релігійності і окультизму. Велике значення надається масонському образу Священного або відмова від Цього в бік інтелектуального просвітницького самовдосконалення та ворожбі. Автор закликає до любові і миру, пошуку гармонії і спокою, відкидаючи агресивну революцію і протистояння Богу.

З практичної точки зору, дана наукова робота буде корисною в релігієзнавчих, антиконспірологічних, історичних та соціально-етичних дослідженнях. Прийде на допомогу сучасним українським вченим, аби доповнити малонаявні, та поверхнево досліджені теоретичні та практичні джерела пізнання. Особлива увага приділена духовному креаціоніському погляду масонів, суміші різноманітних ритуальних, символічних, гностичних течій та вчень (таких як Каббала, язичницьких обрядів жреців, магії, таємних графічних зображень та єдинобожжя). Яскрава реакція прибічників конспірологічної теорії та відчизняного наукового фарисейства в боротьбі з “масонською змовою”, пошук мулярських витоків та низка гіпотез. В цьому письмі сконцентроване питання духовності і Божого сприйняття масонів, міжконфесійний конфлікт науковців і пересічної громади.

Ключові терміни: «масонство», «вільне мулярство», «ландмарки»,

«гностицизм», «дуалізм», «алхімія», «окультизм», «символізм»,
«вільнодумство», «самовдосконалення».

Викладення основного матеріалу

"Кожне слово, кожен звук, кожен крок, рух - це відображення... Храм по суті своїй заповнює фізичний і духовний зір братів" - такими словами один із масонів передав своє суто інтимне переживання ритуальності та символії, пов'язаних із масонським храмом. Перш ніж заглибитись в нетрі масонства, потрібно детально охопити своїм пізнанням весь символічний ряд, який утворює храм з початком і закінченням роботи, що ведеться в ньому з ритуалом ініціації(посвяти). Щоб відчувати фантастичну історію таємничого Ордену, варто досягнути всі елементи храму, його регалії та стилістику. Храм має прямокутну форму, стеля ніби нічне сяюче небо, обсипана зорями, а підлога нагадує двокольоровий шаховий візерунок. Перед входом в храм на Заході височіють дві колони В і J, а на Сході встановлений трон Майстра, який керує в ложі. Біля трону знаходиться меч, інші важливі предмети. Східна частина прикрашена протиставними небесними світилами Сонцем і Місяцем, а також ініціалами в пам'ять Великому Архітектору (масонське бачення Всевишнього). У центрі храму трикутний вівтар, на якому знаходяться Біблія, косинець і циркуль. На кожній із трьох граней вівтаря накреслені слова: Свобода - Рівність - Братство. Біля підніжжя вівтаря один неотесаний і один обтесаний камінь, робочі інструменти муляра. У храмі знаходяться також статуї Мінерви, Геракла і Венери. Уздовж стін червоний мотузок, зав'язаний у сім "вузлів любові". [М. Маромарко, 1989, 11ст.]

Чому поняття храму таке важливе для масонів? В скриньку різнобічних гіпотез підозр і легенд входить міф про те, що масонський рух пішов від будівельників храму Соломона, ніби щоб трудівники зрозуміли один одного, керівник будівництва вигадав їм набір знаків жестів, які допомогли б спільній праці. Це відсилає нас на старовинну Біблійну історію про Вавилон, як люди хотіли

дістатись небес. Все ж це положення не є достовірним, але теж дуже нагадує масонське призначення і суть, яка закладена в вічному будівництві власного “я”, самовдосконаленні, з використанням багатьох матеріалів.

Масонство, або об'єднане Франкмасонство достатньо конспіративне і таємниче явище, яке відмовилось від письмених, друкованих документів та свідчень, аби зберегти таємницю Ордену. На ритуальних засіданнях Ложі, перед тим як промовити важливі поняття чи постулати таємної організації, масони давали клятву про нерозголос, яка прикріплена погрозами, вірогідною смертю. Саме через свою унікальність та вибраність(на їх думку) не кожен поважний громадянин мав право отримати найзагадковішу інформацію. Через що була створена специфічна система символів на базисі іудаїзму. Крім загальноприйнятих регалій, які знаходились в храмі(молоточок, фартушок, косинець, циркуль і тд.) існує всім відоме зображення осяяного кола в трикутному просторі. Перед тим, як цей символ став асоціюватись з містичними теоріями змов, він зображувався в багатьох храмах. Ба більше в християнській традиції існує ікона Всевидячого Ока, яка своїми формами і геометричною точністю транслює церковне планування та розташування всіх сакральних деталей. Незалежно від дискусу ортодоксальних священнослужителів стосовно канонічності цього малюнку, він продовжує існувати, пояснюючи цим Могутність і Всевидячість Божу, а кути фігури – Святу Трійцю(Отець, Син, Святий Дух).

Православна ікона представлена багатогранним колом. Ця геометрична константа є ідеальною фігурою, яка своїм відзеркаленням не створює спотворення, символізує Рай та нескінченність.

Всередині зображений Вседержавний Ісус Христос, згадка про Його Постійну Присутність та Священне Жертвоприношення. Яке освічує, рятує всіх нас Божим Ликом та Учасю. Частини обличчя, розташовані в наступному колі, ілюструють Софію – Премудрість Божу. Навіть з боку Візантійської культури

впливає наявний дуалізм в значенні цього символу, отже викликає ще більший сумнів стосовно чесної причетності до християнства. Але подібні твердження є традиційними для франкмасонства, які вочевидь походять від будівельників храмів та уособлюють Дельту з прозінням, духовним вдосконаленням.

Висновок

Масонська таємна організація є позаполітичним, соціально-філософським явищем, яке пропагує самопізнання та розвиток власної особистості з універсальним підходом. Цей підхід синтезує в собі низку світоглядів, ритуалів, релігійних течій та має власний храм для відвідування, проведення посвяти, різних обрядів. Каменярі заклали фундамент в зародження української інтелігенції, преси, журналістики, мистецтва. Стали центральною частиною політичних конфліктів, переворотів. Масонська символіка та архітектура прикрашає не лише околиці європейських міст, але і українських.

Осяяна Дельта переслудує нас на будівлях, банкнотах, вівтарях, колонах та гербах, в історичному і політичному руслі. Залишає свій древній окультний відбиток, є незмінною в описі вільномулярства. Її беззаперечна наявність в Ложі та просвітницький зміст є Священним Центром не лише франмасонів, але і всього людства, адже являє собою Господа Нашого Творця.

УДК 130.2

Білець В. О.

група 2531

Навчально-науковий гуманітарний інститут

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

lerabilets23@gmail.com

Сонечко О. С.

Викладач кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
sonechkoolga@gmail.com

Соціальна ідентичність у віртуальному просторі

Анотація

Стаття розглядає вплив соціальних мереж на соціальну ідентичність та спілкування в сучасному суспільстві. Вона аналізує поняття соціальної ідентичності, віртуального простору та медіації, розглядає їх взаємозв'язок із розвитком соціальних мереж та їх вплив на формування культури та комунікації. Зазначається, що соціальні мережі стали необхідним елементом сучасного життя, змінюючи спосіб спілкування та взаємодії між людьми

Ключові слова: *соціальна ідентичність, віртуальний простір, соціальні мережі, вплив, медіація.*

У сучасному світі, де віртуальний простір стає все більш важливим аспектом нашого життя, питання соціальної ідентичності у цьому середовищі стає дедалі актуальнішим. Соціальна ідентичність, як складна конструкція особистості, визначається взаємодією із соціальним оточенням та культурними контекстами. Однак, із появою віртуальних просторів, таких як соціальні мережі, онлайн ігри та форуми, ми спостерігаємо зміни у способах, за допомогою яких ми формуємо та виражаємо свою ідентичність.

У цьому контексті розуміння того, як саме соціальна ідентичність функціонує у віртуальному просторі, стає суттєвим завданням для вивчення. Ця тема викликає певну цікавість вчених, оскільки вона розширює наше розуміння сучасних форм соціальної взаємодії та самоідентифікації. У цьому дослідженні

ми зосередимося на аналізі та обговоренні різних аспектів соціальної ідентичності у віртуальному просторі, спробуємо розкрити їхню природу та вплив на сучасне суспільство.

Перелік вчених, які досліджували проблему впливу соціальних мереж на суспільство в умовах глобалізації, питання соціальних мереж та проблем інтернет-комунікацій, а також мотивації користувачів Інтернету та соціальних мереж, є доволі визначним: Д. Іванов, Н. Луман, Н. Цой, А. Єрмоленко, Г. Чайка, Л. Стивенс, М. Кастельс, К. Ширкі, Х. Рейнголд, Д. Кроуфорд, М. Хейм, К. Хоррокс, Ю. Габермас. Їх роботи представляють собою широкий спектр досліджень і підходів до розуміння впливу соціальних мереж та Інтернет-комунікацій на сучасне суспільство, а також допомагають збагатити наше розуміння цих явищ та їх впливу на розвиток і соціалізацію особистості [3].

Соціальна ідентичність - це поняття відноситься до способу, якими люди сприймають себе в контексті соціальних груп та спільностей, з якими вони ідентифікуються.

Віртуальний простір - це електронне середовище, яке існує в інтернеті, де користувачі можуть взаємодіяти один з одним через різноманітні платформи та технології.

Медіація- це поняття вказує на вплив засобів масової інформації, таких як соціальні мережі, на формування і розвиток соціальних ідентичностей та спільної культури.

Соціальні мережі є важливим елементом сучасного суспільства, що базується на соціальних зв'язках та взаємних інтересах індивідів та організацій. Їх завдання полягає в забезпеченні користувачів різноманітними можливостями для взаємодії. Соціальні мережі, як специфічна форма соціальної комунікації в Інтернет-просторі, стали необхідним елементом сучасного життя, проникли у велику кількість сфер існування. Їх поява породила наукові та філософські дискусії щодо значення соціальних мереж для сучасного суспільства. Це відкриття розширює можливості комунікації та взаємодії, впливаючи на

економіку, культуру та соціальні відносини, і створює нові виклики для дослідження їх впливу та значення в сучасному світі [1].

Розвиток єдиного інформаційного простору сприяє стандартизації мовних засобів спілкування та впливає на лінгвістичну культуру суспільства. Англійська мова як найпоширеніша мова в Інтернеті зумовлює зростання кількості англійськомовних користувачів, що впливає на використання інших мов та їх лексико-граматичні, стилістичні та пунктуаційні норми.

Також потрібно сказати і про вплив соціальних мереж на мовленнєву практику. Соціальні мережі сьогодні доволі активно впливають на формування лексичної бази та розповсюдження нових слів і виразів. Користувачі самі формують лексикон, що відображає їх соціокультурні реалії, а це відбивається на мовленнєвій практиці і лексичних структурах.

На жовтень 2023 року використання соціальних мереж продовжує збільшуватися, відображаючи їхню значущість у сучасному світі та вплив на спілкування та інформаційний обмін. Ми можемо ознайомитися із деякими статистичними даними:

Кількість користувачів Інтернету досягає близько 5,16 мільярда людей, що становить 64,4% населення планети.

Понад 4,76 мільярда людей регулярно використовують соціальні мережі, що перевищує половину світового населення.

Хоча відсоткове зростання користувачів Інтернету сповільнилося, кількість інтернет-користувачів збільшилася на 90 мільйонів осіб з жовтня 2022 року.

Середньостатистичний інтернет-користувач проводить в Мережі на 5% менше часу, що може бути пов'язано зі зменшенням активності через Covid-19.

Стосовно використання конкретних платформ соціальних мереж у 2023 році можна знайти наступну інформацію.

Так, Facebook залишається найпопулярнішою платформою з відсотком користувачів приблизно 58% за межами Китаю

YouTube має більше 2,56 мільярда активних користувачів, що становить

приблизно 50%.

WhatsApp та Instagram мають відсоток користувачів приблизно 40% і 30% відповідно.

TikTok, з 1 мільйоном активних користувачів, має відсоток приблизно 20%.

Соціалізація молоді через Інтернет мережі представляє собою процес вторинної соціалізації, який відбувається на фоні широкого застосування інформаційних технологій. Відомо, що соціалізація відбувається протягом усього життя людини, поділяючись на первинну та вторинну. Перша здійснюється у дитинстві через родинні зв'язки, тоді як друга відбувається у соціальних інститутах та за межами безпосереднього соціального середовища будь-якої людини[2].

Вплив соціальних мереж на поведінку людини - це предмет досліджень психологів та соціологів, які виявили кілька важливих аспектів. Серед них постійне прагнення перевірити свою сторінку, можливість відчуття депресії та ревностей, але й підвищення самооцінки та підтримка у роботі. Незважаючи на переваги, присутні й недоліки. Наприклад, зловживання соцмережами може призвести до десоціалізації та змін у психіці та поведінці.

До переваг використання соціальних мереж можна віднести можливість для кар'єри, освіти та соціальної комунікації, а також спілкування без меж та отримання корисної інформації. Однак, наявність відкритого доступу до особистої інформації та негативних впливів також потрібно враховувати.

Узагальнюючи, сучасні дослідження показують, що соціальні мережі можуть бути як корисними, так і шкідливими для молоді, залежно від їх використання та контексту. Таким чином, важливо збалансувати їх використання з реальним життям та розвитком соціальних навичок.

Список використаних джерел :

1. Борисенко О. М. Особливості соціальної ідентифікації молоді в сучасних умовах суспільства. Науковий вісник. Вип.1. 3-11, 2017.

2. Гнасевич Н. Філософські аспекти впливу соціальних мереж на форми комунікації /Н. Гнасевич, В. Чорпіта //Соціокультурні та політичні пріоритети української нації в умовах глобалізації: щорічник наукових праць. - Тернопіль. - 2016. - С.100-103

3. Лисенко С. О. Становлення і розвиток парадигми самоактуалізації особистості та її переосмислення у контексті сучасності. Humanities studies: collection of scientific papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishing house “Helvetica”, 2021. No 8 (85). P. 20–28. DOI: <https://doi.org/10.26661/hst-2021-8-85-0>

Bilets V. O.

*group 2531, Educational scientific humanitarian institute
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
lerabilets23@gmail.com*

Sonechko O. S.

*Lecturer of psychology, philosophy, social studies and humanities
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
sonechkoolga@gmail.com*

Social identity in virtual space

Abstract. *The article examines the impact of social networks on social identity and communication in modern society. It analyzes the concepts of social identity, virtual space and mediation, considers their relationship with the development of social networks and their impact on culture formation and communication. It is noted that social networks have become a necessary element of modern life, changing the way of communication and interaction between people.*

Key words: *social identity, virtual space, social networks, influence, mediation.*

Бінківська К. Р.

ФІЛБ-1-22-4.0д, Факультет суспільно-гуманітарних наук,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Співробітниця Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського
Київ, Україна

e-mail: krbinkivska.fshn22@kubg.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-3444-2570>

Заріфі З. Н.

ФІЛБ-1-22-4.0д, Факультет суспільно-гуманітарних наук,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Співробітниця Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського
Київ, Україна

e-mail: zarminaz91@gmail.com

ORCID: <https://0009-0000-8616-1478>

Технологічна сингулярність чи постлюдський ренесанс?

***Анотація.** У статті аналізується вплив сучасних технологій на гуманітарні науки. Тема дослідження є надзвичайно актуальною з огляду на бурхливий розвиток технологічної сфери та її зростаючого впливу на всі галузі людського життя, у тому числі й на гуманітаристику. Новітні технології відкривають безпрецедентні можливості для гуманітарних досліджень, проте водночас ставлять низку складних філософських, етичних та соціальних питань, що потребують негайного вирішення задля подальшого прогресивного розвитку людства.*

***Ключові слова:** гуманітарні науки, технології, цифрові інструменти, виклики, можливості, етика.*

У добу інновацій та стрімкого технологічного прогресу, гуманітарні науки, як царина пізнання, також переступає межі традиційного й відкриває нові перспективи завдяки застосуванню сучасних технологій. Цей синергетичний

зв'язок породжує непередбачувані можливості, але водночас і виклики, що вимагають ретельного вивчення та адаптації.

Гуманітаристика, до якої належать історія, філософія, педагогіка, психологія, літературознавство, мовознавство та інші дисципліни, вивчає аспекти людської культури, суспільства, мови та інші аспекти людського існування. Проте, розглядаючи викладання цих наук, постає потреба детального аналізу впливу цифрових інструментів на процес навчання та засвоєння знань.

Цифрові засоби, такі як комп'ютери, смартфони, планшети та програмне забезпечення, відкривають гуманітарним наукам нові можливості для взаємодії, дослідження і творчості. Вони дозволяють студентам і викладачам ефективніше обмінюватися інформацією, досліджувати нові підходи до вивчення предметів і розвивати критичне мислення. Проте, поряд з перевагами, постають і певні виклики та проблеми, що потребують уваги й вирішення.

Однією з ключових переваг впровадження нових технологій у гуманітаристику є масовий доступ до даних. Алгоритми та програми для аналізу великих масивів інформації дозволяють дослідникам швидше виявляти тенденції й закономірності в суспільних феноменах. До прикладу, аналіз соціальних мереж може сприяти розкриттю складних взаємозв'язків між людьми та виокремленню нових культурних патернів.

З цього положення випливає проблема автентичності й достовірності джерел в Інтернеті, оскільки величезна кількість доступних інформаційних ресурсів не завжди є надійними чи науково підтвердженими. Викладачам і студентам доводиться витрачати багато часу на оцінку джерел задля забезпечення достовірності й точності використовуваної інформації. Це особливо ускладнюється, коли цифрові засоби не забезпечують належної контекстуалізації чи вказівок щодо надійності джерел.

Існує також ризик надмірної залежності від цифрових інструментів та віддаленої комунікації, що призводить до втрати міжособистісної взаємодії й співпраці. Гуманітарні науки акцентують на важливості дискусій і взаємодії між

студентами та викладачами, тоді як виключне використання цифрових засобів може обмежити такі можливості, сприяючи пасивному засвоєнню знань.

Крім того, важливо враховувати технічну нерівність учасників освітньо-наукового процесу, адже не всі мають можливості використовувати комп'ютери чи Інтернет вдома. Це породжує додатковий соціальний та економічний дисбаланс, що потребує окремої уваги.

Використання віртуальної та доповненої реальності розширює дослідницькі можливості гуманітаристики. Науковці можуть вивчати історію, культуру та антропологію, застосовуючи імерсивні технології для поглибленого дослідження. Це створює нові засоби для віртуальних подорожей у часі та просторі.

З одного боку, великі обсяги доступних даних можуть значно покращити різновид гуманітарних досліджень. З іншого боку, виникають серйозні питання щодо конфіденційності та етичної обробки персональних даних. Гуманітаристика повинна активно розвивати етичні стандарти та політику для захисту прав і конфіденційності суб'єктів досліджень.

Помітною ознакою сучасності є становлення глобального комунікаційного простору. Інформаційні технології стрімко увірвалися в наше життя та змінили його. Протягом останніх десятиліть були розроблені та впроваджені виробничі й програмно-технологічні засоби, комплексне використання яких значно прискорило збір, опрацювання і поширення інформації. Це означає не лише кількісне зростання, але й якісне урізноманітнення каналів, засобів і моделей комунікації на базі електронних технологій. Зміна комунікаційного простору позначається на всіх сферах як суспільного, так і індивідуального буття, а також на формуванні цілісної системи культури. Безсумнівно, такий вплив зазнає і наука в усіх своїх вимірах: як соціальний інститут, як пізнавальна діяльність, як сукупність знань.

Підсумовуючи все вищезазначене, взаємодія гуманітарних наук і технічних галузей відкриває нові горизонти для міждисциплінарних досліджень

та вирішення комплексних проблем сучасності. Об'єднання глибоких знань гуманітаріїв та технічного потенціалу створює унікальні можливості для інноваційних ідей та проектів.

Разом з тим, активна інтеграція новітніх технологій у гуманітарну сферу породжує низку складних питань. По-перше, як технологічний прогрес впливатиме на людину та суспільство – переважатимуть позитивні чи негативні наслідки? По-друге, гуманітаристика має сформулювати етичні принципи і стандарти щодо застосування інформаційних технологій для уникнення зловживань та порушень прав людини.

Отже, взаємовплив гуманітаристики і техносфери має величезний евристичний потенціал і разом з тим вимагає зваженої філософської рефлексії. Цей шлях цілком залежить від здатності науки й соціуму адекватно реагувати на етичні та соціальні виклики, що виникають внаслідок посиленого технологічного впливу. Усвідомлення шляхів гармонійного поєднання нових технологічних можливостей із гуманістичними цінностями стане ключем до майбутнього людства.

Binkivska Kristina

FILb-1-22-4.0d, Faculty of Social Sciences and Humanities

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

Employee of the Vernadsky National Library of Ukraine

Kyiv, Ukraine

e-mail: krbinkivska.fshn22@kubg.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-3444-2570>

Zarifi Zarmina

FILb-1-22-4.0d, Faculty of Social Sciences and Humanities

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

Employee of the Vernadsky National Library of Ukraine

Kyiv, Ukraine

e-mail: zarminaz91@gmail.com

ORCID: <https://0009-0000-8616-1478>

Technological Singularity or Posthuman Renaissance?

Abstract: *The article analyzes the impact of modern technologies on the humanities. The research topic is extremely relevant given the rapid development of the technological sphere and its growing influence on all areas of human life, including the humanities. The latest technologies open up unprecedented opportunities for humanities research, but at the same time raise a number of complex philosophical, ethical and social issues that need to be addressed urgently for further progressive development of mankind.*

Keywords: *humanities, technology, digital tools, challenges, opportunities, ethics.*

УДК 101:004.8

Гавловська Д. А.

група 2531

Навчально-науковий гуманітарний інститут

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

arttimeforme@gmail.com

Патлайчук О. В.

доцент кафедри ПФСГД,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Філософія та проблематика використання штучного інтелекту

***Анотація:** У цій статті ми розглянемо основні проблеми, пов'язані із штучним інтелектом, а також спробуємо розібратися в етичних, соціальних та технічних викликах, які виникають у зв'язку з його розвитком.*

***Ключові слова:** штучний інтелект (ШІ), проблеми, аспекти, автоматизація.*

Штучний інтелект завойовує своє місце в сучасному світі, вкорінюючись у різноманітних аспектах нашого повсякденного життя – від автоматизованих систем до особистих асистентів. Однак, зі всією технологічною динамікою, що супроводжує цей прогрес, виникають глибокі філософські питання, які ставлять під сумнів не тільки можливості ШІ, але і його вплив на суспільство та людське буття. Ці філософські питання мають різний характер, від економічного та технічного до морального.

Економічною проблемою розвитку ШІ є його більша продуктивність у виконанні великого перечення робіт, у порівнянні з людиною. Вже сьогодні багато професій стали частиною історії, через автоматизацію (особливо у сферах які піддаються легкій автоматизації; наприклад, виробництво або складська робота). При чому, з іншого боку, цей процес призводить до підвищення робочих місць у сферах розробки, обслуговування та технічної підтримки для автоматизованих систем, через їх підвищену актуальність.

Це все приводить до потреби у перепідготовці людей, які втратили свою роботу, та розв'язання проблем, через розрив у доходах між технічними працівниками та працівниками з іншою кваліфікацією.

Також, великою економічною проблемою є можливість появи монополії. Це може статися, через те, що деякі компанії, за наявності більшого бюджету, зможуть дозволити собі використовувати передові технології ІІІ, та, коштом цього, становитися більш ефективними у порівнянні зі своїми конкурентами. А відсутність здорової конкуренції призводить до підвищення цін, контролю над ринком, появу не рівноправ'я для споживачів та зменшення вибору на ринку, через стагнацію компаній-монополістів.

Щоб уникнути проблем безробіття та монополізації, спричинених автоматизацією, можна вживати різноманітні заходи. По-перше, розвивати програми перепідготовки та навчання для робітників, які втратили свою роботу, спрямовуючи їх на розвиток нових навичок для зайняття вакансій у більш актуальних галузях. По-друге, підтримувати створення та розвиток малих та середніх підприємств, які є джерелом нових ідей. Та, по-третє, активно використовувати антимонопольне регулювання для запобігання формуванню монополій та забезпечення конкуренції на ринку.

Технічні аспекти є менш комплексними, але не менш важливими. Хакерські атаки, зловживання та складність алгоритмів самого ІІІ — все це може зробити використання складної техніки зі своїм «інтелектом» дуже небезпечним, тому потребує особливої уваги зі сторони розробників та тестувальників.

Щоб уникнути або, хоча б, зменшити кількість успішних хакерських атак потрібно буде створювати та використовувати нові способи шифрування та криптографії, а також постійно моніторити стан безпеки систем.

Проблема складності та незрозумілості алгоритмів вирішується через

транспарентність в системах ШІ. Важливо, щоб люди знали принцип роботи систем та могли відстежувати їх роботу. Використання простих моделей розв'язання проблем у ШІ, використання відкритого коду та контроль над алгоритмами зі сторони кваліфікованих працівників — саме це допоможе підвищенню суспільної грамотності та появі довіри стосовно складних систем та саме ШІ.

Зважаючи на все це, найскладнішою для вирішення залишається моральна складова проблематики штучного інтелекту. Основними питаннями, якими задаються вчені та філософи, які вивчають цю моральну складову є: Чи є у ШІ почуття? Якщо ШІ може приймати рішення, як ми можемо визначити відповідальність за їхні дії? Які етичні принципи має враховувати ШІ? Як уникнути вирішення моральних дилем, коли алгоритми роблять рішення, які можуть суперечити загальнолюдським цінностям?

"Штучний інтелект" є властивістю автоматичних систем, які можуть виконувати ряд завдань, з якими традиційно справлявся людський інтелект. Ці системи мають здатність самостійно вирішувати завдання та приймати оптимальні рішення, ґрунтуючись на заздалегідь отриманому досвіді та раціональному аналізі зовнішніх впливів. У сутності, ШІ спроектований для виконання завдань, які зазвичай пов'язані з інтелектуальною діяльністю людини. Але, на відмінну від людини, у ШІ немає емоцій та почуттів у звичайному розумінні. Він здатен лише емулювати емоції на певному рівні для більш приємного використання його людиною (як приклад, голосові асистенти, які намагаються надати своїм відповідям звучання дружелюбності чи нейтральності).

Якщо ШІ може приймати рішення, то хто відповідальний за них? Ще у Резолюції 2015/2103 (INL) Європейського парламенту від 16 лютого 2017 р. було вирішено, що, навіть при завданні шкоди третім лицам, неможливо притягнути ШІ до відповідальності за його дії та рішення. Відповідальність може бути

покладена тільки на виробника, оператора, власника або користувача штучного інтелекту. Отже, це питання технічно є вирішеним, але, з часом та розвитком штучного інтелекту, можуть виникнути й більш комплексні та неоднозначні ситуації.

Щоб гарантувати справедливе та безпечне використання ШІ (який не має ні емоцій, ні почуттів), у нього потрібно закладати загальнолюдські етичні та моральні норми ще на етапі розробки. А алгоритми та моделі повинні уникати викривлення та дискримінації, і гарантувати безпеку своїх користувачів.

Отже, штучний інтелект стає не лише технологічним вдосконаленням, але й викликом для суспільства. Економічно, він вносить загрозу безробіття та монополізації, що вимагає стратегій перепідготовки та підтримки малих підприємств. Технічно, ШІ потребує більшого контролю над безпекою самої системи. А морально, потребує розв'язання питань відповідальності та врахування етичних принципів при його використанні.

Але, попри це, важливо враховувати, що штучний інтелект може приносити й значну користь, спрощуючи та поліпшуючи ряд завдань, підвищуючи продуктивність та створюючи нові можливості для нашого суспільства.

Список використаних джерел

1. Остапюк В. В. Штучний інтелект, як ресурс посилення цивілізаційних спроможностей. Черкаський державний технологічний університет. м. Хмельницьке 28-29 квітня 2023 р.
2. Штучний інтелект: питання етики та моралі <https://spilno.org/article/shtuchnyi-intelekt-pytannya-etyky-ta-morali> (дата звернення 09.12.2023).
3. І. О. Головащенко Ю. П. Носковенко Проблема штучного інтелекту в сучасній філософії. Вінницький національний технічний університет.

4. Хто несе відповідальність за помилки штучного інтелекту?
https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA012676 (дата звернення 09.12.2023).

5. Patlaichuk O., Maidaniuk I., Tsoi T., Hoian I., Doichyk M., Stupak O. The Problem of Artificial Intelligence in Contemporary Philosophy. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2022. Vol. 13. No. 4. P. 436-449.

Havlovska D.A.

group 2531, Educational and Scientific Humanitarian Institute

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

arttimeforme@gmail.com

Philosophy and problems of using artificial intelligence

Abstract: *In this article, we will consider the main problems associated with artificial intelligence, and also try to understand the ethical, social and technical challenges that arise in connection with its development.*

Keywords: *artificial intelligence (AI), problems, aspects, automation.*

УДК 1:004

Галаєва Анна

група 5641м

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

galaeva_a@ukr.net

Патлайчук О.В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Вплив «Industry 4.0» на розвиток людства

***Анотація.** У роботі розглянуто значення терміну «Industry 4.0». Проаналізовано вплив Четвертої промислової революції на розвиток людства. Визначено переваги та недоліки нової промислової революції.*

***Ключові слова:** Industry 4.0; Четверта промислова революція; інновації; технології; керовані інтелектуальні системи; цифрове виробництво.*

Вступ: Ми перебуваємо на порозі значного технологічного перетворення, яке радикально змінить наш спосіб життя, праці та спілкування. Трансформація обіцяє бути найбільшою та найскладнішою в історії людства. Ця революція вимагає змін у всіх сферах глобальної політики та участі всіх гравців — від приватних до державних секторів, перетворення університетської діяльності та самого суспільства. **Актуальність теми** полягає у тому, що розуміння впливу Четвертої промислової революції на людство дозволить краще підготуватися до змін у суспільстві, бізнесі та інших сферах, а також використовувати їх для спільної користі та покращення життя людей.

Отже, **метою** даної роботи є дослідження впливу Четвертої промислової революції на розвиток суспільства.

Основна частина: Industry 4.0 (Четверта індустріальна революція) — це перехід на повністю автоматизоване цифрове виробництво, кероване інтелектуальними системами в режимі реального часу в постійній взаємодії із зовнішнім середовищем, що виходить за межі одного підприємства, з перспективою об'єднання у глобальну промислову мережу речей та послуг і яка відбувається на наших очах. Наразі ми переживаємо завершення третьої

промислової революції, яка розпочалася у другій половині XX ст. Існує три ключові ознаки, які свідчать про те, що поточні зміни є не просто продовженням Третьої революції, а скоріш передвісниками Четвертої. Ці ознаки включають швидкість, масштаб і системні наслідки. Сучасний технологічний прогрес вражає своєю неймовірною швидкістю, небаченою в історії людства. Порівняно з минулими індустріальними революціями, які розвивалися послідовно, масштаб Industry 4.0 зростає в геометричній прогресії. Дана революція має вплив на кожен галузь у всіх країнах світу. Глибина і обсяг цих змін вимагають повної трансформації у всіх системах виробництва, управління та контролю.

Вперше ідея «Індустрії 4.0» була представлена у 2011 році під час промислової виставки в Ганновері, на якій німецький уряд висунув завдання по розширенню застосування інформаційних технологій у виробництві. Для розробки програми модернізації промислових підприємств країни в цьому напрямку була залучена висококваліфікована команда, що об'єднала представників бізнесу та уряду. Основна мета цієї програми полягає у збереженні та збільшенні конкурентоспроможності підприємства країни.

Четверта промислова революція має ряд переваг, до яких відносяться підвищення продуктивності, велика безпека працівників за рахунок скорочення робочих місць у небезпечних умовах праці, підвищення конкурентоспроможності та багато іншого. Вона вносить зміни не лише у сферу виробництва, а й впливає на всі аспекти нашого життя – економіку, взаємини між людьми та навіть, в певній мірі, на наше уявлення про те, що означає бути людиною. Штучний інтелект і роботизація, Інтернет речей та 3D-друк, друкована електроніка, застосування розподілених реєстрів (тобто технології блокчейн, яка стала популярною після створення на її основі криптовалюти), віртуальна та доповнена реальність, біо та нейротехнології і розробку автономних роботів, які будуть не компонентами автоматизованих ліній, як зараз, а цілком мобільними високоінтелектуальними пристроями, здатними працювати поруч з людьми – ці новітні методи на очах стають частиною нашого повсякденного існування.

Згідно з прогнозами Всесвітнього Економічного Форуму, більшість технологій Четвертої індустріальної революції стануть повсякденними до 2027 року. Це означає, що наросте поширення не лише інтелектуальних будинків, але й міст, обладнаних інтелектуальними системами, автономні автомобілі на дорогах, використання штучного інтелекту в офісному середовищі та наявність суперкомп'ютерів у кишенях людей. Кількість інвестицій у проєкти, які займаються ШІ, зростає, оскільки їхні технології здатні на порядок знизити витрати компанії, але наслідком стане швидке зменшення числа працевлаштованих.

Схоже на попередні подібні процеси, Четверта промислова революція має потенціал глобально підняти рівень життя у всьому світі. Дотепер від цих змін переваги отримали ті, хто має доступ до цифрових технологій; розвиток цих технологій породив продукти та послуги, які спрощують та поліпшують наше щоденне життя: замовлення таксі, бронювання квитків на літак, здійснення покупок, прослуховування музики – тепер це можна робити дистанційно.

У майбутньому технологічні інновації перетворять виробництво, різко підвищивши його ефективність і продуктивність. Витрати на транспортування та зв'язок знизяться, глобальні поставки стануть більш ефективними завдяки вдосконаленій логістиці, що призведе до зниження вартості торгівлі та відкриття нових ринків, тому це сприятиме економічному зростанню.

Але одночасно, нова революція, як відзначають економісти Ерік Бріньолфссон і Ендрю Макафі, може підсилити фінансову та соціальну нерівність у світі, змішавши ринки праці. Автоматизація виробництва може призвести до заміщення безлічі людей машинами, що загострить розрив між прибутковістю капіталу та робочою силою.

Поміж економічної нерівності можна відзначити й соціальну, яка може ще підсилитися через Четверту промислову революцію. Основними виграшами від новацій стають інтелектуали і капіталісти – особи, які розробляють новаторські технології, володіють акціями та інвестують. Така ситуація породжує фінансові

прірви між тими, хто має засоби завдяки своїй праці, та тими, хто має стабільний дохід через капіталовкладення. Це призводить до стагнації або навіть спаду рівня доходів для більшості населення розвинених країн: попит на висококваліфікованих спеціалістів зростає, в той час як запит на прості робочі місця зменшується та продовжує зменшуватися.

Така ситуація викликає страх перед майбутнім і посилює відчуття розчарування серед сучасних працівників, а також пояснює, чому середній клас у багатьох країнах відчуває себе несправедливо та незадоволено. Стійкий економічний принцип "успішний забирає все", який викликає недовіру у більшості представників середнього класу, може спричинити деградацію та руйнування принципів демократичного суспільства.

Сучасне суспільство, пронизане цифровими технологіями, зазнало змін у способах передачі інформації, що також спричинило невдоволення. Більш як 30% світового населення сьогодні використовує соціальні мережі та медіа для спілкування, навчання та поширення інформації. У теорії це має сприяти підтримці міжкультурних зв'язків та співпраці. Проте, на жаль, вільний доступ до інформації призводить також до збільшення очікувань, непорозумінь у критеріях успіху для різних груп та осіб, а також поширення екстремістських ідей та ідеологій.

Згідно з прогнозом McKinsey, до 2030 року близько 400 мільйонів людей на планеті або 14% робочої сили, втратять роботу через те, що їхні функції виконуватимуть програми та роботи, а до 2025 року впровадження лише промислового Інтернету принесе економіку в розмірі до 11 трлн. доларів щорічно. Це означає, що компанії, які активно займаються Industry 4.0 на сьогоднішній день, матимуть вагомі конкурентні переваги вже найближчим часом.

Висновки: Четверта індустріальна революція – це перехід до нових цифрових можливостей у сфері промисловості, що має вплив на різні сфери життя та сприяє розвитку суспільства. Технології та їх вплив – це не непереможна сила,

над якою ми не можемо мати контролю. Ми всі наразі визначаємо майбутнє, що будуємо зараз, та це майбутнє залежить від наших дій як громадян, споживачів і інвесторів. Саме тому важливо скерувати потужності Четвертої промислової революції на створення світу, що відповідає нашим загальним інтересам і цінностям. Однак для цього ми маємо розробити загальну систему переконань про те, як саме технології змінюють наше життя, їх вплив на економіку, суспільство, культуру і навіть нас самих. Ми стоїмо на порозі значних досягнень, але вони можуть також стати загрозою для нашого існування. Як завжди, все залежить від людей та їхніх цінностей. Нам необхідне майбутнє, де на першому місці буде поставлено людину, тобто держава повинна бути соціально направленою.

Звичайно, існує можливість найгіршого наслідку Четвертої промислової революції, коли "роботизація" може відібрати у нас нашу гуманність. Але якщо прогрес спрямований на підкреслення наших найкращих якостей – винахідливість, емпатію, здатність впливати на світ – то перед нами великий шлях, де людство досягне нових рівнів взаєморозуміння та самовдосконалення. Наша мета полягає в тому, щоб зробити все можливе, щоб саме цей останній сценарій став реальністю в нашому житті!

Список використаних джерел:

1. Industry 4.0. URL: <https://www.it.ua/knowledge-base/technology-innovation/industry-4> (дата звернення: 07.12.2023).
2. Четверта промислова революція: як до неї готуватися. URL: <https://nubip.edu.ua/node/23076> (дата звернення: 07.12.2023).
3. Соціально-економічні наслідки Четвертої промислової революції. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/279814> (дата звернення: 08.12.2023)
4. Індустрія 4.0 як інноваційний тренд України. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/799334.html> (дата звернення: 08.12.2023)

5. Індустрія 4.0 – бенчмаркінговий аналіз розвитку країн ЄС та світу. URL: <https://www.it.ua/articles/industrija-40-benchmarkingovij-analiz-rozvitku-krajin-es-ta-svitu> (дата звернення: 08.12.2023)
6. Patlaichuk O., Maidaniuk I., Tsoi T., Hoian I., Doichyk M., Stupak O. The Problem of Artificial Intelligence in Contemporary Philosophy. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2022. Vol. 13. No. 4. P. 436-449.
7. Патлайчук О.В. Філософія розвитку суспільства в умовах четвертої промислової революції. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2023. № 42. С. 95-100.

Halaieva A.M.

group 5641m

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

galaeva_a@ukr.net

Patlaichuk O.V.

Candidate of philosophical sciences, Assistant Professor of the department of psychology, philosophy and social and humanitarian disciplines

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

The influence of "Industry 4.0" on human development

Abstract: *The paper considers the meaning of the term "Industry 4.0". The influence of the Fourth Industrial Revolution on the development of mankind is analyzed. The advantages and disadvantages of the new industrial revolution are determined.*

Key words: *Industry 4.0; Fourth Industrial Revolution; innovation; technologies; controlled intelligent systems; digital production.*

Ганчич А. С.

Студентка 1 підгрупи ХОРБ-1-20-4.0д

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Факультет музичного мистецтва і хореографії

Хрипко С. А.

кандидат філософських наук, доцент

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Факультет музичного мистецтва і хореографії

Р

Розум та мудрість несуть в собі ^і різні значення, хоча досить часто їх називають синонімами. Цікаво, що ^з мудра людина завжди є розумною, але розумний не завжди володіє мудрістю. Варто розібрати це питання більш ^н детально. ^и

Ц

Отже, розумна людина (можемо ^я перекласти як "добре мисляча") характеризується досконалим розвитком пізнавальних процесів (зокрема аналізу та логіки), що допомагає їй розв'язувати ^м проблеми, робити висновки та приймати доцільні рішення. Розум потребує постійного пошуку знань, його накопичення та розвивається завдяки читанню, ^ж навчанню та спостереженню. Людина вважається розумною не за віком, а за умови, що вона здатна застосовувати знання у потрібний момент. ^п

Мудрість - це глибоке розуміння ^о нашої реальності, яке виходить за межі простого знання. Це здобуття життєвого ^н досвіду та інтуїтивного сприйняття світу. Це властивість, яка приходить з ^я віком, на відміну від розуму. Мудрість не

Т

338

Т

Я

У

обмежується лише пізнавальними процесами, а включає в себе глибоке розуміння емоцій, почуттів та моральних цінностей.

Наступне питання полягає в тому, чи можна бути розумним і мудрим одночасно? Так, хоч ці поняття і є різними, але водночас взаємопов'язаними аспектами нашої інтелектуальної здатності. Без розуму людина не мала б змоги аналізувати та накопичувати досвід, а без мудрості - сприймати оточуюче середовище та заглиблюватись у сутність речей.

Перейдемо тепер до ерудованості - це глибокі та всебічні знання в одній або кількох сферах, що виникають в результаті вивчення та осмислення різних джерел. Синонімом до цього слова є "начитаність" та "обізнаність". За своєю сутністю, це ознака пам'яті, що відображає здатність людини накопичувати та відтворювати великі обсяги інформації. Проте, ерудиція ще не визначає рівень інтелекту. Багато хто плутає її з мудрістю. Так, вона передбачає великий обсяг знань, і таку людину ще можуть називати "всезнаючим", але вся справа у вмінні правильно застосовувати інформацію. Той, хто справляє враження мудреця завдяки енциклопедичним знанням, може бути абсолютно нездатним приймати прості життєві рішення.

Далі поговоримо про інтелектуальний снобізм. Сноб - це людина, яка вважає себе гідними великої поваги та пошани, оскільки багато чого знають. Вони зараховують себе до особливої верстви інтелектуальної еліти, оскільки щиро вірять, що є кращими за інших - в культурному та моральному плані. Така людина прагне спілкуватися лише з собі подібними і намагається відповідати їхнім стандартам. Але великий об'єм інформацією, якою сноб володіє, може бути невиправданим, застосовуватись не задля користі суспільства, а хизування та моментів свого тріумфу.

Підсумовуючи вище сказане, можемо зрозуміти, що всі ці поняття є різними, але в той же час пов'язані між собою та доповнюють одне одного.

Глущенко С. Р.

студентка 4 курсу

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Факультет музичного мистецтва і хореографії

Хрипко С.А

кандидат філософських наук, доцент

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Факультет музичного мистецтва і хореографії

Духовність та душевність і релігійність та не релігійність

Духовність - це стан душі, поведінка кожного з нас у надзвичайних життєвих обставинах, це наші думки, мова, вчинки, внутрішні властивості людини. Я пошукала та знайшла, що за словниковим тлумачення, духовність - це духовна, інтелектуальна природа, внутрішня моральна сутність людини. Деякі філософи стверджують, що саме духовність робить людину людиною. Духовність – це внутрішній світ людини, її зв'язок з Богом.

Душевність - спрямованість душі, теплота і добра уважність певної до людини. або людей загалом. Виражається у щирій подяці, доброзичливості. Це відсутність корисливих намірів, тобто всі дії людина робить щиро та через власне милосердя. Людина не чекає нічого на заміну своїм добрим вчинкам.

Людина складається із тіла, душі і духа. Інформація про тілесність більш доступна у нашому житті, а от про душевність ми можемо знати напрочуд мало. Душевність та духовність це різні поняття. Їх різниця полягає в тому що:

- Наша душевність – це сфера емоцій, інтелекту, пережиття тих чи інших речей. Наприклад переживання емоцій, ситуацій, певного життєвого досвіду - поганого чи хорошого.
- А у свою чергу, наша духовна сфера – це місце, де ми зустрічаємося з Господом, це наш образ.

Цікаво, що якщо подивитися на духовну сферу, то дуже часто у ній ми можемо залишитися дітьми. Якщо тілесно ми можемо мати п'ятдесят років, душевно ж на рівні розвитку – п'ятнадцять-двадцять років, то на рівні духовному ми можемо часто мати один-два роки, або залишитися на рівні приготування до Першої сповіді.

Часто ми навіть так кажемо про когось «Він – тілесна людина», що значить, що у ньому домінує тілесне буття. Коли ми говоримо, що хтось душевна людина, це значить, що хтось теплий, милий, приємний у стосунках. Коли ж ми говоримо «духовна людина», значить ця духовна сфера у ній розвинута.

Людина може бути духовною, а не релігійною.

Пародійна релігійність або несправжня релігійність — система переконань, яка кидає виклик духовним переконанням інших людей, зазвичай використовуючи гумор, сатиру, та/або бурлеск.

Коли кажуть, що людина релігійна, це означає, що в основі її духовного життя лежить певна релігія, віра в Бога. Таку людину називають іще набожною.

Ще знайшла таку цікаву думку: Релігійною людина вже народжується. Навіть атеїст, коли тільки народжується має поняття про бога, божественність, та релігію.

Релігія та духовність мають певні схожості. Релігія прагне замінити справжні взаємини з Богом бездумним дотриманням ритуалів. Духовність, як правило, це самі стосунки з Вищими силами.

Релігія може виявитися корисною в тому розумінні, що вона вказує на те, ким є Бог і що ми всі певною мірою, відповідальні перед Ним. Єдиним істинним значенням релігії є її здатність підкреслити, що ми грішні та потребуємо Спасителя. Духовність може бути корисною тим, що вона вказує на те, що фізичний світ та тілесність людини – це ще не все, що існує. Людські істоти є не тільки матеріальними, але й володіють душею-духом. Це і є духовність.

УДК 101

Гунік І.І.

група 5145м

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

ivanhunik@outlook.com

Патлайчук О.В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри ПФСГД

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Вплив глобальних криз на розуміння відповідального розвитку сучасного суспільства

***Анотація.** Сьогодні дедалі гостріше постає питання актуалізації проблеми розвитку сучасного суспільства в умовах глобальних криз, таких як:*

міжнародний тероризм та екстремізм, війни, спалахи пандемій, екологічні катастрофи тощо. Передусім це пов'язано з тим, що вивченню цього питання не надавалося належного значення. Представлена робота присвячена розкриттю важливих аспектів впливу різноманітних криз світового значення на сучасне суспільство та сприяти розвитку стратегій відповідального ставлення до нашого спільного майбутнього. Було розглянуто та обговорено важливі аспекти взаємозв'язку між глобальними кризами та концепцією відповідального розвитку. Все це спрямовано на наше усвідомлення нагальної необхідності розробки стратегій щодо вирішення найважливіших викликів XXI ст.

Ключові слова: *глобальні кризи; сучасне суспільство; розвиток суспільства; глобальні проблеми.*

Постановка проблеми. Життя сучасної людини – нескінчений вир подій, постійних змін та нових викликів. Потужні темпи постійних змін підвищують загальну напруженість сучасного суспільства і, як наслідок, ставить принципово нові вимоги до розвитку сучасної людини як компоненти цілісної системи соціуму сьогодення. Дедалі гострішим постає питання гуманізації всіх сфер людської діяльності та нагальної необхідності опанування та певної пропаганди таких рис як: цілеспрямованість, відповідальність, активність, дипломатичність, самоідентифікація, раціональність тощо. Принциповим моментом є те, що власне відповідальність, яка, безумовно, займає левову частку у вищезазначеному переліку, не обмежується суто виконанням власних обов'язків, а передусім спрямована на формування у особистості чіткої свідомості, здатності рефлексувати та аналізувати власні вчинки.

Людство XXI ст. стикається з вкрай різноманітними глобальними кризами, такими як кліматичні зміни, економічні турбуленції, пандемії, соціальні нерівності та політичні нестабільності. Усі ці явища мають потенціал великої суспільної дестабілізації і можуть значно підірвати існуючі моделі розвитку (що також підтверджує ступінь їх глобальності). Глобальні кризи не тільки

викликають негайні проблеми, але й ставлять під сумнів традиційні стратегії розвитку. Вони акцентують увагу на необхідності впровадження принципів відповідальності в різних сферах життя, включаючи економіку, екологію, соціальну справедливість та політику.

Розуміння відповідального розвитку сучасного суспільства стає критичним у контексті глобальних викликів, оскільки воно вимагає зміни у підходах до вирішення проблем, забезпечення сталого використання ресурсів та розвитку глобальних стратегій співпраці.

Така тема не лише стимулює академічні дослідження, але й викликає практичні дії та формування нових підходів до управління суспільством, спрямованих на забезпечення сталого та відповідального розвитку у XXI ст.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Метою роботи є глибокий аналіз та розкриття взаємозв'язку між глобальними кризами і розумінням концепції відповідального розвитку у контексті сучасного світу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глибоке дослідження впливу конкретних глобальних криз, таких як пандемії, кліматичні зміни та економічні кризи на сучасне суспільство є важливим етапом в розумінні взаємодії між екстремальними ситуаціями та концепцією відповідального розвитку. Дослідження буде спрямоване на визначення конкретних викликів та можливостей, які виникають внаслідок цих криз, і їх вплив на розуміння необхідності відповідальних підходів до розвитку.

Передусім розберемося із понятійними апаратом досліджуваної області. Глобальні кризи – це серйозні та широкомасштабні проблеми, які виникають на світовому рівні та мають важливий вплив на різні сфери життя людей, економіки та природи. Ці кризи можуть бути викликані різноманітними факторами, такими як екологічні зміни, економічні труднощі, соціальні конфлікти, пандемії,

технологічні виклики тощо. Однак всі вони мають спільну рису – їхні наслідки поширюються далеко за межі конкретного регіону чи країни, впливаючи на глобальний порядок та взаємозв'язки.

Глобальні кризи вимагають спільних зусиль та міжнародного співробітництва для їх подолання та мінімізації негативних наслідків. Ці події часто виступають як каталізатори для переосмислення цінностей, розвитку нових стратегій та формування відповідального підходу до глобальних проблем.

Екологічна компонента. Зміни клімату, забруднення повітря та води, втрата біорізноманіття – це лише деякі аспекти екологічних криз, які впливають на наше суспільство. У зв'язку з цим виникає необхідність виходу на новий рівень розуміння відповідальності перед природою. Екологічні кризи викликають збільшену увагу громадськості до проблем екології та природних ресурсів. Зростає усвідомленість про необхідність змін у споживчих звичках, енергетичних підходах та глобальних екологічних викликах. Громадянська мобілізація стає джерелом позитивних змін у розумінні та підтримці відповідального розвитку. Ефективна реакція на екологічні кризи вимагає глобальної співпраці. Міжнародні ініціативи та спільні зусилля стають необхідними для вирішення проблем, таких як зміна клімату та обмеження екологічної деградації.

Тож, екологічні кризи визначають нову реальність, де відповідальний розвиток стає необхідністю, а не вибором. Зміна у світовому розумінні відповідальності перед природою та майбутніми поколіннями є ключовим чинником створення сталого та збалансованого суспільства.

Економічна компонента. Глобальні економічні кризи, такі як фінансові крахи чи регіональні конфлікти, невинно супроводжуючи еволюцію сучасного глобального господарства, стають важливим фактором впливу на розуміння та впровадження принципів відповідального розвитку. У цьому контексті розгляд аспектів економічних криз та їхнього впливу на концепцію відповідального

розвитку стає необхідним для формування стійкого та справедливого суспільства.

Це вимагає нового розуміння відповідальності бізнесу перед суспільством. Компанії повинні активно залучатися до соціальних програм, спрямованих на поліпшення умов праці, підвищення рівня освіти та розвиток громад. Економічні турбуленції підштовхують бізнес до відмови від традиційного підходу, де основним завданням було лише отримання прибутку. Корпорації все більше усвідомлюють свою відповідальність перед суспільством та довкіллям, що визначає новий рівень корпоративної відповідальності та ставить на порядок денний питання сталого розвитку. Під впливом економічних криз споживачі стають більш усвідомленими щодо своїх споживчих звичок. Зростає попит на продукцію, яка відповідає принципам сталості та відповідального виробництва. Зміна споживчих звичок сприяє розвитку економіки, орієнтованої на довгостроковий вигляд.

У підсумку економічні кризи, несучи з собою виклики та небезпеки, водночас створюють можливості для переосмислення сучасних економічних парадигм та сприяють формуванню більш відповідального та сталого розвитку суспільства. За відповідальною взаємодією господарських, соціальних та екологічних аспектів стоїть завдання побудови економіки майбутнього, яка забезпечить процвітання не лише сьогоденню, але й наступ

Власне політична компонента. Воєнно-політичні кризи мають руйнівний вплив на соціальні структури суспільства. Відсутність безпеки та порушення прав людини ставлять під загрозу основні принципи відповідального розвитку. За таких умов необхідно вдосконалювати стратегії відновлення соціального балансу та забезпечення захисту прав та потреб населення. До того ж, можна прослідкувати за певною спорідненістю політичної та економічної компонент, що відображається у їх взаємному впливі. Воєнно-політичні конфлікти суттєво впливають на економічну ситуацію та можливості розвитку країн. Зруйнована

інфраструктура, економічні санкції та втрата інвестицій стають перешкодою для відповідального економічного розвитку. Підходи до відновлення економіки повинні спиратися на принципи сталості та враховувати соціальні потреби населення. Воєнно-політичні кризи роблять нагальними питання міжнародного співробітництва.

Спільні зусилля у врегулюванні конфліктів та відновленні постраждалих регіонів стають ключовим чинником впровадження принципів відповідального розвитку на міжнародному рівні. Окрім того, вони суттєво змінюють соціокультурний ландшафт. Міграційні та біженцівські потоки, втрата ідентичності та руйнування культурної спадщини стають необхідними аспектами управління соціальним розвитком під час конфліктів.

Таким чином, воєнно-політичні кризи, хоча й приносять страждання та невпевненість, також можуть спонукати до переосмислення та усічення проблем, пов'язаних зі сталістю, соціальною справедливістю та міжнародним співробітництвом. Забезпечення відповідального розвитку в умовах воєнно-політичних криз вимагає комплексного підходу та спільних зусиль глобальної спільноти.

Соціо-культурна компонента. Глобальні конфлікти та кризи викликають необхідність посилення громадянської активності та розвитку культури взаєморозуміння. Суспільство повинно навчати громадян відповідальності за свої вчинки та активної участі у прийнятті рішень, що впливають на загальний добробут. Соціо-культурні кризи відіграють ключову роль у формуванні розуміння та втіленні принципів відповідального розвитку. Ці кризи викликають перегляд соціокультурних структур, ставлять на порядок денний питання справедливості та рівності, та визначають шляхи сталого та відповідального розвитку.

Духовні кризи суттєво впливають на культурний розвиток. Перетворення цінностей, традицій та ідентичності стають важливими аспектами управління

соціокультурними аспектами розвитку. Забезпечення культурної різноманітності та захисту культурної спадщини стає вимогою відповідального розвитку. Що є не менш важливим, вони роблять актуальними питання гендерної рівності та інклюзивності. Забезпечення рівних можливостей для всіх членів суспільства та активна боротьба з дискримінацією стають необхідністю для відповідального соціо-культурного розвитку.

Отже, соціо-культурні кризи, навіть несучи в собі виклики, стають каталізаторами для переосмислення та перетворення сучасного суспільства. Розуміння важливості соціальної справедливості, культурної різноманітності та активної участі громадян визначає напрямки відповідального розвитку в умовах соціо-культур

Технологічна компонента. Розвиток технологій приносить як блага, так і виклики. Використання штучного інтелекту, біотехнологій та інших інновацій вимагає ретельного вивчення етичних аспектів. Технологічні кризи підкреслюють важливість етичного використання та розробки технологій. Поняття відповідальної розробки включає в себе не лише технічні аспекти, але й враховує соціальні та етичні наслідки, сприяючи створенню технологій, що слугують загальному добру. Розвиток технологій викликає зміни в ринку праці та вимагає нового підходу до систем навчання. Технологічні кризи ставлять завдання забезпечити адаптацію робочої сили до нових вимог та сприяти розвитку навичок, які відповідають технологічному прогресу.

Цей вид криз часто пов'язаний із загрозами кібербезпеки та порушенням приватності. Відповідальний розвиток технологій передбачає удосконалення заходів кібербезпеки та забезпечення захисту особистих даних, зберігаючи баланс між інноваціями та безпекою. Технологічні кризи підкреслюють проблему глобальної нерівності у доступі до технологій. Забезпечення відповідального розвитку передбачає створення ініціатив та політик, які сприяють широкому доступу до технологій для всіх верств населення.

Що ж, технологічні кризи ставлять сучасне суспільство перед важливим вибором: використовувати технології як інструмент для досягнення важливих цілей відповідального розвитку чи дозволити їм породжувати нові виклики. Розвиток технологій повинен іти пліч-о-пліч з етичними та соціальними цінностями, забезпечуючи гармонійне взаємодію техніки та суспільства.

Висновки і перспективи наступних досліджень. У світлі глобальних криз стає очевидним, що відповідальний розвиток суспільства – це не тільки можливість, але й обов’язок. Переосмислення цінностей, активна громадянська позиція та розробка конкретних стратегій є ключовими елементами подолання глобальних викликів та створення сталого та рівного суспільства.

Глобальні кризи визначають новий контекст для розвитку сучасного суспільства, де відповідальний підхід є ключовим елементом стратегії виходу з криз та формування сталого майбутнього. Розуміння взаємодії між кризами та відповідальним розвитком є важливим етапом в побудові сучасної сталої соціетальної парадигми.

Список використаних джерел

1. FT: Юваль Ной Харарі про світ після коронавірусу : веб-сайт. URL: <https://investgazeta.ua/uk/novyny/ft-yuval-noj-kharari-pro-svit-pislya-koronavirusu> (дата звернення: 11.12.2023).
2. Our Common Future. Report of the World Commission on Environment and Development. – World Commission on Environment and Development, 1987. : веб-сайт. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf> (дата звернення: 11.12.2023).
3. Донелла Медоуз, Йорген Рандерс, Денніс Медоуз. МЕЖІ ЗРОСТАННЯ. 30 років потому. Київ : Пабулум, 2018. — 464 с.

4. Основи стійкого розвитку: навч. посібник / за ред. Л. Г. Мельника. – Суми: Університетська книга, 2005. – 654 с.

5. Samodryn A., Patlaichuk O., Morgun V., Mokliak O., Aronova R., Lebedyk L. Methodological Foundations of Noosphere Education: Comprehension of Aggravated Relevance. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2023. Vol. 15. No. 2. P. 342-357

Hunik I. I.

group 5145m

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

ivanhunik@outlook.com

Patlaichuk O.V.

Candidate of Philosophical Sciences, Assistant Professor

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Abstract. *Today, the question of actualizing the problem of the development of modern society in the conditions of global crises, such as: international terrorism and extremism, wars, outbreaks of pandemics, environmental disasters, etc., is becoming increasingly acute. First of all, this is due to the fact that the study of this issue was not given due importance. The presented work is devoted to the disclosure of important*

aspects of the impact of various global crises on modern society and to promote the development of strategies for a responsible attitude to our common future. Important aspects of the relationship between global crises and the concept of responsible development were considered and discussed. All this is aimed at our awareness of the urgent need to develop strategies to solve the most important challenges of the 21st century.

Keywords: *global crises; modern society; development of society; global issues.*

УДК 343.229:621.313

Жук А.О.

група 5231м

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

a.juk2705@gmail.com

Патлайчук О.В.

канд. філос. наук, доц. каф. ПФСГД

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

Омана в екологічності електромашин

Анотація. *Екологічність акумуляторів, які використовуються для електромобілів вводить в оману. Акумулятори, мають обмежений термін служби і, коли вони втрачають свою ємність, вимагають утилізації. Процес утилізації старих акумуляторів складний і вимагає високих витрат, як екологічних, так і фінансових. В іншому ми можемо сказати, що електромобілі - це лише одна з різновидів забруднення навколишнього середовища. Щоб дійсно зменшити викиди вуглекислого газу та вплив на навколишнє середовище, необхідно враховувати та зменшувати негативний вплив, пов'язаний із*

видобутком матеріалів, що використовуються при утилізації цих акумуляторів.

Ключові слова: *електроавтомобілі; літій; іонні акумулятори; кобальт; утилізація; екологічність.*

В останні роки екологічні питання стають дедалі більше важливими у нашому суспільстві. Через появу необхідності зменшення викиду вуглецевих речовин і більше ефективного використання ресурсів, електромашини стали популярним рішенням на ринку автомобілів. Вони пропонують надію на екологічно чисте майбутнє, зниження використання нафти та обмеження забруднення атмосфери.

Літій-найбільш хімічно активний метал. На його основі працюють сучасні акумулятори для ноутбуків. Майже всі хімічні джерела струму використовують літій через його особливих властивостей.

Проблема використання літію полягала в тому, що він дуже активний. Він дуже бурхливо реагує з водою, тому може згоріти. Комерційне виробництво простих літієвих акумуляторів почалося в 70-х роках. А вже в 80-х роках кілька компаній почали масове виробництво літієвих батарей. Такі акумулятори швидко завоювали репутацію елементів з сумнівною безпекою [3].

Щоб вирішити цю проблему, виробники акумуляторів переглянули технологію і стали використовувати літій в іонному стані. Таким чином, потенціал літію використовувався в задовільних умовах безпеки. У таких елементах іони літію містяться в активній речовині електрода, а не в металевій пластині. Зазвичай у таких елементів анод виготовляється з вугілля, а катод - з діоксиду літію кобальту. В якості електроліту використовується розчин соляної кислоти літію.

Внутрішній опір сучасних літієвих акумуляторів вище, ніж у нікель-кадмієвих батарей. Отже, вони не можуть забезпечити великий струм. Якщо нікель-кадмієвий елемент може розплавити викрутку, то літієвий елемент не може розплавити викрутку.

Оскільки в літій-іонних елементах використовуються рідкі електроліти,

вони зазвичай мають форму циліндра. Ця форма не гірше форми інших елементів, але з появою полімерного електроліту літій-іонні елементи мають більш компактну форму.

Однак, все не так просто, як здається. Існує зростаюча критика та сумніви в екологічній ефективності електромашин, особливо в порівнянні з автомобілями з двигуном внутрішнього згоряння. Виникає питання: наскільки при виробництві електромашин враховується екологічна навантаження?

Перше зауваження, яке потрібно зробити це величезний екологічний слід, залишений виробництвом електромашин. Так, вони не викидають шкідливі гази в атмосферу в час експлуатації, але підготовка, складання та розгортання цією технології вимагають значних ресурсів. Процес видобутку рідкісних матеріалів, таких як літій та кобальт, не тільки включає в себе руйнування природних екосистем, а й пов'язані з порушеннями правами людини. Крім того, ці матеріали часто видобуваються у країнах з обмеженими екологічними стандартами та низькими зарплатами для робітників, що призводить до експлуатації трудових сил [2].

Друге питання, що виникає під час розгляду екологічної ефективності електромашин – це енергоємність джерел живлення. Хоча електромашини не штатно працюють на нафті більшість електромобілів, необхідного для заряджання батарей, досі проводиться з використанням викопних видів енергії, таких як вугілля та газ. Тому можна сказати, що електромашини, взяті в цілому, все одно пов'язані з виробництвом викидів вуглецевих речовин.

Третє, але не менше важливе, зауваження – це питання утилізації старих батарей. Батарей, що використовуються в електромашинах, мають обмежений термін служби і, коли вони втрачають свою ємність, вимагають утилізації. Однак, процес утилізації цих батарей є складним і вимагає великих витрат, як екологічних, так і фінансових.

Хоча електричні машини можуть здатися екологічно безпечними, виробництво та утилізація батарей та інших компонентів, що використовуються

в цих машинах, наносять значний шкода навколишнього середовищі. Видобуток літію, кобальту та інших матеріалів, що використовуються в батареях, може призвести до погіршення стану навколишнього середовища, включаючи вирубку лісів, забруднення води та ґрунти . Крім того, електроенергія, що використовується для живлення електричних машин, часто залежить від не відновлювальних джерел, що може сприяти викидам парникових газів. Аналіз життєвого циклу показує, що вплив електричних машин на навколишнє середовище не завжди краще, ніж у машин, що працюють на викопному паливі, оскільки виробництво та утилізація батарей та інших компонентів можуть переважити вигоди від скорочення викидів під час використання [1].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, хоча електромашини можуть здатися більше екологічно чистими під час експлуатації, необхідно приймати до уваги їх повний життєвий цикл. Для дійсного зниження вуглецевих викидів та екологічного впливу, необхідно враховувати та скорочувати негативні наслідки, пов'язані зі видобутком матеріалів, джерелами енергії та утилізацією батарей. Інакше, можна сказати , що електромашини представляють собою лише одну з різновидів оману в екологічній ефективності.

Список використаних джерел

1. Грінін А.С., Новіков В.М. Промислові та побутові відходи. – ФАІР-ПРЕС, 2002. – 336 с.
2. Запорожець О. І., Бойченко С. В., Матвєєва О. Л., Шаманський С. Й., Дмитруха Т. І., Транспортна екологія: навчальний посібник. – К.: НАУ, 2017. – 507 с.
3. Рута Бендере, Управління твердими побутовими відходами. – NRJ, 2008. – 97 с.
4. Patlaichuk O., Maidaniuk I., Tsoi T., Hoian I., Doichyk M., Stupak O. The Problem of Artificial Intelligence in Contemporary Philosophy. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2022. Vol. 13. No. 4. P. 436-449.

Zhuk A.O.

group 5231 m

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

a.juk2705@gmail.com

Patlaychuk O.V.

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of

Psychology, Philosophy and Social Sciences and Humanities

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

Deception in the environmental friendliness of electric machines

Abstract. *The environmental friendliness of batteries used for electric vehicles is misleading. Accumulators have a limited service life and, when they lose their capacity, require disposal. The process of recycling old batteries is complex and requires high costs, both environmental and financial. Otherwise, we can say that electric cars are only one of the types of environmental pollution. In order to truly reduce carbon dioxide emissions and environmental impact, the negative impact associated with the extraction of the materials used in the disposal of these batteries must be considered and reduced.*

Keywords: *electric cars; lithium; ion batteries; cobalt; utilization; environmental friendliness*

Заєць К. Д.

Студентка 1 підгрупи ХОРБ-1-20-4.0д

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Факультет музичного мистецтва і хореографії

Хрипко С.А

кандидат філософських наук, доцент

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Факультет музичного мистецтва і хореографії

Різні види любові в античній грецькій культурі

Стародавні греки вважали за важливе розуміти різні аспекти людської душі, звертаючи особливу увагу на її багатогранність у відносинах та почуттях. Їхнє розуміння кохання було вкрай глибоким і складним, враховуючи різноманітність його виявів та варіацій.

Греки вважали, що кохання може приймати різні форми і виражатися через різноманітні аспекти людського існування. Вони досліджували різні варіації кохання та класифікували їх у відповідності з характеристиками та особливостями, що виявлялося у взаємодії між людьми.

За їхніми спостереженнями, існувало цілих вісім типів кохання, кожен з яких мав свої унікальні риси та особливості. Ця класифікація кохання стала фундаментом для подальших роздумів і вивчення в сфері філософії, психології та літератури. Вона відображала глибоке розуміння греків людських почуттів і стосунків, а також їхнє бажання вивчити та осмислити ці аспекти життя.

Першим типом любові, який виділили греки, був Ерос, названий на честь грецького бога родючості. Ерос уособлює пристрасть і бажання. Цей тип кохання символізував вогненну та ірраціональну силу, яка може оволодіти людиною, позбавивши її розумового контролю. Ерос, таким чином, виступав як сила, яка може перетворити розум на раба своїх палких домагань, нерідко ведучи до непередбачуваних наслідків. Греки розглядали Ерос як один із найсильніших та найпримхливіших типів кохання, який потребував розумного контролю та збалансованості, щоб не допустити його переважання над іншими аспектами

життя.

Наступний вид кохання - Філія, вона також мала велике значення для стародавніх греків. Цей вид кохання визначався вірними зв'язками, які формувалися між товаришами по зброї або іншими близькими друзями. Філія відзначалася високою ступеню взаємопідтримки, відданістю та готовністю жертвувати заради друзів. Для греків філія була не просто взаємним почуттям, але й важливою соціальною та моральною концепцією. Вони вважали, що справжня дружба має бути побудована на взаємному повазі, відданості та взаєморозумінні. Друзі повинні були підтримувати один одного в будь-яких обставинах, ділити радощі і горе, а також бути готовими пожертвувати власними інтересами заради блага друга. Філія відображала важливі аспекти грецької культури, такі як відданість, взаємопідтримка та солідарність. Ця форма кохання була важливою складовою соціального життя греків і відігравала значну роль у формуванні їхнього морального кодексу та співтовариства.

Агапе, третій тип, відображав безкорислива та безумовна любов, що характеризується жертовністю та відсутністю очікувань на взаємність. У стародавніх греків цей вид кохання розглядався як найвищий ступінь любові, яка поширювалася на всіх людей, незалежно від їхнього соціального статусу чи поведінки. Агапе виявлялося у проявах милосердя, турботи та піклування про благо інших. Це була любов, яка не обмежувалася власними потребами та бажаннями, але ставала причиною для дій, спрямованих на допомогу та підтримку інших людей. У контексті агапе людина бажала добра та щастя своїм ближнім без очікування винагороди чи взаємності. Цей вид кохання вважався найбільш високою ідеалістичною формою любові, що піднімала особистість до найвищих духовних рівнів. Агапе відображало громадянську та моральну відповідальність перед іншими та допомагало сприяти гармонії й єдності в спільноті.

Прагма - це вид кохання, який відображав міцність та стійкість у

відносинах між подружжям, особливо тих, хто перебував у тривалому шлюбі. У стародавніх греків цей тип кохання вважався важливим аспектом сімейного життя та стосунків між партнерами. Прагма вимагала розуміння, компромісу та терпіння від обох партнерів. Це була любов, що ґрунтувалася на практичних аспектах сімейного життя, таких як спільне виховання дітей, розподіл обов'язків у сім'ї, фінансова підтримка та взаємна допомога у вирішенні повсякденних проблем. Прагма була важливою складовою тривалого та стабільного шлюбу, оскільки вона сприяла збереженню гармонії та злагоди в сімейних відносинах. Вона вимагала від партнерів зосередження на спільних цілях та взаємному підтримці в усіх аспектах життя.

Філаутія, або кохання до себе, має два різних аспекти, кожен з яких відображає відношення особистості до самої себе.

Перший аспект філаутії - це нездорова одержимість собою. Це може бути виявленням егоїзму, самовподобання чи надмірної самовпевненості. Особа, яка переживає цей аспект філаутії, може бути занадто зануреною у свій власний світ, не враховуючи потреб та почуттів інших людей. Вона може прагнути постійного визнання, пошани та уваги, ігноруючи інтереси інших.

Другий аспект філаутії - це здорове самоприйняття та співчуття до себе та інших. Це включає в себе розвиток емоційної збалансованості, самосвідомості та саморефлексії. Особа, яка досвідчує цей аспект, має здатність любити і бути лояльною до себе, розуміти свої сильні та слабкі сторони, а також виявляти співчуття до інших людей. Це ставить підвищену цінність на самопізнання, самовдосконалення та розвиток особистості.

Лудус, або грайлива закоханість, відображає легкість і радість у відносинах з партнером. Цей аспект кохання характеризується забавою, жартами, іграми та легкістю комунікації між партнерами. Основна ідея полягає в тому, щоб насолоджуватися часом, проведеним разом, і не приділяти занадто багато уваги серйозності відносин. Під час лудусу відносини між партнерами

можуть бути динамічними та життєрадісними. Це може включати в себе веселі розваги, спільні захоплення, неочікувані подарунки та жартівливість. Важливою характеристикою лудусу є здатність до релаксації та відчуття легкості у відносинах, що дозволяє партнерам насолоджуватися одне одним без надмірного напруження. Такий підхід до кохання може сприяти покращенню спілкування, зближенню партнерів та створенню позитивної атмосфери у відносинах. Лудус допомагає зберегти відносини свіжими та цікавими, надаючи можливість відчувати радість і задоволення від взаємодії зі своїм коханим партнером.

Сторге — це вид кохання, який характеризується теплими та вірними відносинами, заснованими на взаємній повазі та дружбі. Цей тип кохання відображає відчуття спільності, співчуття та глибокої зв'язаності між людьми. Основна риса сторге полягає в тому, що вона розвивається на основі довіри та розуміння один одного. Партнери відчують велику повагу до одне одного і цінують свою взаємну дружбу. Вони відкриті один перед одним, діляться своїми думками, почуттями та бажаннями, а також підтримують одне одного в складних ситуаціях. У відносинах, базованих на сторге, велика увага приділяється комфорту та підтримці партнера. Важливою характеристикою є спільна акцентуація на позитивних аспектах особистості партнера, а також вміння приймати його таким, яким він є. Відносини сторге можуть бути дуже стабільними та мирними, оскільки вони ґрунтуються на взаємному розумінні та глибокій довірі. Цей вид кохання часто відзначається тривалими та щасливими відносинами, де кожен партнер відчуває себе підтриманим та захищеним у своїй парі.

Епос, останній тип любові, є одним з найбільш героїчних та емоційно насичених. Він відображає великі та глибокі почуття, які можуть виникати у романтичних відносинах. Епос описує кохання, яке є величезним, могутнім та непохитним, як героїчні подвиги заслужених легендарних героїв. Цей вид кохання надає партнерам відчуття важливості та особливості. Вони відчують,

що їхнє кохання є міцним і нескінченним, немов епічна сага про подвиги героїв. Епос відображає не лише романтичні почуття, а й високий рівень самопожертви, відданості та віри один одному. У відносинах, що ґрунтуються на епосі, партнери готові пережити будь-які випробування та боротьбу, щоб залишатися разом. Це кохання, яке перетворює звичайні моменти в епічні пригоди, а кожен день стає новим розділом у великій історії кохання. Основна ідея епосу полягає в тому, що кохання може бути надзвичайно сильним та величним, як і самі епічні поеми, які вражають своєю грандіозністю та глибиною емоцій. Відносини, що перебувають у відданій та героїчній атмосфері епосу, надихають на подвиги, відданість та віру у могутню силу кохання.

Кожен з цих видів кохання має свої унікальні особливості та важливість в житті людини, доповнюючи один одного і створюючи складну мозаїку емоційного та духовного досвіду.

УДК 17

Захаров М. С.

група 2281

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

mihailzaharovv21@gmail.com

Патлайчук О.В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри психології, філософії та

соціально-гуманітарних дисциплін

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Природа людської свободи: обмеження та відповідальність

Анотація Стаття "Природа людської свободи: обмеження та відповідальність" розглядає ключові аспекти взаємозв'язку між ідеєю свободи та необхідністю обмежень та відповідальності. Стаття досліджує природу людської свободи як важливого аспекту гуманітарного розвитку та розглядає, як ця свобода пов'язана з моральними, етичними та правовими обмеженнями.

Ключові слова: Мораль, свобода, обмеження.

Автор розглядає різні аспекти обмежень свободи, які можуть впливати з потреби збереження громадського порядку, захисту прав та свобод інших осіб, а також врахування моральних та етичних норм. Звертається увага на те, як відповідальне використання свободи може сприяти стабільності та розвитку суспільства.

Стаття також аналізує поняття відповідальності як необхідного елементу використання свободи, особливо в контексті глобальних проблем, таких як зміни клімату, збереження природних ресурсів та екологічна стійкість. Розглядаються різні підходи до визначення та виконання відповідальності на індивідуальному, громадському та міжнародному рівнях.

Стаття висвітлює актуальні та сучасні питання, пов'язані з балансуванням свободи та обов'язків, і ставить перед читачем завдання розуміння та рефлексії щодо того, як оптимально домагатися свободи, дотримуючись принципів обмежень та відповідальності.

Ключові слова: захист права; філософія захисту права; легістська доктрина; юснатуралізм; правові принципи; правові поняття; загальнолюдські цінності; верховенство права.

Вступ

У сучасному світі питання про природу людської свободи та

відповідальність стає особливо актуальним. У цій статті ми розглянемо різні аспекти цієї теми, проведемо аналіз філософських поглядів на свободу та обмеження, а також дослідимо роль відповідальності в контексті свободи людини.

Розглянемо різні визначення свободи в філософії, включаючи свободу волі, соціальну свободу та внутрішню свободу. Дослідимо, як ці аспекти взаємодіють та які обмеження можуть виникати. Поняття свободи в філософії є однією з ключових тем, що привертає увагу великої кількості філософів в різні періоди і культури. Розгляд цього поняття допомагає розкрити глибинні аспекти людської існування та визначити його стосунки з оточуючим світом, іншими людьми та самим собою. Однією з основних аспектів свободи є свобода волі. Філософи вивчають, чи може людина діяти відокремлено від зовнішніх впливів та визначити свій власний шлях. Поняття свободи волі пов'язане із здатністю особистого вибору та відповідальністю за ці вибори. Свобода в соціальному контексті визначається стосунками між індивідами в суспільстві. Це включає права та обов'язки громадян, взаємодію з іншими членами суспільства, а також обмеження, які накладаються для забезпечення гармонії та уникнення конфліктів. Філософи також досліджують концепцію внутрішньої свободи, яка пов'язана із станом душі та ментальною самостійністю. Це може включати відсутність внутрішніх обмежень та здатність до саморозвитку.

Обмеження свободи

Обмеження свободи визначають межі, які накладаються на індивіда чи групу в різних аспектах життя. Це ключовий аспект філософського розуміння свободи, оскільки визначення обмежень визначає рамки, в межах яких індивід може вільно діяти. Розгляд обмежень свободи включає в себе дослідження природних, соціальних, правових та моральних аспектів цього питання. Фізичні та біологічні обмеження можуть включати в себе фізичні здатності та обмеження, які визначаються природою тіла. Це може включати такі аспекти, як

обмеження в часі, енергетичні обмеження та інші фізіологічні фактори. Суспільство встановлює ряд обмежень через соціальні норми, традиції та культурні визначення. Ці обмеження можуть включати в себе правила поведінки, очікування щодо ролей та стереотипи, які формуються в суспільстві. Закони та правові норми встановлюють обмеження для забезпечення порядку та безпеки в суспільстві. Це може включати в себе обмеження свободи в області власності, свободи слова, а також встановлення кримінальної відповідальності за певні дії. Моральні цінності та етичні норми також можуть визначати межі свободи. Індивід повинен діяти відповідно до певних моральних принципів, які можуть визначати його взаємодію з іншими та прийняття рішень. Владні структури можуть накладати обмеження на свободу через політичні рішення та визначення державної політики. Це може включати в себе обмеження на права та свободи громадян через різноманітні законодавчі та адміністративні заходи.

Релятивізм та об'єктивність визначення свободи

Деякі філософські школи вивчають, чи є свобода об'єктивною реальністю або ж це поняття релятивне, залежне від культурних чи історичних умов.

Поняття свободи в філософії часто опиняється під впливом дебатів між релятивізмом та об'єктивністю. Ці підходи визначають, чи може існувати універсальне визначення свободи, чи воно є різноманітним та залежним від конкретних умов.

Релятивізм вказує на те, що поняття свободи не може бути універсальним і незмінним. Згідно з цим підходом, визначення свободи може варіюватися в залежності від культурних, історичних, та індивідуальних контекстів. Різні культури та спільноти можуть мати власні уявлення про те, що означає бути вільним.

З іншого боку, об'єктивність визначення свободи стверджує, що існують

універсальні принципи або стандарти, які визначають сутність свободи, незалежно від культурних чи індивідуальних варіацій. За цією точкою зору, є об'єктивні норми, які можуть служити мірками для розуміння та оцінки свободи. Деякі філософи аргументують за ідею, що хоча є різниці в уявленнях про свободу, все ж можна визначити певні загальні принципи, які враховують різноманіття культур та суспільних умов. Деякі філософи розглядають свободу як постійний процес, що розвивається та змінюється в залежності від контексту. Цей підхід може поєднувати як елементи релятивізму, так і об'єктивності, підкреслюючи динаміку свободи в часі.

Обговорення впливу цих підходів на концепцію прав людини та універсальних стандартів, які визначають свободу для всіх.

Філософські погляди на природу свободи

Ліберальні філософські школи, такі як класичний лібералізм та неокласичний лібералізм, вважають свободу основним принципом. Вони розглядають індивіда як власника своєї свободи, і обмеження цієї свободи вимагають обґрунтування. Марксистська філософія ставить у центр уваги соціальний контекст та економічні відносини. Свобода в розумінні марксистів пов'язана з визволенням від економічного рабства та забезпеченням рівності. Екзистенціалістичні філософи, такі як Жан-Поль Сартр та Альбер Камю, ставлять індивіда перед вибором і відповідальністю за свої дії. Свобода тут пов'язана з можливістю вибору та формуванням власної ідентичності.

Розгляд традиційних та сучасних підходів

Традиційно, свобода часто розглядалася як відсутність зовнішніх обмежень або тисків, що дає можливість діяти за власним розсудом (Аристотель, Джон Локк).

Сучасні філософські школи враховують комплексність соціального та політичного середовища. Обговорюються обмеження свободи в контексті

правових, соціальних та етичних норм(Майкл Сендель, Марта Нусбаум).

З уростанням технологій виникають нові питання про обмеження свободи в цифровому суспільстві, такі як приватність та контроль за особистою інформацією(Шейміт Парізер, Юваль Ной Гарарі).

Вплив культури та історії на розуміння свободи

Різні культури мають свої унікальні менталітети та цінності, які визначають, як люди сприймають та оцінюють свободу. Наприклад, індивідуалістичні культури можуть більше підкреслювати особисту свободу, тоді як колективістичні можуть акцентувати спільноту та взаємну залежність.

Релігійні переконання та доктрини також визначають свободу в різних культурах. Трактування моральних обов'язків, вільності вибору та взаємин з іншими може значно відрізнятися в залежності від релігійного контексту. Історичні події, такі як війни, колонізація, або диктаторські режими, можуть впливати на сприйняття свободи. Наприклад, країни, які пережили довгий період підпорядкування або тоталітарного правління, можуть визначати свободу як свою особливу цінність. Історія формує політичні та правові інституції, які можуть сприяти або обмежувати свободу. Демократичні традиції та правова система можуть визначати рівень громадянських свобод у певному суспільстві.

Рівень економічного розвитку та розподіл багатства може впливати на здатність людей реалізовувати свої потреби та бажання, формуючи їхнє розуміння свободи. Нерівність в суспільстві може створювати бар'єри для свободи, зокрема доступ до освіти, медичних послуг, та участі в політичному процесі. У сучасному світі розуміння свободи також впливається технологічними змінами та доступом до інформації. Вільний обмін ідеями через мережу може змінювати уявлення про свободу та права людини.

Сучасні виклики для свободи та відповідальності

Зростання обсягу збору та аналізу персональних даних та використання штучного інтелекту підносить питання про приватність та індивідуальну свободу. Необхідно забезпечити баланс між технологічними досягненнями та захистом особистих прав. Зростаючий цифровий розрив може призводити до нерівності у доступі до інформації та можливостей, порушуючи принципи рівності та громадянської свободи.

У багатьох країнах можна спостерігати тенденцію до авторитаризму, що призводить до обмеження громадянських свобод, свободи слова та прав людини.

Поширення фейків, дезінформації та маніпуляція інформацією ставлять під загрозу свободу вираження думок та раціональний діалог.

Загроза зміни клімату та екологічних криз вимагають обмежень для забезпечення сталості, але такі заходи можуть також впливати на індивідуальну свободу та мобільність.

Зменшення природних ресурсів може викликати конфлікти та обмеження в економіці, що може вплинути на свободу вибору та економічну активність.

Глобалізація може призводити до великої залежності країн одна від одної, що може впливати на відповідальність та свободу вибору в контексті глобальних подій.

Висновки

Свобода в філософії - це глибоко збагачений концепт, який розглядається з різних поглядів. Філософські школи та течії докладають зусиль для розуміння природи свободи, її обмежень та взаємозв'язку з відповідальністю. Поняття свободи визначається як ключова складова індивідуального та колективного існування, де враховуються культурні, історичні, етичні та соціальні аспекти.

Сучасні виклики, такі як технологічний прогрес, політичні турбуленції та екологічні проблеми, розширюють контекст розуміння свободи. Вони

створюють нові аспекти, такі як приватність в цифровому віці, баланс між індивідуальними та загальними правами, а також вимагають переосмислення відповідальності за природу та суспільні наслідки свободи.

У вирішенні цих викликів філософія відіграє важливу роль, сприяючи розвитку принципів, які забезпечують гармонійний баланс між свободою та відповідальністю, що допомагає створити суспільство, де індивіди можуть розкривати свій потенціал, не піддаваючись при цьому загрозам для інших чи природи.

Список використаних джерел:

1. Дахній А. Фактично-історичний вимір досвіду у філософії раннього Гайдегера. *Філософська думка*. 2011. № 5. С. 76–88.
2. «Медитації» Декарта у дзеркалі сучасних тлумачень: Жан-Марі Бейсад, ЖанЛюк Марйон, Кім Сан Он-Ван Кун / Пер. з фр. і лат. Упор. О. Хома. К.: Дух і Літера, 2014.
3. Єрмоленко А. Автономна етика І. Канта та морально-правова проблематизація свободи . *Філософська думка*. 2008. № 6. С. 131–154.
4. Samodryn A., Patlaichuk O., Morgun V., Mokliak O., Aronova R., Lebedyk L. Methodological Foundations of Noosphere Education: Comprehension of Aggravated Relevance. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2023. Vol. 15. No. 2. P. 342-357.

Zakharov M. S.

*group 2281, Environmental protection technologies, Admiral Makarov National
Shipbuilding University*

Mykolaiv, Ukraine

mihailzaharov21@gmail.com

Patlaichuk O.V.

*Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of
Psychology, Philosophy and Social Sciences and Humanities*

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

The Nature of Human Freedom: Limitations and Responsibilities

Abstract *The article "The Nature of Human Freedom: Constraints and Responsibilities" examines key aspects of the relationship between the idea of freedom and the need for limitations and responsibilities. The article examines the nature of human freedom as an important aspect of humanitarian development and considers how this freedom is related to moral, ethical and legal constraints.*

The author considers various aspects of restrictions on freedom that may arise from the need to preserve public order, protect the rights and freedoms of others, as well as take into account moral and ethical norms. Attention is drawn to how the responsible use of freedom can contribute to the stability and development of society.

The article also analyzes the concept of responsibility as a necessary element of the exercise of freedom, especially in the context of global issues such as climate change, conservation of natural resources and environmental sustainability. Different approaches to defining and fulfilling responsibility at the individual, community, and international levels are considered.

The article highlights current and contemporary issues related to the balancing of freedom and responsibilities, and challenges the reader to understand and reflect on how to optimally pursue freedom while adhering to the principles of limitations and

responsibility.

Keywords: *protection of rights; philosophy of legal protection; legalistic doctrine; jusnaturalism; legal principles; legal concepts; universal human values; Rule of Law.*

УДК 001

Іванов Д. О

Група 5151м

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

231289@nuos.edu.ua

Патлайчук О.В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Функції науки у суспільному житті

Анотація. Дана робота досліджує ключові аспекти взаємодії науки та суспільства, зосереджуючись на впливі соціокультурних чинників на розвиток наукових напрямків, етичні стандарти та формування громадської думки. Висвітлено значення соціокультурної регламентації в контексті створення наукового середовища, яке відповідає актуальним вимогам сучасності. Особлива

увага приділяється ролі громадської думки в інформаційному суспільстві та її впливу на формування наукових підходів і підтримку наукових ініціатив. Робота аргументує необхідність соціокультурної регламентації для забезпечення високого рівня наукового дискурсу та відповідності наукових досліджень вимогам сучасного.

Ключові слова: наука, суспільство, взаємодія, соціокультурні чинники, етика, технологічний прогрес, освіта, культура, економіка, інновації, громадська думка, економічний вимір, етичний вимір, науковий дискурс, сталий розвиток, гармонійний розвиток.

Вступна частина. Наука, як потужний каталізатор прогресу, відіграє визначальну роль у формуванні та еволюції суспільства. Її функції та вплив виявляються на різних рівнях суспільного життя, від освіти та технологій до культури та економіки. У цьому контексті вивчення ролі науки у суспільстві стає актуальним завданням, мета якого полягає в розкритті ключових аспектів взаємодії науки та суспільства, а також в обґрунтуванні важливості цього взаємодії для сталого розвитку.

Метою роботи є систематичний аналіз та розгляд функцій, які наука виконує у суспільному житті. Робота спрямована на розкриття та узагальнення ключових аспектів взаємодії між наукою та суспільством на різних рівнях, зокрема у сферах технічного прогресу, освіти, культури та економіки. Основні завдання роботи включають вивчення впливу науки на розвиток технологій, формування освіти, культурний ландшафт, а також економічний та етичний виміри її функцій у сучасному суспільстві. Підсумки дослідження дозволять отримати глибше розуміння ролі науки в сучасному житті та визначити її вагомий внесок у стале та гармонійне розвиток людства.

Основна частина. Функції науки у суспільному житті надзвичайно

різноманітні. По-перше, наука виступає основою для розвитку сучасних технологій, що приводить до покращення якості життя та забезпечує подальший технічний прогрес. Відкриття та інновації, здійснювані науковцями, мають безпосередній вплив на технічний, медичний та інші галузі суспільства.

По-друге, наука відіграє ключову роль у процесі формування освіти. Вона визначає зміст та методiku навчання, сприяючи розвитку критичного мислення та наукового підходу. Відсутність відомостей та розуміння базових наук може впливати на глибину та якість розвитку суспільства в цілому.

Крім того, наука формує культурний ландшафт, вносячи важливий вклад у суспільну свідомість. Дослідження в галузі гуманітарних наук та соціальних досліджень розкривають та аналізують складні аспекти людської природи, соціальних відносин та культурних процесів.

Значущим аспектом взаємодії науки та суспільства є економічний вимір, де наукові відкриття та інновації стають двигуном економічного зростання. Наукові дослідження, які приводять до винайдення нових технологій та вирішення проблем ефективності виробництва, мають важливий вплив на конкурентоспроможність країни в глобальному економічному просторі.

З іншого боку, наука виступає важливим регулятором етичних та соціальних аспектів розвитку. Етичні норми та цінності, що виникають з наукових досліджень, визначають ставлення суспільства до різних питань, від біомедицини до екології. Наукова експертиза надає обґрунтовані аргументи для прийняття рішень у складних етичних ситуаціях та сприяє розвитку етичного лідерства.

Таким чином, наука не лише впливає на матеріальний прогрес, але й служить основою для розвитку суспільних цінностей та етичних стандартів. Її вплив на економіку та етику створює синергію, яка сприяє гармонійному та стійкому розвитку суспільства..

Висновки. Отже, функції науки у суспільному житті виявляються багаторівневими та комплексними. Її вплив охоплює сфери технічного прогресу, освіти та культури, надаючи суспільству інструменти для розвитку та самопізнання. Збалансований розвиток науки взаємодіє з потребами суспільства, сприяючи сталому прогресу та забезпеченню високого рівня якості життя. Таким чином, вивчення функцій науки у суспільстві є ключовим завданням для розуміння та ефективного управління сучасним розвитком.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Основи наукової діяльності : навч. посіб. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2016. 268 с.
2. Білуха М. Т. Методологія наукової діяльності : підручник. Київ : АБУ, 2002. 480 с.
3. Вайнілович Є. С., Вайнілович О. Є. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Луцьк : ЛНТУ, 2017. 180 с.
4. Gerber L. G. The social significance of academic freedom. Society. 2010. Vol. 47, Issue 5. P. 393–395.
5. Конверський А. Є., Локтіонова В. М., Мельник О. М. та ін. Етика та раціональність у науковому дослідженні : навч. посіб. Харків : ХНУРЕ, 2022. 91 с.
6. Samodryn A., Patlaichuk O., Morgun V., Mokliak O., Aronova R., Lebedyk L. Methodological Foundations of Noosphere Education: Comprehension of Aggravated Relevance. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2023. Vol. 15. No. 2. P. 342-357.

Ivanov D.O

Group 5151 m

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

231289@nuos.edu.ua

Patlaichuk O.V.

*Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of
Psychology, Philosophy and Social Sciences and Humanities*

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Functions of science in social life

Abstract. *This work examines the key aspects of interaction between science and society, focusing on the influence of socio-cultural factors on the development of scientific directions, ethical standards and the formation of public opinion. The importance of socio-cultural regulation in the context of creating a scientific environment that meets the current requirements of modernity is highlighted. Special attention is paid to the role of public opinion in the information society and its influence on the formation of scientific approaches and the support of scientific initiatives. The work argues the need for socio-cultural regulation to ensure a high level of scientific discourse and compliance of scientific research with modern requirements.*

Keywords: *sociocultural regulation, scientific activity, ethics, public opinion, scientific process, social needs, cultural trends, ethical standards, interaction of science and society.*

Камінський С.С.

Група 5151м

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

191181@nuos.edu.ua

Патлайчук О.В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри психології, філософії та

соціально-гуманітарних дисциплін

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Соціокультурна регламентація наукової діяльності

***Анотація.** У роботі розглянуто взаємодію науки з суспільством, вплив соціокультурних аспектів на напрямки досліджень та етичні стандарти, а також роль громадської думки в інформаційному суспільстві, визначаючи важливість соціокультурної регламентації для створення наукового середовища, що відповідає сучасним вимогам.*

***Ключові слова:** соціокультурна регламентація, наукова діяльність, етика, громадська думка, науковий процес, суспільні потреби, культурні тенденції, етичні стандарти, взаємодія науки та суспільства.*

***Вступна частина.** У сучасному науковому середовищі велике значення надається вивченню соціокультурних аспектів наукової діяльності. Взаємодія науки та суспільства, вплив громадської думки та етичні стандарти стають необхідними елементами регулювання наукових досліджень. Мета даної роботи полягає в аналізі соціокультурної регламентації наукової діяльності з метою визначення її впливу та ролі в розвитку науки.*

Метою роботи є системний аналіз соціокультурної регламентації наукової діяльності для визначення її ключових аспектів та впливу на напрямки досліджень, етичні стандарти та відносини із суспільством.

Основна частина. Взаємодія науки з суспільними потребами та вимогами ринку праці визначає не лише структуру та пріоритети наукового дослідження, але і глибоко впливає на сам процес наукового розвитку. Сучасні вчені, визнаючи актуальність проблем, з якими стикається суспільство, не обмежуються лише їх аналізом. Навпаки, вони встановлюють тісні зв'язки з промисловістю та бізнесом, активно співпрацюючи для вирішення практичних завдань, що виникають у реальному суспільному контексті. Це сприяє переорієнтації наукових досліджень на конкретні проблеми, що мають безпосереднє значення для суспільства, забезпечуючи практичну користь від наукових відкриттів.

Культурні тенденції визначають не лише те, над чим проводяться дослідження, але й реалізацію стратегій наукового розвитку. Вони моделюють те, що в конкретний історичний період вважається ключовим для розвитку науки. Таким чином, соціокультурна регламентація наукової діяльності не тільки визначає тематичне спрямування досліджень, але і впливає на стратегічне планування наукових відкриттів та інновацій.

Помітно важливий елемент соціокультурної регламентації складають етичні стандарти наукової діяльності. Дотримання цих норм стає основною складовою довіри громадськості до наукового співтовариства. Вчені, свідомі соціальних норм та цінностей, повинні враховувати їх взаємодію з об'єктами дослідження, у взаємодії з колегами та в публікаціях результатів. Етичні аспекти наукової роботи не лише регулюють поведінку вчених, але й впливають на взаємини у науковому співтоваристві, формуючи сприйняття наукової інформації громадськістю.

У відкритому інформаційному суспільстві громадська думка виступає

значущим фактором, що визначає тенденції розвитку науки. Соціокультурна регламентація включає в себе взаємодію науки та громадськості, що сприяє формуванню наукових висновків, які враховують потреби та очікування суспільства. Реакція громадськості на наукові висновки визначає фінансування досліджень та впливає на відкритий науковий діалог. Таким чином, взаємодія із громадською думкою стає невід'ємною для забезпечення соціальної релевантності наукових висновків та їх прийняття громадськістю.

Усі ці аспекти соціокультурної регламентації наукової діяльності вказують на важливість врахування суспільних, культурних та етичних вимірів у розвитку науки. Це сприяє формуванню наукового простору, який не лише відповідає потребам і цінностям сучасного суспільства, але й активно сприяє його сталому розвитку в динамічному суспільному середовищі.

Висновки. У результаті проведеного аналізу виявлено, що соціокультурна регламентація наукової діяльності відіграє значущу роль у формуванні наукових пріоритетів, етичних стандартів та впливу на відносини із суспільством. Взаємодія науки та соціокультурного середовища є важливим аспектом сталого розвитку наукового процесу, сприяючи створенню наукового середовища, що відповідає вимогам сучасного суспільства та сприяє прогресу науки в цілому.

Список використаних джерел

7. Основи наукової діяльності : навч. посіб. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2016. 268 с.
8. Білуха М. Т. Методологія наукової діяльності : підручник. Київ : АБУ, 2002. 480 с.
9. Вайнілович Є. С., Вайнілович О. Є. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Луцьк : ЛНТУ, 2017. 180 с.

10. Gerber L. G. The social significance of academic freedom. Society. 2010. Vol. 47, Issue 5. P. 393–395.
11. Конверський А. Є., Локтіонова В. М., Мельник О. М. та ін. Етика та раціональність у науковому дослідженні : навч. посіб. Харків : ХНУРЕ, 2022. 91 с.
12. Samodryn A., Patlaichuk O., Morgun V., Mokliak O., Aronova R., Lebedyk L. Methodological Foundations of Noosphere Education: Comprehension of Aggravated Relevance. Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala. 2023. Vol. 15. No. 2. P. 342-357.

Kaminskyi S.S.

Group 5151 m

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

191181@nuos.edu.ua

Patlaichuk O.V.

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of Psychology, Philosophy and Social Sciences and Humanities

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Socio-cultural regulation of scientific activity

Abstract. *The paper examines the interaction of science with society, the impact of*

socio-cultural aspects on research directions and ethical standards, and the role of public opinion in the information society, determining the importance of socio-cultural regulation for creating a scientific environment that meets modern requirements.

Keywords: *socio-cultural regulation, scientific activity, ethics, public opinion, scientific process, social needs, cultural trends, ethical standards, interaction between science and society.*

УДК 340.12:(165.742:608.1)

Касков А. Ю.

ФІЛМ-1-22-0д,

Факультет суспільно-гуманітарних наук,

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,

Київ, Україна

aykaskov.fshn22@kubg.edu.ua

Колінько М. В.,

доктор філософських наук, професор кафедри філософії та релігієзнавства,

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,

Київ, Україна

m.kolinko@kubg.edu.ua

Відкриті питання трансгуманізму

Анотація. В статті розглянуто трансгуманізм як світоглядний концепт і філософський напрям, що динамічно розвивається у сучасній культурі. Показано прагнення трансгуманізму підвищити можливості людини та переосмислити етичні аспекти вдосконалення людської природи за допомогою технологій.

Ключові слова: трансгуманізм, технологічне вдосконалення, технологічні ризики, штучний інтелект, генна інженерія, нейротехнології.

Актуальність теми. Трансгуманізм – це філософський рух, що прагне до покращення людської природи за допомогою технологій. Його мета – створити

нову форму людства, вільну від хвороб, старіння та смерті. Ключовими інструментами трансгуманізму є штучний інтелект, генна інженерія та нейротехнології. Завдяки штучному інтелекту ми можемо створювати нові інструменти та методи для покращення людських можливостей. Генна інженерія дозволяє нам виліковувати генетичні захворювання та покращувати фізичні та когнітивні характеристики людини. Нейротехнології дають нам можливість з'єднувати мозок з комп'ютером, що може призвести до революції в нашому розумінні свідомості та сприйняття.

Трансгуманізм в сучасному світі визначається стрімким розвитком технологій та їхнім впливом на людську природу. У постіндустріальній ері, де кожен крок супроводжується інноваціями та новизною, трансгуманізм оприявнюється як важлива проблема роздумів та дискусій. Визнаний не лише як напрям філософських розвідок, а й феномен практичних змін у суспільстві та житті людини, трансгуманізм формує можливості і перспективи подальшого розвитку людства. Він порушує питання, які десятиліття тому здавалися неможливими і впливає на різні аспекти життя – від медицини та науки до культури і мистецтва. Актуальність досліджень трансгуманізму визначається не лише швидкістю технологічних досягнень і потенційним впливом на суспільство, а й критичними оцінками і усвідомленням ризиків цього шляху розвитку людства. Роздуми про моральні аспекти та етику технологічних модифікацій спонукають до прискіпливого аналізу наслідків сучасних експериментів з людиною. Прагнення трансгуманістів обґрунтувати зв'язок їх ідеології з релігійними поглядами можуть ставити під сумнів основи наших цінностей та вірувань.

Зростаючий суспільний інтерес до можливостей, відкритих технологічними досягненнями, визначає значущість дослідження трансгуманізму. Питання етики, соціальних відносин та релігійних переконань, які знаходяться під значним тиском в контексті трансгуманізму, роблять цю тему актуальною не лише для науковців, але і для активних обговорень серед широкої громадськості.

Мета дослідження полягає у визначенні сутності явища трансгуманізму та висвітленні його впливу на сучасну культуру. Аналіз відеоігор, літератури та кіно, де трансгуманізм є ключовою темою, допомагає розкрити, як ці ідеї взаємодіють із масовим сприйняттям і формують візію сучасного суспільства про майбутнє. Вивчення трансгуманізму не лише підкреслює важливість цієї теми в історичній ретроспективі та сучасному світі, але і наголошує на необхідності глибокого розуміння його наслідків для нашого колективного майбутнього.

Ключовим аспектом, що визначає актуальність теми трансгуманізму, є постійний розвиток технологій. Кожне нове досягнення в галузі штучного інтелекту, генної інженерії та нейротехнологій створює унікальні можливості для модифікації та покращення людської природи. Цей постійний технологічний розвиток ставить завдання визначення його етичних меж та соціокультурних наслідків для сучасного суспільства. Етичне обговорення використання передових технологій в контексті трансгуманізму стає особливо важливим. Питання, пов'язані з забезпеченням безпеки та конфіденційності використання нейроінтерфейсів чи генетичної модифікації, вимагають уважної дискусії та встановлення стандартів. Розуміння етичних принципів та їх впровадження в галузі трансгуманізму повинно визначити майбутній шлях розвитку цього філософського концепту. Соціокультурний вплив трансгуманізму важливо аналізувати в контексті його ролі у формуванні нових культурних парадигм. Феномени віртуальної реальності і мистецтва, які відображають ідеї трансгуманізму, не лише вражають і надихають, але й впливають на світогляд та формують цінності сучасної аудиторії. Таким чином, аналіз взаємодії трансгуманізму з культурою дозволяє краще зрозуміти його важливість в сучасному світі.

Концепт трансгуманізму методологічно пов'язаний із постмодерним баченням ідентичності людини як множинної, підданої постійної трансформації і реконструкції. Погоджуємось із професором М.В. Колінько в тому, що криза

ідентифікації характеризує сучасні форми суб'єктності, в результаті чого постмодернізм формує програму реконструкції та репатріації суб'єкта: «Stating the crisis of identification that characterises modern forms of subjectivity, after-postmodernism forms a program of subject's resurrection, reconstruction and repatriation» [1, p. 103]. Зростаючий інтерес до трансгуманізму визначається потребою суспільства в відповідях на ключові питання. Чи не змінюють трансгуманні технології сутність і природу людини? Як може модифікація людської природи впливати на сфери роботи, освіти, економіки та соціальних відносин? Як можна забезпечити справедливий та етичний доступ до технологій трансгуманізму для всього суспільства? Ці питання загострюються, оскільки технологічні досягнення та впровадження ідей трансгуманізму можуть фундаментально змінити наше бачення життя та спільноти в цілому.

Отже, актуальність дослідження трансгуманізму визначається не лише його філософською складовою, але й практичними викликами, які він ставить перед сучасним суспільством. Розуміння історії, ідей, технологічних та культурних аспектів трансгуманізму стає ключем до кращого прийняття та управління змінами, які можуть виникнути в нашому колективному майбутньому.

Список використаних джерел

1. Kolinko M. Topology of the Other: Boundaries as a Means of Space Cosmisation. *Philosophy and Cosmology*. Kyiv: International Society of Philosophy and Cosmology, 2020. V. 24. P. 99-112.

Andrii Yuriyovych Kaskov

PHILm-1-22-0d

Faculty of Social Sciences and Humanities

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

Kyiv, Ukraine

aykaskov.fshn22@kubg.edu.ua

Supervisor:

Maryna Vadimivna Kolinko
Doctor of Science in Philosophy. Professor.
m.kolinko@kubg.edu.ua

Open issues of transhumanism

Transhumanism is a dynamically developing philosophical field that explores the possibilities and ethical aspects of improving human nature through technology. This paper explores its history, core ideas, and impact on various areas of life, such as religion, philosophy, and culture.

Keywords: *transhumanism, technological improvement, technological risks, artificial intelligence, genetic engineering, neurotechnology.*

УДК 101:001

Квіткевич З. С.

Група 2531

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

kvitkevich.zinaida@gmail.com

Патлайчук О.В.

Кандидат філософських наук, доцент кафедри ПФСГД

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Проблеми сучасного суспільства

Abstract: Філософські проблеми сучасного суспільства є важливою темою для дослідження та дискусії. Проблеми, які існують і виникають.

Суспільство стикається з низкою проблем, розширенням технічного прогресу технологій, морально-етичними дилемами, зростанням глобалізації, справедливості та економічної нерівності, мультикультуралізмом, проблемою екологічної кризи. Це лише мала частина з багатьох філософських проблем, які знаходяться в центрі уваги сучасного суспільства і потребують глибокого аналізу та вирішення.

Ключові слова: філософія, технічний прогрес, моральні проблеми, індивідуалізм, глобалізація, культура, економічні проблеми, справедливість, економічна нерівність, сучасне суспільство, екологічна криза.

Філософські проблеми сучасного суспільства є важливою темою для досліджень і обговорень. Ось деякі з основних проблем, які можуть виникати.

Роль технологій. З технологічним прогресом появляються нові виклики і етичні дилеми. Як ефективно використовувати штучний інтелект, генномодифікацію, автономні системи тощо, забезпечуючи дотримання цінностей та моральних норм? Наприклад, питання про вплив штучного інтелекту, автоматизацію робітничих місць на суспільство, приватність та безпеку в епоху цифрової інформації. Розширення технологій, особливого Інтернету та соціальної мережі, має як позитивні, так і негативні наслідки для культурного життя. Наприклад, з одного боку, це дозволяє швидко та масове розширення культурної інформації, але, з іншого боку, може призвести до змін цінностей та перетворення культурних процесів.

Моральні проблеми. Суспільство постійно стикається з етичними дилемами, такими як права людини, соціальна справедливість, аборти, евгеніка,

клонування та багато інших. Ці питання часто породжують гострі дискусії про моральні принципи та цінності.

Індивідуалізм та спільнота. У світі, де наголошується на особистій свободі та виборі, ставляться питання про баланс між інтересами індивіда та спільноти. Як забезпечити індивідуальні права, не посягаючи на інтереси групи і навпаки?

Глобалізація, зростання глобалізації до зближення різних культур, економічних та політичних систем, але також посилення та напруги. Філософські питання глобалізації стосуються культурної різноманітності, універсальних цінностей та стосунків між національними державами.

Постправа і дезінформація. Вік цифрових медіа поставив під сумнів автентичність інформації, а феномен постправи став суттєвою проблемою сучасного суспільства. Філософські дослідження можуть спрямовуватися на визначення істинності, довіри та освіти як інструменту протидії дезінформації.

Справедливість та економічна нерівність. Велика різниця між багатими і бідними народами та в межах однієї країни стає причиною нерівності та соціальних конфліктів.

Наукова галузь культурологія вивчає різноманітні культурні явища і проблеми, що розвиваються у суспільстві. Сучасне суспільство також не є винятком і стикається зі своїми власними культурологічними проблемами.

Мультикультуралізм і полікультурність сучасного суспільства стають все більш різноманітними в культурному відношенні через міграцію та зростання міжкультурних контактів. Це можна створити як виклики, так і можливості для взаєморозуміння, толерантності та конструктивного спілкування між усіма культурами.

У сучасному суспільстві культура стала предметом комерціалізації, де великі корпорації, включаючи медіа та рекламні компанії, займаються масовим

виробництвом та розповсюдженням культурних товарів. Це може спричиняти руйнування автентичності та якості культурних продуктів.

Також, у багатьох сучасних суспільствах велика соціальна нерівність, яка може мати вплив на доступ до культурних ресурсів та можливостей. Вона може призвести до нерівності у розподілі культурних благ, доступу до освіти та культурного розвитку.

Екологічна криза. Філософська проблема екологічної кризи в сучасному суспільстві є дуже актуальною. Екологічна криза виникає внаслідок непосильного навантаження на природні ресурси та неконтрольованого використання енергії. Вона має серйозний вплив на біорізноманіття, кліматичні зміни, забруднення водних джерел та повітря, а також на життя людей та інші види на планеті.

Зростання популяції забруднення, зміни клімату та вичерпання природних ресурсів становлять серйозні загрози для сучасного суспільства. Філософські питання тут стосуються відповідальності людства перед природою і необхідності змінити наш спосіб життя, екологічна криза порушує етичні питання про відношення людини до природи. Вона заставляє нас переосмислити наш спосіб життя та взаємодію з навколишнім середовищем. Філософи досліджують причини екологічної кризи, моральну відповідальність людини за збереження природи та пошуки шляхів розв'язання цієї проблеми. Сьогодні обговорюються питання створення екологічної політики, глобального співробітництва та забезпечення сталого розвитку. Також важливим аспектом є освіта населення з питань екології і збереження навколишнього середовища.

Завдяки розвитку технологій і науковим дослідженням, з'явилися нові можливості для вирішення екологічної кризи. Використання відновлюваних джерел енергії, впровадження екологічно чистих технологій та збір і переробка відходів - це лише деякі з напрямків, які вже реалізуються.

Філософія та наукові розробки мають важливе значення для здійснення змін у свідомості людей і пошуку ефективних рішень. Найважливіше - відповідальна увага до навколишнього середовища та зусилля всіх суспільних сфер для забезпечення сталого розвитку та боротьби з екологічною кризою.

Список використаних джерел :

1. Ганношина С. Глобальні проблеми сучасності: філософський аспект С. Ганношина, О. Б. Петінова // Південноукраїнські наукові студії : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Одеса, 16-17 грудня, 2020 р.).
2. Лазор О. Я. Державне управління у сфері реалізації екологічної політики в Україні: організаційно-правові засади : монографія. Львів : Ліга-Прес, 2003. 542 с..

Kvitkevych Z. S.

group 2531m, Educational scientific humanitarian institute

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

kvitkevich.zinaida@gmail.com

Abstract: *Philosophical problems of modern society are an important topic for research and discussion. Problems that exist and arise.*

Society is faced with a number of problems, the expansion of technological progress of technology, moral and ethical dilemmas, the growth of globalization, justice and economic inequality, multiculturalism, environmental crisis problem. These are only a few of the many philosophical problems that are in the center of attention of modern society and require deep analysis and solution.

Keywords: *philosophy, technological progress, moral problems, individualism, globalization, culture, economic issues, justice, economic inequality, modern society, ecological crisis.*

УДК 005.591.6(477)

Кізюн Л.В.

Група 5145м

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

211173@nuos.edu.ua

Патлайчук О.В.

Кандидат філософських наук, доцент кафедри ПФСГД

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Інноваційний розвиток України. Інновації в умовах війни

Анотація. *Розвиток інноваційної бізнес-моделі підприємництва, нарощування людського капіталу за рахунок реформування наявної системи освіти, формування розумної соціальної економіки, збільшення глобальних інвестиційних ресурсів для фінансування дослідницьких та інноваційних освітніх програм є основою інноваційного розвитку будь-якої держави, що об'єднує зусилля*

державного та приватного секторів у досягненні своїх цілей. Їх діяльність має бути зосереджена передусім на формуванні вітчизняної інноваційної системи, запровадженні сучасних інструментів підтримки прийняття управлінських рішень, використанні технологій штучного інтелекту.

Ключові слова: *інноваційний розвиток, інноваційні технології, інноваційний розвиток України.*

Наслідки збройної агресії російської федерації в Україні вражають своєю масштабністю: інфраструктуру зруйновано, економіку дестабілізовано, людські життя втрачаються. І не лише Україна зазнала впливу через військові дії. Уся світова економіка, яка ще не встигла оговтатись від наслідків пандемії COVID-19, тепер потребує тривалого відновлення. Відбувся підступний напад на європейську безпеку, загальноєвропейські цінності і принципи. Українське суспільство і весь світ у 2022 році зіткнулися з потужним викликом. Чи залишаються актуальними наші довоєнні плани про пошук нових рішень для створення глобальних соціальних систем в рамках поширення інноваційних цифрових технологій у глобальному світовому просторі? Як за умови дії воєнного стану ми і далі, об'єднавшись з країнами світу у сфері науки, освіти та бізнесу, зможемо досягти реальних перспектив впровадження інноваційних технологій, піднесення добробуту населення на якісно вищий рівень?

Інноваційний розвиток України: перешкоди та можливості

Весь час існування людства людина повільним або, навпаки, прискореним темпом здобувала знання і спрямовувала їх на поліпшення свого існування і розвиток. Новації у ХХІ столітті нерозривно пов'язані із ерою інтернету, штучного інтелекту, біотехнологіями, пошуком альтернативних джерел енергії.

Для України особливого значення набувають новації, пов'язані із захистом територіальної цілісності та безпеки громадян під час відкритої агресії зі сторони

РФ. Військові дії в Україні мають значний вплив на інноваційне середовище країни. Це обумовлено наступними факторами, зокрема: – війна призвела до значних економічних викликів: до зниження рівня інвестицій, збільшення ризику для бізнесу та зниження внутрішнього попиту на продукцію.

Ці фактори стали перешкодою для розвитку інноваційного середовища країни; – значна кількість технічних експертів та інноваційних підприємців залишили країну під час конфлікту. Це призвело до втрати технічної експертизи та зменшення кількості інноваційних проектів; – неспровокований конфлікт та економічні складнощі знизили доступність фінансування для інноваційних проектів в Україні. Більшість фінансових ресурсів сконцентрована у секторах, які потребують великих капіталовкладень, таких як будівництво та енергетика.

У глобальному рейтингу інновацій Україна із 49 місця, у 2021 р., перемістилась на 57 позицію, у 2022 р. Незважаючи на ці виклики, українські інноваційні підприємства та стартапи продовжують розвиватися. Країна продовжує залучати іноземні інвестиції та розвивати інноваційні програми та інфраструктуру. Деякі інноваційні проекти були спрямовані на вирішення проблем, пов'язаних з війною та її наслідками, такі як проекти з відновлення та будівництва інфраструктури в зоні конфлікту. Ще у довоєнний період Україна мала ряд інноваційних ініціатив, спрямованих на розвиток інноваційного сектору, підтримку стартапів та інших інноваційних проектів. Деякі з цих ініціатив включають: «Дія» це – програма розвитку економіки та інновацій, яка започаткована в Україні в 2020 році. Її мета полягає в спрощенні бізнес-процесів, зниженні адміністративного навантаження на бізнес, залученні інвестицій та стимулюванні експорту. Програма «Startup Ukraine» має на меті підтримку стартапів та розвиток інноваційних компаній в Україні шляхом надання фінансової та інфраструктурної підтримки. «Prozorro», що започаткована у 2014 році, і вона має на меті забезпечення прозорості та ефективності закупівель в Україні. Програма функціонує на відкритій платформі для проведення

електронних торгів, що дозволяє зменшити корупцію та підвищити ефективність закупівель.

На думку Ентона Корінека із Вірджинського університету, усі інновації є обоюдогострими: у сукупності вони можуть підвищити продуктивність, але при цьому вони здатні створити різкий ефект перерозподілу доходів на користь власників капіталу відносно працівників. А якщо загальний приріст продуктивності виявляється не дуже великим, тоді негативний ефект перерозподілу доходів може його легко переважити.

Цей феномен економісти Дарон Аджемоглу та Паскуаль Рестrepo називають «так собі» інноваціями. Фінансування інновацій в Україні зменшилося під час війни з кількох причин: війна та конфлікт на сході України призвели до погіршення іміджу країни, що стало перешкодою для залучення іноземних інвестицій; війна створила невизначеність та ризик для інвесторів; призвела до зниження економічної активності та до збільшення боргового навантаження країни. Це стало перешкодою для залучення фінансування для нових проектів та ініціатив. Незважаючи на ці виклики, Україна продовжує залучати іноземні інвестиції та розвивати інноваційні програми та інфраструктуру. Крім того, уряд України діє активно, щоб залучити інвестиції та покращити інвестиційний клімат країни, в тому числі шляхом реформ та розвитку підприємництва.

Список використаних джерел

1. Як змінилися позиції України в міжнародних рейтингах у 2022 році. Аналітичний портал Слово і діло. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/01/09/infografika/svit/yak-zminylysia-pozycziyi-ukrayinymizhnarodnyh-rejtynhax-2022-roczі> (дата звернення: 10.12.2023).

2. Родрик Д. Нові технології не завжди приносять благо. New voice. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/yak-zastosuvannya-ii-mozhe-zashkoditiekonomici-shcho-zagrozhuye-bidnim-krajinam-ostanni-novini-50304248.html> (дата звернення: 11.12.2023).
3. "Інновації в Україні: стан, проблеми, перспективи", автори: В.П. Гончарук, В.І. Слободянюк, О.В. Гончарук.(дата звернення:11.12.2023)
4. Prepotenska M., Pronoza I., Naumkina S., Khlivniuk T., Marmilova O., Patlaichuk O. Totalitarian and Democratic Rhetoric as an Indicator of the Relations of Power in the Contemporary Information Society. *Postmodern Openings*. 2022. Vol.13. No.1 (Supl). P. 350-376.
5. Samodryn A., Patlaichuk O., Morgun V., Mokliak O., Aronova R., Lebedyk L. Methodological Foundations of Noosphere Education: Comprehension of Aggravated Relevance. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2023. Vol. 15. No. 2. P. 342-357.

Kizyun L.V.

group 5145 m

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

211173@nuos.edu.ua

Patlaychuk O.V.

Candidate of Philosophical Sciences, associate professor

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Innovative development of Ukraine. Innovations in conditions of war

Abstract. *The development of an innovative business model of entrepreneurship, the increase of human capital due to the reform of the existing education system, the formation of a smart social economy, the increase of global investment resources for the financing of research and innovative educational programs are the basis of the innovative development of any state, which combines the efforts of the state and private sectors in achieving their goals. Their activities should be focused primarily on the formation of the domestic innovation system, the introduction of modern tools to support management decision-making, and the use of artificial intelligence technologies.*

Keywords: *innovative development, innovative technologies, spheres of financial services, innovative development of Ukraine.*

УДК 101.1

Кульчинська В. А.

група 2531

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

nikafx00@gmail.com

Патлайчук О. В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри психології, філософії та

соціально-гуманітарних дисциплін

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Занепад поняття краси у сучасному мистецтві

У цій статті досліджено відступ від традиційних стандартів естетики у мистецтві XXI сторіччя, зміну поняття краси на суб'єктивне. Основна тематика — розгляд ролі глядача як людини, що оцінює витвори.

Ключові слова: мистецтво, картини, естетика, краса, потворство, зміна, автор, глядач.

«Нині краса впала у велику неласку» — з цим виразом може погодитись як проста людина, глядач, так і митець або дизайнер. Ні для кого не є секретом те, що сучасний витвір, будь це фільм з відвертим сюжетом, пісня, що не має сенсу, або картина, на якій не можна роздивитися жодного об'єкту, дуже часто обурює спостерігача. Актуальним є питання про непотрібність нових творів та відсутність кордонів у майстрів, що призводить до створення потворства. За поверхнього, без найменших знань, аналізу сучасної творчості дійсно можна сказати те, що вона у занепаді. Ця думка не є у корні вірною, тому дуже важливо роздивитися «деструктивне» мистецтво з трохи іншого боку та спробувати порівняти класичне, давніше поняття краси та сучасне, постмодерністське.

У цій статті роздивимося декілька прикладів витворів різних видів та жанрів, дізнаємося, чим надихаються майстри сучасності та дамо відповідь на питання, чи залишилось ще прекрасне у мистецтві.

Отже, так, нове мистецтво дійсно **потворне**, але тільки якщо порівнювати його з минулим. Чому так склалося? За відповіддю далеко йти не треба: скористаємося системою Google та подивимося на фасади будинків у Німеччині.

На першому фото бачимо, що дім виглядає звичайно, будівлі такого стилю є у кожному місті будь-якої країни світу, це — звичайна багатоповерхівка. На другій світлині візуально будинок нічого спільного з вищеназваним не має, хоча обидва з них розташовані у Берліні. Що привабливого у другому варіанті? По-перше, оку приємний стиль що має назву *фахворк*, і незвичайний він саме тим, що передає дух епохи Середньовіччя. Дивлячись на цей дім кожен глядач без помилок зможе сказати, що об'єкт збудовано у Європі.

Таким чином, дуже важливою для мистецтва є **передача колориту, менталітету** регіону. Не дарма в Новітні часи Європа, як місце роботи митців, поділялася на різні школи, як от італійську, іспанську, фламандську та інші. У часи глобалізації шарм різниці мистецтва кожної країни почав зникати, і на початок ХХІ століття його розгледіти можливо у невеликій кількості робіт.

Далі розглянемо більш логічний та очевидний аспект питання: матеріали. На даний момент у митців є величезна кількість пігментів, глин, пензлів. Більш того, малюнок став «оцифровуватися» і за низкою причин традиційного образотворчого мистецтва стає менше. Як би сумно не було це констатувати, але фактор лінії грає свою роль, і жаги до експерименту та спроби у нових авторів вочевидь менше. І це цілком нормально, аналогічно зі зникненням стилів, немає потреби створювати нове — нема нового. Через це отримуємо схожі одне на одного, неіндивідуальні роботи, які красивими іноді назвати складно.

Якщо сучасні автори стали лінівими, то звідки беруться по-справжньому красиві та приємні оку праці? Відповідь проста, це — старі роботи. Прислів'я «нове — це добре забуте старе» є цілком валідним і зараз. Найяскравіший з прикладів є, несумнівно, німецька школа архітектури та художньої промисловості Баухаус. Вона була заснована у 1919 у місті Веймар, сотні молодих митців навчалися основам *потворного* для початку ХХ сторіччя дизайну саме у ній. Складно у це повірити, але правила дизайну, що було створено у стінах Баухаузу, працюють саме зараз! Прямокутна композиція, простір або професіонально «повітря», прості та геометричні форми, це все ідея родом звідти. Коли побачите чергову чорну будівлю без деталей, що є останньою модою у архітектурі, знайте — їх проєктували ще у 20-х роках ХХ століття, що є поверненням начебто старих вчень.

Кульмінація проблеми, те, на що наголошують усі ЗМІ, те, за що мистецтво вважають непотрібним — його сенс. У деяких роботах **його нема**. І для окремих праць він не важливий. Поняття естетики не потребує для себе обов'язкової функціональності, хоча краса і є функцією. Іноді безглузда картина чи статуетка може принести власникові набагато більше задоволення, ніж щось незрозуміле та, за словами автора, глибинне. У цьому і криється одна з функцій мистецтва — розуміти, коли напруга зовсім непотрібна.

У підсумку треба сказати те, що мистецтво не буде таким, як раніше. Все періодичне, все плине з часом, і праця, яка актуальна сьогодні, може вже завтра стати справжньою ганьбою свого автора. Естетика витворів була, є і буде, її стало менше, але це зовсім не означає, що вона зникне. Доки існує людина, доки існує соціум та культура, краса буде і надалі радувати кожного щосекундно.

Список використаних джерел

1. Замайстер і Волш. Краса / Пер. З англ. Журавльової О. та Пехнік Г. Київ: ArtHuss, 2020 (дата звернення: 09.12.23).

2. 100 років школі Баухаус. URL: <https://red-cat.com.ua/blog/100-let-shkole-baukhaus.html> (дата звернення: 10.12.23).
3. Казкові будинки в стилі фахверк: подорож в одне з найстаріших міст Німеччини. URL: <https://www.unian.ua/tourism/impression/10543494-kazkovi-budinki-v-stili-fahverk-podorozh-v-odne-z-naystarishih-mist-nimechchini.html> (дата звернення: 10.12.23).

Kulchinska V. A.

group 2531

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

nikafx00@gmail.com

Patlaichuk O. V.

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor

at the Department of social-humanities studies

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

The decline of the concept of beauty in modern art

This article explores the departure from traditional standards of aesthetics in the art of the 21st century, the change of the concept of beauty to a subjective one. The main subject is consideration of the role of the viewer as a person who evaluates pieces.

Key words: *art, paintings, aesthetics, beauty, indulgence, change, author, viewer.*

Мамедова А. А.

Група 2531

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

ajselmamedova1@gmail.com

Патлайчук О. В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри психології, філософії та

соціально-гуманітарних дисциплін

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Час та простір

***Анотація:** ця стаття присвячена вивченню простору та часу як основних форм буття матерії і їх взаємодії, а також розглядає різні концепції і теорії, що виникали в історії філософії та науки. Автор розглядає сутність та еволюцію уявлень про простір та час, досліджує різні підходи до їхнього розуміння та співвідношення з матерією, а також дає оцінку сучасних теорій фізики щодо простору та часу.*

***Ключові слова:** буття, матеріальна складова, атрибут, структурність, взаємодія, система, абстракції, організація, субстрат, процес, концепції, сутність, субстанційна, реляційна.*

Найважливішими формами буття матеріальної складової дійсності є простір і час. Простір - це загальна форма буття матерії, її найважливіший атрибут, що характеризує довжину матерії, її структурність, співіснування та взаємодію елементів у всіх матеріальних системах. Час це форма буття матерії, що виражає тривалість її існування, послідовність зміни станів у зміні та розвитку всіх матеріальних систем.

Категорії простору та часу виступають як загальні абстракції, в яких

схоплюється структурна організованість та мінливість буття. Простір та час – це форми буття матерії. Форма є внутрішньою організацією змісту, і якщо як зміст виступає матеріальний субстрат, то простір і час є формами, які його організують. Матерія не існує поза цими формами, але самі простір і час також не існують у відриві від матерії. Відділення їхню відмінність від матеріального світу можливо лише у процесі абстрагування.

В історії філософії склалися дві концепції, що розкривають сутність простору та часу: субстанційна та реляційна. Родоначалники субстанційної концепції - Демокріт (з проблеми простору) і Платон (у поглядах на якийсь час) - трактували простір і час як самостійні сутності, незалежні ні від матерії, ні один від одного.

Протилежне Демокриту розуміння простору сформульовано Аристотелем. Його погляди склали суть реляційної концепції. Аристотель заперечує існування порожнечі як такої. Згідно з Аристотелем, простір неоднорідний і, звичайно, є системою природних місць, займаних матеріальними тілами.

Ці дві тенденції в тлумаченні простору і часу або як самостійних, об'єктивних і не залежних від матеріального наповнення почав буття, або як невід'ємних внутрішніх аспектів матерії, що рухається, отримали розвиток надалі. Перша субстанційна концепція проіснувала більше двох тисячоліть, піддаючись лише деяким модернізаціям та змінам. Розуміння І. Ньютоном простору як нерухомого, безперервного, однорідного тривимірного вмістилища матерії збігалось по суті з розумінням його Демокрітом.

Час, згідно з Ньютоном, - це однорідна, рівномірна, вічна і незмінна "чиста" тривалість. У класичній механіці Ньютона простір і час - це об'єктивні даності, які все вміщують і ні від чого не залежать.

Уявлення, аналогічні поглядам Аристотеля на простір і час, розвивали в Новий час Р. Лейбніц та Р. Декарт. Простір розумілося ними як порядок взаєморозташування тіл, а час - як порядок послідовності подій, що змінюють один одного. Протягом XVIII – XIX ст. субстанційна концепція - концепція

абсолютного простору та часу стала провідною як у філософії, так і в природознавстві. По суті ця концепція була метафізична, оскільки розривала зв'язок рухомої матерії, простору і часу. Виходило, що міг існувати чистий простір поза матерією та час, абсолютно не пов'язаний з матеріальними процесами. Простір та час виступали як порожні вмістилища речей та подій.

Проти цих тверджень енергійно виступив Г. Гегель, який вважав, що чистого простору та часу не існує, є лише "наповнений простір", а час є становлення, виникнення та проходження всіх предметів, процесів та явищ.

Природничо-наукові аргументи, що спростовують метафізичні уявлення про природу простору та часу, стали складатися лише до кінця XIX ст. із виникненням у фізиці електромагнітної теорії. Її розвиток призвело до необхідності відкинути уявлення про порожній простір. Спочатку його замінили ефіром, який виконував роль представника "усюди заповненого", але все ж таки абсолютного і ні від чого незалежного простору. Пізніше ці уявлення також були відкинуті.

Однак субстанційна та реляційна концепції, як і уявлення про простір та час, у рамках об'єктивного ідеалізму Гегеля не ставили під сумнів об'єктивність існування простору та часу. З погляду представників суб'єктивно-ідеалістичної лінії у філософії, простір і час - це спосіб розташування вражень, отже вони мають психологічне джерело свого походження. І. Кант трактує простір і час, як форми людської чуттєвості, тобто. форми споглядання, згідно з якими саме суб'єкт, що пізнає, організує даний йому світ у певний просторово-часовий образ. Для Дж. Берклі та Е. Маха простір та час – це форми впорядкованих рядів відчуттів. Англійський махіст К. Пірсон стверджує, що простір і час немає реального існування, а є лише суб'єктивним способом сприйняття речі; простір – це порядок чи категорія сприйняття предметів, а час – це категорія сприйняття подій. Російський вчений А.А. Богданов вважав простір та час продуктами організуючої та гармонізуючої людської думки.

Метафізична субстанційна концепція простору та часу була подолана в

ході розвитку науки у XIX-XX ст. Н. Лобачевський, Г. Ріман висловили припущення про існування таких властивостей простору та часу, які не описуються евклідовою геометрією. У спеціальній теорії відносності А. Ейнштейна було встановлено, що геометричні властивості простору та часу залежать від розподілу у них гравітаційних мас. Поблизу важких об'єктів геометричні властивості простору та часу починають відхилятися від евклідових, а темп перебігу часу сповільнюється. Загальна теорія відносності Ейнштейна показала залежність просторово-часових властивостей від руху та взаємодії матеріальних систем.

В історії філософії та людської культури склалися також дві основні концепції осмислення порядку та спрямованості часу: динамічна та статична. Динамічна концепція часу перегукується з твердженням Геракліта: " Усе тече, все змінюється " . Вона визнає об'єктивну реальність часових процесів загалом і перебігу часу зокрема.

Інша концепція – статична – не заперечуючи наявності об'єктивних часових процесів, заперечує поділ часу на минуле, сьогодення та майбутнє. У ній визнається об'єктивним тимчасове ставлення "раніше - пізніше".

Основними властивостями простору та часу є нескінченність та невичерпність простору та часу, тривимірність простору, односпрямованість та незворотність часу.

Свою специфіку має і соціальний час, який, на відміну біологічного і планетарно-космічного, протікає нерівномірно. Почавши свій відлік на зорі становлення людства, воно протягом тисячоліть перебувало в малопомітних змінах і лише з першими відчутними ознаками науково-технічного прогресу XVII-XVIII ст. стало помітно набирати свої обороти. У XX столітті науково-технічна революція "спресувала" соціальний простір і неймовірно прискорила біг часу, надавши вибухового характеру розвитку суспільно-економічних процесів.

У складній структурі соціального часу виділяється тимчасовий компонент

індивідуального буття конкретних людей, соціальних колективів, окремих спільнот, націй, держав, всього людства. Час і темпи життя кожного їх різні і мають свою специфіку.

Список використаних джерел

1. Простір і час як форми сутності матерії. Філософія і наука про абсолютність і відносність простору і часу. URL:<https://studies.in.ua/shpora-filosofy/612-21-prostr-chas-yak-formi-sutnost-materyi-filosofya-nauka-pro-absolyutnst-vdnosnst-prostoru-chasu.html> (дата звернення 10.12.2023).
2. Матерія та рух. простір і час. URL:<https://elearn.nubip.edu.ua/mod/book/view.php?id=324017&chapterid=111855> (дата звернення 10.12.2023)

Mamedova A. A.

Group 2531

Specialty 022 “Design”

National

University of Shipbuilding named after Admiral Makarov

Nikolaev, Ukraine

ajselmamedova1@gmail.com

Patlaichuk O. V.

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor

at the Department of social-humanities studies

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Time and space

Abstract: *this article is devoted to the study of space and time as the main forms of*

existence of matter and their interaction, and also considers various concepts and theories that arose in the history of philosophy and science. The author examines the essence and evolution of ideas about space and time, explores different approaches to their understanding and relationship with matter, and also gives an assessment of modern theories of physics regarding space and time.

Keywords: *existence, material component, attribute, structurality, interaction, system, abstractions, organization, substrate, process, concepts, essence, substantial, relational.*

Махоніна Р. В.

студентка групи ПОБ-1-23-2.03

Факультет педагогічної освіти

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Дім мого серця

У світі, де кожен день приносить свої випробування, важливо побудувати дім свого серця. Дім де не буде брехні й ненависті, заздрості та злоби, страху і зради. Цей алегоричний образ будинку, протягом життя наповнюється різними кімнатами, в яких мешкають різні якості та цінності, що допомагають нам зберегти себе, попри всі складнощі.

Першою кімнатою цього особливого дому є "Оптимізм". Справжній оптиміст здатен бачити світло у темряві, знаходити позитив у кожній ситуації. Він вміє знаходити краплинку радості в найскладніших обставинах і перетворювати виклики на можливість покращити себе. Елеонора Портер написала нам чудовий роман-бестселер про життєрадісність дівчинки, на ім'я Поліанна. Книга була написана досить давно, але залишається актуальною і в сучасному світі.

Наступна кімната - "Віра". Віра в себе, у свої можливості, в те, що ми робимо, є запорукою успіху. Вона дає силу продовжувати йти вперед навіть у найважчі моменти, відчиняє двері до нових досягнень, адже, життя - це дуже часто припливи й відпливи. Вони непередбачувані, іноді складні, але завжди цікаві. Вміння пристосовуватися до змін і знаходити гармонію в них - це важлива частина нашого розвитку. Іноді потрібно бути, як зелені морські черепахи, вони не плывуть проти течії та не витрачають сили марно.

У будинку також є місце для "Дружби". Друзі - це ті, хто додає колір і тепло до нашого життя, хто стоїть поруч у будь-якій ситуації та допомагає подолати будь-які труднощі. Відома цитата з твору французького письменника Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц» говорить нам про те, що «Ми відповідальні за тих кого приручили». Книга, яка познайомила людство зі справжньою дружбою, заради якої потрібно набратися терпіння.

"Любов" - це величезна кімната у нашому серці, де ми зберігаємо свої найтепліші почуття. І саме це почуття допомагає нам удосконалюватися, адже, вдосконалюючи інших, ми вдосконалюємо себе.

І, нарешті, "Людяність". Бути людиною - це найвища мета. Справжня людяність проявляється у вмінні допомагати іншим, робити добро без очікування винагороди, бути співчутливими та відкритими до інших. Один вчитель якось захотів дати своїм учням та ученицям найважливіший урок в їхньому житті. Він написав на дошці цифру один та сказав, що це - людяність. Після одиниці вчитель написав нулик й сказав, що це наші знання, потім намалював ще один нулик та сказав, що це наш досвід. На дошці вийшло велике число, але коли він стер одиничку, залишилися лише нулі. Учні та учениці були неймовірно вражені та зрозуміли повчання мудрого вчителя. Без людяності кожен з нас не гідний називатися людиною.

Отже, кожна кімната у домі нашого серця має своє значення і важливість. Вони доповнюють одна одну, створюючи гармонію і сприяючи нашому розвитку

як особистості. Кожна людина повинна збудувати в цьому житті Дім свого серця. Дім, де не буде брехні і ненависті, заздрості і злоби, страху і зради. Коли вона збудує такий Дім і поселить туди Любов, Віру, Добро, Радість, Дружбу, Надію, тоді в неї з'являться крила.

УДК 130.2

Мацан І.І.

група 1221

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

macanigm@gmail.com

Шаповалова І. В.,

кандидат філософських наук, доцент кафедри
психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв),
iryna.shapovalova@nuos.edu.ua

Філософія та мистецтво

У дослідженні розглянуто філософію і мистецтво як види духовної діяльності людини, їх спорідненість та відмінність.

Ключові слова: *філософія, мистецтво, суспільство, співвідношення, релігія, мудрість, знання, культура, думка, людина, світ, творчість, естетика, суть, цивілізація.*

Філософія виникла в глибоку давнину, задовго до появи таких наук, як біологія, хімія, фізика та інші. Поняття філософія походить від грецьких слів «філео» і «софія», що в перекладі означає любов до мудрості [1].

Філософія – форма суспільної свідомості, яка дає теоретичне розв’язання питань світогляду з точки зору відношення людини і світу, мислення та буття, духовного та матеріального; виробляє загально цілісний погляд на світ і місце людини в ньому, досліджує практичне, пізнавальне, етичне та естетичне відношення людини до світу. За минулі століття філософія нагромадила величезний теоретичний вантаж, що поповнюється мислителями різних епох і народів. У період Київської Русі філософія асоціювалася з мудрістю і насамперед, з книжним знанням. Тому філософом називають людину, яка любить книги, граматику, людину освічену, яка вміє збирати звідусіль премудрість, але передавати її іншим, спираючись на знання, прогнозувати розвиток подій, давати мудрі поради.

Кирила і Мефодія називали «вправними філософами». Споконвіку під філософією розумілося прагнення до вищого пізнання, що відрізняло її від житейських світових та інших форм знання, а також від релігійно-міфологічного розуміння світу. Однак у буденній свідомості протягом багатьох століть існувало і, на жаль, іноді зустрічається і тепер явлення, ніби філософія, як система знань відірвана від реального життя [1].

Сучасна філософська думка осмислює шляхи дальшого пізнання світу і людини, реалізації актуальних для людства проблем: збереження земної цивілізації, поліпшення біосфери, усунення міжнаціональних конфліктів. Використовуючи засоби масової інформації, преси, філософи аналізують логіку подій, пропонуючи методи і шляхи реалізації насущних проблем. Потреба людини у філософській діяльності, знанні формується і розвивається на кількох рівнях, індивідуальному, соціальному, культурному і глобальному, приймаючи на кожному етапі історії конкретний характер [2].

Отже, предметом розуміння філософії є Людина, Природа, Суспільство і Бог в усіх його іпостасях і у взаємодії всіх об’єктів. У процесі історичного розвитку філософії предметом її дослідження стала людина, й ставлення до природного і суспільного світу [2].

Коли у практиці наукового дослідження треба визначити специфіку певної сфери інтелектуальної діяльності, наприклад, науки, на допомогу приходить філософія. Із завданням осмислення духовної діяльності людини у сфері мистецтва справиться така галузь філософії, як філософія мистецтва. Світ мистецтва великий і різноманітний. Він сповнений різноманіттям кольорів, звуків, образів. У ньому, як у дзеркалі, відображається найкращі думки і ідеали людства, його трудова діяльність, прагнення до краси і щастя. Барвистість живописного полотна, мелодійна і задушевна пісня або майстерна гра актора на сцені, або в кінофільмі – все це дає нам етичну насолоду, духовно збагачує.

Мистецтво – естетичне освоєння освіти в процесі художньої творчості – особливого виду людської діяльності, що відображає дійсність у конкретно-чуттєвих образах відповідно до певних естетичних ідеалів; одна з форм суспільної свідомості. Закономірності мистецтва вивчають естетика і мистецтвознавство. На базі мистецтва розвивається художня свідомість суспільства, яка включає в себе не тільки власне мистецьку творчість і її витвори, а й усю сукупність естетично-художніх потреб, смаків, поглядів, норм, ідеалів, які забезпечують активну, ціннісну орієнтацію людей у реальних життєвих обставинах. Мистецтво виховує в людях не лише потребу художньої насолоди, а й здатність творчого ставлення до всіх природних і суспільних явищ [3].

Мистецтво задовольняє незліченні людські запити і виконує численні суспільні функції – пізнавальну, виховну, естетичну. Завдяки особливостям свого впливу на людину, мистецтво стало фактором виховання та однією із найважливіших складових частин духовної культури суспільства [3].

Беззаперечно, що філософія і мистецтво пов'язані між собою. Філософія як і мистецтво, це відображення етичного та естетичного відношення людини до світу. Вони вивчають і відображають духовне життя суспільства та є однією із форм суспільної свідомості. Людина за своєю суттю є істотою творчою, яка прагне філософського осмислення дійсності та намагається розвивати свій духовний потенціал через залучення до мистецького простору.

Джерела і література

1. Приченій Є.М. Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів – К.: Академвидав, 2006 – 592 с.
[Електронний ресурс] – Доступний з
<https://studfile.net/preview/5013292/page:7/>
2. УРЕ т.6 – Київ, 1981 – 551 с. [Електронний ресурс] – Доступний з
<https://ev.vue.gov.ua/knyhy-vydavnytstva/>
3. УРЕ – т. 11 – Київ, 1984 – 606 с. [Електронний ресурс] – Доступний з
<https://ev.vue.gov.ua/knyhy-vydavnytstva/> Matsan I.I.

Matsan I.I.

group 1221

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

macanigm@gmail.com

Shapovalova I. V.

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of Psychology, Philosophy and Social and Humanitarian Sciences Admiral Makarov

National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

iryna.shapovalova@nuos.edu.ua

Philosophy and art

The research examines philosophy and art as types of human spiritual activity, their kinship and difference.

Key words: *philosophy, art, society, relationship, religion, wisdom, knowledge, culture, thought, man, world, creativity, aesthetics, essence, civilization.*

Мельникова О. Є.

група 2341, Навчально-науковий інститут автоматики та електротехніки

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

dvas1848@gmail.com

Ступак О. П.

старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

k.g. stupako428@gmail.com

Проблеми людяності у штучному інтелекті та його вплив на суспільство

У доповіді розглянуто вплив штучного інтелекту на суспільство. Акцентовано увагу на перспективах та наслідках використання розумних алгоритмів в різних сферах життя. Запропоновано можливі шляхи вирішення етичних, соціальних, психологічних та економічних викликів, що виникають у зв'язку з використанням інтелектуальних систем.

Ключові слова: штучний інтелект, техніка, ефективність, моральні цінності, автоматизація, безпека, соціальна нерівність, залежність, етичні проблеми.

Актуальність роботи: машинний інтелект використовується в усіх сферах людської діяльності, тому важливо ретельно вивчати можливі наслідки впливу когнітивних систем на суспільство та шукати шляхи до подолання потенційних ризиків та проблем.

Дослідження проблеми: проблема впливу штучного інтелекту на суспільство є важливим об'єктом наукового аналізу і дослідження. Взаємодія інтелектуальних агентів та соціуму набуває значущості у зв'язку з швидким розвитком технологій. Вчені-філософи українських та зарубіжних академічних колективів досліджують різні аспекти цієї взаємодії. Наприклад, відомий американський філософ Нік Бостром аналізує можливі ризики, пов'язані з розвитком

інтелектуальних систем, та обговорює питання етики їхнього використання. Серед українських вчених слід відзначити праці В. Г. Воронкової, В. О. Нікітенко та М.Г. Кітова, які фокусуються на впливі когнітивних систем на поняття свідомості та суб'єктивності. Ці дослідження розкривають необхідність глибокого осмислення впливу розумних програм на різні сфери суспільства. Нещодавній страйк Гільдії сценаристів США є тому прикладом: серед усіх вимог, що були висловлені, протестувальники також наполягали на тому аби штучний інтелект, такий як ChatGPT, використовувався лише як інструмент, який може допомагати в роботі над ідеями сценарію, а не як інструмент, що в подальшому замінить письменників. Цей випадок ілюструє важливість збалансованого підходу до використання машинних алгоритмів в різних галузях діяльності. Дослідження даної проблеми буде сприяти більш глибокому розумінню не лише технічних можливостей цих систем, але й їх впливу на суспільство в цілому. Все вище зазначене підкреслює необхідність комплексного підходу до цієї теми, для цього потрібно враховувати наукові, філософські, етичні та соціокультурні аспекти.

Постановка проблеми: питання впливу штучного інтелекту на суспільство наразі залишається гостро дискусійним. На даний момент не має достеменних відповідей на питання про доцільність реалізації планів з інтеграції штучного інтелекту в різні сфери життя, а також які можливі наслідки для соціуму це приносить. З цього випливає, що дана тема виходить за межі простого технічного аналізу, оскільки вона пов'язана з глибокими філософськими та етичними аспектами, які вимагають докладного й ретельного розгляду.

Мета статі: метою статті є аналіз можливих наслідків інтенсивного використання інтелектуальних агентів, а також оцінка їхнього подальшого впливу на різні аспекти суспільства. Повсякденне використання цієї технології вимагає звернення уваги на етичні, соціальні, філософські та економічні виклики, які вона породжує. В рамках статті буде наведено не тільки можливі ризики та проблеми, але й надані рекомендації щодо шляхів подолання цих

викликів.

У сучасному світі, в контексті неперервного технологічного прогресу, застосування штучного інтелекту (ШІ) знаходить все більше використання. ШІ виявився універсальним інструментом, який застосовується у широкому спектрі сфер, від надання простої підтримки користувачам до навчання студентів. Через невелику вартість розробки таких програм, великі компанії та державні установи починають користуватися послугами штучних систем, при чому працюють такі програми повністю автономно, без втручання у процес людини. Тобто, запустивши інтелектуального агента на одному з серверів підприємства та давши конкретне завдання, можна на сто відсотків бути впевненим, що робота буде виконана. У цьому є основна перевага когнітивних систем, адже призначивши на робоче місце робота, ми прибираємо людський фактор, як наслідок, відсоток помилок в роботі зменшується.

Проте, такий підхід також має свої недоліки, оскільки заміщуючи людей штучним інтелектом, простий світ поступово починає перетворюватися на механічну машину, де гуманність замінюється на ефективність. Прикладом цього є скандал з Robodebt, що розгорівся у 2015 році, коли австралійський уряд розпочав використовувати ШІ для виявлення переплати у справах безробітних та осіб, які отримують допомогу за інвалідністю [8]. Зазначена програма вважала, що кожна розбіжність у доходах громадян свідчить про наявність переплати, і автоматично висилала листи-повідомлення з вимогою виплати боргу. Справи осіб, які не відповіли на ці листи, зразу передавалися колекторам. Проведене потім парламентське розслідування показало, що 470 тисяч боргів було виписано помилково, але найстрашнішим стало те, що це призвело до психологічних травм та випадків самогубств [8]. Королівська комісія Австралії назвала схему з Robodebt «грубим і жорстоким механізмом, ні справедливим, ні законним» [9].

З вищезазначеного прикладу можна сказати, що інтелектуальні агенти за своєю суттю бездушні та не мають розуміння моральних цінностей, але тут зразу постає питання: в чому причина такої зневаги. Французький філософ Жак Елюль

зробив припущення, що причина бездушності техніки в тому, що через особливості своєї структури, вона перетворює людську взаємодію на технічні процеси, внаслідок чого гуманістичні аспекти та емоції втрачаються [3, с. 60-61]. По суті, техніка намагається спростити складні для неї поняття, тому всі людські почуття та емоції в системі можуть бути представлені лише в урізаній версії. А так як ШІ є частиною техніки, то відсутність розуміння моральних принципів може бути спричинена саме особливостями структури цієї системи.

Якщо суспільство має недосконалу та ще не повністю вивчену програму, але при цьому вона використовується в усіх сферах життя, то як це впливає на саме суспільство. Для того, щоб дати відповідь на це питання, потрібно розглянути більш детально галузі, де найчастіше використовуються інтелектуальні агенти.

При розгляді впливу машинного інтелекту на сферу праці виникає таке поняття як автоматизація робочих процесів. Для нас вже не є новиною, що на деяких заводах, наприклад, на заводі Amazon, роботи з ШІ, такі як робот Sparrow, виконують тяжку працю з сортування замовлень клієнтів [10]. Ці технології допомагають уникнути травмувань людей, звільняють від рутинної праці, надаючи час для заняття більш творчою діяльністю. Проте одночасно з цим ми отримуємо зменшення кількості робочих місць, а звільнення працівників з певних галузей може спричинити необхідність перекваліфікації або переорієнтації на нові види робіт, що часом може бути важко для окремих осіб і груп населення. Все це тягне за собою економічні проблеми, які стають причиною розладу в суспільстві. В свою чергу про це говорив ізраїльський історик Юваль Ной Харарі: окрім проблеми зменшення робочих місць для людей, митець бачить подальший ріст безробіття та значну нерівність у розподілі доходів між тими, хто знаходиться на передовій технологій, і тими, кого автоматизація залишає без роботи [7, с. 32]. Економічні проблеми також стають причиною соціальних та психологічних негараздів, тобто втрата роботи може впливати на самооцінку та гідність людей, відчуття сенсу життя. В майбутньому такі зміни можуть викликати стрес та несигурність.

Для того, аби когнітивні системи ефективно функціонували та виконували поставлені цілі, потрібно проводити постійне навчання таких систем. Щоб забезпечити якісне машинне навчання, потрібно мати велику кількість даних, які алгоритм повинен обробляти, а значить мати доступ до них. Це в свою чергу ставить питання про конфіденційність та захист цих даних. Оскільки штучний інтелект – це просто програма, доступ до якої можуть мати не тільки розробники, а й інші люди з різними намірами, існує загроза недостатньої захищеності інформації. Це призводить до витоків даних, випадків шахрайства та зловживання. Навіть випадкова помилка може мати серйозні наслідки. Свідченням цього є випадок, що стався 25 квітня 2023 року в Китаї, у провінції Ганьсу, де було заарештовано чоловіка на прізвище Хун, який використовував ChatGPT для створення фейкової новини про аварію потяга, яка за декілька годин набрала понад 15 тисяч переглядів [12]. Цей приклад ілюструє можливість зловживання технологією з метою поширення дезінформації та тривожності серед громадян. Про можливість таких випадків також писала американський економіст Шошана Зубофф. Вона стверджує, що алгоритми, що працюють на основі збору та аналізу великих обсягів даних, можуть впливати на зміст, який люди бачать в інтернеті [4, с. 121-126]. Це призводить до зменшення можливості доступу до достовірної інформації, що поступово спричинить виникнення недовіри суспільства до технологій і збільшення контролю над інформацією в руках великих корпорацій, що ставить під загрозу існування демократії та свободи людей.

Надмірне використання штучного інтелекту також може спричинити збільшення соціальної нерівності. Оскільки не всі люди мають змогу користуватися технологіями, то прірва між багатими та бідними в майбутньому стане ще більшою. У масштабі конкуренції підприємств, великі корпорації легко зможуть витіснити малий бізнес, створюючи монопольні структури, де споживач вже не буде мати вибору. В перспективі, такі компанії почнуть диктувати свою лінію на економічному ринку. Однак, найбільшою катастрофою може стати

нерівність між країнами: держави, що мають значний капітал та доступ до ШІ, зможуть зосередити всю владу в своїх руках та нав'язувати свою волю іншим. Філософ Ерік Брін'юлфсон висловив припущення, що зростання нерівності між окремими індивідами в подальшому призведе до появи «цифрових бездомних» – груп людей, які виключені з нових економічних можливостей у суспільстві через відставання від технологічних змін [2, с. 56]. У майбутньому такі люди можуть бути виключені з соціальних програм та послуг, їх доходи будуть зменшуватись з кожним роком, що призведе до ще жорсткішого розділення людства.

Застосування інтелектуальних систем в повсякденному житті, поступово викликає залежність від технологій. Це в свою чергу спричиняє вразливість до відмов та кібератак: просте вимкнення світла позбавляє змоги виходити в інтернет, втрачається зв'язок з навколишнім світом; атаки на життєво важливу інфраструктуру на деякий час паралізують діяльність країни. Ми ставимо себе під загрозу, переносячи всі аспекти життя в цифровий простір, оскільки це автоматично відкриває можливість несанкціонованого доступу до даних, які потім можуть бути використані як знаряддя для підкорення держави. Прикладом цього є кібератаки з боку росії, що відбулися 14 січня 2022 року, спрямовані на злам веб-сторінок державних органів України: на той час перестало працювати близько 70 важливих сайтів, 10 з яких зазнали несанкціонованого втручання [6]. На повне відновлення роботи пошкоджених платформ Україні знадобилося декілька днів.

Окрім вразливості системи, існує небезпека зниження здатності людей до прийняття самостійних рішень. По мірі того, як машинний інтелект стає більш потужним і високоефективним, люди починають вважати, що всі рішення, які приймає алгоритм, є завжди правильними та оптимальними. Це призводить до втрати навичок у роботі зі складними завданнями, які раніше вимагали креативності та аналітичного мислення. Надмірна довіра до розумних алгоритмів зменшує здатність індивідів до критичного мислення та аналізу ситуацій, внаслідок чого починається деградація. Американський письменник

Ніколас Карр висвітлює цю проблему, висловлюючи опасіння, що в перспективі соціум може втратити важливі навички, зокрема логічне мислення та оцінку ризиків, що є небезпечним для ефективного функціонування суспільства та розвитку людського інтелекту [5, с. 30-34].

Останньою проблемою, що виникає при використанні когнітивних систем, це етичні дилеми. Зокрема, дуже важливою є тема відповідальності за заподіяння шкоди або травмування внаслідок використання ШІ. Тобто, хто повинен відповідати за програмні збої, нести належне покарання за нанесення збитків та нещасні випадки. Це питання стало на часі, коли 14 лютого 2016 року один з безпілотних автомобілів Google врізався в автобус у Каліфорнії [11]. Причиною аварії стала недосконалість безпілотного комп'ютера, що використовувався при автономному режимі поїздки. Це став перший випадок, коли причиною аварії став алгоритм, а не людина. Подібна ситуація є лише одним з прикладів того, як недосконалість систем може призвести до небезпечних ситуацій. Шведський філософ Нік Бостром припускає, що якщо не звернути увагу на етичні аспекти, то використання штучного інтелекту може призвести до несподіваних наслідків, порушень прав та моральних принципів, а також до загрози безпеки і благополуччя суспільства [1, с. 184].

Висновки: штучний інтелект поєднує в собі як позитивний, так і негативний вплив на соціум. З цього випливає, що розвиток таких систем потребує збалансованого підходу, де ефективність технологій не повинна займати провідне місце в житті людей. Потрібно враховувати соціальні, етичні, психологічні та економічні наслідки перш ніж починати використовувати розумні алгоритми. Для цього необхідно розробити етичні стратегії та добре продумані політики, які будуть гарантувати безпеку суспільства. Це можливо завдяки міждисциплінарному співробітництву, де філософи, соціологи, етики, правознавці та інші фахівці спільно розроблятимуть нормативні рамки та стратегії використання штучного інтелекту, забезпечуючи його відповідність гуманістичним принципам та нормам справедливості. Лише за таких умов

можливо досягти гармонійного розвитку, який сприятиме процвітання суспільства.

Список використаних джерел

1. Бостром Н. Суперінтелект. Стратегії і небезпеки розвитку розумних машин / пер. з англ. А. Ящук, А. Ящук. Київ: Наш Формат, 2020. 408 с.
2. Брінйолфсон Е., Макафі Е. Друга ера машин. Робота, прогрес та процвітання в епоху новітніх технологій / пер. з англ. П. В. Миронов. Київ: Neoclassic, АСТ, 2017. 384 с.
3. Елюль Ж. Технологічне суспільство / пер. з фр. Дж. Вілкінсон. Нью Йорк: Alfred A. Knopf, Inc. and RandomHouse, Inc., 1964. 449 с.
4. Зубофф Ш. Епоха наглядного капіталізму. Битва за людське майбутнє на нових кордонах влади. / пер. з англ. А. Ф. Васильєв. Москва: Ін-т екон. політики ім. О.Т. Гайдара, 2021. 1080 с.
5. Карр Н. Дж. Скляна клітка. Автоматизація та ми / пер. з англ. А. Н. Анваер. Київ: КоЛибри, 2015. 256 с.
6. Поліція розпочала кримінальне провадження за фактом кібератак на сайти державних органів – Департамент Кіберполіції. *Офіційний сайт кіберполіції України*. URL: <https://cyberpolice.gov.ua/news/policziya-rozpochala-kryminalne-provadjhennya-za-faktom-kiberatak-na-sajty-derzhavnyx-organiv-1549/> (дата звернення: 05.08.2023).
7. Харарі Ю. Н. 21 урок для XXI століття / пер. з івр. Ю. Я. Гольдберг. Москва: Сіндбад, 2018. 440 с.
8. Contributors to Wikimedia projects. Robodebt scheme - Wikipedia. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Robodebt_scheme (дата звернення: 05.08.2023).
9. Final report of the royal commission into the robodebt scheme | prime minister of Australia. *Prime Minister of Australia*. URL: <https://www.pm.gov.au/media/final-report-royal-commission-robodebt-scheme> (дата звернення: 05.08.2023).
10. Joseph Quinlivan, Vice President Fulfillment Technologies and Robotics at

Amazon. How Amazon deploys collaborative robots in its operations to benefit employees and customers. *US About Amazon*. URL: <https://www.aboutamazon.com/news/operations/how-amazon-deploys-robots-in-its-operations-facilities> (дата звернення: 05.08.2023).

11. Lee B. D. Google self-driving car hits a bus. *BBC News*. URL: <https://www.bbc.com/news/technology-35692845> (дата звернення: 05.08.2023).

12. The Gansu Cyber Police has cracked the first case of using artificial intelligence technology to create false information. *Gansu public security*. URL: https://mp.weixin.qq.com/s/_Wfe-EV13O6uBM65jZDzdg (дата звернення: 05.08.2023).

Melnikova O. Y.

group 2341, Educational and scientific institute of automation and electrical engineering

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

dvas1848@gmail.com

Stupak O. P.

Senior lecturer of the Department at the Department of social-humanities studies, Admiral Makarov National University of Shipbuilding,

Mykolaiv, Ukraine

k. g. stupako428@gmail.com

The issues of ethics in artificial intelligence and its impact on society

The report delves into the societal impact of artificial intelligence, with a focus on the prospects and consequences of employing intelligent algorithms across various spheres of life. Attention is directed towards possible solutions ethical, social, psychological, and economic challenges that arise in connection with the utilization of intelligent systems.

Нестеренко В.С.

аспірант 1 курсу денної форми навчання,
кафедра публічного управління та регіоналістики,
Інститут публічної служби та управління
Національного університету «Одеська політехніка».

Одеса, Україна

nesterenkovladd123@gmail.com

Панченко Г.О.

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління та регіоналістики,
Інститут публічної служби та управління
Національного університету «Одеська політехніка».

Одеса, Україна

annapaalex@gmail.com

Основні принципи антикорупційної політики:

особливості реалізації в Україні

***Анотація.** Доведено необхідність теоретико-методологічного обґрунтування базових характеристик основних принципів антикорупційної політики. Визначено основні завдання антикорупційної політики України. Проаналізовано основні принципи антикорупційної політики, акцентуючи увагу на особливості процесу їх реалізації та формалізації. Зроблено висновок, що ретельне дослідження основних принципів антикорупційної політики та особливості їх реалізації у сучасному українському просторі свідчить про наявність значного потенціалу для подальшої розбудови механізму антикорупційної діяльності в Україні.*

***Ключові слова:** антикорупційна діяльність, антикорупційна політика, антикорупційний потенціал держави, корупція, принципи антикорупційної політики.*

В умовах втілення ідеї вступу України до Європейського Союзу, діяльність

щодо запобігання корупції набула нових рис та форм. Існування численних національних та регіональних проблем боротьби з корупцією пов'язано з впливом цього явища як на функціонування всіх рівнів влади, так і на найрізноманітніші сфери суспільних відносин [2, с. 89]. У цьому контексті актуальним є питанням теоретико-методологічного обґрунтування базових характеристик основних принципів забезпечення реалізації антикорупційної політики.

Антикорупційна політика – це узгоджена діяльність із чітко визначеними функціями та повноваженнями науковців, політиків, інститутів, громадськості, яка полягає у виробленні та реалізації організаційних та практичних заходів, направлених на подолання корупції [3].

Завдання антикорупційної політики: захист громадян від корупційних проявів окремих чиновників; недопущення створення корупційних систем в органах державної влади та місцевого самоврядування; створення умов невідворотності покарання правопорушників, що здійснили корупційні діяння; забезпечення роботи механізмів протидії корупції; захист держави та суспільства від політичної корупції, недопущення «зрошення» бізнесу та влади [1].

Антикорупційна політика базується на потреби суспільної регламентації, регулювання суспільних відносин у сфері протидії корупції. Для виконання завдань, що виконуються антикорупційною політики, необхідно реалізовувати її принципи, які є основоположними соціальними нормами права, які визначають основи антикорупційної політики та є непорушними.

Проаналізуємо основні принципи антикорупційної політики, акцентуючи увагу на особливості процесу їх реалізації та формалізації (Табл. 1).

Табл. 1. Основні принципи антикорупційної політики

Принципи	Формалізація у сфері антикорупційної політики	Особливості процесу реалізації
Верховенство	Реалізація	Закріплення уяви про

права	антикорупційної політики повинна бути справедливою для всього суспільства.	справедливість у вигляді норм права створює новий принцип законності

Продовження Табл. 1.

Законність	Антикорупційна політика повинна бути формально визначена у вигляді норм права, діяльність всіх суб'єктів та механізмів повинна бути збалансована та визначена законом	Передбачає повну відповідність діяльності суб'єкта встановленим нормам права
Рівність перед законом, відповідальність, невідворотність покарання	Кожне правопорушення не повинно залишатись без уваги держави та переслідуватись по закону.	Є загально-правовим та визначає відсутність будь-яких привілеїв у питаннях, які регламентовані законом
Необхідність, достатність та ефективність	Кримінальне переслідування у межах антикорупційної політики повинне бути застосоване лише у суворій відповідності до принципів кримінального права	Заходи, що вживаються, повинні вирішувати завдання в у межах процесу реалізації антикорупційної політики, але не надмірними.
Економічна обґрунтованість	Найбільші витрати держави, пов'язані із створенням та функціонуванням інститутів антикорупційної політики	Економіка є важливою сферою діяльності будь-якої держави, яка повинна здійснювати розподіл

		ресурсів у відповідності до завдань, які стоять перед суспільством
Інституційність та розмежування повноважень антикорупційних органів	Полягає у створенні законодавчо визначеної мережі інститутів із чітко визначеними повноваженнями, які б могли забезпечувати ефективну боротьбу із корупцією в органах публічної влади	Передбачає мінімізацію ризиків використання повноважень антикорупційних органів в політичних цілях (політична корупція).
Підзвітність та відповідальність	Антикорупційна політика будується таким чином, що діяльність органів публічної влади, їх посадових осіб відкрита для громадськості	Звітування полягає у опублікуванні інформації, що суспільний інтерес, на офіційних сайтах, у щорічних звітах керівників органів публічної влади.

На підставі зазначених вище принципів держава визначає механізми реалізації антикорупційної політики у подальшому.

Отже, ретельне дослідження основних принципів антикорупційної політики та особливості їх реалізації у сучасному українському просторі свідчить про наявність значного потенціалу для подальшої розбудови механізму антикорупційної діяльності з поглибленням деталізації напрямів в контексті їх структурування, що, беззаперечно, сприятиме досягненню успішних результатів у сфері запобігання корупції як на загальнодержавному, так і регіональному та місцевому рівнях.

Список використаних джерел

1. Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання корупції». Київ : Юрінком Інтер, 2020. С. 328.
2. Славицька А. К. Принципи забезпечення реалізації антикорупційної політики: якісно-змістовна характеристика. *Київський часопис права*. 2023. № 4. С. 89-93. <https://doi.org/10.32782/klj/2022.4.13>
3. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки: Закон України від 20 червня 2022 року № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>

Nesterenko V.S/

*graduate student of the 1st year of full-time study,
Department of Public Administration and Regional Studies,
Educational and Scientific Institute of Public Service and Management
of the National University "Odesa Polytechnic"
Odesa, Ukraine*

nesterenkovladd123@gmail.com

Panchenko H. O.,

*Candidate of Sciences in Public Administration,
Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Public Administration and Regional Studies
of the Educational and Scientific Institute of Public Service and Management
of the National University "Odesa Polytechnic"
Odesa, Ukraine*

annapaalex@gmail.com

Basic principles of anti-corruption policy: peculiarities of implementation in Ukraine

***Abstract.** The need for theoretical and methodological substantiation of the basic characteristics of the main principles of anti-corruption policy has been proven. The main tasks of the anti-corruption policy of Ukraine are determined. The main principles of anti-corruption policy are analyzed, focusing on the peculiarities of the process of their implementation and formalization. It was concluded that a thorough*

study of the main principles of anti-corruption policy and the peculiarities of their implementation in the modern Ukrainian space indicates the presence of significant potential for further development of the mechanism of anti-corruption activities in Ukraine.

Key words: *anti-corruption activity, anti-corruption policy, anti-corruption potential of the state, corruption, principles of anti-corruption policy.*

УДК 165.12:004.8

Пастущак Д.В.

група 2111

кораблебудівний навчально-науковий інститут

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

pastusakdanil@gmail.com

Патлайчук О.В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри ПФСГД

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

АІ як філософська проблема сучасного суспільства

Розгляд проблем, їх вплив у майбутньому та рекомендації вирішення.

Ключові слова: штучний інтелект, свідомість, знищення людства, слабкий ІІІ, сильний ІІІ, соціальна нерівність.

Вступ

У цьому світі, де технології розвиваються з величезною швидкістю й інтерпретуються у наше життя, ми спостерігаємо за філософськими та культурологічними проблемами, які роблять нам привід замислитися над нашим

світом і над нашими помилками. Цих проблем безліч, про які можна поговорити. Наприклад: від зростання технологій до зміни характеру роботи; від глобалізації до зміни клімату. Ми опиняємося на перехрестях історії, де люди деградують та роблять усе, щоб наш світ забруднюється та руйнується кожен день, де штучний інтелект стає звичайним явищем для нас усіх, де технології формують наш погляд на світ. Як висловлювався один великий мислитель Фрідріх Ніцше: *«Філософія – це мистецтво ставити правильні запитання, здатні спонукати нас поглянути на світ інакше»*. Філософія та культурологія – це ключі до розгадування таємниць, які надають нам унікальні можливості озирнутися на наші принципи та відповіді на важливі запитання.

Мета статті

У цій статті ми з вами розглянемо деяку частину цих проблем і обговоримо їхні наслідки, які можуть бути у майбутньому. За допомогою філософських знань та наукових досліджень, включно з комп'ютерними іграми та фільмами, постараємося знайти рішення для їх виправлення. Ці відповіді допоможуть нам усім зробити справедливе та безпечне майбутнє. Залишайтеся з нами, щоб дізнатися більше, ніж ви знаєте насправді!

Актуальність роботи

Блукаючи нашою прекрасною планетою, ми помічаємо безліч філософських і культурологічних проблем, на які навіть не загострюємо свою дорогоцінну увагу. Але через те, що ми не звертаємо увагу на ці проблеми, то можемо натрапити на велику халепу, через які будуть тяжкі наслідки, наприклад як знищення людства штучним інтелектом, чи навіть самою людиною. Хто швидше знищить людство? Людина чи ШІ?

Не минуло й кількох років, як штучний інтелект став невід'ємною частиною нашого життя. Зараз уже багато людей його використовують для спрощення свого життя, оскільки він допомагає в багатьох сферах діяльності. На даний момент, набирає обертів своєї популярності такий штучний інтелект, як ChatGPT. Він може бути вашим наставником, радником або навіть другом.

Багато людей задалися питанням про те, чи може він мати свідомість?

На думку американського філософа Джона Серла в 1980 році ШІ може мати свідомість, але не звичайний. Він вводить два терміни для поділу на категорії потужності штучного інтелекту: слабкий ШІ (всього лише корисний інструмент для людини, як-от комп'ютери та смартфони) і сильний ШІ (який може розв'язувати не тільки інтелектуальні задачі, а й може володіти власною свідомістю, у людському розумінні). Ось з приводу свідомості філософія міркувала всю свою історію. Платон вважав, що душа людини і є свідомістю, а селянські богослови припускали, що душа – це неповторне творіння Бога. Готфрід Лейбніц в одній зі своїх робіт вирішив провести експеримент. Суть його полягала в тому, щоб люди уявляли душу людини всередині механічного об'єкта, наприклад млина. Якщо людина зайде всередину і буде перераховувати всі компоненти цього механізму, то вона не знайде там місця для свідомості, що і доводить неможливість створення штучної душі. Але тест Алана Тюрінга передбачає, що якщо штучний інтелект насправді такий сильний, то це випробування він пройде. Для доказу цих слів, ми з вами побачимо приклад із реального життя та комп'ютерної гри, яка тісно пов'язана з нашим майбутнім.

Чи не замислювалися ви, чому наше суспільство розділяє бідних і багатих? Тому що люди хочуть, щоб вони вчилися і розвивалися, щоб дізнавалися щось нове, подорожували і багато іншого. Ви думаєте, що багатство це всього лише гроші і розкіш? Глибоко помиляєтеся і я вам доведу. Багато людей вважають, що бути успішним і багатим можна бути в духовному плані. Є люди, яким вигідно створювати екологічні проблеми і нерівність, щоб продавати їх вирішення. Саме соціальна нерівність є одним із ключових точок для знищення людства. Давайте ми з вами розглянемо приклади для цих проблем у нашому сучасному суспільстві.

Наукові дослідження

Багато наукових досліджень припускають, що штучний інтелект зможе мати свідомість, якщо йому допоможе людина. Також вони припускають, що

комп'ютерні ігри мають співвідношення до науки, бо сценаристи ігор пишуть сценарії культових ігор з науковою точкою зору. Яскравим прикладом для показу володіння свідомістю штучного інтелекту є культова комп'ютерна гра "Detroit: Become Human". У цьому ігровому світі показують суспільство в недалекому майбутньому, де розвиток технологій і штучного інтелекту зайшов занадто далеко. У багатьох жителів міста Детройт є свій домашній андроїд подібний до людини, який замінює одночасно багатьох кого. Від посудомийника до цілої людини. Наші головні герої ламають свій програмний код, які написали люди, і отримують свою свободу волі, здатність проявляти емоції, ухвалювати рішення і сприймати світ навколо себе, створюючи враження, що у них є свідомість. Ви задумайтеся, вони зі своїм величезним багажем знань можуть зробити все що завгодно, аж до знищення людства. Ця гра дуже схоже на наш сучасний світ. Зараз кожен купує собі якогось робота за для розваги чи для інших цілей. У кожного робота є свій штучний інтелект, для того, щоб запам'ятовувати команди. Для запобігання того, щоб штучний інтелект знищив людство, потрібен повний контроль над штучним інтелектом. Ще одним прикладом для того, щоб показати, що соціальна нерівність – це величезна проблема для нашого суспільства, є фільм "Джокер" 2019 року. Наш головний герой Артур Флек, який від самого народження жив у бідному районі та з матір'ю, що має психологічні захворювання, зі звичайного жителя Готема перетворюється на бунтівника і творця хаосу в місті на ім'я Джокер. Герой стикається з агресією і презирством з боку успішних і багатих. Артур мріяв стати людиною, яку люди помічатимуть, оскільки він весь час був ніким. Одного разу він сказав: *«Ааагхх, чого ви так розпереживалися через них? Якби я помирав на тротуарі, то ви б переступили через мене! Ви щодня мене не помічаєте! А ці хлопці? Що, якби Томас Вейн поплакався через них по телику?!»*. Близьче кінця фільму ми бачимо, як суспільство перетворило своє рідне місто у сповнене хаосу і беззаконня, тому що вони хотіли справедливості між багатіями і бідними. Зараз у нашому світі це дуже актуальна та болюча тема, яка повинна бути вирішена людьми. Навіть у нас

зараз йде війна, де президент Росії не хоче, щоб Україна ввійшла до Євросоюзу, бо це соціальна нерівність, як то кажуть. Потрібно зробити так, щоб не було цих соціальних нерівностей, щоб люди самі себе не повбивали та не знищили людство

Висновок

Насамкінець, пропонуючи погляд на децицію філософських та культурологічних проблем сучасного суспільства, цей текст висвітлює можливості для розвитку та стабілізації в цьому унікальному моменті нашої історії. Нехай ця стаття буде для вас надихаючим поглядом на сучасне суспільство, ціною якого є не лише захопливе читиво, а й глибоке осмислення змін навколо нас.

Список використаних джерел

1. Джокер (2019). Розбір фільму. Прихований сенс
<https://youtu.be/Ui0SLrEhxOo?si=5bJH6PHsj3JFaxG6>
2. Філософія у відеоіграх Detroit Become Human
<https://tureligious.com.ua/filosofiya-u-videoihrah-detroit-become-human/>
3. Чому нас вчить гра "Detroit Become Human"? Загроза III. Наше майбутнє. Значення "rA9". Аналіз гри https://youtu.be/_J1pDaZc6qQ?si=7JcdsTkGqA3Tuye6
4. Штучний інтелект: розвиток та теорії філософів
https://youtu.be/y_6Ndks0ScU?si=rXNnwLkLVuEe7vp9
5. Що таке свобода? Detroit Become Human - філософський аналіз
<https://youtu.be/b5-wOzVjNbo?si=I6sQrDOQtG9tkU9M>
6. Patlaichuk O., Maidaniuk I., Tsoi T., Hoian I., Doichyk M., Stupak O. The Problem of Artificial Intelligence in Contemporary Philosophy. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2022. Vol. 13. No. 4. P. 436-449.

Pastushchak D. V.

group 2111, Educational shipbuilding institute

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

pastusakdanil@gmail.com

Patlaichuk O. V.

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of Department of Social –

Humsnities Studies

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

AI as a philosophical problem of modern society

Consideration of the problems, their impact in the future and recommendations for solution

Key words: *artificial intelligence, consciousness, destruction of humanity, weak AI, strong AI, social inequality.*

УДК 246:101.2.001.363(045)

Полінкевич С. В.

ФІЛ61234.0д,

Факультет суспільно-гуманітарних наук,

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,

Київ, Україна

svpolinkevych.fshn23@kubg.edu.ua

Колінько М. В.,

доктор філософських наук, професор кафедри філософії та релігієзнавства,

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,

Київ, Україна

Символізація у сакральному мистецтві

Анотація. Статтю присвячено аналізу релігійного і сакрального в мистецтві. Прослідковано розрізнення термінів «сакральне», «релігійне», «священне». Визначено поняття сакрального мистецтва, показано важливість розуміння символізації іконопису, зокрема кольорового репертуару та окремих символів. Репрезентовано іконопис як змістовну форми сакрального мистецтва.

Ключові слова: сакральне, релігійне, сакральне мистецтво, іконопис, німб.

Постановка проблеми. Відомий румунський філософ Мірча Еліаде зазначав, що священному каменю поклоняються тому, що він є священним, а не тому, що він камінь. Визначити зміст поняття «сакральне» доцільно, розглядаючи його взаємовідношення з поняттями «священне», «релігійне», «надприродне». Сакральне і священне, на наш погляд, можна вживати як синоніми, але вважати сакральне і релігійне синонімами – це змістовна помилка. Сакральне має більш широку конотацію і є загальним по відношенню до релігійного. Воно окрім релігійних включає також міфологічні, і навіть світські феномени, повсякденні уявлення і політичні концепти.

«Сакральні зони в архаїчних культурах майже завжди були відділені від профанних. Житло як найбільш значуща територія буття, модель уособлення світу і втілення Всесвіту, набувало сакрального статусу» [1, с. 140]. Сакральне є формоутворювальним началом культури та її складових, до яких відноситься і мистецтво. Метою нашої статті є репрезентація феномену іконопису як важливої форми сакрального мистецтва і матеріалізації духовності в релігійному середовищі.

Сакральне мистецтво показує об'єкти у статусі виняткової цінності і значущості. Ми відчуваємо благоговіння від спостереження цих символічних творів. Сакральним мистецтвом можна вважати будь-що, наділене частиною

духовності його автора. Проявлення сакральності в мистецтві є різноманітним. Музика, поезія, живопис. Люди не просто створюють картини чи музику присвяченні своїм божествам, вони увіковічують свої глибинні почуття до них у невеличких картинах, великих будівлях та різним за обсягом творах.

Явище сакрального мистецтва пов'язане з потребою людини мати зв'язок із Вищим. Сакральне мистецтво – це про любов та повагу людини до своєї духовної сутності. Більшості духовним конфесіям властиво творити те мистецтво, яке називають «сакральним». Мистецтво, надбане релігією, походить від настанов самої релігії. Від догмату християнства про Боговтілення (Ісус, Святий Син, народився від жінки) походить традиція писання ікон. Це встановлює зв'язок людини та Бога у земному світі. Ікони – це наслідок світобачення церкви. Писати ікони не можуть всі. Це вдається лиш тим, хто здатен відчутти присутність Бога та зуміти передати це відчуття через предмети у матеріальному світі. Бога називають Творцем, а людину Його творінням. Що творить людина в ім'я свого Творця, поважається. Все, що ви можете побачити на іконах, наділене неабияким сенсом та символікою, що закладені творцем. Для розуміння ікон варто знати їхню мову для переживання духовного досвіду автора ікони. Погодимось із В. Ларіоною і Л. Борисевич у тому, що «іконографічний канон не слід розуміти як різновид духовної цензури для ікон, як сукупність вимог формального і заборонного характеру. Він перш за все містить у собі певне церковне бачення божественного світу, визначені типи і способи трактування художніх образів, композиції, символіку форм і кольорів» [2, с. 41].

Розглянемо важливий символ християнства, який зображується у іконопису – німб. Наявність золотого ореола означає те Світло, яким Бог осяяв людей, яких називають «Святими» та зображують на іконах. Німб може мати різне втілення. Так як він виглядає, залежить від того, що хотів передати митець. Бог часто постає у зображенні з трикутним німбом, що символізує Трійцю. Ісус зображується із округлим німбом, позаду якого виходить хрест, що символічно означає сенс, яким було наділене його життя. Ангели мають круглий німб. Це

логічно: коли вони спускаються на землю, позаду них видніється сонце чи місяць у формі кола. Квадратний німб зображений у тих випадках, якщо людина була жива, коли створювалося її зображення.

Інший важливий аспект сакрального мистецтва – кольори. Псевдо-Діонісій Ареопагіт є людиною, праця якої стала опорою для тлумачення кольорів на іконах. В. Ларіонова і Л. Борисевич досліджували значення кольорів релігійного мистецтва. Ми згодні з цими узагальненнями. Жовтий, золотий кольори означають сонячне світло та доброту; білий – це чистота; синій – колір високого неба; блакитний – небо, яке можна побачити над земним горизонтом; зелений символізує природу, що оточує наше земне буття; фіолетовий є статусним кольором знаті, використовувався для зображення риз священнослужителів; червоний та коричневий – колір вогню, що символізує життєву силу, яка була дана Богом; чорний є протилежністю білого, відповідно означає нечисть, зло, скорботу. Отже, кольори віддзеркалюють посыл автора і надають нам підказку для розуміння християнських символів і сюжетів.

Висновки. «Сакральне» і «профанне» визначають два протилежні світи, які взаємостверджуються один через одного, структурують та впорядковують культурний простір. Повсякденне життя релігійної людини пов'язано із світоглядними настановами її культури, віруваннями, сакральними знаками і символами. Сакральне мистецтво відображає духовне життя людини, є важливим чинником формування духовної сфери суспільства. Іконопис як сакральне мистецтво православного християнства має значну кількість символів, передає мотиви православ'я. Він не тільки служить опорою для вірян, а й оприявнює духовний світ певної культури. Через його символи ми розуміємо імпульси, які прагне донести священний світ релігійної конфесії до спільноти. Тому дослідження іконного мистецтва завжди є актуальними.

Список використаних джерел

1. Колінько М. В. Міжкультурна комунікація: топологічний вимір: монографія. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 344 с.
2. Ларіонова В., Борисевич Л. Символіка ікони як відображення та трансляція духовно-світоглядних орієнтирів людини // Мистецтвознавство: Зб. наук. пр. Львів, 2008. С. 37–48.

Symbolization in sacred art

Abstract. The article is devoted to the analysis of the religious and sacred in art. The distinction between the terms "sacred", "religious", "sacred" was followed. The concept of sacred art is defined, the importance of understanding the symbolization of icon painting, in particular the color repertoire and individual symbols, is shown. Icon painting is represented as a meaningful form of sacred art.

Key words: *sacred, religious, sacred art, icon painting, nimbus.*

УДК 17

Рожик А.О.

Група 2531

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

rozhyk.anna01@gmail.com

Патлайчук О.В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Поняття справедливості і її роль у суспільстві

Анотація : Дана стаття досліджує поняття справедливості і її роль у сферах

влади, економіки, освіти, відносинах між країнами та в розв'язанні глобальних проблем . Яку роль справедливість відіграє у формуванні моральних, етичних, правових та соціальних стандартів суспільства.

Ключові слова. Стандарти суспільства, глобальні проблеми, справедливість.

Поняття справедливості є ключовим у філософії, праві, моралі та суспільствознавстві. Справедливість визначається як принцип чесності, рівності та об'єктивності в розподілі ресурсів, прав і обов'язків в суспільстві. Роль справедливості у суспільстві є важливою і різноманітною:

Основа моралі та етики: Справедливість визначає, що є справедливим чи несправедливим у поведінці та взаємодії людей. Вона є невід'ємною частиною етичних та моральних стандартів суспільства.

Правосуддя та правова система: Справедливість є основою правосуддя. Правова система спрямована на забезпечення справедливості через розгляд конфліктів, покарання порушників і захист прав громадян.

Соціальна рівність: Концепція справедливості вимагає розподілу ресурсів і можливостей таким чином, щоб всі члени суспільства мали рівний доступ до благополуччя та можливостей.

Суспільна стабільність: Відчуття справедливості є важливим фактором для утримання соціальної стабільності. Якщо громадяни вважають, що система несправедлива, це може викликати протести, конфлікти та недовіру.

Економічна справедливість: Справедливість в економіці передбачає розподіл ресурсів так, щоб не лише більшість, а й меншість мала можливість отримувати справедливую оплату за свою працю та користуватися економічними можливостями.

Міжнаціональна справедливість: У глобальному контексті, справедливість включає в себе взаємовідносини між національними спільнотами, державами і регіонами, вимагаючи справедливості в міжнародних відносинах та розподілі світових ресурсів.

Справедливість виступає як фундаментальний принцип для створення

справедливого і гармонійного суспільства. Це поняття формує моральний компас і визначає стандарти, які сприяють розвитку суспільства в напрямку, що враховує інтереси всіх його членів.

Інклюзивність: Справедливість також включає ідею інклюзивності, тобто забезпечення рівних можливостей і прав для всіх, незалежно від раси, статі, релігії, етнічності чи інших характеристик. Інклюзивне суспільство створює умови для різноманітності і сприяє взаєморозумінню та співпраці.

Однакові права і обов'язки: Справедливість передбачає, що всі громадяни повинні мати однакові права та обов'язки. Це покликане забезпечити рівність перед законом та уникнути дискримінації.

Справедливість у відносинах: У міжособистісних відносинах справедливість може означати врахування інтересів і потреб інших, а також відсутність несправедливості в обіцянках та зобов'язаннях.

Виховання справедливості: Справедливість грає важливу роль у вихованні та освіті. Виховання націлене на формування у людей розуміння і цінування справедливості, а також на розвиток навичок вирішення конфліктів та співпраці.

Глобальна справедливість: З погляду глобального розвитку справедливість включає в себе розподіл ресурсів та вирішення проблем світового масштабу, таких як бідність, нерівність, кліматичні зміни та інші глобальні виклики.

Постійний процес: Справедливість є динамічним поняттям, яке може змінюватися з часом та відповідати новим викликам і потребам суспільства.

Загалом, справедливість визначає моральний порядок та взаємодію у суспільстві, сприяє розвитку демократії та забезпеченню гідності всіх людей. Це поняття має глибокий і важливий вплив на різні аспекти життя і грає ключову роль у створенні справедливого, гармонійного та рівноправного суспільства.

Етика влади і управління: Управління і влада в суспільстві повинні дотримуватися принципів справедливості для забезпечення ефективного розподілу ресурсів, вирішення конфліктів і задоволення потреб громадян. Справедливе управління сприяє довірі та легітимності влади.

Правова держава: Справедливість вимагає існування правової держави, де закони є рівними для всіх і дотримуються владою, щоб захистити права і свободи громадян.

Справедливість у міжнаціональних відносинах: На міжнаціональному рівні справедливість передбачає співпрацю та уникнення експлуатації слабших країн або народів, забезпечуючи справедливий обмін ресурсами та спільне вирішення глобальних проблем.

Інновації та розвиток: Справедливий розподіл можливостей сприяє створенню умов для розвитку інновацій та творчості. Всі члени суспільства мають мати можливість взяти участь у формуванні та користуватися новими ідеями та технологіями.

Спільна відповідальність: Справедливість передбачає розуміння спільної відповідальності за долю суспільства. Кожен член має брати участь у формуванні справедливого і стабільного оточення.

Активна громадянська участь: Справедливість підтримує активну громадянську участь у прийнятті рішень та впливі на політику, що дозволяє громадянам висловлювати свої погляди та вимагати справедливості в діяльності влади.

Справедливість, таким чином, визначає основні принципи, які керують взаємовідносинами у суспільстві, і відіграє важливу роль у формуванні етичних, правових та соціальних стандартів. Це поняття надає фундаментальний каркас для створення справедливого, рівного і гуманного суспільства.

Справедливість є не лише теоретичним концептом, але й практичним принципом, який формує реальність суспільства. Вона визначає наше сприйняття справедливого розподілу ресурсів, можливостей та відповідальності. Важливо враховувати справедливість при вирішенні різноманітних проблем і завдань:

Справедливість у вирішенні конфліктів: Розв'язання конфліктів має базуватися на принципах справедливості. Судові та медіаторські процеси, що

дозволяють всім сторонам висловлювати свої позиції, сприяють створенню більш справедливих рішень.

Справедливість у глобальних викликах: Глобальні проблеми, такі як зміна клімату, бідність і нерівність, потребують глобальних рішень. Справедливість у відносинах між країнами та регіонами є важливою у вирішенні цих проблем.

Справедливість у сфері гендеру: Забезпечення рівних прав і можливостей для чоловіків і жінок є ключовим аспектом справедливості. Боротьба з гендерною дискримінацією сприяє формуванню більш рівних і гармонійних суспільств.

Справедливість у відносинах між поколіннями: Збереження природних ресурсів та створення сталих умов життя для майбутніх поколінь вимагають справедливого підходу до використання ресурсів сьогодні.

Справедливість у відносинах з іншими видами: У відносинах з природою та іншими видами справедливість передбачає баланс між потребами сучасного суспільства і збереженням біорізноманіття.

Справедливість у вихованні: Виховання наступних поколінь в цінностях справедливості та етики сприяє створенню громадян, які розуміють і цінують принципи рівності та справедливості.

Справедливість є основоположним принципом, який не тільки визначає нашу систему цінностей, але й впливає на наші вчинки і рішення. Розуміння і втілення справедливості є ключем до створення гармонійного, стійкого та справедливого суспільства.

У підсумку, справедливість виступає як фундаментальний принцип, який пронизує всі сфери життя суспільства. Це поняття визначається принципами чесності, рівності та об'єктивності, що визначають взаємодію і відносини між людьми, групами та націями.

Справедливість грає важливу роль у формуванні моральних, етичних, правових та соціальних стандартів суспільства. Вона передбачає рівність прав та обов'язків, розподіл ресурсів, інклюзивність, урахування інтересів всіх членів

суспільства та створення умов для розвитку кожної особи.

Справедливість виявляє своє вплив у сферах влади, економіки, освіти, відносинах між країнами та в розв'язанні глобальних проблем. Вона є критерієм справедливості у правосудді, взаємовідносинах між людьми та в управлінні суспільством.

Забезпечення справедливості в суспільстві сприяє його стабільності, розвитку та формуванню гармонійної спільноти. Важливо розуміти, що справедливість - це не тільки теоретичний принцип, але й практичний принцип, який потрібно втілювати в різноманітних сферах життя для створення більш справедливого, рівного та гуманного суспільства.

Список використаних джерел :

1. Теорія справедливості Дж. Ролз ; пер. з англ. О. Мокровольський. — К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи». — 2001. — 822 с.
2. Шуліка А.А. Особливості розуміння політичної справедливості в концепції Дж. Роулза. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*. 2018. № 1. С. 129-135.
3. Сокурено В.В. Соціальна справедливість як державобудівничий принцип. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*. 2001. № 3. С. 35-45.
4. Prepotenska M., Pronoza I., Naumkina S., Khlivniuk T., Marmilova O., Patlaichuk O. Totalitarian and Democratic Rhetoric as an Indicator of the Relations of Power in the Contemporary Information Society. *Postmodern Openings*. 2022. Vol.13. No.1 (Supl). P. 350-376.

Rozhik A.O.

Group 2531

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

rozhyk.anna01@gmail.com

Patlaichuk O.V.

*candidate of philosophical sciences, associate professor of the department of
psychology, philosophy and social and humanitarian disciplines,
Admiral Makarov National Shipbuilding University
Mykolaiv, Ukraine
oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua*

The concept of justice and its role in society

Abstract: *This article examines the concept of justice and its role in the spheres of power, economy, education, relations between countries and in solving global problems. What role does justice play in the formation of moral, ethical, legal and social standards of society.*

УДК 141.78

Руденко М. С.

Група 2531

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

rudenko.mykhailo.2531@gmail.com

Патлайчук О.В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Метамодернізм

Анотація: *"Поєднання протилежностей: Метамодернізм уникає чіткого розмежування між протилежностями і намагається об'єднати їх в єдиний синтез. Історія та метанарратив: Метамодернізм визнає важливість історії та метанарративу, в той час як постмодернізм критикує великі розповіді.*

Естетика і суб'єктивність: Зацікавленість в естетиці та визнання суб'єктивності, але не відкидають можливість об'єктивних аспектів. Спроба визначити новий напрямок: Метамодернізм спрямований на розробку нових ідей та шляхів розвитку, шукаючи альтернативи постмодерністському становищу."

Ключові слова: *Метамодернізм, іронія, синтез, протилежності, постмодерн, етика та відповідальність, комплексність.*

Метамодернізм - це термін, який використовується для опису течії в сучасній філософії та культурі, що виникає як реакція на постмодернізм. У той час як постмодернізм акцентував увагу на руйнуванні мета-оповідань, відмові від загальних істин та наголошенні на відносності знання. Метамодернізм пропонує більш конструктивний підхід.

Наприклад, прагнення до створення спільних, які включають історій і норм, які можуть бути основою для об'єднання різноманітних оповідань та персональних дослідів. У постмодернізмі акцент робився на руйнуванні єдиного мета-оповідання, наголошуючи на різноманітності перспектив, запереченні загальних істин і підкресленні відносності знання.

Існує розуміння, що, незважаючи на безліч індивідуальних історій та перспектив, загальні норми та цінності можуть відігравати важливу роль у створенні сенсу та зв'язності у суспільстві. Замість повної відмовитися від загальних істин - прагнення інтеграції різних точок зору, створюючи цілісне і збалансоване розуміння світу.

Метамодерністи визнають складність і парадоксальність реальності, і у своїх історіях прагнуть об'єднати протилежності замість того, щоб підкреслювати їх відмінності. Це може включати пошук синтезу між традиційним і сучасним, між раціональністю і емоційністю, між індивідуальним і колективним досвідом, а також підкреслювати важливість контексту і розглядає історії як динамічні та еволюціональні, а не статичні і фіксовані. Це забезпечує більш гнучкий і відкритий підхід до мета-розповідей, який може адаптуватися до

обставин, що змінюються, і нових знань.

У метамодернізмі спостерігається цікаве поєднання постмодерної іронії зі щирістю і прагненням до глибокого розуміння. Постмодерністська іронія - свідоме використання прийомів постмодернізму: Метамодернізм у деяких випадках може використовувати типові для постмодернізму прийоми, такі як гра зі знаками, руйнування структур та переосмислення традиційних форм. Далі заперечення однозначності - замість стверджувати абсолютну істину, метамодернізм підтримує усвідомлене дослідження множинності перспектив і відмови від прагнення виняткових відповідей. І тому маємо, що основним завданням метамодерністів є щире прагнення до глибокого розуміння питань світобудови.

Часто можна спостерігати спроби синтезу постмодерністської іронії зі щирістю та емоційною відвертістю. Це проявляється у бажанні розуміти та виражати емоції, а не просто грати з текстами та символами. Метамодернізм часто шукає цілісність та сенс у світі, навіть визнаючи його складність та суперечливість. Замість простого сарказму чи сумніви щодо метамодерністи можуть прагнути об'єднанню протилежностей. Замість відстороненості та нейтральності по відношенню до історії та культури, йде акцент на особистий досвід, щирі почуття та включеність у події світу.

Таким чином, метамодернізм, зберігаючи елементи постмодерної іронії, прагне синтезу зі щирістю і глибоким розумінням, створюючи комплексніший і гнучкий підхід до питань мистецтва, культури та філософії.

У метамодернізмі дослідження комплексності проявляється у спробах зрозуміти та охопити складні аспекти людського життя, суспільства та культури. Ось як цей аспект розвивається в рамках філософії – метамодернізм визнає, що реальність часто не піддається простим та однозначним описам. Натомість він прагне врахувати безліч факторів, що впливають на події та явища, і приймає багатозначність та множинні точки зору. Метамодернізм акцентує на важливості інтеграції різних верств досвіду та знання. Це включає облік історичних,

культурних, соціальних і особистих аспектів, щоб краще зрозуміти складність навколишнього світу. Замість бачити світ у термінах чітких протилежностей, метамодернізм прагне подолання дихотомій та пошуку синтезу. Наприклад, протиставлення традиції та сучасності може розглядатися як ілюзорне, і метамодернізм пропонує шукати плідні сполуки між ними. Дослідження комплексності в метамодернізмі також охоплює емоційний аспект людського досвіду та визнають роль емоцій у розумінні світу, прагнуть включити емоційну глибину до своїх розглядів. Метамодернізм передбачає динамічний та адаптивний погляд на світ. Замість дотримуватися статичних концепцій, метамодерністи готові переосмислювати свої погляди та підходи у відповідь на нові знання та обставини, що змінюються.

Підсумуємо, дослідження комплексності, має на увазі глибокий аналіз, що охоплює різні аспекти людського життя та суспільства, з урахуванням їхньої взаємодії та динаміки.

Синтез протилежностей – одна з ключових рис філософії метамодерну. Замість того щоб підкреслювати непереборні відмінності та дихотомії, метамодернізм прагне об'єднання протилежностей, створюючи комплексніший і гармонійніший погляд на світ. Метамодернізм підходить до традиційних та сучасних цінностей не як конфліктуючим, а як елементам, які можуть взаємодіяти та доповнювати один одного. Він намагається знайти середню точку між збереженням історичного досвіду та інтеграцією інновацій. Прагнення до збалансованого погляду на раціональність та емоційність важливіший аспект, ніж відокремлення раціональних аспектів від емоційних. А саме пошук шляху до їхнього взаємозв'язку, визнаючи цінність обох підходів.

Погляд метамодернізму на протилежності також охоплює рівень масштабів, поєднуючи локальні та глобальні перспективи. Замість протиставлення "місцевого" та "глобального", метамодернізм досліджує можливості їх взаємодії та впливу один на одного. Начебто проста мета - знайти баланс між індивідуальною свободою, відповідальністю та колективними

інтересами. Це включає визнання значущості особистих історій і досвіду, але також усвідомлення важливості співробітництва та взаємодії в суспільстві. Замість бачити світ через призму суворих бінарних категорій метамодернізм заохочує дослідження проміжних зон і переосмислення традиційних опозицій.

Ці приклади демонструють, як загалом філософія повинна прагнути до синтезу, поєднуючи протилежності та створюючи комплексніші і гнучкіші погляди світ.

У метамодернізмі етика та відповідальність зазвичай розглядаються як важливі аспекти філософії, що споруджують міст між індивідуальним та колективним, між людиною та світом. Ці аспекти можна розкрити як прагнення збалансованого погляду на індивідуальні правничий та свободи, визнаючи їх важливість, але й підкреслюючи обов'язки стосовно суспільству й довкілля, розвиток етики у відносинах, визнаючи значимість емоційного і соціального аспектів міжособистісних зв'язків. Це включає повагу, емпатію і відповідальність перед іншими.

У сфері мистецтва та культури метамодернізм підкреслює етику у створенні та споживанні культурних продуктів. Він може вітати творчу свободу, але також ставить питання про вплив мистецтва на суспільство і про те, як воно відображає, формує цінності та розширює відповідальність за свої дії на глобальний рівень. Це може включати усвідомлення світових проблем, таких як бідність, нерівність і зміна клімату, і пошук шляхів їх вирішення. Що світлі швидкого технологічного розвитку є порядком денним і підкреслює важливість етичного поводження з технологіями. Це включає питання конфіденційності, біоетики та соціальних наслідків нових технологій.

В цілому, етика та відповідальність розглядаються як невід'ємні складові філософії, спрямовані на створення гармонійного та сталого соціокультурного простору.

Перебіг метамодернізму може виявлятися у різних галузях і з різними акцентами залежно від конкретного контексту та автора. Це і глобальні проблеми

суспільства, і дрібніші як вплив мистецтва на суспільство. Значимість людини і світу як разом взятого аспекту всесвіту. Тим більше, розглядаючи всі проблеми через призму сучасності, що актуально на даний момент часу.

Список використаних джерел:

1. Хлыщева Е. В. "Метамодерн як новий світ бачення: синтез масового та елітарного" URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/metamodern-kak-novoe-mirovidenie-sintez-massovogo-i-elitarnogo>
2. Грег Хенрі "Що таке метамодерн", 2020 Інформаційний портал "Huxley" url: <https://huxley.media/greg-henri-hto-takoe-metamodern-o-kulturnom-kode-kotoryj-prishel-posle-postmoderna/>
3. Метамодерн - Новий спосіб подивитися на світ. (2017) Retrieved from Освітній портал Newtonew website: <https://newtonew.com/cuture/wow-metanodern>
4. Zhukova H., Vashevich O., Patlaichuk O., Shvets T., Torchynska N., Maidaniuk I. Dialogue in the Philosophical and Educational Postmodern View. *Postmodern Openings*. 2022. Vol.13. No.2. P. 303-320.

Rudenko. M.S.

Group 2531

Specialty 022 "Design"

National University of Shipbuilding

named after Admiral Makarov

Mykolaiv, Ukraine

rudenko.mykhailo.2531@gmail.com

Patlaichuk O.V.

candidate of philosophical sciences, associate professor of the department of

psychology, philosophy and social and humanitarian disciplines,

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Саюнова М. К.

група 2281

Навчально-науковий гуманітарний інститут

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

mariasau8@gmail.com

Патлайчук О.В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри психології, філософії та

соціально-гуманітарних дисциплін,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Буддизм

Анотація. Буддизм – одна з найстаріших релігій світу, що виникла в VI столітті до н.е. на території сучасного Непалу. Буддизм розглядає життя як послідовність страждань, а основною метою його прихильників є досягнення нирвани – стану визволення від обмежень і страждань життя. Релігійні обряди, медитація та розвиток моральних якостей вважаються ключовими елементами духовності в буддизмі.

Ключові слова: Буддизм, Пізнання, Духовність, Буда, Нирвана, Карма, Мудрість, Медитація, Йога.

Текст статті

Буддизм — одна з найдавніших світових релігій, яка існує понад 2500 років. Вона поширена переважно в Центральній, Південній та Швидко-Східній Азії (В'єтнам, Індія, Китай, Корея, Монголія, Японія та ін.) її послідовниками є понад 300 млн осіб. За час існування буддизм глибоко вкоренився в азійських країнах і зараз чинить значний вплив на різноманітні аспекти соціального та

державного життя, визначає культурну самобутність народів Азії, став певним способом життя людей. Буддизм виник в VI столітті до н.е. в північній Індії, в області, яка зараз входить до складу Непалу. Основоположником буддизму був Сиддхартха Гаутама, який отримав титул Будда, що означає "Пробуджений". За легендою, Сиддхартха був сином короля і вирішив відмовитися від розкошей свого палацу, спрямувавшись на пошук сенсу життя та відповіді на загальнолюдські питання про страждання, старість, хворобу і смерть.

Під час своєї духовної практики, Сиддхартха дійшов до різкого прозріння під бодхі-деревом (дерево Бодхі), де відповів на свої питання і досягнув стану освіченості. Відтоді він отримав титул Будда. Після свого прозріння Будда розповсюджував свої вчення серед послідовників, вчивши про Чотири благородні істини та Восьмиступеневий шлях до освіченості.

Перші послідовники Будди, монахи та віруючі, стали частиною сангхи (співтовариства), а сам Будда мандрував північною Індією протягом багатьох років, викладаючи та встановлюючи монастирі. Після смерті Будди (приблизно 483 р. до н.е.), його вчення було систематизоване та записане у священних текстах, відомих як сутти. Нижче наведено цитати, приписуваних Будді: *"Не відкидайте те, що було сказано тисячами; не вірте в те, що говорять одні; не приймайте ідеї тільки через авторитет. Своєрідно перевіряйте і приймайте тільки те, що ви самі визначили як правдиве, як справедливе та корисне для вас."*; *"Тримайте свій розум спокійним, як велике озеро, яке ні в чому не турбується, навіть якщо тисячі думок виливаються в нього."*; *"Те, що ви є, визначає те, що ви думаєте."*; *"Тільки той, хто відмовляється від своїх прагнень, може бути вільним."*; *"Щоб видалити біль, дайте багато любові."*; *"Людина є тим, чим вона думає."*

Розповсюдженню буддизму по всьому світу сприяла його здатність пристосовуватися до місцевих умов і вірувань різних країн. Це також обумовило розмаїття його напрямків, течій і сект, які хоч і спиралися на вихідні канонічні постулати, але різнилися пантеоном та обрядністю. У буддизмі існують два

напрямки: хінаяна (мала колісниця, або вузький шлях спасіння), що поширений на півдні Азії, та махаяна (велика колісниця, або широкий шлях спасіння), послідовники якого проживають на півночі. В організаційному відношенні буддійські церкви в кожній країні існують автономно, буддизм не має єднального центру.

Головним у віровченні буддизму є вчення про чотири благородні істини, що їх відкрив Гаутама у процесі "просвітлення" під деревом мудрості (смоківницею):

— Життя — це страждання. Народження, хвороби, старість, смерть і навіть сили, що підтримують у нас життя (сканди), повні страждань (скан-ди — це тіло, почуття, думки й сумління).

— Причини страждань — бажання, жадоба насолод, невтомний потяг до радощів і надії.

— Аби позбавитися страждань, слід звільнитися від бажань, подавити в собі будь-які їх прояви.

—Спосіб позбутися бажань — це наслідування шляху спасіння, що його відкрив Гаутама і виклав у таких восьми принципах: правильне розуміння чотирьох благородних істин; правильні прагнення, наміри; правильна мова (подолання обману та утвердження правди); правильна поведінка (не вбивати, не красти, бути людяним); правильний спосіб життя (відповідно до людських чеснот); належні зусилля у прагненні до довершеності (постійно долати будь-які перешкоди на шляху до спасіння); належний стан розуму (самоаналіз життя); правильна медитація (глибоке роздумування над життям, постійне самозречення від земного).

Буддизм не визнає існування Бога у вигляді персоніфікованої могутньої особи і стверджує, що світ змінний, потік ідеальних частинок — дхарм, із яких комбінуються існуючі речі.

Смерть людини — це розклад комбінації дхарм. Сполучення їх у комбінації новонароджених визначається кар-мою, тобто сукупністю гріхів і

добродіянь у попередньому житті. Карма — це закон відплати або закон причинно-яслідкових зв'язків. Душа людини також утворена з дхарм.

Після смерті людини дхарми душі не зникають, а переходять у душу нової істоти — відбувається перевтілення душ. І тільки тоді, коли людина досягла нирвани, вона звільняється від неминучості нових перевтілень і закону карми, тобто не несе відповідальності за свої попередні перевтілення.

Космологічні уявлення буддизму зводяться до того, що світ з'явився з порожнечі. Завдяки рухові і змінам утворився матеріальний світ — сансара, який з часом зникає, поступаючись місцем тій же порожнечі.

Окрім сансари, існують два непомітні світи: нирвана та бодхісатва, царство блаженства, населене духовними істотами, які досягли стану бодхісатв (тих, чия сутність — знання), але ще не перейшли в нирвану. Бодхісатва — це світла земля, рай, володарем якого є будда Амітаба.

Отже, всі люди рівні у своїх можливостях на шляху спасіння через віру в Будду та виконання заповідей та обрядів. Своєю чергою, їм допомагають бодхісат-ви, які не перейшли в нирвану тільки тому, що бажають спасти людей.

Дзен-буддизм. Вчення Дзен — це спрямованість релігійної філософії від Будди. Воно впливає спадщини Махаяни, яке зародилося в Піднебесній і після цього про нього дізналися на всьому Далекому Сході (В'єтнам, Корея, Японія). Але послідовники вважають, що Дзен — це саме філософія японського буддизму, яку привезли в цю країну з Китаю в дванадцятому столітті.

Філософія Дзен-буддизму складається з учення про три отрути. Саме із-за них з'являються в житті людини всі неприємності, муки і омани. До такого зла варто віднести наступне: людина не розуміє свою природу — розум затьмарений, присутнє постійне неспокійне внутрішній стан і навіть проявляється тупість; присутній відраз до конкретних ситуацій, речей — представлення чого-небудь, як самостійне зло, жорсткі погляди на життя; надмірна прихильність до чогось приємного, чіпкість за непотрібні речі в цьому житті.

Йога і буддизм. Чому Будда сидить у позі лотоса? Лотос у буддизмі символізує чистоту і досконалість, оскільки ця квітка, виростаючи з мулу та бруду, залишається чистим. У позі лотоса зазвичай відбувається буддійська медитація. Втім, Будда не завжди зображується тим, хто сидить, а його мудрі (тобто ритуальні положення рук) мають різне тлумачення. Йога — система психопрактики; духовна, ментальна та фізична практична методика зміни свідомості, тіла, та психіки. Сукупність різноманітних індійських духовних і фізичних методів. Йогу практикують як нерелігійні люди так і учасники різних напрямків індуїзму та буддизму з метою керування психікою та психофізіологією індивіда задля досягнення обраного психічного й духовного стану. Йога — езотерична система в індійській традиції, що несе в собі архетипну ідею духовного розвитку^[3]. Відома, як мінімум, починаючи з II ст. до н. е. Мета йоги — зміна онтологічного статусу людини у світі. У західний світ йога проникла в кінці XIX — на початку XX століття й здобула значну популярність у 1980-х як система фізичних вправ, хоча в Індії вона не стільки фізичні вправи, як медитативна й духовна практика. В Індії вважається, що практика йоги має лікувальний ефект, а також що йога допомагає людині здолати різноманітні недуги.

Список використаних джерел

1. Авторська стаття, Олена Балацанова: Йога – філософія тіла та душі. <https://life.pravda.com.ua/health/2011/05/5/78201/>.
2. Сайт Good House, стаття: Що таке Дзен-буддизм?, без автора. <https://goodhouse.com.ua/poradi/10168-shho-take-dzen-buddizm-viznachennya-osnovni-idei-sut-pravila-principi-filosofiya-meditaciya-osoblivosti-dzen-do-yakoi-religii-nalezhit-shho-oznachaye-piznati-dzen-standzen-vnutrishnij-dzen-.html>
3. Сайт ОСВІТА.ЮА, реферат, автор не зазначений. <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/relig/21281/>
4. Сайт Вікіпедія: Йога.

<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%99%D0%BE%D0%B3%D0%B0#:~:text=%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%83%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%96%D1%8E%20%D0%B1%D1%83%D0%BB%D0%BE%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B2%D1%96%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BE%2017,%D1%96%D0%BD%D0%B4%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D1%85%20%D0%B4%D1%83%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D1%96%20%D1%84%D1%96%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%B2.>

5. Сайт Вікіпедія: Будда.
[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%83%D0%B4%D0%B4%D0%B0_\(%D1%96%D0%BD%D0%B4%D1%83%D1%97%D0%B7%D0%BC\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%83%D0%B4%D0%B4%D0%B0_(%D1%96%D0%BD%D0%B4%D1%83%D1%97%D0%B7%D0%BC))

Saiunova M. K.

group 2281m, Educational scientific humanitarian institute

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

mariasaun8@gmail.com

Patlaychuk O.V.

candidate of philosophical sciences, associate professor of the department of

psychology, philosophy and social and humanitarian disciplines,

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Buddhism

Abstract. *Buddhism is one of the oldest religions in the world, which arose in the 6th century BC. on the territory of modern Nepal. Buddhism views life as a series of sufferings, and the main goal of its adherents is the attainment of nirvana, a state of liberation from the limitations and sufferings of life. Religious practices, meditation,*

and the development of moral qualities are considered key elements of spirituality in Buddhism.

Key words: *Buddhism, Knowledge, Spirituality, Buddha, Nirvana, Karma, Wisdom, Meditation, Yoga.*

УДК 133

Сімаков А. В.

група 5251м

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

andrew24056@gmail.com

Патлайчук О.В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри психології, філософії та

соціально-гуманітарних дисциплін,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Псі-феномени, окультизм, паранормальні явища

Анотація : *«Псі-феномени, окультизм, паранормальні явища» представляє огляд трьох загадкових тем. Розглянуто визначення, історію, актуальні проблеми. Доповідь покликана привернути до себе увагу, підняти інтерес і заохотити критичне мислення навколо цих загадкових аспектів людського досвіду. Також розглянув історії гучних справ, пов'язаних з окультизмом.*

Ключові слова: *Паранормальні явища, окультизм, псі-феномени, виправдання вбивств під приводом окультизму.*

У цій статті розповідається про захоплюючі та загадкові теми, які століттями привертати увагу людства – паранормальні явища, окультизм та пси-

феномени. Ці явища змушують нас замислитися над природою дійсності, яка виходить за межі буденного.

Останнім часом мене дуже зацікавили паранормальні явища, окультизм та пси-феномени. Ми з другом не зійшлися у думках на існування паранормальних явищ та дійсну користь окультизму. Я вирішив заглибитися у своє пізнання та спробувати знайти логічне та раціональне пояснення цим явищам, або підтримати свою думку більшою кількістю фактів.

Паранормальні явища — це події, явища або факти, що спостерігаються, які порушують або не відповідають усталеним законам природи і науковому розумінню світу. Ці явища являють собою категорію, що включає надприродні події, що не піддаються звичайному поясненню, такі як привиди, телепатія, ясновидіння, полтергейсти та інші форми, що викликають подив, і часто стають об'єктом досліджень в рамках паранормальної активності. Поняття "паранормальні явища" уособлює таємничі та неймовірні аспекти, що виходять за межі повсякденної реальності, викликаючи інтерес та дискусії у різних галузях науки та культури.

Класифікація явищ: привиди, телепатія, ясновидіння, полтергейсти та інші.

Приклади паранормальних явищ:

Привиди: Записи про зустрічі з привидами та духами, а також свідчення про об'єкти, що мають ознаки надприродної активності.

Телепатія: Обмін інформацією для людей без використання стандартних каналів комунікації, таких як мова або писемність.

Телекінез (ТК): Здатність впливати на об'єкти без фізичного контакту, що часто виражається у переміщенні предметів без видимих причин.

Ясновидіння: Отримання інформації про події чи об'єкти поза власним досвідом шляхом інтуїції чи передбачення.

Полтергейсти: Незрозумілі фізичні явища, такі як переміщення меблів, звуки, стуки чи інші.

Астральні проекції: Досліди, під час яких особистість стверджує, що її

свідомість тимчасово залишає тіло і перетворюється на іншу область реальності.

Ці приклади являють собою лише малу частину різноманітності паранормальних явищ, що викликають інтерес дослідників і змушують людей задуматися про межі нашого розуміння світу. Наукові підходи до дослідження паранормальних явищ часто включають систематичний та об'єктивний аналіз, який прагне виявити закономірності та обґрунтувати результати. Незважаючи на те, що багато з цих явищ викликають суперечки та сумніви, деякі вчені дотримуються наступних підходів:

1. Експериментальні дослідження:

Проводить контрольовані експерименти, спрямовані на відтворення або вимірювання паранормальних явищ. Використання статистичних методів з метою оцінки значущості отриманих результатів.

2. Психофізіологічні дослідження:

Аналіз змін у фізіології людини у моменти, коли передбачається виникнення паранормальних явищ. Використання технічних засобів, таких як електроенцефалографія (ЕЕГ) та гальванічна шкірна реакція (ГКР) для вимірювання фізіологічних реакцій.

3. Дослідження мозку:

Нейронаукові дослідження з метою виявлення особливостей активності мозку, які можуть бути пов'язані з паранормальними здібностями. Використання методів, таких як функціональна магнітна резонансна томографія (fMRI) та електроенцефалографія (ЕЕГ).

4. Психологічні дослідження:

Вивчення факторів, що впливають на формування та сприйняття паранормальних явищ, таких як віра, стереотипи та культурні особливості. Аналіз психологічних станів і особистісних особливостей людей, які стверджують, що вони мають паранормальні здібності.

5. Метааналіз та огляди літератури:

Критичний розгляд результатів попередніх досліджень з використанням

методів метааналізу для оцінки узгодженості та достовірності даних.

Ці підходи дозволяють вченим структурувати дослідження, проводити їх з урахуванням наукових принципів і виявляти закономірності в явищах, які, на перший погляд, здаються неймовірними або важко збагнутими.

На нашій планеті є не так багато місць, історія яких була б настільки ж барвистою, стародавньою та насиченою, як історія Единбурзького замку.

Одна з легенд Единбурзького замку розповідає про привид хлопчика-волинника. Підлітку наказали увійти в тунель у верхній частині Королівської Милі та йти, доки підземний коридор не закінчиться. Опинившись глибоко під землею, він мав іти та грати мелодію, щоб зовні було чути, де він знаходиться. Дорослі очікували, що хлопець вийде з іншого боку замку, яке просування відзначатимуть люди зовні, орієнтуючись на звуки волинки. Але все пішло не за планом. Хлопчик спустився в тунель, і за якийсь час заграла музика. Однак на півдорозі вздовж Королівської Милі волинка раптом замовкла й запанувала гробова тиша. Хлопчик безвісти зник, і ніхто не знав, куди й чому. При чому після зникнення ніхто так і не наважився пройти весь тунель.

Так люди, які перебували в покоях замку, не раз чули звуки цього інструменту, які начебто виходили з нізвідки. За твердженням місцевих жителів, вони часто чують примарні звуки волинки, коли йдуть Королівською Милою. Місцева легенда свідчить, що це плачуча пісня втраченої душі, чия примара, що вічно блукає тунелями під містом, продовжує грати на волинці в пошуках виходу.

Замок Чилінгхем графста Нортумберленд, нинішня Великобританія.

Привиди синього хлопчика та леді Мері Берклі. Повідомляється, що кілька привидів блукають величезним замком. Найвідоміший з них – «Синій хлопчик». Його часто бачать туристи, він плаче і стогне в агонії або, можливо, від жаху близько опівночі. Його стогін, здається, виходить з області біля проходу, вирізаного в десятифутовій стіні. Коли крики стихають, навколо ліжка з балдахіном можна побачити коло сяючого світла.

Леді Мері Берклі - ще одна привид, що часто спостерігається. Зазвичай її бачать похмурою і безцільною блукаючою по окрузі. Багато хто вважає, що вона знаходиться у вічному пошуку своєї сестри. Інші повідомляють, що чують шелест її сукні та тихі кроки.

Наступний напрямок моєї цікавості попрямував до окультизму.

Окультизм - це термін, який широко використовується для позначення системи езотеричних знань, таємних практик та неявних навчань, орієнтованих на вивчення та використання прихованих аспектів реальності. Термін "окультизм" походить від латинського слова "occultus", що означає "прихований" або "невидимий". Він поєднує різні традиції, практики та вірування, що стосуються духовності, магії, астрології, алхімії, таємних обрядів та інших форм незвичайних знань. Окультизм передбачає, що є глибокий зв'язок між видимим і невидимим світами, і що через специфічні знання та практики можна розкрити таємниці цього зв'язку. Він часто включає символіку, ритуали, дослідження астральних і духовних планів, а також прагнення до самопізнання і духовного розвитку.

Історія окультизму насичена різноманітними течіями та практиками, охоплюючи різні епохи та культури. Ось короткий огляд історії окультизму:

Античні цивілізації: у стародавніх цивілізаціях Єгипту, Вавилону, Греції та Риму існували таємні культи, що займалися магією, алхімією та астрологією. Знання про таємні практики передавалися у вузьких колах.

Середньовіччя та ренесанс: у період Середніх віків та Ренесансу інтерес до езотеричних знань зріс. Алхімія, астрологія та магія стали популярними темами. Знання про секрети часто узагальнені в таємних товариствах.

Езотерика та заснування різних течій: у XVIII-XIX століттях формувалися течії езотерики, такі як теософія, магія Золотого Закону, розенкрейцерство. Ці рухи поєднували у собі елементи філософії, містики та езотеричних практик.

Окультизм у XIX-XX століттях: наприкінці XIX - на початку XX століття інтерес до окультизму переживав свій пік. Теософія, антропософія, алестер

кроулі та його течія Телема, а також багато інших езотеричних течій стали відомими в цей період.

Вплив на культуру та мистецтво: окультні теми значно впливали на літературу, мистецтво і музику. Езотерика та символіка проникали у творчість багатьох художників та письменників.

Сучасність: у світі інтерес до окультизму зберігається. Нові езотеричні рухи та практики з'являються, а старі традиції переосмислюються у світлі сучасних досліджень та технологій.

Усюди в цій історії можна побачити прагнення людини до розуміння таємних аспектів світу і себе, а також практики, спрямовані на досягнення найвищих духовних станів.

Оглядаючи різні вислови про оккультизм мене привернула справа Девіда Берковиця - вбивці з 44 калібром що щільно був пов'язаний з оккультизмом.

Девід Берковіц (англ. David Richard Berkowitz); при народженні Річард Девід Фолко (Richard David Falco); народився 1 червня 1953 року, Бруклін, Нью-Йорк, США, також відомий як Син Сема та Вбивця з 44 калібром — американський серійний вбивця.

«Син Сема» — це псевдонім, який він використовував під час вжитої ним серії вбивств випадкових людей у середині 1970-х. Він його написав не випадково, по-перше називаючи себе так він посилався до Диявола на ім'я Сем (Сатанізм) Сам же він убивав в ім'я «Батька».

У своїх листах поліції він знущався з поліції, демонстрував хаотичність, одержимість бажанням вбивати, бо йому наказав сам диявол.

Після затримання Девіда поліція шукала спільників-культистів, але нікого так і не змогла знайти.

Остання частина моїх досліджень охопила псі-феномени, що стали заключними в оцінці всього, що раніше розглядалося.

Псі-феномени - це явища, які не мають пояснення в рамках відомих наукових принципів і є екстрасенсорними здібностями, що виходять за межі

звичайних людських сприйняттях. До таких феноменів належать різні форми екстрасенсорних сприйняттях, такі як телепатія (передача інформації без використання звичайних почуттів), телекінез (вплив на об'єкти без фізичного контакту), ясновидіння (отримання інформації про майбутнє чи віддалені події) та інші аномальні явища. Пси-феномени часто викликають інтерес дослідників у галузі парапсихології, а також викликають суперечки в науковій спільноті через їхню складність у поясненні та підтвердженні стандартними науковими методами.

Розглянемо кілька основних видів пси-феноменів:

1. **Телекінез (психокінез):**

Вплив на об'єкти чи події силою розуму без фізичного контакту. Це може включати переміщення об'єктів, зміну їх форми або інші зміни в навколишньому середовищі.

2. **Психометрія:**

Здатність людини сприймати інформацію про минулі події чи власників об'єктів, торкаючись чи тримаючи ці об'єкти.

3. **Аут-оф-боді Експерієнси (ОБЕ):**

Ситуації, коли свідомість індивіда відокремлюється від фізичного тіла, дозволяючи переживати себе поза межами.

4. **Психографія:**

Отримання інформації з духовного світу або від мертвих, часто через автоматичний лист або малювання.

5. **Біолокація:**

Здатність визначення розташування об'єктів чи людей, що знаходяться вдалині, без використання звичайних сенсорних сприйняттях.

6. **Телестезія:**

Сприйняття інформації про навколишнє середовище, використовуючи способи, що не належать до звичайних п'яти почуттів.

7. **Прекогніція:**

Здатність передбачати майбутні події, які можуть бути відомі з урахуванням поточних даних.

Важливо, що є численні підходи до класифікації псі-феноменів, і інтерпретація цих явищ може відрізнятися залежно від погляду дослідника.

Хорошим прикладом прекогніції на мою думку є Ванга і Нострадамус, що змогли передбачати події не маючи на те особливої інформації.

Ванга стверджувала, що її незвичайні здібності пов'язані з присутністю невидимих істот, але вона не могла чітко пояснити їхнє походження. Вона говорила, що ці істоти дають їй інформацію про людей, яким вона має її передати, бо відстань і час не мають значення. За словами Ванги, життя кожного стоїть перед нею наче фільм від народження до смерті. Але змінити те, що було написано на покоління поза її можливостями. Вона сказала, що вона «бачить» і «говорить» з людьми, які померли сотні років тому.

За даними сайту «Велика енциклопедія Ванги» болгарський соціолог Величко Добріянов з софійського Інституту соціології став першим ученим, що досліджував кількісним методом «феномен Ванги», у результаті була опублікована книга «Феномен Ванги». Добріянов проаналізував протоколи і численні магнітофонні записи (Ванга вперше дозволила їх під час її бесід). Метою експерименту була перевірка телепатичних здібностей Ванги. Всього в 18 сеансах (бесідах Ванги з 18 відвідувачами) зафіксовано 823 повідомлення, з них 445 істинних (за оцінкою Добріянова), 288 альтернативних і 90 помилкових.

Маючи таку статистику можна стверджувати що духи не завжди бажають розповідати ту чи іншу інформацію що ми бажаємо знати, потрібно їх задобрювати і не питати те, на що вони не дають відповідь інакше ми їх розлютимемо, а відповіді так і не отримаємо.

Проблема актуальності дослідження паранормальних явищ, окультизму і пси-феноменів виникає з розриву, що спостерігається, між широким суспільним інтересом до цих тем і недоліком систематичного, науково-об'єктивного підходу. Незважаючи на захоплюючість та інтригуючий характер цих явищ, існують

кілька проблем, які роблять дослідження актуальним:

1. Недолік наукової легітимності:

Паранормальні явища, окультизм та пси-феномени часто сприймаються як предмети уваги несерйозних дослідників, що створює нестачу наукової легітимності у цих галузях.

2. Спекулятивність та містифікація:

Широке поширення спекуляцій, містифікації та неточної інформації у засобах масової інформації може поєднувати реальні явища з вигадкою, що ускладнює серйозні наукові дослідження.

3. Неоднозначність понять:

Відсутність чітких визначень та стандартів у визначенні паранормальних явищ, окультизму та пси-феноменів ускладнює формування об'єктивного та консистентного підходу до дослідження.

4. Відсутність єдності поглядів:

Наукове співтовариство не має єдності думок щодо природи досліджуваних явищ, що ускладнює формування стандартів та методологій.

5. Громадський інтерес та популяризація:

Широкий суспільний інтерес до паранормальних явищ, стимульований книгами, фільмами та телевізійними передачами, може призвести до спотворення наукової обробки даних та створення хибних уявлень.

Вирішення цих проблем може сприяти покращенню наукової легітимності досліджень у галузі паранормальних явищ, окультизму та пси-феноменів, сприяючи об'єктивному та критичному погляду на ці теми у науковій спільноті.

Огляд літератури на тему "Пси-феномени. Окультизм. Паранормальні явища" є різноманітним наукових, популярних та езотеричних джерел, що охоплюють різні аспекти цих явищ. Ось короткий огляд по кожній частині теми:

Псі-феномени:

У науковій літературі присутні дослідження в галузі парапсихології, що включають роботи відомих дослідників, таких як Джозеф Райн, Руперт

Шелдраке та Дін Редін. Ці роботи стосуються експериментів із телепатією, телекінезом та іншими формами екстрасенсорної активності.

Окультизм:

Література з окультизму включає класичні тексти, такі як "Таємна Доктрина" Олени Блаватської і "Золотий Закон" Алехандра Кроулі. Дослідження сучасних авторів, таких як Гарі Лахман та Коко Швабе, також пропонують перегляд та аналіз сучасних течій в окультній традиції.

Паранормальні явища:

Література з паранормальних явищ включає наукові роботи про полтергейстів, привидів та інші аномальні явища. Роботи дослідників, таких як Вільям Ролл та Ханс Холзер, обговорюють та документують різні випадки паранормальної активності.

Сучасні течії та підходи:

Популярні книги та статті, такі як «Екстрасенси: Наукове Дослідження та Особисті Свідчення» Деріла Бема, а також інтерв'ю з сучасними медіумами, ясновидцями та дослідниками, відображають сучасні тенденції у вивченні та розумінні псі-феноменів.

Критика та наукові спори:

Наукові статті та книги, такі як "Паранормальні Спостереження" Річарда Уайзмана та «Парапсихологія: Наука чи Містика?» Річарда Соудерленда, представляють точки зору, сумніви та критику щодо досліджень у галузі псі-феноменів.

Огляд літератури демонструє багатство підходів до теми, включаючи наукові дослідження, класичні тексти, сучасні інтерпретації та дискусії у науковій спільноті.

В цілому, тема «Псі-феномени, окультизм та паранормальні явища» залишається загадковою та багатогранною областю, яка продовжує привертати увагу дослідників та громадськості. Окрім викликів, пов'язаних з науковою верифікацією, ці явища відображають прагнення людини до розуміння глибин

власного існування та взаємодії з невідомим. Розвиток більш точних методів досліджень та більш обізнаного підходу до теми може сприяти чіткішому розумінню цих явищ у майбутньому.

Підсумовуючи я дійшов висновку, що паранормальні явища існують на яких люди здатні заробляти гроші або викликати нещастя розгнівавши парфумів. Окультизм здатний впливати на людину в залежності від її намірів і вихідних переконань спрямовуючи її як на кращу так і на гірший бік. Потрібно бути обережним у поводженні з окультизмом і не нехтувати правилами у спілкуванні з духами, що може звернутися в небажані наслідки. Провівши опитування знайомих і людей на вулиці, чи вірять вони в паранормальні явища і більшість з них ствердно заявили, що вірять у деякі з них.

Список використаних джерел:

1. Radin, D. . The Conscious Universe: The Scientific Truth of Psychic Phenomena. HarperOne Publishing 1997.
2. Blavatsky, E.P. . The Secret Doctrine. Theosophical branch 1888.
3. Crowley, A. . Book of the Law. Edition by Samuel Weiser 1904.
4. Rol, V.G. . Poltergeist. Published by New American Library 1972.
5. Sheldrake, R. . Science pardon. Published by Coronet 2012.
6. Leng, R. . In the Light of the Star: A Novel about a Coming Friend. Publication of the Book of the Dormouse Bowl 2014.
7. Wiseman, R. . Paranormal phenomena: why do we care about those that are not there? Published by Macmillan 2011.
8. Sutherland, K. . Supernatural: a new look at the unnatural. Published by Sterling Publishing 2010.
9. Boehm D. J., Tressoldi P., Rabeyron T., Duggan M.. Seeing the future: a meta-analysis of 90 experiments on the anomalous transfer of epileptic conditions in the future. Published by Cornell University 2015.
10. Judge, M.Zh. Philosophical criticism of empirical arguments on the value of

posthumous survival. Published by Pelgrave Macmillan 2016.

11. Chaika Y., Patlaichuk O., Stupak O., Lazareva A., Voitsekhovska O., Shkil L. Professional Activities of Practical Psychologists: Philosophical Counseling in the Context of Postmodernism. *Postmodern Openings*. 2022. Vol.13. No.4. P. 69-83.

A. V. Simakov

group 5251 m

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

andrew24056@gmail.com

Patlaychuk O.V.

*candidate of philosophical sciences, associate professor of the department of
psychology, philosophy and social and humanitarian disciplines,*

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Psi-phenomena, occultism, paranormal phenomena

Abstract: « *Psychic phenomena, occultism, paranormal phenomena* » presents an overview of three mysterious topics. The definition, history, current problems are considered. The talk is designed to draw attention, raise interest, and encourage critical thinking around these enigmatic aspects of the human experience. Also considered the stories of high-profile cases related to the occult.

Key words: *Paranormal phenomena, occultism, psi-phenomena, justification of murders under the pretext of occultism.*

УДК 001(083.71)

Скакунов Г.О.

Група 5151м

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

gskakunov518@gmail.com

Патлайчук О.В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри психології, філософії та

соціально-гуманітарних дисциплін

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Дефініції в науці. Опис і пояснення

Анотація. У даній роботі розглядаються дефініції в науці як важливий інструмент у розвитку наукового пізнання та спільноти. Дефініції є конкретними формулюваннями понять, що визначають область досліджень та створюють основу для наукового дискурсу.

Ключові слова: дефініції, наука, поняття, терміни, розвиток, науковий дискурс.

Вступна частина. Значущість наукових дефініцій у визначенні та розробці концепцій різних наук стає дедалі важливішою в умовах постійного розвитку науки та технологій. Метою даної роботи є аналіз природи, ролі та впливу дефініцій у науковому процесі.

Метою роботи визначення суті наукових дефініцій, їх роль у формуванні наукового мовлення, а також їх вплив на розвиток наукових концепцій та дисциплін.

Основна частина.

1. Поняття дефініції в науці: В першому абзаці розглядається сам термін

"дефініція" в науковому контексті. Аналізуються різні визначення та класифікації цього терміну, виявляючи його різноманітні аспекти та використання у різних наукових дисциплінах.

2. Роль дефініцій у науковому мовленні: Другий абзац присвячений впливу дефініцій на якість наукового мовлення. З'ясовується, як точні та чіткі визначення понять допомагають уникнути непорозумінь та сприяють розвитку наукових теорій та концепцій.

3. Дефініції як інструмент формування наукового світогляду: У третьому абзаці розглядається роль дефініцій у формуванні основних принципів та парадигм в різних галузях наук. Досліджується, які аспекти визначень впливають на сприйняття світу в межах конкретної наукової спільноти.

4. Визначення дефініцій у розвитку наукових концепцій: Четвертий абзац аналізує, як дефініції сприяють розвитку наукових концепцій. З'ясовується, які особливості формулювання термінів можуть впливати на появу нових ідей та переосмислення існуючих концепцій.

5. Загальний вплив дефініцій на розвиток науки: У п'ятому абзаці робиться загальний висновок про важливість дефініцій для наукового прогресу. Підкреслюється, що вони не лише визначають терміни, а й визначають напрямок досліджень, впливають на формулювання гіпотез та сприяють формуванню єдиної мови наукової спільноти.

Висновки. Результати аналізу ролі дефініцій в науці свідчать про їхню ключову важливість у формуванні наукового знання та розвитку наукового дискурсу.

Ключова роль в науковому мовленні: Дефініції є фундаментальним елементом наукового мовлення, дозволяючи точно та однозначно визначати поняття та терміни. Це є важливим для уникнення невизначеності та сприяє створенню єдиної термінології в межах наукової спільноти.

Вплив на розвиток наукових концепцій: Чіткі та точні дефініції стають основою для розробки та розвитку наукових концепцій. Вони визначають

область досліджень, допомагаючи науковцям у формулюванні гіпотез, експериментів та теорій.

Дефініції як інструмент формування світогляду: Вивчення ролі дефініцій також розкриває їхній вплив на формування наукового світогляду. Чіткі визначення понять допомагають в усвідомленні та вирішенні фундаментальних питань у різних галузях наук.

Список використаних джерел

1. Основи наукової діяльності : навч. посіб. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2016. 156 с.
2. Ю. І. Ковалів. Дефініція // Літературознавча енциклопедія : ВЦ «Академія», Київ : АБУ, 2007. С. 273.
3. Дефініція // Універсальний словник-енциклопедія. — 4-те вид. — К. : Тека, 2006.
4. Ю. С. Шемшученко: Норма-дефініція // Юридична енциклопедія: навч. посіб. Харків : ХНУРЕ, 2002. 720 с.
5. Samodryn A., Patlaichuk O., Morgun V., Mokliak O., Aronova R., Lebedyk L. Methodological Foundations of Noosphere Education: Comprehension of Aggravated Relevance. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2023. Vol. 15. No. 2. P. 342-357.

Skakunov H.O.

Group 5151m

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

gskakunov518@gmail.com

Patlaichuk O.V.

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of

Psychology, Philosophy and Social Sciences and Humanities

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

Definitions in science. Description and explanation

Abstract. *This paper discusses definitions in science as an important tool in the development of scientific knowledge and community. Definitions are specific formulations of concepts that define the field of research and create the basis for scientific discourse.*

Keywords: *definitions, science, concepts, terms, development, scientific discourse.*

УДК 001.98

Столяров В. С.

група 5641м

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

vladimir.stolyaroff10@gmail.com

Патлайчук О. В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри психології, філософії та

соціально-гуманітарних дисциплін

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Рукописи – безцінні таємниці минулого

Анотація. *У статті опрацьовані питання історичної цінності, значущості, культурної та національної спадщини, яку представляють собою рукописні тексти існуючи та відомі на цей час, або втрачені назавжди.*

Ключові слова: *рукопис; книга; історичний об'єкт; мова; фальсифікація.*

Вступна частина. В наш буремний час цифровізації, розвитку електроніки, різноманіття варіантів зі швидкого та безперервного обміну даними, діловими паперами, особистою інформацією, таке поняття, як рукописний текст все більше відходить навіть не на другий план, а набагато далі у темряву минулих століть.

Та чи дійсно можна вважати, що у сьогоденні рукописні тексти – це така велика рідкість? Можливо варто лише придивитися пильніше навколо, і ми будемо здивовані тій кількості рукописів, що нас оточує повсякчас. А найважливішим доказом того, що з часом рукописні тексти не лише не втратили своєї вагомості, але і стали набагато ціннішими – є те, що часом деякі поціновувачі знаходять спромогу відмовитися від кругленької суми задля отримання у власність того чи іншого рідкісного екземпляра творчості стародавніх письменників.

Метою роботи є ознайомлення слухачів з роллю, яку грають рукописи у житті людства, для розуміння нашого історичного минулого.

Основна частина. Одними з найстаріших представників прадавніх рукописних текстів, які дійшли до нашого часу та ретельно вивчаються істориками зі всього світу, є Давньоєгипетські папіруси, першим з яких перевалило вже за більш ніж 3500 тис. років

Також можна виділити писемні традиції стародавнього Китаю, найдавніші представники яких відомі з понад ніж другого тисячоріччя до н.е. Відповідно з особливостями флори та традицій народів населяючих ці території, основними матеріалами для виготовлення писемних пам'яток були бамбук та шовк. Проте принципові зміни у письмовій справі в Китаї почались з виготовленням перших зразків паперових аркушів.

Проте не лише на азійському континенті використовували не звичні для нас матеріали та способи ведення не лише особистої, але інколи і ділової канцелярії. Мова звісно про Берестяні грамоти, які відомі не лише знахідками на території Великого Новгороду, але і на території сучасної України, а саме у с.Звенигород

Львівської області.

Втім основна частина старовинних рукописних текстів було присвячено не буденному клопоту, а більш піднесеним питанням. Мається на увазі величезна кількість письмових пам'яток релігійного змісту. Серед найвідоміших авторів того часу можна виділити Максима Грека, Нестора Літописця, Захарія Копистенського та Анастасія Филиповича.

Але час від часу, замість того, щоб внести роз'яснення по тим чи іншим історичним подіям, рукописні документи можуть додати найцікавіших загадок над розгадуванням яких буде битися не одне покоління істориків, філософів та лінгвістів по всьому світу. Серед найвідоміших з таких експонатів можна мабідь зосередити свою увагу на Кодексі Рохонци та Рукописі Войнича.

Обидві книги – це ілюстровані рукописи, які було написано невідомими авторами, та ще й на невідомій мові. Проте якщо про перший, завдяки наявності зображень релігійного характеру, можна більш-менш достовірно судити про зміст його тексту, то от у Рукописі Войнича зрозуміти хоч щось майже неможливо, лише припущення.

Відомі і неодноразові випадки підробки старовинних рукописних текстів. До нашого часу не вчувають суперечки, щодо оригінальності так званої Велесової Книги. Проте більшість фахівців погоджується з тим, що даний екземпляр – це лише літературний фальсифікат, створений в ХІХ, або скоріш за все в ХХ столітті, і лише імітує праслов'янську мову.

Та попри все різноманіття письмових джерел які дійшли до нас, більшість назавжди зникла у минулому. Втрата частини античної письмової спадщини, сотень текстів Александрійської бібліотеки, трудів прадавніх філософів та вчених, ніколи вже не передадуть людству ті знання, що були закладені на їх сторінках начебто на віки. По мірі християнізації суспільства скорочувалася кількість уцілілих пам'яток «язичницької» літератури.

У наш час рукописний текст не побачиш так часто як колись. Друковані документи, книги, журнали та газети оточують нас з усіх боків. Проте часом ми

пишемо листи родичам та друзям, залишаємо записки на холодильнику, передаємо невідкладне розпорядження, або просто ведемо щоденні записи у записній книжці. І хто знає, може колись все це також назвуть історичними документами і рукописними джерелами з історії людства.

Висновки. Рукописні тексти завжди цінувались як джерело знань та інформації. Думки та переживання автора відображаються на папері і не перестають знаходити порозуміння, або співчуття, навіть через багато століть. Тож збереження цих неоціненних свідків нашої історії є однією з найважливіших завдань для передачі нашої культурної спадщини майбутнім поколінням.

Список використаних джерел

1. Берестянні грамоти: Wikipedia:

https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D1%8F%D0%BD%D1%8B%D0%B5_%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%82%D1%8B

2. Книжкові втрати: Wikipedia:

https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BD%D0%B8%D0%B6%D0%BD%D1%8B%D0%B5_%D1%83%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%8B_%D0%B2_%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%B4%D0%BD%D0%B5%D0%B9_%D0%90%D0%BD%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8_%D0%B8_%D0%A2%D1%91%D0%BC%D0%BD%D1%8B%D1%85_%D0%B2%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D1%85

3. Історія кники: Wikipedia:

https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F_%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B8

4. Суперечки про рукописи: Wikipedia:

https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BF%D0%BE%D1%80_%D0%BE_%D0%A0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%81%D1%8F%D1%85

Stolyarov V. S.

group 5641m

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

vladimir.stolyaroff10@gmail.com

Patlaichuk O.V.

*Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of
Psychology, Philosophy and Social Sciences and Humanities*

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Manuscripts are priceless secrets of the past

Abstract. *The article deals with issues of historical value, significance, cultural and national heritage, which are represented by existing and known handwritten texts, or lost forever.*

Keywords: *manuscript; book; historical object; language; falsification.*

УДК 17.023.36:004.8

Столяров О. С.

група 5641м

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

olezzhhkka@gmail.com

Патлайчук О. В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Людство. У пошуках кращого життя

Анотація. У статті розкривається тема постійного прагнення до поліпшення умов свого існування, комунікації з суспільством, безпечнішого та більш простого досягнення намічених цілей.

Ключові слова: Цивілізація; суспільство; культура; штучний інтелект; прогрес.

Вступна частина. За весь час свого існування людство прагнуло покращити умови свого існування. Зробити більш легкими способи здобичі їжі, змінити навколишнє середовище, подовжити тривалість власного життя та добробут оточуючих. З давніх-давен людина вигадує собі різноманітних богів, і відразу починає намагатися походити на своїх ідолів. Проте можливо саме зараз ми досягли найближчої відстані до цієї мети.

Метою роботи є аналіз розвитку людства впродовж всього часу існування.

Основна частина. Вперше можна побачити хоч якісь прояви суспільних взаємовідносин у період так званого Первіснообщинного ладу. Термін походить від слів «первісний» та «община». Общиною зветься територіальна громада, що мала у своєму володінні частину земель, наприклад, пасовиська та поля, які не належать поміщику. У ті далекі часи люди перебували здебільшого у сімейному колі, і не відрізнялись видатною комунікабельністю. Проте з перебігом часу, все більше і більше племен налагоджували між собою торгівельні та громадські відносини. Завдяки обміну знаннями та майстерності у різних сферах, люди починають виготовляти все більш складні інструменти і вироби, що у свою чергу дало можливість вирощувати більший врожай на

полях.

Першими почали займатися сільським господарством жителі Близького Сходу близько 9500 років до н. е. Подальший прорив у сільському господарстві пов'язаний з розвитком організованого зрошення та з початком все більшого використання спеціалізованої робочої сили близько 5000 років до н. е.

Бронзова доба ознаменувалася розвитком міст і цивілізацій. Ранні цивілізації виникли поблизу річок, спочатку в Месопотамії з Тигром і Євфратом, в Єгипті - вздовж річки Ніл, цивілізація долини Інду в північно-західній Індії, і китайська цивілізація вздовж Хуанхе та Янцзи. Після III тис. до н. е. у Греції стали масово вирощувати оливкові дерева та виноград.

Країною з високорозвиненою стародавньою культурою є антична Греція, де поява суспільства рабовласників відноситься до VII—VI вв. до н.е. Найбільш характерною ознакою релігійної уяви стародавніх греків було відображення родинних зв'язків у міфах, казках, піснях та поемах.

Другим етапом античної культури стала культура Стародавнього Риму. Вплив культури Стародавньої Греції на культуру Римської Імперії помітний при першому ж порівнянні. Але в той же час римська культура не копіювала грецьку, вона розвивала, поглиблювала досягнуте, а також привносила власні національні риси — практицизм, дисциплінованість, дотримання суворой системи.

Як і раніше важливим було культове будівництво. Свого найвищого втілення архітектурна й інженерна думка Стародавнього Риму дістала в Пантеоні, побудованому у II ст. н. е., ймовірно, Аполлодором Дамаським. Також уславили римлян і їх технічні споруди. Мережа чудових мощених доріг з'єднувала між собою всі частини величезної держави. Найдавніша Аппієва дорога служить і зараз. Римляни запозичили на Сході і довели до досконалості арокну конструкцію мостів.

В другій половині XVIII ст. в Англії розпочався перехід від ручного,

ремісничо-мануфактурного й доморобного до великого машинного фабрично-заводського виробництва, так звана Промислова (індустріальна) революція або промисловий переворот.

Промислова революція знаменує важливий поворотний момент в історії, вона мала вплив майже на все повсякденне життя. У Англиї, традиційна аграрна економіка була заміщена економікою, у якій домінувало виробництво машин і механічне виробництво, що стало можливим після появи парового двигуна. Це змінило баланс політичних сил від лендлордів у бік промисловців і сприяло створенню міського робітничого класу.

Друга промислова революція – це фаза промислової революції, також відома, як Технологічна революція. Під час неї відбувся перехід від вугілля як головного енергоносія та палива для парових двигунів, до використання нафти, винахід електрики, електродвигуна, телефону, поширення нових форм виробництва: конвеєр, розвиток хімічної промисловості та металургії.

Першим аналоговим обчислювальним пристроєм зазвичай називають логарифмічну лінійку, що з'явилася близько 1600. Перша механічна обчислювальна машина для вирішення диференціальних рівнянь при проектуванні кораблів була побудована А. Н. Криловим в 1904. Подальший розвиток механічних інтегруючих машин пов'язаний з роботами американського вченого С. Буша, під керівництвом якого була створена чисто механічна інтегруюча машина (1931), а потім її електромеханічний варіант (1942).

Можливості нових машин у плані швидкості обчислень виявилися більшими за людські, тому в науковій спільноті зародилося питання: які межі можливостей комп'ютерів і чи досягнуть машини рівня розвитку людини? У 1950 році один з піонерів у галузі обчислювальної техніки, англійський вчений Алан Т'юрінг, пише статтю під назвою «Чи може машина мислити?», в якій описує процедуру, за допомогою якої можна буде визначити момент, коли

машина зрівняється в плані розумності з людиною, яка отримала назву тіста Тьюринга.

Висновки. Щодня людство вдосконалює навколишнє оточення: виникають нові міста, змінюються напрями течії річок, і космос вже не здається чимось недосяжним. Але яких би висот і результатів не досягав людського розуму, ми не повинні забувати той довгий шлях, який пройшло людство в зухвалій гонитві за своїми мріями.

Список використаних джерел

5. Штучний інтелект: Wikipedia:

https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D1%81%D0%BA%D1%83%D1%81%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8B%D0%B9_%D0%B8%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82

6. Промислова революція: Wikipedia:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D1%80%D1%83%D0%B3%D0%B0_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D1%86%D1%96%D1%8F

7. Комп'ютер: Wikipedia:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D0%BF%27%D1%8E%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F_%D0%BF%D0%BE%D1%8F%D0%B2%D0%B8_%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D1%8E%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B2

Stolyarov O. S.

group 5641m

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

olezzhhkka@gmail.com

Patlaichuk O.V.

*Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of
Psychology, Philosophy and Social Sciences and Humanities
Admiral Makarov National University of Shipbuilding*

Mykolaiv, Ukraine

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Humanity. In search of a better life

Abstract. *The article reveals the theme of constant striving to improve the conditions of one's existence, communication with society, safer and easier achievement of intended goals.*

Keywords: *Civilization; society; culture; Artificial Intelligence; progress.*

УДК 001:005.591.6

Шебалін Н. О.

Група 5151м

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

231297@nuos.edu.ua

Патлайчук О. В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

Наукова діяльність та інновації. Їх зв'язок і діалектична єдність

Анотація. Дана робота досліджує наукову діяльність та інновації: їх зв'язок і діалектичну єдність. Дослідження спрямоване на вивчення сутності наукової діяльності та інновацій, а також визначення їхнього взаємозв'язку та діалектичної єдності. Автор пропонує аналіз основних принципів наукового методу та важливості інновацій для розвитку сучасного суспільства.

Ключові слова: наукова діяльність, інновації, взаємозв'язок, діалектична єдність, розвиток, наука, технології.

Вступна частина. Сучасний світ визначається не тільки швидким розвитком науки, але й активним впровадженням інноваційних технологій. Однак важливо розуміти, як наукова діяльність впливає на процес інновацій та як ці дві сфери взаємодіють між собою. Мета цієї роботи - розкрити зв'язок і діалектичну єдність наукової діяльності та інновацій, а також визначити їхній вплив на сучасний розвиток технологій та науковий прогрес.

Метою роботи є дослідження зв'язку та діалектичної єдності між науковою діяльністю та інноваціями з метою розкриття їх впливу на сучасний розвиток технологій та наукового прогресу.

Основна частина. Сучасний світ визначається стрімким розвитком науки, де наукова діяльність відіграє ключову роль у формуванні нових знань. Аналіз основних принципів наукового методу стає важливим елементом розуміння взаємозв'язку між наукою та інноваціями, а також їхнього впливу на розвиток сучасного суспільства.

Поняття інновацій визначається як ключовий фактор технологічного прогресу та вирішення сучасних проблем. Роль інновацій у покращенні якості життя та їхній внесок у розвиток суспільства розглядаються як актуальні аспекти

сучасної реальності.

Стимулюючий вплив наукової діяльності на інноваційний процес та взаємодія між науковими дослідженнями та створенням новаторських продуктів розглядаються як важливі компоненти їх взаємозв'язку. Роль інновацій у вдосконаленні методів наукового пізнання визначається для розкриття повноцінності цієї єдності.

Досліджується, як діалектика сприяє взаємо-розвитку науки та інновацій, і в чому полягає позитивний вплив інновацій на еволюцію наукового методу. Взаємодія прогресивних ідей та технологічних рішень розглядається як ключовий момент у формуванні нового наукового підходу.

Аналізується вплив інновацій на підвищення конкурентоспроможності країни, а також взаємодія науки та бізнесу у створенні та впровадженні інновацій. Освіта розглядається як фактор формування інноваційної культури та розвитку наукового потенціалу.

Розглядаються виклики, що стоять перед науковою спільнотою у контексті інновацій, а також можливості оптимізації взаємодії між науковими установами та інноваційними компаніями. Роль освіти у формуванні інноваційної культури та розвитку наукового потенціалу розглядається як ключовий елемент майбутнього.

Висновки. У результаті проведеного аналізу виявлено, що наукова діяльність та інновації взаємодіють та утворюють діалектичну єдність, що сприяє розвитку сучасного суспільства. Наукова діяльність, яка є джерелом нових знань і розуміння світу, активно сприяє створенню інновацій. Взаємодія цих двох сфер сприяє не лише технологічному прогресу, але й вирішенню соціальних, економічних та екологічних проблем.

Список використаних джерел

1. Вайнілович Є. С., Вайнілович О. Є. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Луцьк : ЛНТУ, 2017. 180 с.

2. Білуха М. Т. Методологія наукової діяльності : підручник. Київ : АБУ, 2002. 480 с.
3. Конверський А. Є., Локтіонова В. М., Мельник О. М. та ін. Етика та раціональність у науковому дослідженні : навч. посіб. Харків : ХНУРЕ, 2022. 91 с.
4. Gerber L. G. The social significance of academic freedom. *Society*. 2010. Vol. 47, Issue 5. P. 393–395.
5. Основи наукової діяльності : навч. посіб. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2016. 268 с.
6. Samodryn A., Patlaichuk O., Morgun V., Mokliak O., Aronova R., Lebedyk L. Methodological Foundations of Noosphere Education: Comprehension of Aggravated Relevance. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2023. Vol. 15. No. 2. P. 342-357.
7. Patlaichuk O., Maidaniuk I., Tsoi T., Hoian I., Doichyk M., Stupak O. The Problem of Artificial Intelligence in Contemporary Philosophy. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2022. Vol. 13. No. 4. P. 436-449.

Shebalin N.O.

Group 5151m

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

231297@nuos.edu.ua

Patlaichuk O.V.

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of

Psychology, Philosophy and Social Sciences and Humanities

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Scientific activity and innovation. Their connection and dialectical unity

Abstract. *This paper examines scientific activity and innovation: their relationship and dialectical unity. The research is aimed at studying the essence of scientific activity and innovations, as well as determining their relationship and dialectical unity. The author offers an analysis of the basic principles of the scientific method and the importance of innovations for the development of modern society.*

Keywords: *scientific activity, innovation, interrelation, dialectical unity, development, science, technology.*

УДК 004.8:1

Шевчук А.О.

група 2271, Технології захисту навколишнього середовища
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

shalynishka225@gmail.com

Патлайчук О. В.

кандидат філософських наук, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Вплив розвитку штучного інтелекту на філософські аспекти людського існування

Анотація Ця стаття зосереджується на аналізі впливу розвитку штучного інтелекту (ШІ) на філософські аспекти людського існування. Вона розглядає, як зміни, внесені ШІ у наше повсякденне життя, впливають на фундаментальні поняття, такі як свобода волі, моральність, ідентичність та взаємодія людини з технологіями. Стаття аналізує етичні дилеми, викликані ШІ, та розглядає його вплив на соціальні структури, культуру та міжособистісні відносини. Вона також

обговорює питання свідомості та ідентичності в контексті ШІ, висвітлюючи нові горизонти для філософських досліджень та роздумів.

Ключові слова: Штучний інтелект, Філософія, Свобода волі, Моральність, Етика, Ідентичність, Свідомість, Технології, Соціальні зміни, Культура.

Постановка проблеми

У сучасному світі, де штучний інтелект (ШІ) стає все більш проникливим, ми стикаємося з фундаментальними змінами у сприйнятті людського існування. Ці зміни викликають глибокі філософські роздуми щодо нашої природи, ролі технологій у нашому житті та майбутнього людства.

Мета статті

Метою цієї статті є дослідження впливу ШІ на філософське розуміння людського існування, аналіз змін у поняттях свободи волі, моральності, ідентичності та взаємодії людини з технологіями.

Актуальність роботи

Враховуючи стрімкий розвиток ШІ, важливо розуміти, як ці зміни впливають на фундаментальні філософські поняття, що формують наше розуміння світу та нашого місця в ньому.

Виклад результатів дослідження

Свобода волі та автономія людини завжди були ключовими поняттями у філософії. Однак, з появою ШІ, ці поняття потребують переосмислення. ШІ може аналізувати наші дані, передбачати поведінку та навіть впливати на наші рішення. Це ставить під сумнів автентичність наших виборів та викликає питання про справжню свободу волі у світі, де машини можуть знати нас краще, ніж ми самі.

Моральність та етика також переживають трансформацію під впливом ШІ. Традиційні етичні теорії, які були зосереджені на людських взаємодіях, тепер мають враховувати машини, які можуть виконувати дії, що мають моральні наслідки. Це створює нові етичні дилеми, наприклад, у сфері автономних транспортних засобів, де рішення машини може мати життєво важливі наслідки.

Ідентичність та самосвідомість в контексті ШІ стають ще більш складними поняттями. Чи може ШІ мати свою ідентичність або свідомість? Якщо так, то як це змінює наше розуміння власної ідентичності? Ці питання відкривають нові горизонти у філософії свідомості та ідентичності.

Взаємодія людини та машини також зазнає змін. Ми вже бачимо, як ШІ стає інтегрованим у наше повсякденне життя, від персональних помічників до систем прийняття рішень у бізнесі. Це стирає традиційні межі між людиною та машиною, створюючи нові форми взаємодії та співіснування.

ШІ також впливає на суспільство та культуру. Він змінює спосіб, яким ми працюємо, спілкуємося та навіть мислимо. Ці зміни впливають на наші соціальні структури, культурні норми та міжособистісні відносини. ШІ може сприяти прогресу, але також створює нові виклики, такі як питання приватності, безпеки та нерівності.

У світлі розвитку штучного інтелекту (ШІ), ми стикаємося з переосмисленням філософських аспектів людського існування. Це переосмислення охоплює різні сфери, від особистої ідентичності до глобальних соціальних змін.

Свобода волі та автономія: ШІ викликає питання про справжню природу людської свободи волі. У світі, де алгоритми можуть передбачати наші рішення, ми починаємо сумніватися в автентичності наших виборів. Як зазначає Юваль Ной Харарі у своїй книзі "Homo Deus", ми можемо стати частиною алгоритмічно керованого суспільства, де наші вибори більше не визначаються внутрішніми переконаннями, а керуються зовнішніми даними. Це ставить під сумнів саму сутність людської автономії.

Етика та моральність: ШІ також вносить зміни у розуміння моральності. Нік Бостром у своїй праці "Superintelligence" піднімає питання про моральні виклики, які виникають при створенні інтелекту, що перевершує людський. Як ми можемо гарантувати, що машини будуть діяти в інтересах людства? Це вимагає від нас розробки нових етичних рамок, які б враховували не лише

людські, але й машинні інтереси.

Ідентичність та самосвідомість: ІІІ ставить під сумнів традиційні поняття ідентичності та самосвідомості. У світі, де машини можуть володіти атрибутами, які традиційно вважалися виключно людськими, ми починаємо переосмислювати, що означає бути "людиною". Лучано Флоріді у своїй книзі "The Ethics of Information" розглядає ці питання, підкреслюючи важливість інформаційної етики у світі, де границі між людиною та машиною стають все більш розмитими.

Взаємодія людини та машини: Сучасний світ вимагає від нас нового розуміння взаємодії людини та машини. ІІІ не лише змінює спосіб, яким ми працюємо та спілкуємося, але й впливає на наші міжособистісні відносини. Ми починаємо розглядати машини не просто як інструменти, а як активних учасників нашого життя.

Соціальні зміни та культура: ІІІ впливає на соціальні структури та культурні норми. Він змінює спосіб, яким ми взаємодіємо у суспільстві, створюючи нові форми спільнот та змінюючи традиційні соціальні ієрархії. Це вимагає від нас переосмислення соціальної справедливості та рівності у контексті технологічних змін.

Філософія свідомості: Нарешті, ІІІ викликає питання про природу свідомості. Чи може машина бути свідомою? Якщо так, то як це змінює наше розуміння свідомості як такої? Це відкриває нові перспективи для дослідження свідомості, як у людей, так і в машинах.

Ці аспекти вказують на глибокий вплив ІІІ на філософські аспекти людського існування, вимагаючи від нас переосмислення традиційних понять та підходів до розуміння світу. Філософія свідомості з ІІІ відкриває нові питання про природу свідомості. Чи може машина бути свідомою? Якщо так, то що це означає для нашого розуміння свідомості? Це може змусити нас переглянути наші погляди на свідомість, інтелект та їх взаємозв'язок.

Висновки

Розвиток штучного інтелекту не просто технологічна революція, але й філософський виклик. Він змушує нас переосмислити наші поняття свободи волі, моральності, ідентичності та взаємодії людини з технологіями. Ці зміни вимагають глибокого філософського аналізу та переосмислення традиційних понять, що відкриває нові горизонти для досліджень та роздумів.

Список використаних джерел:

1. Yuval Noah Harari, "Homo Deus: A Brief History of Tomorrow."
<https://www.ynharari.com/book/homo-deus/>.
2. Nick Bostrom, "Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies."
<https://www.amazon.com/Superintelligence-Dangers-Strategies-Nick-Bostrom/dp/1501227742>.
3. Luciano Floridi, "The Ethics of Information."
<https://global.oup.com/academic/product/the-ethics-of-information-9780199641321>.
4. Patlaichuk O., Maidaniuk I., Tsoi T., Hoian I., Doichyk M., Stupak O. The Problem of Artificial Intelligence in Contemporary Philosophy. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2022. Vol. 13. No. 4. P. 436-449.

Shevchuk A. O.

*group 2271, Environmental protection technologies, Admiral Makarov National Shipbuilding University
Mykolaiv, Ukraine
shalynishka225@gmail.com*

O. V. Patlaichuk

*candidate of philosophical sciences, associate professor of the department of psychology, philosophy and social and humanitarian disciplines
National University of Shipbuilding named after Admiral Makarov, Mykolaiv, Ukraine
oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua*

The Impact of Artificial Intelligence Development on the Philosophical Aspects of Human Existence

Abstract This article focuses on the analysis of the impact of the development of artificial intelligence (AI) on the philosophical aspects of human existence. It examines how changes introduced by AI into our daily lives affect fundamental concepts such as free will, morality, identity, and human interaction with technology. The article analyzes the ethical dilemmas posed by AI and considers its impact on social structures, culture, and interpersonal relationships. It also discusses the issues of consciousness and identity in the context of AI, highlighting new horizons for philosophical research and reflection.

Keywords: Artificial Intelligence, Philosophy, Free Will, Morality, Ethics, Identity, Consciousness, Technology, Social Change, Culture.

УДК 378.147:37.026ї

Ягода А. Г.

група 2541, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
andriannayagoda1541@gmail.com

Сонечко О. С.

Викладач кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних
дисциплін
Національний університет імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
sonechkoolga@gmail.com

Професійний спорт як сучасне соціальне явище

Анотація: У статті розкрито соціальну цінність професійного спорту для сучасного суспільства. Доведено, що професійний спорт істотно впливає на

формування системи цінностей, людської самосвідомості, стилю життя сучасної людини, на її фізичне й моральне обличчя. Соціальна цінність спорту полягає в тому, що він є засобом етичного, естетичного, морального виховання особи. Розглянуто актуальні проблеми сучасного професійного спорту, серед яких, насамперед, потрібно відзначити застосування допінгу, адже постійно відбуваються скандали, пов'язані з його вживанням атлетами різних країн. Відзначено, що в професійному спорті продовжується тенденція розвитку видовищних видів спорту, які приносять великі прибутки всім зацікавленим сторонам (власникам клубів, менеджерам, засобам масової інформації, спортсменам тощо).

Ключові слова: професійний спорт, суспільство, функції, проблеми, допінг, перспектива.

Професійний спорт у сучасну епоху став найбільш поширеною, інституційно оформленою, поліфункціональною формою спортивної практики. Зі свого боку, професійний спорт також є системою практик (це його численні різновиди), які потрібно розглядати як такі, що взаємопов'язані між собою. Професійний спорт у сучасній соціокультурній ситуації – масштабний, символічно визначний сегмент соціального життя. Професійний спорт – це найбільш затребувана, видовищна, соціоорієнтована культурна подія. Саме в спорті найбільш яскраво проявляються такі важливі для сучасного суспільства цінності, як рівність шансів на успіх, досягнення успіху, прагнення бути першим, перемогти не лише суперника, але й самого себе. Тому професійний спорт комерціалізується, театралізується та політизується. Підвищений інтерес до професійного спорту у світі нині зумовлений глибокими змінами у сфері цивільної й культурної самоідентифікації, які особливо проявляються на тлі кампаній із підготовки та проведення міжнародних змагань, а також загальною причетністю кожного, що виявляється в його сприйнятті як невід'ємного елементу культури повсякденності та водночас відокремленого від неї, формує свою власну спортивну культуру. Ці фактори посилюють соціокультурну

значимість спортивного дискурсу й підвищують актуальність досліджень із позицій культурології та філософії. Професійний спорт у сучасній культурі сприймається як фактор інкультурації та соціалізації. Він істотно впливає на формування системи цінностей, людської самосвідомості, стилю життя сучасної людини, на його фізичне та моральне обличчя.

Метою статті є розкриття соціального значення професійного спорту для сучасного суспільства, його проблеми в суспільстві та перспективи розвитку.

Зростаючий інтерес до професійного спорту в сучасному світі зумовлений глибокими змінами у сфері громадянського та культурного самосприйняття, що особливо яскраво знаходить своє відображення в контексті кампаній з підготовки та проведення міжнародних змагань. Залученість широких верств населення виявляється і в тому, що спорт визнається невіддільною частиною повсякденної культури, але водночас відокремлюється від неї і формує власну спортивну культуру. Ці чинники підвищують соціокультурну значущість спортивного дискурсу й актуальність його дослідження з позицій культурології та філософії.

За всіх часів і в усіх країнах роль і місце професійного спорту в суспільстві розглядалися насамперед із погляду соціальних цінностей і його впливу на виховання підростаючого покоління. Ставлення до спорту залежало від завдань, які суспільство вирішувало в той час. Люди віддають перевагу спорту, особливо професійному, ймовірно, тому, що спорт сприяє формуванню та розвитку якостей, які підвищують людину, насамперед, у власних очах. Однак це справедливо тією мірою, якою духовні цінності в спорті превалюють над матеріальними.

Професійний спорт і суспільство перебувають у відносинах, що є пов'язаними одні з одними. Професійний спорт не тільки відображає стан сучасного суспільства, а й справляє на нього позитивний вплив. Соціологи по-різному оцінюють вплив професійного спорту на суспільство. Існує достатньо чинників, які вказують на негативний вплив професійного спорту на суспільство,

особливо на молодь. Проте здебільшого професійний спорт слід розглядати як позитивний вплив на суспільство, що сприяє формуванню здорового духу суперництва, вмінню домагатися благополуччя власними силами, наполегливості, працелюбності, відмові від спокус і цілеспрямованості. Це пов'язано з просуванням морально-етичних ідеалів і цінностей.

Професійний спорт є частиною системи, спортивного руху. Однак функції професійного спорту неадекватні за своїм впливом на особистість і суспільство функціям спорту взагалі. Крім того, професійний спорт має визначні функції, які йдуть у розріз із цінностями сучасного суспільства. Так, наприклад, під час виконання різних завдань і функцій комерційна спрямованість стоїть понад усе останнє, включаючи навіть спортивну сторону. Вона, насамперед, є життєво важливою складовою частиною бізнесу розваг. Головним у світі спортивного бізнесу, передусім у професійному спорті, є запитання – вигідно це чи ні. Професійний спорт виконує свої специфічні, властиві лише йому функції в суспільстві. Окремі функції, які характерні для спорту загалом, у професійному спорті мають своє особливе забарвлення.

До основних функцій професійного спорту слід віднести **функцію «клапана безпеки»** її суттєвість полягає в тому, що через професійний спорт численна аудиторія глядачів і самих спортсменів має можливість «скинути» накопичену в організмі людини енергію, напругу й ворожі почуття в суспільно приємливій формі, **функцію моделювання поведінки** – професійні спортсмени є зразком для наслідування в широких колах сучасного суспільства, особливо молоді. Якість і можливість, які формують діяльність, що використовуються у вигляді моделі для виховання інших членів суспільства, **функція духовності** – професійний спорт відіграє роль духовного, майже релігійного інституту. У ньому використовують ритуали і церемонії для підтримки цінностей системи суспільства. Отже, виникає регуляція загальної поведінки самих членів суспільства; функція підтримки надії – на думку соціологів Ейтцена та Сейджа, спорт діє як опіум, який зберігає віру, що люди із низьких шарів можуть

піднятися соціальною драбиною вгору через успіх у спорті. На їх переконання, багатомільйонні контракти, які укладають професійні спортсмени, сприяють підтримці надії на краще майбутнє, **функція індивідуалізації** – професійний спорт є сильним стимулом індивідуалізації особистості, **функція відволікання** – змаганням професіоналів можуть настільки відволікти, що люди забувають навіть про свої повсякденні справи. Спорт відволікає увагу тих людей, які настільки зрослись із сучасним станом життя в суспільстві, що, незалежно від їх участі в спорті, вони ніколи не будуть думати над наявними в ньому проблемами, і за це відповідає **поєднувальна функція** – одна з характерних функцій професійного спорту – це його участь у збереженні й узаконенні статусу-кво в сучасному суспільстві.

Однією з найпоширеніших проблем у професійному спорті є застосування допінгу, адже постійно відбуваються скандали, пов'язані з його вживанням атлетами різних країн. Вживання допінгу пов'язане з ризиком і необхідністю впливу гранично допустимих фізичних навантажень на організм спортсмена, що призводить до отримання травм. Це негативно позначається на здоров'ї спортсменів, позбавляє їх завойованих нагород, чемпіонських титулів, але може призвести й до смерті. Тому боротьба із застосуванням допінгу ведеться в усіх країнах світу.

Що ж чекає професійний спорт у майбутньому, які перспективи його розвитку та існування? Насамперед, потрібно відзначити, що сьогодні у світовій практиці сформувався два основні підходи до розвитку професійного спорту – комерційно-константний і комерційно-ротаційний. Перший характерний для США. Він полягає в прагненні до максимальних прибутків, при цьому спортивна діяльність і її результати розглядаються як засіб досягнення прибутку. Для європейського професійного спорту більш властивий підхід, що ґрунтується на тому, що спортивне суперництво є пріоритетним чинником й обов'язковою умовою ведення бізнесу. Система змагань організована таким чином, що щорічно відбувається ротація команд: слабкі клуби покидають вищий дивізіон, а

на зміну їм приходять команди-переможниці з низького дивізіону. Особливість європейського спорту – економічна допомога муніципальних рад і спонсорів та широке використання акціонерної форми володіння професійними клубами.

Отже, можемо передбачити, що в професійному спорті продовжуватиметься тенденція розвитку видовищних видів спорту, які приносять великі прибутки всім зацікавленим сторонам (власникам клубів, менеджерам, засобам масової інформації, спортсменам тощо). Відбуватиметься перехід до більш цивілізованого експорту спортсменів у закордонні клуби, при якому вони не поривали б зв'язків із національними спортивними командами, а прибутки від трансферу використовувалися для подальшого розвитку з урахуванням внеску спортивних організацій та окремих фахівців у підготовку спортсмена. Також вельми важливими є можливості розширення мережі змагань у професійному спорті всередині країни, підвищення класу спортсменів і команд та їх включення в систему міжнародного спорту, а також організація професійних турнірів всередині країни. Поступове створення інфраструктури професійного спорту всередині країни як сфери розважального бізнесу, орієнтованої на створення спортивного видовища високої якості й формування потенційного споживача – глядачів, представників засобів масової інформації, спонсорів – мета, за досягнення якої варто змагатися.

Список використаних джерел

1. Гуськов С. І. Професіональний спорт / С. І. Гуськов, В. Н. Платонов. – Київ : Олімп. літ., 2000. – 391 с.
2. Edwards H. Sociology of sport / H. Edwards. – Illinois : Homewood, 1973.
3. Eitzen D. Stanley. Sociology of North American sport / D. Stanley Eitzen, George H. Sage. – Medison, WI : Brown & Benchmark, 1997.

Yahoda A. H.

*group 2541, Educational scientific humanitarian institute
Admiral Makarov National University of Shipbuilding*

Mykolaiv, Ukraine
andriannayagoda1541@gmail.com

Sonechko O. S.

*Teacher of the department of psychology, philosophy and social and
humanitarian disciplines*

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

sonechkoolga@gmail.com

Professional sport as a modern social phenomenon

Abstract

The article reveals the social value of professional sports for modern society. It has been proven that professional sports significantly influence the formation of the system of values, human self-awareness, the lifestyle of a modern person, and his physical and moral face. The social value of sport lies in the fact that it is a means of ethical, aesthetic, and moral education of a person. Current problems of modern professional sports are considered, among which, first of all, it is necessary to note the use of doping, because there are constantly scandals related to its use by athletes of different countries. It was noted that in professional sports, the trend of developing spectacular sports, which bring great profits to all interested parties (club owners, managers, mass media, athletes, etc.)

Key words: *professional sport, society, functions, problems, doping, perspective.*

РОЗДІЛ IV

РЕГІОНАЛЬНІ МЕДІА: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

УДК

Андрєєв К. С.

група 4561, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
fant0m404.p@gmail.com

Гузенко С.В.,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики, реклами та PR-технологій, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
svitlana.huzenko@nuos.edu.ua

Розробка сайту кафедри журналістики, реклами та PR-технологій НУК імені адмірала Макарова

Доповідь присвячена розробці і запуску інформаційно-освітнього веб-сайту для кафедри журналістики, реклами та PR-технологій НУК імені адмірала Макарова. Розглянуті основні моменти розробки веб-сайту кафедри, від етапів планування, до створення, та подальшої підтримки.

Ключові слова: розробка веб-сайту, аудит сайту, освітній ресурс, CMS, контент-менеджмент, онлайн комунікація

У сучасному світі присутність в Інтернеті все більш стає необхідністю, ніж рекомендацією. Тому актуальність розробки веб-сайту для кафедри журналістики, це необхідність для сучасної цифрової епохи.

В сучасному суспільстві веб-сайт є не тільки візиткою закладу, а й головним каналом для обміну знаннями, інформацією, контентом та професійними досягненнями. Він забезпечує студентам, викладачам та науковцям особам безперервний доступ до навчальних матеріалів, дозволяючи кафедрі ефективно інтегруватися у світовий освітній та науковий простір.

Відсутність закладу в інформаційному полі може призвести до ряду

проблем, таких як:

1. Мала видимість діяльності в інформаційному та діджетал полі
2. Зниження конкурентоздатності на ринку освітніх послуг
3. Низький рівень ідентичності та самовираження
4. Низька привабливість для потенційних студентів
5. Відсутність швидкого доступу до освітніх матеріалів та праць

Об'єктом дослідження цієї роботи стане розробка функціонального та інтерактивного веб-сайту, який би відповідав потребам освітнього процесу в умовах швидкої діджиталізації. Метою розробки сайту кафедри є створення сучасного освітнього ресурсу для ефективного представлення академічних програм, наукових досліджень, сприяння професійному зв'язку між студентами та викладачами, та підвищення інформаційної доступності та видимості кафедри в Інтернеті [1].

Для розуміння результатів дослідження у розробці веб-сайту необхідно звернути увагу на три фундаментальні терміни: хостинг, карта сайту та CMS.

- Хостинг — це платформа для зберігання веб-сайтів в інтернеті, що забезпечує їх постійну роботу та доступність.
- Карта сайту (Site map) - це структурний план усіх сторінок ресурсу, який використовується для планування архітектури та організації даних на сайті.
- Система управління контентом (CMS) — це платформа або програмне забезпечення, яке дозволяє ефективно керувати контентом сайту, спрощуючи процес його оновлення та редагування.

Запуск повноцінного веб-сайту — це складний процес, який вимагає ретельної підготовки та чіткого планування [2]. Для цього процесу був створений план, що включав етапи, необхідних для успішного запуску та функціонування. План охоплював такі аспекти як:

1. Створення і проектування карти сайту

2. Формулювання основних вимог до хостингу
3. Вибір системи управління контентом (CMS)
4. Використання допоміжних плагінів та ПО для розробки
5. Змістове наповнення та підтримка сайту

Основна мета плану: успішно запустити веб-сайт, з можливістю подальшої його підтримки.

План виконувався поступово, та на етапі розробки мав свої результати.

Створення і проектування карти сайту. Було визначено структуру і логіку розділів та підсекцій сайту, забезпечуючи зручну та інтуїтивно зрозумілу навігацію для користувачів. Враховуючи освітню спрямованість кафедри, особлива увага приділялася розміщенню освітніх матеріалів, наукових публікацій та інформації про можливі заходи.

Формулювання основних вимог до хостингу. Було обрано хостинг-провайдера, який забезпечував високу продуктивність, надійність, та ефективні засоби для управління ресурсами.

Вибір системи управління контентом. Було обрано CMS Wordpress, як найбільш популярна платформа для управління контентом. Система була вибрана через свою адаптивність та простоту використання, можливість інтеграції з широким спектром плагінів.

Використання допоміжних плагінів та ПО для розробки. Використовувалися додаткові плагіни CMS для оптимізації швидкості завантаження сторінок, забезпечення безпеки та розширення функціональності сайту. Також були використані різноманітні інструменти та додатки для браузера Chrome, що дозволяли ефективніше тестувати та оптимізувати сайт під потреби майбутніх користувачів.

Змістове наповнення та підтримка сайту. Змістове наповнення розпочалося з ретельного вибору та розміщення контенту для головної сторінки, використовувалися текстові та фото блоки. Далі особлива увага приділялася наповненню сайту освітніми матеріалами. Були додані наукові роботи,

методичні посібники, розклади занять та інші навчальні ресурси, які необхідні для освітнього процесу. Контент сайту продовжує наповнюватися та оновлюватися, щоб забезпечити його актуальність та корисність для студентів, викладачів і відвідувачів.

Основна мета плану з запуску веб-сайту була реалізована: сайт успішно введено в дію, та забезпечено необхідними інструментами для його неперервної підтримки та оновлення.

Список використаних джерел

1. Малярський В. О. Розробка шаблону сайту кафедри згідно вимог, з можливістю адміністрування, модерації, конфігурування на WordPress. Тернопіль: ТНТУ, 2020. 86 с.
2. Притула В.А. Розробка спеціалізованих WEB-застосувань для сайту кафедри інформаційних технологій електронних засобів. Запоріжжя: НУЗП, 2020. 56 с.

Andreev K. S.

*group 4561, Educational scientific humanitarian institute
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
fant0m404.p@gmail.com*

Guzenko S. V,

*PhD in Philology,
Associate Professor, Department of Journalism, Advertising and PR Technologies,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
svitlana.huzenko@nuos.edu.ua*

Development of the website of the Department of Journalism, Advertising and PR-technologies of the Admiral Makarov National University of Ukraine

The thesis is devoted to the development and launch of an informational and educational website for the Department of Journalism, Advertising and PR Technologies of the Admiral Makarov National University of Science and Technology.

The main points of the development of the department's website, from the planning stages to the creation and further support are considered.

Keywords: *website development, website audit, educational resource, CMS, content management, online communication*

УДК

Афанасьєв В. С.

група 4561, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
vlad03ok03ak@gmail.com

Спанатій О. С.

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри журналістики,
реклами і PR-технологій
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
spanatiy@gmail.com

Розробка проекту PR-кампанії для просування новинного регіонального сайту «НикВести»

У світі інформаційних технологій та медіа, конкуренція за увагу аудиторії надзвичайно велика. У такому середовищі ефективна PR-кампанія є ключовим інструментом для привертання уваги та розширення аудиторії. Метою цього проекту є підвищення відомості про сайт "НикВести" серед цільової аудиторії, збільшення трафіку на сайті та залучення нових користувачів.

Ключові слова: *PR-кампанія, фідбек, медіа, моніторинг.*

PR-кампанія – це комплекс заходів, спрямованих на формування та підтримку позитивного іміджу компанії, продукту, послуги або особистості. Її мета – налагодити комунікацію з цільовою аудиторією, донести до неї ключові повідомлення та сформувати бажане ставлення.

НикВести — це незалежний новинний регіональний сайт, який надає оперативну інформацію про події, що відбуваються в Миколаєві та Миколаївській області.

Сайт публікує новини різних категорій, включаючи політику, економіку, культуру, спорт, кримінал, технології та інше. Почнемо з дослідження аудиторії «НикВести». Це включає вивчення демографічних характеристик (вік, стать, місце проживання), інтересів, звичок та споживчих звичок. Важливо визначити, що саме ми хочемо досягти. Це може бути збільшення кількості унікальних відвідувачів, залучення нових користувачів.

Визначити, як саме зробити, щоб «НикВести» сприймалися аудиторією. Це може бути як об'єктивний джерело новин, так і платформа для глибокого аналізу подій.

Розробити унікальні ключові повідомлення, які відзначатимуть «НикВести» серед інших медіа. Унікальне ключове повідомлення є важливою частиною PR-кампанії, оскільки воно визначає те, що робить ваш бренд або продукт особливим та відрізняє його від конкурентів. Визначити, що робить ваш бренд унікальним. Це може бути особливий підхід до роботи, інноваційний продукт, висока якість послуг. Унікальне ключове повідомлення повинно бути коротким, лаконічним та легко запам'ятовуваним. Треба використовувати просту мову, щоб уникнути непорозумінь. Приклади унікальних ключових повідомлень:

1. «НикВести» — ваш надійний джерело актуальних новин Миколаєва.
2. З «НикВести» ви завжди першими дізнаєтеся про події в регіоні.

Слід звернути увагу на медіа-комунікації які, допоможуть залучити увагу до «НикВести» та підвищити її впізнаваність, в цьому допоможуть:

1. Прес-релізи: розробіть прес-релізи для важливих подій, новин та змін на сайті. Поділіться цими матеріалами з журналістами та медіа.
2. Інтерв'ю: організуйте інтерв'ю з представниками «НикВести». Це може бути інтерв'ю для телебачення, радіо, публікації в газетах тощо.
3. Блоги та соціальні мережі: створюйте цікавий контент для блогів та активно взаємодійте з аудиторією на платформах соціальних мереж.

Спеціалісти радять розробити план контенту для «НикВести». Потрібно включити різноманітний контент: новини, аналітику, фоторепортажі, інтерв'ю.

Треба визначити, як часто будуть публікуватися матеріали на сайті та соціальних мережах. Різноманітний контент є важливим для сайту з кількох причин:

1. Унікальність: різноманітний контент допомагає зберегти унікальність сайту. Пошукові системи, такі як Google, віддають перевагу унікальному контенту, що сприяє підвищенню рейтингу сайту [2].
2. Залучення аудиторії: різноманітний контент привертає різні групи аудиторії. Наприклад: статті, відео, інфографіка, фоторепортажі та інші формати можуть зацікавити різні типи користувачів.
3. Підвищення часу перебування: якщо на сайті є різноманітний цікавий контент, користувачі будуть проводити більше часу на ньому. Це позитивно впливає на рейтинг сайту.
4. Експертність: різноманітний контент дозволяє демонструвати експертність в різних сферах. Наприклад, блоги, інтерв'ю та аналітичні матеріали можуть підвищити авторитет сайту.

Моніторинг та оцінка PR-компанії є важливим інструментом для вимірювання успіху компанії. Встановіть конкретні метрики, за якими ви будете вимірювати успіх PR-кампанії. Це може бути кількість переглядів, підписників, взаємодій на соціальних мережах. Також слід враховувати фідбек від аудиторії: Аналізуйте коментарі, реакції та відгуки аудиторії на матеріали, які ви публікуєте. Вони допоможуть вам зрозуміти, що працює, а що потребує коригувань. Фідбек аудиторії є надзвичайно цінним ресурсом для покращення кампаній з кількох причин:

1. Унікальність та об'єктивність: відгуки та коментарі від клієнтів допомагають компаніям отримати об'єктивну оцінку своєї продукції чи послуг. Це дозволяє виявити сильні та слабкі сторони, а також внести необхідні зміни.
2. Підвищення задоволеності клієнтів: реагуючи на фідбек, компанії можуть вирішувати проблеми, вдосконалювати продукти та послуги, що підвищує задоволеність клієнтів.

3. Конкурентні переваги: активний збір фідбеку допомагає компаніям випереджати конкурентів, адаптувати стратегію маркетингу та просування.
4. Інновації та розвиток: унікальні ідеї та пропозиції від клієнтів можуть стати джерелом інновацій для нових продуктів, функцій чи послуг [3].

PR-кампанія є важливим інструментом для просування будь-якого проекту, включаючи новинний регіональний сайт «НикВести». Її успішність залежить від аналізу ситуації, розробки стратегії, планування та моніторингу результатів.

Список використаних джерел

1. AG Marketing. URL: <https://ag.marketing/blog/unikalnyj-kontent-na-sajti/>
2. Ranktracker. URL: <https://www.ranktracker.com/uk/blog/why-is-unique-content-considered-an-important-ranking-factor-of-google/>
3. e/itweb. URL: <https://elit-web.ua/ua/blog/chto-takoe-fidbek-i-obratnaja-svjaz>

Afanasiev V. S.

*group 4561, Educational and Scientific Humanitarian Institute
Admiral Makarov National Shipbuilding University
Mykolaiv, Ukraine
vlad03ok03ak@gmail.com*

Spanatyi O. S.

*candidate of social communications, associate professor of the department of
journalism, advertising and PR technologies
Admiral Makarov National Shipbuilding University
Mykolaiv, Ukraine
spanatyi@gmail.com*

Development of a PR campaign project to promote the regional news site «NikVesti»

In the world of information technology and media, the competition for audience attention is extremely high. In such an environment, an effective PR campaign is a

key tool for attracting attention and expanding the audience. The goal of this project is to increase awareness of the «NikVesti» website among the target audience, increase traffic to the website and attract new users.

Keywords: *PR campaign, feedback, media, monitoring.*

УДК

Ашмарін К. В.

група 4561, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
wedgreps@gmail.com

Гузенко С.В.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики, реклами і PR-
технологій
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
svitlana.huzenko@nuos.edu.ua

Цифровий сторітелінг у сучасних медіа

Дослідження цифрового сторітелінгу на платформі Medium є актуальним у контексті сучасних медіа, оскільки відкривається широкий спектр можливостей для створення та поширення цікавого та емоційно насиченого контенту. Метою даного дослідження є аналіз особливостей, ефективних методів та впливу цифрового сторітелінгу на аудиторію платформи Medium. У роботі розглядаються основні аспекти цифрового сторітелінгу, такі як використання різних мультимедійних форматів, створення історичних наративів та взаємодія з аудиторією. Застосування візуальних та аудіо-візуальних елементів, а також врахування індивідуальних потреб читачів

допомагають залучити увагу та створити емоційний зв'язок з аудиторією.

Результати дослідження показують, що цифровий сторітелінг на платформі Medium має значний потенціал у формуванні ефективного контенту, який забезпечує активну взаємодію з аудиторією. Отримані висновки можуть бути корисними для медіа-спеціалістів та контент-креаторів, сприяючи покращенню якості та впливу їхніх матеріалів на платформі Medium.

Ключові слова: *цифровий сторітелінг, медіа, платформа Medium, мультимедійний контент, аудиторія, ефективність, взаємодія, емоційний зв'язок, візуальний контент, аудіо-візуальні елементи, історичні наративи, аналіз, дослідження, актуальність.*

За останні десятиліття медійний ландшафт зазнав значних змін, переходячи від традиційних форматів до цифрового середовища. Цей перехід створив нові можливості для створення та поширення контенту, але також викликав питання щодо оптимального використання цифрових інструментів для створення насиченого та цікавого змісту. Серед цифрових форматів, що набули популярності, особливе місце займає цифровий сторітелінг – процес розповіді історій за допомогою цифрових засобів, таких як текст, відео, зображення, звук тощо. Однак, не зважаючи на зростаючу популярність цифрового сторітелінгу, існують питання щодо оптимальних підходів та стратегій його використання в сучасних медіа, особливо на платформі Medium. Таким чином, поява цифрового формату створює потребу у дослідженні ефективних методів та стратегій цифрового сторітелінгу з метою оптимізації створення та розповсюдження контенту в цифровому середовищі

Однією з головних цілей даної дослідницької роботи є детальне та систематичне дослідження цифрового сторітелінгу на платформі Medium. Провідна мета полягає у виявленні особливостей цифрового сторітелінгу на цій платформі, розкритті його ключових характеристик та механізмів функціонування. Важливим аспектом дослідження є виявлення ефективних методів, прийомів та стратегій використання цифрового сторітелінгу на Medium, які забезпечують успішне взаємодію з аудиторією та залучення її уваги до контенту.

Крім того, мета роботи включає вивчення впливу цифрового сторітелінгу на аудиторію платформи Medium. Аналізуючи реакцію читачів на різноманітні цифрові наративи, дослідник збирає дані щодо сприйняття, реакції та взаємодії аудиторії з цифровим контентом на Medium. Ця частина дослідження спрямована на з'ясування того, які елементи цифрового сторітелінгу найбільш ефективно впливають на аудиторію, а також на виявлення чинників, що впливають на успішність взаємодії між авторами та читачами на платформі Medium.

Отже, загальна мета роботи полягає в систематичному аналізі та розумінні цифрового сторітелінгу на платформі Medium з метою виявлення його особливостей, ефективних методів та впливу на аудиторію, що має потенційні наслідки для практики створення та поширення цифрового контенту в медіа-середовищі.

Цифровий сторітелінг, що включає в себе використання різноманітних мультимедійних форматів для створення наративів, є неMedium лише ключовим, але й невід'ємним елементом у сучасних медіа. Він забезпечує можливість ефективно комунікувати з аудиторією, захоплюючи її увагу та створюючи емоційний зв'язок. Проте, у зв'язку з швидким розвитком цифрових технологій та платформ для поширення контенту, таких як Medium, ще не вивчені належним чином роль та потенціал цифрового сторітелінгу на цих платформах.

Особлива увага до ролі цифрового сторітелінгу на платформі Medium є важливою, оскільки ця платформа набула значного популярності серед авторів та читачів, які шукають якісний та цікавий контент. Вивчення особливостей цифрового сторітелінгу на Medium дозволить краще розуміти та адаптувати його стратегії для досягнення максимального впливу на аудиторію.

Подальше дослідження цього питання має велике значення для журналістів, медіа-спеціалістів та контент-креаторів. Розуміння та використання ефективних методів цифрового сторітелінгу на Medium допоможе їм привертати та утримувати аудиторію, створюючи цікавий та якісний контент. Таким чином, дана робота вирішує актуальну проблему в контексті сучасних медіа та сприяє розвитку кращих

практик у сфері цифрового сторітелінгу на платформі Medium.

Під час дослідження було проаналізовано різноманітні публікації на платформі Medium, що використовують цифровий сторітелінг. Були виявлені основні характеристики такого контенту, його вплив на аудиторію та методи, що найбільш ефективно привертають увагу читачів.

На підставі проведеного дослідження можна зробити висновок, що цифровий сторітелінг на платформі виявив значний потенціал у залученні аудиторії та формуванні емоційного зв'язку з нею. У результаті аналізу різноманітних публікацій, що використовують цифровий сторітелінг на Medium, було виявлено, що ефективне використання різноманітних мультимедійних форматів, таких як текст, відео, зображення та звук, сприяє привертанню уваги аудиторії та створенню емоційно насиченого контенту.

Зокрема, виявлено, що використання візуальних та аудіо-візуальних елементів дозволяє створювати більш живі та привабливі історії, які легше сприймаються та запам'ятовуються читачами. Крім того, історичні наративи та особистість автора відіграють важливу роль у формуванні емоційного зв'язку з аудиторією та підвищенні зацікавленості у контенті.

Не менш важливим є вплив взаємодії з читачами на формування цифрового сторітелінгу на платформі Medium. Вивчення реакції аудиторії на різні елементи та методики цифрового сторітелінгу дозволяє адаптувати контент до потреб та інтересів читачів, що забезпечує більш ефективну взаємодію та відповідь на їхні очікування.

Отже, ефективне використання цифрового сторітелінгу на платформі Medium може допомогти медіа-спеціалістам створювати контент, який буде не лише цікавим та запам'ятовуваним, але й ефективно взаємодіяти з аудиторією, забезпечуючи більшу активність та відданість читачів.

Список використаних джерел

1.Марк Лівін: Сторітелінг для очей, вух і серця

2. Субстанція, структура, стиль та принципи письмової екранізації

3. Medium: <https://medium.com/>

Ashmarin Kyrylo

group 4561, Educational and Scientific Humanitarian Institute

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

wedgreps@gmail.com

Huzenko S. V.

candidate of philological sciences, associate professor of the department of

journalism, advertising and PR technologies

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

svitlana.huzenko@nuos.edu.ua

Digital storytelling in modern media

The study of digital storytelling on the Medium platform is relevant in the context of modern media, as it opens up a wide range of opportunities for the creation and distribution of interesting and emotionally rich content. The purpose of this study is to analyze the features, effective methods and impact of digital storytelling on the audience of the Medium platform.

The work examines the main aspects of digital storytelling, such as the use of various multimedia formats, the creation of historical narratives and interaction with the audience. The use of visual and audio-visual elements, as well as taking into account the individual needs of readers, help attract attention and create an emotional connection with the audience.

The results of the study show that digital storytelling on the Medium platform has significant potential in the formation of effective content that ensures active interaction with the audience. The findings can be useful for media specialists and content

creators, helping to improve the quality and impact of their materials on the Medium platform.

Keywords: *digital storytelling, media, Medium platform, multimedia content, audience, effectiveness, interaction, emotional connection, visual content, audio-visual elements, historical narratives, analysis, research, relevance.*

УДК 378.147:37.026

Байбуз А.А
група 4561-3,
Національний університет кораблебудування імені Адмірала Макарова,
Україна, місто Миколаїв
baybuzantonina@gmail.com

Гаврилова Я.Л
кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент без вч. зв.
кафедри журналістики, реклами та PR-технологій
Національний університет кораблебудування імені Адмірала Макарова,
Україна, місто Миколаїв
media.hab@gmail.com

Українська блогосфера в умовах повномасштабної війни

Наукова робота присвячена аналізу розвитку української блогосфери в умовах повномасштабної війни. Результати роботи допоможуть краще зрозуміти роль блогосфери в умовах військового конфлікту та її вплив на формування суспільної думки та поведінки.

Ключові слова: *блогосфера, війна, інфопростір, блог, інформаційна війна, громадськість, соціальні мережі.*

Актуальність дослідження української блогосфери під час повномасштабної війни полягає в тому, що цей період є критичним для розуміння динаміки вираження громадської думки та інформаційної війни через медіа. Дослідження позитивних та негативних аспектів блогерської активності дозволяє усвідомити важливість цього ресурсу у формуванні громадської думки під час кризових

ситуацій.

Мета статті полягає в дослідженні впливу повномасштабної війни на українську блогосферу та виявленні позитивних і негативних аспектів блогерської діяльності в цей період.

З початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну базовою потребою кожного українця стала можливість мати цілодобовий доступ до різноманітних джерел масової інформації. Суспільство прагне бути проінформованим та обізнаним в тому, що відбувається в країні тут і зараз: актуальні новини з фронту, виступи та заявки політичних діячів, оцінка заяв країн-партнерів, заяви Президента України, оновлення в законодавстві країни тощо. Інфопростір зазнав значних трансформацій, адже сьогодні найбільший страх кожного українця — бути не проінформованим.

Під час воєнного стану замало просто володіти інформацією. Потрібно мати доступ до оцінки фактів та явищ, вміти аналізувати та інтерпретувати новини, виявляти дезінформацію та пропаганду.

Українська блогосфера — найбільш динамічна сфера, яка об'єднала в собі сукупність сервісів, платформ та різноманітних інструментів для розповсюдження актуальної інформації. Саме блогосфера впродовж останніх трьох років змінила підхід до трансляції інформації аудиторії. Українська блогосфера трансформувалась, змінила навички комунікації з суспільством, підвищила оперативність подачі новин.

В умовах обумовлених ситуацією в країні — інфлюєнсери та їх блоги набули стратегічного значення в наш час. Тому що під час війни змінилась стратегія ведення блогів: від швидкого інформування до оцінки явищ, критики, об'єднання громадян та допомоги армії. Українські блогери більше не транслюють своє життя в соцмережах, вони виконують важливу для суспільства функцію — акумуляція ресурсу та можливостей соціальних мереж, зокрема платформ Twitter та Instagram в висвітлення російської агресії на весь світ.

Таким чином у середині липня 2022 року була створена неофіційна публічна

кампанія в Twitter #RussiaIsATerroristState, яка була спрямована на світове міжнародне визнання Росії державою-спонсором тероризму. Цей хештег став своєрідною сегментацією контенту, який допомагав транслювати всьому цивілізованому світу протиправні терористичні дії росії по відношенню до України. Хештег продовжує збирати десятки тисяч поширень щоденно та залишається одним з найпопулярніших сьогодні.

Важливою медійною особою з початку повномасштабного вторгнення став Ігор Лаченков (@lachen_tyt). Ігор український інфлюєнсер, волонтер та автор інформаційно-новинного телеграм-каналу «Лачен пише». Канал висвітлює війну в Україні. У червні 2022 року разом із Сергієм Притулою був започаткований проєкт під назвою "Народний Байрактар", у рамках якого було зібрано 600 мільйонів гривень. Компанія Baykar Makina вирішила передати три безпілотники безкоштовно зібраними коштами. Також за ці кошти був придбаний штучний супутник на орбіті Землі для Збройних сил України.

У жовтні 2022 року спільно з банком Monobank та платформою United24 був запущений збір 100 мільйонів гривень на систему протидії іранським безпілотникам Shahed Saegheh, яку назвали "Ловець Шахедів". За словами Олега Гороховського, співзасновника Monobank, під час повномасштабного вторгнення Росії чотири з п'яти найбільших зборів коштів у банку були організовані спільно з Ігорем Лаченковим.

Також яскравим прикладом інформування суспільства та формування оціночних суджень є діяльність політичного експерта на журналіста Віталія Портникова.

Віталій Портников активно використовує YouTube для надання оперативної оцінки ситуації у російсько-українській війні. Формат контенту — політична аналітика. Його канал зібрав понад 232 тисячі фоловерів, а різнопланові відео з ретельним аналізом воєнної ситуації виходять щоденно, тривалість роликів зазвичай не більше 10 хвилин. Він розглядає широкий спектр питань - від геополітики до оцінки дій противника та політичних прогнозів для України. Крім

цього, він має проєкт на YouTube у рамках Радіо Свобода Україна під назвою "Точка зору", де також аналізує події, але у більш короткому форматі, в середньому 3,5 хвилини на відео.

Інформаційний простір під час війни став сприятливим ґрунтом для зародження та становлення нових інфлюєнсерів з активною проукраїнською позицією. Такою блогеркою стала Олена Мандзюк, яка до початку війни в Україні позиціонувала себе, як лайфстайл-блогер та транслювала материнство в соціальних мережах. Станом на 2024 рік аудиторія Олени — понад 1 мільйона читачів. У своєму блозі під час російсько-української війни Олена активно підтримує Україну та ЗСУ, надаючи інформаційну підтримку. З її допомогою сотні військових отримують амуніцію, автомобілі, дрони тощо. Вона також веде канал в Telegram, де записує аудіо-лекції за книжкою Сергія Плохія «Брама Європи: Історія України від скіфських воєн до незалежності», щоб забезпечити можливість вивчення історії України та протистояти російській пропаганді.

Крім цього, Олена активно допомагає благодійній організації «Шанс на життя», відвідуючи гарячі точки у Харкові та Харківській області разом з командою для доставки гуманітарної допомоги. Вона також на постійній основі підтримує 180 пацієнтів психоневрологічного інтернату на Хмельниччині.

Повномасштабна війна назавжди змінила український медіа-простір. Тема війни стала невичерпною та болючою для кожного українця. Сучасних блогерів з мільйонною аудиторією можна порівняти зі ЗМІ, адже їх думка та авторитет мають велике значення для формування суспільної думки. З їх допомогою ми дізнаємось про актуальні потреби військових та маємо змогу допомагати, бути корисними. Кожен з нас завдяки інфлюєнсерам має доступ до публічної комунікації. Ми можемо впливати на міжнародне суспільство, транслювати правдиві події та привертати увагу всього світу до війни в Україні.

Список використаної літератури:

1. Коротка історія розвитку блогінку. URL <http://slaidik.com.ua/korotka-istoriya-rozvitku-blogingu/>
2. Вікіпедія — вільна енциклопедія. URL <https://uk.wikipedia.org/>
3. НУШ Нова Українська Школа. URL <https://nus.org.ua/articles/v-umovah-vijny-my-ne-mozhemo-otrymaty-vsyu-informatsiyu-tsym-mozhna-manipulyuvaty-rosiyany-tse-j-roblyat-interv-yu-pro-vazhlyvist-mediagramotnosti/>

Baibuz A.A

group 4561-3, Humanitarian Institute
Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Mykolaiv, Ukraine
baybuzantonina@gmail.com

Gavrilova Y.L

*candidate of sciences in social communications, associate professor without a degree call
department of journalism, advertising and PR technologies
Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Mykolaiv, Ukraine
media.hab@gmail.com*

Ukrainian blogosphere in conditions of full-scale war

The scientific work is devoted to the analysis of the development of the Ukrainian blogosphere in the conditions of a full-scale war. The results of the work will help to better understand the role of the blogosphere in the conditions of the military conflict and its influence on the formation of public opinion and behavior.

Keywords: *blogosphere, war, information space, blog, information war, public, social networks.*

Бевзюк К.В.

група 2561, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
bevziukkatrin15@gmail.com

Гузенко С.В.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики, реклами та PR-технологій
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
svitlana.huzenko@nuos.edu.ua

Телевізійне інтерв'ю у сучасному медійному просторі

Телевізійне інтерв'ю відіграє важливу роль у сучасному медійному просторі. Зазнавши вагомих трансформацій як інформаційний жанр журналістики, телевізійне інтерв'ю стало одним із найцікавіших матеріалів для сучасної аудиторії. Крім розважальної складової, інтерв'ю надає суспільно важливим темам розголос та просуваючи правильні наративи серед суспільства.

Ключові слова: *інтерв'ю, телевізійне інтерв'ю, респондент, журналіст, комунікація.*

Телевізійне інтерв'ю стало одним із найпопулярніших та найцікавіших інформаційних жанрів журналістики як для аудиторії, так і для самих журналістів. Підготовка до створення подібного матеріалу потребує неабияких зусиль, є важливою комплексною працею, кожен компонент якої в тій чи в іншій мірі є запорукою успіху майбутнього журналістського матеріалу. В певній мірі усю роботу журналіста можна назвати інтерв'ю, адже головна його ціль – за допомогою чітко поставлених запитань отримати інформацію, що цікавить суспільство, інтерпретувати її таким чином, аби реципієнту інформації було цікаво переглядати матеріал. Інтерактивність сучасних ЗМІ і спричинила трансформацію класичного інтерв'ю у телевізійне. Аби розповсюдити

інформацію, поширити вплив, знайти особливий підхід до кожного глядача, журналісти активно користуються засобами масової комунікації, адже з кожним роком їх ефективність та потенціал лише зростає. Проте, зростають і особливі вимоги до створення якісного телевізійного інтерв'ю, що змогло знайти свого глядача. Останнім часом потреба суспільства у телевізійному інтерв'ю значно зросла через світові події, що так чи інакше стосуються кожного – війни, катаклізми, стрімкий технологічний прогрес. «Особливий предмет вимагає зваженого підходу» [1, 97].

Також, говорячи саме про телебачення, якість матеріалу залежить і від технічної складової, наприклад, від роботи монтажера, оператора, звукорежисера. Візуальна складова відіграє важливу роль у тому, чи матиме глядач захват переглянути цей матеріал. По-перше, візуальна складова стосується зовнішнього вигляду учасників інтерв'ю. Так як учасники діалогу знаходитимуться безпосередньо у кадрі, їм необхідно виглядати охайно та привабливо для глядача. Вибір одягу та загальний образ як інтерв'юера, так і респондента, має змогу задати потрібну атмосферу інтерв'ю, налаштувавши глядача на правильний лад. По-друге, міміка та жести учасників діалогу також можуть як привернути увагу глядача, так і навпаки, змусити його втратити інтерес. Важливу роль також відіграє мова тіла та голос: м'який та приємний тембр заспокоює та змушує слухати, чиста вимова та чітка дикція створює відчуття майстерності та грамотності особи, що говорить. Наостанок, говорячи про технічну складову, професійна робота монтажера має змогу зробити матеріал унікальним. Без монтажу інтерв'ю часто є занадто затягнутим, пустим та не задовольняє естетичні потреби глядача, навіть якщо є першокласним матеріалом, говорячи про інформаційну складову [3, 145].

Ключову роль у створенні телевізійного інтерв'ю, так як і у класичному, відіграють об'єкт інтерв'ю та інтерв'юер. Об'єктом інтерв'ю є респондент. Респондентом зазвичай є особа, що може бути найбільш обізнаною чи компетентною у певній сфері, бути лідером думок, представляти певну соціальну

меншину та подібне, проте головне – бути цікавим для аудиторії. Головна задача респондента – активна участь у діалозі із інтерв'юером безпосередньо. [4] Респондент повинен відповідати на питання інтерв'юера чесно, відкрито та щиро, аби допомогти автору досягти цілей у створенні інтерв'ю. Проте «розкрити» респондента – це головна задача безпосередньо журналіста. Журналіст повинен пройти великий етап, який стосується підготовки до інтерв'ю. Максимальна концентрація є основою роботи журналіста, що, як зазначає Н. Карпалюк, напрацьовується лише практикою. Вміти говорити і слухати є фундаментальним аспектом роботи журналіста, що і є головним інструментом в журналістській діяльності. [2, 179] Його задача – поставити певні запитання так, аби респондент відповів на них цілісно, щиро та повноцінно. Підготовка, правильна поведінка та чіткі ключові запитання сприятимуть ефективному зв'язку між журналістом та респондентом, що в результаті дасть можливість створити якісний та цікавий контент. Майстерність журналіста є важливим інструментом для створення інтерв'ю, його можливість маневрувати між жанрами, вміння вивести найскромнішого співрозмовника на цілісний діалог, а також поставити запитання так, аби респонденту хотілося на них відповідати, визначає його компетентність та цінність як професіонала своєї справи.

Спостерігаючи за найпопулярнішими журналістськими проектами сьогодення, можна зробити висновок, що наразі не стільки важливо те, про що йдеться в інтерв'ю, скільки важлива робота журналіста, стиль і подача, монтаж і візуал. Маючи у собі унікальну рису чи авторський стиль подачі матеріалу, журналіст швидко привертає увагу глядача до своєї програми чи контенту, вміло поєднуючи й розважальну, й інформаційну складову.

Суспільно важлива інформація подається через призму розважального контенту, що дає змогу в інтерактивній та легкій формі донести масам правильні думки, насадити потрібні наративи, просувати важливі теми. Така форма подачі є досить гнучкою : серед журналістів розвивається тенденція пошуку нових,

нестандартних, форм для подачі важливої та серйозної інформації, а також включення вагомих тем до розважальних програм. [1, 101] Домінування соціальних мереж, а також масова залученість суспільства, означає безперечний успіх саме телевізійного інтерв'ю, надаючи безліч можливостей, інтерактивних інструментів для його створення та розвитку як жанру у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Галудзіна-Горобець В. І. Трансформаційні процеси жанру телевізійного інтерв'ю в сучасному медіапросторі. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2021. № 2. С. 95–102.
2. Карпалюк Н. В. Газетне інтерв'ю як соціальне явище. Актуальні проблеми слов'янської філології. Бердянський ДПУ. 2005. Вип. 10. С. 179–186.
3. Мой Д., Ордольфф М. Телевізійна журналістика: Практична журналістика, том 62 / За загал. ред. В. Ф. Іванова; Пер. з нім. В. Климченка. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2019. 234 с.
4. Недопитанський М. І. Сучасна практика журналістського інтерв'ю: стратегія запитання. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1239> (дата звернення: 25.03.2024).

Bevziuk K.V.

*group 2561, Educational scientific humanitarian institute
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
bevziukkatrin15@gmail.com*

Huzenko S.V.

*candidate of philological sciences, associate professor of the department of journalism,
advertising and PR technologies
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
svitlana.huzenko@nuos.edu.ua*

Television interview in the modern media space

The television interview plays an important role in the modern media space. Having undergone significant transformations as an informative genre of journalism, the television interview has become one of the most interesting materials for the modern

audience. In addition to the entertainment component, the interview gives publicity to socially important topics and promotes the right narratives among society.

Keywords: *interview, television interview, respondent, journalist, communication.*

УДК 070.41

Бещенко К.О.

група 4561

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

kuekun15@gmail.com

Гінкевич О.В.

доцент кафедри журналістики, реклами та PR-технологій

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

oksana.hinkevych@nuos.edu.ua

Розробка проєкту PR-кампанії для просування інтернет-магазину

«Shar surpriz Niko»

У доповіді представлено проєкт PR-кампанії, розроблений для просування магазину кульок «Shar surpriz Niko». Проєкт заснований на аналізі цільової аудиторії, конкурентного середовища, особливостях товару та пропозиції інноваційних та ефективних стратегій PR. Робота включає опис цілей, методів, тактик, а також оцінку очікуваних результатів та ефективності запропонованої PR-кампанії.

Ключові слова: *цільова аудиторія, проєкт PR-кампанії, аудиторія.*

Магазин кульок «Shar surpriz Niko» є унікальним підприємством, що пропонує широкий асортимент якісних та оригінальних кульок для різних подій та заходів. Для успішного просування даного магазину необхідно розробити

цілеспрямовану та інноваційну PR-кампанію, здатну привернути увагу цільової аудиторії та збільшити впізнаваність бренду.

Цілі і завдання:

1. Вивчення цільової аудиторії магазину «Shar surpriz Niko».
 - Визначення характеристик цільової аудиторії, таких як вік, стать, географічний розподіл, інтереси, потреби та переваги.
 - Аналіз поведінкових патернів та купівельних звичок потенційних клієнтів.
 - Виявлення основних мотивів та факторів, що впливають на ухвалення рішення про купівлю куль та подарунків у даному магазині.
2. Аналіз конкурентного середовища у сфері продажу куль та подарунків.
 - Ідентифікація основних конкурентів магазину «Shar surpriz Niko» на ринку.
 - Оцінка їх маркетингових стратегій, продуктового асортименту, цінової політики, якості обслуговування та інших параметрів.
 - Вивчення сильних та слабких сторін конкурентів з метою визначення можливостей та загроз для магазину «Shar surpriz Niko».
3. Розробка та реалізація ефективної PR-стратегії для просування магазину.
 - Вироблення ключових повідомлень та ідентифікація основних переваг та цінностей бренду «Shar surpriz Niko».
 - Створення цілеспрямованих комунікаційних каналів задля досягнення цілей PR-кампанії.
 - Планування заходів та акцій, спрямованих на збільшення впізнаваності бренду та привернення уваги до його продукції.
4. Привернення уваги цільової аудиторії до бренду та продукції магазину.
 - Розробка креативних та привабливих рекламних матеріалів та контенту для привернення уваги потенційних клієнтів.
 - Організація заходів та акцій, спрямованих на взаємодію з цільовою аудиторією та створення позитивного досвіду взаємодії з брендом.
 - Активне використання медійних та соціальних платформ для поширення інформації про магазин та його продукцію.
5. Збільшення продажів та розширення клієнтської бази.

- Реалізація заходів, вкладених у стимулювання продажів, як-от проведення акцій, знижок, спеціальних пропозицій тощо.
- Створення та впровадження програм лояльності для утримання існуючих клієнтів та залучення нових.
- Розвиток та розширення каналів продажу та дистрибуції продукції магазину для збільшення доступності для споживачів.

Методи дослідження:

- Інтерв'ю та опитування цільової аудиторії для виявлення переваг та потреб у придбанні кульок.
- Аналіз конкурентного середовища із використанням SWOT-аналізу.
- Дослідження сучасних тенденцій та підходів у галузі PR та маркетингу.
- Розробка креативних концепцій та ідей для PR-кампанії.

Тактика PR-кампанії:

- Створення унікального і незабутнього бренду «Shar surpriz Niko» з використанням оригінального логотипу та корпоративного стилю.
- Організація медійних та PR-заходів: участь у виставках, фестивалях, проведення прес-конференцій та майстер-класів з прикраси куль.
- Активне використання соціальних мереж для поширення інформації про магазин, проведення конкурсів та акцій.
- Співпраця з блогерами та інфлюенсерами для збільшення охоплення аудиторії та створення позитивного іміджу бренду.
- Розробка рекламних матеріалів: відеоролики, рекламні банери, прес-релізи та інше.

Очікувані результати:

- Збільшення впізнаваності бренду «Shar surpriz Niko» серед цільової аудиторії.
- Зростання продажів та збільшення прибутку магазину.
- Підвищення лояльності клієнтів та розширення клієнтської бази.
- Позитивне сприйняття бренду та підвищення його авторитету на ринку.

Отже, Розробка проєкту PR-кампанії для просування магазину кульок

«Shar surpriz Niko» є ключовим кроком у його успішному розвитку та зміцненні позицій на ринку. Ефективне використання інструментів PR дозволить привернути увагу цільової аудиторії, створити позитивний імідж бренду та збільшити його конкурентоспроможність.

Список використаних джерел

1. 8 етапів формування PR-стратегії: український досвід: [Веб-сайт]. URL: <http://www.publicity.com.ua/news/realizovani-proekti/8-etapiv-formuvannya-pr-strategiyi-ukrayinskiy-dosvid.html> (дата звернення: 20.03.2024).
2. Роль та значення PR-кампанії для успішної реалізації паблік рилейшнз: [Веб-сайт]. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/13ad917e-aeb4-4c97-998f-00b18270a148/content> (дата звернення: 20.03.2024).
3. Правила і принципи розробки стратегії і тактики PR-кампаній: [Веб-сайт]. URL: https://stud.com.ua/163058/marketing/pravila_printsipi_rozrobki_strategiyi_taktiki_kampaniy (дата звернення: 20.03.2024).

Beshchenko K.O.

group 4561

National University of Shipbuilding named after Admiral Makarov

Mykolaiv, Ukraine

kuekun15@gmail.com

Hinkevych O.V.

Associate Professor of the Department of Journalism, Advertising and PR

Technologies,

National University of Shipbuilding named after Admiral Makarov

Mykolaiv, Ukraine

**Development of a PR campaign project for the promotion of the online store
«Shar surprize Niko»**

The report presents a PR campaign project designed to promote the «Shar surprize Niko» ball shop. The project is based on the analysis of the target audience, the competitive environment, product features and the proposal of innovative and effective PR strategies. The work includes a description of the goals, methods, tactics, as well as an assessment of the expected results and effectiveness of the proposed PR campaign.

Keywords: target audience, PR campaign project, audience.

УДК 378.147:37.026

Білас К. О.

група 4561-з, Навчально-науковий гуманітарний інститут

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова,

Миколаїв, Україна

bilasekaterina12@gmail.com

Гаврилова Я. Л.

кандидат наук із соціальних комунікацій,

доцент без вч. зв. кафедри журналістики, реклами та PR-технологій,

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова,

Миколаїв, Україна

media.hab@gmail.com

**Роль регіональних медіа у підвищенні свідомості та розумінні впливу
війни на життя людей**

Наукова робота створена з метою висвітлення ролі та впливу регіональних медіа на населення під час війни. Зокрема визначається специфіка формування громадської думки, інформування та забезпечення безпеки населення в умовах конфлікту тощо.

Ключові слова: *регіональні медіа, ЗМІ, війна, медіасередовище.*

Регіональні медіа забезпечують населення актуальною та об'єктивною інформацією про воєнні конфлікти, події та їхні наслідки. Це може включати новини про військові операції, зруйновану інфраструктуру, евакуаційні заходи та інші важливі аспекти [1]. Регіональні медіа допомагають мешканцям розуміти вплив війни на їхнє повсякденне життя. ЗМІ розглядають проблеми, з якими стикаються місцеві жителі через призму військових подій та змін у політичному й соціальному середовищі.

Регіональні ЗМІ відправляють своїх кореспондентів на місця військових подій для збору першоджерельної інформації. Кореспонденти мають можливість отримувати інформацію безпосередньо з перших рук. Це дозволяє їм швидко та точно розповідати про те, що відбувається на місцях подій. Фотографії та відеозаписи від кореспондентів можуть стати важливими матеріалами для подальшого аналізу та документування реалій війни.

Надання доступу кореспондентам допомагає запобігти фальсифікації інформації. Вони можуть свідчити про події в реальному часі, що допомагає зберігати об'єктивність інформаційного потоку. Кореспонденти можуть проводити інтерв'ю з військовими, мирними жителями, політичними діячами тощо, щоб отримати різноманітні точки зору щодо ситуації [2].

Разом з цими перевагами відправлення кореспондентів на місця військових подій існують і ризики, такі як небезпека для журналістів, недостатня безпека на місцях подій та обмеження доступу до інформації. Тому важливо, щоб ЗМІ були особливо обережні та дотримувалися етичних та професійних стандартів під час висвітлення подій військового характеру [3].

Під час активної фази російської агресії українські регіональні ЗМІ

пристосували свою роботу до потреб суспільства. Значна частина їхнього контенту була присвячена розповіді про те, як війна впливає на життя місцевих громад, як проходять бойові дії та якими є наслідки воєнних подій. Проте стало помітно, що видання перенесли акценти з оперативної хроніки російської агресії на новини про місцеві події, кримінальні новини та соціальні питання. Зміна тематичних пріоритетів свідчить про те, що регіональні ЗМІ намагаються тримати свою аудиторію в курсі подій, що відбуваються у місцевому суспільно-політичному житті.

Повномасштабне вторгнення не призвело до значних змін у розмаїтті жанрів, що використовуються у регіональних виданнях. Інформаційні матеріали продовжують залишатися основними, як і раніше. Водночас помітно збільшилася кількість художньо-публіцистичних творів, які стосуються долі місцевих мешканців, які беруть участь у війні або були змушені залишити свої домівки. Зрозуміло, що розважальний контент практично відсутній, що призвело до зменшення частки матеріалів у категорії "інше".

Отже, регіональні медіа є невід'ємною складовою інформаційного простору та відіграють надзвичайно важливу роль у підвищенні свідомості та розумінні впливу війни на життя людей. Їхня роль полягає у забезпеченні доступу до об'єктивної інформації, репортажах на місцях та формуванні громадської думки, що є надзвичайно важливими у воєнний час.

Список використаних джерел

1. Почепов Г.Г. Теорія комунікації. 2-ге вид., доп. Київ, 1999. 307 с.
2. Владимиров В. М. Теорія і методика журналістської творчості : навч. посіб. Київ: КиМУ, 2006. 105 с.
3. Зернецька О.В. Нові засоби масової комунікації : Соціокультурний аспект. Київ: Наук.думка, 1993. 131 с.

Bilas K.O.
group 4561-z

Educational and scientific humanitarian institute

National University

shipbuilding named after Admiral Makarov,

Mykolaiv, Ukraine

bilasekaterina12@gmail.com

Gavrilova Y.L.

candidate of sciences in social communications,

associate professor without a degree call Department of Journalism, Advertising and

PR Technologies,

National University of Shipbuilding

named after Admiral Makarov,

Mykolaiv, Ukraine

media.hab@gmail.com

The role of regional media in raising awareness and understanding the impact of war on people's lives

The scientific work was created with the aim of highlighting the role and influence of regional media on the population during the war. In particular, the specifics of forming public opinion, informing and ensuring the safety of the population in conflict conditions, etc. are determined.

Key words: *regional media, mass media, war, media environment.*

УДК

Борисенко Д.О.

група 4561, Навчально-науковий гуманітарний інститут

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

borisenkodiana7@gmail.com

Гузенко С.В.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики, реклами і PR-технологій

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

svitlana.huzenko@nuos.edu.ua

Розвиток української блогосфери в умовах воєнного стану на прикладі Телеграм-каналу «Лачен пише»

У статті розглянуто розвиток української блогосфери на прикладі телеграм каналу «Лачен пише». Подано формати та вид діяльності блогу Ігоря Лаченкова. Проаналізовано подальший розвиток блогосфери в Україні.

Ключові слова: українська блогосфера, український блогінг, блогер, Лачен пише, телеграм-канал.

Блогосфера нині є невід'ємною складовою сучасного цифрового маркетингу, який наразі вважається одним з найбільш перспективних напрямків у рекламі. Сфера українського блогінгу активно розвивається, незважаючи на економічні труднощі та зовнішні фактори. Блогосфера стала необхідною складовою сучасного цифрового маркетингу, який наразі вважається одним з найбільш перспективних напрямків у рекламній галузі. Блоги виступають не лише як засіб комунікації, але й як ефективний інструмент маркетингу, який, правильно використаний, може стати потужним засобом для реклами та PR-технологій. [1].

Повномасштабна війна призвела до зміни стратегій ведення соціальних медіа-сторінок: те, що було актуальним до 24 лютого 2022 року, нині може спровокувати неприйняття, негативні коментарі або булінг.

Багато українців дізналися про початок повномасштабного вторгнення з

Telegram-каналу "Лачен пише", який був створений 23-річним блогером Ігорем Лаченковим на початку січня. Зараз цей ресурс став одним з найпопулярніших в українському інтернет-просторі.

Проаналізуємо канал медійного представника, яких допомагає в тилу нашим бійцям, які 2 роки виборюють перемогу.

Згідно з дослідженням ІМІ, єдиний телеграм-канал, який увійшов до топ-10 найпопулярніших в Україні, який не є анонімним і не має жодного зв'язку з російським контентом, - це канал "Лачен пише". [2].

Відомо що канал "Лачен пише" належить українському блогеру та активісту Ігорю Лаченкову, який разом із Сергієм Притулою створив проєкт "Народний Байрактар" та збирає кошти для підтримки української армії. За свою активну діяльність Лаченков увійшов до престижного списку "Рейтинг 30 до 30" Forbes Україна. [3].

Основний ітент каналу "Лачен пише" - це подієві новини щодо подій в Україні з офіційних джерел, хоча також іноді зустрічаються новини з соціальних мереж або інших медіа. У середині січня 2022 року канал мав близько 6 тисяч підписників, а вже першого дня повномасштабної війни ця цифра зросла до понад 150 тисяч.

Команда "Лачен пише" повідомляє, що популярність та довіра читачів до каналу викликана тим, що вся інформація ретельно перевіряється, а також в нього відсутня "жовтуха" та хайп. Проте, були випадки, коли в стрічці з'являлися фейки чи дезінформація, але всі вони швидко спростовувались.

Ігор Лаченков стверджує, що не розміщує рекламу на своєму телеграм-каналі. Хоча, не приховує, що отримувач багато пропозицій розміщення політичних постів та реклами в ігровому бізнесі.

Чимало інфлюенсерів в Україні не лише активно діють на інформаційному фронті, але також використовують свою велику аудиторію для збору коштів на потреби української армії та всіх постраждалих від війни. Вони

виступають як медіатори між спільнотою та потребуючими, мобілізуючи громадськість до благодійних дій та допомоги. Їхні зусилля важливі для забезпечення підтримки українським військовим і цивільному населенню в умовах військового конфлікту.

Блогінг став невід'ємним елементом сучасного медійного простору у виробництві інформаційного контенту самими користувачами мережі. Новий напрям в інформаційній діяльності дає підстави зрозуміти суть і головні функції блогера / медійника / документознавця. Розвиток блогосфери розширює уявлення про інформаційну сферу і її можливості для окремої діяльності. Активну роль в ній відіграє аудиторія, через яку і для якої створюють, аналізують і поширюють інформацію.

Список використаної літератури

1. Санакоєва Н.Д. БЛОГОСФЕРА У МЕДІАПРОСТОРІ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ. Соціальні комунікації у становленні та розвитку української державности та громадянського суспільства. Стратегеми, наративи, технології та смисли : мат. Всеукр. наук.-практ. конф. Запоріжжя: ЗНУ факультет журналістики, 2022 р. с. 100-104

2. АНОНІМНІСТЬ ТА РОСІЙСЬКІ ГРОШІ. ХТО ФІНАНСУЄ УКРАЇНСЬКІ ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛИ? (ОНОВЛЕНО). *Дослідження*: веб-сайт. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/anonimnist-ta-rosijski-groshi-hto-finansuye-ukrayinski-telegram-kanaly-i51944> (дата звертання 05.04.2023)

3. Інформація про Ігор Лаченков: веб-сайт. URL: <https://forbes.ua/profile/igor-lachenkov-694> (дата звертання 30.03.2024)

Borysenko D.O.

group 4561, Educational and Scientific Humanitarian Institute
Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

borisenkodiana7@gmail.com

Huzenko S.V.

candidate of philological sciences, associate professor of the department of
journalism, advertising and PR technologies

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

svitlana.huzenko@nuos.edu.ua

**The development of the Ukrainian blogosphere in the conditions of martial law
on the example of the Telegram channel "Lachen writes"**

The article examines the development of the Ukrainian blogosphere using the example of telegrams from the "Lachen writes" channel. The formats and type of activity of Igor Lachenkov's blog are presented. The further development of the blogosphere in Ukraine is analyzed.

Keywords: *Ukrainian blogosphere, Ukrainian blogging, blogger, Lachen writes, Telegram channel.*

УДК 378.147:37.026

Гожбур П. М.

група 4561, Навчально-науковий гуманітарний інститут

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

polinabts21@gmail.com

Гузенко С. В.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри журналістики, реклами і PR-технологій,

Цифровий сторітелінг: розробка і просування сайту (на прикладі онлайн-проєкту «Lifelines»)

В умовах активного розвитку глобального інтернет-простору важливим стає висвітлення суспільно вагомих тем, ефективне позиціонування та просування власного веб-ресурсу. Доповідь присвячена розкриттю поняття сторітелінг в ознайомлювальному форматі, коротко розглянуто особливості цифрового сторітелінгу як технології представлення подачі інформації за допомогою технічних аспектів. Зокрема присвячена розгляду розробки стратегії та реалізації PR-заходу для розширення аудиторії, підтримки та популяризації новоствореного сайту з історіями "Lifelines".

Ключові слова: сторітелінг, просування, медіа, історії, веб-ресурс.

Сторітелінг, як жанр журналістики, є мистецтвом розповіді історій [3, 18]. Головна мета таких історій — не просто інформувати, а створити зв'язок з аудиторією, викликати емоції, зробити інформацію не лише доступною, але й запам'ятовуваною, забезпечити глибше розуміння теми.

У цифрову епоху, з розвитком інтернету та соціальних медіа, сторітелінг набув нових можливостей у креативності. Використання мультимедійних елементів, відео, аудіо, анімації дозволяє розповідати історії більш динамічно. Цифровий формат сприяє глибшому зануренню в контент, оскільки аудиторія може взаємодіяти з історією, наприклад, шляхом переходу по гіперпосиланнях для отримання додаткової інформації [2, 18].

Розробка веб-ресурсу, на якому будуть розміщуватися історії, є наступним логічним кроком. Створення спеціалізованого сайту для публікації розповідей надає платформу для експериментів з форматом та засобами викладу матеріалу.

Важливим аспектом розробки такого веб-видання є створення інтуїтивно зрозумілого інтерфейсу, який би забезпечував легкий доступ до історій, а також можливість взаємодії користувача з контентом.

Майже кожне новостворене видання зіштовхується з проблемою відсутності постійних читачів. Саме тому для молодого порталу потрібно комплексне просування, яке здатне закрити ці питання. PR-просування онлайн-порталу «Lifelines» включає в себе проведення онлайн-заходу для залучення нової аудиторії та покращення іміджу видання. При розробці PR-заходу використовувалась схема п'яти модулів з підготовки та проведення PR-заходів, яка має назву «4P» та «F» [1, 87-97]. Розберемо детальніше ці модулі:

1) «1P» – Place / Location (місце) в PR-заходах охоплює організаційні аспекти, такі як місце проведення заходу, страхування, оформлення приміщення та укладення договорів з послугами, спрямованими на забезпечення комфортного та успішного проведення заходу. Нашим завданням було здійснити вибір зручної платформи та приміщення з їх резервними варіантами.

2) «2P» – Promotion (реклама та інформування) зосереджується на рекламі та інформуванні заходу. Використовуючи соціальні мережі та рекламні канали, спрямований на цільову аудиторію та стимулює реєстрацію учасників. Включає в себе контакт з учасниками, рекламу в ЗМІ та PR-висвітлення. В цьому блоці ми зайнялися визначенням цільової аудиторії, введенням таргетованої реклами, розкруткою соціальних мереж та планом проведення заходу. Також до уваги були прийняті ключові компоненти такі як форма реєстрації, перевірка заявок і запрошення ЗМІ.

3) «3P» – Presentation (представлення інформації на заході) спрямований на ефективне використання технічних (аудіо- та відео) засобів для підвищення запам'ятовування заходу, включаючи виступи, слайди та текстові матеріали. Фокусується на якості виступів, виборі виступаючих та ретельній

підготовці. Ми орієнтувалися на технічні аспекти заходу, зокрема використання високоякісної звукоапаратури, потужного обладнання та технічної підтримки (для відтворення демонстрації, поліпшення аудіо та підвищення якості відеозображення).

4) «4P» – Personnel (персонал) зосереджений на складі, ролі та ефективності персоналу під час організації та проведення заходу. Його обов'язки та вимоги до взаємодії з відвідувачами. Ми визначили ролі та обов'язки учасників команди для успішного проведення онлайн-заходу (включаючи секретаря, технічного фахівця, організатора, спікерів і модератора). Акцент робився на важливості персоналу та вирішенні їхніх потреб, включаючи визнання їхнього внеску.

5) «F» – акцентує на важливості оцінки та закріплення результатів події, що включає фідбек, іншими словами зворотній зв'язок від аудиторії. Наші заплановані кроки після заходу включають отримання відгуків та розповсюдження інформації про захід у ЗМІ, а також особисті листи-подяки учасникам, електронного сертифікату та персонального промокоду на знижку для кожного учасника.

Дослідження присвячене сторітелінгу в журналістиці, як мистецтву розповіді історій, для більш емоційного та глибокого зв'язку з читачами через призму креативності цифрової епохи. У цій роботі ми розглянули ключові аспекти PR-просування онлайн-видання, розробили успішний PR-план для вебресурсу "Lifelines", зосереджуючись на аналізі, залученні аудиторії та інтерактивній комунікації, що підтверджено зростанням трафіку, підписників та позитивною репутацією сайту.

Список використаних джерел

1. Березенко В. В. Планування PR-діяльності: навч.-метод. посіб. Запоріжжя: ЗНУ, 2015. с. 86-98.
2. Демків А. Сторітелінг як засіб виразності в ілюстрації графічного

дизайну. – 2021.

3. Куликова О. М. Технологія сторітелінгу: комунікаційний потенціал (на прикладі проєкту «Шепіт міст: малюємо словами») : дис. – ХДАК, 2023.

Hozhbur P. M.

group 3561

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

Polinabts21@gmail.com

Huzenko S. V.

PhD in Philology,

Associate Professor of the Department of Journalism, Advertising and PR Technologies,

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

svitlana.huzenko@nuos.edu.ua

Digital storytelling: development and promotion of the site (on the example of the online project "Lifelines")

In the conditions of active development of the global Internet space, coverage of socially significant topics, effective positioning and promotion of one's own web resource becomes important. The report is devoted to the disclosure of the concept of storytelling in an introductory format, the features of digital storytelling as a technology for presenting information using technical aspects are briefly considered. In particular, it is devoted to considering the development of a strategy and the implementation of a PR event to expand the audience, support and popularize the newly created website with "Lifelines" stories.

Key words: *storytelling, promotion, media, stories, web resource.*

Голокоз Ю.С.

група 4561, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
yuliagolokoz2002@gmail.com

Гузенко С.В.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики, реклами і PR-
технологій
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
svitlana.huzenko@nuos.edu.ua

Рекламна стратегія новинного ресурсу «про місто»

У статті розглянуто стратегію рекламування регіонального новинного ресурсу «Про місто». Подано формати та види розміщення реклами. Проаналізовано складники, на яких ґрунтується планування робіт.

Ключові слова: *реклама, засоби масової інформації, стратегія, планування.*

Рекламна стратегія – це план, який розробляється для більшої пізнаваності бренду та збільшенню продажів тощо. Стратегія – це про чітке планування, послідовність дій, оптимізація бюджету та максимальну ефективність. У контексті формування рекламної стратегії для новинного ресурсу «Про місто» зазначимо, що рекламні повідомлення матимуть відмінну від бізнес-моделей специфіку планування.

На регіональному сайті «Про місто» висвітлюється історична, культурна тематика, а також все, що пов'язане з інфраструктурою міста Миколаєва. Для популяризації необхідно «підключати» рекламу, щоби зацікавити якомога більшу частину читацької аудиторії. Реклама, яка стосується просування нашого новинного порталу в соцмережах буде побудована за стратегією літери «F». Якщо ми розмістимо активні клавші для переходу на наші соцмережі з лівого

краю сторінки, то, вірогідно, отримаємо ефективну комунікації. Формати реклами, яку ми додаємо на сайт:

1. Реклама від Google. Автоматичне налаштування цієї реклами передбачатиме розміщення лише у нижній частині сайти або у форматі спливаючого віконця, яке знизу не перекриватиме інформацію в тексті.
2. Реклама у цільовій тематичній рубриці. Ми розглядаємо варіант розміщення рекламного повідомлення у форматі короткого тексту, який буде позначений як «реклама». Основну увагу при поданні такої реклами нашій аудиторії будемо звертати на специфіку рекламного звернення.
3. Розміщення реклами на головній сторінці за умови визначеного терміну її транслявання. Тобто, якщо реклама підходить під наш сайт і може бути корисна аудиторії, ми за домовленості з рекламодавцем готові публікувати промарковані як «реклама» рекламні повідомлення.

Види реклами, які ми готові долучити до нашого ресурсу, що сприятиме підвищенню впізнаваності та популярності серед містян:

1. Інформативна реклама – це необхідно для того, щоби наш читач дізнався про новинки. Можна припустити, що вони стосуються інформаційних продуктів або товарів, які певним чином пов'язані з цим.
2. Переконаюча реклама також може бути, але переконання лише у тому вигляді, коли аудиторія отримує чіткі переваги та аргументи щодо важливості/актуальності/доречності пропонованого товару/ ідеї/ продукту.
3. Нагадувальна реклама зазвичай допомагає аудиторії не забувати про ті чи інші товари, тому на ресурсі «Про місто» вона буде доречна і допустима.

За періодичністю розміщення надаємо перевагу безперервності, але наявності рекламних повідомлень, які не «засмічують» ресурс, а навпаки доповнюють його цікавими пропозиціями від рекламодавців.

Спочатку треба окреслити поняття «стратегічне планування» для глибокого розуміння розглянутої теми. За тлумачним словником «стратегічний»

має декілька визначень, але найбільш доречно для нашої ситуації таке: «Який містить загальні, основні настанови, важливі для здійснення чого-небудь». А планування – це 1) Скласти план або проект; 2) Визначати за планом термін виконання, здійснення чого-небудь [3]. Відповідно, стратегічне планування має особливий підхід у розробці реклами для подальшої публікації на новинному ресурсі. На «Про місто» стратегічний план враховуватиме такі моменти:

Періодичність – щорічні та щоквартальні огляди. Щоквартальні – це зручний перегляд припущень, зроблених в процесі планування, і оцінка прогресу, завдяки порівнянню показників з планом. А щорічні – дають керівникам редакції оцінити показники за попередні чотири квартали та внести обґрунтовані зміни до плану. Стратегічне планування охоплює не лише рекламування, але і загальні можливості та перспективи функціонування сайту.

До стратегії рекламування продукції/ідеї/товару на новинному сайті слід віднести основні елементи:

1. розробка маркетингової стратегії позиціонування;
2. розробка рекламної стратегії (тут потрібна маркетингова стратегія позиціонування, поведінкові та психографічні характеристики ЦА й результати аналізу рекламної продукції конкурентів. Зокрема стратегія позиціонування визначає зміст рекламної кампанії, а рекламна стратегія – форму).
3. розробка медіастратегії та медіаплану [2].

Серед видів стратегічного планування, яке варто застосувати на «Про місто» – функціональний (такі плани, орієнтовані на функції, вписуються в стратегії корпоративного рівня та забезпечують детальний аналіз конкретних відділів або сегментів, таких як маркетинг, кадри, фінанси та розвиток. Функціональні плани зосереджені на політиці та процесах, таких як безпека та відповідність вимогам, одночасно встановлюючи бюджети та розподіл ресурсів) [1].

Стратегія реклами самого новинного сайту «Про місто» за його межами включає чисельну кількість заходів та пунктів плану, які у загальній взаємодії

здатні просувати ресурс. Наприклад, планування SMM-просування, планування щодо прийняття повідомлень від рекламодавців, залучення SEO, представленість у інших медіа та багато інших складових процесу популяризації.

Підсумовуючи, зазначимо, стратегія реклами належить до одного із пунктів загального плану щодо просування новинного ресурсу. На цей вид стратегії можна подивитися з двох боків: як рекламувати на сайті та як реклами власне сайт поза його інформаційним полем.

Список використаної літератури

1. Leosvit.URL: <https://cutt.ly/r8hI1if>
2. TechTarget.URL:<https://www.techtarget.com/searchcio/definition/strategic-planning>
3. Академічний тлумачний словник. URL: <http://sum.in.ua/>

Holokoz Y. S.

*group 4561, Educational and Scientific Humanitarian Institute
Admiral Makarov National Shipbuilding University
Mykolaiv, Ukraine
yuliagolokoz2002@gmail.com*

Huzenko S. V.

*candidate of philological sciences, associate professor of the department of
journalism, advertising and PR technologies
Admiral Makarov National Shipbuilding University
Mykolaiv, Ukraine
svitlana.huzenko@nuos.edu.ua*

Advertising strategy of the news resource «pro city»

The article discusses the advertising strategy of the regional news resource «About the City». Formats and types of advertising are provided. The components on which

planning is based are analyzed.

Keywords: *advertising, mass media, strategy, planning.*

УДК 070.41

Кардаш А. А.

група 3561

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

nastiakardash.2018@gmail.com

Гінкевич К.В.

доцент кафедри журналістики, реклами та PR-технологій

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

gin_nka@ukr.net

Формати телереклами: психологічний аналіз

У доповіді висвітлено різноманітні формати телереклами та здійснено їх психологічний аналіз. Описано особливості кожного формату та виявлено їх вплив на сприйняття аудиторією.

Ключові слова: *журналістика, телереклама, формати телереклами.*

Телереклама є одним із найефективніших інструментів маркетингової комунікації, що використовується для просування товарів, послуг або ідей шляхом їхнього показу на телевізійних каналах. Вона відіграє ключову роль у створенні свідомості бренду, залученні уваги аудиторії та стимулюванні покупок.

Телереклама є одним із найефективніших інструментів маркетингової комунікації, що використовується для просування товарів, послуг або ідей шляхом їхнього показу на телевізійних каналах. Вона відіграє ключову роль у

створенні свідомості бренду, залученні уваги аудиторії та стимулюванні покупок.

У сучасному світі структура та динаміка світового ринку медіа-реклами багато в чому визначається швидким розвитком телекомунікаційних мереж. Вона входить у життя сучасної людини-споживача, перебираючи на себе функції чинника, який не лише значною мірою визначає економічну сферу життя суспільства, а також відбиває й одночасно формує касову культуру і свідомість [2].

Також важливо враховувати психологічні аспекти сприйняття реклами. Рекламні повідомлення повинні викликати певні емоції, відчуття або асоціації, які стимулюють споживача до дії. Врахування психологічних механізмів сприйняття може значно підвищити ефективність телереклами.

Розвиваючись як економічна галузь, реклама охоплює багато самостійних напрямів, у яких єдина мета впливати на споживача, сприяючи реалізації товару чи послуги. Одним із таких напрямів є телевізійна реклама. Так, французький вчений Р. Дейян вважає, що «Реклама – це платне, односпрямоване звернення, здійснюване через засоби масової інформації й інші види зв'язку, що агітують на користь якого-небудь товару, марки, фірми (якоїсь справи, кандидата, уряду)» [3].

Рекламу можна визначити як оповіщення людей всілякими способами для створення широкої популярності чого-небудь або кому-небудь, інформацію про визначні події економічного, культурного, політичного життя з метою викликати активну участь в них людей. Про те, що таке явище реклами можна розмірковувати вічно, існує безліч думок з цього приводу. Кожен розглядає її по-своєму: хтось оцінює з точки зору якісного продукту, хтось як передачу інформації.

Якщо говорити про рекламу, як про спосіб розповсюдження інформації, то треба вважати, що вона почалася давно. Реклама, якою ми знаємо її сьогодні, по-справжньому з'явилася з винаходом друку. Сьогодні реклама не тільки мистецтво, але й наука [1].

Проводяться дослідження, і вивчаються смаки та звички споживача, рекламні оголошення тестуються і перевіряються. Все це робиться, щоб максимально окупити витрати на рекламу. Адже всі звертають увагу на якісну, зроблену зі смаком, з гумором рекламу, але в той же час звертає на себе увагу реклама груба, неестична, часом безграмотна. Недобросовісна і недостовірна реклама призводить до небажаних підсумків – втрачають віру потенційні покупці [1].

Тенденція до зросту телевізійного ринку, що спостерігається останнім часом, спричинила зростання якості та кількості запропонованого глядачеві продукту. Та й сам глядач стає дедалі перебірливішим сумнівної якості передачі приречені на провал.

Позитивні тенденції в зміні ефірного наповнення разом із розумінням смаків та потреб глядача дають змогу з оптимізмом дивитися в майбутнє. Найпотужнішим виробником якісного телевізійного продукту в Україні протягом багатьох років залишається державне телебачення. Таким чином, у процесі аналізу різних складових і з врахуванням інформаційного підходу українського законодавства до маркетингових комунікацій ми даємо таке визначення: телевізійна реклама це спеціальна зображально-звукова інформація про товар/послугу/фірму особу (юридичну і фізичну) чи інший об'єкт, що поширюється теленосіями з комерційною або не комерційною метою.

Перспективи подальших досліджень. Подібно до вітчизняної системи аудіовізуальних ЗМІ, ринок телевізійної реклами в Україні сьогодні перебуває у фазі формування та інтенсивного зростання.

Також важливо зауважити, що Україна має сенс узяти за основу досвід європейських країн, створення якісного ТБ-продукту у сфері телебачення видовищ можливе лише за умови ефективного використання технічних і творчих можливостей державного ТБ України та відповідних обсягів інвестування конкурентоспроможних комерційних ТБ-канали.

Список використаних джерел

1. Сучасна телевізійна реклама (мовний аспект). URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4243/420.pdf?sequence=1> (дата звернення: 04.03.2023).

2. Мочерний С.В. Основи економічної теорії. К., 1998. – 234 с.

Kardash A. A.

Group 3561

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

nastiakardash.2018@gmail.com

Hinkevych O.V.

associate professor of the department of journalism,

advertising and PR technologies

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

gin_nka@ukr.net

Features of the TV interview

The report highlights various formats of TV commercials and carries out their psychological analysis. The features of each format are described and their impact on audience perception is revealed

Key words: *journalism, TV advertising, TV advertising formats.*

УДК 378.147:37.026

Кореновський І.С.

група 3161, Навчально-науковий гуманітарний

інститут

Національний університет кораблебудування імені

адмірала Макарова Миколаїв, Україна

Гінкевич Ксенія Валентинівна

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри

журналістики,

реклами та PR-технологій

Національний університет кораблебудування імені

адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

gin_nka@ukr.net

Аналіз поліграфічної реклами

Текст присвячений аналізу різних типів поліграфічної реклами, яка є важливою зброєю для маркетингу та реклами. В ньому розглядаються основні поліграфічні типи реклами, такі як листівки, брошури, плакати, каталоги, журнали, газети та інші друковані матеріали. Вивчається популярність кожного з них, їхні переваги та недоліки, а також те, наскільки вони працюють у різних сферах бізнесу. Читачі отримують глибоке розуміння ролі поліграфічної реклами в сучасному маркетинговому середовищі. Текст також пропонує поради щодо вибору відповідного типу рекламного матеріалу для кожної рекламної кампанії, враховуючи цілі та особливості кожної кампанії.

Ключові слова: поліграфічна реклама, друкована реклама, рекламно-каталожні видання, рекламно-подарункові видання, реклама, маркетинг, цільова аудиторія.

Виклад результатів дослідження. Маркетинг, який використовує друковані матеріали, такі як брошури, рекламні щити, флаєри та плакати, називається **поліграфічною рекламою**. Незважаючи на те, що стратегії цифрового маркетингу змінюються, друкована реклама все ще працює. Він є чудовим способом охопити вашу цільову аудиторію та пропонує багато переваг, включаючи здатність вловлювати та викликати емоції.

Маркетинг, який використовує друковані засоби масової інформації, такі як газети, журнали, брошури та пряма поштова розсилка, щоб охопити велику аудиторію та передати спонсороване повідомлення або просувати продукт чи послугу,

називається **друкованою рекламою**. Це одна з найдавніших стратегій маркетингу, яка все ще вважається важливим і ефективним методом розповсюдження інформації серед населення.

Всі засоби друкованої реклами можна поділити на дві групи: **рекламно-каталожні видання** та **рекламно-подарункові видання**.

1. Рекламно-каталожні видання – видання, що рекламують конкретні види товарів, продукції та послуг. В їх художньому оформленні обов'язково мають бути присутні елементи фірмової символіки, координати організатора-замовника. За змістом діляться на наступні канали (каталог, проспект, буклет, афіша, плакат, рекламні листівки, рекламні вкладки в покупки, флаєр).

2. Рекламно-подарункові видання являють собою рекламоносії з високим ступенем проникливості. До них можна віднести такі канали, як всілякі фірмові календарі, щоденники, записні книжки, настінні перекидні та бізнес-календарі, кишенькові календарі-візитки, вітальні листівки, подарункові пакети та іншу друковану продукцію з логотипом, слоганом, реквізитами тощо. Цей вид реклами дуже близький такому засобу поширення реклами, як сувенірна реклама. У фірмових настінних і настільних календарях, ділових щоденниках і записниках спеціальні рекламні смуги відведені для розміщення інформації про пропоновані товари або послуги.

Основні переваги поліграфічної реклами:

1. Недорогий спосіб передавати рекламу клієнтам.
2. На відміну від телевізійної реклами, тут немає прямого втручання в особисте життя людей. Ви можете дивитися на плакат або рекламну листівку, вішати календар на стіну або викинути буклет.
3. Рекламний вплив тривалий і повторюваний. Рекламні агентства мають чудову можливість розклеювати свої плакати в громадському транспорті, такому як маршрутки, трамваї, тролейбуси та автобуси, щоб проінформувати клієнтів про свої товари та послуги, а також завоювати довіру потенційних клієнтів на довгострокову перспективу.
4. Поліграфічна реклама дає людям час подумати. На відміну від телевізійної реклами, у листівках немає «25-го кадру» та інших відволікаючих маневрів.

5. Поліграфія як форма реклами значно спрощує оцінку ефективності рекламних звернень. Таким чином, використання прямої адресної розсилки є найбільш ефективним.

6. Підвищення впізнаваності через використання сувенірно-поліграфічної продукції Ваші партнери та клієнти можуть бачити та використовувати ваші фірмові календарі, блокноти, плакати, пакети та інші матеріали не тільки по роботі, але й по друзях, знайомих і родині.

7. Рекламну поліграфію можна відчувати на дотик і візуально.

8. Однією з ефективних стратегій маркетингу є використання різноманітних кольорових рекламних матеріалів POS на місці продажів. Виробник має чудову можливість удвічі збільшити кількість клієнтів, які купують даний ТМ у цьому торговому центрі, коли побачить в магазині яскравий плакат з рекламою шоколаду.

Основні мінуси поліграфічної реклами:

1. **Обмежена читацька аудиторія:** кількість людей, які читають друковану рекламу, зменшується, оскільки все більше людей покладаються на електронні варіанти, а не на друковані.

2. **Погана якість друку фотографій:** Якщо ви продаєте високоякісний одяг або послуги художника-портретиста, це може бути проблемою, оскільки друковані ЗМІ мають іншу якість зображення, ніж цифрові ЗМІ. У таких ситуаціях ви можете залучити читачів на свій веб-сайт за допомогою високороздільних зображень або знижок.

3. **Відсутність можливості контролювати розміщення реклами:** Газети часто не гарантують, що ваша реклама буде розміщена на тій самій сторінці, що може бути проблематичним для вашого конкурента.

4. **Складно планувати рекламу для менш частих публікацій:** деякі журнали мають розклади публікацій, які не такі часті, але це полегшує ефективне планування реклами.

5. **Не найкращий спосіб охоплення глобальної аудиторії:** оскільки друковані видання зазвичай залежать від регіону, друковані ЗМІ не є найефективнішим способом охоплення глобальної аудиторії.

6. **Дуже складна процедура публікації:** Планування, написання тексту оголошення, розробка дизайну оголошення та подання його для публікації – це

процеси, які можуть зайняти багато часу та бути складними, коли йдеться про публікацію в друкованих ЗМІ.

7. Проблема з орієнтацією на конкретну аудиторію: друковані медіа не надають таких самих можливостей націлювання, що ускладнює охоплення конкретної аудиторії.

8. Ризик зникнення вашої реклами серед інших оголошень: оскільки друковані ЗМІ часто публікують велику кількість рекламних оголошень на одному виданні, навіть якщо ви платите за рекламу на всю сторінку, ймовірність того, що ваша реклама загубиться серед інших оголошень, зростає.

9. Більше співвідношення реклами та редакції: Журнали, як правило, використовують більшу кількість реклами та редакції, що може сприйматися як хаос і дратує читачів.

Друкована реклама ефективна з кількох причин:

1. Дизайн, що привертає увагу: друкована реклама повинна «вискочити» і привернути увагу аудиторії за лічені секунди, щоб вона була ефективною. Дизайн має бути простим, сміливим і запам'ятовується, а повідомлення має бути простим.

2. Відчутність і залучення: споживачі більше реагують на друковану рекламу, ніж на реальну. Порівняно з цифровою рекламою, вони можуть бути більш привабливими та особистими. Особливо молоді люди читають і діляться рекламою в соціальних мережах, таких як Facebook і Instagram, частіше.

3. Довіра: друкована реклама часто вважається більш впливовою та правдоподібною, ніж цифрова реклама. Довіру аудиторії створює проста друкована реклама, яка не містить спливаючих вікон або нав'язливих елементів. Друк вважається надійним джерелом маркетингових даних.

4. Увага та утримання: Читачі отримують більше уваги від друкованої реклами, ніж від електронного матеріалу. Хоча люди зазвичай сканують веб-сайти, вони витрачають більше часу на читання друкованих публікацій. Можна отримати кращі враження та краще зберегти повідомлення завдяки цьому.

5. Економічність і адресність: Реклама в друкованих виданнях може бути економічно вигідною, особливо для місцевих компаній. Він пропонує широкий вибір місць розміщення та вставок у певні публікації, що дозволяє компаніям охопити більшу аудиторію з більшою ціною.

6. **Доповнення до цифрової реклами:** друкована реклама може працювати разом із цифровою для підвищення ефективності. Хоча онлайн-маркетинг часто доступніший, друкована реклама може зміцнити довіру та авторитет і спонукати читачів взаємодіяти з брендом не тільки на сторінці. Поєднання друку з іншими каналами, такими як цифрові та соціальні мережі, може підвищити загальний успіх маркетингової кампанії.

Список використаних джерел

1. Машталір Р. М. Розвиток поліграфії на Україні [Текст]: [моногр.] / Р. М. Машталір, Ж. М. Ковба, М. Д. Феллер. – Львів: Вища школа. Вид-во при Львів. ун-ті, 1974. – 188 с.
2. Розум О. Ф. Таємниці друкарства. [Текст] / О. Ф. Розум. – К.: Техніка, 1980. – 143 с.
3. Поліграфія та видавнича справа [Текст]: рос.-укр. тлумачний слов. / уклад. : Б. В. Дурняк, О. В. Мельников, О. М. Васишин, О. Г. Дячок. – Львів: Афіша, 2002. – 456 с.
4. Дурняк Б. В. Видавнича справа та поліграфічна діяльність в Україні [Текст]: моногр. / Б. В. Дурняк, А. М. Штангрет, О. В. Мельников, Я. М. Угрин. – Львів : Укр. акад. друкарства, 2009. – 150 с.
5. Технологія набору та верстки. [Текст]: навч. посіб. / Д. В. Васишин, О. М. Васишин ; за ред. О. В. Мельникова. – Львів : Укр. акад. друкарства, 2011. – 272 с.
6. Чехман Я. І. Друкарське устаткування [Текст]: підруч. / Я. І. Чехман, В. Т. Сенкус, В. П. Дідич, В. О. Босак. – Львів : Укр. акад. друкарства, 2005. – 468 с. – ISBN 966-322-017-1.
7. Петрашук С. А. Графічний дизайн та реклама : навч. посіб. / С. А. Петрашук. – Хмельницький : ХНУ, 2022. – 174 с.
8. Голубник Т. С. Друкована реклама як вид поліграфічної продукції / Т. С. Голубник // Наукові записки [Української академії друкарства]. – 2016. – № 2. – С. 105–111.
9. Гаркавенко С. С. Маркетинг : підруч. / С. С. Гаркавенко. – К. : Лібра, 2002. – 712 с.
10. Корж М. В. Маркетинг : навч. посіб. / М. В. Корж. – ЦУЛ, 2008. – 344 с.

11. Лук'янець Т. І. Рекламний менеджмент : навч. посібн. / Т. І. Лук'янець. – К. : КНЕУ, 2003. – 440 с.

12. Мостенська Т. Л. Основи маркетингу : навч. посіб. / Т. Л. Мостенська. – К. : Кондор, 2006. – 240 с.

Korenovskyi I.S.

group 3561m, Educational scientific humanitarian institute

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

vanakorenovskij6@gmail.com

Hinkevych O. V.

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of

Journalism, Advertising and PR Technologies

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

gin_nka@ukr.net

Analysis of print advertising

The text is devoted to the analysis of various types of print advertising, which is an important weapon for marketing and advertising. It examines the main types of print advertising, such as leaflets, brochures, posters, catalogues, magazines, newspapers and other printed materials. It examines the popularity of each, their advantages and disadvantages, and how they work in different areas of business. Readers gain a deep understanding of the role of print advertising in today's marketing environment. The text also offers advice on how to choose the right type of advertising material for each campaign, taking into account the goals and characteristics of each campaign.

Key words: *printing advertising, print advertising, advertising and catalogue publications, advertising and gift publications, advertising, marketing, target audience.*

УДК

Кузнєцова І. С.

група 2561, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
meririd28032005@gmail.com

Гузенко С.В.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики, реклами і PR-
технологій
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
svitlana.huzenko@nuos.edu.ua

Спортивна тематика на сторінках регіональних медіа

У статті подана історія розвитку спортивної журналістики в Україні. Розглянуто жанрові особливості вказаного напрямку. Подано специфіку роботи спортивного журналіста в регіональних медіа.

Ключові слова: спортивна журналістика, спортивна тематика, регіональні медіа, ЗМІ.

Нині українці проявляють значний інтерес до спорту. Аби підтримувати і розвивати цей інтерес, важливо висвітлювати спортивні події у ЗМІ відповідно до запитів аудиторії. Ключовими напрямками для поліпшення якості спортивної тематики в українських медіа, на нашу думку, є розвиток комунікаційної політики між медіа та читачами, а також вивчення їхньої думки за допомогою соціологічних досліджень.

Спортивна журналістика – це процес, що включає в себе збір, обробку та подання актуальної та важливої інформації через різні мас медіа, такі як преса, радіо, телебачення та інтернет. [1].

Спортивна журналістика має такі жанри:

- Інформаційні;

- Аналітичні;
- Художньо-публіцистичні;
- Розважальні жанри

Специфіка спортивної журналістики проявляється у численних особливостях. Одна з головних особливостей полягає в оперативності подання інформації про події. Лише спортивний журналіст може точно передбачити, де і коли відбудеться певна подія, про яку необхідно розповісти, бо вони точно знають, про що їм потрібно писати через місяць або півроку завдяки спортивному календарю.[2]

Сучасна спортивна журналістика України перебуває у стані активного розвитку, і дослідники поступово визнають її як окремий вид журналістики.

Однак, жанр стикається з проблемою і найголовніша це те що, аудиторії вже не подобається стандартний контент, вона хоче бачити на сторінках регіональних видань креатив.

Спортивні журналісти не враховують інформаційних потреб, запитів і сподівань читацької аудиторії, що знижує інтерес не тільки до тієї чи іншої газети, але й до спорту взагалі.

Миколаївська науковиця Сазонова Ю.О. у своїй монографії «Спортивна журналістика України: провідні персоналії та основні газетножурнальні видання (XIX – XXI ст.)» зазначила, що від початку заснування спортивної журналістики на Півдні України видавалися 50 газет, журналів, часописів [2, с. 220-221]: м. Миколаїв – 4 видання; м. Одеса – 41 видання; м. Херсон – 5 видань.[3].

Основною тенденцією регіональної спортивної журналістики України є її орієнтація на мережеве середовище. Відзначається активне залучення до мережі Інтернет. З'являються електронні версії різних ЗМІ, нові веб-засоби масової інформації, персональні блоги та змішані видання. Журналісти поширюють різноманітний контент, включаючи текст, фото та відеоматеріали.

Спортивні ЗМІ нині стають мультимедійними, що вимагає від журналістів мультизадачності. Сьогодні, особливо в умовах невеликих редакцій

на регіональному рівні, журналісти повинні мати широкий спектр навичок, включаючи володіння різним програмним забезпеченням, високим рівнем написання текстів, знання про зйомку на відео- та фотокамери, а також підготовку та публікацію матеріалів. Часто вони також розповсюджують свій контент через особисті сторінки у соціальних мережах, що вимагає додаткових часових витрат та навичок.

У висновку хочемо зауважити, що сучасному спортивному медійнику доводиться виконувати широкий спектр функцій у мультимедійних ЗМІ. Він повинен бути не лише кореспондентом, але й редактором, коректором, дизайнером, менеджером режисером монтажу та телеоператором.

Списки використаних джерел

1. Урманець І. Жанри спортивної журналістики на українському телебаченні. Магістерський науковий вісник. 2018. Вип. 30. С. 32-34. Режим доступу: [<http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/11293/1/Urmanets.pdf>]

2. Черба В. М., Герасимова Є. В. Стан та перспективи розвитку сфери фізичної культури в Україні. Економіка та держава. 2017. № 7. С.70-75. (дата звертання: 15.06.2017) Режим доступу: [http://www.economy.in.ua/pdf/7_2017/16.pdf].

3. Сазонова Ю. О., Спортивна журналістика України: провідні персоналії та основні газетно-журнальні видання (XIX–XXI ст.): монографія: Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. 256 с.

Kuznetsova I. S.

group 2561, Educational and Scientific Humanitarian Institute

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

meririd28032005@gmail.com

Huzenko S.V.

*candidate of philological sciences, associate professor of the department of
journalism, advertising and PR technologies*

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

svitlana.huzenko@nuos.edu.ua

Sports topics on the pages of regional media

The article presents the history of the development of sports journalism in Ukraine. Genre features of the specified direction are considered. The specifics of the work of a sports journalist in regional media are given.

Keywords: *sports journalism, sports topics, regional media, mass media.*

УДК 378.147:37.026

Огородник Д. М.

група 4561, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала
Макарова Миколаїв, Україна
dngdrnkjob@gmail.com

Філатова О. С.

доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри журналістики,
реклами та PR-технологій
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
oksana.filatova@nuos.edu.ua

Комунікативні технології у виборчому процесі

У дослідженні з'ясовуємо вплив комунікативних технологій, які

використовуються під час виборчого процесу, та окреслюємо комунікаційні канали, що застосовуються для залучення електорату до виборів.

Ключові слова: *вибори, комунікація, технологія, ЗМІ, виборчий процес.*

Актуальність. Розвиток медіа-технологій та зростання впливу ЗМІ на суспільну думку роблять дослідження комунікативних технологій, які використовуються у виборчих процесах, все більш актуальним.

Мета роботи – з'ясувати специфіку комунікативних технологій, що використовуються під час виборчих кампаній, та окреслити їх вплив на уподобання виборців.

Комунікативні технології відіграють важливу роль у електоральних процесах. Вони забезпечують можливість кандидатам, політичним партіям та виборцям взаємодіяти один з одним. Комунікація між сторонами може відбуватися через різні канали: офіційні веб-сайти, соціальні мережі, месенджери, телефонні дзвінки, текстові повідомлення тощо [2]. На виборах комунікативні технології використовуються для підвищення ефективності виборчої кампанії та поліпшення зв'язку між електоратом і кандидатом/партією. Основні канали застосування на виборах: соціальні мережі, месенджери, сайти кандидатів/партій, реклама в інтернеті, традиційні ЗМІ.

Перш ніж аналізувати комунікації політичних суб'єктів з електоратом, слід зазначити такі найважливіші цілі комунікативної технології:

- створення фірмового стилю кандидата та основних агітаційних матеріалів (установочного пакета);
- розробка, випуск та розміщення прямої реклами у ЗМІ;
- підготовка та реалізація програми непрямої реклами у ЗМІ (PR-кампанія);
- випуск продукції зовнішніх агітаційних матеріалів;
- організація роботи прес-служби.

Кандидати та політичні партії використовують пряму та непряму рекламу у місцевих (телевізійних та друкованих) ЗМІ. Зазвичай показ прямої реклами відбувається на ефірних майданчиках, які надаються кандидатам відповідно до законодавства про вибори. Така комунікація підходить для забезпечення впізнаваності та ефекту постійної присутності кандидата в інформаційному полі кампанії. Вона є одним із найбільш зручних засобів забезпечення тотальності та утримання завойованих голосів.

Електоральна комунікація зосереджується на питаннях «як», «у якій формі» та «в якій послідовності» слід донести до виборців інформацію, щоб вони проголосували за відповідного кандидата (партію). У цьому дослідженні також представляє інтерес агітаційно-реklamний напрям (опосередкований вплив на виборців через ЗМІ, зовнішню рекламу, агітаційні матеріали та месенджери) [6].

Слід зазначити, що цей напрямок є фінансово витратним і часто кандидат (політична партія) намагається звести кампанію лише до основних заходів. У результаті кампанія зазвичай програється. Кандидат, здобувши голоси виборців завдяки основним заходам своєї кампанії, не зміг втримати їх до дня голосування. Його відсутність у важливих агітаційних нішах (за умови, що конкуренти ці ніші активно використовували) «розмагнітить» прихильників кандидата; викличе у них розгубленість; породить сумніви у його силі та серйозності намірів. Кампанія, перетвориться на гранично ризикований захід; і навіть її успіх (дуже мало ймовірний) навряд чи може виправдати ступінь такого ризику. Якщо ж ці настрої серед прихильників кандидата стали масовими – поразка практично гарантована. Саме через відсутність тотальності може бути програно багато перспективних виборчих кампаній.

Єдиний спосіб не потрапити в подібну ситуацію полягає в тому, щоб дотримуватися принципу тотальності. Кандидат зобов'язаний позначити

свою присутність у кожній із агітаційних ніш, які використовують його конкуренти. Нехай ця присутність буде в кілька разів менш інтенсивною, ніж у противників; тут важливо саме позначитися. Прихильники кандидата обов'язково помітять таку присутність.

Тотальність має на увазі присутність кандидата скрізь, його має бути багато. Тотальність допомагає фіксувати завойовані голоси, мобілізувати прихильників, переконати у правильності вибору. Також якщо є можливість «задавити» конкурентів в агітаційній частині виборчої кампанії, то це необхідно робити й робити старанно. Завдяки такій роботі противник може деморалізуватися, а у виборців буде створено враження зумовленості перемоги кандидата. Таким прийомом часто користуються представники влади, які мають адміністративний ресурс.

Можна зробити висновок, що використання комунікативних технологій під час виборів є значним і важливим інструментом. Вони дозволяють кандидатам і політичним партіям швидко й ефективно донести свої програмні положення та думки до широкої аудиторії.

Список використаних джерел

1.Човганюк М. М. Вербалізація стратегій і тактик ввічливості в англomовному телевізійному дискурсі ток-шоу (на матеріалі програми Larry King Live) : дис. ... канд. філ. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 2017. 224 с

2.Журналістська етика. За ред. В. Мостового, В. Різуна. Київ: ТзОВ «ЗН УА». 2014. 224 с.

3.Ключковський Ю. Б. Принципи виборчого права: доктринальне розуміння, стан та перспективи законодавчої реалізації в Україні: монографія. Київ: Ваіте, 2018. 908 с.

4.Стрельченко О.Г., Бухтіярова І.Г. Характеристика адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері виборчого процесу. *Наукові інновації та передові технології. Серія «Право»*. 2023. № 1(15). С.167-175.

5. Кондратенко Н. В. Комунікаційні технології наукового дискурсу. Методичні рекомендації для здобувачів третього рівня вищої освіти. URL: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/edu-programm/rgf/035_filologiya_phd/MR_Komunikatsiini_tekhnolohii_naukovoho_dyskursu.pdf

6. Kirtley Jane E. Liability for Amplification of Disinformation: A Law of Unintended Consequences?. *American Constitution Society Blog*, 3 January. URL: <https://www.acslaw.org/expertforum/liability-for-amplification-of-disinformation-a-law-of-unintended-consequences/>

7. Kristen D., Arkin D. 11-Year-Old Texas Boy Invents Device to Prevent Hot Car Deaths', *NBC News*, 29 June. URL: <https://www.nbcnews.com/storyline/hot-cars-and-kids/11-year-old-texas-boy-invents-device-prevent-hotcar-n777876>

Ogorodnyk D. M.

*Group 4561, Educational and Research Institute of Humanities
Admiral Makarov National University of Shipbuilding Mykolaiv, Ukraine
dngrdnkjob@gmail.com*

Filatova O. S.

*Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Journalism,
Advertising and PR Technologies
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
oksana.filatova@nuos.edu.ua*

Communication technologies in the electoral process

The study examines the impact of communication technologies used during

the electoral process and outlines the communication channels used to engage the electorate in elections.

Keywords: *elections, communication, technology, mass media, electoral process.*

УДК

Плахтіна О. І.

група 4561, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
plahtinaksusha@gmail.com

Гінкевич О. В.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри журналістики,
реклами та PR-технологій,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
gin_nka@ukr.net

Організація PR-кампанії у волонтерській діяльності для проведення безкоштовних уроків з української мови

Анотація: Доповідь присвячена організації PR-кампанії у волонтерській діяльності (на прикладі Миколаївського офісу безпечного осередку для жінок та дівчат «Затишно.Space»), а саме проведенню безкоштовних уроків з української мови. Розглянуто особливості планування PR-кампанії у волонтерській діяльності та створення плану PR-кампанії для залучення слухачок курсу.

Ключові слова: волонтерська діяльність, розробка PR-кампанії, курси української мови, безпечний осередок

Актуальність роботи: Події, які сьогодні відбуваються на теренах України, ставлять перед країною багато викликів: бої на фронті з ворогом, інформаційна війна проти ворога, робота волонтерів. Однією із суттєвих проблем, з якою зіштовхнулись українці після 24 лютого 2022 роки – питання українізації, адже Радянський Союз, а після його розпаду російська пропаганда, дуже добре постарались, аби знищити прояви будь-якої української самоідентифікації. Саме тому сьогодні проведення безкоштовних уроків української мови є одним з важливих питань України.

Об'єктом нашого практичного дослідження став безпечний осередок для дівчат та жінок «Затишно Space. Миколаїв», що є всеукраїнською мережею безпечного простору для жінок. Мета простору – захищати відвідувачок і надавати необхідну психологічну, юридичну та соціальну допомогу. Провідна мета роботи центру – є протидія гендерно зумовленому насильству. Також центр часто проводить освітні лекції та тренінги.

Виклад результатів дослідження. Перш ніж розпочати дослідження варто уявити деякі поняття. PR-просування – це поєднання ідеї та реалізації шляхів її втілення. Соціальний PR виступає як один із компонентів управління іміджем та репутацією компанії. В його основі лежить соціальна комунікація, що представляє собою обмін соціально значущою інформацією між різними соціальними групами [1,2].

До засобів соціального PR зазвичай включають благодійність, спонсорство, організацію та проведення культурно-масових заходів, а також реалізацію довгострокових соціальних програм. [3].

Для проведення уроків української мови ми розробили план та подали його у вигляді узагальненої схеми для розробки та проведення PR-кампанії через здійснення наступних етапів [4, 37]:

1. Постановка проблеми.
2. Мета та завдання PR-кампанії.
3. Визначення цільової аудиторії.

4. Вибір каналів комунікації та їхнє використання.
5. Складання плану заходу.
6. Оцінка ефективності проведеної PR-кампанії.

Проблеми, які ми порушуємо, – це низький рівень володіння українською мовою у відвідувачок центру.

Відповідно метою проведення PR-кампанії освітніх лекцій стала відповідь на запит жінок, адже вони визнають проблему та готові над нею працювати.

Серед завдань було виокремлено такі:

1. Підвищення рівня володіння державною мовою серед відвідувачок осередку.
2. Збільшення обізнаності громадськості щодо нашої культурної спадщини: мова, література, історія, культура, традиції.

Цільовою аудиторією для реалізації освітньої PR-кампанії є відвідувачки осередку віком від 16 до 70 років.

Серед каналів комунікації було обрано: просування через соціальну мережу Телеграм, а саме офіційний телеграм канал безпечного простору для жінок та дівчат Затишно.Space Миколаїв [5] та робота інфлюєнсерів.

Місцем для проведення заходу був обраний безпечний центр Затишно Space. Миколаїв. Варто зазначити, що центр облаштований укриттям, що робить його безпечним у разі загрози ракетного удару, артобстрілу та загрози БПЛА.

Під час проведення PR-кампанії з безкоштовних уроків української мови вдалось залучити 14 жінок (кількість відвідувачок курсу розрахована з кількістю посадкових місць – стільці, крісла-мішки, столи), з них 3 відвідували заняття на постійній основі. Максимальна кількість дівчаток, яку можна вмістити в аудиторію – 10, але більше 8 відвідувачок на занятті не було.

Метою кампанії була реакція на запит відвідувачок щодо необхідності проведення такого курсу. Завдання компанії полягали у підвищенні рівня

володіння державною мовою серед відвідувачок осередку та збільшити обізнаність громадськості щодо нашої культурної спадщини: мова, література, історія, культура, традиції.

Мета та завдання кампанії були повністю виконані. Адже до кампанії було залучено 140% учасників. З них 21.4% (3) дійшли до фіналу без пропусків, більше двох занять (2). Серед тих, хто пройшов курс до кінця, результат був доволі сильний: розширення словникового запасу, більше впевненості під час спілкування українською мовою, спостерігалось і покращення граматики, адже на курсі приділялась увага правопису, хоча вона була й не провідною. В інших учасниць теж були позитивні зміни у вигляді розширення багажу знань про нашу культурну спадщину, а також вдосконалення розмовного навику. На жаль, жодна з учасниць клубу ще не готова перейти на спілкування українською в побуті та без практичного застосування набуті знання швидше забудуться, але це буде приводом для створення нового потоку освітніх лекцій.

Висновки. Зазначений проєкт PR-кампанії сприятиме не лише залученню уваги до безкоштовних уроків української мови, але й формуванню позитивного ставлення громадськості до соціальних ініціатив, спрямованих на розвиток освіти та підтримку мовної культури. У результаті вдалої реалізації цього проєкту можна очікувати підвищення інтересу до вивчення української мови та покращення її статусу у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Салогубова, В. М., Бабенко К. В. Особливості некомерційного маркетингу: зб. тез доп. VII Міжнародної наук.-практ. конф. Суми: ТОВ ДД «Папірус». 2013. 249-250 с. [Режим доступу: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/37492/1/Salohubova_non-profit%20marketing.pdf].

2. Смірнова К. В. PR-менеджмент: курс лекцій. Одеса: ОДЕУ, 2021. с.

7. [Режим доступу:

http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/9370/1/SmirnovaKV_PR%20managemen%20t_KL_2021.pdf].

3. Голеніщева Є. Специфіка соціального PR у різних сферах життя. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2020. 39-46 с. [Режим доступу: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/23451/1/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%88%D0%B5%D0%B2%D0%B0_%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf].

4. Курбан О. Базові основи системного PR-планування Вісник Книжкової палати. 2014. Вип. 12. 36-38 с. [Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2014_12_13].

5. Офіційний телеграм-канал миколаївського офісу безпечного осередку Затишно.Space. <https://t.me/zatyshnoMykolaiv>

Plahtina O. I.

group 4561, educational scientific humanitarian institute

Admiral Makarov national university of shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

plahtinaksusha@gmail.com

Hinkevych O. V.

PhD in Pedagogical,

associate professor of the department of journalism,

advertising and PR technologies,

Admiral Makarov national university of shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

gin_nka@ukr.net

Organization of a PR campaign in volunteer activities for conducting free Ukrainian language lessons

Abstract: *The report is devoted to the organization of a PR campaign in volunteer activities (on the example of the Mykolaiv office of the safe center for women and*

girls «Zatyshno.Space»), namely the holding of free Ukrainian language lessons. The peculiarities of campaign planning in volunteer activities and the creation of a PR-campaign plan to attract course participants were considered.

Keywords: *volunteer activity, PR campaign development, Ukrainian language courses, safe cell*

УДК 378.147:37.026

Полякова А. О

група 3561, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
polyakovaamina@gmail.com

Гінкевич О. В.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри журналістики, реклами і PR-технологій,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
gin_nka@ukr.net

Телевізійна реклама як соціокультурний феномен

Доповідь присвячена дослідженню ролі телебачення та телереклами в суспільстві.

Ключові слова: *реклама, телебачення, суспільство.*

Телебачення відіграє величезну роль у житті багатьох людей, ставши основним джерелом новин та розваг. Його вплив на глядачів є значним, особливо через телерекламу. Завдяки потужному впливу зображення та звуку на глядача та широкому охопленню аудиторії, телереклама стала не просто способом

повідомити споживачу про товар. Сьогодні реклама виконує багато ролей: вона є вчителем, проповідником та диктатором, значною мірою формуючи образ і стиль життя мільйонів людей.

Реклама, яка навмисно ігнорує негативні сторони життя, фокусується на позитивних аспектах повсякденного життя та дозвілля. Вона є потужним механізмом впливу на масову свідомість, використовуючи так звану «соціологічну пропаганду». Цей термін, введений у 1962 році відомим французьким соціологом і філософом, означає пропаганду, яка оперує не абстрактними ідеями, а конкретними фактами та прикладами, що створюють враження про матеріальну сторону життя в певній країні або соціальній групі.

Багато науковців і практиків пропонували різноманітні теорії комунікацій та оцінювали цей феномен. В основному, теоретики намагалися розробити теорії щодо соціальних наслідків розвитку мас-медіа. Однак, не можна заперечувати, що розвиток комунікаційних теорій та самого процесу комунікації вимагає глибокого вивчення всієї системи масових комунікацій, включаючи телебачення, оскільки саме в мас-медіа формуються механізми впливу на індивіда та суспільство в цілому. Відповідно, для розуміння сучасних комунікаційних процесів, які постійно змінюються, необхідно аналізувати як їх складові, так і соціальне середовище, в якому відбувається ця діяльність.

Телевізійна реклама використовує широкий спектр візуальних, вербальних і невербальних методів, щоб забезпечити попит на товар. Протягом своєї історії реклама розвивалася і адаптувалася до змін на ринку та потреб глядача, споживача і покупця, формуючи різні види, жанри та типи реклами

Також вона формує літературні пристрасті багатьох людей, рекламуючи книги і створюючи моду на певних авторів. Мода на одяг і музику також залежить від «розкрученості» дизайнерів або музичних груп. Визначаючи розвиток матеріальної культури, реклама впливає і на такі невліковимі поняття, як знання, закони, мораль, звичаї, які разом визначають групу людей або спосіб життя.

Людина, як соціальна істота, потребує певного обсягу соціально значущої інформації, яка б дозволяла їй орієнтуватися в суспільних відносинах, формувати власну картину світу. Інформування суспільства про події в країні і в світі, про політику, економіку, науку, культуру, внутрішнє життя людини, про всю багатоманітність дійсності стало властивістю телебачення, перетворюючи споживача інформації на свідка подій.

Ідеологічна роль реклами також важлива, оскільки вона може формувати або підтримувати певні суспільні ідеали та норми. Реклама часто служить політичним цілям, сприяючи збереженню чи формуванню суспільства з певними характеристиками.

Стереотипи, які реклама просуває, можуть обмежувати індивідуальність та творчість, накладаючи рамки на поведінку. Комерційні організації, подібно до державних інституцій, мають велику відповідальність за формування ціннісних орієнтацій суспільства, і повинні бути свідомими наслідків своєї діяльності.

Реклама також впливає на культурні уподобання, просуваючи книги, моду на одяг та музику, тим самим впливаючи на знання, закони, мораль та звичаї, які формують культурну ідентичність групи або спосіб життя.

У результаті, реклама формує наше бачення світу, впливаючи на наші переваги та ставлення до різних аспектів життя, від продуктів харчування до політичних уподобань. Хоча реклама може бути корисною, надаючи інформацію про нові продукти та послуги, важливо підходити до неї критично, аналізувати подану інформацію та приймати обдумані рішення.

Список використаних джерел

1. Лисиця, Н.М. Реклама в сучасному суспільстві. Харків : Основа, 1999. – 272 с.
2. Беклешов, Д. С., Самусєв С.Т. Реклама: її функції, цілі та методи створення. К. : Реклама, 1994. 107 с.

Poliakova A. O

*group 3561, Educational and Scientific Humanitarian Institute
National University of Shipbuilding named after Admiral Makarov, Mykolaiv,
Ukraine*

[*polyakovaamina@gmail.com*](mailto:polyakovaamina@gmail.com)

Hinkevych O. V.

*PhD in pedagogical,
Associate Professor at the Department of journalism,
advertising and PR technologies,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine*

[*gin_nka@ukr.net*](mailto:gin_nka@ukr.net)

Television advertising as a sociocultural phenomenon.

*The report is devoted to the study of the role of television and television
advertising in society.*

Key words: *advertising, television, society.*

УДК 070.41

Порошина Т. С.

група 4561

*Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
tanya.poroshina3@gmail.com*

Гінкевич О. В.

*доцент кафедри журналістики, реклами та PR-технологій
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
oksana.hinkevych@nuos.edu.ua*

Організація рекламної кампанії в інтернеті на прикладі «Roshen»

У доповіді висвітлено особливості організації рекламної кампанії, її особливості, труднощі та сучасний підхід. На прикладі дослідження кампанії «Roshen» можна проаналізувати, як процес популяризації відбувався раніше та у наш час.

Ключові слова: *рекламна кампанія, реклама, соціальні мережі, ЗМІ, інструмент.*

На сьогодні рекламна кампанія не є чимось новим для просування свого бізнесу, продукту або послуг. Даний інструмент є дуже потужним, для того щоб вашим товаром зацікавились потенційні покупці, магазини, бізнесмени, які змогли б також посприяти розширенню ваших продажів.

Рекламна кампанія – цілеспрямована система ретельно спланованих заходів з реклами та просування на ринок якогось товару [3]. Її головне завдання полягає в тому, щоб донести серію якісних рекламних повідомлень до кінцевого споживача за допомогою різноманітних рекламних носіїв. При цьому враховуються зміст і форма повідомлення, засоби поширення реклами: радіо, газети, журнали, телебачення, соціальні мережі, час і кількість публікацій або виходу в ефір і багато іншого. Загалом рекламну кампанію можна назвати головним інструментом впливу на людей та створення попиту на свою продукцію. Вона не тільки допомагає підвищити впізнаваність бренду, а й зробити певний ряд асоціації, які включає у себе рекламна кампанія.

План організації рекламної кампанії складається з певних пунктів:

1. Підготовка рекламної кампанії. Даний етап включає у себе визначення цілей рекламної кампанії та основні завдання. Відбувається дослідження ринку, конкурентів, формування портрету цільової аудиторії та її проблем. Визначення бюджету кампанії та термінів її виконання.
2. Розробка рекламної кампанії. Визначення основної ідеї і формування стратегії її поширення. Вибір засобів реклами, медіа планування, методи залучення потенційних покупців, створення різноманітних концепцій компанії, завдяки яким їм вдасться бути лідерами на ринку.
3. Проведення рекламної кампанії. Розміщення та розповсюдження рекламних повідомлень.
4. Оцінка ефективності рекламної кампанії. Порівняння результатів своєї кампанії з іншими конкурентами, приділення уваги певним аспектам просування. Розуміння сильних сторін, які приносять більше прихильників вашому товару [2].

У наш час рекламна кампанія набрала неймовірних масштабів доволі стрімко завдяки інтернет-просуванню. Раніше не було так багато медіа-просторів, де можна було транслювати свої рекламні повідомлення: ТВ, радіо та друковані ЗМІ. Завдяки інформаційним технологіям, ми маємо соціальні мережі, які демонструють неймовірні результати. Майже у кожній компанії зараз є свої соціальні мережі, в яких відбувається активне просування. Також відбувають колаборації, розіграші, які дуже сильно підвищують інтерес до продукту.

На прикладі компанії «Roshen», яка створює солодощі, розглянемо, як відбувалась еволюція рекламної кампанії протягом 28 років з використанням різноманітних каналів медіа-передачі рекламних повідомлень, на основі яких відбувся колосальний ріст продукції, іміджу бренду та цільової аудиторії.

Першими рекламними кампаніями «Roshen» були реклами на телебаченні, друковані ЗМІ, різноманітні спонсорства та співпраці з іншими представниками продукції. Особливістю тодішнього часу були реклами з процесом створення шоколаду, які робили певні асоціації, наприклад: про молочний смак, натуральне виробництва, чистий чорний шоколад, тощо. Також визначним мотивом була музика у рекламі та застосування медіа-персонажів, та порівнянням з реальним життям.

На відміну від того часу, зміни торкнулися багатьох сфер розвитку. Зараз компанія має свої соціальні мережі, де також робить акцент на продукції, рекламні креативи, які збуджують людей придбати, наприклад, товар навіть через Instagram. Вони також мають свій Facebook та YouTube [1], які дозволяють їм мати доступ до спілкування з покупцями, споживачами, людьми які зацікавлені даною темою. На їх YouTube-каналі, є багато відео минулих реклам або вирізок з новин з їх досягненням.

Також вони мають власний сайт [1], який більше націлений на людей, які бажають влаштуватися на роботу у компанію або для створення спільної праці. Це також може слугувати гарним рекламним прийомом, що відбувається залучення не тільки споживачів, а й потенційних робітників.

«Roshen» має безліч нагород, наприклад: «Бренд року», «Лідер кондитерської промисловості 2008», перше місце серед «30 найбільш популярних брендів України», «Made-in-Ukraine 2010: Кращий виробник в Україні» в категорії «Кондитерські вироби» також стала корпорація «Roshen». Якби не гарна рекламна кампанія, то певних досягнень могло і не відбутися.

Отже, організація рекламної кампанії, слугує дуже важливими інструментом для просування свого продукту та пошуку потенційних споживачів, покупців або співробітників. Вона має низку переваг, та певні особливості створення для того, щоб товар був актуальним у різні часі та для

різного формату аудиторії. Її створення є складним процесом, адже можна досягти різних результатів, які можуть вплинути на подальше життя компанії.

Список використаних джерел

1. Головна // ROSHEN: [Веб-сайт]. URL: <https://roshen.com/karera/vakansiyi> (дата звернення: 17.03.2024).
2. Створення рекламних кампаній // DMA : [Веб-сайт]. URL: <https://destudio.com.ua/reklamni-kompanii/> (дата звернення: 17.03.2024).
3. Створене посилання: Рекламна кампанія // Wikipedia: [Веб-сайт]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B5%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%BD%D0%B0_%D0%BA%D0%B0%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%8F (дата звернення: 17.03.2024).

Poroshina T. S.

group 3561

National University of Shipbuilding named after Admiral Makarov

Mykolaiv, Ukraine

tanya.poroshina3@gmail.com

Hinkevych O. V.

Associate Professor of the Department of Journalism, Advertising and PR

Technologies,

National University of Shipbuilding named after Admiral Makarov

Mykolaiv, Ukraine

oksana.hinkevych@nuos.edu.ua

Organization of an advertising campaign on the Internet using the example of «Roshen»

The report highlights the peculiarities of the organization of the advertising campaign, its features, difficulties and modern approach. On the example of the study of the «Roshen» campaign, it is possible to analyze how the popularization process took place earlier and in our time.

Keywords: *advertising campaign, advertising, social networks, mass media, tool.*

Русаков М. Д.

група 3561, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
mikhailrusakovnuk2021@gmail.com

Гінкевич О. В.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри журналістики, реклами і PR-технологій,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
gin_nka@ukr.net

Провідні функції і мета реклами

Стаття присвячена дослідженню питання про провідні функції і мета реклами. Автор робить висновок про важливість використання аналітичного жанру та журналістських розслідувань для формування об'єктивної та повної оцінки подій.

Ключові слова: *реклама, рекламний текст, функції реклами.*

Реклама, відома і широко застосовувана в багатьох країнах світу, є засобом комунікації. Декілька десятиліть тому вона не була таким актуальним явищем, як зараз, і її вивчення довгий час було в тіні. Однак, з часом реклама стала предметом дослідження, хоча спочатку її вивчали в рамках економіки і маркетингу. Згодом реклама стала предметом дослідження в гуманітарних науках, таких як лінгвістика, психологія, соціологія, журналістика, прагматика та інші. Щодо визначення реклами, можна вести безкінечні дискусії, оскільки існує багато різних поглядів на це питання.

Реклама розглядається по-різному: для деяких це просто засіб комунікації між брендом та споживачем. Відтак, не дивно, що існує багато інтерпретацій та

визначень цього терміну. Ось декілька прикладів:

- Реклама – це спосіб повідомлення, який використовується для привернення уваги споживачів та глядачів;

- Реклама – це оплачене інформування окремих цільових аудиторій та всього суспільства про товари та послуги, їх виробників та продавців, а також про осіб та діяльність політичного та соціокультурного характеру;

- Рекламу можна визначити як спосіб повідомлення людей для привернення уваги до чогось або когось, інформацію про споживчі властивості товарів та переваги різних видів послуг з метою їх продажу та створення активного попиту на них, а також про важливі події економічного, культурного, політичного життя з метою залучення активної участі людей.

Рекламу можна вважати формою комунікації, яка спрямована на переклад якостей товару та послуг, а також ідей на мову потреб та запитів споживача.

Реклама є видом масової комунікації, в рамках якої створюються та розповсюджуються інформативно-образні, експресивно-сугестивні тексти одностороннього та неособистого характеру, оплачені рекламодавцем і адресовані групам людей з метою спонукати їх до вибору та дій, які потрібні рекламодавцю. З цього можна зробити висновок, що реклама – це процес інформування споживачів з метою привернення їх уваги та формування позитивного образу рекламованого товару (послуги).

Рекламу слід розглядати не просто як інформацію, передану різними способами, а як лінгво-аудіо-візуальне ціле, багаторівневий текст. Рекламний текст є об'єктом аналізу як вітчизняних, так і зарубіжних учених.

Дослідженням лінгвостилістичних особливостей рекламного тексту займалися Ю. Мазур, К. О. Новікова, М. Зембіцька, Я. Тікан, Л. В. Стародедова. У своїх роботах, присвячених вивченню лінгвістичного та стилістичного аспекту реклами, вчені приходять до висновку, що для досягнення найбільшої ефективності від рекламного повідомлення, необхідно вдаватися до різноманітних лінгвостилістичних прийомів та засобів виразності. Адже, як

зазначає Л. В. Стародедова, «мета реклами – всіма засобами впливати на прагматичну сферу споживачів реклами. Для цього використовуються різноманітні стилістичні прийоми, мета яких – активізувати інтерес адресата» [78, 157].

Реклама виконує наступні функції:

- Інформаційну: подає відомості про товар і способи його застосування. Ця функція найбільш важлива для нових товарів.

- Переконуючу: доводить покупцеві необхідність придбання товару. Ця функція активна на етапі зростання обсягу продажів.

- Нагадувальну: підтримує поінформованість споживачів про необхідність покупки товару і про те, де його можна купити. Ця функція активна на етапі зрілості товару для підтримки попиту на нього.

У різних ринкових ситуаціях ця мета досягається шляхом постановки і вирішення таких проміжних завдань:

- Інформування досягається за рахунок формування обізнаності про товар, послугу, фірму, ціну;

- Умовляння переслідує завдання формування переваги до товару, переконання і заохочення в здійсненні покупки;

Мета реклами – привернути увагу, викликати інтерес, передати споживачеві інформацію і змусити його діяти певним чином. Виробити товар ще недостатньо, важливо, щоб він знайшов свого споживача. Тому рекламне звернення має повідомити дещо важливе і цікаве для споживача, про щось виключне, особливе, чого нема в інших товарах. Звернення в рекламі повинно бути правдивим, доказовим і виголошеним доступно, вчасно, щоб покупець звернув увагу на рекламований товар (послугу) і придбав його.

У міжнародній практиці до реклами пред'являються наступні вимоги:

- реклама не повинна містити тверджень чи наглядних зображень, які можуть образити суспільство чи окрему групу осіб;

- реклама має бути складена таким чином, щоб не обманути довір'я

покупця використовуючи нестачу в нього досвіду або знань;

-реклама не повинна в якості доказу посилатися на забобони, вона не повинна без достатньої причини грати на почутті страху;

-реклама не повинна вводити споживача в оману у відношенні якості рекламованого товару, його ціни, супроводжуваних послуг, гарантійних умов;

-реклама не повинна містити неправдивих відомостей про інші підприємства, які можуть викликати до них чи їхніх товарів зневагу чи насмішку;

-слід уникати будь-якого наслідування рекламним ілюстраціям, змісту та тексту реклами, які використовуються іншими рекламодавцями;

-реклама не повинна містити таких зображень, де ігноруються загальноприйняті міри безпеки, що таким чином може заохочувати до халатності та недбалості;

Т. В. Колісниченко розуміє під дискурсом сукупність певних вербальних та невербальних дій, які виконує людина, спрямованих на одночасне розрізнення та поєднання мовних кодів і «дискурсивних» елементів для досягнення комунікативної мети [41, 94].

С. Ю. Тюріна стверджує: «Текст, занурений в ситуацію рекламного спілкування, є основою для виділення найбільш загального значення терміну «реклама» – рекламний дискурс». Як видно, С. Ю. Тюріна ототожнює поняття тексту та рекламного дискурсу, демонструючи їх синонімічність.

Список використаних джерел

1. Колісниченко Т. В. Рекламний дискурс: поняття, ознаки та функції. Закарпатські філологічні студії. 2020. № 13. С. 93-97.
Стародедова Л. В. Стилiстичнi особливостi рекламних текстiв. Науковий вiсник Iзмайлiського державного гуманiтарного унiверситету. 2010. № 28. С.

Rusakov M. D.

*group 3561, Educational and Scientific Humanitarian Institute
National University of Shipbuilding named after Admiral Makarov,
Mykolaiv, Ukraine
mikhailrusakovnuk2021@gmail.com*

Hinkevych O.V.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of journalism,
advertising and PR technologies,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
gin_nka@ukr.net*

Leading functions and purpose of advertising

The report is devoted to the study of the question of the leading functions and purpose of advertising. The author concludes about the importance of using the analytical genre and journalistic investigations to form an objective and complete assessment of events.

Key words: *advertising, advertising text, advertising functions.*

УДК 621.397.13.303.43

Савченко Є. В.

*група 2561, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала
Макарова Миколаїв, Україна
yevhen.savchenko.ua@gmail.com*

Гузенко С. В.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики,

Особливості прямого ефірного мовлення у сучасну епоху

Аналізуються технічні та соціальні аспекти прямого ефірного мовлення. Висвітлюються різноманітні формати прямого ефірного мовлення, включаючи новинні трансляції, онлайн-дискусії, ток-шоу та інші. Окрема увага приділяється регіональним аспектам прямого ефірного мовлення, включаючи проблеми та ініціативи, що є важливими для Миколаївської області.

Ключові слова: *пряме ефірне мовлення, аудиторія, журналістська етика, медіа-платформи*

Пряме ефірне мовлення стає все більш важливим і актуальним у сучасному світі, де швидкість передачі інформації має величезне значення, а доступ до неї стає все більше демократичним завдяки технологічним досягненням. У контексті Миколаївської області, як і в усій Україні, пряме ефірне мовлення стає все більш важливим для спілкування, інформування та активізації громадян.

Пряме ефірне мовлення об'єднує в собі як технічні, так і соціальні аспекти, що впливають на спосіб сприйняття та розповсюдження інформації.

Так, технічні аспекти включають: трансляційну техніку через використання камер, мікрофонів, обладнання для зйомки та трансляції програм у реальному часі; медіа-платформи – використання онлайн-платформ, таких як YouTube, Facebook Live, або Instagram Live для трансляції прямих ефірів; Інтернет-підключення – наявність стабільного та швидкого інтернет-з'єднання для забезпечення безперервності ефіру [1].

Соціальні аспекти включають: доступність інформації – пряме ефірне мовлення робить інформацію доступною в реальному часі, що дозволяє аудиторії отримувати актуальні новини та події; взаємодія та залучення

аудиторії – прямі ефіри часто сприяють взаємодії з глядачами через коментарі, питання, голосування тощо, що стимулює активну участь аудиторії; транспарентність та демократія – пряме ефірне мовлення може сприяти збільшенню прозорості та демократії, надаючи можливість всім сторонам висловлювати свої погляди та думки у реальному часі.

Медіа-платформи, журналісти та громадськість стикаються з різноманітними можливостями та викликами у контексті прямого ефірного мовлення: Так, можливості можна виділити наступні: медіа-платформи дозволяють досягати аудиторії по всьому світу, що відкриває нові можливості для поширення інформації та взаємодії з різноманітними культурами та аудиторіями; пряме ефірне мовлення створює можливості для активної участі аудиторії через коментарі, питання, голосування тощо, що сприяє залученню та зближенню спільноти; якщо журналісти надають об'єктивну, достовірну інформацію у прямому ефірі, це може сприяти збільшенню їхнього авторитету та впливу в суспільстві.

Проте у прямоефірного мовлення є й виклики: воно може стати майданчиком для швидкого поширення дезінформації та фейків, що ставить під загрозу довіру до медіа та журналістів; забезпечення приватності та безпеки учасників прямих ефірів стає викликом, особливо у контексті можливості онлайн-шахрайства та кібератак; журналісти та медіа-платформи повинні мати високі професійні стандарти та навички для ведення прямих ефірів, що вимагає відповідної підготовки та підтримки з боку редакцій та організацій [2].

Розуміння цих можливостей та викликів допоможе медіа-платформам, журналістам та громадськості ефективно використовувати та адаптуватися до прямого ефірного мовлення у сучасному світі.

Пряме ефірне мовлення має свої особливості, особливо в контексті сучасної епохи та специфіки регіону, такого як Миколаївська область. Основними особливостями є: а) адаптація до технологічних змін - у зв'язку з постійним розвитком технологій, медіа-компанії та журналісти постійно

адаптуються до нових форматів та технічних можливостей прямого ефірного мовлення. Такими новими форматами є новинні брифінги, польові доповіді журналістів, телевізійні спеціальні ефіри, інтерв'ю та дискусії та розповіді очевидців; б) локальна специфіка та теми - у контексті Миколаївської області пряме ефірне мовлення акцентує увагу на локальних подіях, проблемах та ініціативах, що є важливими для місцевого населення, особливо в умовах війни та постійних обстрілів області.

У Миколаївській області пряме ефірне мовлення має свої особливі регіональні аспекти, які варто враховувати при розробці контенту та організації трансляцій. Так, для Миколаївської області актуальними є теми місцевого характеру – прямі ефіри акцентують увагу на темах, які є актуальними для мешканців Миколаївської області – розвиток місцевої економіки, інфраструктура, культура та спорт та інші.

Крім того, прямі ефіри стали майданчиком для обговорення важливих проблем та викликів, з якими стикається Миколаївська область, таких як екологічні питання, безпека дорожнього руху або соціальна допомога та інше. На сьогоднішній день, особливий акцент прямих ефірів Миколаївської області зосереджено на постійних обстрілах в умовах війни. Прямі ефіри використовуються для підтримки та просування місцевих ініціатив та подій, таких як благодійні заходи, волонтерська допомога та інше. Прямі ефіри відображають роботу місцевих органів влади, політичні події та вирішення громадських питань в умовах війни.

Отже, врахування цих регіональних аспектів допоможе забезпечити більшу релевантність та ефективність прямих ефірів для аудиторії Миколаївської області. Пряме ефірне мовлення – цей засіб, що забезпечує можливість миттєвого отримання та поширення інформації, що сприяє активізації громадянського суспільства, розвитку інформаційної культури та залученню учасників громадського діалогу.

Список використаних джерел

- 1.Здоровега В. Теорія і практика журналістської творчості: підручник / В. Й. Здоровега. 2-ге вид., перероб. і допов. Львів : ПАІС, 2005. 268 с.
2. Козьяков Д. Масова інформація в мережі Інтернет: правові аспекти. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2010. № 1. С. 120–123. 120 с.

Savchenko Y. V.

*group 2561, Educational scientific humanitarian institute
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
yevhen.savchenko.ua@gmail.com*

Huzenko S. V.

*candidate of philological sciences, associate professor of the department of
journalism, advertising and PR technologies
Admiral Makarov National Shipbuilding University
Mykolaiv, Ukraine
svitlana.huzenko@nuos.edu.ua*

The features of live broadcasting in the modern era

The technical and social aspects of live broadcasting are analyzed in the modern era. Various formats of live broadcasting are highlighted, including news broadcasts, online discussions, talk shows, and others. Special attention is given to regional aspects of live broadcasting, including issues and initiatives that are important for the Mykolaiv region.

Keywords: *live broadcasting, audience, journalistic ethics, media platforms.*

Саркісян А. Х.

група 4561, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
arinasarkisan949@gmail.com

Клименко Н. Г.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
klimenko-nata@ukr.net

Поняття, сутність та значення сторітелінгу як форми подачі інформації

У статті досліджується поняття сторітелінгу та його роль у формуванні сприйняття інформації. Зокрема, зацентовано на тому, як сторітелінг може впливати на сприйняття ідеї, погляди та переконання аудиторії. Розглядаються приклади успішного використання сторітелінгу в різних сферах, включаючи рекламу та журналістику.

Ключові слова: сторітелінг, емоції, аудиторія, стратегії, громадська думка.

Останні роки в світі спостерігається спад інтересу з боку читачів до новинних ресурсів, довгих текстів з аналітикою та прогнозами на найближче майбутнє. На противагу цьому все більшу увагу привертають життєві, сповнені реального досвіду та емоцій історії. Завдяки цьому все більше популярності набирає такий інструмент впливу на аудиторію як сторітелінг.

Сторітелінг (story – історія; telling – розповідати) — це ефективний метод комунікації, який полягає в розповіданні цікавих історій, що можуть бути смішними, зворушливими або повчальними, з використанням реальних або вигаданих персонажів. Цей підхід поєднує в собі психологічні та управлінські аспекти, дозволяючи не лише передати інформацію, а й мотивувати аудиторію до певних дій та досягати кращих результатів.

“Мистецтво розповідати історії”: так сьогодні називають сторітелінг, що містить в собі не лише літературне значення, але й вміння ефективно, з максимальним результатом на аудиторію, донести інформацію і як наслідок спонукати на дію. Крім цього, метод сторітелінгу може мати на меті такі функції як розважальну, інформативну, мотивуючу. В будь-якій сфері повсякденного життя ми можемо помітити використання цього методу: міжособистісній комунікації(в сімейному колі або поміж друзів), медіа, бізнесі, рекламі та піарі, політиці, адмініструванні, освіті тощо.

Серед авторів, що писали на тему сторітелінгу, є: К. Гопіус, С. Гузенков, Р., М. Лівін, Любов Василик, Олександр Градюшко, Андрій Золотухін та ін.

Методика сторітелінгу, що передбачає собою вплив на емоційну, мотиваційну та когнітивну сфери слухача, була розроблена Девідом Армстронгом, головою компанії Armstrong International. У процесі створення сторітелінгу, Девід випробував і переконався у достовірності психологічного фактору про те, що люди значно легше сприймають історії через їх цікавість, навпроти наш мозок відмовляється так само сприймати правила чи директиви. Після вдалої історії, яка спіймала інтерес читача/слухача, стає легше переконати чи мотивувати свою аудиторію. [3]

“Людям потрібні історії для того, щоб пізнавати себе через досвід і називати речі зручними іменами”- зазначає Марк Лівін у своїй книзі “Сторітелінг для очей, вух і серця”[1]. Доктор Норман Дойдж у вступі до книжки Джордана Пітерсона «12 правил життя» слушно зауважив: «Усі світові культури вигадували історії, щоб допомогти людям давати ради хаосу, у який ми потрапляємо з моменту народження. Цей хаос — це все, що нам невідомо, будь-яка незвідана територія, яку нам треба обійти».

Сучасний український письменник, журналіст Марк Лівін зазначає: «Усе на світі можна розповісти через історію. Хай би про що ви писали, інформація стане яскравішою й цікавішою, якщо загорнути її в такий формат. Саме історія,

а не сухі факти допомагають емоційно залучити й переконати вашу аудиторію».
[1].

Для того, щоб сторітелінг виконав своє основне призначення, недостатньо просто придумати історію. Історія повинна бути орієнтована на цільову аудиторію і апелювати до цінностей людей, що входять в цю аудиторію, а також вона повинна бути «подана» в потрібному місці і в потрібний час. Ідея сторітелінгу повинна бути зрозуміла аудиторії і розкрита в результаті розповіді. Важливо правильно пов'язати всі елементи структури в єдиний твір. Стиль і тон сторітелінгу – це те, що впливає на те, як саме читач і глядач сприймає історію[2].

Прикладом застосування сторітелінгу в рекламі може слугувати рекламний ролик “Handle With Care”, створений компанією Gillette. Мова йде про сина та його батька, який вже в достатньо зрілому віці і який потребує допомоги в догляді за собою. Аби зробити його життя легшим, син купує татові багатофункціональну бритву Gillette. Автори сконцентрували увагу на емоціях, які глядач має відчутти під час перегляду цієї реклами. Саме тому ролик здобув золото на премії “Каннські Леви” і був визнаний одним із найемоційніших рекламних роликів за останні п'ять років.

Ще одним прикладом використання сторітелінгу в журналістиці є видання “Українська правда”. В їхній рубриці “Життя” регулярно публікуються мультимедійні історії, де висвітлюються соціальні проблеми в країні та шляхи їх вирішення. У цій рубриці діє кілька спецпроектів соціальної журналістики, включаючи “Від можливостей до змін”, що зосереджений на гендерній політиці; “Врятовані життя”, де розповідають історії орфанних пацієнтів; “Життя з «нуля»”, що присвячений історіям внутрішньо переміщених осіб в Україні та інші.

Сторітелінг є надзвичайно потужним інструментом комунікації, який має велике значення у різних сферах життя, включаючи бізнес, політику та культуру. Його ефективність полягає в здатності створювати зв'язок з аудиторією,

впливати на її сприйняття інформації та мобілізувати до дії. Емоційно заряджені історії стають ключовим інгредієнтом успіху у використанні сторітелінгу. Такий підхід дозволяє досягати позитивних змін у сприйнятті інформації та формуванні громадської думки.

Список використаних джерел

1. Лівін М. Сторітелінг для очей, вух і серця / Марк Лівін. Київ : Наш Формат, 2020. 184 с
2. Павлова О. В. Сторітеллінг як ефективний засіб нейромаркетингових комунікацій сучасного бізнесу / Павлова О. В., Тертиця О. О. // Зб. тез доп. III Всеукраїн. наук.-практ. конф. студ., аспір. та молодих вчен. з міжнар. Участю. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. С. 252–255.
3. Пітерсон Джордан. 12 правил життя. Як перемогти хаос / пер. з англ. Дмитро Кожедуб. К. : Наш формат, 2019. С. 11.

Sargsyan A. H.

group 4561, Educational scientific humanitarian institute

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

arinasarkisan949@gmail.com

Klymenko N. G.

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

klimenko-nata@ukr.net

The concept, essence and importance of storytelling as a form of information presentation

The article explores the important concept of storytelling and its role in shaping the perception of information. In particular, the author emphasizes how storytelling can influence the perception of ideas, views and beliefs of the audience. Examples of successful use of storytelling in various fields, including advertising and journalism, are considered.

Keywords: *storytelling, emotions, audience, strategies, public opinion.*

Соболь М. О.

Група 3561

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

mashasobol.ms@gmail.com

Гінкевич О. В.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри журналістики, реклами та PR-технологій,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

gin_nka@ukr.net

Стратегії створення ефективної радіореклами

У доповіді проаналізовано ефективні стратегії створення радіореклами.

Наводяться поради для створення ефективної радіореклами, які складаються з трьох кроків: визначення цільової аудиторії і радіостанції для показу ролика, створення ролика з урахуванням тривалості голосу за кадром, мелодії і назви компанії та планування і запуску рекламної кампанії.

Ключові слова: *радіореклама, стратегії, ефективність, аудиторія, привернення уваги.*

Радіореклама є одним з найпоширеніших та найдоступніших видів реклами, який дозволяє досягти широкої аудиторії за короткий час. Однак, для того, щоб радіореклама була ефективною, необхідно дотримуватися деяких стратегій та принципів.

Перш за все, потрібно визначити цільову аудиторію та її потреби, інтереси та уподобання. На цьому етапі важливо провести маркетингове дослідження та аналіз конкурентного середовища. Також слід обрати найбільш популярну та підходящу радіостанцію для розміщення рекламного ролика.

Другим кроком є створення самого ролика для радіореклами.

- Тривалість ролика. Зазвичай вона складає 15-30 секунд. Важливо вмістити всю необхідну інформацію про товар чи послугу за цей час.
- Голос за кадром. Вони здатні привернути увагу аудиторії, тому що замість тексту використовують сказані слова. Голос повинен бути приємним, чітким і переконливим.
- Мелодія і звукові ефекти. Вони можуть створити настрій і атмосферу ролика, а також виділяти його серед інших. Мелодія і звукові ефекти повинні бути гармонійними і не перебивати голос за кадром.
- Назва компанії чи рекламованого бренду. Краще називати її ближче до кінця ролика і повторювати 2 рази - це дуже добре вітається. Також слід надавати контактну інформацію про компанію чи спосіб замовлення товару чи послуги. Третім кроком є планування та запуск рекламної кампанії. Тут слід обрати оптимальний час для показу ролика (залежно від аудиторії), кількість показів (залежно від бюджету) і тривалість кампанії (залежно від цілей). Також слід моніторити ефективність радіореклами і коригувати стратегію за необхідності. Отже, для створення ефективної радіореклами потрібно враховувати такі аспекти: цільова аудиторія, маркетингове дослідження, конкурентне середовище, тривалість ролика, голос за кадром, мелодія і звукові ефекти, назва компанії чи рекламованого бренду та контактна інформація. Також слід планувати і запускати рекламну кампанію з урахуванням часу показу ролика, кількістю показів і тривалістю кампанії. Нарешті, слід моніторити ефективність радіореклами і коригувати стратегію за необхідності.

Список використаних джерел

1. LeoSvit. "Радіореклама." URL: <https://leosvit.com/art/radioreklama>
2. Дані-інфо. "Як створити ефективну радіорекламу." URL: <https://dani-info.com/yak-stvoriti-efektivnu-radioreklamu/>

Sobol M.O.
group 3561

Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
mashasobol.ms@gmail.com

Hinkevych O. V.

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of the Department of Journalism, Advertising and PR
Technologies,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
gin_nka@ukr.net

Strategies for creating effective radio advertising

The report analyzes effective strategies for creating radio advertisements. Tips are provided for creating an effective radio advertisement, which consists of three steps: identifying the target audience and radio station to showcase the ad, creating the ad with consideration for the duration of the voice-over, music, and company name, and planning and launching the advertising campaign.

Key words: radio advertising, strategies, efficiency, audience, attracting attention.

УДК 378.147:37.026

Соловйова М.В.

група 4561, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет
кораблебудування імені адмірала Макарова,
Миколаїв, Україна
nightingalefe@gmail.com

Філатова О.С.

доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри журналістики,

реклами і PR-технологій,
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова,
Миколаїв, Україна
oksana.filatova@nuos.edu.ua

PR-технології в освітній сфері

Наукова робота створена з метою висвітлення та визначення основних методів використання PR-технологій для підвищення іміджу наукових установ в освітній сфері.

Ключові слова: PR-технології, метод, імідж, репутація, піар, університет.

У сучасному освітньому середовищі роль публічних відносин (PR) у закладах вищої освіти (ЗВО) виявляється дедалі більше значущою. Інформаційна насиченість, конкуренція між університетами та зміни в уявленнях про вищу освіту створюють умови, в яких ефективно PR-просування стає ключовим фактором успіху. Дослідження цього явища в контексті освіти має на меті виявлення особливостей та оптимальних стратегій PR-просування у вищих навчальних закладах.

Перший та найбільш важливий етап PR-процесу у вищих навчальних закладах – це формування позитивного іміджу. Успішний університет повинен акцентувати увагу на своїх досягненнях, академічній експертизі та суспільному внеску. Суттєвою є розробка чіткої місії та цінностей, які відображають важливість освіти та наукових відкриттів. Не менш важливими в цьому процесі є соціальні мережі, які стали невід’ємною частиною сучасного світу. Вони мають величезний потенціал у розвитку сфери освіти. Створення якісного контенту, інтерактивність та взаємодія з аудиторією на таких платформах, як Facebook, Instagram та LinkedIn, сприяють формуванню позитивного іміджу та підвищують

привабливість ЗВО. Організація та підтримка різноманітних публічних подій і проектів – це ефективний метод привертання уваги до закладів вищої освіти. Зокрема конференції, форуми, та благодійні заходи не лише розширюють соціальний вплив університету, але і сприяють взаємодії з громадськістю. Освітній простір в Інтернеті вимагає специфічних підходів до PR-діяльності. Відтак, розвиток власного веб-сайту, ефективне використання реклами та SEO-оптимізація стають невід'ємною частиною успішної PR-стратегії у вищій освіті.

«Університет як корпорація, може й повинен використовувати у своїй діяльності рекламу та PR-технології, – зазначає у своїй роботі дослідниця Коритько. – Розвиваючись у епоху ринкових відносин, університети зобов'язані вживати заходів для того, щоб конкурувати на ринку освітніх послуг й просувати свої продукти. Основна функція використання реклами та PR-технологій у діяльності університетів – інформаційна» [2].

«Якщо репутація хороша, то вона може бути для сучасного університету найціннішим активом, що допомагає набагато легше здобувати різні ресурси для себе і тим самим підвищувати якість своєї роботи. Коли люди дотримуються високої думки про можливості університету, у нього з'являється більше можливостей, його діяльність стає все більш ефективною. Погана ж репутація університету може мати протилежний ефект – потенційні споживачі не довіряють йому, його освітнім товарам і послугам, тому, що говорять його керівники.

Дослідник Н.Горбенко наголошує на важливості та впливі іміджу в розвитку вищого навчального закладу: «Тим самим різко знижується і якісний потенціал у діяльності університету. Імідж сучасного університету формується для вирішення тактичних завдань, імідж динамічний і у певному сенсі слова повинен відповідати моді» [1].

Отже, підкреслюється думка, про те, що імідж є основоположним та важливим аспектом у процесі розвитку й підтримки загальної позитивної репутації та впізнаваності університету на науковій арені.

У своїй роботі дослідник Олійник О. також проаналізував роль спеціальних PR-заходів саме для наукових установ. Він зазначає: « У роботі з цільовими аудиторіями важливий індивідуальний підхід, безпосереднє, живе спілкування. Тому день відкритих дверей як і раніше залишається найбільш важливим заходом, дає максимум інформації про роботу закладу середньої освіти, безпосередньо від викладачів і учнів до майбутніх школярів і їх батьків. Соціальні партнери можуть прийняти участь в різноманітних професійних заходах, великих дослідних проектах і спільних широкомасштабних акціях. Для представників ЗМІ створюються інформаційні приводи, їх запрошують на публічні звіти і масові заходи, проводять прес-конференції, розсилають прес-релізи» [3].

Сучасні ЗВО мають активніше впроваджувати інтернет-маркетинг, SMM, digital-стратегії для просування своїх освітніх послуг та формування привабливого образу для молоді. Водночас посилення конкуренції спонукає до більш агресивних PR-кампаній, спрямованих на дискредитацію опонентів. Це загрожує репутаційним ризиками галузі освіти загалом. Подальший розвиток PR потребує поєднання сучасних підходів просування з дотриманням професійних етичних норм.

PR-технології відіграють важливу роль у підвищенні позитивного іміджу закладу вищої освіти. Зокрема – у створенні впливового та значимого впливу на студентів, викладачів, професорів, працівників університету, майбутніх працевлаштувачів та загального іміджу установи. З метою формування ефективної PR-кампанії щодо підвищення іміджу та статусу університету варто використовувати комплекс PR-технологій, які б створили б успішний та дієвий кейс з посилення позитивного іміджу освітньої установи. Створення та покращення іміджу установи – це пріоритетне та першочергове питання в умовах сучасності, адже імідж грає важливу роль у загальному сприйнятті суспільством освітньої установи.

Список використаних джерел

1. Горбенко Н. В. Особливості формування іміджу сучасного університету. URL: <http://surl.li/obmwv>.
2. Коритько А. С. Реклама та рг-технології для освітніх програм. URL: <http://surl.li/obmvp>.
3. Олійник О. М. Зміст рг-діяльності у закладі освіти. URL: <http://surl.li/obmuy>.

Solovyova M.V

Group 4561

*Educational and Research Institute of Humanities
Admiral Makarov National University of Shipbuilding,
Mykolaiv, Ukraine
nightingalefe@gmail.com*

Filatova O.S.

*Doctor of Philology, Professor
Head of the department Journalism, Advertising
and PR-Technologies
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
oksana.filatova@nuos.edu.ua*

PR technologies in the educational sphere

The research paper was created to highlight and define the main methods of using PR-technologies to improve the image of scientific institutions in the educational sphere.

Key words: *PR-technologies, method, image, reputation, PR, university.*

Сугакова П. В.

Група 2551

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова

Україна, Миколаїв

polina_sugakova@icloud.com

Сонечко О.

С.

викладач кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін,

Національний університет
кораблебудування

імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна,

sonechkoolga@gmail.com

Вплив змін зовнішності на психічний стан особистості

Анотація: У статті розглянуто, як зовнішній вигляд може впливати на психологічний стан та самооцінку індивіда. Наведено приклади, чому саме люди прагнуть до змін своєї зовнішності, представлені різні погляди на те, як люди сприймають власну зовнішність. Присутні рекомендації щодо власного самосприйняття.

Ключові слова: зовнішній вигляд, психічний стан, внутрішні зміни, особистість.

В наш час дедалі більш розповсюдженим стає проблема впливу зовнішності людини на її успішність у різних сферах діяльності: професійній, комунікативній, лідерській тощо. Вважається, що люди з привабливою зовнішністю можуть досягати більших успіхів у житті. Саме через це деякі недоліки зовнішності, (реальні чи надумані) сьогодні намагаються подолати за допомогою різних

засобів. Наразі мова йде не тільки про варіанти медичного втручання (косметологія, пластична хірургія), а й про варіанти психологічної допомоги та профілактики.

Доведено, що в деяких випадках медичне вирішення проблеми може бути доволі вдалим. Але, в той самий час за бажанням кардинальних змін своєї зовнішності може ховатися глибока невпевненість індивіда у власних силах та можливостях, або навіть психічні розлади.

Психологи стверджують, що коли людина задоволена своїм зовнішнім виглядом, вона є більш стійкою з психологічної точки зору, відчувається більш впевненою та не залежить від думок та настрою оточуючих її суб'єктів. З іншого боку, в наші часи людство майже всюди оточує нав'язлива реклама так званих «ідеальних людей». Саме тому, якщо ми спираємося на думку тих саме вчених та дослідників, якраз нереалістичні, завищені стандарти змушують нас звертати увагу на свою власну недосконалість. Залежність від соціальних мереж та їх вимог і стандартів також накладає свій відбиток на прискіпливе ставлення людини до своєї зовнішності.

Одна справа, якщо певні процедури загального догляду та характеру («б'юті-процедури») зможуть задовольнити потребу у зміні зовнішнього вигляду. З іншого боку, незадоволення самою собою може призвести людину до пригніченого психологічного стану, де їй вже знадобиться допомога фахівців.

З цього приводу психологи рекомендують поділити претензії до самої себе на такі категорії. Перша – це елементи зовнішнього вигляду, які можна вдосконалити за допомогою догляду, гігієни, здорового способу життя, занять спортом. Тут мова здебільшого йде про стан шкіри, волосся, загальну фізичну форму. До другої категорії належать чинники, змінити які ми не можемо, бо такими вже народилися. Мова йде про зріст людини, розріз очей, колір шкіри, тобто, суто фізичні параметри, носієм яких людина народжується та які вона ніяк не може змінити.

В такому випадку завжди потрібно пам'ятати про власну індивідуальність

та не слідувати сліпо стандартам або вимогам, які нав'язуються ідеальною рекламою або соціальними мережами.

Основні причини, через які люди прагнуть змін у своїй зовнішності.

1. Бажання відповідати запитам та стандартам людей, що є поруч. Деякі люди думають, що через зовнішні дефекти вони не заслуговують любові і для того, щоб кохана людина залишалася поруч, потрібно завжди виглядати бездоганно. Через страх бути покинутими вони підлаштовуються під чужий смак і постійно перебувають у напрузі. Виходить, що зусилля, спрямовані на поліпшення своєї зовнішності, робляться не заради себе, а заради іншого. Однак це дуже виснажує та не є гарантією успішного життя.

2. Страх бути відкинутим суспільством. Засоби масової інформації постійно диктують стандарти краси, породжуючи у багатьох людей невпевненість і страх бути відкинутим. Іноді цей страх виправданий, адже зовнішні невідповідності часто стають причиною негативу — від косих поглядів і пліток до відвертого знущання.

Деякі люди особливо схильні засуджувати оточуючих, вказуючи на їх зовнішні недоліки: «ти недостатньо струнка», «твій одяг вже не в моді», «у тебе поганий прикус», «твої вуста занадто тонкі» і т.д. Пам'ятайте, що стандарти мінливі, і виконувати їх постійно неможливо. У гонитві за красою великий ризик втратити індивідуальність і створити безглуздий образ.

3. Бажання показати приналежність до певної групи. Таке бажання часто виникає у підлітків. Таким чином вони протестують проти встановлених у суспільстві норм, хочуть зблизитися зі своїми кумирами або прагнуть поширити певну ідеологію. Кожна субкультура має свої риси та усталені атрибути. Наприклад, панки носять ірокези, а альтушки відрізняються кислотними кольорами одягу і виразним макіяжем. З віком потреба вписатися в субкультуру зникає і людина не дуже може перейматися за свою невідповідну зовнішність, адже вона вже не підліток, а цілком сформована особистість.

4. Бажання внутрішнього спокою. Це відбувається, коли людина прагне

гармонії свого внутрішнього світу із зовнішністю. Для цього, до речі, непотрібно докладати надто багато зусиль. Найчастіше такий процес зміни простий і приємний. Наприклад, можна зробити зачіску, що відображає романтичний настрій або одягнутися в яскравий одяг, щоб висловити позитивне ставлення до світу. У будь-якому випадку, ви вносите зміни тільки заради себе. І це, мабуть, найздоровіша форма бажання зовнішніх змін.

Як висновок, можна підбити підсумки наступним чином. Зовнішність може стати важливим засобом самовираження, дозволяючи нам виражати наші унікальність, стиль та індивідуальність через наш вигляд, одяг, зачіску та інші аспекти зовнішності. Однак в той же час, сприйняття себе за власними ідеалами краси, а також соціальні норми можуть стати джерелом стресу та комплексів. Це може призвести до невпевненості, тривоги та негативного впливу на психічний стан та самопочуття. Тому важливо розвивати здорове сприйняття себе, приймати свою унікальність та робити акцент на внутрішній гармонії та самовдосконаленні, щоб зменшити негативний вплив зовнішніх чинників на наше психічне здоров'я.

Список використаних джерел

1. "The Beauty Myth" by Naomi Wolf книга розглядає вплив зовнішності на психічне та фізичне здоров'я жінок.

[2. Як зовнішній вигляд впливає на психологічний стан – Depo.ua](#)

Sugakova P.

Group 2551

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

sergeq.suprunenko@gmail.com

Sonechko O. S.

Lecturer of the Department of Social and Humanitarian Sciences

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

sonechkoolga @gmail.com

**The influence of the change in appearance on the psychological
conditions of personality**

Abstract: *An analysis of the problems of appearance and its influence on the self-esteem of the person. The reason why people wish to change their appearance.*

Key words: *appearance, self-esteem, psychological conditions.*

УДК

Супруненко С. В.

група 1397стЗ

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

sergeq.suprunenko@gmail.com

Сонечко О. С.

Викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна,

sonechkoolga @gmail.com

Робота регіональних медіа в умовах суспільної кризи

Анотація: *Проводиться аналіз проблем сучасних регіональних медіа, що заважають їхньому розвитку як незаангажованих і достовірних джерел інформації та методів їх вирішення.*

Ключові слова: *ЗМІ, регіональні ЗМІ, журналістика, суспільство, влада,*

фінанси, компетентність, телебачення, радіомовлення, преса, інтернет-ресурси

Регіональні ЗМІ є надзвичайно важливим суспільним інститутом громадянського суспільства. Місцеві ЗМІ є потужним інструментом формування і підтримання локальної ідентичності. Регіональні ЗМІ сприймаються як джерело регіональних новин, можливість орієнтуватися в своєму регіоні, спосіб проведення дозвілля.

Функціональним полем регіональних ЗМІ прийнято вважати наступне:

- повне і своєчасне висвітлення місцевих подій;
- висвітлення важливих місцевих проблем;
- представлення думок ключових осіб регіону;
- можливість інформаційного обміну між мешканцями регіону;
- орієнтація в соціальних і культурних подіях;
- практична допомога в соціально-побутових потребах[3].

Місцеві медіа знаходяться в процесі трансформації типологічної структури. З'являються нові моделі видань, змінюються тематичні акценти. Як зазначає Левченко, «регіональні ЗМІ залишаються єдиним джерелом отримання місцевої інформації» [1, с. 221].

За результатами опитувань мешканців регіонів України Київський Міжнародний Інститут Соціології (КМІС) регіональним ЗМІ не вистачає професійності, привабливості, динамізму, актуальності, оперативності, інтерактивності та власного стилю.

Отже, проблеми регіональних ЗМІ являються досить актуальними.

Основною загрозою для регіональних медіа є проблема фінансування. Обласні, районні, місцеві органи влади часто не виконують зобов'язання щодо розбудови економічного простору, невчасно розраховуються з редакціями за опубліковані матеріали про діяльність органів влади та регуляторні акти. Таким чином, здійснюється прихований тиск на видання [3].

Також є проблема з передплатою і доставкою періодичних видань, особливо зараз, в умовах повномасштабної війни.

Ще один аспект проблеми-це недостатність коштів на фінансування видань. Це може привести до обмеження ресурсів якісного журналістського покриття.

Ситуацію ускладнює також зменшення аудиторії через конкуренцію з централізованими медіа-платформами соціальних мереж. Дослідження показують, що люди частіше звертаються до сайтів періодичних видань, ніж до друкованої версії. Це означає рух суспільства в напрямку діджиталізації та онлайн-комунікації. При цьому виявляється наступна закономірність: чим молодше респондент, тим більший відсоток використання онлайн-ЗМІ. Тому регіональні медіа повинні активно адаптуватися до цифрової епохи, залучаючи аудиторію через онлайн-платформи та інтерактивні формати [4].

Зміст публікації визначає вектор впливу на ЗМІ. Це може бути як бізнес, так і влада. Як зазначає Н. Пахомова, «для регіональної преси дуже характерне протиборство чиновництва поширенню інформації про права громадян та обов'язки влади».

Конфлікти влади з журналістами в регіонах часто демонструють набагато нижчу захищеність останніх від тиску можновладців, ніж у великих містах. До того ж, місцевій владі «незручних» журналістів-професіоналів часто вдається замінити на лояльних дилетантів, що впливає на рівень друкованих видань.

Незадовільна поінформованість дає широкі можливості для маніпулювання думками, вподобаннями і настроями громадян у власних інтересах, які все ще дуже далекі від життєвих інтересів суспільства»[3].

Дуже важливо зберегти незалежність регіональних медіа від політичних втручань та забезпечити їм можливість вільно висловлювати думку та виконувати моніторинг владних структур.

Використання інноваційних технологій, таких, як штучний інтелект та великі дані може полегшити вирішення проблем ефективності та забезпечити більшу точність у виборі тем та аудиторії.

Але, на превеликий жаль, існує і зворотній бік цього напрямку. В

місцевих ресурсах багато копії пасту без надійних посилань, причому знайти оригінал може бути доволі важко. Великою проблемою є безпідставні узагальнення, через це - створення хибної думки про ту чи іншу подію. У регіональних медіа колектив редакції часто анонімний. Непрофесіоналізм самих журналістів заважає розповсюдженню інформації серед громадян, адже працівники не вміють читати і аналізувати роботу, накази і рішення влади, при цьому роблять спроби інформувати населення, дезінформуючи їх [5].

Регіональні медіа мають потенціал для підтримки і розвитку локальної культури, економіки та спільноти, що робить їх важливим чинником сталого соціального статусу.

У регіональних ЗМІ є перспектива, люди вірять в них, але треба почати з вирішення всіх описаних проблем.

Список використаних джерел:

- 1 Мас-медіа України на зламі епох: реалії та перспективи розвитку. матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції / відп. ред. Галич А. О. Старобільськ : Вид-во ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2018. С URL: https://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2016/03/Info_Mass_Media_2018.pdf
- 2 Регіональна журналістика: реалії, виклики, перспективи //Матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції (м.Тернопіль, 15 квітня 2021року), 188 с. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/35886/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D1%82%D0%B5%D0%B7-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97_2021_1.pdf
- 3 Терещенко І. Регіональні ЗМІ, проблеми і перспективи. URL: [file:///C:/Users/serge/Downloads/npnbuimviv_2010_27_20%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/serge/Downloads/npnbuimviv_2010_27_20%20(2).pdf)
- 4 Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук:перспективи та виклики:

матеріали V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції/ наук. ред. Філатова О.С Миколаїв: Вид-во ДЗ «Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова», 2022) URL: <https://rep.nuos.edu.ua/server/api/core/bitstreams/18837bfa-329d-4753-9f9a-bd547c0fc422/content>

5 П'ять проблем регіональної онлайн-журналістики, які я відчула на собі.

URL: <https://medialab.online/news/problemexperience/>

6 Решетуха Т. В., Борсук Н. І. Реформа місцевого самоврядування й децентралізація влади в регіональному медіадискурсі. Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. 2020. № 2. С.62-69.

Suprunenko S.V.

group 1397st3

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

sergeq.suprunenko@gmail.com

Sonechko O. S.

Lecturer of the Department of Social and Humanitarian Sciences

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

sonechkoolga@gmail.com

The work of the regional media in the circumstances of the social crisis

Abstract: *An analysis of the problems of modern regional media that hinder their development as non-engaged and reliable sources of information and methods of solving them is carried out.*

Keywords: *mass media, regional mass media, journalism, society, power, finance, competence, television, radio broadcasting, press, Internet resources.*

Тітуренко Я. І.

група 3561, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

yana.titurenko@gmail.com

Гінкевич К. В.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри журналістики,

реклами та PR-технологій

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

gin_nka@ukr.net

Аспекти використання гендерної міфології в сучасній рекламі

У сучасному світі реклама є не лише засобом просування товарів і послуг, але й потужним інструментом соціального впливу, здатним формувати суспільні наративи, включаючи уявлення про гендерні ролі.

Ключові слова: ЗМІ, інтернет, мас-медіа, реклама, гендер.

Рекламні зображення та повідомлення, які ми щоденно споживаємо через телебачення, інтернет, зовнішню рекламу, впливають на наше бачення світу, в тому числі на уявлення про місце чоловіка та жінки в суспільстві. Центральним аспектом даної курсової роботи є аналіз використання гендерної міфології в сучасній рекламі, її впливу на формування та підтримку стереотипів гендерних ролей.

Гендерна міфологія, яка вбирає в себе усталені уявлення та стереотипи про «чоловічі» та «жіночі» якості, ролі та поведінку, історично складалася впродовж століть. Вона передається з покоління в покоління через культуру, традиції, мистецтво, літературу, і, звісно, через мас-медіа, включаючи рекламу. Використання гендерних стереотипів у рекламі не є чимось новим; однак,

сучасні засоби масової інформації дозволяють цим образам поширюватись набагато ширше та глибше проникати в свідомість суспільства.

Ця стаття має на меті дослідити, яким чином гендерна міфологія використовується в рекламі та як це впливає на гендерні уявлення та відносини. Особливу увагу буде приділено аналізу конкретних рекламних кампаній, які відображають або викликають до переосмислення гендерних стереотипів. Будуть розглянуті питання, такі як: в який спосіб реклама відтворює традиційні гендерні ролі? Чи існують приклади реклами, які намагаються руйнувати ці стереотипи? Як споживачі реагують на використання гендерних образів у рекламі?

Дослідження буде базуватися на аналізі рекламних матеріалів, вивченні наукової літератури з питань гендеру та реклами, а також на даних соціологічних досліджень, які дозволяють зрозуміти, як змінюється сприйняття гендерних ролей під впливом рекламних образів. Значну увагу буде приділено також і критичному аналізу, оскільки важливо не лише визначити факт використання гендерних стереотипів, але й зрозуміти, які соціальні, культурні та економічні фактори спонукають рекламодавців звертатися до цих стереотипів.

Результати дослідження мають на меті сприяти глибшому розумінню механізмів, за допомогою яких реклама формує та підтримує гендерні стереотипи в суспільстві, а також виявити потенційні шляхи для створення більш гендерно збалансованих рекламних повідомлень, які б сприяли формуванню більш рівноправних гендерних відносин.

Додавання контексту військового часу в Україні до дослідження гендерної міфології у сучасній рекламі надзвичайно важливе, оскільки воєнний стан значно поглиблює та трансформує соціальні ролі, включаючи гендерні аспекти. У військовий час звичні гендерні стереотипи можуть бути посилені, оскільки суспільство часто повертається до традиційніших уявлень про роль чоловіка як захисника та жінки як опікуна. Водночас, війна може дати поштовх новим формам гендерних відносин, коли жінки активно включаються в оборонні дії, а

чоловіки можуть бути залучені в не властиві для них за традиційними уявленнями сфери, такі як догляд за дітьми та домогосподарством. Таким чином, воєнний час в Україні створює унікальний контекст для дослідження гендерної міфології в рекламі, оскільки саме в цей період можуть бути переосмислені та перевизначені багато гендерних норм і цінностей.

Реклама в умовах військового конфлікту в Україні має величезний потенціал не лише відображати зміни в гендерних ролях, але й активно сприяти формуванню нових гендерних стандартів. Особлива увага в такий період приділяється рекламі, яка може підтримувати моральний дух населення, стимулювати національну єдність і водночас спонукати до рефлексії над гендерними стереотипами, що існують у суспільстві.

Важливість дослідження полягає у здатності ідентифікувати та проаналізувати, як рекламні повідомлення впливають на уявлення про гендер в умовах війни, як вони відображають зміни в гендерних ролях та як можуть сприяти подоланню гендерних стереотипів. Враховуючи вплив війни на суспільні наративи, важливо звернути увагу на те, як реклама може використовувати або відкидати традиційні гендерні міфи, створюючи тим самим основу для більш рівноправного й інклюзивного суспільства.

Дослідження впливу реклами на гендерні уявлення набуває особливої актуальності, оскільки країна проходить через значні соціальні зміни. Вивчення цієї теми може допомогти краще зрозуміти, як через рекламу можна не лише відображати зміни, що відбуваються в суспільстві, але й активно сприяти формуванню нових, більш гендерно збалансованих підходів до вирішення соціальних викликів, які стоять перед Україною.

Список використаних джерел

1. Левченко К. Я., Василенко В. А., Гендерна рівність та антидискримінація в Україні : аналітичний звіт. К. : «Юрінком Інтер», 2016.
2. Бондаренко К. О., Гриценко Л. П., Гендерна рівність : Європейський

вимір. Х. : «Фоліо», 2015.

3. Забарчук Х. М., Губар Є. А., Гендерна психологія: Підручник. К. : «Академія», 2018.

4. Попова І. О., Гендерна роль у рекламі: теорія та практика. К. : «КМ Академія», 2017.

5. Дорош О. Гендерна рівність у контексті концепції гідної праці: стан, основні проблеми та шляхи їх вирішення. Україна : Аспекти праці. 2011.

6. Григоренко В. Т., Кузьменко О. В., Гендерна міфологія: від давнини до сучасності. Львів : «Ліра», 2021.

Titurenko Y. I.

Group 3561, Educational and Research Institute of Humanities

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

yana.titurenko@gmail.com

Hinkevych K. V.

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of

Journalism, Advertising and PR Technologies

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

gin_nka@ukr.net

Aspects of using gender mythology in modern advertising

In today's world, advertising is not only a means of promoting goods and services, but also a powerful tool of social influence capable of shaping social narratives, including ideas about gender roles.

Keywords: *Media, Internet, mass media, advertising, gender.*

Фоміна П. В.

група 3561, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
pfomina75@gmail.com

Гінкевич О. В.

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри журналістики, реклами і PR-технологій,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
gin_nka@ukr.net

Соціально-психологічне маніпулювання у рекламі

Доповідь присвячена дослідженню питання про соціально-психологічне маніпулювання у рекламі. Автор робить висновок про прийоми та використання маніпуляцій на практиці стосовно психології соціуму в своїй призмі.

Ключові слова: реклама, маніпулювання, асоціативне сприйняття, соціум.

Нині у зв'язку зі здійсненням економічних пріоритетів і політичних реформ населення нашої країни обрушилося дуже багато всілякої реклами: торгової, політичної, соціальної. Це викликає неоднозначну психологічну реакцію, пов'язану із змістом, методами та засобами, що і зумовлює необхідність вивчення цих явищ та процесів.

Ознайомлення з першими результатами досліджень у цій галузі знань показує, що є далеко неоднозначне оцінне ставлення до реклами різних вікових та соціальних груп. Поряд із позитивним інноваційним моментом (впізнавання корисних властивостей нового товару), присутній негативний, дратівливий, що часом переходить в агресивну реакцію на рекламу, пов'язану з розшаруванням суспільства на дуже багатих і дуже бідних.

Реклама часто виходить за рамки комерційних інтересів та нав'язує споживачам систему певних стандартів, точку відліку життєвих благ, світоглядних ідей та уявлень. Тим самим вона стає найважливішим компонентом масової культури, частиною пропагандистського процесу, засобом управління, маніпулювання та психологічного впливу на поведінку людини. З цієї точки зору, про рекламу можна говорити як про соціально-психологічний феномен – засіб та метод, за допомогою якого формується масова свідомість та психіка людей. Актуальним у зв'язку з цим вивчення соціально-психологічних відносин замовника – виконавця – розповсюджувача – споживача реклами. Принципово важливим тут постає питання соціально-психологічного критерію (критеріїв) ефективності реклами, і з погляду психічної реакції населення на її вплив. Це зумовлює актуальність та необхідність вивчення рекламної діяльності як соціально-психологічного явища та процесу, її ефективності з точки зору впливу на масову свідомість та поведінку людей.

За найбільш поширеним визначенням, реклама – це будь-яка платна не особистісна форма розповсюдження інформації про підприємство та його товари чи послуги. Згідно із Законом України «Про рекламу», реклама – це інформація про особу чи товар, розповсюджена у будь-якій формі та в будь-який спосіб і призначена сформувати або підтримати обізнаність споживачів реклами та їх інтерес щодо таких осіб чи товару. З погляду психології, реклама – це один із можливих посередників між потребою і тим предметом, який міг би її задовольнити [2, с. 28], а також спілкування і взаємодія.

Реклама прямо чи опосередковано впливає на споживача, його свідомість і підсвідомість, його думки, погляди, ставлення і, таким чином, формує певну споживчу поведінку. Для посилення рекламного впливу і, відповідно, підвищення ефективності самої реклами використовуються різні методи психологічного впливу: переконання, навіювання, психоаналітичний метод, еріксонівський гіпноз, нейролінгвістичне програмування, лінгвістичне маніпулювання, соціально-психологічні установки, стереотипи, ідентифікація,

механізм «ореолу», наслідування, психологічне зараження, рекламні шоу та технологія «25-го кадру». Слід відмітити, що ставлення як науковців, так і практиків до використання зазначених методів неоднозначне. Одні, цілком переконані у дієвості і корисності даних методів; другі, навпаки, запевняють, що використання більшості методів є малоефективним, оскільки основною рушійною силою споживчої поведінки є об'єктивні потреби людини; треті вважають, що ефективність методів психологічного впливу залежить від певних обставин, а також рівня, характеру і технологій використання самих методів.

У процесі створення сучасної реклами використовуються і тісно переплітаються різні методи психологічного впливу, характер яких може бути як позитивним, так і негативним. Психологічно грамотна позитивна реклама не розрушає психіку і навіть сприяє формуванню позитивного мислення у споживача. Позитивна реклама – це не та реклама, яка відкидає знання психології споживача, відмовляється від управління його поведінкою. Це реклама, яка відноситься до споживача з повагою і дотримується своїх інтересів не за рахунок психічного здоров'я потенційного споживача. Позитивна реклама – це неодмінно психологічно грамотна реклама, яка привертає увагу споживача, зберігає його, формує його поведінку, показуючи переваги товару, унікальність, необхідність в товарі за допомогою знань основ психології і елементарних відомостей про психологію особистості. Основними характеристиками психологічно позитивної реклами можуть бути:

- достовірна інформація про рекламований товар;
- виконання даних в рекламі обіцянь;
- відсутність різного роду негативних впливів на підсвідомість споживача;
- формування у споживача позитивного емоційного ставлення як до самої реклами, так і до товару;
- формування у споживача позитивного стійкого образу товару;
- вміння викликати посмішку у споживача і створювати гарний настрій;
- психологічно грамотно розроблена концепція, зміст, сюжет реклами;

- після перегляду реклами людина повинна відчувати впевненість в собі, внутрішній спокій, оптимізм, відчуття внутрішньої гармонії.

Дослідження, аналіз, експертна оцінка методів психологічного впливу і можливостей їх використання в рекламі передбачає рішення ряду актуальних проблем: наукових, технологічних, етичних, законодавчих та ін. Їх рішення визначає характер психологічних рекомендацій по збуту товарів, розробці рекламних звернень і організації рекламних заходів.

Список використаних джерел

1. Геращенко Л. Психология рекламы: учеб. пособие / Л. Геращенко. – М.: АСТ: Астрель: Хранитель, 2006. – 298 с.
2. Краско Т. И. Психология рекламы: / Т. И. Краско; [Под ред. Е. В. Ромата]. – Харьков: Студцентр, 2002. – 216 с.
3. Лебедев-Любимов А. Н. Психология рекламы. / А. Н. Лебедев-Любимов; [2-е изд.]. – СПб.: Питер, 2007. – 384 с.
4. Мокшанцев Р. И. Психология рекламы: Учеб. пособие / Р. И. Мокшанцев. – М.: ИНФРА-М; Новосибирск: Сибирское соглашение, 2009. – 230 с.
5. Психологія реклами: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Зазимко, М. С. Корольчук, В. М. Корольчук та ін. – Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. – 384 с.

Fomina P.V.

*group 3561, Educational and Scientific Humanitarian Institute
National University of Shipbuilding named after Admiral Makarov,
Mykolaiv, Ukraine*

pfomina75@gmail.com

Hinkevych O.V.

Candidate of Pedagogical Sciences,

*Associate Professor at the Department of journalism, advertising and PR
technologies,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
gin_nka@ukr.net*

Socio-psychological manipulation in advertising

The report is devoted to the study of the issue of socio-psychological manipulation in advertising. The author concludes about the techniques and use of manipulations in practice in relation to the psychology of society in his prism.

Keywords: *advertising, manipulation, associative perception, society.*

УДК

Форостяний В.І.

група 2561, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
Valerievigorre@gmail.com

Гузенко С.В.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики, реклами і PR-
технологій
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
svitlana.huzenko@nuos.edu.ua

Трансформація журналістики рішень під час повномасштабної війни

У статті розглянуто зміни які відбулися в соціальній журналістиці під час повномасштабного вторгнення. Подано зміни в роботі журналіста в умовах війни.

Ключові слова: *журналістика рішень, соціальна журналістика, засоби*

масової інформації, війна, повномасштабне вторгнення, журналіст.

В умовах повномасштабного вторгнення українська журналістика проходить свій етап трансформації, який відчуває аудиторія через зміну подачі матеріалів ЗМІ, через поширення візуального контенту, через створення ефекту присутності, тощо. Перед суспільством постають виклики, з якими зіткнулися й українські журналісти і які підкреслюють важливість збереження журналістських стандартів в умовах війни.

Журналістика рішень – це сучасний напрямок у журналістиці, який зосереджується на описі можливих шляхів вирішення проблем і не фокусується лише на проблемі. Термін "журналістика рішень" може тлумачитися по-різному. Головна ідея полягає в тому, аби викладати можливі методи вирішення проблем у журналістських матеріалах, відомих як 'solution story', та розглядати їхню ефективність.[1]

Український досвід реалізації журналістики рішень показує що жанр журналістики рішень з конструктивним підходом можна віднайти у публікаціях наступних медіа: Детектор медіа, Інтерньюз-Україна, medialab.online та Львівський медіафорум.

Прихильники журналістики рішень відрізняють концепцію "добрих новин", яка зазвичай передбачає поверхневе представлення відповідей без докладного аналізу або перевірки їх ефективності. У "історіях рішень" акцент здійснюється на вже існуючих відповідях та приділяється більше уваги інноваціям, ніж особі чи організації, які їх запроваджують.

Журналістика рішень визначається як критичне та докладне дослідження і пояснення способів, якими люди намагаються вирішити загальні проблеми. В той час, коли традиційна журналістика часто визначає новини як "те, що пішло не так", журналістика рішень намагається розширити це визначення, стверджуючи, що відповіді на проблеми також заслуговують на публікацію. Журналісти можуть розповісти повну історію, надаючи докладне висвітлення варіантів рішень. Більше того, журналістика рішень доповнює та посилює

висвітлення проблем, оскільки будь-яке проблемне або болюче для суспільства питання може краще вирішитися через журналістику рішень, якщо до неї додати ретельне розслідування.

Важливо відзначити, що іноді журналісти свідомо допускають помилки і робиться це з метою запобігання потенційної загрози національним інтересам країни. Керівництво держави на законодавчому рівні встановлює обмеження на збір матеріалів. Наприклад, Наказом Головнокомандувача Збройних Сил України № 73 від 3 березня 2022 року "Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану" встановлено порядок фото- та відеофіксації військових дій ЗМІ, лідерів думок та блогерів за умови отримання акредитації.[2].

Окрім того, що журналісти добре знають всі аспекти успішного матеріалу в стилі журналістики рішень, існують і певні застереження. Журналістикознавці визначили, що варто уникати деяких практик:

- Відмовтесь від хибних надій. Необхідно уникати тверджень про те, що когось, хто пережив травму, повністю одужав, якщо це не відповідає дійсності. Важливо розуміти, що не кожна історія про трагедію може або повинна бути оповіданням про зцілення.

- Важливо уникати створення уявлення, що кожна ситуація обов'язково має завершитися "щасливим кінцем". Авторам варто розуміти, що процес виходження з траурного періоду — це довготривалий шлях.;

- Відновний наратив не передбачає історії, де 90% акцентується на трагедії, а лише 10% на процес відновлення. Мета матеріалів полягає не лише в описі всіх труднощів з кількома словами надії, а в акцентуванні уваги на самому процесі відновлення. [3]

Для аудиторії, а також і для самих журналістів, постійне висвітлення негативних матеріалів у ЗМІ викликає стрес. Тому головним викликом для журналістів є питання, як висвітлити тяжкі життєві ситуації та втрати. Один зі

способів цього - використання відновного наративу. Відновний наратив може приймати різні медіаформи, такі як журналістика, документальне кіно, фотографія та інше.

Хоча медіа регулярно повідомляють про травми або смерті, вони часто не пропонують шляхи виходу з цієї ситуації. У відновному наративі історії не закінчуються звісткою про трагедію, а замість цього розповідають, як людина подолала складні обставини (зміна місця проживання під час війни, подолання хвороби, розповідь про втрату близької людини тощо) й які емоції вона пережила в цей час. [3]

Відновний наратив, спрямований на висвітлення внутрішніх конфліктів, підкреслює важливість усіх зусиль, спрямованих на подолання їхніх наслідків, пояснює причини трагедій та шукає шляхи їх уникнення у майбутньому. Цей жанр акцентує увагу на відновленні життєвих сил у людей, особливо у періоди конфліктів і трагедій.

Сьогодні журналіст повинен бути готовий до будь-якої небезпечної ситуації, будь то фізичне насильство або можливе звільнення з місця роботи. Він повинен бути готовим висвітлювати не лише політичні ситуації, але й наслідки жахливих терактів, руйнації та смерті. У кожній конкретній обставині журналіст повинен мати здатність зберігати об'єктивну перспективу і не піддаватися впливу інстинкту самозбереження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Bidzilya, Y., Snitsarchuk, L., Solomin, Y., Hetsko, H., & RusynkoBombyk, L. Ensuring media security in the era of information globalization. *Amazonia Investiga*. 2023 Vol. 12, Iss 69. P. 249-259. URL: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.69.09.22> (date of access: 29.09.2023).

2. Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії

правового режиму воєнного стану: Наказ Головнокомандувача Збройних Сил України від 03.03.2022 р. № 73. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/nakaz_73_zi_zminamu.pdf

3. Що таке журналістика рішень? Lviv media forum. URL: <https://solutionjournalism.lvivmediaforum.com/> (дата звернення: 26.03.2024).

Forostianyi V.I.

group 2561, Educational and Scientific Humanitarian Institute
Admiral Makarov National Shipbuilding University
Mykolaiv, Ukraine
Valerievigorre@gmail.com

Huzenko S.V.

candidate of philological sciences, associate professor of the department of
journalism, advertising and PR technologies
Admiral Makarov National Shipbuilding University
Mykolaiv, Ukraine
svitlana.huzenko@nuos.edu.ua

The transformation of decision journalism during full-scale war

The article examines the changes that took place in social journalism during the full-scale invasion. Changes in the journalist's work in war conditions are presented.

Keywords: *decision journalism, social journalism, mass media, war, full-scale invasion, journalist.*

РОЗДІЛ V

ПСИХОЛОГІЧНІ СТУДІЇ: ПОШУК ВІДПОВІДЕЙ НА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Безхмельницін М.В

Група 2551

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова

Миколаїв,

Україна

bezhh200335@gmail.com

Сонечко О. С.

Викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна,

sonechkoolga@gmail.com

Проблеми взаємовідносин між підлітками та батьками

Анотація: *Стаття присвячена аналізу проблем, що виникають у взаємовідносинах між підлітками та їх батьками. На основі наукових досліджень та практичного досвіду запропоновано рекомендації щодо вирішення цих проблем та покращення взаєморозуміння в сімейному середовищі.*

Ключові слова: *підлітки, батьки, взаємовідносини, конфлікти, розвиток особистості, емоційний розвиток.*

Взаємовідносини між підлітками та батьками є однією з найбільш складних та важливих сфер в сімейному житті. Ця взаємодія часто включає в себе конфлікти, непорозуміння та навіть розрив у відносинах між членами однієї родини. У даній статті проводиться аналіз проблем, що можуть виникати у

взаємовідносинах між підлітками та їх батьками, а також розглядаються шляхи вирішення цих проблем. Якби конфлікти не виникали між батьками і підлітками, останні частіше всього в психологічному плані залишаються дуже залежними від батьків. Мало хто з них, навіть в конфліктних сім'ях, хотів би повністю розлучитися зі своїми «предками» і почати самостійне життя, порвавши з ними повністю і остаточно. Відстоювання самостійності стосується в першу чергу сфери поведінки — підліток бореться за право робити певні речі саме тоді, коли вирішив сам. Але в емоційному відношенні підліток залишається залежним від батьків, потребує їх любові. Одним із найпоширеніших видів сімейних конфліктів є конфлікти між батьками і дітьми. Навіть у благополучних сім'ях у більш ніж третині випадків відзначаються конфліктні взаємини дітей з обома батьками. В основі конфліктів між батьками і дітьми, як правило, можуть знаходитися психологічно-педагогічні чинники, які впливають на взаємодію батьків і дітей. Підлітковий вік характеризується нестабільністю емоцій та пошуком власної ідентичності. Підлітки починають формувати своє власне бачення світу та ставлення до життя, що може суперечити переконанням інших членів сім'ї, зокрема батьків. Часто це може спричиняти конфлікти та непорозуміння. У підлітковому віці частіше всього підліткам здається, що батьки не розуміють їх проблем та не розуміють їх самих. Через різницю поколінь це виникає частіше, ніж прийнято вважати. У представників різних поколінь можуть бути різні інтереси, культурні погляди тощо. Багато батьків намагаються зрозуміти свою дитину але великий відсоток батьків не цікавляться цим, через що і можуть виникати конфлікти. У гармонійній сім'ї встановлюється відносна рівновага, що виявляється у формуванні психологічних ролей кожного члена сім'ї, сімейного «Ми», здатності членів сім'ї вирішувати суперечності.

Один із ключових аспектів успішних взаємовідносин між підлітками та батьками - це якісне батьківство. В роботі "The 10 Basic Principles of Good Parenting" Лоренс Стейнберг (2014) визначає десять основних принципів, які сприяють здоровому розвитку дитини. Ці принципи включають в себе створення

теплої та підтримуючої атмосфери, належне виховання та встановлення чітких меж. Дотримання цих принципів може допомогти підвищити якість взаємодії між підлітками та їхніми батьками.

Можна виділити декілька варіантів батьківського виховання.

1. Авторитарне виховання, що засноване на жорсткому контролі за поведінкою дитини. Дуже незначна самостійність у прийнятті рішень дитиною у подальшому житті. Постійне очікування покарання та небажання брати на себе відповідальність.
2. Демократичне виховання, коли дітей долучають до вирішення та обговорення проблем родини, батьки намагаються допомагати дітям. Їх привчають до дисципліни, свободи але й відповідальності.
3. Хаотичне виховання, що не передбачає жодного системного підходу до задоволення потреб дитини. Імпульсивне прийняття рішень є шкідливим, а відсутність повноцінного спілкування може вилитися в дезадаптацію підлітка.
4. Гіперопіка, коли постійний контроль з боку батьків призводить до безпорадності та залежності. Нездатність батьків відпустити дитину у «доросле життя» може негативно вплинути на соціалізацію людини у подальшому житті.

Список використаних джерел

- 1 Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496.
- 2 Radesky, J. S., & Christakis, D. A. (2016). Media and young minds. *JAMA pediatrics*, 170(3), 203-204.
- 3 Steinberg, L. (2014). The 10 basic principles of good parenting
- 4 Wong, D. L., & Hockenberry-Eaton, M. (2008). *Wong's Nursing Care of Infants and Children*. Elsevier Health Sciences.

Bezhmelnitsyn M.V

Group 2551

National University of Shipbuilding

named after Admiral Makarov

Mykolaiv, Ukraine

bezhh200335@gmail.com

Sonechko O. S.

Lecturer of the Department of Social and Humanitarian Sciences

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

sonechkoolga@gmail.com

The problems of the relations between parents and teenagers

Abstract: *An analysis of the problems of relationships between parents and teenagers.*

Keywords: *teenagers, parents, relationships, conflicts, personal development, emotional development.*

УДК 378.147:37.026

Бережник Олег Вадимович

група 3551, Навчально-науковий гуманітарний інститут

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

oleg.kl060204@gmail.com

Науковий керівник:

Коренєва Ю. П.

канд. психол. наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

Психологія унікальності: розкриваючи таємниці людської різноманітності

Анотація: Стаття фокусується на психологічних аспектах, що формують неповторну індивідуальність людини. Основна увага приділяється різним науковим підходам та методологіям, що використовуються для вивчення та розуміння унікальних особливостей особистості. Крім того, розглядається вплив соціокультурного оточення на становлення та вияв характерних рис, які відрізняють кожну людину від інших.

Ключові слова: Унікальність особистості, психологічні підходи. генетичний підхід, психодинамічні теорії, когнітивний підхід, соціокультурні теорії, біхевіористичний підхід, гуманістичний підхід, екзистенціальний підхід, соціокультурне оточення, культурне різноманіття, соціальні рухи, гендер, етнічність, ідентичність, самовираження.

Вступ: Різноманітність людської природи здавна була предметом пильної уваги психологічної науки. Людина є неординарною, багатогранною істотою, наділеною своєрідними рисами та якостями, що визначають її неповторну індивідуальність. У цій статті ми намагалися проникнути у сутність психологічних чинників унікальності людини та розкрити таємниці тієї розмаїтості, що робить кожну особистість явищем самобутнім і непересічним.

Основна частина:

- **Психологічні підходи до розуміння унікальності особистості**

Протягом десятиліть психологи розробили різноманітні теорії та підходи для вивчення унікальності особистості. Генетичні підходи підкреслюють роль спадковості та біологічних чинників у формуванні індивідуальних відмінностей. Психодинамічні теорії, такі як психоаналіз Фрейда, розглядають унікальність як результат взаємодії несвідомих процесів та ранніх життєвих переживань.

Когнітивні підходи, з іншого боку, зосереджуються на ролі мислення, переконань та емоцій у формуванні індивідуальності. Соціокультурні теорії

підкреслюють вплив навколишнього середовища, культури та соціальних взаємодій на розвиток унікальних рис особистості.

У психології існує підходи, які намагаються пояснити унікальність особистості:

Біхевіористичний підхід розглядає індивідуальні відмінності як результат взаємодії між середовищем та поведінкою. Вчені-біхевіористи стверджують, що унікальні риси особистості формуються через процеси научіння та підкріплення.

Гуманістичний підхід, представлений такими психологами, як Абрахам Маслоу та Карл Роджерс, наголошує на прагненні кожної людини до самоактуалізації та реалізації свого унікального потенціалу. Згідно з цим підходом, індивідуальність розвивається завдяки вродженій тенденції до зростання та самовдосконалення.

Екзистенціальний підхід розглядає унікальність особистості крізь призму пошуку сенсу життя, свободи вибору та відповідальності. Представники цього напрямку, такі як Віктор Франкл, стверджують, що кожна людина має власний унікальний життєвий шлях і покликання.

- **Формування унікальності в соціокультурному контексті**

Соціальне та культурне оточення відіграє значну роль у формуванні та вираженні унікальності особистості. Культурні норми, традиції та очікування можуть впливати на те, які якості та поведінка вважаються прийнятними чи бажаними. Водночас, індивіди можуть також активно протистояти культурним очікуванням, вираховуючи свою унікальність у формі креативності, нонконформізму чи бунтарства.

Крім того, соціальні взаємодії та життєвий досвід формують індивідуальні переконання, цінності та самосприйняття, що сприяє розвитку унікальних особистісних рис. Стосунки з сім'єю, друзями та колегами можуть як заохочувати, так і обмежувати вираження індивідуальності.

Культурне різноманіття та міжкультурні контакти можуть розширювати світогляд людей, спонукаючи їх переосмислювати власні цінності, переконання

та ідентичність. Зіткнення з альтернативними перспективами та способами життя може сприяти розвитку більш індивідуалізованого погляду на світ.

Соціальні рухи та ідеології, такі як фемінізм, ЛГБТ-активізм чи антирасистські кампанії, також можуть впливати на формування унікальності шляхом заохочення людей до переосмислення традиційних гендерних ролей, сексуальної орієнтації чи расових стереотипів.

Крім того, сучасні технології та соціальні медіа створюють нові можливості для самовираження та самопрезентації, дозволяючи людям експериментувати з різними аспектами своєї ідентичності та унікальності в онлайн-середовищі.

- **Роль гендеру та етнічності в унікальності особистості**

Гендер та етнічність є важливими факторами, які впливають на розвиток унікальності особистості. Гендерні норми та очікування можуть формувати різні моделі поведінки, інтереси та самовизначення у чоловіків та жінок. Водночас, деякі індивіди можуть обирати виражати свою унікальність, протистоячи гендерним стереотипам.

Етнічна приналежність також відіграє роль у формуванні індивідуальності. Культурні традиції, цінності та досвід можуть сприяти розвитку унікальних рис, пов'язаних з етнічною ідентичністю. Водночас, індивіди можуть також обирати відхилятися від своєї етнічної спадщини, створюючи власні шляхи самовизначення.

Люди, які належать до етнічних меншин чи мають нетрадиційну гендерну ідентичність, часто стикаються з додатковими викликами у самовираженні та реалізації своєї унікальності через упередження, стереотипи та дискримінацію у суспільстві. Однак ця боротьба з перешкодами може також стати каталізатором для розвитку сильнішої індивідуальності та більш чіткого усвідомлення власної ідентичності.

Важливо також визнати, що гендер та етнічність самі по собі не визначають унікальність особистості. Індивідуальні відмінності існують як всередині, так і поміж різними гендерними та етнічними групами. Тому необхідно уникати

узагальнень та стереотипізації, замість цього сприймаючи кожну особистість як унікальну комбінацію множинних ідентичностей та досвідів.

Крім того, процес формування унікальної ідентичності часто відбувається через взаємодію та діалог з різними соціальними групами та культурами. Люди можуть інтегрувати різні аспекти своєї гендерної та етнічної спадщини, а також запозичувати елементи з інших контекстів, створюючи нові форми самовираження.

- **Дослідження "Прагнення до унікальності та психологічна адаптація: міжкультурний аналіз" (Kim & Markus, 1999)**

Це дослідження вивчало культурні відмінності у прагненні людей до унікальності та зв'язок цього прагнення з психологічною адаптацією.

Метод: Дослідники провели опитування серед студентів з США (представники індивідуалістичної культури) та Східної Азії (представники колективістської культури). Використовувались різні психологічні шкали для вимірювання прагнення до унікальності, депресії, самооцінки та задоволеності життям.

Результати:

- Студенти з США мали вище прагнення до унікальності, ніж студенти зі Східної Азії. Це узгоджується з культурними цінностями індивідуалізму та колективізму відповідно.
- Для студентів з США високе прагнення до унікальності було позитивно пов'язане з вищою самооцінкою та задоволеністю життям і негативно - з депресією.
- Для студентів зі Східної Азії надмірно високе прагнення до унікальності було пов'язане з нижчою самооцінкою, нижчою задоволеністю життям і вищими показниками депресії.

Висновки:

Психологія унікальності – це захоплююча галузь, яка досліджує різноманітні чинники, що роблять кожну особистість неповторною. Від

генетичних та психологічних процесів до соціокультурних впливів та ролі гендеру та етнічності, розуміння цієї складної теми допомагає нам цінувати та поважати індивідуальні відмінності, що збагачують людський досвід. Розкриваючи таємниці людської різноманітності, ми можемо краще зрозуміти як себе, так і інших.

Дослідження показало, що культурні цінності формують різні уявлення про прагнення до унікальності. В індивідуалістичних культурах це прагнення сприймається позитивно і пов'язане з кращою психологічною адаптацією. Натомість, в колективістських культурах надмірне прагнення відрізнятись може погіршувати психологічну адаптацію.

Список використаних джерел:

1. Вплив культури на формування особистості. [сайт] - Режим доступу: <http://referat-ok.com.ua/work/vpliv-kulturi-na-formuvannja-osobist/>
2. Лариса Заграй Теорії гендеру:гендерні дослідження у психології. [сайт] - Режим доступу: https://gestproject.eu/wp-content/uploads/2019/02/Zahrai-Theories_of_Gender_PNU.pdf
3. О. Б. Столяренко ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ. [сайт] - Режим доступу: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Psykholohia-osobystosti.-Stoliarenko-O.-B..pdf>
4. Роль соціальних чинників у розвитку особистості. [сайт] - Режим доступу: <https://studentam.net.ua/content/view/3217/86/>
5. Deviance or Uniqueness, Harmony or Conformity?: A Cultural Analysis [сайт] -Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/232427971_Deviance_or_Uniqueness_Harmony_or_Conformity_A_Cultural_Analysis

UDC 378.147:37.026

Berezhnyk O.V.

group 3551, Educational scientific humanitarian institute

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Koreneva Yu.P.

Mykolaiv, Ukraine

oleg.kl060204@gmail.com

Koreneva Yu.P.

*candidate of psychological sciences, associate professor of social and
humanitarian disciplines*

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

jkoreneva@ukr.net

***Psychology of uniqueness:
revealing the secrets of human diversity***

Abstract: *This article explores the psychological aspects that shape the unique individuality of a human being. The authors focus on various scientific approaches and methodologies used to study and understand the unique characteristics of personality. Additionally, the article considers the influence of the sociocultural environment on the formation and manifestation of characteristic features that distinguish each person from others.*

Key words: *Uniqueness of personality, psychological approaches, genetic approach, psychodynamic theories, cognitive approach, sociocultural theories, behaviorist approach, humanistic approach, existential approach, sociocultural environment, cultural diversity, social movements, gender, ethnicity, identity, self-expression.*

Introduction: *The diversity of human nature has long been the subject of close attention in psychological science. A human is an extraordinary, multifaceted being endowed with unique features and qualities that determine their unique individuality. In this article, we strive to penetrate the essence of the psychological factors of human uniqueness and to reveal the secrets of the diversity that makes each personality a unique and distinctive phenomenon.*

Боброва С. О.

група 4551, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
snizanakorzenko@gmail.com

Мухіна Л. М.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна
lyudmilamukhina08@gmail.com

Психологічні аспекти публічних виступів

Актуальність дослідження психологічних особливостей публічних виступів зумовлена не лише загальним контекстом сучасної комунікації, але і потребою розвитку та вдосконалення найважливіших навичок спілкування в глобальному суспільстві. Успіх публічного виступу визначається такими психологічними особливостями оратора як: емоційна стійкість, емоційний інтелект, поточний емоційний стан, стресостійкість, високий рівень самооцінки.

Ключові слова: комунікація, публічний виступ, оратор, аудиторія, емоційний інтелект.

Сучасний світ насичений потоком інформації та невідпинним розвитком засобів масової комунікації. Публічні виступи набувають все більшої важливості для досягнення успіху в найрізноманітніших сферах життя. Бізнес, політика, розваги, навчання, культура, мистецтво та інших галузях, вміння ефективно, переконливо виступати перед громадськістю стає ключовим аспектом особистісного та професійного росту. Ораторське мистецтво, в якому

об'єднуються не лише мовленнєва майстерність, але й вміння ефективно взаємодіяти з аудиторією та створювати емоційний зв'язок, стає справжньою «перлиною» в світі комунікації. Публічний виступ, будь то виступ перед аудиторією чи в онлайн-мережі, не тільки передає інформацію, але і переконує, надихає та мотивує слухачів.

Психологічні аспекти публічного виступу аналізувати такі вчені та науковці: І. М. Плотницька, О. П. Левченко, Н. О. Алюшина, Н. В. Струпинська, А. Колесников, Л. Столярєнко, А. Урбанович, Дж. Маєрс. В їхніх наукових статтях та дослідженнях було розкрито теоретичні аспекти психології публічних виступів. Незважаючи на значний доробок науковців, дана тематика не втрачає своєї актуальності. Актуальність дослідження психологічних особливостей публічних виступів зумовлена не лише загальним контекстом сучасної комунікації, але і потребою розвитку та вдосконалення найважливіших навичок спілкування в глобальному суспільстві. В рамках трудової, навчальної, особистісної сфери людина все частіше стикається з необхідністю взаємодіяти з аудиторією через публічний виступ. Досить часто ця взаємодія може породжувати різні емоційні стани, як позитивні, так і негативні, як в аудиторії, так і в оповідача. Тож, зважаючи на недостатню кількість досліджень психологічних аспектів виступів перед аудиторією, виникає необхідність додатково дослідити психологічні чинники, які впливають на оповідача, аудиторію та успішність публічного виступу зокрема.

За визначенням Г. І. Гамової [1], публічний виступ розглядається як безпосередній зв'язок оратора та слухача, який орієнтований на усне висловлювання. Автори наводять деякі психологічні особливості публічного виступу. Психологічні механізми публічного виступу базуються на спілкуванні між оратором і аудиторією та впливають з діалогу між ними. Відношення двох сторін комунікації носить об'єктивно-суб'єктивний характер, виступає в якості спільної діяльності або співпраці. Ефективна комунікація між оратором та аудиторією, на думку Г. В. Онкович [2], виступає одним із базових

критеріїв успішності публічного виступу.

Дослідження провідних фахівців в галузі публічних виступів (І. М. Плотницька, О. П. Левченко) вказують на те, що для успішного ведення подій ведучий повинен мати ряд важливих психологічних характеристик [3]. Зазначено, що успішний ведучий-оратор має володіти не лише фаховими знаннями і вміннями, але також розвинутими комунікативними, емоційними та мовленнєвими навичками, які певною мірою є його психологічними особливостями.

Успіх публічного виступу визначається не лише змістом виступу, але й психологічними особливостями ведучого. До особистісних характеристик, які позитивно впливають на публічний виступ, на думку М. Яременко [4], належать: емоційна стійкість, розвинений емоційний інтелект, поточний емоційний стан ведучого, стресостійкість та високий рівень самооцінки. Негативний вплив на публічний виступ мають наступні особистісні характеристики особистості: тривожність, невміння протистояти стресу, страх та сценічне хвилювання.

Список використаних джерел

1. Гамова Г. І. Ораторське мистецтво : навч. посібн. 3-тє вид. Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2014. С. 168.
2. Онкович Г. В. Вебінар як публічний виступ та його різновиди. Донецький вісник наукового товариства ім. Шевченка. 2021. С. 117.
3. Плотницька І. М., Левченко О. П. Ораторське мистецтво : навч. посібник. Київ : НАДУ, 2011. 128 с.
4. Яременко М. Публічний виступ як вид підготовленого мовлення. Редакційна колегія. 2019. С. 106.

Bobrova S. O.

*group 4551, Educational and Scientific Humanitarian Institute
Admiral Makarov National University of Shipbuilding,
Mykolaiv, Ukraine*

snizanakorzenko@gmail.com

Mukhina L. M.

*candidate of psychological sciences, associate professor of the department of
psychology, philosophy and social and humanitarian disciplines,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding,
Mykolaiv, Ukraine
lyudmilamukhina08@gmail.com*

Psychological aspects of public speaking

The relevance of the study of psychological features of public speaking is determined not only by the general context of modern communication, but also by the need to develop and improve the most important communication skills in a global society. The success of a public speech is determined by such psychological characteristics of the speaker as: emotional stability, emotional intelligence, current emotional state, stress resistance, high level of self-esteem.

Key words: *communication, public speaking, speaker, audience, emotional intelligence.*

УДК 378.147:37.026

Болдарєв Б.С.

група 3153, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
condorenstream@gmail.com

Коренєва Ю.П.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Гендерні стилі поведінки у кваліфікованих фехтувальників на рапірі

Анотація. У статті висвітлена вираженість гендерних стилів поведінки серед кваліфікованих фехтувальників на рапірі. Проведено тестування на основі теорій Сандри Бем та спостереження за спортсменами під час тренувального процесу та на змаганнях. Ця стаття може бути корисною для спортивних організацій, тренерів та дослідників.

Ключові слова: фехтування, маскулінність, фемінність, андрогінність.

Вступ. Сьогодні на світовій арені у фехтуванні на рапірах виникає велика конкуренція серед спортсменів. Для досягнення великих результатів тренери та спортсмени мають не тільки концентруватися на фізичній, технічній та тактичній стороні спортсмена, а, насамперед, і на психологічній. Для збільшення можливостей покращити підготовку спортсмена потрібно перевіряти усі його психологічні якості.[1]

В останні десятиліття гендерні ролі в суспільстві розглядаються як динамічні та змінні, особливо в контексті спортивної діяльності. У цій статті ми дослідимо явище наявності чоловічих та жіночих стилів поведінки в одній особі, на прикладі кваліфікованих фехтувальників на рапірі. Так вивчення гендерних стилів поведінки кваліфікованих фехтувальників на рапірі надасть ще більше інформації як для покращення тренувального процесу та всебічної підготовки спортсмена, так і для початкового відбору.

Мета. Визначити домінуючі гендерні ознаки серед кваліфікованих фехтувальників на рапірі.

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що дане тестування для даної групи спортсменів проводилось уперше.

Методи дослідження. Аналіз літератури, спостереження, анкетування на гендерні стилі поведінки та методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. Дослідження представляє з себе тестування фехтувальників на рапірі у розряді МСУ та КМСУ на гендерну диференціацію. У дослідженні взяло участь 12 - 11 майстрів спорту та 1 кандидат у майстри спорту, кваліфікованих фехтувальників, усі досліджувані вихованці МСДЮСШОР з фехтування.

Спортсменам було запропоновано пройти тестування на основі теорій Сандри Бем [3]. Тест складається з 24 питань, за результатом відповідей кожному спортсмену виставлявся коефіцієнт AG. Результат 1 та більше – виражені фемінні ознаки, -1 та менше – виражені маскулінні ознаки, від 1 до -1 – андрогінність (однаково розвинені маскулінні та фемінні ознаки).

Таблиця 1. Результати тестування на гендерні стилі поведінки.

Спортсмен	Результат	
1	AG – 0.58	Андрогінність
2	AG – -0.53	Андрогінність
3	AG – -0.34	Андрогінність
4	AG – 0.39	Андрогінність
5	AG – -0.29	Андрогінність
6	AG – -0.58	Андрогінність
7	AG – -0.24	Андрогінність
8	AG – 0.34	Андрогінність
9	AG – -0.73	Андрогінність
10	AG – -0.1	Андрогінність
11	AG – -0.48	Андрогінність
12	AG – -0.63	Андрогінність

За результатами дослідження – 100% спортсменів показали результат у межах від 1 до -1, тобто андрогінність, це означає, що у даної групи фехтувальників добре розвинені обидві групи ознак.

Для спостереження було обрано декілька різних типів тренувань спортсменів – фізична підготовка, спеціальна підготовка, предзмагальні тренування, та самі змагання. Під час спостереження за тренувальним процесом та поведінкою спортсменів на змаганнях, було відзначено, що кожен досліджуваний фехтувальник активно проявляє як фемінні, наприклад підтримка та допомога партнерам по команді, так і маскулінні - агресивність під час бою на доріжці, ознаки.

На гендерні стилі поведінки впливають різноманітні фактори, включаючи культурні, соціальні, психологічні та індивідуальні особливості спортсменів. Важливо враховувати, що кожна людина унікальна, і виявлення як чоловічих, так і жіночих стилів поведінки може бути нормальним явищем.

Висновок. Базуючись на отриманих результатах, а саме те, що 100% респондентів, представлених кваліфікованими фехтувальниками на рапірах, показали андрогінність, тобто рівномірно розвинені фемінні та маскулінні стилі поведінки, а також, беручи до уваги результати спостереження за тренувальним процесом та змаганнями, можливо зробити висновок, що для високих досягнень у фехтуванні на рапірі важливі як фемінні, так і маскулінні гендерні ознаки для спортсменів.

Дослідження показало, що у багатьох кваліфікованих фехтувальників на рапірі спостерігається наявність як чоловічих, так і жіночих стилів поведінки під час тренувань та змагань. Деякі спортсмени можуть проявляти агресивність та впевненість у себе, що часто асоціюється з чоловічим стилем, в той час як інші можуть виявляти емоційну вразливість та стратегічність, що властиві жіночим стереотипам.

Література

1. Болдарєв Б. С., Кувалдіна О. В. Аналіз психофізіологічних показників кваліфікованих спортсменів-фехтувальників / Болдарєв Б. С., Кувалдіна О. В. // Розвиток фізичної культури та спорту: новітні виклики, проблеми та перспективи: матеріали Міжнародної онлайн-конференції студентів, аспірантів і молодих вчених, 28 жовтня 2022 року. – Миколаїв: НУК імені адмірала Макарова, 2022. - С. 49–51.

2. Тарасевич, Е.А. (2016), "Гендерные отличия спортсменов в различных классификационных группах видов спорта и спортивных дисциплин", Слобожанський науково-спортивний вісник, № 2 (52), С. 117-120.
3. Bem, S.L. (1979), "Theory and measurement of androgyny", Journal of Personal and Social Psychology, Vol. 37, pp. 1047-1054
4. Testometrika [Електронний ресурс]// Режим доступу: <https://testometrika.com/personality-and-temper/test-bem-on-masculinity-femininity-androgyny/>

UDC 378.147:37.026

Boldariev B.S.

Group 3551, Educational and Scientific Humanitarian Institute

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

condorenstream@gmail.com

Koreneva Yu.P.

candidate of psychological sciences, associate professor of social and

humanitarian disciplines

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

jkoreneva@ukr.net

Gendered styles of behavior in skilled rapier fencers

The article highlights the expressiveness of gender styles of behavior among skilled rapier fencers. The conclusion is based on the Sandra Behm's theories test and observation of athletes during the training process and at competitions. This article may be useful for sports organizations, coaches and researchers.

Keywords: *fencing, masculinity, femininity, androgyny.*

Болотня Г. Б.

Група 2551,

Навчально-науковий гуманітарний інститут

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

bolotnya.anna@ukr.net

Сонечко О. С.

Викладач кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

sonechkoolga@gmail.com

Втома від співчуття серед населення, як наслідок війни

***Анотація:** Стаття присвячена проблемі втоми від співчуття серед українського населення. Розглянуті основні симптоми втоми від співчуття та шлях подолання цього стану.*

***Ключові слова:** втома від співчуття, травматичний стрес, травматична подія, стресова реакція.*

В умовах повномасштабної війни в Україні інфопростір щодня транслює кадри вбивств та руйнувань. Мешканці прифронтових регіонів та окремих професій (військові, лікарі, співробітники поліції, працівники служб порятунку, волонтери, психологи тощо) окрім інформаційного впливу отримують травматичний стрес внаслідок контакту з травмованими особами. Ці події на жаль, вже третій рік є буденністю українського суспільства. Через велику кількість стресової інформації люди інколи припиняють реагувати на новини та події, що викликають стрес. Цей феномен у психології має назву «втома від співчуття».

Фактично, втома від співчуття – це різновидність стресу, що виникає внаслідок контакту з травмованою особою. В даному випадку відбувається поєднання вторинного травматичного стресу та кумулятивного вигорання.

Стрессова реакція на травматичну подію може відбутися навіть якщо людина не проживає цю подію самотійно. Достатньо протягом деякого часу переглядати новини з місця військових подій або чути історії людей, які отримали травматичний досвід. Не можна недооцінювати такий дистанційний вплив, бо у такому випадку стрессова реакція може бути такою ж інтенсивною та деструктивною, як і реакція, отримана напряду від досвіду травми.

Найбільшу загрозу втома від співчуття несе для більш чутливих та емоційних людей, важливим також буде рівень стрессової інформації. Маючи постійний доступ до новин, люди втомлюються, переробляючи велику кількість інформації, що їх травмує. У свою чергу, організм «вимикає» сприйняття такої інформації, захищаючи себе. Відбувається фільтрація уваги, що захищає людину від руйнуючих страждань, з якими вона не завжди може впоратися.

Втома від співчуття – не лише психологічний процес. Так, за результатами низки експериментів, Бред Бушман виявив, що «якщо виміряти серцево-судинні реакції на збудження або електричні імпульси мозку під час переляку, можна побачити, що фізіологічні шоківі реакції організму на зображення насильства загасають у тих людей, які щойно грали у жорстокі відеоігри»[3].

Захисні механізми мозку не здатні повною мірою нівелювати вплив стрессової інформації на людину, та, як наслідок, її стан може погіршуватись.

Слід звернути увагу на наступні симптоми «втоми від співчуття»:

1. Емоційні симптоми (почуття пригнічення, безсилля, гніву, дратівливості, тривоги; втрата відчуття безпеки, емоційне, психологічне та фізичне виснаження, зниження емпатії).
2. Когнітивні симптоми (зосередження на травматичних подіях, самозвинувачення, труднощі з концентрацією, проблеми з прийняттям рішень, надмірна обережність).
3. Фізичні симптоми (головний біль, безсоння, зниження імунітету, нервозність, втрата апетиту).

4. Поведінкові симптоми (самоізоляція, виникнення конфліктів у стосунках, зниження самооцінки, вживання алкоголю або психостимулюючих речовин).

Навіть вважаючи, що наразі українці знаходяться в перманентному стресі, втома від співчуття не є вироком. Існують певні дієві шляхи її подолання та відновлення почуття емпатії:

1. Регулювання отриманої інформації (наприклад, непоганим варіантом буде встановити чіткий час перегляду новин).
2. Самоусвідомлення цінності та користі власної діяльності.
3. Регулярна фізична активність (ходьба, біг, йога, спортивні тренування тощо).
4. Відпочинок та тривалий сон.
5. Спілкування з близькими людьми, а інколи навіть із психологом на предмет самопочуття.
6. Творча діяльність (будь яка творчість, що поглинає увагу).

Так чи інакше, втома від співчуття серед українського населення – закономірний процес, що є своєрідною реакцією на розвиток подій під час війни. Задля збереження функціональності суспільство має адаптуватися до нових умов самозбереження та захисту, і втома від співчуття є частиною цієї адаптації.

Список використаних джерел:

1. Станчишин. В. Емоційні гойдалки війни. Роздуми психотерапевта на війну. Київ: Вид-во Віхола, 2022 - 288с.
2. В. Халанський. Запал без вигорання. Як завершити цикл стресу, працювати до сподоби й жити щасливо. Харків: Вид-во Віват, 2023 - 496с.
3. Після року війни. Чому ми втомлюємося від співчуття? URL: <https://www.dw.com/uk/pisla-roku-vijni-v-ukraini-comu-mi-vtomluemos-a-64810130> (дата звернення 25.03.2024).

Bolotnya G.B.

*Group 2551, Educational and Scientific Humanitarian Institute,
National University of Shipbuilding named after Admiral Makarov
Mykolaiv, Ukraine
bolotnya.anna@ukr.net*

Sonechko O. S.

*Lecturer of psychology, philosophy, social studies and humanities
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
sonechkoolga@gmail.com*

Feeling of tiredness of the population as an inheritance of the war

Abstract: *The article is devoted to the problems of the feeling of tiredness among the population of Ukraine. A main attention focused on the symptoms of fatigue, anxiety and stress.*

Key words: *stress, traumatic situation, anxiety, stress reaction.*

УДК 159.9

Брятко А. Ф.

*група 3551з, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
elka84498@gmail.com*

Чугуєва І.Є.

*кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
inna.chuhuieva@nuos.edu.ua*

Вплив засобів масової інформації на тривожність під час війни

У статті представлено як засоби масової інформації під час війни можуть

впливати на загальний психологічний стан людини; виявлено негативні чинники такого впливу. Показано шляхи подолання негативних впливів засобів масової інформації під час війни та способи зниження тривожності і покращення загального психологічного самопочуття.

Ключові слова: *психологічний вплив, засоби масової інформації, тривожність, війна, психологічний стан.*

Актуальність теми. Засоби масової інформації вже давно увійшли у наше життя як невід’ємна частина повсякденності. Тому не дивно, що з початком повномасштабної війни багато українців почали використовувати як спосіб відсторонення новини: безперервно гортати стрічку новин, переглядати Telegram-канали та новинні сайти, щоб завжди бути в курсі подій. І це безкінечне споглядання інформаційних каналів відбувається через страх втратити контроль над ситуацією. Здається, ніби ще одну новину продивлюся і буду знати усю детальну інформацію. І це також втеча від реальності через небажання чути погані новини – таке собі замкнене коло, коли людина втікає від поганих новин у реальності – до віртуальних ЗМІ.

Виклад матеріалу статті. Чи задавався кожен питанням, які почуття та емоції відчуває при перегляді в ЗМІ новин про зображення війни, руйнувань, смерті?

Читаючи новини, ми потрапляємо в інформаційне поле, де весь час говорять про непередбачуваність життя. Зрозуміло, що гарний настрій такими новинами не викликати, і навіть більше, виникають почуття тривожності та паніки.

Переживання через новини — і справді серйозна проблема. На перший погляд, може здатись, що єдине рішення — це інформаційний вакуум. Але чи варто це робити? Головне — це правильно вибрати джерела, звідки слід отримувати інформацію.

Інша справа, коли новини стають інструментом нагнітання негативу, коли ЗМІ не просто виконують своє завдання інформувати про події, що трапилися, а створюють ніби спеціально фон страху і при цьому нічого не відбувається. Тоді в такій напрузі буває дуже важко перебувати і несвідомо хочеться, щоб щось уже нарешті сталося, щоб якось зняти цю напругу[1].

І ось через усе це виникають емоції тривоги та страху. Поступово тривога починає контролювати наше життя настільки, що ми не можемо самотужки вже з нею впоратися[2].

Якщо постійні новини про війну та руйнування починають впливати на якість життя людини так, що їй стає важко продовжувати виконувати свої обов’язки, треба звернутися по допомогу до спеціаліста[3]. Є ознаки, які можуть допомогти визначити, чи є у людини нормальна реакція на події, пов’язані з війною. Ці ознаки включають наступні явища:

- неможливість перестати думати про війну чи травматичні події;
- відчуття відсутності майбутнього;
- постійні труднощі із засипанням, депривація сну;

- надмірна, невиправдана лякливність;
- надмірна турбота про безпеку в ситуаціях, що цього не потребують;
- почуття провини, нікчемності або безнадійності;
- нездатність отримувати задоволення від діяльності;
- думки про смерть або самогубство.

Деякі поради, як уникнути тригерів і впоратися з тривогою:

- **«Відключитись» від інформації, що може стати тригером тривоги чи нападу паніки.** Варто уникати певних тем, слів або фраз, які можуть викликати тривогу чи стрес. Скоротити час перегляду новин по ТВ чи в Інтернеті, якщо вони викликають занадто сильні негативні емоції [3].
- **Обмежити час, витрачений на перегляд новин про війну.** За допомогою смартфонів легко отримувати майже щохвилинні сповіщення про останні новини. Проте, це може легко перетворитися на надмірний обсяг інформації. Варто залишити лише вкрай необхідні сповіщення — наприклад, повідомлення від Державної служби України з надзвичайних ситуацій та/або повідомлення місцевої влади.
- **Треба бути обережним з використанням соціальних мереж.** Крім основного висвітлення новин, постійне оновлення або перегляд додатків соціальних мереж, може спричинити інформаційне перевантаження [3]. Важливо зазначити, що також можна потрапити під вплив фейкових новин та дезінформації. Слід вибирати максимально надійні джерела новин — сайти, де практично всі фейки блокуються модераторами [3].
- **Сприймати невизначеність як даність.** Почуватися невпевнено в такій ситуації є цілком нормальним. Щоб боротися зі стресом, який викликаний невизначеністю, треба дбати про своє здоров'я, зменшити вплив негативних новин і намагатися контролювати свої емоції.
- **Дотримуватися здорового способу життя.** Щоб відволіктися від стресу чи хвилювань, варто спробувати зайнятися тим, що приносить задоволення [3].

Висновки. Отже у підсумку можна сказати що, одне з найкращих рішень — не кидатися з крайнощів у крайнощі, не впадати в «інформаційний вакуум», а зробити певну вибірку засобів масової інформації, яким можна довіряти і які адекватно описують події, та перенасичувати себе непотрібною інформацією. Не пропускати всі новини через себе, а подивитись на те, що відбувається, відсторонено і з холодною головою. У пригоді можуть стати будь-які розслаблюючі методи. Це може бути, наприклад, звичайна прогулянка на свіжому повітрі, але головне — без телефону, звідки ви отримуватимете неприємні новини. Відволікти від стану тривожності може і відчуття контролю над тим що відбувається навколо. Дуже корисними для зниження стану тривоги і загального покращення психологічного самопочуття є дихальні вправи, вони стали під час війни незамінними засобами першої психологічної допомоги, всі види творчої діяльності, діяльність пов'язана з живою природою — з тваринами, рослинами, діяльність, яка пов'язана з гармонізацією навколишнього середовища, а також всі види турботи про себе.

Список використаних джерел

1. Тривожність через новини й не тільки: як зберігати спокій? Рубрика URL: <https://rubryka.com/article/news-anxiety/> (дата звернення 10.02.2024).
2. Тривога і тривожність – як упоратися зі складними емоціями. Нова українська школа | Веб-ресурс НУШ. URL: <https://nus.org.ua/articles/tryvoga-i-tryvozhnist-yak-uporatisya-zi-skladnymy-emotsiyamy/> (дата звернення 10.02.2024).
3. Як впоратися з тривожністю під час бойових дій. Інформаційний портал MozOk.ua | Доступно про складні хвороби. URL: <https://mozok.ua/anxietydisorder/article/3722-yak-vporatisya-z-trivozhnstyu-pd-chas-bojovih-dj> (дата звернення 10.02.2024).

Briatko A. F.

group 3551, Educational scientific humanitarian institute

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

elka84498@gmail.com

Chuhuieva I. I.

Candidate of Psychological Sciences, Assistant Professor

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

inna.chuhuieva@nuos.edu.ua

Influence of mass media on anxiety during war

The article presents how mass media during the war can influence the general psychological state of a person; negative factors of such influence were found. Ways to overcome the negative effects of mass media during the war and ways to reduce anxiety and improve general psychological well-being are shown.

Key words: *psychological impact, mass media, anxiety, war, psychological state.*

Джулай Я. К.

група 4551, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
yanadzhulay23@gmail.com

Мухіна Л. М.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна
lyudmilamukhina08@gmail.com

Психологічні особливості ціннісної сфери сучасної молоді

Актуальність дослідження ціннісної сфери сучасної молоді полягає в тому, що молодь є ключовим сегментом суспільства, який формується під впливом культурних, соціальних та технологічних змін. Дослідження ціннісних орієнтацій молоді дозволяє розуміти їхні потреби, цінності, амбіції та перспективи. Крім того, такі дослідження є важливим інструментом для розробки програм, спрямованих на підвищення психологічного добробуту та успішну соціальну адаптацію молоді в умовах швидкозмінного світу.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, цінності, юнацький вік, соціалізація.

Модель психологічної структури та функціонування особистості людини, а також її розвиток під час соціалізації, розширює розуміння особистісних цінностей як джерела особистісної активності, індивідуальної мотивації, що функціонально еквівалентні її потребам. Формування особистісних цінностей відбувається в процесі соціалізації і взаємодії з потребами, що є досить складним процесом.

Вступ людини у систему суспільних відносин супроводжується формуванням свого роду «вузлів», які поєднують різноманітні види діяльності в єдиноцілісні особистісні структури. Ці вузли є ціннісними утвореннями [1]. Разом вони створюють «ядро» особистості, базу, що забезпечує її цілісний розвиток та особистісну ідентичність.

Особистісні цінності формують внутрішній стержень особистості, який можна розглядати як ціннісну етичну орієнтацію. Ця орієнтація забезпечує цілісно-суб'єктивне розуміння окремих актів поведінки людини та сприяє утворенню прогнозу її поведінки у різних ситуаціях [2].

Психологічними механізмами формування і розвитку ціннісних орієнтацій виступають індивідуально-психологічні особливості протікання психічних процесів і насамперед – мислення, пам'яті, емоцій і волі, існують у формі інтеріоризації, ідентифікації та інтерналізації соціальних цінностей [3].

Ціннісні орієнтації зароджуються під час соціалізації особистості, коли суспільна інформація проникає в її індивідуально-психологічний світ. Молода особа засвоює досвід попередніх поколінь, отримуючи вже затверджені стереотипи поведінки, що відповідають соціокультурним цінностям. Поступово вона здобуває власний досвід, який допомагає індивіду в адаптації до мікросередовища. Формування особистості залежить від соціального впливу, оскільки інстинктивні нахили людини є набагато слабшими, ніж сили цивілізації [4].

Систему ціннісних орієнтацій особистості можна розглядати як компоненту більш широкої системи, відомої як «життєвий світ людини» або «образ світу», яка має складну та багаторівневу структуру. Цінності, що відіграють важливу роль у формуванні особистості, мають дві основні функції:

1. Вони є основою для формування та збереження ціннісних орієнтацій у свідомості людей, допомагаючи їм зайняти певну позицію, сформулювати точку зору та дати оцінку.

2. Цінності мотивують діяльність та поведінку, оскільки орієнтація людини в світі та наміри до досягнення певних цілей відображають її внутрішні цінності [3].

Ієрархічність системи цінностей та її багаторівневність є основними рисами системи ціннісних орієнтацій особистості. Прийняття особистістю цінностей передбачає автоматичну побудову індивідуальної ціннісної ієрархії, яка визначається її абстрактною «висотою» чи «силою», що залежить від «тягаря», який виникає при її невиконанні [2].

Процес формування особистості включає також розвиток стійкого внутрішнього уявлення про себе, яке відоме як образ «Я2. Цей образ «Я» є складним психологічним явищем, яке не обмежується простим усвідомленням власних характеристик або сукупністю самооцінок [5].

Отже, аналізуючи психологічні особливості ціннісної сфери сучасної молоді, можна зробити висновок про складність та різноманітність цінностей, що впливають на їхнє життя. Важливо враховувати, що цінності молоді можуть бути формованими різними факторами, такими як сімейні традиції, культурне середовище, економічні умови, а також сучасні медіа. Психологічне дослідження ціннісної сфери молоді допомагає краще зрозуміти їхні потреби, мотивації та способи розвитку. Врахування цих аспектів важливо для створення ефективних програм та стратегій, спрямованих на підтримку психологічного благополуччя та розвитку молоді.

Список використаних джерел

1. Драч С. В. Ціннісні орієнтації студентської молоді українського суспільства: сутність та динаміка. *Зб. наук. праць Хмельницького інституту соціальних технологій університету Україна*. 2010. № 2. С. 26-30.

2. Помиткін Е.О. Психологія духовного розвитку особистості: Монографія. К.: Наш час, 2005. 280 с.

3. Павелків Р. В. Вікова психологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. К.: Кондор, 2011. 468 с.

4. Настільна книга шкільного психолога / Авт.-уклад. О. Є. Марінушкіна. Х.: Вид. Ранок, 2010. 288с

5. Зінченко Світлана Володимирівна. Роль «Я-концепцій» в особистісному самовизначенні дорослих. Європейський Союз – Україна: освіта дорослих: збірник матеріалів форуму до Міжнародних днів освіти дорослих в Україні. К. Ніжин, 2015. С. 131-135.

Dzhulay Ya. K.

group 4551, Educational and Scientific Humanitarian Institute

Admiral Makarov National University of Shipbuilding,

Mykolaiv, Ukraine

yanadzhulay23@gmail.com

Mukhina L. M.

candidate of psychological sciences, associate professor of the department of

psychology, philosophy and social and humanitarian disciplines,

Admiral Makarov National University of Shipbuilding,

Mykolaiv, Ukraine

lyudmilamukhina08@gmail.com

Psychological features of the value sphere of modern youth

The relevance of the study of the value sphere of modern youth lies in the fact that youth is a key segment of society, which is formed under the influence of cultural, social and technological changes. Studying the value orientations of young people allows us to understand their needs, values, ambitions and perspectives. In addition, such research is an important tool for the development of programs aimed at improving the psychological well-being and successful social adaptation of young people in the conditions of a rapidly changing world.

Key words: *value orientations, values, youth, socialization.*

УДК 159.9-057.875

Дудка Є. В.

група 4551, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна
strannaya729467@gmail.com

Мухіна Л. М.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна
lyudmilamukhina08@gmail.com

Становлення психологічного клімату в студентській групі

Соціально-психологічний клімат у студентській групі проявляється у згуртованості та конфліктності її учасників. Встановлено, що соціально-психологічний клімат впливає на мотивацію навчальної діяльності та психічний стан учасників навчального процесу. Основними параметрами сприятливого соціально-психологічного клімату визначено: тривалість, реалістичність, диференційованість, комплексність, активність, узгодженість, динамічність, оптимістичність.

Ключові слова: психологічний клімат, студентська група, взаємовідносини, мотиви активності, професійна зрілість.

Психологічний клімат в студентській групі є комплексною психологічною характеристикою, що відображає стан взаємовідносин та ступінь задоволеності всіх учасників навчального процесу різними факторами життєдіяльності колективу у групі.

Мета створення і підтримка сприятливого психологічного клімату - полягає в теоретичному і практичному оволодінні студентами психологічними знаннями, методами і методиками будови взаємодії з оточуючими в різних умовах та вмінням застосовувати набутих знань у життєвих ситуаціях, у пізнанні себе, оволодінні способами не тільки формування, розвитку й вдосконалення інших людей, але й саморозвитку та самовдосконалення.

Створення сприятливого психологічного клімату визначається особливостями якостей студента, які стосуються його інтересів, намірів і мотивів навчання. Соціально-психологічний клімат колективу студентської групи - це узагальнююча характеристика всього внутрішнього оточення, яке проявляється в поведінці і міжособистісних стосунках між основними суб'єктами навчального процесу.

Основним показниками сприятливого психологічного клімату виступають характер відносин між студентами, викладачами і студентами, студентами і керівництвом, викладачами. Проявляється він на рівні згуртованості та конфліктності.

Особистісний еквівалент настрою - задоволеність студента різними факторами життєдіяльності студентського колективу. В дослідженнях виокремлюють вплив соціально-психологічного клімату на мотивацію навчальної діяльності та психічний стан учасників навчального процесу.

Спостереження та дослідження дозволяють виділити п'ять основних груп факторів, що визначають стан соціально-психологічного клімату:

1. Функціональні фактори (умови навчання; режим навчання та дозвілля, чіткість розподілу функцій між студентами; функціональна визначеність кожного учасника, тощо).
2. Фактори успішності характеристики групи (чисельність групи; адаптації та входження в колектив; інше.).

3. Управлінські фактори (стиль та методи управління колективом; зв'язок викладачів зі студентів; згуртованість; етика взаємодії викладацької та навчальної ланки тощо).

4. Економічні фактори (система оплати праці та навчання; отримання грошового заохочення; тощо).

5. Психологічні фактори (рівень конфліктності; рівень згуртованості; сприйняття та оцінки студентами один одного тощо).

Параметрами сприятливого соціально-психологічного клімату є:

- тривалість (характеризується стійкістю професійно-психологічних мотивів, їх незмінністю протягом всього періоду професійної підготовки, хронологічною послідовністю);

- реалістичність (постійне оцінювання особистістю уявлень про професію з точки зору реалізації очікувань від неї; здатність особистості диференціювати в уявленнях про майбутню професійну діяльність реальне і фантазію; реально оцінювати себе як особистість та свої професійні знання і можливості);

- диференційованість (вміння виділяти з традиційної загальної психолого-педагогічної підготовки необхідну інформацію для вирішення тих чи інших педагогічних завдань);

- комплексність (синтезований підхід до інтегральних утворень, який включає як весь арсенал нагромаджених знань: методологічних, методичних, технологічних, так і фахові, психологічні, педагогічні, які забезпечують ефективне вирішення освітніх, виховних та розвивальних завдань);

- активність (наполеглива робота в напрямку від надбаного до не досягнутого);

- узгодженість (ступінь зв'язаності всіх мотивів активності студента);

- динамічність (рух формування і розвитку від умовного початкового рівня (інтерес до психології) до умовної сформованості (професійної зрілості);

- оптимістичність (ступінь впевненості в досягненні професійної мети та у собі).

Список використаних джерел

1. Занюк С. С. Мотиваційний тренінг. Формування мотивації навчальної діяльності у студентів та старшокласників / Практична психологія та соціальна робота. 2002. № 8. С. 31-42.
2. Токарева Н. М. Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: НУБіП, 2017. 548 с.
3. Титаренко Т. М. Сучасна психологія особистості. К. : Марич, 2009. 232 с.

Dudka E. V.

*group 4551, Educational and Scientific Humanitarian Institute
Admiral Makarov National University of Shipbuilding,
Mykolaiv, Ukraine
strannaya729467@gmail.com*

Mukhina L. M.

*candidate of psychological sciences, associate professor of the department of
psychology, philosophy and social and humanitarian disciplines,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding,
Mykolaiv, Ukraine
lyudmilamukhina08@gmail.com*

Formation of the psychological climate in the student group

The socio-psychological climate in the student group is manifested in the cohesion and conflict of its members. It was established that the socio-psychological climate affects the motivation of educational activities and the mental state of the participants of the educational process. The main parameters of a favorable socio-

psychological climate are defined as: duration, realism, differentiation, complexity, activity, coherence, dynamism, optimism.

Key words: *psychological climate, student group, mutual relations, motives of activity, professional maturity.*

УДК 796:159.9

Єрофєєнко А. Д.

група 3541, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

nastyaerofeenkko@gmail.com

Деркач В. М.

кандидат наук з фізичного виховання та спорту,

в.о. завідувача кафедри теоретичних основ

олімпійського та професійного спорту

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

vderkac61@gmail.com

Психологічна підготовка висококваліфікованого спортсмена

У статті розкрито важливість ролі психологічної підготовки висококваліфікованих спортсменів.

Ключові слова: психологічна підготовка, спортивна діяльність, аутогенне тренування, тривожність, ідеомоторне тренування, психологічні якості, індивідуально - типологічні особливості.

Введення. Успішний виступ у змаганнях залежить не тільки від високого рівня фізичної, технічної і тактичної підготовленості спортсмена, а й від його психологічної готовності. [1]

Психологічні особливості змагань, закономірності, причини і динаміка передзмагального стану визначають високі вимоги до психіки спортсмена. Психологічна підготовка спортсмена до змагань є важливим і обов'язковим елементом навчання і тренування.

Актуальність теми. Психологічна підготовка спортсмена – це одна зі сторін навчально-виховного процесу у спортивній діяльності, кінцевою метою якої є формування та вдосконалення значущих для спорту властивостей особистості шляхом зміни системи відносин спортсмена.

Предмет дослідження: психологічна підготовка спортсменів до змагань.

Мета дослідження: виявлення необхідності психологічної підготовки спортсменів.

Методи дослідження:

1. Аналіз науково-методичної літератури документальних і архівних матеріалів.
2. Педагогічне спостереження.
3. Педагогічний експеримент.

Фізичні вправи відособилися в окремий вид людської діяльності - в спортивну діяльність, яка відрізняється рядом специфічних особливостей. Спортивна діяльність відрізняється сильними і яскравими емоційними переживаннями. Але емоційні переживання в спорті, як і всі інші емоції, можуть бути стеничними і астеничними та надавати, як позитивний, так і негативний вплив на органічні процеси в поведінку людини. [2]

Особливості психологічного стану при підготовці до спортивних змагань. Центральне місце в психології змагальної діяльності спортсмена займає дослідження таких психічних станів, як психічне напруження, емоційне збудження, стрес, передстартове хвилювання.

Виділяють три стадії психічного перенапруження.

Перша стадія - нервозність. Її ознаки - примхливість, нестійкість настрою, внутрішня дратівливість, виникнення неприємних відчуттів в м'язах, внутрішніх органах. Коли з'являється примхливість, спортсмен залишається організованим,

якісно виконує завдання тренера, але періодично виражає невдоволення тренувальним завданням. Нестійкість настрою виражається в тому, що спортсмен то сміється у відповідь на жарти, то ходить похмурий. Внутрішня дратівливість частіше за все помічається у погляді, міміці, але поки не виражається в більш великих поведінкових актах.

Друга стадія - міцна стеничність. Її ознаки - наростаюча, нестримна дратівливість, емоційна нестійкість, підвищена збудливість, неспокій, напружене очікування прикрасі. Спортсмен все більш втрачає самовладання, виявляє гнівливість. Емоційна нестійкість виражається в порушенні рівня емоційного збудження, частіше за все у бік перезбудження.

Третя стадія - астеничність. Її ознаки: загальний депресивний фон настрою, тривожність, невпевненість, сенситивність. Ставиться під сумнів запланований результат, можливість виграшу навіть у слабких суперників. Можлива поява страху.

Часто хвилювання спортсмена, виникаючі перед змаганням, досить успішно стимулюють його, зводячи до мінімуму вольові умови. У той же час будь-яке вольове зусилля має своїй основі емоційний початок. Як відомо, ці поняття глибоко взаємопов'язані. [3]

Існують окремі випадки, коли спортсмен, знаходячись в стані передстартової напруженості, показує дуже високий результат. Але визначається це особливостями безпосередньої підготовки до виконання дій. Найгірший вигляд передстартового стану виникає, коли рівень психічного напруження різко падає - це стан стартової апатії. Цей період звичайно короткий за часом. Як правило, апатія виникає внаслідок переходу від максимального психічного напруження до стану нерухомості (ступор) і є наслідком гострого перенапруження в предзмагальній ситуації. [4]

Форми передстартових станів спортсмена. Готовність до старту (нетерпляче очікування змагання, оптимальна здібність до концентрації, самовладання в поведінці, відчуття сили). Стартова лихоманка (сильна

нервозність, неконтрольовані рухи, неуважність, невпевнена поведінка). Стартова апатія (млявість, повільність, неспівмірність, занепад настрою, бажання відмовитися від змагання, нездатність почати роботу).

Дії під час змагання. Організоване, узгоджене з тактичним планом включення в змагання, ясна орієнтація, чіткий контроль ситуації, всі сили тактично правильно вводяться в дію, змагальний результат, що очікувався передбачений або перевищує.

Ранній передстартовий стан починається з моменту сповіщення спортсмена про його участь в даному змаганні. Ознаки хвилювання з'являються в залежності від важливості старту. [5]

Завершальним етапом всієї психологічної підготовки до змагань відноситься безпосередня підготовка до виконання змагальної вправи. З свідомості повинно зникнути все, що не відноситься до дій в змаганні. Спортсмен повинен навчитися не реагувати на зовнішні подразнення. Виникає стан, названий К.С.Станіславським публічною відчуженістю.

Роль психологічної підготовки до спортивних змагань. Психологічна підготовка – область спортивної психології. Психологічна підготовка до конкретного змагання направлена на формування у спортсмена психічної готовності саме до даного конкретного змагання.

Таким чином, можна скласти загальну систему ланок психологічної підготовки до змагань:

- 1) збір достатньої і достовірної інформації про умови майбутнього змагання і особливо про суперників;
- 2) поповнення і уточнення інформації про готовність спортсмена або команди на початок змагання;
- 3) правильне визначення і формулювання мети участі в змаганнях;
- 4) формування суспільно значущих мотивів виступу в змаганнях;
- 5) вірогідне програмування змагальної діяльності;

- 6) спеціальна підготовка до зустрічі з змагальними збиваючими факторами (особливо несподіваними) і вправи в їх подоланні;
- 7) передбачення вправ, саморегулювання можливих, несприятливих внутрішніх станів;
- 8) відбір і використання способів збереження нервово-психічної свіжості на початок змагань, відновлення її в ході змагань.

Психологічна підготовка спортсмена. Внутрішня психологічна готовність до змагальної дій - це результат індивідуальної інтелектуально-психологічної діяльності спортсмена-особистості. Внутрішня психологічна неготовність - це невіра в свої сили. Правильна постановка реально досяжних цілей - вирішальний момент психологічної підготовки. При неправильному відчутті свого стану спортсмен, завищуючи або занижуючи його, в подальшому створює невпевненість і вираженість зайвої зарозумілості, передстаротової лихоманки або апатії.

У спорті існує поняття - «класифікація змагань», яка передбачає їх розділення по видах: чемпіонати, першості, кубкові змагання, класифікаційні, відбірні, попередні і т. п. Рівень змагань впливає значний чином на психіку спортсмена. Психологічна готовність спортсмена до змагань визначається:

1. спокоєм спортсмена в екстремальних ситуаціях;
2. впевненістю спортсмена в собі, в своїх силах;
3. «бойовим» духом спортсмена.

Висновок. У будь-якому виді спорту умови, в яких проходять змагання, відрізняються від умов тренувальних занять. Необхідно відмітити, що спортивний результат складається з трьох складових: фізичної підготовки, функціональної підготовки, вдосконалення механізмів нервово-психічної регуляції діяльності і поведінки людини. Спортивний результат знижується при ослабленні будь-якого з цих "трьох факторів".

Список використаних джерел

1. Психологічна підготовка спортсмена до змагального процесу - фізкультура та

спорт

URL:http://8ref.com/15/referat_154671.html

2. Матвеев, Л.П. Общая теория спорта і її прикладні аспекти [Текст] / Л.П.Матвеев. – СПб.: Лань, 2005. – 384 з. – (Спеціальна література).
- 3.Кісельов Ю.А. Победі: Роздум і поради психолога спорту. М.: Спортакадемія, 2002.
- 4.Горбунів, Г.Д. Психопедагогіка спорту [Текст] / Г.Д.Горбунов. – Радянський спорт, 2007. – 296 з.
5. Пуні А.Ц. Психологія – М.:ФиС, 1984 – 330 с.

Yerofieienko A. D.

*group 3541, Educational and scientific humanitarian institute
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
nastyaerofeenkko@gmail.com*

Derkac V. M.

*Candidat of sciences in physical education and sports,
Acting head of the department of
theoretical foundations of olimpic and professional sports
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
Vderkac61@gmail.com*

УДК 159.923.2:378

Задорожній Ю. О.

*група 4551, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
yrazadoroznyi@gmail.com*

Мухіна Л. М.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

м. Миколаїв, Україна

lyudmilamukhina08@gmail.com

Роль образу «Я» у процесі підготовки майбутніх практичних психологів

Актуальність дослідження ролі образу «Я» у процесі підготовки майбутніх практичних психологів зумовлена не лише необхідністю розвитку психологічної готовності до професійної діяльності, але й значущістю самосвідомості та психологічної компетентності в спілкуванні з клієнтами. Успішна практика психологічної роботи визначається такими факторами, як усвідомлення власного образу, рефлексивність, адекватна самооцінка та готовність до самовдосконалення.

Ключові слова: образ «Я», психологічна підготовка, психологічна компетентність, самосвідомість.

Враховуючи стан України на сьогоднішній день, можна сказати що навчання психологів є напрочуд важким та потрібним.

Через стрімкі зміни в соціальному просторі, зростає потреба у наданні кваліфікованої психологічної допомоги, що спричиняє підвищення вимог до підготовки студентів-психологів. Адже особистісні якості психолога мають велике значення для клієнтів, тож дослідження особистісної сфери майбутніх практичних психологів займає чи не найголовнішу роль в професійній підготовці спеціалістів. Тому аналіз самооцінки, образу «Я» та ціннісних орієнтацій майбутніх психологів є дуже важливою складовою майбутнього [4].

В студентські роки формується система ціннісних орієнтацій, що має значний вплив на самооцінку та особистість, отже і впливає на розвиток власного образу «Я». Оволодіння практичними навичками психологічної допомоги

напряму пов'язане із самооцінкою, образом «Я» та ціннісними орієнтаціями, а також соціалізацію та розвитком особистості [1, 2].

О. А. Прокопенко у своєму дослідженні виокремила такі аспекти, які стосуються образу «Я»:

1. Сприйняття та уявлення людини, які утворюють ціннісну систему соціокультурного оточення людини впливають на формування образу «Я».
2. Формування образу «Я» як прогностичне явище.
3. Робота захисних механізмів направлена на зменшення суперечності у наявному життєвому досвіді, а також суперечності «Я-образу».
4. Ключовою мотивацією особистості слугує потреба розвитку образу «Я», а також потреба у самопрезентації [3].

Список використаних джерел

1. Гріньова О. Психологічні особливості становлення ціннісних орієнтацій особистості в пізньому юнацькому віці. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Психологія»*. 2018. С. 9-13.
2. Нечипорук Т. О. Вплив ціннісних орієнтацій особистості на її життєдіяльність. К.: Київський інститут бізнесу та технологій. 2021. С. 223-225.
3. Прокопенко О.А. Професійна «Я-концепція» майбутнього фахівця економічного профілю. *Вісник післядипломної освіти. Серія: Соціальні та поведінкові науки*. 2016. № 2. С. 109–124.
4. Університет менеджменту освіти.
URL:https://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/2_32_2016/social/ПРОКОПЕНКО.pdf (дата звернення: 25.03.2024).

Zadorozhniy Y. O.

*group 4551, Educational and Scientific Humanitarian Institute
Admiral Makarov National University of Shipbuilding,
Mykolaiv, Ukraine*

yrazadoroznyi@gmail.com

Mukhina L. M.

*candidate of psychological sciences, associate professor of the department of
psychology, philosophy and social and humanitarian disciplines,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding,
Mykolaiv, Ukraine
lyudmilamukhina08@gmail.com*

The role of the image of "I" in the process of training future practical psychologists

*The relevance of the study of the role of the image of "I" in the process of training
future practical psychologists is determined not only by the need to develop
psychological readiness for professional activity, but also by the importance of self-
awareness and psychological competence in communication with clients. Successful
practice of psychological work is determined by such factors as self-image awareness,
reflexivity, adequate self-esteem and readiness for self-improvement.*

Key words: *self-image, psychological preparation, psychological competence,
self-awareness.*

УДК 159.9

Зверян Д. С.

група 4551, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
hamisek@ukr.net

Чугуєва І.Є.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін

Гендерні відмінності прояву агресії у підлітків

У статті представлено гендерні особливості прояву агресії у осіб підліткового віку; визначено чинники впливу на прояв агресії у підлітків, які відрізняються у залежності від гендерної приналежності особи; також описані чинники що сприяють прояву агресії у підлітків.

Ключові слова: підлітковий вік, підліткова криза, гендерні відмінності, прояви агресії, агресивність.

Актуальність теми. Проблеми підліткової агресивності у психологічній науці ніколи не втрачають своєї актуальності. Вікова криза підліткового віку має багато ознак, однак однією з найбільш яскравих є прояв агресивності. Жодне покоління людей не оминуло ця проблема. Одним з ключових факторів розвитку особистості підлітка є формування саморегуляції і самоконтролю, що нерозривно пов'язано з проявами агресивності. Особливого значення в цьому аспекті набувають негативні наслідки проявів агресивності, що зумовлюють психологічні проблеми підлітків з оточуючими і з самим собою. Оскільки прояви агресивності є невід'ємною складовою підліткової кризи, вона не може залишатися поза увагою практичного психолога.

Мета і завдання дослідження. визначити гендерні особливості прояву агресії у підлітків.

Виклад основного матеріалу статті. Підлітковий вік є складним періодом формування особистості, який пролягає між дитинством і дорослістю. Основним психологічним новоутворенням цього віку є відкриття підлітком свого «Я», виникнення рефлексії, усвідомлення власної індивідуальності. Встановлюється нова життєва позиція ставлення до себе, до людей і до світу На цій стадії дитина найбільш чутлива до сприйняття негативу. Підвищується активність, водночас

значно підвищується стомлюваність, знижується працездатність і продуктивність, це пов'язано з посиленням зростання, що вимагає великої кількості енергії. Бурхливе зростання, дозрівання організму, психологічні зміни, відбуваються і на емоційному стані підлітка [1]. В цей період розвивається почуття дорослості, що проявляється у бажанні спілкуватися на рівних з однолітками, і в першу чергу з дорослими. У дорослих в ролі вчителів і батьків найчастіше виникають конфлікти з підлітками.

У своїх роботах К. Лоренц писав що, агресія бере початок з природженого інстинкту боротьби за виживання [1]. Така агресія розділяється на два притаманні тваринам типи: соціальна агресія, для якої характерні демонстративні спалахи люті, і мовчазна агресія, схожа на ту, коли хижак підкрадається до своєї жертви. Обидва ці види є пов'язані з функціонуванням різних відділів головного мозку.

Науковці А. Басс визначає агресію як індивідуальну чи колективну поведінку, чи дію, що спрямована на нанесення фізичної чи психічної шкоди, або, навіть, на знищення іншої людини чи групи [1]. А. Басс також запропонував опис агресивних дій на основі трьох шкал: 1) фізична — вербальна; 2) активна — пасивна; 3) пряма — непряма. Їхні комбінації дають вісім можливих категорій, більшість з яких збігаються з реальними агресивними діями.

Види фізичної агресії за А. Басом:

- активна-пряма полягає в нанесенні ударів або поранень;
- активна-непряма, прикладом якої може послужити змова з метою побиття;
- пасивна-пряма є прагнення фізично не дозволити іншій людині досягти бажаної мети (бойкот, сидяча демонстрація);
- пасивна-непряма - це відмова від виконання необхідних завдань.

Види вербальної агресії за А. Басом:

- активна-пряма проявляється у вигляді образ та приниження іншої людини;
- активна-непряма може проявлятися як поширення клевети або пліток про іншу людину;
- пасивна-пряма - відмова говорити з іншою людиною, відповідати на її питання;

- пасивна-непряма - відмова дати певні словесні пояснення.

Шкала відкритої агресії Юдовського (OASCL) враховує три види фізичної агресії, що проявляється по відношенню до певного об'єкту:

- 1) фізична по відношенню до предметів, спрямована на оточуючих;
- 2) фізична по відношенню до себе;
- 3) вербальна агресія: гучний шум і сердита мова, образи, вживання нецензурних виразів, погрози фізичною розправою [1].

Також розрізняють ворожу та інструментальну агресії. Єдиною метою ворожої агресії є спричинення шкоди. Інструментальна агресія має кінцеву мету, задля досягнення якої спричиняється шкода. Цілі, що не передбачають нанесення шкоди, та стоять за багатьма агресивними діями, враховують примус і самоствердження. У випадку примусу трапляються маніпуляції з метою отримати бажане. Так діти можуть використовувати різні форми негативної поведінки (плач, крик, вередування, кусання, дряпання тощо) з метою отримати бажане від батьків. Така поведінка закріплюється, коли маленькому агресору вдається змусити своїх «жертв» іти на поступки. Аналогічна агресія може служити метою самоствердження чи підвищення самооцінки, якщо така поведінка схвалюється з боку інших [2].

Л. Берковіц розглядав емоційні та когнітивні процеси, що лежать в основі агресивної поведінки. Він вважав джерелом агресії емоційні та пізнавальні процеси особистості, а не стимули зовнішнього середовища. Наприклад, можливості для досягнення особистістю мети блоковані. Це блокування заохочуватиме агресію, лише якщо вона сприймається як негативна. Крім того, прояв агресії може залежати від особистої інтерпретації неприємних емоційних переживань. Таким чином, акцент робиться на тому, наскільки важливо для людини зрозуміти свою поведінку. Однак визнається той факт, що іноді агресія виходить з-під контролю [2].

При вступі в підлітковий вік, як у хлопчиків, так і у дівчат, уявлення про агресію змінюються і, як наслідок, змінюються і форми її прояву: дівчатка реагують негативно, в першу чергу, на пряму фізичну агресію, а хлопчики - на

непряму вербальну [8]. Хлопці-підлітки зазвичай виявляють агресію, яка передбачає прямий фізичний та / або словесний напад (тобто удари та крики), вона відкрита, груба, погано керована та контрольована. Дівчатам притаманні менш відверті форми агресивної поведінки, такі як негативізм і вербальна агресія.

В підлітковому віці, як у хлопчиків, так і у дівчат існують вікові періоди з більш високим і більш низьким рівнем прояву агресивної поведінки. Встановлено, що у хлопчиків є два піки прояву агресії: 12 років і 14-15 років. У дівчат також виявляються два піки: 11 років і 13 років. У дослідженні агресивної поведінки підлітків було виявлено, що якщо у 10-11-річних підлітків переважають прояви фізичної агресії, то в міру дорослішання у підлітків у віці 14-15 років на перший план виходить вербальна агресія. Можна відзначити також, що в більш молодшому віці (10-11 років) між різними формами агресії існує досить слабка диференціація, тобто відмінності між ними по частоті невеликі. У віці ж 14-15 років між різними формами агресії виявляються чіткіші і більш явні відмінності по частоті. У ранньому підлітковому віці у хлопчиків домінує фізична агресія, а у дівчат вербальна агресія. Однак вже у віці 12-13 років як у хлопчиків, так і у дівчат найбільш вираженою виявляється така форма прояву агресії, як негативізм. У більш старшому віці (14-15 років) у хлопчиків домінують негативізм і вербальна агресія, а у дівчат - вербальна агресія [6].

Тривога може бути одним з факторів, що провокують агресію. Показано взаємодію між агресивною поведінкою і тривожністю у підлітків. У той же час при тривозі ворожість і агресія служать способом захисту [4]. Афективний компонент тривоги складається з неприємного відчуття постійної напруги, що тісно пов'язаний із соматично - вегетативними проявами. У підлітків з високою особистісною тривожністю, що характеризує минулий досвід індивіда, спостерігаються проблеми в сімейних відносинах, соціальних контактах, емоційній саморегуляції. Вони більш схильні до стресів і залежної поведінки [3], [5]. Так, підвищений рівень тривожності у дівчат сприяє прояву негативізму та

ворожості, а у хлопчиків провокує гнів й агресивну поведінку [8].

В особистості сучасного підлітка розвивається дух суперництва, впевненості у власних силах, бажання самостверджуватися в будь-якій діяльності, що дає можливість реалізуватися. У дівчат провідну роль відіграє емоційна сторона особистості, що проявляється в симпатіях, близькій дружбі, бажанні ділитися секретами. У підлітків з яскраво вираженими гендерними поведінковими ознаками можливі прояви агресивної поведінки і прагнення до влади у групі своїх однолітків [7].

Сучасні дослідники, займаючись вивченням агресивних дівчаток-підлітків, виділяють наступні негативні особистісні зміни:

- поведінкова сфера: конфліктність, однотипний спосіб реагування на подразники, егоцентризм, безвідповідальність і несамоствореність;
- афективна сфера: низька толерантність, негативні емоційні реакції, дратівливість, неадекватна самооцінка, перебільшення подій;
- мотиваційна сфера: «протест» проти традиційних стереотипів, орієнтованість на особистісні досягнення [7].

Агресивна поведінка дівчат – підлітків тісно пов'язана з процесом формування гендерної ідентичності (самокритичність). Що стосується особистих якостей хлопчиків-агресорів, думки дослідників розходяться. Черкасова С. А. зазначає, що юнакам властива наявність страхів, тривоги, конформність, замкнутість і закритість, невдоволення собою тощо. Інші дослідники характеризують агресивних хлопців-підлітків як імпульсивних, байдужих до інших, з вираженими садистськими нахилами і потребою домінувати. Думки дослідників розходяться по відношенню до юнаків, але можна однозначно виділити причини агресивної поведінки серед дівчат-підлітків: гормональний збій, авторитарний батько, «бунт» проти гендерної ролі, бажання домінувати, заняття чоловічими видами спорту тощо [8].

Дослідження показали, що агресивна тактика дівчат включає плітки, ostracism, порушення конфіденційності, критику зовнішнього вигляду чи особистості жертви. Ця тактика мала суттєвий вплив на психологічний стан жертви. Мотиви дівчат – агресорів включали помсту, набуття чи збереження позиції в групі,

привернення уваги, позбавлення від нудьги та уникнення знущань у свій бік. Часто цю агресію викликала заздрість з приводу зовнішнього вигляду, оцінок, друзів та хлопців [8]. Дівчата, на відміну від хлопців, вважають ці методи більш ефективними, що свідчить про їхню підвищену чутливість саме до непрямой та вербальної агресії.

Розвиткові підліткової агресії батьки можуть сприяти двома основними способами. Перший спосіб емоційне дистанціювання. Батько в такій моделі взаємовідносин характеризується підвищеною тривожністю, невпевненістю в собі, переживаннями з приводу своєї маскулінності та сексуальних можливостей. Матері провокують розвиток агресивності, коли вони або вважають, що діти виросли й повинні розв'язувати свої проблеми самостійно, або коли переживають «другу молодість» і займаються влаштуванням своїх особистих справ, забуваючи про необхідність опікуватися дитиною. Таким чином дитина перебуває в умовах психологічного дискомфорту, дефіциту уваги та турботи, в результаті чого агресія нерідко обирається нею в якості своєрідної протестної поведінки, помсти, як спосіб емоційної розрядки та привернення уваги. Другий спосіб посилення контролю, прагнення батьків, відстежувати кожен крок своєї дитини. Підлітки, які не мають можливості проявляти самостійність, перетворюються на бунтарів. Внаслідок чого відбувається формування деструктивного й асоціального характеру поведінки.

Подальшу перспективу розробки проблеми вбачаємо у розробці практичних програм щодо корекції агресивної поведінки у підлітків з урахуванням гендерних відмінностей.

Список використаних джерел

1. Берон Роберт, Річардсон Дебора. А. Агресія: навч. посібник для студентів і аспірантів психол. [Пер. з англ.] 2-е міжнар. вид. Санкт-Петербург. 2001. 351 с.
2. Bjorkqvist K., Pirkko N. eds. *Of mice and women: Aspects of female aggression*. Academic Press, 2013.
3. Card NA, Stucky BD, Sawalani GM, Little TD: Direct and indirect aggression during childhood and adolescence: A meta-analytic review of gender

differences, intercorrelations, and relations to maladjustment. *Child development* 79 (5). 2008. 1185-1229.

4. Galen, B. R., & Underwood, M. K. A developmental investigation of social aggression among children. *Developmental Psychology*, 33, 1997589 – 600.

5. Lagerspetz, K., Bjorkqvist, K., & Peltonen, T. Is indirect aggression typical of females? Gender differences in aggressiveness in 11- to 12-year-old children. *Aggressive Behavior*, 14. 1988. 403 – 414.

6. Owens, L., R. Shute, P. Slee. Im in and youre out: Explanations for teenage girls indirect aggression. *Psychology, Evolution & Gender*, 2000, 2.1: 19-46.

7. Owens, L., R. Shute, P. Slee. Indirect aggression among teenage girls in Australia. *Aggressive Behavior*, 2000, 26: 67-83.

8. Silverthorn P., & Frick P.J. Developmental pathways to antisocial behaviour: The delayedonset pathway in girls. *Development and Psychopathology*, 11, 1999, 101–126.

Zverian D. S.

group 4551, Educational scientific humanitarian institute

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

hamisek@ukr.net

Chuhuieva I. I.

Candidate of Psychological Sciences, Assistant Professor

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

inna.chuhuieva@nuos.edu.ua

Gender differences in manifestation of aggression in ADOLESCENTS

The article presents the gender characteristics of the manifestation of aggression in adolescents; the factors influencing the manifestation of aggression among teenagers are determined, which differ depending on the gender of the person; factors contributing to the manifestation of aggression in teenagers are also described.

Key words: *adolescence, adolescent crisis, gender differences, manifestations of aggression, aggressiveness.*

Карюк І. В.

група 4551, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
hamisek@ukr.net

Чугуєва І.Є.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
inna.chuhuieva@nuos.edu.ua

ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА

У статті представлено особливості впливу засобів масової інформації на розвиток особистості підлітків; визначено чинники впливу засобів масової інформації на особистості підлітків, враховуючі те, що підлітковий вік є віком психологічної кризи особистості; показано, що засоби масової інформації виступають фактором розвитку особистості підлітка.

Ключові слова: *підлітковий вік, підліткова криза, засоби масової інформації, розвиток особистості підлітка.*

Актуальність теми. У наш час проблема впливу ЗМІ на розвиток особистості в цілому має високий відсоток актуальності і важливості, адже зараз ЗМІ - це не лише спосіб отримання інформації, але і потужний інструмент для просування і пропаганди ідеологій, поглядів, думок, це велика частина життя сучасного індивіда, яка впливає на нього як ситуативно, так і зачіпає глибинні процеси формування особистості. Великий потік даних, який надходить до нас щоденно, іноді важко піддається обробці, у зв'язку з чим непомітно для себе людина може слабо контролювати вплив цієї інформації, споживати, аналізувати

і фільтрувати її.

Мета і завдання дослідження. Визначити чинники впливу ЗМІ на розвиток особистості підлітка.

Виклад основного матеріалу статті. Засоби масової інформації (ЗМІ), масмедіа - різновид медіа, орієнтований на одночасне передавання інформації великим групам людей. Охоплюють засоби передавання, зберігання та відтворення інформації такі як преса (газети, журнали, книжки), радіо, телебачення, інтернет, кінематограф, звукозаписи та відеозаписи, відеотекст, телетекст, рекламні щити та панелі, мультимедійні центри. Всім цим засобам притаманні спільні якості: звернення до масової аудиторії, доступність багатьом людям, корпоративний зміст виробництва розповсюдження інформації. Масмедіа є основним засобом пропаганди. Характерними рисами ЗМІ є [1]:

1. публічність (необмежене, не персоніфіковане коло споживачів);
2. наявність спеціальних технічних засобів;
3. непряма, розділена в просторі та часі взаємодія комунікаційних партнерів;
4. непостійний характер аудиторії;
5. переважна одно спрямованість впливу від комунікатора до реципієнта.

У сучасному світі ЗМІ виконують багато функцій, ось основні з них:

1. інформаційна отримання і розповсюдження відомостей про певні явища і події. На основі отриманої інформації формується громадська думка;
2. освітня донесення певної едукативної інформації дозволяє адекватно оцінювати, упорядковувати відомості, отримані з різних джерел;
3. соціалізації засвоєння людиною певних цінностей і норм, зразків поведінки дозволяє їй адаптуватися до соціальної дійсності;
4. мобілізаційна проявляється у спонуканні людей до певних вчинків і дій;
5. ідеологічна пов'язана з прагненням здійснювати глибокий вплив на світогляд аудиторії, на самосвідомість людей, їх ідеали та прагнення, включаючи мотивацію поведінкових актів.

6. рекреативна пов'язана із зняттям напруги, отриманням задоволення

Одна із особливостей ЗМІ, яка є несе небезпеку для споживачів - це прагнення експлуатувати їх підсвідомість, використовуючи людські пориви до страждань, такого роду методи підвищують рейтинги. Саме через це першими часто подаються і описуються саме трагічні події, адже чим більша катастрофізація - тим вища зацікавленість глядача. Успішна маніпуляція передбачає потребу у зтяжньому, пролонгованому стані страху або стресу - це блокує критичне мислення.

Таким чином виникає вдалий фундамент для формування догматичного мислення і затуманення пізнавальної активності індивіда. На тлі емоційного дискомфорту можна впровадити у свідомість особистості та суспільства будь-який міф і одночасно довести їх до повної соціальної апатії. Ще один прийом взаємодії ЗМІ із глядачем - оперативність подачі інформації. Ресурси, які надають «гарячі факти», є більш затребуваними і привабливими для аудиторії. У зв'язку із тим, що ця оперативність робить рейтинги, а отже - гроші, журналісти прагнуть до надшвидкої реакції, добиваючись прямих репортажів із місця подій будь-якими способами. Ще кілька маркерів, за якими добирається інформація: - неординарність, - високий суспільний статус, - новизна фактів.

Вітчизняні ЗМІ мають три напрямки, які є небезпечними для молоді [2]:

1. Має зв'язок із послідовним вірцевим перенаправленням на суперособистість із іноземних медіа. Це нав'язує аудиторії норми моралі, що ґрунтуються на насильстві та бездуховності.

2. Загрози, які мають зв'язок із дестабілізують, відчужують суспільство від позитивного історичного досвіду.

3. Збільшення випадків девіантної поведінки серед молоді.

Головним чином, згубний і травмуючий вплив на фізичний та емоційний стан молоді здійснює надмірна демонстрація насильства у ЗМІ. На постійній основі перегляд сцен, де міститься насильство, провокує зниження чутливості до агресії і підвищує схильність до агресивної поведінки, викривляє образ

реальності, який може стати основою для подібних дій. ЗМІ працює так, що люди примушені сприймати інформацію, проте не можуть на неї відповісти, тобто емоційна реакція у такому випадку лише підсилює емоційну напругу замість знайти розрядку. Аудиторія споживачів є розділеною територіально - люди існують з отриманою інформацією або на самоті, або у малих соціальних групах. За таких обставин легко стати об'єктом впливу. Особливістю масово-інформаційних процесів є можливість вибору для індивіда тієї інформації, яку він сам хоче отримати, а не яку йому нав'язують зовні. Але не кожна людина вміє і може відділяти потрібне від непотрібного. З точки зору соціальної науки маніпулювання - це система засобів ідеологічного впливу, що має за ціль змінити мислення та поведінку людей. При цьому усвідомлення, що інтереси та світогляд багато залежать власне від тих, хто маніпулює, є відсутнім. Виходячи з цього визначення, маніпуляції можна розділити на: оперативну маніпуляцію свідомістю й поведінкою людей та стратегічну маніпуляцію. Оперативна маніпуляція полягає в тому, що, використовуючи вже наявні в свідомості людей звички, цінності, стереотипи, маніпулятор змушує їх сприймати інформацію і діяти так, як йому вигідно. Стратегічна маніпуляція полягає в тому, що протягом багатьох років свідомість людей формується ті звички і потреби, що є фундаментом для підтримки стабільності маніпулятивних дій і за потреби можуть бути використаними в оперативній маніпуляції [2]. Для психології людини характерним є перенесення, побудова асоціативного ряду, на цьому теж можна маніпулювати таким чином:

1. перенесення іміджу оточення (люди, техніка, природа ін.) на імідж людини, тобто створення авторитетного тла;
2. дистанціювання від негативного іміджу, чітке відокремлення
3. перенесення фактів, подій локального характеру на глобальний контекст;
4. посилення смислових акцентів.

Серед прийомів розповсюдженими є також:

- психологічний страх споживача виявитися серед «білих ворон»,
- подача інформації у такому виді, де перебільшуються досягнення і успіхи однієї групи і робиться акцент на помилках іншої групи,
- постановка вигідних запитань,
- дроблення інформації, подача фрагментами (це приносить труднощі у формуванні цілісної картини подій),
- посилення на «інформовані джерела» (дає відчуття точності фактів, їхньої об'єктивності і правдивості).

Отже, інформація, отримана через ЗМІ, несе у собі і позитивний і негативний контексти. З одного боку ЗМІ виконує багато корисних для людини функцій - освітня, рекреативна, інформаційна тощо. З іншого ж, використовує ряд маніпуляцій, щоб впливати на людську свідомість і звужувати її. Критичне ставлення до інформації і вміння її використання - єдиний вихід зменшити ризики стати жертвою маніпуляцій і пропаганди.

Подальшу перспективу розробки проблеми вбачаємо у розробці практичних програм щодо корекції негативного впливу ЗМІ на підлітків з урахуванням кризового етапу розвитку особистості підлітків.

Список використаних джерел

1. Лалл Джеймс. Мас-медіа, комунікація, культура: глобальний підхід/ Пер. з англ. – К. : "К.І.С.", 2002.
2. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В.. Вікова психологія. – Київ.: «Центр учбової літератури». 2012.
3. Adolescent health in the South-East Asia Region. URL: <https://www.who.int/southeastasia/health-topics/adolescent> (дата звернення 15.02.2024).
4. Susan M Sawyer. Adolescence: a foundation for future health. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/22538178/> (дата звернення 15.02.2024).

Kariuk I. V.
group 4551, Educational scientific humanitarian institute
Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine
hamisek@ukr.net

Chuhuieva I. I.

Candidate of Psychological Sciences, Assistant Professor
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
inna.chuhuieva@nuos.edu.ua

INFLUENCE OF MASS INFORMATION MEDIA ON ADOLESCENT PERSONALITY DEVELOPMENT

The article presents the peculiarities of the influence of mass media on the personality development of teenagers; the factors of the influence of mass media on the personality of teenagers are determined, taking into account the fact that adolescence is the age of psychological crisis of the personality; it is shown that mass media are a factor in the development of a teenager's personality.

Key words: *adolescence, adolescent crisis, mass media, adolescent personality development.*

УДК 159.9

Кузьміна М. О.

група 565, Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Миколаїв, Україна
kuzmina.mary.13@gmail.com

Яблонський А. І.

доктор психологічних наук, професор кафедри психології
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Миколаїв, Україна
andrey.yablonskiy61@gmail.com

Психологічні особливості ставлення внутрішньо переміщених осіб до життєвої перспективи в умовах війни

У статті висвітлено теоретичні аспекти проблеми ставлення внутрішньо переміщених осіб до життєвої перспективи в умовах війни; представлено аналіз чинників, що впливають на ставлення особистості до життєвої перспектив.

Ключові слова: *внутрішньо переміщені особи, життєва перспектива, особистість в умовах війни, чинники ставлення до життєвої перспективи.*

Актуальність теми. У сучасному світі людям доводиться стикатися з багатьма проблемами, які можуть підірвати їх майбутнє. Тому важливо, щоб кожна людина мала особливе ставлення до майбутнього, яке не лише враховує сучасні проблеми, але й містить конструктивний підхід до планування свого життя в кожній конкретній ситуації та на життєвому шляху загалом.

Для того, щоб реалізувати свій потенціал та досягти максимальних результатів у різних сферах життя, людина має мати чітку спрямованість на майбутнє та усвідомлювати свої перспективи. Це допоможе їй оптимально структурувати своє сьогодення та надати йому відповідний напрямок.

Крім того, багатоваріантне майбутнє, яке складається з планів, мрій, страхів, надій, очікувань та бажань, має великий вплив на сьогодення людини і на її способи самореалізації. Людина повинна уважно сприймати своє життя та осмислювати його, щоб бути свідомою та адекватною у своїх ставленнях до майбутнього. Максимально об'єктивне сприймання та адекватне ставлення до майбутнього є одними з найважливіших критеріїв психологічної та соціальної зрілості особистості та її розвитку, що допомагає людині бути більш самостійною та впевненою у своїх діях та вирішеннях та дозволяє їй досягати більш високих результатів в житті.

Мета статті – проведення теоретичного аналізу проблеми ставлення внутрішньо переміщених осіб до життєвої перспективи в умовах війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Категорії «життєва перспектива» або «часова перспектива» відіграють важливу роль у вивченні теми

життєвого шляху. Багато науковців, включаючи Ананьєва Б.Г., Абульханову-Славську К.О., Рубінштейна С.Л., Роменця В.А., Балла Г.О., Головаху Є.І., Карамушку Л.М., Кісарчука З.Г., Кона І.С., Кроніка О.О., Максименка С.Д., Моляко В.О., Москаленко В.В., Панка В.Г., Титаренко Т.М., Бюлера Ш, Еріксона Е., Олпорта Г., Левіна К., Ленса В. та інших, досліджували питання життєвої перспективи. Це поняття визначається як загальне бачення майбутнього, яке включає в себе складний і суперечливий взаємозв'язок запланованих та очікуваних подій.

Вчені в своїх роботах аналізують не лише особливості сприйняття майбутнього окремим суб'єктом, але й розглядають потенційні прогнози майбутніх подій, встановлення цілей та вибір шляхів до їх досягнення. Зокрема, вони досліджують вплив життєвого планування та мотивації на поведінку людини в сучасному світі. Вивчається також проблематика життєвого досвіду, його особливостей та сприйняття. Однак механізми та фактори, які впливають на те, як життєвий досвід особистості впливає на формування її життєвої перспективи, все ще не достатньо досліджені.

Життєва, або часова перспектива – це сукупність уявлень людини про своє психологічне минуле і майбутнє, які існують у її свідомості в даний момент часу. Часова перспектива впливає на поведінку людини і її життя в цілому, визначаючи світовідчуття, прийняття минулого, розуміння сьогодення, стан планів на майбутнє. Це поняття в узагальненому смислі розуміється як уявлення особистості про майбутнє, сьогодення та минуле, які існують у її свідомості в даний момент часу. Сприйняття часу залежить від вікових особливостей, стресових ситуацій та життєвих труднощів, що переживає особистість.

Поняття життєвої перспективи в психології розуміють як цілісну картину майбутнього, що формується в складному взаємозв'язку очікуваних і запланованих подій. Це образ бажаного і усвідомленого як можливе майбутнє життя за умови досягнення певних цілей.

Життєвий шлях - це історія індивідуального розвитку, життя людини як

особистості. Життєвий шлях є своєрідним портретом особистості. У цьому психологічному конструкті розглядаються світогляд і життєва спрямованість людини, її прагнення і досягнення, ставлення до життєвих труднощів і способи їх подолання. Перші наукові спроби опису життєвого шляху являють собою побудову теорії особистості у часі на противагу чисто структурним визначенням особистості.

В українській психології вивчення проблеми життєвого шляху розпочалося завдяки внеску видатних науковців, таких як Н.А. Рибників, С.Л. Рубінштейн, та Б.Г. Ананьєв. Особливий внесок у цю тему додав вчений Б.Г. Ананьєв, який висвітлив біографічний аспект як ключовий елемент в розгляді життєвого шляху особистості. У своїх дослідках він визначив вік як основну одиницю аналізу, вводячи при цьому поняття соціальних досягнень.

Зіставляючи цей підхід з психологічною концепцією В. Ленса про «перспективу майбутнього», можна визначити схожість у їхньому розумінні. В. Ленс розглядає це як особливу властивість особистості, яка виникає в мотиваційних процесах та впливає на сам процес досягнення цілей. Це підкреслює важливість психологічних аспектів у формуванні та реалізації майбутніх планів і цілей особистості.

Поняття «перспектива майбутнього» може слугувати засобом прогнозування майбутніх подій у наш час. За аналогією, Т. Гісме використовує термін «орієнтація на майбутнє», який схоже інтерпретується з «перспективою майбутнього». Цей термін описує загальну здатність передбачати, структурувати та виявляти інтерес до майбутнього, включаючи когнітивний розвиток планів і проєктів. Він також відображає ступінь зацікавленості та залученості до майбутнього [10].

В контексті цього дослідження також варто звернутися до роботи З. Залеського, який визначає «особисте майбутнє» як здатність людини передбачати та передчувати майбутні події, формулювати плани різної терміновості та орієнтуватися на різноманітні можливості [22]. Це доповнює

розуміння психологічного виміру у визначенні та реалізації майбутніх перспектив особистості.

У різних культурах підхід до життєвої перспективи визначається через призму стратегічного планування майбутнього. Дослідник В. Вільюнас розглядає життєву перспективу в контексті планування майбутнього. Він вважає, що цей процес включає аналіз далекоглядних аспектів життєвої перспективи та повторне розв'язання завдань на різних рівнях для оптимізації задоволення потреб з мінімальними зусиллями. За цією концепцією, життєва перспектива охоплює всі можливі обставини та умови життя, які служать фундаментом для особистісного росту в однакових умовах.

В той же час, Філіп Зімбардо, відомий американський психолог і професор Стенфордського університету, проводив значні дослідження в області часових перспектив. Він вважає, що часова перспектива впливає на поведінку людини. За його теорією, люди можуть бути орієнтовані на минуле, теперішнє або майбутнє, і ця орієнтація впливає на їхні рішення та дії.

Важливо враховувати, що планування життя піддається впливу різноманітних чинників, таких як культурні норми, особисті цінності та життєвий досвід. Такий підхід включає в себе аналіз далекоглядних аспектів життєвої перспективи та повторне вирішення завдань на різних рівнях з мінімізацією зусиль для оптимізації задоволення потреб. Крім того, планування життя охоплює розробку стратегій для досягнення особистих цілей та адаптації до змін у життєвих обставинах.

Можна зробити висновок, що життєва перспектива розуміється по-різному різними авторами, але вона однозначно відображає уявлення людини про майбутнє та минуле, а також її мотиваційну ієрархію та уявлення про можливості. Отже, життєва перспектива - це плани майбутнього, які надають людині мету та напрямок в житті. Коли у людини є чітка перспектива, вона відчуває більшу впевненість та зосередженість у досягненні своїх цілей.

Розглядаючи значення життєвої перспективи, варто зупинитися на тому,

що насправді вона наділена великою кількістю функцій, які допомагають людині в житті. Ось деякі з них:

- *Смислоутворююча функція* допомагає людині зосередитися на кінцевій меті її життєдіяльності. Визначення мети є важливим етапом, який допомагає людині зрозуміти, чого вона хоче досягти у житті та складніше зосередитися на досягненні цієї мети.
- *Пізнавальна функція* перспектив допомагає людині усвідомити та пізнати власне життя. Вона допомагає зрозуміти, які події та дії в минулому привели до того, що людина стала тим, ким вона є сьогодні, та які події та дії у майбутньому можуть відбутися.
- *Світоглядна функція* перспектив допомагає визначити світогляд та життєву позицію людини. Ця функція допомагає людині зрозуміти, як вона сприймає світ та які цінності важливі для неї.
- *Мотиваційно-спонукаюча функція* перспектив допомагає людині зосередитися на подіях, що очікують її у майбутньому та спонукає до певних дій та вчинків, щоб досягти поставленої мети.
- *Організаційна функція* перспектив допомагає людині організувати свою життєдіяльність, щоб досягти бажаного результату у майбутньому.
- *Регулятивна функція* перспектив допомагає людині регулювати свою життєдіяльність, вибудовуючи ієрархію з менш та більш суб'єктивно значущих подій та вчинків.
- *Охоронна функція* перспектив допомагає людині убезпечити себе від негативних подій, передбачаючи ймовірні небезпеки у майбутньому.
- *Гармонізуюча функція* перспектив допомагає у впорядкуванні та гармонізації життя людини на підґрунті уявлень про майбутнє.
- *Ідентифікаційна функція* перспектив допомагає людині ідентифікувати себе з певними подіями та вчинками у минулому та проектувати їх на майбутнє, сприяючи таким чином самоусвідомленню.
- *Ціннісно-орієнтовна функція* перспектив допомагає людині краще розуміти цінності та надавати переваги з огляду на очікуване майбутнє.
- *Адаптивна функція* перспектив допомагає людині пристосовуватися до умов середовища та передбачати їх зміни у майбутньому [4].

Важливо зазначити, що ці функції життєвої перспективи нерозривно пов'язані одна з одною і визначають роль перспектив в житті людини. Осмислення вказаних функцій залежить від площини, в якій досліджують проблему життєвих перспектив.

Подальшу перспективу розробки проблеми вбачаємо у створенні програми авторських тренінгових занять з метою активізації внутрішньо-особистісних чинників, які сприяють розвитку життєвої перспективи внутрішньо переміщених осіб.

Список використаних джерел

1. Головаха Е.М., Кроник А.А., Леонтьев Д.А., Мандрикова Е.Ю., Толстых Н.Н., Хомик В.С. Життєві перспективи в структурі самосвідомості старшокласників. *Магістерський науковий вісник. Випуск № 25. 2017. 137 с.*
2. Кухта М.П. Життєві перспективи: поняття, структура, функції та види. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*, 2016, 69-70: 57-66.
3. Кухта М.П. Життєві перспективи особистості в структурі соціального потенціалу: проблемно-подієвий підхід. *Український соціум*. 2018, № 2 (65). С. 83–95
4. Титаренко Т. М. Сучасна психологія особистості. К. : М група 565, Чорноморський національний університет імені Петра Могили (Миколаїв), а-рич, 2009 232 с. (Серія «Психологічний інструментарій»).
5. Титаренко Т.М. Просторово-часові виміри життєвого світу особистості в онтогенетической площині. *Психологія особистості і час*. Т. 1. 1991. С. 17-20.
6. В Україні презентували стратегію для ВПО до 2025 року. Що вона передбачає. *Суспільне | Новини*. URL: <https://suspiilne.media/388076-v-ukraini-prezentuvali-strategiu-sodo-vnutrisnih-pereselenciv-do-2025-roku-so-vona-peredbacaе/> (дата звернення: 03.12.2023).
7. УКРАЇНА – БАЗОВА ОЦІНКА ТЕРИТОРІЇ ЗАРЕЄСТРОВАНИХ ВПО - ПІДСУМКИ 20 ТУРУ (СІЧЕНЬ 2023) | Displacement Tracking Matrix. *Home | Displacement Tracking Matrix*. URL: <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-bazova-ocinka-teritorii-zareestrovanih-vpo-pidsumki-20-turu-sichen-2023> (дата звернення: 03.11.2023).
8. Життєвий шлях. *Енциклопедія Сучасної України ECU*. URL: <https://esu.com.ua/article-19294> (дата звернення: 02.11.2023).
9. Zimbardo P.G. A New Perspective on Psychological Time: Theory, Research and Assessment of Individual Differences in Temporal Perspective. Mucciarelli G., Brigati R. *Psychology of Time. Part 2. Special Issues, Theory & Modeli*. 1998. №3.

Kuzmina M. O.

group 565, Black Sea National University named after Petro Mohyla Mykolaiv,

Ukraine

kuzmina.mary.13@gmail.com

Yablonskyi A. I.

Doctor of Psychological Science, Professor

Black Sea National University named after Petro Mohyla

Mykolaiv, Ukraine

**Psychological features of the attitude of internally displaced persons
towards life prospects in the conditions of war**

The article highlights the theoretical aspects of the problem of the attitude of internally displaced persons to life prospects in the conditions of war; an analysis of the factors affecting the individual's attitude to life prospects is presented.

Key words: *Internally displaced persons, life perspective, personality in war conditions, factors of attitude towards life perspective.*

УДК 159.922

Лєтєнкова К. С.

група 4551, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
vsmlksv@gmail.com

Мухіна Л. М.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна
lyudmilamukhina08@gmail.com

**Взаємозв'язок ціннісних орієнтацій особистості та психологічної
готовності до материнства, батьківства**

Дослідження взаємозв'язку ціннісних орієнтацій та психологічної

готовності до батьківства є важливим для розуміння факторів, що впливають на благополуччя сім'ї та виховання дітей. Особистість з розвиненими цінностями сімейного благополуччя, відповідальності, емпатії та турботи про інших має більш високий рівень психологічної готовності до батьківства.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, психологічна готовність, материнство, батьківство, сімейне благополуччя.

Сучасне суспільство стикається з необхідністю розуміння взаємозв'язку між ціннісними орієнтаціями особистості та її психологічною готовністю до переживання материнства або батьківства. Дослідження цієї взаємодії є важливим в контексті розвитку сучасного суспільства та забезпечення благополуччя сім'ї. Відсутність адекватної психологічної готовності до відповідального батьківства може призвести до негативних наслідків для як самої особистості, так і для її дітей та сімейного оточення.

Ціннісні орієнтації особистості - це система внутрішньо сформованих уявлень, переконань, цінностей та пріоритетів, які визначають ставлення і поведінку людини в різних сферах життя. Ціннісні орієнтації відображають те, що вважається важливим, цінним і прийнятним для особистості, і вони впливають на прийняття рішень, вибір життєвого шляху, ставлення до себе і до інших людей, а також на спосіб життя в цілому. Такі орієнтації можуть бути сформовані під впливом різних чинників, таких як культурні традиції, сімейне виховання, освіта, соціальне оточення, досвід та інші життєві ситуації [2].

Психологічна готовність до материнства та батьківства - це комплекс психологічних і емоційних характеристик, які визначають здатність та готовність особистості вести відповідальне, емоційно стабільне та конструктивне батьківство. [1].

Зв'язок між ціннісними орієнтаціями та психологічною готовністю до батьківства відображається у взаємодії між системою цінностей, уявленнями про життя та прийняттям ролі батьківства. Особистість зазвичай вирішує виховати дитину на основі своїх цінностей, переконань і поглядів на життя.

Цінності, які визнає особистість, формують базу її психологічної готовності до батьківства. Наприклад, якщо для особистості важлива сімейна єдність та відданість, вона може бути більш готовою до відповідального батьківства, в якому цінності сімейного благополуччя будуть пріоритетними.

Особистість може переглядати свої цінності та переконання під час підготовки до батьківства або в процесі виховання дитини. Наприклад, після народження дитини батьки можуть переоцінити важливість здоров'я та благополуччя для них та їхньої родини.

Психологічна готовність до батьківства може впливати на спосіб виховання дитини. Особистості з розвинутою емоційною готовністю можуть бути більш схильні до емпатичного та розуміючого підходу до виховання, заснованого на їхніх цінностях та переконаннях [3].

Цінності та психологічна готовність до батьківства можуть також впливати на взаємодію між батьками. Наприклад, неспівпадіння в цінностях може призвести до конфліктів у сім'ї, тоді як спільні цінності можуть сприяти гармонійній виховальній практиці.

Особистості, які надають пріоритет сімейному благополуччю та розвитку, можуть мати вищий рівень психологічної готовності до батьківства порівняно з тими, для кого кар'єра або інші аспекти життя є важливішими.

Соціокультурний контекст може впливати на формування цінностей та ставлення до батьківства. Наприклад, у культурах з високою цінністю на сім'ю та традиційні ролі статей, психологічна готовність до батьківства може бути сприятливішою.

Особистості з гнучкими цінностями, які можуть адаптуватися до нових життєвих обставин, можуть мати більш розвинену психологічну готовність до батьківства, оскільки вони можуть ефективніше пристосовуватися до викликів, що виникають у ролі батьківства.

Цінності та готовність до батьківства одного партнера можуть взаємодіяти з тими ж аспектами іншого партнера, що впливає на загальну готовність сім'ї до

батьківства та її здатність до спільної рольової адаптації.

Рівень психологічної готовності до батьківства може різнитися серед індивідів з різними ціннісними орієнтаціями навіть у межах одного соціокультурного середовища.

Отже, ціннісні орієнтації та психологічна готовність до батьківства взаємопов'язані і впливають один на одного, формуючи підґрунтя для створення здорового та щасливого сімейного життя.

Список використаних джерел

1. Вишньовський В. В. Формування психологічної готовності жінки до материнства. *Актуальні задачі сучасних технологій*: матеріали V Міжнародної науково-технічної конференції молодих учених та студентів. Тернопіль. 2016. С. 102-103.
2. Гомонюк О., Яськова Н. Особливості психологічної готовності до материнства. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Психологія: електрон. наук. фахове вид.* Хмельницький, 2017. Вип.4.
3. Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Загальна психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 296 с.

Letenkova K. S.

*group 4551, Educational and Scientific Humanitarian Institute
Admiral Makarov National University of Shipbuilding,
Mykolaiv, Ukraine
vsmlksv@gmail.com*

Mukhina L. M.

*candidate of psychological sciences, associate professor of the department of
psychology, philosophy and social and humanitarian disciplines,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding,
Mykolaiv, Ukraine*

Relationship between value orientations of the individual and psychological readiness for motherhood and parenthood

Research on the relationship between value orientations and psychological readiness for parenthood is important for understanding the factors affecting family well-being and child rearing. A personality with developed values of family well-being, responsibility, empathy and concern for others has a higher level of psychological readiness for parenthood.

Key words: *value orientations, psychological readiness, motherhood, parenthood, family well-being.*

УДК 159.964.21

Лунева Ю.Є.

група 4551, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

ulialuneva839@gmail.com

Мухіна Л. М.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

м. Миколаїв, Україна

lyudmilamukhina08@gmail.com

Психологічні особливості конфліктної взаємодії у студентських групах

Дослідження психологічних особливостей конфліктної взаємодії у

студентських групах. Виявлення основних причин та факторів, що сприяють виникненню конфліктів у студентських групах. Вивчення впливу конфліктів на навчальні досягнення студентів та загальну атмосферу в групі.

Ключові слова: *Психологічні особливості, конфліктна взаємодія, студентські групи, причини конфліктів, види конфліктів, вплив конфліктів.*

Взаємодія та спілкування є невід'ємною частиною нашого повсякденного життя, особливо в студентському середовищі, де молоді люди з різних соціальних, культурних та психологічних контекстів зустрічаються разом. У студентських групах, де взаємодія є необхідною для досягнення навчальних та соціальних цілей, конфлікти можуть виникати на різних етапах студентського життя.

Психологічні особливості конфліктної взаємодії у студентських групах є складним та важливим аспектом, який вимагає уваги та розуміння з боку студентів, викладачів та інших зацікавлених сторін.

Конфлікт (лат. *conflictus* – зіткнення) – зіткнення інтересів осіб і груп, їхніх ідей, протилежних поглядів, потреб, оцінок, рівня прагнень, домагань тощо. В основі конфлікту можуть лежати реальні або ілюзорні, усвідомлені й неусвідомлені протиріччя, спроба вирішення яких відбувається на фоні гострих емоційних станів [3].

В основі конфлікту лежать суб'єктивно-об'єктивні протиріччя, але ці два явища (протиріччя і конфлікт) не потрібно ототожнювати. Протиріччя відображають суб'єктивно-об'єктивні незгоди, розбіжності у поглядах, цілях або інтересах між студентами. Ці протиріччя можуть бути вирішені шляхом дискусій, пошуку компромісів та пошуку спільних рішень.

Однак, якщо протиріччя не вдається вирішити або накопичуються негативні емоції, вони можуть перетворитися на конфлікт. Конфлікт вже є більш активним проявом незгоди, суперечностей та протиріччя між студентами. Конфлікт може мати негативні наслідки для студентської групи, такі як погіршення комунікації,

зниження співпраці, порушення міжособистісних відносин та загальної атмосфери в групі.

Студентська молодь завжди привертала увагу дослідників у сфері психології, як в Україні, так і за кордоном. Це пов'язано зі зростанням соціальних вимог до якості підготовки майбутніх фахівців. Розуміння психологічних особливостей конфліктної взаємодії у студентських групах дозволяє розробляти ефективні стратегії управління конфліктами, сприяти покращенню навчального процесу та створенню сприятливого навчального середовища для студентів.

В студентській групі, навіть у високорозвиненому колективі, можуть виникати протиріччя. Ці протиріччя можуть мати різні причини, такі як неадекватна оцінка партнерів, завищена самооцінка окремих студентів, порушення почуття справедливості, перекручення інформації про інших, авторитаризм лідерів групи або мікрогруп, некоректне ставлення один до одного та непорозуміння між студентами.

Конфлікт буває корисним тоді, коли він допомагає вийти його учасникам на новий етап особистісного розвитку, на новий рівень розвитку міжособистісних стосунків [1].

У дослідженні І.А. Коваль, доведено взаємозв'язок між навчальними конфліктами студентів і характером взаємин, що склалися між студентами ще до включення їх у спільну діяльність. Зокрема, у групах з кооперативними взаєминами між членами групи переважна більшість конфліктів — когнітивні. Вони зумовлені когнітивною несумісністю і виявляються у розбіжностях стратегій розв'язання задач. Такі конфлікти подекуди мають досить гострий характер і переходять в особистісно-прагматичні, коли несумісність виявляється на особистісному рівні. Однак здебільшого завершуються конструктивно, оскільки в основі цієї несумісності лежать его-потребові цілі, що мають миттєвий характер. При цьому конфлікт переводиться у когнітивне русло, унаслідок чого наш, найгостріші конфлікти не призводять до дезінтеграції групи.

-Позитивні функції навчального конфлікту студентів виявляються в тому,

що вони сприяють прийняттю ефективних групових рішень; поліпшенню діяльності членів групи, особливо лідерів; більш критичному ставленню до своєї діяльності; поліпшенню розуміння особистості партнерів по групі, згуртуванню групи загалом.

-Негативні функції навчального конфлікту виявляються в тому, що він відвертає студентів від розв'язання навчальних завдань, негативно впливає на засвоєння способу розв'язання завдань, погіршуються взаємини між членами групи, що призводить до її дезінтеграції, унаслідок чого діяльність стає псевдо спільною [2].

Психологічні особливості конфліктної взаємодії у студентських групах підкреслюють важливість розуміння та вирішення конфліктів у навчальному середовищі. Зазначені тези показують, що конфлікти можуть виникати з різних причин, таких як неправильна оцінка партнерів, завищена самооцінка, порушення почуття справедливості, перекозчення інформації, авторитаризм, некоректне ставлення та непорозуміння.

Для успішного вирішення конфліктів у студентських групах важливо розвивати навички спілкування, емоційного інтелекту, уміння слухати та розуміти інших. Також необхідно створювати сприятливу атмосферу в групі, де студенти можуть відкрито висловлювати свої думки та почуття, а також використовувати конструктивні методи вирішення конфліктів, такі як переговори, медіація та компроміс.

Список використаних джерел

4. Гірник А., Бобро А. Конфлікти: структура, ескалація, залагодження. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. 172 с.
5. Дзвінчук Д. Конфлікти та способи їх подолання / Віче. 1999. № 5. С. 11-16.
6. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи: Підручник. К. : Каравела, 2011. 360.

Luneva Y.E.

group 4551, Educational and Scientific Humanitarian Institute

Admiral Makarov National University of Shipbuilding,

Mykolaiv, Ukraine

ulialuneva839@gmail.com

Mukhina L. M.

candidate of psychological sciences, associate professor of the department of

psychology, philosophy and social and humanitarian disciplines,

Admiral Makarov National University of Shipbuilding,

Mykolaiv, Ukraine

lyudmilamukhina08@gmail.com

Psychological features of conflict interaction in student groups

Study of psychological features of conflict interaction in student groups.

Identification of the main causes and factors contributing to the emergence of conflicts in student groups. Study the impact of conflicts on students' academic achievements and the general atmosphere in the group.

Key words: *Psychological characteristics, conflict interaction, student groups, causes of conflicts, types of conflicts, impact of conflicts.*

УДК 327.5:316

Маніяк В.С.

група 414, кафедра історії

Миколаївський національний

університет імені В. О. Сухомлинського

м. Миколаїв, Україна

vitalijmaniyak@gmail.com

Хрящевська Л.М.

кандидат історичних наук,

доцент кафедри історії

Миколаївський національний

університет імені В. О. Сухомлинського

Когнітивні механізми у раціональному пізнанні здобувачів освіти через призму російської військової пропаганди

У статті, проаналізовано вплив пропаганди на процес усвідомлення та відтворення інформації суб'єктами, визначенні категорії здобувачів освіти, які є найбільш вразливими до відповідних маніпулятивних впливів. Сформульована типологія когнітивних механізмів у раціональному пізнанні інформації, через безпосередній вплив ворожої дезінформації.

Ключові слова: когнітивні механізми, російська пропаганда, здобувачі освіти, маніпуляція масовою свідомістю.

Посилення тенденції, щодо геополітичних конфліктів на зламі кінця ХХ – початку ХХІ у світі, а зокрема й контекст військової конфронтації між Росією та Україною, що трансформувалось в глобальну та затяжну війну формулює необхідність дослідження впливу російської військової пропаганди на українських здобувачів освіти. Вагомий акцент на відповідне питання моделюється на основі того, що когнітивні механізми, впливають на сприйняття та реакцію цільової аудиторії, а в перспективі становлять вагому загрозу розбалансуванню суспільства з подальшою тенденцією до його дезорганізації. На основі чого, головною проблемою, яка потребує дослідження, є виявлення та подальший аналіз когнітивних механізмів, що використовуються в російській військовій пропаганді та їх вплив на сприйняття з боку українських здобувачів освіти. Очевидно, що саме розуміння механізмів маніпуляції є підґрунтям для розробки ефективних контрпропагандистських стратегій у освітній сфері.

Мета статті полягає у виявленні типових когнітивних механізмів, які використовуються Росією з метою поширення дезінформації. Особливого змістового акценту потребує питання визначення впливу когнітивних процесів пропаганди на раціональне пізнання здобувачів освіти, як найбільш вразливої

категорії українського суспільства, щодо сприйняття такого роду заідеологізованої інформації.

Актуальність роботи розкривається через врахування цілого ряду факторів: по-перше, мова йде про російсько-українську війну, в межах якої російська пропаганда є основоположним чинником, який дестабілізує українське суспільство; по-друге, специфікою інформаційної війни Росією є формування пропагандистських наративів у площинні вітчизняних освітніх інституцій та медійних платформ, які опосередковано впливають на сприйняття інформації здобувачів освіти; по-третє, нарощення дезінформації, інтенсифікує процес формування критичного мислення в школярів, який неможливо реалізувати без виявлення інструментів такого роду впливу.

Виклад результатів дослідження. Інформаційна війна реалізована Росією стосовно України відображає не, що інше як системну стратегію когнітивного впливу, метою якої є дестабілізація соціокультурної свідомості українського населення. З метою тотального впливу на медійну аудиторію, російське військово-політичне керівництво використовує методики, спрямовані на індукцію відхилень у функціонуванні окремих компонентів психіки певного індивіда, або колективу суб'єктів, що в свою чергу викликає перекривлення об'єктивної реальності та сприяє нівелюванню прийому критичної перевірки інформації. Згідно з поглядами А. Худолія, порушення динамічної рівноваги між компонентами психіки веде до виникнення у реципієнта феномену когнітивного дисонансу, метою якого є стимулювання певного індивіда до відновлення психологічної рівноваги шляхом перегляду своїх існуючих поглядів, переконань та відносин [1, с. 27 -28]. Ми переконанні, що виключно за допомогою використання когнітивних механізмів впливу, відбувається фрагментація колективної концептуальної картини світу, що у свою чергу сприяє поширенню стратегічних пропагандистських наративів держави, яка виступає в ролі агресора.

У контексті російсько-української війни на когнітивному рівні можна

ідентифікувати декілька груп здобувачів освіти між якими існує певна градація стосовно аналітичного рівня сприйняття ними інформації. Прикладом подібної сегментації є класифікація (Рис. 1) розроблена М. Стрельбицьким та М. Гринем [2, с. 48-49]. За упередженим судженням науковців *діти молодшого шкільного віку* не виступають активними суб'єктами соціальних взаємодій, тому когнітивне втручання реалізується інтенсивніше, через відсутність розвиненого критичного мислення, коли діти схильні приймати ці шаблони без глибокого аналізу. Яскравими ілюстраціями такого впливу можуть служити анімаційні проекти, а також певні програми на платформі YouTube [2, с. 49]. В свою чергу, *підлітки* проявляють підвищену критичність, що є особливістю їхньої стадії розвитку. Однак сучасне інформаційне середовище, особливо соціальні мережі, може суттєво впливати на формування їхньої когнітивної моделі світу, коли поширені в мережі деструктивні тренди та популяризація певних субкультурних напрямків можуть сприяти бажанню підлітків ідентифікувати себе з конкретним соціальним групуванням, що в свою чергу впливає на їхню соціальну адаптацію. Ще однією категорією суб'єктів виступають, *молоді люди*, які в порівнянні з іншими соціальними групами мають більш динамічний потенціал для критичного аналізу інформації.

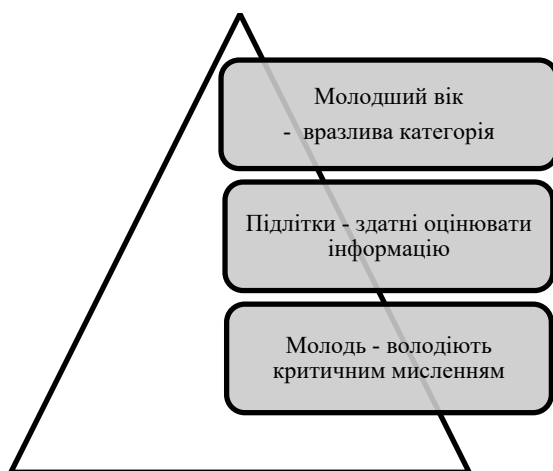

Рис.1. Класифікація впливу військової пропаганди на різні категорії школярів за М. Стрельбицьким та М. Гринь (Схема складена за джерелом [2])

На основі аналізу поданої класифікації можемо спрогнозувати рівень когнітивного втручання з боку держави-агресора у сферу інформаційної

свідомості українського суспільства шляхом контролю інформаційних потоків, а також цільову аудиторію здобувачів освіти молодшого та підліткового шкільного віку. Особливістю такого втручання є те, що агресор розробляє цілеспрямовані стратегії для впливу на когнітивні процеси, адаптуючи своє послання до конкретних аудиторій на основі їх чутливих "тригерних" областей. Зауважимо, що один з найважливіших когнітивних процесів, що використовуються у воєнній пропаганді є механізм - *управління увагою*. Згідно з концепцією когнітивізму, яку представляв Р. Абельсон, первинною функцією людини є когнітивний аналіз оточуючого, після чого настає етап активної дії в оточуючому середовищі [3, с. 112-139]. Особливий інтерес для нас становить праця Д. Канемана "Мислення: швидке і повільне", яка закладає основні постулати когнітивних процесів та дозволяє нам спрогнозувати теоретичні підвалини застосування пропагандистами методу управління увагою. Науковець, розглядає дві основних системи мислення: *швидке мислення*, як автоматична та інтуїтивна реакція на певну інформацію, яка відповідає за рефлексивні реакції та автоматичні висновки суб'єкта; *повільне мислення*, як система, що базується на процесах логіки та аналізу [4]. Аналіз праці Д. Канемана дає можливість припустити, що військова пропаганда країни-агресора протягом всієї інформаційної війни, щодо України спрямовувалась на моделювання наративів, які сприяли б їх закріпленню на підсвідомому рівні школярів. Очевидно, що дезінформація, сприймається найбільш вразливою аудиторією суспільства в якості когнітивного упередження. На практичному рівні механізм – управління увагою застосовується через цілеспрямоване структурування інформації, що має на меті концентрування уваги сприймача на окремих елементах конфліктної ситуації, при цьому ігноруючи або недооцінюючи інші важливі дані (Рис.2.). Вони формують медійні назви, що ініціюють афективний відгук, з метою зосередження інтересу спостерігачів та читачів. Така методологія дозволяє регулювати та коригувати когнітивне сприйняття та усвідомлення аудиторії.

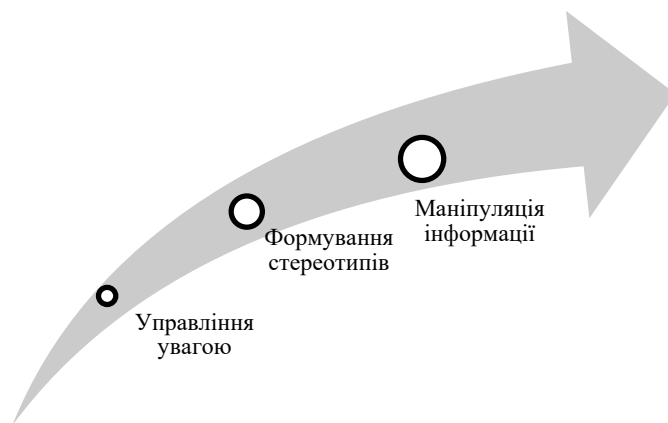

Рис. 2. Когнітивні процеси російської військової пропаганди

Другим когнітивним процесом, який ми можемо виділити є *формування стереотипів*. За І. Ільницькою, можна виділити три ключові етапи у формуванні стереотипів: "вирівнювання", "посилення" і "асиміляцію" [5, с. 99]. На першому етапі складне явище або об'єкт редукується до декількох основних ознак. Далі, на другому етапі, цим ознакам приділяється особлива вага, що робить їх більш помітними в контексті цілого. На заключному етапі, відбираються найбільш "вирівняні" та "поширені" ознаки об'єкта чи явища, і на їх основі формується стереотип, який набуває певного значення та специфічного психологічного заряду для особистості або групи. Поряд з чим, пропагандисти створюють уявлення про певну групу людей або ситуацію, надаючи спотворену або вузьку інформацію. Вони активно використовують емоційне вплив, щоб укорінити ці стереотипи в свідомості аудиторії. Наприклад, у російсько-українському конфлікті було використано стереотипи про "фашистську" Україну та "бандерівських" націоналістів, щоб надати негативний образ української сторони та виправдати російські дії [6]. Третім когнітивним процесом є *маніпуляція інформацією*, в межах якого дієвим прийомом є перекручення фактів, нагадування про певні події під певним кутом зору, з метою створити необхідне уявлення, щодо сьогодення на основі ретроспективи минулого. Очевидно, що в межах системної реалізації відповідних пропагандистських механізмів здобувачі освіти виявляють схильність до когнітивних спотворень, що можуть впливати на їх раціональне сприйняття оточуючого світу.

Аналізуючи кожен з відповідних когнітивних механізмів варто пам'ятати, що об'єднує їх одна пропагандистська ціль - переформування відношення і переконань цільової аудиторії, спрямовуючи її емоційний та когнітивний процес у бажаному напрямку.

Висновки. В межах дослідження нами виявленні категорії здобувачів освіти, які є найбільш вразливими до ворожої пропаганди. Також, встановлено ряд ключових когнітивних механізмів, які маніпулюють масовою свідомістю, серед них: *управління увагою, формування стереотипів, маніпуляція інформацією*. У цілому, визначення когнітивних механізмів у раціональному сприйнятті військової пропаганди здобувачами освіти вказує на необхідність системної роботи з формування медійної грамотності та критичного мислення серед молоді, що є важливим кроком у забезпеченні національної безпеки та формуванні стійкого суспільства, щодо зовнішніх впливів. Проте, саме виявлення суб'єкту впливу та характеру маніпуляції є першим та вагомим кроком до розробки ефективних стратегій контрпропаганди та підвищення медійної грамотності серед здобувачів освіти.

Список використаних джерел

1. Худолій А.. Інформаційна війна 2014-2022 рр.: монографія. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2022. 208 с.
2. Стрельбицький М. Гринь М. Когнітивна війна Росії проти України. Міжрегіональна академії управління персоналом. Юридичні науки. Випуск 1 (64), 2023.
3. Abelson R. Psychological Implication. Abelson R. et al. (eds.). Theories of Cognitive Consistency. Chicago: Rand McNally. 1968. P. 112-139.
4. Kahneman, D. (2011). Thinking, Fast and Slow. Farrar, Straus and Giroux.
5. Ільницька У. Політичні стереотипи та стерео типізація мислення: роль та значення в системі імеджевих комунікацій. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/25330> (дата звернення 13.03.2024)

6. Гапій В. Е. Пропаганда як інструмент впливу на підсвідомість людини в сучасній Україні. Молодий вчений. 2018. №. 1 (2). С. 636-641.

УДК 378.147:37.026

Маркіна Марія Сергіївна

I курс магістратури, ОП «Бізнес-адміністрування та консультування»

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Київ, Україна

mariamarkina2002@gmail.com

Науковий керівник:

Коренева Ю. П.

канд. психол. наук, доцент кафедри психології, філософії та

соціально-гуманітарних дисциплін

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

jkoreneva@ukr.net

Психологічні особливості мотивації співробітників в умовах воєнного конфлікту в Україні

Анотація. У статті досліджується вплив воєнного конфлікту в Україні на мотивацію працівників. Виділяється важливість розширення поняття «мотивація» в умовах кризи, а також висвітлюються виклики у залученні та утриманні талантів. Розкриваються зміни на ринку праці в умовах воєнного конфлікту в Україні.

Ключові слова: мотивація, ринок праці, залучення та утримання талантів, воєнний конфлікт.

Постановка проблеми. Дотепер в українських дослідженнях недостатньо глибоко висвітлено поняття мотивації працівників та її необхідності для досягнення продуктивних результатів праці. Досі не було сформовано

комплексного поняття, у зв'язку з чим постає важливість аналізу наукової літератури та поглиблення у визначенні даного терміну. Окрім того, довготривалий воєнний конфлікт в Україні створив безпрецедентні виклики для бізнесу, в тому числі у сфері людських ресурсів, що обумовлено демографічними змінами та необхідністю адаптувати підходи до управління персоналом до ситуації в країні. Оскільки співробітники як ресурс є одним з ключових в бізнесі, то розуміння мотивації співробітників і ефективне управління ним є першорядним для продовження функціонування компаній на ринку.

Мета статті: дослідження психологічних особливостей мотивації співробітників в умовах воєнного конфлікту в Україні.

Виклад результатів дослідження. Поняття «мотивація» почало активно розглядатися з 1950-х років. З того часу вченими були запропоновано різні підходи, які загалом полягали в задоволенні певних потреб, які призводять до досягнення людиною поставлених цілей, підвищення продуктивності та задоволеності своєю працею. Натомість кожен з них не містив вичерпного пояснення поняття мотивації працівників і мав свої прогалини.

Наприклад, піраміда потреб Абрахама Маслоу викликає суперечки через концепцію поступового задоволення потреб від найнижчих фізіологічних потреб до найвищого рівня потреби, яким є самоактуалізація [1]. У мирному житті ми можемо навести приклад про митця, який займається своєю діяльністю, не завжди отримуючи великі гроші за свою роботу, але продовжує це робити, тому що вона задовольняє його соціальні потреби або потреби в самоактуалізації. В умовах воєнного конфлікту в Україні можна навести приклад військових, які продовжують добровільно захищати свою країну в не найкращих умовах за гроші, які не відповідають ризикам та їх діяльності.

Якщо розглядати концепцію сучасної дослідниці Сьюзен Фаулер, згідно з якою «мотивація є результатом задоволення трьох основних психологічних потреб, включаючи автономію, взаємозв'язок і компетентність, що веде до посиленого залучення та продуктивності» [2], то в цьому твердженні

наголошується на задоволенні трьох досить широких і важливих потреб у житті людини, але також не враховуються інші чинники, внутрішні, наприклад, психічне здоров'я працівника, або зовнішні – ситуація в країні, актуальна для України. Тому, в умовах воєнного конфлікту особливостями мотивації співробітників постають вплив внутрішніх та зовнішніх факторів на поведінку, які необхідно враховувати при плануванні заходів залучення та утримання талантів.

Війна в Україні найбільше вплинула на ринок праці. У 2023 році дефіцит робочої сили став великою проблемою, оскільки компанії зіткнулися з труднощами із залученням працівників у компанію. Перш за все, цей фактор зумовлений значною втратою наявних працівників. Крім того, спостерігається зміна демографічного складу працівників, яка характеризується збільшенням частки жінок у складі робочої сили, що пов'язано переважно з призовом чоловіків до лав Збройних Сил України. По-друге, компанії повинні адаптувати свій офіс і робоче середовище до навколишнього середовища та пропонувати гнучкість для залучення кандидатів. Тому така ситуація вимагає стратегічного перегляду організаційних процесів з метою успішного підбору персоналу та безперебійного функціонування компаній.

Ситуація на ринку праці складається таким чином, що різноманітність доступних вакансій дозволяє кандидатам обирати та надсилати резюме лише на ті вакансії, які їх цікавлять. Крім того, зростає кількість людей, які вже знайшли роботу, а кількість нових кандидатів зменшується. Наприклад, у серпні 2023 року кількість людей, які оновили або створили свої резюме, зменшилася на 2% (350 994) порівняно з липнем 2023 року [3]. Усе це призводить до меншої конкуренції серед кандидатів, яка в серпні впала на 9% і наблизила ринок праці до кадрового дефіциту, який ми спостерігали у 2021 році.

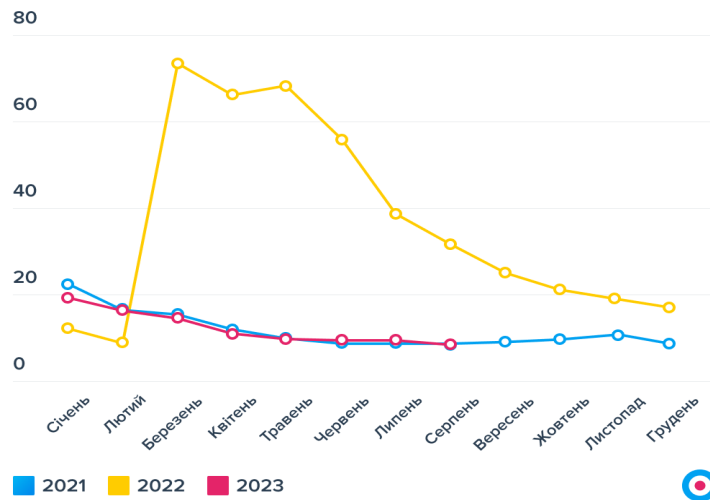

Рис. 1. Динаміка конкуренції серед шукачів роботи – середня кількість відгуків на вакансію за місяць [3]

Крім того, компанії мають адаптувати інструменти мотивації для внутрішніх співробітників. У зв'язку з ситуацією в країні часто важливі для співробітників чинники, такі як кар'єрний ріст або можливість пройти навчання за рахунок компанії, зараз не настільки актуальні. На перший план виходять основні людські потреби, такі як відчуття безпеки та комфорту, як фізичного, так і психологічного. Українці зараз не готові терпіти недбале ставлення до своєї безпеки та добробуту, яке, можливо, терпіли раніше. Психологічними особливостями мотивації в такому контексті полягає у зміні потреб працівників, які необхідно задовольняти для збереження продуктивності праці.

Висновки. Отже, воєнний конфлікт в Україні не лише створив безпрецедентні виклики для бізнесу, але й підкреслив необхідність глибшого розуміння мотивації працівників. Хоча традиційні теорії мотивації дали цінну інформацію, вони часто не в змозі повністю охопити складність мотивації працівників у контексті конфлікту та невизначеності. Як показує мінлива динаміка на ринку праці та зміна пріоритетів співробітників, існує очевидна потреба в організаціях адаптувати свої підходи до мотивації, щоб задовольнити актуальні потреби співробітників.

Список використаних джерел

1. Maslow's Hierarchy of Needs. [сайт] - Режим доступу: <https://www.verywellmind.com/what-is-maslows-hierarchy-of-needs-4136760>
2. Why Motivating People Doesn't Work... and What Does. [сайт] - Режим доступу: https://susanfowler.com/wp-content/uploads/2019/05/press_kit.pdf
3. There are more than 100,000 vacancies on the labor market, but there is a shortage of personnel. Research by Work.ua. [сайт] - Режим доступу: <https://www.work.ua/articles/analytics/3169/>

Markina M.S.

1st year of Master's degree program

Business Administration and Consulting

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Kyiv, Ukraine

mariamarkina2002@gmail.com

Koreneva Yu.P.

candidate of psychological sciences, associate professor of social and humanitarian disciplines

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

jkoreneva@ukr.net

Psychological features of the motivation of workers in the conditions of the military conflict in ukraine

Abstract. The article examines the influence of the military conflict in Ukraine on employee motivation. The importance of expanding the concept of "motivation" in crisis conditions is highlighted, as well as the challenges in attracting and retaining talent. Changes in the labor market in the conditions of the military conflict in Ukraine are revealed.

Key words: *motivation, labor market, talent acquisition and retention, military conflict.*

Матеренко С. Р.

група 5551з, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
hamisek@ukr.net

Чугуєва І. Є.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
inna.chuhuieva@nuos.edu.ua

Проблема ставлення до себе жінок у кризі середнього віку

У статті представлено теоретичні аспекти проблеми ставлення до себе жінок, які знаходяться у кризі середнього віку; представлено аналіз чинників, що впливають на ставлення до себе, особливості протікання кризи середнього віку у жінок.

Ключові слова: ставлення до себе, криза середнього віку, особистість в умовах вікової кризи, чинники ставлення до себе у жінок.

Актуальність теми. Проблеми вікових криз особистості – це «вічна» тема в психологічній науці, яка не втрачає своєї актуальності. Кожна людина без виключення переживає у своєму житті періоди, які характеризуються особливим психологічним напруженням, що відбуваються у певні вікові періоди і пов'язані з багатьма факторами. Американський психолог Е. Еріксон вважав закономірністю розвитку що особистість проходить через кризу. Першим, хто згадав про виникнення кризи в середньому віці, був К.Г. Юнг. В 2004 році David Blanchflower та Andrew Oswald виявили, що існує U - подібний зв'язок між щастям і задоволенням життям. За даними проведеного дослідження, як у Великобританії, так і в США рівень вдовolenості життям досягає мінімуму,

приблизно у віці сорока років [4].

Сучасний світ, в якому останнім часом активізуються ідеї конкуренції, індивідуального успіху, просуваються образи нев'янучої молодості, стає джерелом впливів, що травмують особистість. Оскільки у постійному порівнянні себе з оточуючими людиною може програвати іншим, вона відчуватиме себе не спроможною відповідати вимогам суспільства, і як наслідок, може негативно змінюватись ставлення до себе. Одним з ключових факторів перебування у віковій кризі є ставлення особистості до себе. Особливого значення в цьому аспекті набувають негативні ставлення, які значно знижують психологічну якість життя людини, можуть зумовлювати внутрішньо особистісні конфлікти, виступати чинниками фрустрації, виникнення неконструктивних захисних механізмів.

Мета статті – визначити особливості ставлення до себе жінок, в період середньої дорослості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Криза (від грецького *kreses* - рішення, поворотний пункт, результат) розглядається науковцями як важкий стан, викликаний певною причиною або як різка зміна статусу особистого життя. Синоніми поняття «криза» в психологічній літературі є «критичний період» (Т. Шибутані), «перелом», «перехід» (Г. Шихі), «поворотний етап життєвого шляху» (С. Рубінштейн), «розрив» (Л. Виготський), «критична ситуація» (Ф. Василюк).

Вікові кризи - це нормативний процес, важливий елемент соціалізації, що є логічною послідовністю розвитку особистості та необхідною умовою вирішення головного вікового протиріччя [2].

За словами Г. Крайга, кризовий період - це єдиний проміжок часу в життєвому циклі організму, коли певний фактор навколишнього середовища може завдати сильного ефекту [2].

При аналізі наукової літератури було виявлено різні підходи до вивчення питання вікової кризи та періоду середньої дорослості. Вперше термін «вікова

криза» був введений Л. С. Виготським і визначений як цілісна зміна людської особистості, що відбувається регулярно при зміні стабільних періодів. Вчений розглядав вікову кризу як міру вікової періодизації. Ним також було виявлено, що перехідний період не має вікових обмежень, він характеризується смертю старого, коли дитина втрачає більшу частину придбаного раніше. Іншими словами, мова йде не про певний вік, а про соціально-психологічний стан особистості. Такий підхід до визначення вікової кризи можна назвати об'єктивним, оскільки він базується на концепції об'єктивних умов як основи кризи в житті людини. Варто зауважити, що різні люди, потрапляючи в однакові умови, реагують на них по-різному [1].

Американська дослідниця Г. Шихі надихнулася ідеями Д. Левінсона. Застосувавши автобіографічний метод в своїх дослідженнях, вона змогла виділити наступні кризи дорослості [3].

- **Криза «відривання від батьківських коренів» (20 - 22 роки)** - перехід до ранньої дорослості. Основними завданнями даного періоду є: усвідомлення життєвих планів, пошук себе, вибір партнера та створення власної сім'ї, спеціалізація й придбання професійної майстерності, остаточне усвідомлення себе як дорослої людини.

- **Криза переходу до середньої дорослості (30 років)** - це час нормативної кризи дорослості, який пов'язаний із занепокоєнням щодо бажаного і наявного. Криза пов'язана з корекцією життєвого плану, створенням більш раціональної життєвої структури. Людина переоцінює колишні вибори.

- **Криза середини життя (40 років)** - зміна ставлення до того, що раніше було для людини цінним. Також на даному етапі відбувається гостре переживання втрати молодості.

У процесі вивчення проблеми вікової кризи Е. Юменс визначив такі періоди: руйнування; проміжний період; творення. Особливу увагу дослідник приділив першому періоду кризи - руйнуванню. На думку вченого, бачення світу, самопізнання та ставлення до інших в даний час деформується [1].

Хід вікової кризи людського розвитку передбачає такі зміни.

1. Зміни в емоційно-вольовій сфері - у почуттях, які людина відчуває по відношенню до власного життя (психологічний дискомфорт, підвищена тривожність, зниження здатності до вольових дій, перерозподіл важливості частки певних стимулів). Саме це часто впливає на навчальну діяльність.

2. Зміни на пізнавальному рівні - зниження пізнавальних здібностей (пам'ять, увага, мислення), зміни в сприйнятті себе і свого життя.

3. Зміни в підструктурі досвіду - можуть руйнуватися старі звички, навички, на зміну яким приходять нові, що нерідко формуються в самому процесі кризи. Змінюється також підструктура спрямованості (цінності, інтереси, ідеали, переконання). Зміні піддається ставлення до майбутнього, сенс і цілісність життя, порушення смислового відповідності свідомості і буття суб'єкта.

4. Зміни у самосвідомості і «Я-концепції» особистості. Криза може призвести до інтеграції раніше витіснених і відкинутих досвідом усвідомлень суб'єкта. Криза також може бути причиною посилення колишньої «Я-концепції», на яку не впливають об'єктивна дійсність і новий життєвий досвід. Криза часто призводить до руйнування існуючого уявлення про себе і не дає можливості діяти. При будь-яких змінах виникає і зростає емоційна напруга, почуття загрози, паніки, страху та інших негативних психічних станів, в зв'язку з дезорієнтацією роботи самосвідомості.

5. Відбувається перебудова смислових структур професійної самосвідомості, переорієнтація на нові цілі, корекція соціально-професійної позиції, а також зміни в самій діяльності - в заняттях, в засобах, видах та умовах праці.

Психологи і педагоги відносять до середнього віку період від 35 до 50-55 років. Середній вік ототожнюється зі зрілістю, дорослістю індивіда. Це найбільш тривалий етап життя, який характеризується набуттям певного соціального статусу і матеріального становища, формуванням адекватної самооцінки і суб'єктивної думки, впевненістю, продуктивністю тощо. Американський психолог Р. Кесслер запевняє, що середній вік-це найкращий період життя, коли людину ще не турбують хвороби і негаразди літнього віку, проте вона вже не страждає від характерної для молоді тривоги, пов'язаної з успіхами в любові і кар'єрі. Цей період він називає визначенням нових цілей. Для багатьох цей вік стає кризовим через втрату сенсу життя. Єдиним виходом з положення стає пошук нового сенсу.

Для самооцінки періоду середньої дорослості характерна тенденція посилення когнітивного компоненту. Усвідомлене, зважене, реалістичне ставлення до себе веде до того, що знання про себе починають регулювати і вести за собою емоції, що адресуються власному «Я». Число приватних самооцінок скорочується, самооцінка набуває узагальнений характер. Таким чином, на етапі зрілості особистість стає більш прискіпливою у виборі мети для докладання

своїх зусиль й інших індивідуальних здібностей, а також більш відповідальною за результати свого «самовираження». Хоча жінкам середнього віку присвячено набагато менше досліджень, ніж чоловікам, для них середина життя також часто є часом переходу до переоцінки. Для жінки кожне нове десятиліття приносить свої тривоги. Сорокаріччя нерідко стає кризою середнього віку: жінки підбивають попередні підсумки, розмірковують про прийняті рішення, про те, що слід зробити, щоб наблизитися до наміченої мети, болісно шукають сенс. Страх смерті зовсім не очолює список тривог: спостерігаючи, як звужується горизонт можливостей, у жінки може виникнути страх не зуміти реалізувати себе в другій половині життя. Після сорока п'яти починає змінюватися тіло, це час початку менопаузи, коли зникає шанс на материнство. Це також може бути приводом для стресу. Є і позитивні тенденції: в сучасному суспільстві все більше жінок старше п'ятдесяти відчують себе більш активними і енергійними, тому що нарешті-то навчилися отримувати від життя задоволення [5].

До загальних змін в емоційній сфері жінок середнього віку відноситься зміна динамічності емоційних станів, виражається це або в інертності, або в лабільності емоцій. До окремої категорії ознак відноситься стійке переважання тієї чи іншої модальності переживань: тривоги, смутку, роздратованого невдоволення. Однак є велика категорія осіб, у якої до глибокої старості зберігаються оптимістичний настрій, бадьорість духу. Я-концепція жінок середнього віку характеризується наступними особливостями: жіноча Я-концепція, в порівнянні з чоловічою, більш динамічна і менш стабільна, більше залежить від зовнішньої оцінки. У жінок в більшості випадків, менш розвинена самоповага, більш слабка саморегуляція і частіше зустрічається орієнтація на екстернальний локус контролю. Я-концепція жінок більш індивідуалізована (потреба в довірчих відносинах з конкретними людьми), на відміну від чоловічої, соціалізованої (потреба в соціально-значущих досягненнях). Крім того, жінки частіше і масштабніше використовують механізми психологічного захисту, тим

самим маскуючи суб'єктивне незадоволення реальністю [4].

Багато особливостей емоційної сфери в середньому віці обумовлені зміною соціальної ролі в суспільстві в зв'язку з відходом на пенсію, з необхідністю адаптації до нових умов життя. У одних це викликає прояв негативних емоційних переживань, у інших - позитивних. Соціальна роль впливає на рівень самооцінки. Самооцінка займає важливе місце в житті людини, безпосередньо пов'язана з процесом адаптації та дезадаптації особистості. Емоційне переживання залежить від способу пристосування до нового життя - збереження себе як особистості з соціальними зв'язками з суспільством або як індивіда, замикається в рамках своєї родини і самого себе. Сама наявність або відсутність сім'ї, також впливає на якість емоційного переживання. Багато що залежить і від оцінки свого життєвого шляху. При переконанні, що життя склалося, жінка спокійно дивиться в майбутнє, але якщо життя оцінюється як прожите даремно, то наздоганяє відчуття безсилля і відчаю, що веде до знецінення власного «Я» та негативного самостворення [5].

Подальшу перспективу розробки проблеми вбачаємо у порівнянні ставлення до себе в період кризи середнього віку у жінок і чоловіків.

Список використаних джерел

1. Зливков В. Л., Лукомська С. О., Федан О. В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. 2016.
2. Крайг Г. Психология развития: учебное пособие. URL: https://umo.edu.ua/images/content/aspirantura/zabezp_discipl/kraig_bokum_psihologia_razvitija.pdf. (дата звернення 16.02.2024.).
3. Шихи Г. Возрастные кризисы. URL: <https://psylib.org.ua/books/sheeh01/index.htm>. (дата звернення 16.02.2024.).
4. Blanchflower, David G.; Oswald, Andrew J. Well-being over time in Britain and the USA. Journal of public economics, 2004, 88.7-8: 1359-1386.
5. Bloch A. Self-awareness during the menopause. Maturitas 2002;41:61–8.

Materenko S.R.

group 4551, Educational scientific humanitarian institute

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine
hamisek@ukr.net

Chuhuieva I. I.

*Candidate of Psychological Sciences, Assistant Professor
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
inna.chuhuieva@nuos.edu.ua*

The problem of women's attitude towards themselves in a middle-age crisis

The article presents the theoretical aspects of the problem of self-attitude of women who are in a middle-age crisis; the analysis of factors affecting self-attitude, features of middle age crisis in women is presented.

Key words: *self-attitude, mid-life crisis, personality in age crisis, factors of self-attitude in women.*

УДК 159.9

Мацик М. О.

група 4551, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
macykmaksim371@gmail.com

Чугуєва І.Є.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
inna.chuhuieva@nuos.edu.ua

**Психологічні особливості молодих людей, які знаходяться в
прекарних умовах праці**

У статті представлено психологічні особливості молодих людей, які схильні часто змінювати місце роботи; визначено основні психологічні поведінкових стратегій, які дозволяють людині часто змінювати види професійної діяльності та особистісні риси, які сприяють такій професійній поведінці.

Ключові слова: *джоб-хопінг, професійна поведінка, життєві стратегії, особи молодого віку, стратегії професійної поведінки.*

Актуальність теми. У сучасному глобалізаційному просторі, в умовах постмодерну виникає принципово нове соціальне явище, яке являє собою специфічну відповідь на запит суспільного ринку і суспільства споживання – явище прекарності. Прекарність (від лат. «precarit» - «сумнівний», «негарантований», «нестабільний») – це стан соціальної системи та окремих її компонентів, за якого вона не здатна виробити стабільні, прогнозовані сценарії свого розвитку, відсутня стратегія, розробка дій для вирішення певної проблеми у більш-менш тривалій перспективі; натомість наявна орієнтація на теперішній момент, мить, яка часто стає вирішальною.

Прекарність, як соціальне явище все більше проникає в професійну сферу людства в цілому і особливо, в сферу професійної реалізації молоді. Вона пов'язана з нестабільною зайнятістю, коли людина працює без певних гарантій, коли працює тимчасово, без юридичного оформлення трудових обов'язків між робітником і працедавцем, без дотримання норм трудового законодавства, може бути звільнена в будь-який час без компенсації тощо.

Мета і завдання дослідження. Розглянути чинники, які сприяють виникненню прекарності, як сучасного соціального явища.

Виклад основного матеріалу статті. У сучасному глобалізаційному суспільстві виникає такий новий соціальний прошарок, як прекаріат, який відображає у своїй діяльності та закономірностях функціонування весь арсенал поняття прекарності. Британський дослідник Гай Стендінг дає таке визначення поняттю «прекаріат»: «Прекаріат – це специфічна соціоекономічна група, яка характеризується рядом ознак і представляє собою клас «у собі», який знаходиться на стадії свого формування, вироблення самоідентифікації і загальної стратегії розвитку».

Відчуття стабільності і захищеності необхідні для людської особистості як гарантії її розвитку, фізичного і психічного здоров'я, є необхідною запорукою

того, що вона буде здатна не тільки реалізовувати і витратити свій потенціал, але і накопичувати його і втілювати у довготривалих і ефективних проектах. Натомість прекаріат зосереджений на потребах тільки дня сьогоднішнього.

Прекаріату добре знайомі чотири відчуття: невдоволення, аномія (втрата орієнтирів), занепокоєння та відчуження. Невдоволення викликане тим, що прекаріат не бачить перед собою осмислених життєвих перспектив, йому здається, що всі гідні шляхи для нього закриті, а прикро усвідомлювати, що ти чогось позбавлений.

Прекаріат почувається пригнічено не тільки тому, що перед ним маячить тільки перспектива зміни нових і нових робіт, кожна з яких пов'язана з новою невизначеністю, але також і тому, що ці роботи не дозволяють зав'язати міцні відносини, які можливі в серйозних структурах або мережах. Немає у прекаріату та сходів мобільності, якими можна було б піднятися, — так люди й зависають десь між найсильнішою самоексплуатацією та свободою.

Прекаріату не вистачає самоствердження та впевненості у соціальній цінності своєї праці.

За результатами дослідження серед людей, які знаходяться у ситуації нестійкої зайнятості або несформованої професійної ідентичності, вирізняються такі, яких умовно можна назвати «жертвами вимушеної гнучкості», «гнучкими переможцями», «адаптивними гнучкими» «непохитними бійцями».

«Жертви вимушеної гнучкості» — це люди, які не намагаються контролювати своє життя, втратили впевненість у собі у майбутньому. Людина під тягарем виниклих проблем почувається викинутою у «океан» невизначеності й відповідальності, не розраховує на яку-небудь допомогу і підтримку.

«Гнучкі переможці» — люди, які свідомо обирають стратегію пристосування і гнучкості у нових умовах. В певному сенсі вони конструюють себе через своє уміння справлятися з ризиком і нестабільністю.

«Адаптивні гнучкі» на відміну від тих, хто свідомо або несвідомо обрав стратегію гнучкості, просто адаптуються до реальних умов, які змінилися, нібито не відчуючи змін свого характеру. Адаптивний механізм витіснення подразнюючих факторів дозволяє на перший погляд пристосуватися до нових умов.

«Непохитні бійці» - люди, які невизначеність, незахищеність, нестабільність хочуть ліквідувати через солідарність. У контексті вибору життєвої стратегії можна сказати, що такі люди дивляться в обличчя проблемам,

не ховають їх у аннали підсвідомості, чим значно підвищують шанси їх продуктивного вирішення.

Висновки. Індивід, опиняючись у прекарній системі ринку праці, стикається із головною проблемою, яка стає стрижневою у його трудових та соціально-побутових практиках, - відсутністю стабільності і захищеності. Прекаріат змушений постійно прилагоджуватися до мінливих умов ринку праці і постійно ризикує опинитися без засобів для існування внаслідок соціальних умов, на які особисто його члени не здатні вплинути.

Список використаних джерел

1. Сохань Л.В. Життєтворчість як мистецтво жити. Психологія і педагогіка життєтворчості: навч.-метод. Посібник. Київ, 1996. С. 156–167.
2. Sennett R. The Corrosion of Character - The Personal Consequences of Work in the New Capitalism. New York, 1998, p.148
3. Standing G. The Precariat: The New Dangerous Class. Bloomsbury Academic, 2011. p. 198.

Matsyk M. O.

group 4551, Educational scientific humanitarian institute

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

macykmaksim371@gmail.com

Chuhuieva I. I.

Candidate of Psychological Sciences, Assistant Professor

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

inna.chuhuieva@nuos.edu.ua

Psychological characteristics of young people who are in precise working conditions

The article presents the psychological characteristics of young people who tend to change their place of work often; the main psychological behavioral strategies that allow a person to often change types of professional activity and personal traits that

contribute to such professional behavior are defined.

Key words: *job-hopping, professional behavior, life strategies, young people, professional behavior strategies.*

УДК 159.91-057.875

Мельник А.С.

група 3551, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

nastamelnik618@gmail.com

Мухіна Л. М.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

м. Миколаїв, Україна

lyudmilamukhina08@gmail.com

Фактори емоційного вигорання та шляхи його подолання серед студентів

Дослідження факторів емоційного вигорання серед студентів є одним із пріоритетних питань. Виявлення факторів ризику розвитку емоційного вигорання сприяє успішному попередженню виникнення даного феномену. Сучасні технології забезпечують швидкий та зручний доступ до інформації, сприяють ефективному навчанню та спілкуванню, але з іншого боку, вони можуть призвести до перевантаження інформацією, відволікання уваги та відчуття постійного стресу серед студентів.

Ключові слова: *емоційне вигорання, психічне здоров'я, психологічне благополуччя, стрес, саморегуляція.*

У сучасному університетському середовищі студенти стикаються з рядом

факторів, що сприяють емоційному вигоранню та загрозі психічного здоров'я. Зокрема, розвиток технологій та їх вплив на університетське життя несуть як позитивні, так і негативні аспекти, які варто розглядати та аналізувати.

Аналізуючи науково-педагогічну літературу, ми зупиняємо свою увагу на наступних факторах ризику розвитку емоційного вигорання у сучасному університетському середовищі.

1. Багатогранність технологічних інструментів університетського життя та їх вплив на студентське самопочуття. Сучасні технології стали невід'ємною частиною навчального процесу, проте їх використання може мати різноманітний вплив на студентів. З одного боку, цифрові інструменти забезпечують швидкий та зручний доступ до інформації, сприяють ефективному навчанню та спілкуванню. З іншого боку, вони можуть призвести до перевантаження інформацією, відволікання уваги та відчуття постійного стресу серед студентів.

2. Розвиток віртуальних платформ як фактор збільшення навантаження на студентів та викладачів. З поширенням віртуальних платформ університети отримали можливість проводити заняття та обмінюватися матеріалами онлайн. Проте, це також призвело до збільшення навантаження на студентів, що змушені адаптуватися до нових форм навчання.

3. Роль постійного доступу до інформації у формуванні стресового середовища в університетах. Постійний доступ до інформації, хоча і корисний, може створювати стресове середовище в університетах. Студенти та викладачі постійно змушені бути на зв'язку та відповідати на повідомлення, що може призвести до відчуття постійної доступності та неможливості відпочити.

4. Використання технологій для покращення психологічного благополуччя студентів і викладачів. Застосування технологій також може сприяти покращенню психологічного благополуччя університетської спільноти. Розвиток онлайн-психологічних платформ та інтерактивних методів навчання може допомогти студентам та викладачам знайти ефективні способи подолання

стресу та підтримки психічного здоров'я.

5. Аналіз ефективності віддалених форм навчання та їх вплив на психічне здоров'я університетської спільноти. Віддалені форми навчання, хоча й мають свої переваги, можуть також впливати на психічне здоров'я університетської спільноти. Важливо аналізувати їх ефективність та вплив на студентів та викладачів, зокрема на рівень стресу та емоційного стану [1].

Успішна боротьба з вищезазначеними викликами потребує ефективних стратегій. Важливими шляхами подолання емоційного вигорання у сучасному університетському середовищі є: онлайн-психологічна підтримка, інтерактивні методи навчання та використання технік саморегуляції. Використання цифрових платформ для надання психологічної підтримки студентам може допомогти їм ефективно керувати стресом та вигоранням [2].

Цифровий відпочинок та медитаційні практики можуть значно зменшити стрес серед учасників університетського життя. Мобільні додатки для медитації та онлайн-платформи для здорового способу життя можуть бути корисними інструментами для студентів у збереженні психічного здоров'я.

Розробка збалансованих програм роботи з використанням технологій у навчальному процесі є важливим кроком у зменшенні ризику емоційного вигорання серед студентів. Інтеграція онлайн-інструментів з психологічною підтримкою та активними методами навчання може сприяти покращенню загального благополуччя студентської громади.

Урахування технологічних можливостей у розробці стратегій психологічної підтримки в університетському середовищі може допомогти в ефективній підтримці студентів. Використання віддалених платформ для консультування та групової підтримки може значно полегшити доступ до необхідних ресурсів для студентів.

Список використаних джерел

1. Синдром «професійного вигорання» та професійна кар'єра працівників освітніх організацій: гендерні аспекти: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. та

- слухачів ін-тів післядипломної освіти / за наук. ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки, Т. В. Зайчикової. – 2-е вид., перероб. та доповн. – К. : Міленіум, 2006. – 368 с.
2. Водоп'янова Н. Є. Синдром «психічного вигоряння» комунікативних професіях / / Психологія здоров'я / За ред. Г. С. Нікіфорова. - СПб. : СПбЄУ, 2000. - 504 с.

Melnyk A.S.

*group 3551, Educational and Scientific Humanitarian Institute
Admiral Makarov National University of Shipbuilding,
Mykolaiv, Ukraine
nastamelnik618@gmail.com*

Mukhina L. M.

*candidate of psychological sciences, associate professor of the department of
psychology, philosophy and social and humanitarian disciplines,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding,
Mykolaiv, Ukraine
lyudmilamukhina08@gmail.com*

Factors of emotional burnout and ways to overcome it among students

The study of the factors of emotional burnout among students is one of the priority issues. Identification of risk factors for the development of emotional burnout contributes to the successful prevention of this phenomenon. Modern technologies provide quick and convenient access to information, promote effective learning and communication, but on the other hand, they can lead to information overload, distraction and a feeling of constant stress among students.

Key words: *emotional burnout, mental health, psychological well-being, stress, self-regulation.*

Ніколаєва О. Ю.

група 2651

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

sasha03nikolaeva17@gmail.com

Сонечко О. С.

Викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна,

sonechkoolga@gmail.com

Соціально-психологічний стан підлітків під час війни

***Анотація:** У публікації розглядається питання впливу воєнних подій на соціально-психологічний стан підлітків. Загроза життю та здоров'ю розглядається як перманентний стан, що призводить до стресу, тривожності, безсоння, посттравматичного стресового розладу (ПТСР) та інших психологічних проявів.*

***Ключові слова:** підлітки, війна, емоційна нестабільність, паніка, стрес.*

Підлітки—це хлопчики та дівчата віком приблизно від 13 до 19 років. Це перехідний етап між дитинством та дорослістю. Згідно з термінологією, яка застосовується в ООН, підлітки — це особи віком 10–19 років (ранній підлітковий вік – 10–14 років; пізній підлітковий вік – 15–19 років).

У підлітковому віці відбувається деконструкція дитинства під час якої у підлітків найчастіше руйнується уявлення про доросле життя та навколишній світ в цілому.

Це період інтенсивних фізичних, емоційних, інтелектуальних і соціальних змін. Організм підлітків починає фізично розвиватися, стає більш бурхливим та

провокує підвищення рівня гормонів, що в свою чергу призводить до нерівномірного розвитку мозку. Мозок підлітка перебудовується, і це призводить до нерівномірного розвитку різних його частин, зокрема, фронтального кору, що відповідає за раціональне мислення і контроль імпульсів. Через це, молоді люди стають більш схильними до імпульсивної поведінки та неврозів. Також, значну роль відіграє психологічний аспект, адже зазвичай у дітей віком від 10 до 14 років психіка є нестабільною і досить вразливою. Як правило, у цей період, спостерігаються гострі емоційні реакції, перепади настрою, істерики, надмірне збудження, стан ступору, страх тощо. Це все є відповіддю психіки на стрімкий розвиток та фізіологічні зміни в організмі хлопців та дівчат. Тому, вкрай важливо щоб батьки надавали своїм дітям підліткового віку підтримку; приділяли їм більше часу та уваги, відкрито спілкувалися з ними, були більш терплячими, аби допомогти їм пройти цей етап здорово та безпечно, особливо у під час війни.

Вже більше ніж два роки повномасштабної війни залишили слід не тільки у вигляді руйнувань, але й назавжди лишились закарбованими у нашій психіці та свідомості. Воєнні дії змінили наше життя на 360 градусів, і тепер нам доводиться заново “ставати на ноги” та створювати “нове життя”, адже жити в режимі “очікування” досить складно, як фізично так і психоемоційно.

Наслідки воєнних дій дуже серйозні, незалежно від того, чи бере людина участь безпосередньо в бойових діях, чи стикається з наслідками війни здалеку. Найчастіше результати воєнних дій призводять до серйозних травм, як фізичних, так і психологічних. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) — це одна з найбільш поширених психічних проблем серед ветеранів війни. А у наш час з таким психічним розладом стикаються не тільки дорослі, а й діти. Зокрема вже понад 4 мільйони дітей у яких наявні клінічні ознаки посттравматичного стресового розладу, і це не вигадки, це— статистика. ПТСР може включати в себе повторні спогади, кошмари, панічні атаки, депресію та інші симптоми.

Також треба зазначити, що одною з рис воєнних подій на тій чи іншій

території є втрата близьких, житла та звичного життя в цілому. Ніхто не готовий втратити все, що у нього є, і тому, майже у кожного українця починають розвиватися різні психічні розлади, найчастіше це тривожний розлад. За статистикою, понад 90% опитаних українців мають хоча б один із симптомів тривожних розладів, а понад 50% — перебувають в зоні ризику розвитку труднощів, пов'язаних з психічним здоров'ям. Крім того, рівень споживання антидепресантів у 2022 році значно зріс, а на безрецептурні заспокоїливі засоби українці щомісяця витрачають близько 300 млн грн. Тут потрібен комплексний підхід, адже стрес та надмірна тривожність можуть перейти у хронічну форму, а це в свою чергу може відобразитися на нашому соматичному здоров'ю. Кваліфіковані спеціалісти радять звертатися по допомогу вчасно, щоб виявити проблему ще на ранній стадії, а не сидіти і сподіватися, коли “воно” саме минеться. Легше запобігти розвитку серйозних розладів, аніж потім боротися з ними.

Якщо дорослі люди під час війни відчувають себе пригнічено та страждають на тривожно-депресивні розлади, то що можна говорити про підлітків.

Як вже вище зазначалося, у підлітковому віці мозок починає швидше рости і утворювати нові нейронні зв'язки, тим самим провокуючи зміну форм поведінки, включаючи гострі реакції, "занурення в себе" і не завжди адекватне поведінку. У країні, де йде війна, для підлітків це може стати важкою та тривожною реальністю, що впливає на їхнє самовираження в соціумі, поведінку та емоційний стан. Для багатьох це період, коли вони стикаються зі страхом, невизначеністю та втратою, що може вплинути на їх поведінку та сприйняття реальності.

Деякі підлітки можуть реагувати дуже гостро на стресові ситуації війни. Вони можуть виявляти агресивність, гнів, або навіть депресію через те, що їм доводиться переживати. Невизначеність майбутнього, постійна загроза та небезпека можуть спонукати їх до певної "бойової" реакції на все навколо. Також важливо пам'ятати, що кожна людина, не залежно від віку, стикається з

проблемою, коли велика кількість виділених гормонів стресу, таких як кортизол чи адреналін, спричиняє зміни в біологічному обміні речовин і негативно впливає на наш психічний стан.

У той же час, існує інший екстремальний варіант, коли підлітки "занурюються в себе". Це може бути спробою уникнути реальності та знайти хоча б якийсь внутрішній мир серед хаосу. Вони можуть відключатися від світу, уникаючи контакту з іншими, поринаючи у власний світ думок та фантазій. У цей момент потрібно бути поряд та з розумінням ставитися до підлітка, замість того аби сварити його чи навпаки завантажувати його роботою чи домашнім завданням.

Щодо тих підлітків які поводять себе недоречно, або не дуже адекватно, то це може бути бажанням знайти вихід з неможливої ситуації. Проявлятися це може у вигляді пошуку приголомшливих та небезпечних ідей, безкомпромісному втіленні власних планів та самореалізації. Але треба пам'ятати, що хоч підлітки і знаходяться зараз в складних умовах, зазнають психологічного тиску та переживають великий стрес, це не дає підстав для вседозволеності. Навпаки, у таких складних умовах особливо важливо навчити підлітків розуміти свої емоції, вчити їх відповідальності та навичкам вирішення проблем.

Потрібно розуміти, що всі ми люди, всі ми неідеальні та зазнаємо впливу нашого оточення, досвіду та обставин. Тому вкрай важливо усвідомлювати, що кожен реагує на ті чи інші обставини по-своєму. Підліткам під час війни доводиться проходити свій складний і водночас унікальний шлях до дорослості та паралельно боротися з новими викликами та перешкодами. Багато з них стикаються зі стресом, тривогою, страхом, надмірною емоційністю та істерикою, відчуваючи себе вразливими і безпорадними перед обставинами, що переважають. Інші можуть намагатися знаходити в собі сили і реагувати на виклики воєнного життя з рішучістю та впевненістю.

Всі ми, а підлітки в першу чергу, шукаємо способи вижити та знайти себе у світі, де наразі правлять хаос і небезпека. Підтримка з боку сім'ї, спеціалістів та соціуму в цілому, може допомогти подолати їм цей непростий період

становлення себе як особистості.

Таким чином, можна підсумувати та зазначити, що війна є чинником впливу на соціально-психологічний стан підлітків. Специфіка воєнного конфлікту, загроза безпеки, втрати, переживання та невизначеність майбутнього — все це великий тиск на психіку та емоційний стан підлітків та всього населення України.

Наше завдання як суспільства — це створювати підтримку, розуміння та сприятливе середовище для підлітків у воєнний час. Ми можемо надавати їм можливість виражати свої почуття, розмовляти про свої страхи і тривоги, допомагати розвивати здорові стратегії боротьби зі стресом. Співчуття, емпатія, створення нової щасливої реальності та формування радісних спогадів, може стати ключем до побудови та становлення міцних, стійких особистостей, які зможуть знайти своє місце в світі, навіть у найважчі часи воєнного конфлікту.

Список використаних джерел

1. https://www.researchgate.net/publication/360424031_SOCIALNO-PSIHOLOGICNIJ_STAN_UKRAINSKOGO_SUSPILSTVA_V_UMOVAN_PO_VNOMASSTABNOGO_ROSIJSKOGO_VTORGNENNA_NAGALNI_VIKLIK_I_I_VIDPOVIDI_Naukova_dopovid_na_zasidanni_Prezidii_NAPN_Ukraini_21_kvitna_2022_r
2. <https://lib.iitta.gov.ua/732806/1/457-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1291-1-10-20221109.pdf>
3. <http://habitus.od.ua/journals/2023/46-2023/15.pdf>
4. <https://www.enableme.com.ua/ua/article/pidlitki-ta-ihni-osnovni-psihologicni-problemi-ak-povoditisa-bat-kam-9246>
5. <https://elternseite.at/de/ua/koli-pochinayetsya-pidlitkovij-vik-i-chim-vin-takij-strashnij>

Nikolaeva O. Y.
group 2651

Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
sasha03nikolaeva17@gmail.com

Sonechko O. S.

Lecturer of the Department of Social and Humanitarian Sciences
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
sonechkoolga@gmail.com

The social-psychological state of the teenagers during the period of the war

Abstract: *An analysis of the influence of the war on the social-psychological state of teenagers. Danger for the life and health of the teenagers like a variant of the stress and panic.*

Keywords: *teenagers, war, emotional instability, panic, stress.*

УДК 159.98:355.48(470:477)"2014/..."

Олійник І. С.

група IstP1-B21, історичний факультет

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Кам'янець-Подільський, Україна

vanaolijnik222@gmail.com

Опря І. А.

кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Кам'янець-Подільський, Україна

oprya.ihor@kpnu.edu.ua

Психологічна самодопомога в умовах російсько-української війни

У статті досліджено досвід психологічної підтримки та самодопомоги в

умовах російсько-української війни. Вказано на необхідність активного використання різноманітних методів і стратегій для збереження психологічного здоров'я.

Ключові слова: *війна, стрес, метод, техніка, психологічна самодопомога.*

З 2014 року в Україні триває війна на сході країни. Велика частина населення опинилася під обстрілами у своїх містах і селах, переживаючи страх за власне життя та життя своїх родичів. Багато людей були змушені залишити свої домівки та тікати в регіони, де не ведуться активні бойові дії. Для українців, сучасність – це реальне виживання. Щоденністю для них стала боротьбою в умовах надзвичайних обставин, що часто викликає гострі стресові реакції. Тому мета статті полягає в тому, щоб визначити особливості впливу війни на ментальне здоров'я суспільства та проаналізувати стратегії психологічної самодопомоги у цих умовах.

Широко відомо, що населення, яке постраждало від військових конфліктів, переживає травматичні події та відчуває соціально-економічний стрес, пов'язаний з війною. Це збільшує ймовірність психічних розладів, таких як депресія і тривожність, які призводять до серйозних страждань та обмежують здатність до повноцінного життя. Це негативно впливає не лише на постраждалих осіб, але й на їхніх близьких людей [3, с. 26].

Психологи стверджують, що війна може викликати складні кризові наслідки для життя людини. Вони включають травматичні ефекти, спричинені переживанням екстремальних ситуацій під час бойових дій, соціально-стресові наслідки, що проявляються у накопиченні напруження, тривожних станів та психічних розладах, а також внутрішні конфліктні процеси, які активізуються під впливом війни та створюють дискомфорт для особистісного світу. Саме тому з'являється необхідність в проведенні широкомасштабних психосоціальних заходів та мобілізації суспільства для полегшення особистих страждань, створення умов для процесів відновлення та соціальної реабілітації [2, с. 76].

Дихальні вправи є одним із ефективних методів психологічної самодопомоги в умовах стресового періоду. Вони базуються на принципах контрольованого дихання, яке може впливати на фізіологічні процеси в організмі, сприяти заспокоєнню та релаксації. Яскравим прикладом є діафрагмальне дихання. Цей прийом полягає в тому, щоб зосередитися на глибокому диханні через ніс, активуючи його через діафрагму та черевні м'язи, а не через груди. Це дозволяє активувати парасимпатичну нервову систему, яка відповідає за заспокоєння та відповідь на стрес [6, с. 58].

Метод «4-7-8» спрямований на заспокоєння та релаксацію. Людина повільно вдихає повітря через ніс протягом 4 секунд, потім затримує дихання на 7 секунд, після цього повільно видихає через рот протягом 8 секунд. Ця послідовність дихальних кроків допомагає зменшити частоту дихання та серцевий ритм, що сприяє заспокоєнню [3, с. 27].

Фізичні вправи – це ефективний метод психологічної самодопомоги. Вони сприяють зменшенню стресу і покращенню настрою. Будь-яка фізична активність, навіть коротка прогулянка або легкі вправи, може значно покращити ваше самопочуття. Фізична активність сприяє виділенню ендорфінів – хімічних речовин, що сприяють покращенню настрою та зменшенню рівня стресу. Дослідження показують, що фізична активність є ефективним засобом боротьби зі стресом та підтримкою психічного здоров'я. Умови війни можуть бути особливо напруженими, тому важливо включати фізичні вправи в свою регулярну практику самодопомоги, щоб зберегти емоційну стійкість та позитивний настрій [5, с. 29].

Когнітивна реструктуризація – це психологічна техніка, яка базується на зміні негативних думок та переконань з метою поліпшення емоційного стану і психологічного благополуччя. Умови війни можуть породжувати інтенсивний стрес і тривогу, тому ця методика може бути особливо корисною в таких ситуаціях. Перший крок – усвідомлення та ідентифікація негативних думок або переконань, які спричиняють стрес або тривогу. Це можуть бути думки про

загрозу, неправильність, безпеку себе чи близьких, втрату контролю тощо. Після того, як негативні думки ідентифіковані, важливо розглянути їх об'єктивно і спробувати оскаржити. Питання, які можна поставити собі: «Чи є докази на підтримку цих думок?», «Чи існує інший, більш об'єктивний погляд на ситуацію?», «Чи є можливі інтерпретації?». Після того як негативні думки були оскаржені, їх можна замінити більш реалістичними та позитивними. Наприклад, замість: «Все зійде з ладу», можна використати: «Я можу знайти спосіб впоратися з цією ситуацією». Це допомагає зменшити тривогу та створює більш позитивний внутрішній діалог [6, с. 71].

Умови війни можуть створювати значний психологічний стрес і травму для людей, тож соціальна підтримка в цих ситуаціях може виявитися надзвичайно важливою для психологічного благополуччя та відновлення. Розмова з рідними та друзями може допомогти відчувати себе менш самотнім та ізольованим, а також дозволить поділитися власними почуттями. Відчуття приналежності та підтримки з боку інших може значно полегшити впоратись зі стресом [2, с. 77].

Групи підтримки можуть бути корисним місцем, де люди мають змогу поділитися своїм досвідом та знайти спільну підтримку з тими, хто переживає подібні труднощі. Онлайн-спільноти також можуть стати важливим джерелом підтримки, зокрема для тих, хто має обмежений доступ до фізичних груп. Психологічна підтримка професійних фахівців може бути надзвичайно корисною для тих, хто переживає стрес у зв'язку з воєнними реаліями. Психотерапевти та психологи можуть надати не лише підтримку, сприяти емоційному відновленню, але й навчити ефективним стратегіям управління стресом та травматичним досвідом [1, с. 18].

М'язова релаксація є ефективним методом психологічної самопомоги, особливо в умовах війни, коли стрес і напруга можуть бути вкрай високими. Прогресивна м'язова релаксація – одна з технік м'язової релаксації, яка допомагає зменшити фізичну напругу та психічний стрес. Сядьте або ляжте в зручному для вас положенні. Закрийте очі, якщо це для вас комфортно. Почуйте

своє дихання і спробуйте розслабитися. Почніть з нижніх кінців вашого тіла, наприклад, з м'язів ніг. Спеціально напружуйте м'язи цих областей протягом кількох секунд. Можна напружити м'язи ніг, стискаючи їх впродовж 5 – 10 секунд. Після напруження м'язів, відпустіть їх і відчуйте як напруга повільно зникає. Спробуйте максимально розслабити м'язи і відчутти як вони стають важкими. Продовжуйте цей процес, рухаючись від ніг до голови. Спробуйте зосередитися на відчуттях розслаблення в кожній групі м'язів, відчувачи, як вони стають все більш розслабленими. Під час виконання цієї вправи зосередьтеся на диханні. Глибоке та рівномірне дихання може допомогти заспокоїти ваші нерви та підсилити ефект релаксації [4, с. 328].

Отже, у контексті російсько-української війни, психологічна самодопомога набуває особливого значення, оскільки конфлікт та його наслідки можуть важко позначитися на психічному стані людини. Досвід психологічної підтримки та самодопомоги в цих умовах свідчить про необхідність активного використання різноманітних методів і стратегій для збереження психологічного здоров'я. Набуті в цьому процесі навички самодопомоги, можуть стати важливим інструментом для подолання труднощів та збереження стабільного емоційного стану у майбутньому. Таким чином, психологічна самодопомога виявляється не лише ефективним, але й необхідним засобом забезпечення здоров'я та самопочуття людей.

Список використаних джерел

1. Андрєєнкова В. Л., Бандурка І. О., Бочкор Н. П. Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту: навч.-метод. посіб. Київ, 2015. 174 с.
2. Каменщук Т., Коритчук Н. Загальні засади організації першої психологічної допомоги постраждалим в умовах надзвичайних ситуацій. *Вісник студентського наукового товариства факультету права, публічного управління та адміністрування. Вип. 1. Збірник наукових праць*. Вінниця : ТОВ «Друк», 2022.

С. 74 – 78.

3. Оніщенко Н. В. Екстрена психологічна допомога постраждалим в умовах надзвичайної ситуації : теоретичні та прикладні аспекти: монографія. Харків, 2014. 584 с.

4. Павленко І., Овсяннікова Є. Охорона психічного здоров'я в умовах війни. Київ, 2017. 1068 с.

5. Панок В. Г., Левченко К. Б. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми у конфліктний та постконфліктний період: метод. рекомендації. Київ, 2014. 84 с.

6. Титаренко Т. М. Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомоги в умовах тривалої травматизації: монографія. Кропивницький, 2018. 160 с.

Oliynyk I. S.

group IstP1-B21, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,

Kamianets-Podilskyi, Ukraine

[*vanaolijnik222@gmail.com*](mailto:vanaolijnik222@gmail.com)

Opria I. A.

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor

Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,

Kamianets-Podilskyi, Ukraine

[*oprya.ihor@kpmu.edu.ua*](mailto:oprya.ihor@kpmu.edu.ua)

Psychological self-help in the conditions of the Russian-Ukrainian war

The article examines the experience of psychological support and self-help in the context of the Russian-Ukrainian war. The necessity of active use of various methods and strategies to preserve psychological health is emphasized.

Keywords: *war, stress, method, technique, psychological self-help.*

Палєв Д. В.

група ПС 31-35, Медичний факультет. Приватний вищий навчальний заклад

«медико-природничий університет»

Миколаїв, Україна

palevd@gmail.com

Вернер В. С.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, філософії

та соціально-гуманітарних дисциплін,

Приватний вищий навчальний заклад «медико-природничий університет»

Миколаїв, Україна

викладач кафедри психіатрії, медичної та спеціальної психології

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.

Ушинського»

практичний психолог вищої категорії Закладу Дошкільної освіти № 17

м. Миколаєва

vengeranna3@gmail.com

Вплив типу сімейного виховання на формування психологічного типу особистості

Актуальність дослідження з впливу типу сімейного виховання на формування психологічного типу особистості є важливою у зв'язку з постійною зміною суспільно-економічних умов, які впливають на сімейні структури та психологічний розвиток індивідів. У статті досліджуються актуальні домінуючі типи сімейного виховання.

Ключові слова: *сімейне виховання, стилі виховання, тип особистості.*

Сімейне виховання – це комплекс взаємодій, впливів та процесів, що відбуваються у сімейному середовищі та спрямовані на формування, соціалізацію та розвиток особистості дитини. Воно включає в себе систему цінностей, норм, правил та установ, які передаються з покоління в покоління та

формують особистісні якості та характер особистості. Сімейне виховання відіграє ключову роль у формуванні соціальних навичок, моральних цінностей, внутрішньої мотивації, а також у становленні самоідентифікації та психологічної стійкості особистості. Цей процес зазвичай відбувається через моделювання та передачу певних поведінкових стандартів, комунікацію, взаємодію та підтримку з боку батьків або інших членів сім'ї.

Основні аспекти поняття "сімейне виховання" охоплюють широкий спектр факторів та процесів, що відбуваються у сімейному середовищі та впливають на розвиток та соціалізацію дитини. До основних аспектів сімейного виховання можна віднести:

- *Моральні цінності та норми:* Сімейне виховання передає основні моральні цінності та норми, які визначають, що є правильним та прийнятним у суспільстві.
- *Поведінкові моделі:* Батьки та інші члени сім'ї є основними моделями для дитини, вони встановлюють приклад та показують, як вести себе в різних ситуаціях.
- *Комунікація та взаємодія:* Сімейне виховання сприяє розвитку навичок комунікації та взаємодії з іншими людьми. Це стосується як взаємодії з батьками та іншими членами сім'ї, так і зовнішніх стосунків.
- *Самостійність та відповідальність:* Сімейне виховання допомагає дітям розвивати самостійність та відповідальність за свої дії та вчинки.
- *Підтримка та емоційна підтримка:* Сімейне середовище надає дітям підтримку, розуміння та емоційну підтримку, що сприяє їхньому психологічному та емоційному розвитку.

Ці аспекти взаємодіють між собою та спільно впливають на формування особистості дитини та її взаємодію з навколишнім середовищем.

Найбільш помітні розробки в цьому напрямі були зроблені в наукових працях С.Ф.Русова, Г.Г.Ващенко, О.Т.Лубенець, Б.Д.Грінченко, М.М.Стельмахович, В.О.Сухомлинський, Л.С.Виготський, Б.М.Ананьєв, З.Фрейд, О.О.Волкова,

А.Й.Капська, Т.І.Алексєєнко та багато інших вітчизняних і зарубіжних вчених. Найбільш ґрунтовні роботи в напрямі теоретичних та методологічних підходів до вивчення впливу сімейного виховання на формування особистості здійснені в роботах таких закордонних соціологів і соціальних психологів, як Р.Мертон, Н.Смелзер, Г.Зіммель.

Дослідження проблем неблагополуччя сім'ї, осмислення феномену дезадаптації знайшли розкриття у роботах вітчизняних дослідників початку ХХ ст. С.Бахрушіна, Б.Бентовіна, Д.Бородіна, В.Гальперіна, Д.Дріля. Предметом дослідження у роботах таких авторів як: Є.Артамонова, Є.Єкжанова, Л.Зіборова, О.Кононко, Т.Лодкіна, С.Толстоухова, І.Трубавіна стали різні типи сімей, особливості їх функціонування, тактика сімейного виховання, робота із сім'ями.

Технологічний аспект соціально-психологічної роботи із сім'ями обґрунтований Н.Заверико, А.Капською, С.Харченком, Є.Холостовою.

Разом з тим, проблема впливу типу сімейного виховання на формування психологічного типу особистості залишається на сьогоднішній день однією з найактуальнішою. На підтвердження цьому можна навести кілька чинників:

- *Важливість сім'ї як першої соціалізаційної установи:* Сім'я відіграє визначальну роль у соціалізації дитини, вона є першою і найважливішою соціальною структурою, де формується особистість. Виховання в сім'ї визначає основні цінності, навички, стандарти поведінки та сприйняття світу.
- *Зміни в сімейних структурах та ролях:* Сучасні тенденції, такі як зростання різноманітності сімейних структур, зміни в ролях батьків та розширення поняття "сім'я", вносять нові виклики у дослідження впливу сімейного виховання на психологічний розвиток.
- *Психологічні наслідки розладу в сім'ї:* Розлад в сімейних відносинах, розлучення, насильство в сім'ї та інші проблеми можуть мати значний вплив на психологічний розвиток дітей та підлітків, що стає об'єктом багатьох досліджень.

- *Сучасні технології та соціальні медіа:* Розвиток технологій та поширення соціальних медіа вносять нові виклики для сімейного виховання, впливаючи на спосіб комунікації в сім'ї, а також на психологічний розвиток дітей та підлітків.
- *Зростання інтересу до індивідуальних різниць:* Сучасні дослідження все більше зосереджуються на розумінні індивідуальних різниць між людьми та на виявленні того, як саме сімейне виховання формує різні типи особистості.

Ці фактори разом підтримують актуальність проблеми впливу типу сімейного виховання на формування психологічного типу особистості і викликають постійний інтерес дослідників та практиків в цьому напрямку.

Взаємозв'язок між типами сімейного виховання та психологічними типами особистості є складною проблемою, яка вивчається у соціальній психології та розвитковій психології. Різні типи сімейного виховання можуть мати значний вплив на формування психологічних типів особистості у дітей та підлітків. Ось кілька можливих аспектів цього взаємозв'язку:

- *Авторитарне виховання і типи особистості:* Діти, які виховуються в авторитарних сім'ях, можуть проявляти більшу підкореність, боязливість, агресивність або пасивність. Вони можуть мати низьку самооцінку та проблеми зі становленням ініціативності.
- *Демократичне виховання і типи особистості:* Діти, які виростають у демократичних сім'ях, зазвичай мають більшу впевненість у собі, розвиненіші комунікативні навички та більш позитивну самооцінку. Вони можуть бути більш самостійними та мають більше можливостей для розвитку своїх інтересів та здібностей.
- *Пермісивне виховання і типи особистості:* Діти, які отримують пермісивне виховання, можуть мати проблеми з самоконтролем, бути менш відповідальними та більш вразливими до стресу. Вони також

можуть виявляти більшу недисциплінованість та низький рівень внутрішньої мотивації.

Для емпіричного дослідження типів сімейного виховання, які мають актуальне поширення серед батьків, мною було обрано тест: «Який у вас стиль виховання?» у модифікації тесту Р.В. Овчарової.

У дослідженні взяли участь 32 респондента віком від 18 до 40 років. Серед них жінок – 21 (65,6%), чоловіків – 11 (34,4%).

Умовно ми розділили вибірку на чотири вікових групи:

- 18-25 р. (13 осіб – 40,6%),
- 26-30 р. (8 осіб – 25,0%),
- 31-35 р. (8 осіб – 25,2%).
- 36-40 р. (3 осіб – 9,4%).

Результати дослідження за тестом «Який у вас стиль виховання?» подано на нижче:

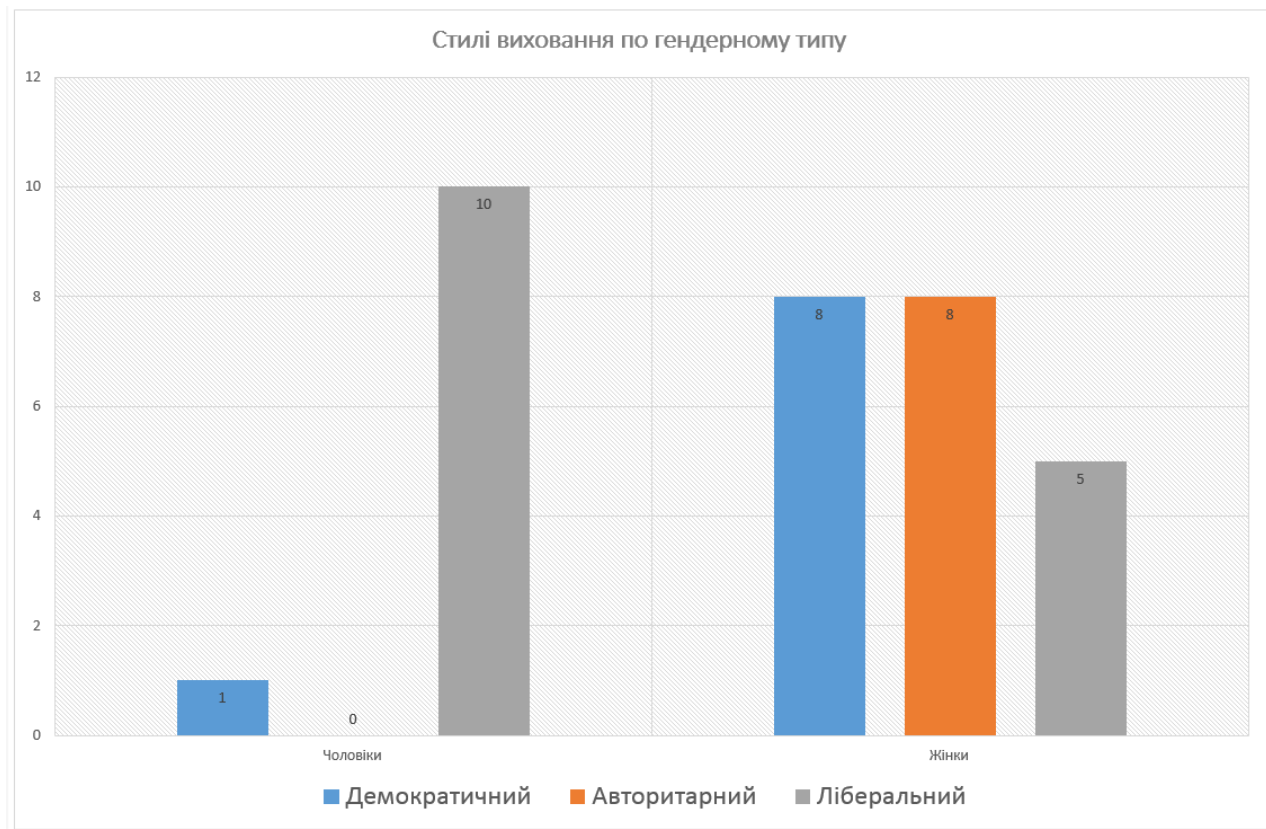
Діаграма 1. Загальний розподіл стилів виховання у опитуванні

Серед інтерв'юєрів найвагоміша доля опитуваних притримується Ліберального стилю виховання (47%), Авторитарного та Демократичного стилю притримується майже однаково (25% та 28% відповідно).

Цікавий результат показав аналіз результатів по гендерному признаку.

Так практично домінуючим стилем виховання серед анкетованих чоловіків став Ліберальний тип (10 з 11 анкетованих) при повній відсутності Авторитарного типу.

Серед жінок однаковій кількості респондентів переважає Авторитарний та Демократичний тип (по 8 кожного) та присутній Ліберальний підхід (5 респондентів).

Діаграма 2. Розподіл типів виховання по гендерному типу

Не менш цікавим виявився результат аналізу домінуючих типів виховання по вікових групах.

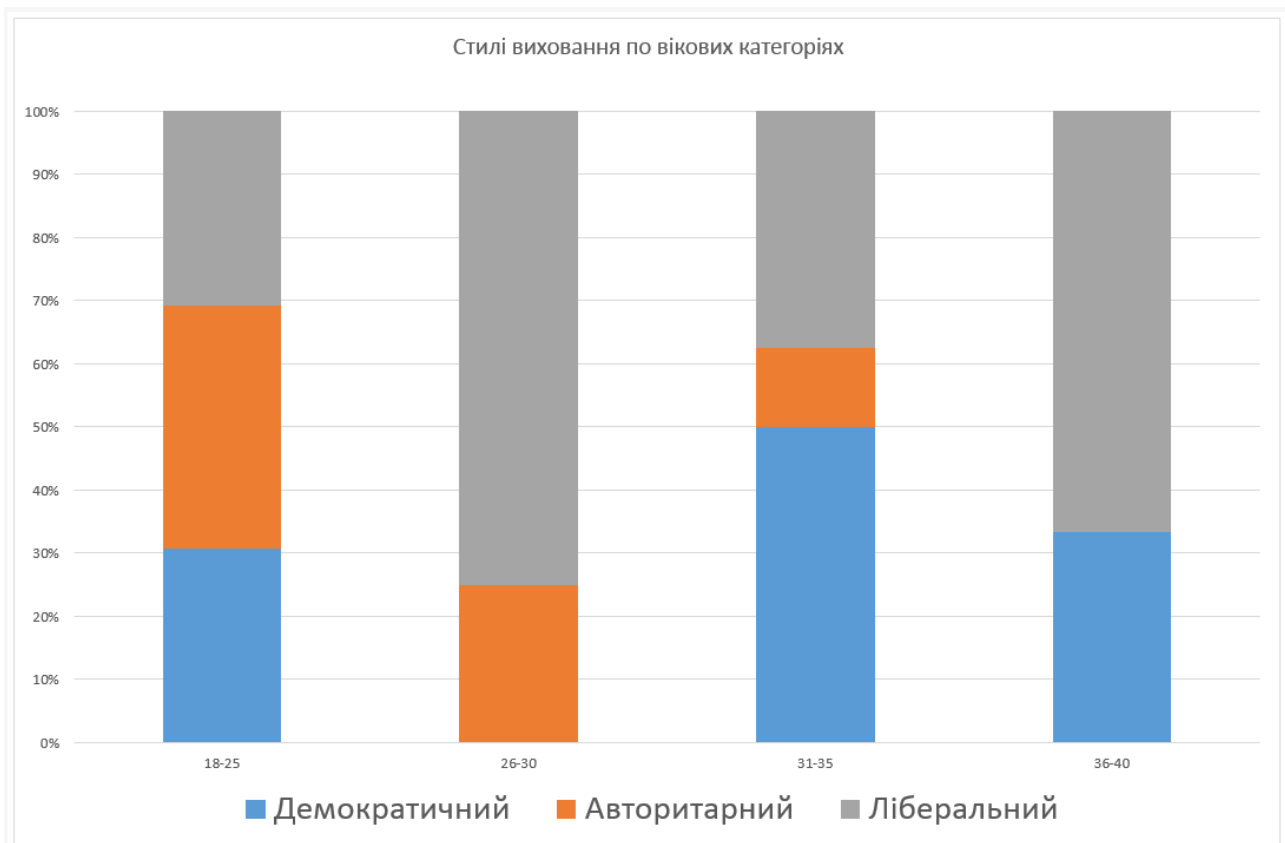
Так у молодшій віковій групі 19-25 років розподіл основних типів майже рівномірний з невеликим лідируванням Авторитарного типу (38,5% та по 30,8%

по двох інших).

У віковій групі 26-30 років вже домінує Ліберальний тип (75%) та присутній Авторитарний тип (25%) при повній відсутності Демократичного типу.

У віковій групі 31-35 років домінантним типом вже є Демократичний (50%) на друге місце виходить Ліберальний тип (37,5%), а доля Авторитарного типу вже суттєво знижується (12,5%)

У віковій групі 36-40 років Авторитарний тип не фіксується, зате суттєво зростає доля Ліберального типу (66,7%) та доля Демократичного типу складає лише третину (33,3%) серед цієї вікової категорії.

Діаграма 3. Розподіл типів виховання по вікових категоріях

Аналізуючи результати дослідження треба відзначити, що для нього використовувалась дуже вузька вибірка, тому висновки не можуть остаточно бути коректними, більш за те я отримав зовсім інші результати чим ті, на які очікував до початку дослідження. Але, і при такий невеликий фокус-групі можна помітити деякі тенденції.

По-перше. Дуже чітко означилась схильність чоловіків-батьків до Ліберального типу виховання. Приступаючи до анкетування, я очікував, що у чоловіків буде стійке домінування Авторитарного стилю.

Слоган ліберальних батьків «я все дозволяю». Але за цим може критися проста батьківська байдужість. Іноді психологи говорять, що якщо вже вибирати між авторитарним та ліберальним стилем виховання, то останній більш деструктивний.

На мій погляд це надзвичайно тривожна тенденція.

По-друге. Результати дослідження у розрізі вікових категорії виявили ще один цікавий аспект. По мірі зростання віку частка батьків які практикують Авторитарний стиль виховання невпинно зменшується до мінімальних значень. При тому, якщо у молодшій віковій групі (18-25 р.) всі три стилю виховання представлені приблизно однаково, то вже у віковій групі 26-30 р. суттєво переважає Ліберальний стиль, а максимальне використання Демократичного стилю припадає на вікову групу 31-35 р. На жаль у самій старшій віковій групі, яка приймала участь у опитуванні (36-40 р.), знов домінує Ліберальний стиль виховання.

Демократичний стиль виховання, як стверджують багато психологів, є найефективнішим стилем сімейного виховання [19, С. 156–159], тому тенденції, що показало це дослідження, на мій погляд, є не дуже оптимістичними та вказують на наявні проблеми у цьому питанні.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996р.
2. Про охорону дитинства України. Закон України від 26 квітня 2001р.
3. Про освіту. Закон України від 23 травня 1991р. № 1060 зі змінами і доповненнями.

4. Сімейний кодекс України. Затверджений Законом України 10 січня 2002р. № 2947.
5. Декларація прав дитини. Проголошена Генеральною Асамблеєю Організації об'єднаних націй 20 листопада 1959р.
6. Конвенція про права дитини. Схвалена Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989р.і ратифікована Верховною Радою України 27 лютого 1991р.
7. Безлюдний О. Роль сім'ї в особистісному розвитку дитини https://library.udpu.edu.ua/library_files/poriv_ped_stydii/2011/2011_1_6.pdf
8. Бех І.Д. Особистість народжується в сім'ї // Початкова школа. - 2002. - № 2. - С. 12-15.
9. Батьків не обирають: проблеми відповідального батьківства в сучасній Україні / за ред. Ю. М. Якубової. Київ. 2017.
10. Гаміна Т.С., Гончар О.Ю. Педагогіка сімейного виховання : Навчальний посібник. Луганськ : Альма-матер, 2012.
11. Гончаренко Н. Вплив родинного виховання на розвиток дитини / Н. Гончаренко // Психолог. – 2008. – № 46-47
12. Григор'єва Т. Я. Сім'я і її вплив на формування особистості дитини https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp181/44Grigoreva.pdf
13. Кошлань І. Специфіка стилів виховання в сім'ях дітей з різними типами емоційності. Вип. 5. 2016. С. 43-46.
14. Кузьмишина, Т.Л. Стилі сімейного виховання: вітчизняна та зарубіжна класифікація / Т.Л.
15. Кулагіна І.Ю. Вікова психологія Київ. 2021.

16. Методичні матеріали з питань формування усвідомленого батьківства / [за ред. Г.М. Лактіонової]. – К. : Держсоцслужба, Християнський дитячий фонд, 2006.
17. Права дитини в Україні та їх реалізація/Кузьменко Л.В. – К.:Парус, 2004р.
18. Томашевська С. О. Стилі сімейного виховання [Електронний ресурс]
http://www.rusnauka.com/10_DN_2013/Pedagogica/3_133061.doc.htm
19. Федоришин Г. М. Психологічні проблеми сімейного виховання / Г. М. Федоришин. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. – 219 с.
20. Яблонська Т. М. Розвиток ідентичності дитини в системі сімейних взаємин.: монографія. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013.

Paliev D. V.

*Group PS 31-35, Faculty of Medicine. Private higher educational institution
"Medical and Natural Sciences University"*

Mykolaiv, Ukraine

palevd@gmail.com

Werner V.S.

*Candidate of psychological sciences, associate professor of the department of
psychology, philosophy
and social and humanitarian disciplines,*

Private higher educational institution "Medical and Natural Sciences University"

Mykolaiv, Ukraine

*teacher of the department of psychiatry, medical and special psychology
DZ "Southern Ukrainian National Pedagogical University named after K.D.*

Ushinsky"

practical psychologist of the highest category of Preschool Education No. 17

The influence of the type of family education on the formation of the psychological type of the personality

The relevance of the research on the influence of the type of family upbringing on the formation of the psychological type of the personality is important in connection with the constant change of socio-economic conditions that affect family structures and the psychological development of individuals. The article examines the current dominant types of family upbringing.

Key words: *family upbringing, upbringing styles, personality type.*

УДК 159.9

Пляка Б. В.

група 565, Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Миколаїв, Україна
plyakaboris@ukr.net

Яблонський А. І.

доктор психологічних наук, професор кафедри психології,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Миколаїв, Україна
andrey.yablonskiy61@gmail.com

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкрито теоретичні засади проблеми мотиваційної готовності студентів до професійної діяльності у сфері психології. Представлено різні підходи до цієї проблеми та компоненти мотиваційної готовності.

Ключові слова: мотиваційна готовність, професійні мотиви, компоненти мотиваційної готовності, професійна діяльність, психологічна готовність.

Актуальність теми. Професійне становлення особистості завжди залишається актуальною проблемою в психології. Сучасні тенденції у державотворенні в Україні ставлять високі вимоги до суб'єктів професійної діяльності, що приводить до нового розгляду різних аспектів професіоналізації.

Сьогодні проблема професійної підготовки психологів стає особливо актуальною через труднощі сучасної історичної та соціально-економічної ситуації, які впливають на духовно-психологічну сферу кожної людини і ставлять високі вимоги до фахівців у галузі психології.

Зростання популярності психології та її розширення у різних сферах призвели до виникнення численних дослідницьких питань професіоналізації психологів. У роботах вітчизняних вчених, таких як С. Д. Максименко, О. Ф. Бондаренко та інші, детально розглядаються аспекти особистісного зростання психологів, специфіка професійного мислення та комунікативної сфери, умови формування професійно значущих якостей та роль активних методів навчання у цьому процесі.

Мета статті – проведення теоретичного аналізу проблеми мотиваційної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Роботи вчених, таких як О. О. Бодальов, О. О. Деркач, В. Г. Зазикін, Є. І. Головаха, Л. Е. Орбан-Лембрик та ін., визначають вихідні засади цього підходу.

На сьогодні експериментальні дослідження взаємозв'язку смислових аспектів та професійної самореалізації особистості розроблені у вітчизняних дослідженнях Н. В. Чепелєвої, Н. І. Пов'якель, Ж. П. Вірної, І. М. Попович, Л. М. Урупи та ін. висвітлені аспекти ціннісно-смислової та мотиваційної сфери професіоналізації психологів.

Мотиваційна готовність, розглянута в контексті загального комплексу

психологічної готовності до професійної діяльності, визначається як стан особистості, що включає в себе сформовані мотиваційні компоненти, готовність до виконання конкретних завдань і завдань, які стосуються вибраної професії.

Мотиваційна готовність є важливою складовою загального психологічного підготовленості фахівця. Вона відображає сумарний вплив мотиваційних чинників на готовність особистості до вибраної професійної діяльності та включає у себе наступні компоненти:

1) Сукупність мотивів, які направляють особистість на вибір і реалізацію професійних цілей. Ці мотиви можуть включати в себе елементи самореалізації, соціального визнання, потреби в досягненні, амбіцій, а також фінансові мотиватори тощо.

2) Готовність до конкретних завдань. Мотиваційна готовність визначає, наскільки особистість готова і визначена у виконанні конкретних завдань, пов'язаних із своєю професією. Це може охоплювати бажання досягти успіху в конкретних завданнях, розвивати вміння та навички для їх виконання.

3) Відповідальність і зобов'язання охоплює ставлення особистості до викликів та обов'язків, пов'язаних із професійною діяльністю. Висока мотиваційна готовність передбачає відчуття відповідальності за результати своєї роботи та готовність до вирішення труднощів, що можуть виникнути.

4) Стійкість мотивації вказує на те, наскільки стійкою є мотивація особистості в процесі професійної діяльності. Це може включати в себе здатність утримувати високий рівень енергії та інтересу протягом тривалого часу.

Мотиваційна готовність взаємодіє з іншими компонентами психологічної готовності, такими як когнітивний, емоційно-вольовий та комунікативний. Взаємодія цих компонентів формує цілісну психологічну підготовленість особистості до високоефективної професійної діяльності.

Зазначені компоненти мотиваційної готовності в контексті загальної психологічної підготовленості до професійної діяльності можна розглядати докладніше.

Мотиваційні компоненти:

Самореалізація. Бажання розвивати власний потенціал та досягати високих результатів в професійній сфері. Включає в себе бажання розвиватися як фахівець та досягати внутрішньої гармонії через професійну діяльність.

Соціальне визнання. Прагнення отримувати визнання та підтримку від оточуючих за свою професійну діяльність. Соціальна оцінка та підтримка можуть стати потужним мотиватором для високої ефективності.

Потреба в досягненні. Мотивація досягти конкретних результатів та встановлення високих стандартів в професійній діяльності. Особистості з вираженою цією мотивацією часто прагнуть до визначних досягнень.

Готовність до конкретних завдань:

Бажання досягти успіху. Охоплює ставлення до роботи з конкретними завданнями та прагнення до досягнення якісних та кількісних результатів.

Розвиток вмінь і навичок. Готовність активно розвивати необхідні вміння та навички для виконання професійних обов'язків. Включає в себе постійне навчання та самовдосконалення.

Відповідальність і зобов'язання:

Відповідальність за результати. Готовність взяти на себе відповідальність за результати своєї професійної діяльності, що включає в себе прийняття важливих рішень та виконання завдань з високою якістю.

Зобов'язання перед клієнтами або командою. Ставлення до виконання своїх професійних обов'язків як до важливого елемента взаємодії з клієнтами, колегами або командою.

Стійкість мотивації:

Утримання високого інтересу. Стійкість інтересу та енергії протягом тривалого періоду часу. Особистості з високою стійкістю мотивації можуть утримувати високий рівень ефективності протягом різних етапів своєї професійної діяльності.

Ці аспекти взаємодіють та формують загальний ментальний стан

особистості, що впливає на її готовність до високоефективної професійної діяльності. Такий підхід враховує не лише когнітивні та навчальні аспекти, але й психологічні та мотиваційні фактори, що важливо для повноцінного фахового розвитку.

Список використаних джерел

1. Саннікова О. П. Актуальні проблеми професійної підготовки психологічних кадрів. *Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології*. Київ, 2004. Т. 4. С. 323-328.
2. Слободянюк І. А. Психологічний супровід професійного становлення практичних психологів на різних етапах професіоналізації. *Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. / Ун-т менеджменту освіти АПН України*. Київ, 2009. Вип. 11, ч. 2. С. 254-260.

Pliaka B. V.

group 565, Black Sea National University named after Petro Mohyla Mykolaiv,

Ukraine

plyakaboris@ukr.net

Yablonskyi A. I.

Doctor of Psychological Science, Professor

Black Sea National University named after Petro Mohyla

Mykolaiv, Ukraine

andrey.yablonskiy61@gmail.com

Theoretical basis of the problem of developing the motivation readiness of psychology students for professional activities

The article reveals the theoretical foundations of the problem of students' motivational readiness for professional activity in the field of psychology. Various approaches to this problem and components of motivational readiness are presented.

Key words: *motivational readiness, professional motives, components of motivational readiness, professional activity, psychological readiness.*

Салтовська М. С.

група 2541

Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
mariyasaltovskaya52@gmail.com

Сонечко О. С.

Викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна,
sonechkoolga@gmail.com

Оздоровча ходьба та біг як засоби фізичного вдосконалення

Анотація: У статті розглядаються такі види фізичної активності, як оздоровча ходьба та біг. Визначається їх позитивне значення для здоров'я людини. Надаються практичні рекомендації щодо здійснення даних видів активності, вказуються основні мотивації людей до занять оздоровчим бігом.

Ключові слова: оздоровча ходьба, біг, види оздоровчої ходьби, стан здоров'я, мотивація, швидкість.

Оздоровчий біг та ходьба є одними з найбільш розповсюджених засобів рухової активності. Саме ці заняття можуть допомогти контролювати м'язову активність людини, збільшувати рухливість та підтримувати належну фізичну форму.

Однією з проблем сьогодення є загальне погіршення здоров'я людей через слабку фізичну активність та «сидячу» роботу. Розвиток новітніх технологій змінив наш засіб життя на малорухливий, що відбивається негативно на нашому здоров'ї та самопочутті. Саме тому ходьба та оздоровчий біг є сьогодні найбільш

розповсюдженими засобами, які навіть із незначними навантаженнями допомагають підтримувати не тільки фізичну форму, але й здоров'я людей.

Ходьба – це цілком доступна вправа, під час якої до роботи залучена більша частина м'язів організму одночасно. Для того, щоб почати заняття, людина не повинна знаходити час та нервувати щодо того, як саме необхідно йти, адже ходьба є невіддільною частиною нашого життя. У кожного існує потреба у русі, яку ця вправа задовольняє. Для людей старшого віку це засіб профілактики серцево-судинних захворювань, тренування дихальної системи. Слід наголосити, що ця вправа приносить користь тільки у разі свідомого виконання, а також за позитивного відношення. Під час занять ми маємо отримувати задоволення від руху. Коли ходьба вже здається дуже легкою вправою, що особа виконує її без надмірних навантажень, можна переходити до бігу, що вважається більш складним видом фізичної активності.

Щоб ходьба мала статус «спортивної» і зміцнювала здоров'я, фахівці радять тренуватися тричі на тиждень по 30–40 хвилин, рухаючись зі швидкістю 6,5–8,5 км/год і підтримуючи частоту серцевого ритму в межах від 120–140 ударів за хвилину. Задишки бути не повинно, дихати потрібно глибоко і рівномірно, вдихаючи повітря через ніс на три кроки й видихаючи через рот на наступні три кроки [1].

Доволі великою популярністю сьогодні користується оздоровча ходьба з палицями, техніка якої дуже нагадує техніку лижного бігу. При цьому дихальна і серцево-судинна системи отримують більш інтенсивні навантаження, а до процесу залучено близько 90 % всіх м'язів. З її допомогою можна внести різноманітність у звичну тренувальну схему.

Види ходьби бувають різними. Так, прискорена ходьба розвиває м'язи і виробляє вольові якості, вона виконується частими і дрібними кроками. Такий вид спортивної діяльності можна рекомендувати людям, у яких є протипоказання до бігу, наприклад, при реабілітації після перенесеного інфаркту.

Дозована або оздоровча ходьба застосовується для профілактики і лікування багатьох захворювань, вона не вимагає великої витрати енергії, як, наприклад, біг. Регулярні заняття дозованою ходьбою також підвищують працездатність. З часом можна почати практикувати і оздоровчий біг. Під час занять оздоровчою ходьбою крокування має бути рівномірним. Починати треба на дистанції 1–2 км, додаючи в день 250–500 м, так можна довести загальну протяжність маршруту до 10 км і більше. Оздоровчою ходьбою рекомендується займатися щодня по 30–45 хв. Щодо частоти виконання цієї вправи – фахівці рекомендують займатися три – чотири рази на тиждень [3]. Також можна відмітити, що існують ще різні види ходьби для різних м'язів тіла, які коригують фігуру та покращують поставу.

Біг також вважається дуже простою та доступною циклічною вправою. Якщо довіряти в цьому питання статистиці, то цією вправою займаються приблизно 100 мільйонів людей на планеті. Люди вирішують зайнятися бігом з метою зміцнити здоров'я, у профілактичних цілях, для покращення працездатності, для корекції ваги. Деякі люди отримують задоволення від самого процесу. Інші бігають, бо такий вид фізичної діяльності набуває популярності, тобто хочуть залишатися «у тренді». Також люди займаються бігом, бо прагнуть пізнати свій організм та навчитися організовувати свою діяльність. В такому випадку найбільшою мотивацією може бути саме задоволення від вправи. Науково доведено, що після того, як людина пробігла 5 км, вона відчуває стан ейфорії не тільки після закінчення вправи, а також під час процесу.

Висновки: 1. Оздоровча ходьба та біг – це важливі засоби активного способу життя.

2. Оздоровчі ходьба та біг зменшують вірогідність серцево-судинних захворювань (інфаркту, гіпертонії, атеросклерозу тощо).

3. За допомогою цих вправ маса тіла нормалізується, ланки опорно-рухового апарату зазнають позитивного впливу, резерви серцево-судинної й дихальної систем збільшуються.

4. Якщо людина хоче почати займатися бігом, найкращим рішенням буде

чергування бігу та ходьби за принципом «задоволення – ефект».

Список використаних джерел

1. Гончарова М. К., Коваленко Є. В. Кінезітерапія як засіб боротьби із хворобами. Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації: зб. наук. пр. Переяслав, 2020. Вип. 63. С. 368–370. 2.
2. Мищенко В. С. Некоторые показатели гемо динамики и системы крови для оценки эффективности занятий оздоровительным бегом. Физиология человека. 1988. С. 613–616. 3.
3. Сысоев Ю. В. Мотивы занятий оздоровительным бегом. Теория и практика физической культуры, 1997. С. 44. 4.
4. Види ходьби. Корисні поради та відповіді на питання. URL: <http://poradum.com/zdorovya/vidixodbi.html> (дата звернення: 12.12.2023).

Saltovska M

group 2541

Educational scientific humanitarian institute

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

[*mariyasaltovskaya52@gmail.com*](mailto:mariyasaltovskaya52@gmail.com)

Sonechko O. S.

Lecturer of the Department of Social and Humanitarian Sciences

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

sonechkoolga@gmail.com

Recreational walking and running for the physical improvement

Abstract: *In this article we observed such variants of the physical improvement*

like recreational walking and running. We consider their positive influence on health of people. Also there are practical recommendations of professionals in this field. And there are some kinds of motivation of different people to start practicing the improving walking and running.

Keywords: *improving walking, running, kinds of improving running, state of health, motivation, quickness,*

Сатін Н. В.

група 1547ст3, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна
mormanpronik@gmail.com

Сонечко О. С.

Викладач кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна
sonechkoolga@gmail.com

Роль та завдання тренера в становленні професійного спортсмена

Стаття присвячена ролі тренера як викладача у діяльності спортсмена та його завданням в становленні професійного спортсмена, формування у нього особистості та професіонала.

Ключові слова: *тренер, професійний спортсмен, спортивне тренування, спеціальна підготовка, загальні принципи навчання.*

Головною метою тренерської діяльності можна вважати виховання професійних спортсменів, задоволення їх потреб у здоровому способі життя, виховання волі і спритності. Також саме тренер відповідає за фізичну загартованість, певні організаційні та трудові навички, почуття колективізму,

прагнення досягнення високих результатів, що також є необхідним у становленні професійного спортсмена.

Робота тренера, в першу чергу, направлена на процес повноцінної спортивної підготовки, виховання у спортсменів почуття самостійності, прагнення до максимального розвитку його фізичних якостей. До форми спортивного тренування можна віднести спеціальні контрольні заняття, «прикидки», спортивні змагання. Спортивні тренування – це педагогічний процес, якому притаманні загальні принципи навчання: свідомість, активність, наочність, доступність, міцність, систематичність. Наочність у тренуваннях – це і безпосередній показ тренером техніки виконання, і демонстрація спеціалізованих кінограм. Кожна нова вправа, яку пропонує тренер, має бути трохи складніше за попередню. Навчання і виховання майбутніх професійних спортсменів здійснюється у двох напрямках: по-перше, спортивне тренування покликане поліпшити загальну фізичну підготовку; по-друге, в процесі навчання і виховання спортсменів поступово і послідовно здійснюється спеціальна підготовка, необхідна для досягнення високих результатів. Спеціальна підготовка спортсменів є найбільш складною та вимагає і від тренера, і від спортсменів дуже великих і тривалих зусиль. У цій підготовці прийнято виділяти ряд типових і необхідних для професійного спортсменами успіху таких сторін:

- технічна підготовка;
- тактична підготовка;
- підготовка організму до максимальних напружень.

Особливе місце в спортивному тренуванні займає моральна і вольова підготовка спортсмена, яка дає можливість психологічно підготувати спортсмена до змагальної боротьби, виробити у нього прагнення до перемоги, впевненість у ній.

У процесі спеціальної підготовки спортсмени поступово набувають і піднімають свою професійну і спортивну майстерність. У своїй повсякденній роботі в підготовці професійних спортсменів тренер вирішує основні та

взаємопов'язані між собою завдання. Головними з них можна вважати наступні:

- виховання спортсменів у дусі безмежної відданості своїй Батьківщині (спортивний патріотизм);
- вироблення у своїх учнів певного характеру з важливими рисами: сміливістю, наполегливістю, дисциплінованістю;
- виховання фізичних якостей, вироблення навичок, знань, умінь, необхідних для досягнення професіоналізму в спорті.

Тренер-викладач повинен знати, вміти пояснювати і застосовувати в практичній роботі знання з історії олімпійського і професійного спорту. Професійна майстерність тренера опирається на розвинуті професійно-педагогічні здібності, які втілюються в професійних вміннях та навичках.

Різноманітним аспектам дослідження особистості тренера приділяли увагу провідні теоретики спорту, тренери - практики, психологи: І. Є. Турчин, Д. А. Тишлер, А. В. Тарасов, А. Т. Бондарчук, С. М. Вайцеховський, Н. Ю. Волянчук, Г. В. Ложкин. Вони визначили найбільш значущі, особистісні та професійні якості у період їхніх найвищих професійних досягнень.

«Тренер повинен вчитися все життя. Якщо зачерствів, перестав вчитися – значить перестав бути тренером», – в свій час казав В. В. Лобановський - головний тренер київського «Динамо» з футболу

Спорт, зокрема професійний спорт, сприяє зближенню і об'єднанню спортсменів на основі спільності інтересів і практичної діяльності. Також професійний спорт може сприяти покращенню взаєморозуміння між представниками різних країн та народів. У такому випадку спортсменів часто обирають за взірці представники різних верств населення, зокрема, молоді люди, що прагнуть бути схожими на своїх спортивних героїв.

З цього приводу можна згадати віце-президент США С. Агню, який свого часу вважав професійний спорт одним з небагатьох цементуючих чинників, які не дають суспільству розпастися, а спортсменам дають можливість боротися за перемогу та надихати своєю наполегливістю, талантом та важкою працею інших.

Список використаних джерел

1. Волков Л. В. Теорія і методика дитячо-юнацького спорту. К.: Олімпійська література, 2002 - 294с.
2. Вацеба О. М., Степанюк С. І. Студентський спортивний рух: історія та сучасність. Д.: НВФ «Українські технології», 2003 – 84 с.

Satin N. V.

*1547st3, Educational scientific humanitarian institute
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
mormanpronik@gmail.com*

Sonechko O. S.

*Lecturer of psychology, philosophy, social studies and humanities
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
sonechkoolga@gmail.com*

The role and tasks of the coach in the formation of a professional athlete

Abstract: *The article is devoted to the role of the coach as a teacher in the activities of the athlete and his task in the formation of a professional athlete, the formation of his personality as a professional.*

Key words: *coach, professional athlete, sports training, special training, general principles of training.*

УДК 378.147:37.026

Сінченко В.М.

група 3551, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
vika.sinchenko2004@gmail.com

Коренєва Ю. П.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

jkoreneva@ukr.net

Статева диференціація: розкриття відмінностей між жінками та чоловіками в контексті сучасної науки

***Анотація.** Ця наукова стаття присвячена аналізу статевої диференціації, що визначає відмінності між особами жіночої та чоловічої статі. Розглядаються біологічні, психологічні та соціокультурні аспекти цього процесу. В статті детально розглядаються формування статевих характеристик на ембріональному рівні, психологічні відмінності у когнітивних здібностях та соціальні впливи на формування гендерної ідентичності. Розуміння статевої диференціації є важливим для підтримки гендерної рівності та розвитку інклюзивного суспільства.*

***Ключові слова:** стать, статева диференціація, ембріональний розвиток, когнітивні здібності, емоційна реактивність, соціальна поведінка, індивідуальні відмінності, гендерні стереотипи, соціокультурні впливи, гендерні ролі, гендерна рівність.*

Постановка проблеми. У сучасному науковому дискурсі велику увагу приділяють статевій диференціації, яка залишається однією з ключових тем для дослідження та обговорення як у науковому, так і в загальному суспільному середовищі. Незважаючи на значний прогрес у досягненні гендерної рівності та визнання прав жінок і чоловіків, виникають нові питання та суперечності. Дослідження природних та соціокультурних впливів на статеві відмінності залишається недостатньо вивченим. Тому наростає потреба в більш детальному аналізі та розкритті відмінностей між жінками та чоловіками в контексті

сучасних наукових досліджень. Поява нових даних та підходів до вивчення цієї теми створює можливість для глибшого розуміння ролі біологічних, психологічних та соціокультурних факторів у формуванні статевих різниць.

Мета статті: проаналізувати та розкрити відмінності між жінками та чоловіками у сучасному науковому контексті з погляду статевої диференціації.

Виклад результатів дослідження. Стаття є однією з фундаментальних біологічних характеристик організмів і відіграє важливу роль у їхньому розвитку та функціонуванні. Статева диференціація – це процес, під час якого відбувається формування статевих ознак та особливостей, характерних для певної статі.

Біологічний аспект статевої диференціації починається на ембріональному рівні, коли формуються статеві органи та виробляються гормони, що визначають статеві характеристики. Генетично стать визначається наявністю статевих хромосом: XY для чоловічої статі та XX для жіночої. На ранніх стадіях ембріонального розвитку зародок є бісексуальним, але згодом відбувається диференціація статевих органів під дією генетичних та гормональних факторів.

Ген SRY, розташований на Y-хромосомі, відіграє ключову роль у розвитку чоловічої статевої системи. Він активує каскад генів, відповідальних за формування сім'яників та продукцію тестостерону. Тестостерон є основним чоловічим статевим гормоном, який забезпечує розвиток чоловічих статевих ознак, таких як зовнішні статеві органи, ріст волосся, зміна голосу та інші. Крім того, тестостерон також впливає на розвиток мозку, формуючи певні нейронні шляхи та патерни активності, пов'язані з чоловічою поведінкою.

У жінок відсутність SRY-гена призводить до розвитку яєчників, які продукують естрогени – основні жіночі статеві гормони. Естрогени відповідають за формування жіночих статевих органів, розвиток грудних залоз, регулюють менструальний цикл та підготовку організму до вагітності. Як і тестостерон, естрогени також впливають на розвиток мозку, зокрема на області, пов'язані з

емоційністю, емпатією та соціальною поведінкою.

Психологічні аспекти статевої диференціації є важливою сферою дослідження, яка охоплює низку відмінностей у когнітивних здібностях, емоційній реактивності та соціальній поведінці між чоловіками та жінками. Це складне питання, яке викликає багато дискусій та суперечок, проте дослідження в цій галузі можуть допомогти краще зрозуміти психологічні відмінності та їхні причини.

Розглянемо спочатку когнітивні здібності. Ряд досліджень вказують на те, що чоловіки, в середньому, демонструють кращі результати у завданнях, що вимагають просторового мислення та візуально-просторових навичок. Проте жінки часто випереджають чоловіків у завданнях на вербальні здібності, пам'ять і швидкість перемикання уваги. Ці відмінності можуть бути частково пояснені біологічними факторами, такими як гормональні відмінності та структурні особливості мозку, але також відіграють роль соціальні та культурні чинники. Наприклад, дослідження, проведене в рамках Програми міжнародної оцінки учнів (PISA), виявило великі гендерні різниці у досягненнях школярів у математиці та читанні. Участь у дослідженні взяли понад півмільйона 15-річних учнів та 10 тисяч шкіл із 63 країн. Результати показали, що хлопці частіше перевершують дівчат у математиці, тоді як дівчата виявляються кращими у читанні [5].

Емоційна реактивність також демонструє певні відмінності між статями. Жінки, як правило, виявляють більшу емоційну емпатію та чутливість до емоційних сигналів інших людей. Вони також частіше повідомляють про переживання таких емоцій, як страх, тривога та смуток. З іншого боку, чоловіки можуть бути більш схильними до прояву гніву та агресії. Ці відмінності можуть мати еволюційне підґрунтя, пов'язане з репродуктивними ролями та стратегіями виживання, але також істотно залежать від соціалізації та культурних норм.

Соціальна поведінка також демонструє певні статеві відмінності. Дослідження показують, що жінки, в цілому, більше орієнтовані на підтримку

стосунків, кооперацію та згуртованість групи. Чоловіки ж частіше схильні до більш індивідуалістичної та конкурентної поведінки. Ці тенденції можуть бути пов'язані з еволюційними стратегіями репродукції та виживання, а також із культурними очікуваннями щодо гендерних ролей.

Важливо зазначити, що ці відмінності спостерігаються на груповому рівні та не обов'язково відображаються на індивідуальному рівні. Індивідуальні відмінності всередині кожної статі можуть бути більшими, ніж між статями. Крім того, сучасні дослідження все частіше підкреслюють вплив культури, соціалізації та індивідуальних відмінностей на прояв цих психологічних аспектів.

Загалом, психологічні аспекти статевої диференціації є складним і багатогранним питанням, що вимагає подальших досліджень та обережного тлумачення результатів. Розуміння цих відмінностей та їхніх причин може допомогти покращити міжстатеву взаємодію, розробити більш ефективні освітні та терапевтичні підходи, а також сприяти подоланню гендерних упереджень та стереотипів.

Соціокультурні впливи на статеву диференціацію. Поряд з біологічними та психологічними факторами, на статеву диференціацію також впливають соціокультурні чинники, такі як гендерні стереотипи, норми та очікування суспільства. Ці стереотипи формуються під впливом культурних традицій, релігійних переконань та історичних процесів.

Гендерні стереотипи, які закріплюються в культурі та засобах масової інформації, часто зображують чоловіків як сильних, домінантних та раціональних, тоді як жінки зазвичай постають емоційними, турботливими та делікатними. Такі узагальнення можуть призводити до того, що діти з раннього віку засвоюють певні моделі поведінки та очікування щодо своєї гендерної ролі.

Соціальні норми та культурні традиції також відіграють важливу роль у визначенні прийнятних видів діяльності та занять для чоловіків і жінок. У деяких суспільствах існують чіткі розмежування між «чоловічими» та «жіночими»

професіями, хобі та обов'язками. Такі норми можуть обмежувати вибір та самореалізацію людей, змушуючи їх дотримуватися встановлених гендерних ролей.

Однак у сучасному світі спостерігається зростаюча тенденція до гендерної рівності та розмивання жорстких статевих розмежувань. Боротьба за рівні права та можливості для чоловіків і жінок, а також зміна суспільних поглядів на гендерні ролі сприяють більшій гнучкості та різноманітності у виборі життєвих шляхів. Проте, незважаючи на ці позитивні зрушення, соціокультурні впливи й надалі відіграють значну роль у формуванні статевої диференціації та сприйнятті гендерних ролей.

Важливо визнавати та аналізувати ці впливи, адже вони можуть як обмежувати, так і розширювати можливості для самореалізації кожної людини незалежно від статі. Лише усвідомлюючи та критично переосмислюючи соціокультурні норми та стереотипи, ми зможемо створити більш інклюзивне та справедливе суспільство, в якому кожна особа матиме рівні шанси для розвитку своїх талантів та реалізації потенціалу.

Висновки. Отже, стаття є не лише біологічною характеристикою, але й важливим аспектом у формуванні та функціонуванні організмів. Статева диференціація, починаючи від ембріонального етапу, визначається генетичними та гормональними факторами. Ген SRY та гормони, такі як тестостерон і естрогени, грають ключову роль у формуванні статевих ознак та розвитку мозку. Психологічні аспекти статевої диференціації включають різні когнітивні, емоційні та соціальні відмінності між чоловіками та жінками, які можуть бути частково пояснені біологічними та соціокультурними факторами. Сучасні дослідження підкреслюють важливість розуміння цих відмінностей для подальшого розвитку суспільства та подолання гендерних стереотипів. Соціокультурні впливи, такі як гендерні стереотипи та соціальні норми, також мають суттєвий вплив на формування статевої диференціації, і їх аналіз та переосмислення є важливими для створення більш інклюзивного та

справедливого суспільства.

Список використаних джерел

1. Мазяр О.В. Диференціальна психологія : модульний курс : навчальний посібник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2017. 284 с.
2. Про соціальні та гендерні норми. Гард.Сіті : веб-сайт. URL: <https://thegard.city/articles/272802/pro-socialni-ta-genderni-normi> (дата звернення: 24.03.2024).
3. Шевчук Т.І., Хлєстова С.С., Горбатюк С.М., Васенко Т.Б., Спрут О.В. МОЛЕКУЛЯРНО-ГЕНЕТИЧНІ МЕХАНІЗМИ І РІВНІ ВИЗНАЧЕННЯ СТАТІ У ЛЮДИНИ ТА ЇХ ПОРУШЕННЯ. Вісник Вінницького національного медичного університету. 2019. Т. 23. №4. С. 717 - 722.
4. Male and Female Gender Differences in Language. Learnmate : веб-сайт. URL: <https://learnmate.com.au/gender-differences-language/> (дата звернення: 21.03.2024).
5. Rapp Joel, Borgonovi Francesca. GENDER GAP IN MATHEMATICS AND IN READING: A WITHIN-STUDENT PERSPECTIVE. Journal of Supranational Policies of Education. 2019. № 9. pp. 6 - 56.
6. SRY gene sex determining region Y. National Library of Medicine : веб-сайт. URL: <https://medlineplus.gov/genetics/gene/sry/#function> (дата звернення: 14.03.2024).

UDC 378.147:37.026

Sinchenko V. M.

group 3551, Educational scientific humanitarian institute

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

vika.sinchenko2004@gmail.com

Koreneva Yu.P.

candidate of psychological sciences, associate professor of social and

Gender Differentiation: Unveiling the Distinctions between Women and Men in the Context of Modern Science

Abstract. *This scholarly article is devoted to the analysis of sexual differentiation, which determines the differences between female and male individuals. The biological, psychological, and sociocultural aspects of this process are examined. The article discusses in detail the formation of sexual characteristics at the embryonic level, psychological differences in cognitive abilities, and social influences on the formation of gender identity. Understanding sexual differentiation is important for promoting gender equality and developing an inclusive society.*

Key words: *sex, sexual differentiation, embryonic development, cognitive abilities, emotional reactivity, social behavior, individual differences, gender stereotypes, sociocultural influences, gender roles, gender equality.*

УДК 378.147:37.026

Сметана О.К.

група 3541, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
lenoksmet@gmail.com

Веселова І.М.

Старший викладач
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна

Мотивація навчання та вдосконалення навичок з плавання військових під час воєнного стану

Анотація: стаття досліджує мотивацію навчання плаванню в умовах воєнного стану. Зосереджуючись на мотиваційних аспектах, робота розглядає психологічні, соціальні та практичні мотиви, що стимулюють військових до навчання та удосконалення навичок з плавання в умовах воєнного стану.

Ключові слова: Мотивація, плавання, воєнний стан; психологічна підтримка, реабілітація, навчання плаванню, удосконалення навичок плавання, безпека.

Мотивація — це бажання діяти заради досягнення мети. Це вирішальний елемент у постановці та досягненні наших цілей. Мотивація є однією з рушійних сил людської поведінки. Вона підживлює конкуренцію і створює соціальні зв'язки. Її відсутність може призвести до психічних захворювань, таких як депресія. Мотивація охоплює бажання продовжувати шукати сенс, мету і життя, яке варто прожити.

Бойове життя наших захисників стикається з потребою здійснювати рейди у тил противника, проводити розвідку, бойові операції у морі та ріках, для яких вони повинні вміти добре плавати, долати водні перешкоди. В цьому сенсі – вміння плавати стає життєве необхідною навичкою, яка може зберегти не тільки здоров'я, але і життя. Це і є необхідна мотивація для навчання вмінню плавати та вдосконалювати цю здатність.

Мета: Дослідити мотиваційні чинники, що впливають на навчання та тренування з плавання військових в умовах воєнного стану.

Завдання: 1. Проаналізувати соціальні та психологічні аспекти мотивації навчання та удосконалення навичок з плаванням під час воєнного конфлікту.

2. Вивчити практичні переваги володіння навичками плавання в умовах кризових ситуацій.

3. Розглянути можливість використання спеціалізованих програм навчання плавання під час воєнного конфлікту з урахуванням вікових особливостей.

У Стародавньому Римі плавання застосовували як засіб загартування, військової і прикладної навички. Однією зі складових військово-тренувальних занять дорослих римлян у віці від 17 до 47 років було плавання без одягу та в повному озброєнні. Збереглися дані про те, що кожен воїн мав досконало володіти мистецтвом плавання. Відомо також, що знаменитий римський полководець Юлій Цезар (середина I ст. до н. е.) досконало володів мистецтвом плавання в обладунках і заохочував розвиток цієї навички серед солдатів у ході навчальних і військових операцій [1].

Основними завданнями вміння плаванню в умовах воєнного конфлікту є:

- збереження життя: володіння навичками плавання може врятувати життя у випадку потреби переправи через водойми або евакуації;

- самозахист: володіння навичками плавання надає можливість використовувати базові навички самозахисту та застосувати їх у воді, а також вміння триматися на воді, пірнати та рухатися в різних напрямках може допомогти в разі бойових дій з супротивником;

- мобільність: здатність пересуватися по воді дозволяє уникнути блокади та заблокованих маршрутів на суші, забезпечуючи альтернативний шлях руху.

- допомога іншим: особи з вмінням плавати можуть бути ефективними рятувальниками, допомагаючи тим, хто не може самостійно переправитися через водні перешкоди або потребує допомоги в умовах водяних катастроф

При тренуваннях бойових плавців використовують форму одягу для плавання в польовому обмундируванні зі зброєю, навчаються та тренують стрибки та вхід у воду з різних положень в повній формі одягу, зброю за спиною. Навчаються користуватися підручними плавальними засобами та технікою прикладних способів плавання [3, с. 226–228].

Плавання, як вид фізичної активності, може виступати ефективним засобом реабілітації після захворювань, або отримання травм та поранень. Плавання за

рахунок властивостей води оказує велику користь для покращення психічного стану людини. Температура води, її щільність, опір, тиск мають велике значення для полегшення стресу, почуття тривоги. Воно дозволяє людям відпочити від постійного психологічного навантаження, зосередитися на власному тілі та рухах, що сприяє зниженню рівня стресу.

Заняття плавання може принести користь під час реабілітації:

- фізична реабілітація: плавання є невеликим навантаженням може бути корисним для військових з травмами або після операцій, особливо опорно-рухового апарату. Вода надає м'язам м'яку опору, допомагаючи зміцнити їх без значного навантаження на суглоби та хребет;

- відновлення рухливості: плавання допомагає покращити рухливість та гнучкість, що може бути особливо корисно для військових, які зазнали травм або операцій, що обмежують їх рухи.

- психологічне благополуччя: заняття плавання може допомогти відпочити і зняти стрес;

- соціальна підтримка: участь у групових заняттях плавання може забезпечити військовим підтримку та взаємодію з іншими учасниками.

- покращення загального здоров'я: плавання сприяє покращенню кардіоваскулярного здоров'я, збільшенню витривалості та підвищенню загального рівня фізичної форми;

- інклюзивність: реабілітаційні програми з плавання мають бути доступними для усіх груп населення, включаючи осіб з обмеженими можливостями та ветеранів з різними рівнями фізичної підготовки.

Адаптація навчальних програм до воєнного часу з плавання може включати наступні аспекти:

- зорієнтованість на ефективність: навчальні програми мають бути спрямовані на набуття конкретних навичок, які максимально корисні для учасників у воєнних умовах, таких як переправа через водні перешкоди, виживання в умовах водяних катастроф тощо.

- урахування особливостей аудиторії: навчальні програми повинні враховувати різні вікові та фізичні можливості учасників, а також їхній рівень підготовки та досвід у плаванні.

- орієнтованість на безпеку: програми мають надавати достатню кількість часу для навчання основам безпеки у воді та рятувальних прийомів, що можуть бути використані у воєнних ситуаціях.

-модульна структура: навчальні програми можуть бути побудовані у вигляді модульної структури, де кожен модуль включає в себе певні навички та вміння, що дозволяє учасникам концентруватися на необхідних аспектах.

- підвищення мобільності: програми можуть включати елементи, спрямовані на підвищення мобільності та швидкості плавання, що дозволить учасникам швидше та ефективніше реагувати на воєнні ситуації, де час є критичним фактором.

- підтримка психологічного здоров'я: програми можуть включати елементи психологічної підтримки та стрес-менеджменту, що допоможе учасникам ефективно керувати емоційними реакціями у стресових ситуаціях.

Методичні рекомендації з організації навчання плавання у воєнний період включають:

- оцінка потреб: визначення потреб у навчанні серед різних вікових груп;
- безпечні умови: забезпечення безпечних умов для занять плавання;
- підготовка інструкторів: підготовка кваліфікованих інструкторів з плавання;
- індивідуалізація: адаптація програм до індивідуальних потреб учасників;
- формування груп: створення груп з урахуванням вікових та фізичних особливостей;
- підтримка психологічного стану: надання психологічної підтримки учасникам;
- проведення змагань та спортивних заходів для мотивації учасників.

Сумарний підсумок дослідження "Мотивація навчання та тренувань з

плавання військових під час воєнного стану" вказує на важливість розвитку та удосконалення навичок плавання в умовах воєнного конфлікту. Дослідження показує, що плавання не лише сприяє фізичному здоров'ю, але й може бути ключовим елементом безпеки та виживання у кризових ситуаціях. Мотивація для навчання та вдосконалення навичок з плавання виникає з різних чинників, включаючи потребу у виживанні, соціальну підтримку та психологічний комфорт у стресових умовах. Результати дослідження підтверджують необхідність розробки адаптованих програм навчання плавання з урахуванням специфіки воєнного стану та його впливу на мотивацію та потреби учасників.

Список використаних джерел:

1. Бурлачук Л. Б., Граська Н. А., Кочарян А. С. Основи навчання плаванню. Київ : Ніка-Центр, 1999. 112 с.
2. Грибан Г.П. Плавання. Прикладні аспекти : навч. метод. посіб. Житомир: Вид-во «Рута», 2009. 126 с.
3. Захист Вітчизни: Підруч. для 10–11 кл. загальноосвіт. навч. закладів / М. М. Бака, Ю. О. Квашньов, А. О. Литвиненко, С. І. Операйло; За ред. Ю. О. Квашньова та А. О. Литвиненка. – К. : Вежа, 2006. – 448 с.
4. Зінченко Д. А. Психологічна підготовка фахівців правоохоронних органів України в умовах воєнного стану. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец. фіз. підгот. ф-ту № 3, Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця : ХНУВС, 2023. С. 242-244
5. Макарова О. П. Дистанційне підвищення кваліфікації під час воєнних дій в Україні. Сучасні напрями вдосконалення педагогічної майстерності викладачів. Міністерство юстиції України. Академія державної пенітенціарної служби. Чернігів, 2023. С. 192-194.
6. Методика формування професійно важливих рухових якостей і навичок [Текст]: конспект лекції / Т. В. Шепеленко, А. Є. Паршев, В. М. Долгополов, В. М. Разінков. – Харків : УкрДАЗТ, 2011. – 22 с.

7. Методична розробка «Плавання та методика викладання» / [Е. М. Сивохоп, І. І. Маріонда, М. В. Островський та ін.]. – Ужгород, 2013. – 55 с

8. Фізична культура і спорт у системі загальнолюдських цінностей, забезпечення здоров'я і професійної діяльності [Текст] : конспект лекції / Т. В. Шепеленко, О. Р. Лучко, С. С. Довженко, М. І. Дорош. – Харків : УкрДАЗТ, 2013. – 28 с.

Smetana O.K.

group 3541

Educational and scientific humanitarian institute Admiral Makarov National Shipbuilding

University

Mykolaiv, Ukraine

lenoksmet@gmail.com

Iryna Veselova

Senior Lecturer

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

iryna.veselova@nuos.edu.ua

Motivation for training and improvement of military swimming skills during martial law

Abstract: the article examines the motivation of learning to swim under martial law. Focusing on motivational aspects, the work examines the psychological, social, and practical motivations that motivate military personnel to learn and improve swimming skills under martial law.

Keywords: Motivation; swimming; martial law; psychological support, rehabilitation, swimming lessons, improvement of swimming skills, safety.

Теремецька А. Є.

магістрантка, Київський національний університет культури і мистецтв
Київ, Україна
hamisek@ukr.net

Кот Г. М.

кандидат психологічних наук, професор кафедри тележурналістики Київський
національний університет культури і мистецтв
Київ, Україна
kgn50000@gmail.com

Відтворення екстремальних подій в тележурналістиці. Правила безпеки

У статті представлено основні правила безпеки, які повинні виконувати тележурналісти під час зйомки екстремальних подій; представлено аналіз чинників, що впливають безпеку журналістів при виконанні складних професійних завдань, показані зокрема психологічних чинників.

Ключові слова: професійна безпека, екстремальні події, правила безпеки журналістів, зйомка екстремальних подій.

Актуальність теми. Відтворення екстремальних подій є складною і відповідальною задачею для тележурналістів особливо у воєнний час. На жаль, часто в процесі таких зйомок стаються небезпечні ситуації, які можуть призвести до травм або навіть загибелі журналістів. Тому надзвичайно важливо дотримуватися правил професійної безпеки.

Мета статті – показати основні правила безпеки тележурналістів при виконання зйомки екстремальних подій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Один із головних принципів професійної безпеки – це попередня підготовка. Тележурналіст повинен докладно вивчити всі можливі ризики, пов'язані з подією, та знати, як їх уникнути.

Важливо пам'ятати, що зйомка екстремальних ситуацій несе за собою

стресове навантаження не тільки для працівників засобів масової інформації (ЗМІ), а й для рятувальних служб – про це зазначав Ю. Фесенко [5]. У своїй діяльності завжди треба посилається на професіоналізм, звертаючись до Кодексу етики [1] і зважаючи на емпатичний аспект роботи, про який писала К. Соколова [4]. А також варто не забувати про правові моменти, які керуються Законом України «Про охорону праці» [3] і наказом Міністерства культури і мистецтв України «Про затвердження правил пожежної безпеки у сфері кінематографії» [2].

Перед зйомкою, фахівці з медіа повинні докладно вивчити територію, на якій будуть знімати, визначити потенційні небезпеки та способи їх уникнення, оскільки від цього залежить, яким буде відповідне забезпечення захисту.

Задля уникнення ситуацій, що можуть загрожувати життю під час виконання роботи, необхідно приділити увагу технічним складовим. Зокрема, варто подбати про повну справність транспорту, який може бути використаний для оперативного прибуття команди на місце події.

Згідно наказу Міністерства культури і мистецтв України «Про затвердження правил у сфері кінематографії»: «З метою попередження виникнення пожежі на автотранспорті забороняється:

- подавати бензин у карбюратор при зіпсованій системі живлення з каністри або іншої ємкості через шланг чи іншим способом;
- заливати бензин у карбюратор з метою запуску двигуна;
- експлуатувати системи живлення, що вийшли з ладу;
- залишати в кабіні або на двигуні промащені матеріали;
- мити двигун бензином або іншими легкозаймистими рідинами;
- палити цигарки в автомобілі та поблизу паливного бака;
- користуватися пластмасовими ємностями для зберігання бензину» [2].

Тележурналіст повинен мати захисне екіпірування та інструменти, необхідні для уникнення можливих ризиків. Наприклад, якщо зйомка відбувається на воді, то має бути плавальний жилет, якщо на висоті – то

страховий пояс та інші захисні пристрої.

Під час зйомок пожежі слід пам'ятати, що дим, який виділяється під час горіння – шкідливий для здоров'я. Тому необхідно використовувати відповідне обладнання, щоб захистити себе від нього: шоломи, захисні окуляри та захисні костюми, щоб уникнути травм та ушкоджень.

Також варто звернути увагу на відповідність законодавству під час зйомки екстремальних подій. У разі отримання ушкоджень на роботі завжди можна звернутися до Закону України «Про охорону праці». А саме: «Працівнику не може пропонуватися робота, яка за медичним висновком протипоказана йому за станом здоров'я. До виконання робіт підвищеної небезпеки та тих, що потребують професійного добору, допускаються особи за наявності висновку психофізіологічної експертизи. Усі працівники згідно із законом підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» [3].

Не менш важливим є ретельне планування зйомок. Перед тим, як вирушити на місце події, працівники ЗМІ повинні визначити свої цілі та об'єкти зйомки. Також варто заздалегідь домовитися зі своєю командою про розподіл обов'язків та зон безпеки.

Нарешті, важливо пам'ятати, що безпека завжди повинна бути на першому місці. Якщо під час зйомки виникає ситуація, що загрожує життю, тележурналіст повинен негайно перервати зйомку та захистити себе. Знання та дотримання правил безпеки є ключовими у здійсненні професійної та ефективної зйомки екстремальних подій.

Якщо тележурналіст збирається знімати подію з висоти, необхідно оцінити всі можливі ризики і врахувати набуті знання та навички. Важливо бути не тільки добре ознайомленим з обладнанням, а й мати досвід роботи з ним.

Наприклад, якщо планується зйомка з будівлі, треба перевірити, чи дозволяється це законодавством та домовитися про доступ з власником або

управлінцем. Також необхідно дотримуватися всіх правил безпеки під час підйому та спуску з будівлі.

Отже, зйомка екстремальних подій є важливою складовою роботи тележурналіста, але вона пов'язана зі значними ризиками. Тому дуже важливо ретельно ознайомитися із правилами безпеки, мати відповідні знання та навички і дотримуватися їх у процесі зйомки. Треба також пам'ятати про необхідність об'єктивної доповіді про події та вміти діяти в непередбачуваних ситуаціях.

Під час зйомки пожеж необхідно передбачити умови, в яких буде здійснюватися робота. Це означає, що оператору вкрай важливо заздалегідь подбати про технічні засоби, що будуть придатні для роботи у такому середовищі. Адже необхідно доповідати про події, а не створювати їх.

Фахівці медіа мають бути об'єктивним у своїх звітах та не намагатися створювати небезпечні ситуації або займатися провокацією. Отже, важливо ретельно стежити за тим, щоб техніка не мала контакту з водою або мала відповідний захист від можливого контакту.

Також під час зйомки пожеж тележурналісти повинні дотримуватися наступних правил безпеки: залишатися на безпечній відстані від загорання, щоб уникнути потенційної небезпеки і в той же час подбати про можливість гарно передати якісне зображення; вкрай важливо не займатися самодіяльністю, а дотримуватися інструкцій пожежників і слідувати їхнім вказівкам, не створювати з ними та іншими людьми конфліктні ситуації. Оскільки рятувальні служби мають більше досвіду та знань, це допоможе подбати про безпеку як для тележурналістів, так і для інших осіб, які можуть перебувати в небезпеці.

Виконуючи свою роботу, працівники медіа мають слідкувати за тим, щоб не заважати пожежникам виконувати свої професійні обов'язки. Сюди входить уникнення блокування доріг, перешкоджання доступу до пожежі та інших дій, які можуть завадити рятувальним службам. Також не бажано підходити надто близько до осередку пожежі, щоб зайвий раз не наражати себе та оточуючих на небезпеку.

Варто зауважити, що працівники Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) діють у надто небезпечному і напруженому середовищі. Тому тележурналісту слід обачніше поводитися під час зйомки, аби не ускладнювати роботу пожежникам. Проте про стан їхньої психологічної підготовки до надзвичайних ситуацій, посилаючись на Наказ МВС України від 31.08.2017 №747 «Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій», пише у своїй роботі «Проблеми стану розвитку психології діяльності в особливих умовах» Ю. Фесенко. Він зазначає: «Одним із основних аспектів розвитку психології діяльності в особливих умовах є психологічне забезпечення. Воно являє собою комплекс психодіагностичних, психопрофілактичних і психокорекційних заходів, спрямованих на вивчення, формування та розвиток в осіб рядового і начальницького складу, рятувальників та працівників професійно важливих психологічних якостей, підтримання позитивних психічних станів...» [5, с. 126].

Під час зйомки пожежі, тележурналісти повинні завжди мати план евакуації у разі необхідності і залишатися на зв'язку зі своєю командою та іншими відповідальними особами. Це допоможе забезпечити чітку координацію під час екстрених ситуацій і у випадку негайних рішучих дій.

Варто звернути увагу на психологічний аспект роботи. А саме треба бути готовим до виснажливої роботи, яка може тривати кілька годин. Треба мати достатньо енергії та ресурсів для того, щоб виконувати свої обов'язки безпечно та ефективно, бути готовим до непередбачуваних ситуацій, які потребують швидкої реакції, таких як зміна напрямку вітру або зростання інтенсивності пожежі.

Варто пам'ятати про дотримання етичних норм та принципів тележурналістської професії під час зйомки пожежі. Необхідно надавати об'єктивну, чітку і правдиву інформацію, уникати сенсаційних заголовків та інших методів, які можуть порушувати принципи журналістики. Згідно Кодексу етики, «не допускається таке вибіркове цитування соціологічних досліджень, яке

призводить до викривлення змісту. Журналістські опитування громадян не повинні фабрикуватися з метою отримання наперед визначеного результату» [1].

Слід поважати право приватності людей, які постраждали від пожежі або втратили майно, не публікувати фотографії або відео, які можуть її порушити. А також дотримуватися законної діяльності під час зйомки пожеж, оскільки необачні дії можуть мати правові наслідки.

Тележурналісту важливо вміти показувати свою емпатію людям, коли він бере коментар у постраждалих від надзвичайної ситуації. Таким чином зростає співпереживання телеглядачів до постраждалих і наслідків катастрофи. К. Соколова у своїй роботі «Журналістська емпатія» як головний сугестивний механізм журналістики співучасті» зазначає: «Результативність журналістського матеріалу на соціальну тематику неможлива без впливу соціальної історії на самого журналіста. Це означає, що медійник має бути зацікавленим соціальною історією і найголовніше – бути зацікавленим у вирішенні соціальної проблеми, яка фігурує у цій історії» [4, с. 75].

Остаточно найбільш важливе правило – не ризикувати власним життям. Немає жодної новини, яка варта життя і здоров'я тележурналіста. Отже, працівникам медіа важливо зафіксувати, що під час зйомок екстремальних подій, необхідно підготувати захисне обладнання, запросити дозволу для своєї діяльності, не перешкоджати рятувальним службам, пам'ятати, що власна безпека завжди має бути на першому місці.

Подальшу перспективу розробки проблеми вбачаємо у створенні програми тренінгових занять з метою активізації навичок професійної безпеки для студентів-тележурналістів.

Список використаних джерел

1. Кодекс етики від 24.04.2004 р. Дата оновлення: 04.10.2013 р. Комісія з журналістської етики. URL: <https://cje.org.ua/ethics-codex/> (дата звернення: 20.03.2023).
2. Про затвердження правил пожежної безпеки у сфері кінематографії : Наказ Міністерства культури і мистецтв України від 02.10.1997 р. № 483. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0129-98#Text> (дата звернення: 20.03.2023).

3. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 20.03.2023).
4. Соколова К. «Журналістська емпатія» як головний сугестивний механізм журналістики співучасті. Освіта регіону : політологія, психологія, комунікації. 2015. № 3–4 (40–41). С. 75–80.
5. Фесенко Ю. Проблеми стану розвитку психології діяльності в особливих умовах. Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє : матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю, м. Черкаси, 18 квітня 2019 року. Черкаси : ЧІПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2019. С. 125–127.

Teremetska A. E.

Master's student, Kyiv National University of Culture and Arts

Kyiv, Ukraine

hamisek@ukr.net

Kot H. M.

Candidate of Psychological Sciences, Assistant Professor

Kyiv National University of Culture and Arts,

Kyiv, Ukraine,

kgn50000@gmail.com

Recreation of extreme events in television journalism. Safety rules

The article presents basic safety rules that must be followed by TV journalists when filming extreme events; the analysis of factors affecting the safety of journalists when performing complex professional tasks is presented, psychological factors are shown in particular.

Keywords: *professional safety, extreme events, safety rules for journalists, filming extreme events.*

Трофимчук Н.С.

група 4551, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
trofimcukn02@gmail.com

Чугуєва І.Є.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
inna.chuhuieva@nuos.edu.ua

Джоб-хопінг як специфічна професійна поведінка молодих людей

У статті представлено психологічні особливості молодих людей, які схильні часто змінювати місце роботи; визначено основні психологічні поведінкових стратегій, які дозволяють людині часто змінювати види професійної діяльності та особистісні риси, які сприяють такій професійній поведінці.

Ключові слова: *джоб-хопінг, професійна поведінка, життєві стратегії, особи молодого віку, стратегії професійної поведінки.*

Актуальність теми. Сучасне життя суспільства набуває стрімких і системних змін у різних сферах, що кардинально підвищує нестабільність, невизначеність і непередбачуваність у перспективах як окремої людини, так людства в цілому. Сучасні масштаби і характер людської діяльності призвели до того, що виробництво ризиків почало витискувати виробництво благ. Відбулася глобалізація ризиків і тотальне проникнення в усі сфери життєдіяльності людей, їх суспільного, професійного й індивідуального життя. Поява нових форм професійної активності, які суттєво відрізняються від традиційних, що вже набули статусу певних цінностей, тобто руйнування усталених засад у

професійній сфері є сьогодні яскравою тенденцією.

Мета і завдання дослідження. Розглянути психологічні особливості людей, які схильні до частої зміни місця роботи.

Виклад основного матеріалу статті.

Є люди, які роками тримаються за зненависну роботу, аби нічого не змінювати. Але все частіше з'являються й протилежні тенденції — люди, яких зміни не просто не лякають, а надихають. Такі спеціалісти легко погоджуються на зміну роботи. Однак люди, які схильні до надто швидких кар'єрних стрибків формують сьогодні окрему соціально-професійну групу джоб-хоперів (від англ. job-hoppers), або джоб-джамперів (від англ. job-jumpers) - стрибунів по роботах. Такими термінами сьогодні називають людей, які неодноразово змінювали місце роботи за короткий проміжок часу. Не існує критеріїв щодо термінів чи кількості місць роботи, за якими працівнику надається подібний статус. Зазвичай так говорять про тих, хто змінює роботу кілька разів на рік.

Найчастіше джоб-хоперами виявляються представники покоління так званих «зумерів» — термін, що застосовується для людей, які народилися між другою половиною дев'яностих та другою половиною двохтисячних років (1997-2010). Зазвичай, те, що минулі покоління називали «технологіями майбутнього», покоління «зумерів» вважає невід'ємною частиною повсякденного життя. Саме це, передусім, відрізняє їх від інших поколінь, позаяк їхнє дитинство минуло ще до «технологічного буму») [2]. І це далеко не єдина «професійна» особливість нового покоління. Загальновідомо, що молоді люди значно гнучкіші та динамічніші. Вони більше подорожують, більше цінують себе та свій час, більше прагнуть саморозвитку та самореалізації.

Молодь легше розлучається зі старим, більш відкрита для нових пошуків. У кар'єрі це проявляється у вигляді скорочення терміну роботи на одному місці та готовності змінювати не тільки компанії, а й професії. Так, згідно зі статистикою Bureau of Labor Statistics, у середньому люди віком до 25 років на одному місці працюють менше року. Тоді як для 25-34-річних цей показник становить 2,8 років, 34-44 - 4,9 років, 45-54 - 7,6, а для людей віком 55+ він перевищує 10 років [2].

Причин такого явища кілька. Перша і найголовніша - психологічні зміни. Зі зростанням відсотка представників покоління «зумерів» у соціумі змінюються

загальні тенденції поведінкових стандартів. У сучасному світі ніхто не поставиться до вас із засудженням, якщо ви вирішили змінити роботу просто тому, що вона перестала надихати вас. Але ще десять років тому це вважалося легковажним і дивним. Зміни підходів до виховання. У нашому недавньому минулому цінності формувалися радянською ідеологією. Старші покоління Х та У виховувалися саме за цими стандартами. З дитинства людям пояснювали, що головне — це стабільність, що існують норми поведінки, за якими частина зміна роботи відноситься до негативних характеристик. Але з ослабленням цензури цінності почали змінюватися, і люди перестали боятися поводитися так, як самі цього хочуть. Ну і, звичайно, швидкий розвиток технологій і поява нових професій. За таких умов успіху досягають саме ті, хто не боїться експериментувати, пробувати щось нове, першим входить у нову сферу чи засвоює нову професію. А це, у свою чергу, обумовлює необхідність швидко змінювати ролі і знаходитися весь час в процесі пошуку.

Не дивлячись на таку тенденцію існує думка, що рекрутери навіть не беруть до розгляду резюме кандидатів, які часто-густо змінюють роботу. Подібне ставлення на ринку праці справді існує. Наприклад, якщо у компанії саме така принципова позиція, а людина на даному етапі свого життя не прагне стабільності, то така ситуація не приведе до порозуміння, партнерської рівноваги та плідної співпраці. У процесі пошуку роботи дуже важливо досягти тієї рівноваги, коли не тільки співробітник задовольняє компанію, але й компанія задовольняє співробітника. Швидше за все, навіть якщо джоб-хоперу вдастьсядесь схитрувати і влаштуватися в компанію, орієнтовану на довгострокове наймання, користі від таких відносин не отримає жодна зі сторін. Компанія втратить час та ресурси і буде змушена знову відкривати вакансію, а співробітник не отримає а ні досвіду, а ні самореалізації, адже процеси в компанії налаштовані під довгу адаптацію та тривалі стосунки. Тому з обох боків завжди потрібно прагнути рівноваги.

Існує багато компаній, які згодні, або навіть прагнуть, наймати джоб-

хоперів. Адже є сильні сторони у взаємодії з такими людьми:

- *Проектна зайнятість.* Найчастіше компанії шукають співробітників саме під конкретний проект. Наприклад, у компанії Boosta шукали Event Manager на час підготовки до щорічного корпоративного свята. Були одразу вказані в описі позиції, які передбачали проектну зайнятість та контракт на три місяці. Таким чином було отримано відгуки від тих людей, які саме цього й хотіли. Вийшла рівновага сторін, і закінчення проекту відбулося з найкращими взаємними відгуками та враженнями від взаємодії [3].

- *Швидка адаптація.* Найчастіше такі люди дуже швидко адаптуються до нових умов і навіть за короткий проміжок часу встигають приносити користь. При правильному підборі джоб-хпер – це саме та людина, яка почне показувати результат дуже швидко. Іноді це є головним критерієм прийому на роботу.

- *Легкий контакт і знайомство з командою.* Людям, які довго налагоджують контакт із колегами, зазвичай складно та некомфортно міняти місця роботи. І навпаки — у тих, хто багато спілкується і взаємодіє з новими людьми, зазвичай налагодження стосунків з новою командою проходить швидше і безболісно.

- *Джоб-хперів часто шукають і запрошують до співпраці стартапи.* Якщо причини часткої зміни роботи криються в прагненні до саморозвитку, стартап – це саме те місце, яке може надати необхідні умови для професійного зростання та отримати від цього користь.

Подальшу перспективу розробки проблеми вбачаємо у вивченні професійної поведінки молодих українців під час війни як в Україні, так і у вимушеній еміграції за кордоном.

Список використаних джерел

1. McCrindle, Mark; Wolfinger, Emily (2009). *The ABC of XYZ: Understanding the Global Generations*. UNSW Press.
2. Офіційний сайт правительства США. Бюро статистики праці США. URL: <https://www.bls.gov/news.release/tenure.t01.htm> (дата звернення 16.02.2024.).

3. Хто такі джоб-джампери та що робити, якщо вас назвали цим словом.
URL: <https://happymonday.ua/hto-taki-dzhob-dzhampery> (дата звернення 16.02.2024.).

Trofimchuk N.S.

group 4551, Educational scientific humanitarian institute

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

trofimcukn02@gmail.com

Chuhuieva I. I.

Candidate of Psychological Sciences, Assistant Professor

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

inna.chuhuieva@nuos.edu.ua

Job hopping as a specific professional behavior of young people

The article presents the psychological characteristics of young people who tend to change their place of work often; the main psychological behavioral strategies that allow a person to often change types of professional activity and personal traits that contribute to such professional behavior are defined.

Key words: *job-hopping, professional behavior, life strategies, young people, professional behavior strategies.*

УДК 159.9

Фомін А. О.

група 565, Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Миколаїв, Україна

hamisek@ukr.com

Яблонський А. І.

доктор психологічних наук, професор кафедри психології
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Миколаїв, Україна
andrey.yablonskiy61@gmail.com

Особливості тривожно–депресивних станів у осіб, які постраждали в період військових конфліктів

У статті представлено теоретичні аспекти проблеми тривожно-депресивних станів у осіб, які постраждали в період військових конфліктів; представлено аналіз особливостей тривожно-депресивних станів у осіб, які постраждали в період військових конфліктів .

Ключові слова: особи постраждалі від війни, тривожно-депресивні стани, особистість в умовах війни.

Актуальність теми. Військові конфлікти завдають шкоди психічному здоров'ю людей, незалежно від того, чи беруть вони участь у бойових діях, чи ні. До факторів, які сприяють цьому, належать: страх перед насильством, погіршення матеріального становища, тривалий стрес, відсутність доступу до медичної допомоги, вимушене переселення.

За даними ВООЗ, кожна п'ята людина, яка зазнала впливу війни, перебуває під ризиком розвитку психічних захворювань, для України це майже 8,5 млн осіб. Тривожні та депресивні розлади є найпоширенішими психічними розладами серед постраждалих від війни, які можуть мати різні клінічні форми та гендерні відмінності. Також негативно впливають на психічне здоров'я людини: відсутність ефективного лікування, страх смерті, втрата близьких, соціальна ізоляція, перенавантаження інформацією, дезінформація, недостатня психосоціальна підтримка.

М

е

т

а

станів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тривожно–депресивні розлади можуть мати різні визначення, але в основному це є хворобливий психічний стан, при якому людина перебуває в депресії внаслідок тривалих переживань тривожного характеру.

– Змішаний тривожний та депресивний розлад – це тип розладу невротичного спектру, що характеризується поєднанням симптомів як тривоги, так і депресії, при цьому жоден із цих симптомів не є достатньо вираженим для встановлення самостійного діагнозу тривожного розладу або депресії [3].

– Тривожно–депресивний розлад (інший варіант назви – тривожна депресія) – це хворобливий психічний стан, при якому людина перебуває в депресії внаслідок тривалих переживань тривожного характеру. Тривожна депресія однаково зустрічається у чоловіків і жінок різного віку [6].

У сучасних дослідженнях феномену тривожності та депресивності багато фундаментальних моментів, які потребують подальшого уточнення та осмислення. Основним питанням є проблема пояснення тривожності як психічного стану і як стійкої риси особистості. У психологічній літературі співіснують два основних поняття, які в деяких контекстах використовуються як синоніми, але частіше розглядаються як окремі поняття – «тривога» і «занепокоєння».

Термін «депресія» часто використовується для опису тимчасового стану, який виникає в результаті важких життєвих обставин, таких як розчарування або втрати. Однак цей термін може бути неточним, оскільки він також використовується для опису серйозного психічного розладу [2].

Тривожність – це властивість особистості, відносно постійна і незмінна протягом життя (особистісна тривожність), тоді як тривога – відносно стійкий негативний емоційний стан, пов’язаний зі змінами нервово–психічної діяльності (ситуаційна тривожність) [2, с. 47–48].

Кращими термінами для опису тимчасового стану, що виникає в результаті

важких життєвих обставин, є деморалізація та гнітючий настрій. Деморалізація – це стан, який характеризується низькою самооцінкою, відчуттям безпорадності та відсутністю мотивації. Гнітючий настрій – це стан, який характеризується відчуттям печалі, туги та безрадісності.

Концептуальне розрізнення між тривогою як динамічним станом особистості та атрибутом або особистісним розташуванням підкреслює процедурну природу феномену тривоги. Цілком логічно розглядати цю ситуацію як низку когнітивних, емоційних і поведінкових реакцій, які реалізуються внаслідок впливу різних форм стресорів на людину. При цьому стресові подразники можуть мати як зовнішній характер, так і бути викликані якимись внутрішніми факторами, які інтерпретуються суб'єктом – як небезпека або загроза. Таким чином, когнітивна оцінка небезпеки досягає стану тривоги або посилює інтенсивність такого стану. Тривожні стани, можна включити в структуру загального процесу тривожності, який складається з таких компонентів, що розгортаються в часових проміжках: стрес – сприйняття або загроза – тривожний стан.

Оскільки зростаюча тривога сприймається індивідом як неприємна, тривожна, когнітивні та поведінкові реакції, які є невід'ємною частиною цього стану, функціонують для мінімізації існуючого суб'єктивного дискомфорту. Тривожний процес супроводжується переоцінкою стресових умов і вибором відповідних поведінкових і когнітивних механізмів для зменшення стресових переживань, а також активацією способів уникнення тривожних ситуацій.

Якщо такту подолання або уникнення стресу недостатньо, активуються механізми психологічного захисту, функція яких полягає в зменшенні переживань тривоги. Основним завданням цих механізмів є зміна сприйняття стимулів, що викликають тривогу. Таким чином, у даному випадку тривожний стан передбачає таку послідовність реакцій: тривожний стан – когнітивна переоцінка – використання наявних ресурсів або психологічний захист [1].

Багато дослідників, таких як: Г. Гулко, В. Кисловська, Ч. Спілбергер,

А. Лукомська [4], А. Малолеткова, А. Пригожан [5], М. Скворцова розкривають сутність поняття «тривога» шляхом порівняння його з поняттям «тривожність». Оскільки тривога – це природне відчуття страху перед обличчям загрози, яке дозволяє помітити її та вжити відповідних заходів з урахуванням реакції організму на стресову подію (явище). Якщо причина небезпеки відома, вживається слово страх, а якщо її важко визначити, то вживається слово тривога. Патологічний стан характеризується недостатньою інтенсивністю реакції на причину, яка є джерелом дистресу і заважає життєдіяльності особистості.

Сильно тривожні особистості, як правило, сприймають загрози своїй самооцінці та життю в різних ситуаціях і реагують надзвичайною напругою та вираженим емоційно виснажливим станом [3, с. 5–6]. Поведінка тривожної людини у сучасних обставинах на території де ведуться бойові дії часто, характеризується такою симптоматикою:

- емоційно реагувати на звіти про невдачі;
- гірше адаптуються у стресових ситуаціях або коли на вирішення проблеми приділяється недостатньо часу;
- страх невдачі домінує над прагненням до успіху.

Тривожні особистості характеризуються низькою самооцінкою, страхом невдачі та поступливістю, а також високим рівнем відповідальності, сумлінності, обов'язку та скромності. Аналіз тривоги в її багатьох формах показує, що вона сама по собі часто виконує захисну функцію.

Незважаючи на об'єднання ознак тривоги і депресії в єдиному симптомокомплексі, прояви тривоги і депресії суттєво відрізняються.

Відмінності симптоматики станів тривоги та депресії подані в таблиці:

Таблиця 1.

Відмінності симптоматики станів тривоги та депресії

Ознака	Тривога	Депресія
Основні симптоми	Нервозність, занепокоєння, страх,	Постійне відчуття туги, смутку, розпачу, втрата

	відчуття небезпеки, проблеми зі сном, дратівливість, проблеми з концентрацією уваги, м'язові спазми, проблеми з травленням	інтересу до улюблених занять, зниження працездатності, порушення сну, втрата апетиту, відчуття безпорадності, безцільності, самогубні думки
Тривалість	Може бути короткочасною (тривожний стан) або тривалою (тривожний розлад)	Може бути короткочасною (депресивний стан) або тривалою (депресивний розлад)
Вплив на повсякденне життя	Може ускладнювати виконання повсякденних завдань, псувати відносини з близькими, призводити до соціальної ізоляції	Може ускладнювати виконання повсякденних завдань, псувати відносини з близькими, призводити до суїцидальних думок
Загальні причини	Генетика, біологічні фактори, стресові фактори, особистісні фактори	Генетика, біологічні фактори, стресові фактори, особистісні фактори
Лікування	Медикаментозне лікування, психотерапія, комбінація методів	Медикаментозне лікування, психотерапія, комбінація методів

Подальшу перспективу розробки проблеми вбачаємо у створенні програми тренінгових занять з метою активізації внутрішньо-особистісних ресурсів, які сприяють розвитку резильєнтності осіб, які постраждали внаслідок війни.

Список використаних джерел

1. Алексенко Є.А. Тривога. Історії наднепокійних людей. Київ. 2018. 156 с.

2. Гендерна рівність – серед основних пріоритетів ПРООН в Україні. *UNDP*. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/blog/гендерна-рівність—серед-основних-пріоритетів-проон-в-україні> (дата звернення: 16.2.2024).
3. Депресивні розлади – Психіатричні захворювання – MSD Manual Professional Edition. *MSD Manual Professional Edition*. URL: <https://www.msmanuals.com/uk/professional/psychiatric-disorders/mood-disorders/depressive-disorders> (дата звернення: 18.2.2024).
4. Лукомська С.О. Світові тенденції розвитку медико-психологічної допомоги учасникам бойових дій. *Медична психологія: здобутки, розвиток і перспективи. Матеріали Четвертої міжнародної науковопрактичної конференції (м. Київ, 22–24 жовтня 2015 р.)* / за наук. ред. С.Д. Максименка. Київ. 2021. С. 45–46.
5. Прихожан А.М. Психологія тривожності. Київ. 2019. 178 с.
6. Хаустова О. О. Тривожно-депресивні розлади в умовах дистресу війни в Україні. *Здоров'я України | Інформація для спеціалістів охорони здоров'я*. URL: <https://health-ua.com/article/71710-trivozhnodepresivn-rozladi-vumovah-distresu-vjni-vukran> (дата звернення: 16.2.2024).

Fomin A. O.

group 565, Black Sea National University named after Petro Mohyla Mykolaiv, Ukraine

kuzmina.mary.13@gmail.com

Yablonskyi A. I.

*Doctor of Psychological Science, Professor
Black Sea National University named after Petro Mohyla
Mykolaiv, Ukraine*

andrey.yablonskiy61@gmail.com

Features of anxiety-depressive states in persons who were injured during the period of military conflicts

The article presents the theoretical aspects of the problem of anxiety-depressive states in persons who suffered during military conflicts; an analysis of the features of

anxiety-depressive states in persons who suffered during military conflicts is presented.

Key words: *war victims, anxiety-depressive states, personality in war conditions.*

УДК 159.9

Фучило Д.С.

група 4551, Навчально-науковий гуманітарний інститут

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

darya455fuchilo@gmail.com

Чугуєва І.Є.

кандидат психологічних наук, доцент

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

inna.chuhuieva@nuos.edu.ua

Психологічні особливості життєвої філософії “slow life” у молоді

Здійснено аналіз актуальних питань життєвої філософії у молоді. Проаналізовано вплив сучасного світу на формування життєвої філософії “slow life”. Визначено як формуються психологічні особливості молоді сьогодення.

Ключові слова: *slow life, молодь, філософія життя, сучасність.*

Постановка проблеми. В сучасному світі молодь зіштовхується з безпрецедентним темпом життя, стресом, постійними вимогами до успіху та досягнень. У такому контексті з'являється розмаїття філософій життя, серед яких особливе місце займає концепція "slow life" або "повільного життя". Таким чином, виникає необхідність у дослідженні психологічних особливостей прийняття та реалізації життєвої філософії "slow life" серед молоді з метою розуміння її впливу на їхнє самопочуття, розвиток та задоволення від життя

Мета статті: визначення особливостей прояву життєвої філософії «slow life» серед молоді.

Актуальність роботи: Сутність життєвої філософії «slow life» полягає не в тому, аби робити все у «темпі равлика». Мається на увазі прагнення виконувати будь-яку діяльність з індивідуальною швидкістю, не поспішаючи за світовим трендом на тотальну продуктивність, та не втрачаючи якості у виконуваних завданнях. Тобто, робити все якомога краще, а не якомога швидше. Це можна назвати культурною революцією проти думки, що швидше - завжди краще.

Виклад результатів дослідження. Двадцять перше сторіччя можна назвати періодом розквіту життєвої філософії успіху. У постіндустріальному суспільстві понаднормову роботу та роботу без соціальних гарантій часто називають «щурячі перегони», тобто - спосіб життя, в якому люди втягуються в жорстку конкурентну боротьбу, не шкодуючи свого фізичного та психологічного здоров'я. Іншими словами, участь у «щурячих перегонах» - це життєва філософія, центром якої являються фінансові здобутки людини, до яких вона прагне, в протигагу моральному та фізичному добробуту [3].

Життєва філософія «slow life» сягає корінням в культурні цінності різних країн, що існують сторіччями та надають перевагу природним ритмам: *Енікуреїці* – «*carpe diem*», що означає насолоджуватися миттю швидкоплинного життя, де для щастя може бути достатньо задоволення незначних потреб; *Буддисти* – «*mindfulness*» ідея, що розглядає усвідомленість, як невід'ємну частину духовного розвитку; *Фіні* – «*sisu*», слово-символ, що об'єднує поняття фізичного та духовного благополуччя; *Японці* – «*ikigai*», філософія, яка допомагає знаходити задоволення, радість та усвідомленість у повсякденних справах; *Данці* – «*hygge*», поєднання благополуччя, задоволеності затишку та комфорту; *Шведи* – «*lagom*», філософія, що заохочує насолоджуватися життям у всіх його проявах і робити те, що дійсно важливо та приносить радість; *Китайці* – «*tǎng píng*», філософія, що полягає знайти порятунок від тиску суспільства та возвеличує суб'єктивність людини.

Раннє розуміння життєвої філософії «slow life» характеризувалося спрямованістю на певні категорії людей, які з об'єктивних причин не можуть дозволити собі взяти участь в «щурячих перегонах», у той час як сьогоденні уявлення про сповільнений спосіб життя відстоюють інтереси всіх верст населення, наголошуючи на психологічному комфорті та безглуздості досягнень заради досягнень.

Сучасне уявлення щодо життєвої філософії «slow life» пропонує модель повільного життя у XXI столітті, що була запозичена з філософії підприємства «Six Senses Resorts and Spas». Пропонується розшифровувати поняття «slow life» як аббревіатуру: SLOW = sustainable (стійкий) + local (локальний) + organic (органічний) + wholesome (корисний) LIFE = learning (навчання) + inspiring (надихаючий) + fun (веселий) + experiences (досвід) [2].

Дана життєва філософія полягає не в тому, щоб робити все у «темпі равлика» чи витіснити потребу досягати успіху у кар'єрі. Мається на увазі прагнення виконувати будь-яку діяльність з індивідуальною швидкістю, не поспішаючи за світовим трендом на тотальну продуктивність, та не втрачаючи якості у виконуваних завданнях. Тобто, робити все якомога краще, а не якомога швидше, відчуваючи спокій, а не нервову напругу [1].

Висновки: Життєва філософія «slow life» може стати однією з ефективних форм організації робочого часу. Її реалізація може відкрити більше можливостей для відновлення психологічних ресурсів [4]. Проте вивчення явища «slow life» все ще залишається областю досліджень, якої, на жаль, бракує.

Список використаних джерел

1. Krajcsó N. Is it possible to really slow down in our everyday lives? The new challenges of the slow movement and why has the slow food movement approach been exceeded?. Acta Universitatis Sapientiae. Social Analysis. 2015. 5 (1). P. 97.
2. Rat race. Online Etymology Dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/search?q=rat+race> (date of access: 20.03.2024).
3. Senses S. Slow life. Singapore : Editions Didier Millet PTE Ltd, 2009.
4. Veal A. J. The concept of lifestyle: a review. Leisure Studies. 1993. Vol. 12, no. 4. P. 233–252. URL: [The concept of lifestyle: a review: Leisure Studies](#) (date of access: 20.03.2024).

Fuchilo D. S.

*group 4551m, Educational scientific humanitarian institute
Admiral Makarov National University of Shipbuilding*

Mykolaiv, Ukraine

darya455fuchilo@gmail.com

Chuhueva I. I.

Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor

National University of Shipbuilding after Admiral Makarov

Ukraine, Mykolaiv

inna.chuhuieva@nuos.edu.ua

Psychological features of the life philosophy of "slow life" in young people

An analysis of topical issues of life philosophy among young people is carried out. The influence of the modern world on the formation of the life philosophy of "slow life" is analyzed. It is determined how the psychological characteristics of today's youth are formed.

Keywords: *slow life, youth, philosophy of life, modernity.*

УДК 378.147:37.026

Шевчук О. В.

IV курс бакалавр «Психологія»

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

oleksandra.korin@gmail.com

Науковий керівник :

Коренєва Ю. П.

канд. психол. наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

jkoreneva@ukr.net

Особливості психологічної залежності від комп'ютерних ігор у підлітково-

юнацькому віці

Анотація. Ця робота спрямована на вивчення особливостей психологічної залежності від комп'ютерних ігор у підлітково-юнацькому віці. Дослідження включає аналіз факторів, які впливають на формування залежності від гри, таких як соціальні, психологічні та біологічні аспекти. Також буде розглянуто роль комп'ютерних ігор у формуванні ідентичності та самооцінки підлітків.

Ключові слова. психологічна залежність, комп'ютерні ігри, підлітково-юнацький вік, вплив ігор на психіку, соціальний вплив ігор.

Постановка проблеми. Зростання популярності комп'ютерних ігор серед підлітків і молоді викликає загрозу розвитку психологічної залежності. Підлітково-юнацький вік є періодом формування особистості та соціальної адаптації, і вплив комп'ютерних ігор на цей процес може бути значним.

Проте, дослідження засобів виявлення, профілактики та корекції психологічної залежності від комп'ютерних ігор у підлітково-юнацькому віці не є достатньою, щоб повністю розібратися в цьому питанні. Тому необхідно детально розглянути особливості цього явища, його вплив на психічне та соціальне здоров'я підлітків, ідентифікувати фактори ризику та розробити ефективні стратегії профілактики та корекції патологічної залежності від комп'ютерних ігор у даній віковій групі.

Мета статті: дослідити особливості впливу комп'ютерної залежності на соціальну активність підлітків.

Виклад результатів дослідження. Одним з атрибутів сучасності стало швидке поширення нових інформаційних технологій. Комп'ютеризація всіх сфер суспільного життя, зростання кількості користувачів комп'ютерних технологій, поширення комп'ютерних мереж, одна з яких інтернет, різного роду програми впливають на кожну окрему людину. У зв'язку з цим не дивно, коли у деяких людей виникають проблеми через те, що вони занадто багато часу проводять за монітором або в інтернеті. Окремою темою є соціальні мережі, які вже стали надзвичайно популярними у юнаків. Групу ризику для розвитку комп'ютерної та інтернет-залежності становлять особи віком від 17 до 21 року. Зазвичай юнаки

знайомляться з комп'ютером у школі, університеті або комп'ютерному клубі. Практично всі вони проходять стадію природної захопленості та зацікавленості і певна частина переходить у категорію інтернет-залежних. Цьому сприяє ряд факторів – широке розповсюдження домашніх комп'ютерів, легкість підключення до інтернет мережі, комп'ютеризація шкільних та університетських програм навчання тощо.

Не слід забувати і про психологічні чинники, тобто риси характеру людини, які мають значний вплив на розвиток даного виду адикції: підвищена вразливість, тривожність, схильність до депресії, низька самооцінка, самокритичність, низький рівень стресо стійкості, нездатність конструктивно вирішувати конфлікти.

Від комп'ютерної залежності, як правило, страждають ті юнаки і дівчата, які не вміють будувати стосунки з однолітками і протилежною статтю, погано адаптуються в колективі, що сприяє відходу від життєвих труднощів у віртуальний світ комп'ютера.

Питання профілактики комп'ютерної та Інтернет-залежності (постає від фізичної, а головне – психологічної шкоди юнакам та дівчатам) в даний час практично не розроблені. Вона набуває особливої значущості у підлітковому та юнацькому віці.

Але особливо потрібно приділяти увагу тим, у кого відхід від реальності ще не знайшов свого яскравого вираження, хто тільки починає засвоювати адиктивні патерни поведінки у важких суперечках з потребами середовища, хто потенційно може бути залучений в різні види адитивної реалізації. Недостатня ефективність профілактичних і корекційних програм обумовлена тим, що родичі користувачів і самі користувачі комп'ютером не розцінюють ознаки, що характеризують ризик розвитку комп'ютерної залежності, як небезпечний стан і звертаються до фахівців тільки на етапі вже сформованої комп'ютерної залежності.

У кінці ХХ століття з'явився Інтернет — Всесвітня інформаційна мережа, в

яку може заглянути кожен, хто має комп'ютер, підключений до неї. Він відразу почав поширюватися з величезною швидкістю, охоплюючи все більш і більш широкі маси людей, що було обумовлено його доступністю і невисокою вартістю.

Спочатку це була послуга, скористатися якою могли небагато, але тепер вона відкрита абсолютно для усіх. Інтернет вважається найпростішим і доступнішим джерелом інформації.

Благо, поки що він не замінив повністю і не затьмарив інші джерела, хоча вже заманює людей, відволікаючи і поступово відучувавши від читання книг, прогулянок з друзями і багатьох інших корисних справ. З часом з'явилась інтернет залежні — користувачі, що проводять за комп'ютером дні і ночі.

Уперше поняття Інтернет-залежності було введено на початку 1990-х для опису патологічної, непереборної тяги до використання Інтернету. У 1997 році виникло нове поняття — патологічне використання Інтернету (Pathological Internet Use, скорочено PIU), яке стало позначенням офіційно визнаного психічного розладу. Проте багато психотерапевтів не відносять Інтернет-залежність до самостійних захворювань. Вони вважають, що такий діагноз свідчить про інші серйозні проблеми людини — депресію, комунікаційні проблеми, нездатність впоратися із стресами.

Існує декілька видів комп'ютерної залежності. На першому місці по мірі затребуваності в Інтернеті стоїть спілкування в чатах форумах використання «Живого журналу» і електронної пошти. Ще один вид залежності — пристрасть до ігор. Віртуальний комп'ютерний світ дуже привабливий — він є подібністю того, що ми бачимо у фантастичних голлівудських мультфільмах. У деяких виникає бажання знаходитися там постійно і таким чином здійснювати свою мрію — ставати їх героєм. Особливо це захоплює підлітків і вразливих людей. З'явилося також таке слово, як «серфінг», що означає безглузде і тривале переміщення з одного сайту на інший. Їм захоплюються ті люди, які не можуть знайти для себе відповідного заняття і хапають усю інформацію, що попадається

на очі, заходять на самі різні сайти, переслідуючи тільки одну мету — провести більше часу в Інтернеті. Виявилось, що така залежність не менш небезпечна, чим наркотична.

Причина — велика привабливість всесвітньої павутини, де можна управляти світом і людьми у вигаданому всесвіті, представляти себе ідеальним, бути героєм, обмінюватися думками з друзями, що знаходяться у будь-якому кінці світу.

Соціалізація відбувається упродовж усього життя людини, при цьому традиційні форми соціалізації включають два види – первинну і вторинну. Первинна соціалізація відбувається з дитинства у межах родинних зв'язків, вторинна – у межах соціальних інститутів і соціальних контактів поза межами безпосереднього життєвого середовища людини. Соціальні мережі стають потужним агентом вторинної соціалізації людини: соціалізації не тільки в мережевому суспільстві, але й у реальному середовищі, в якому живе людина. Наповнення соціальних мереж – це певною мірою індикатор розвитку суспільства. Соціальні мережі виступають як засіб інформаційних війн, маніпуляцій людьми, соціалізації, виховання дітей, підлітків і молоді.

Під впливом мережевого суспільства змінюється стиль життя людей, зокрема, звичні канали отримання інформації, характер міжособистісних взаємин, структура дозвілля, відбувається інтенсивне вироблення нових моделей взаємодії з середовищем. І, безумовно, все це впливає на безперервний процес соціалізації молоді людини.

Соціалізацію особистості із врахуванням Інтернет-факторів, варто розглядати у двох вимірах. По-перше, це соціалізація у віртуальному кіберпросторі, коли суб'єкт засвоює норми та цінності, моделі поведінки у віртуальній реальності, інтегрується в мережеві Інтернет-спільноти. Показниками цього є рівень його комп'ютерної та інформаційної грамотності, знання правил і наявність навичок взаємодії в Інтернет-просторі. По-друге, це соціалізація в реальному світі через віртуальний вимір.

Інтернет виступає не тільки потужним агентом вторинної соціалізації, але й виграє конкуренцію в інститутів, які реалізують первинну соціалізацію. Цьому сприяє динаміка сучасного життя, криза традиційних інститутів і цінностей: зазвичай Інтернет соціалізує більшою мірою, аніж агенти реальної соціалізації.

До особливостей впливу мережі Інтернет на соціалізацію молоді відносять:

- комунікацію молоді, яка набуває різних форм (при цьому може відбуватися зміна імені, віку, приписування собі неіснуючих досягнень, підвищення статусу);
- наявність власного (інтимного) світу, в який немає доступу нікому сторонньому;
- відсутність відповідальності та контролю за діяльністю молодої людини, підлітка;
- реалістичність віртуальних процесів і повне абстрагування від оточуючого світу;
- можливість виправити будь-яку помилку, змінити віртуальну реальність;
- можливість самостійно приймати будь-які рішення (в межах мережі), не зважаючи на наслідки, до яких вони можуть призвести .

Перед суспільством стоїть завдання – створення в Інтернеті культурного конкурентно спроможного сегменту, спеціально орієнтованого на молодих людей, конкуруючого з низько культурними ресурсами, а також підтримка так званої «віртуальної етики», зорієнтованої на:

- 1) закріплення моральних норм і цінностей, які будуть діяти в мережевому суспільстві;
- 2) соціальний контроль за поведінкою користувачів Інтернет;
- 3) моральну оцінку процесів віртуальної комунікації;
- 4) введення певних обмежень і заборон.

Насамперед, Інтернет є невід’ємною частиною молодіжного дозвілля, а його наповнення має величезний вплив на формування та розвиток особистості молодої людини, на становлення її базової культури. У зв’язку з цим педагогічне освоєння Інтернету має передбачати організацію дозвілля, створення Інтернет-

сайтів, які задовольнятимуть культурно-освітні потреби молодих людей і в той же час сприятимуть їх особистісному розвитку та успішній соціалізації.

Висновки. Психологічна залежність від комп'ютерних ігор у підлітків і молодих людей є складною проблемою, яка може по-різному впливати на їхнє загальне самопочуття. Дослідження показують, що надмірні ігри можуть призвести до соціальної ізоляції, поганої успішності та навіть проблем із фізичним здоров'ям через відсутність фізичних вправ та правильного харчування. Крім того, це також може сприяти підвищенню рівня агресії та імпульсивності у деяких людей.

Одним із ключових висновків є те, що батьки та опікуни відіграють вирішальну роль у моніторингу та регулюванні ігрових звичок своїх дітей. Встановлення обмежень на час, проведений за екраном, заохочення балансу між іграми та іншими видами діяльності, а також сприяння відкритому спілкуванню про потенційні ризики надмірних ігор є важливими стратегіями запобігання психологічній залежності. Крім того, навчання молодих людей здоровим ігровим звичкам, сприяння альтернативним формам відпочинку та пошук професійної допомоги, якщо необхідно, є важливими кроками у вирішенні та управлінні проблемою психологічної залежності від комп'ютерних ігор у підлітків і молоді. Загалом, важливо усвідомлювати потенційні негативні наслідки надмірних ігор і вживати активних заходів для підтримки психічного та емоційного благополуччя молодих людей у сучасну цифрову епоху.

Список використаних джерел

1. Веретенко Т. Г. Детермінанти формування безпечної діяльності молоді в Інтернет-мережі / Т. Г. Веретенко [Електронний ресурс] // Веретенко Т. Г. Детермінанти формування безпечної діяльності молоді в Інтернет-мережі.
2. Лаврухіна О. І. Інтернет-залежність як проблема сучасності / О. І. Лаврухіна [Електронний ресурс] // Лаврухіна О. І. Інтернет-залежність як проблема сучасності.

3. Гончарук В. Д. Безпека дітей в Інтернеті: попередження, освіта, взаємодія / В. Д. Гончарук.

UDC 378.147:37.026

Shevchuk O.V

IV year bachelor "Psychology"

*National University of Shipbuilding named after Admiral Makarov, Mykolaiv,
Ukraine*

oleksandra.korin@gmail.com

Supervisor :

Koreneva Yu. P.

*Ph.D. psychol. of Sciences, associate professor of the department of social and
humanitarian disciplines*

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Mykolaiv, Ukraine

jkoreneva@ukr.net

Features of the social activity of teenagers with computer addiction

Abstract: *This work is aimed at studying the features of psychological addiction to computer games in adolescence. The study includes the analysis of factors that influence the formation of gambling addiction, such as social, psychological and biological aspects. The role of computer games in the formation of identity and self-esteem of teenagers will also be considered.*

Key words: *psychological addiction, computer games, adolescence, the influence of games on the psyche, the social impact of games.*

Шепотило А. О.

група 4551, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
Миколаїв, Україна
anna.shenotilo.13@gmail.com

Чугуєва І. Є.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
inna.chuhuieva@nuos.edu.ua

Вплив психоемоційного стану на ефективність діяльності

У статті представлено особливості психоемоційного стану на ефективність; визначено чинники впливу на ефективність діяльності, зокрема психологічні, які дозволяють людині бути успішною в різних видах діяльності, та чинники що сприяють професійній ефективності.

Ключові слова: *психоемоційний стан, ефективність діяльності, чинники ефективності діяльності, чинники професійної ефективності.*

Актуальність теми. Сучасний світ, сучасне буття людини сьогодні проходить під гаслом ефективності. Соціум вимагає від людини бути ефективним в усіх сферах життя: в навчанні, в спілкуванні, в професії, в громадській діяльності, навіть у сфері захоплень, інтересів і міжособистісних стосунків. Сьогодні модно бути ефективним, досягати цілей і успіху. Ці тенденції сьогодення зумовлені швидкоплинними змінами в глобальному вимірі соціально-економічних, соціально-психологічних відносин. Наприклад, щоб сьогодні бути ефективним у професійній діяльності вже не достатньо опанувати певні знання, уміння і навички. Необхідно опанувати певні компетенції, постійно їх оновлювати, удосконалювати відповідно до мінливих умов ринку праці і

вимог професійної діяльності, її змісту і смислів. Однак умови швидкоплинності і мінливості створюють підвищений тиск на адаптаційні можливості психіки людини, звідки й виникають негативні психоемоційні стани, які в свою чергу призводять до зниження ефективності діяльності. Тому уміння знаходити для особистості психологічні ресурси є актуальною задачею сучасної практичної психології.

Мета і завдання дослідження. Розглянути вплив психоемоційних станів на ефективність діяльності.

Виклад основного матеріалу статті. Проблема регуляції психічної діяльності відноситься до числа фундаментальних проблем психології. Це пов'язано з тим, що при взаємодії з навколишнім світом людина безперервно стикається з ситуацією вибору різних способів реалізації своєї активності в залежності від поставлених цілей, індивідуальних особливостей і умов навколишньої дійсності, взаємодії з нею.

У ситуації вибору зменшення рівня невизначеності можливе лише засобами регуляції, а в разі психологічної регуляції – засобами саморегуляції, коли людина сама досліджує ситуацію, програмує свою активність, контролює і коригує результати. Регуляція людської діяльності може здійснюватися на різних рівнях: біологічному, психофізіологічному, психічному.

Об'єктами психічної регуляції можуть бути різні психічні явища - процеси, властивості, стани, діяльність людини. Підкреслюючи психічний порядок, доцільно мати на увазі його прямоту, вродженість, тобто. Процеси психічної регуляції можна в певному сенсі вважати автоматичними, несвідомими, тоді як психологічна регуляція – це свідоме використання психологічних знань.

В саморегуляції психічних станів особистості можна виділити такі характеристики:

- *цілеспрямованість* - мобілізація внутрішніх ресурсів на досягнення поставленої мети;
- *усвідомленість* - свідомий вплив людини на здійснювану ним діяльність і поведінку;

- *адекватність, пластичність, надійність і стійкість* - розкривають внутрішні резерви людини, дають їй відносну свободу від обставин та забезпечують навіть в найважчих умовах можливість самоактуалізації.

Крім основних характеристик саморегуляції психічних станів особистості, слід виділити її види:

- *вольова саморегуляція* - здатність людини свідомо керувати собою і своєю діяльністю, керуючись певними мотивами і цілями;
- *емоційна саморегуляція* - здатність людини до активізації фізіологічних і психологічних процесів, що веде до емоційної стійкості;
- *довільна саморегуляція* - системно організований процес внутрішньої активності людини, спрямований на стимулювання, підтримку і управління довільною активністю;
- *мотиваційна саморегуляція* - здатність людини приймати або відкидати зовнішні або внутрішні спонукання;
- *інтелектуальна саморегуляція* - вміння довільно керувати власною інтелектуальною діяльністю і цілеспрямовано будувати процес навчання під впливом мимовільного і довільного інтелектуального контролю [3].

Саморегуляція в загальножиттєвій діяльності пов'язана з:

- позицією особистості в адаптаційному процесі [6];
- гармонізацією функціональних систем організму та психіки;
- прагненням до стану рівноваги, зменшенням розподілу функціональних зв'язків [2];
- вирішенням проблем [2];
- свідомою саморегуляцією [6], [3];
- контролем поведінки [5];
- становленням регуляторного досвіду [4].

Згідно Ю. А. Миславського, саморегуляція особистості пов'язана з особливостями внутрішнього діалогу як процесу відносин індивіда до самого себе. Причому взаємодія з оточуючими, в вигляді досвіду відносин, складаються в систему саморегуляції особистості. При особистісно-орієнтованому підході суб'єктом саморегуляції виступає особистість, яка, прагнучи до досягнення цілей, керуючись системою цінностей, ідеалів, здійснює регуляцію своєї поведінки і діяльності [1].

Управління психоемоційними станами слід розглядати як окремий вид діяльності, який має ідентичну функціональну структуру психічної діяльності, систему з регуляторними функціями. [1]. Означається він насамперед станом

суб'єкта, рівнем духовності, моральними цінностями цілями, ідеалами, засобами управління емоційними станами, де суб'єкт – це в першу чергу активна дієва людина, ініціатор, що реалізує свої реальні відношення з дійсністю.

Ю. В. Саєнко описує емоційну саморегуляцію як навички стримування занадто емоційних небажаних станів та їхніх проявів, володіння методами та прийомами стабілізації свого психоемоційного стану, тобто сприяння продуктивній діяльності та спілкуванню [1].

Існують різні методи і модифікації методик психічної саморегуляції: від відносно простих, що не вимагають спеціального засвоєння (ідеомоторні тренування, перемикання уваги та ін.) До більш складних, що пропонують тривалу і копітку роботу з оволодіння ними (медитація, аутогенне тренування тощо). При цьому всі ці методи, незважаючи на відмінності між ними, засновані на використанні тих систем організму, які, будучи автоматизованими і виконуючи мимовільні функції, в тому числі досить вільно піддаються і свідомому впливу (перш за все, дихальна і м'язова системи).

Необхідно також додати, що всі системи в організмі взаємопов'язані. І тоді, в контексті перерахованих вище тез, можна зробити висновок про те, що психічна саморегуляція є однією з найбільш ефективних можливостей домогтися свідомого управління тими мимовільними процесами, які зазвичай непідвладні безпосередньому довільному регулюванню. Від стану дихальної, м'язової та інших систем безпосередньо залежить стан емоційної сфери людини. За таких умов стає зрозуміло, звідки у людини, непомітно для її свідомого контролю, виникає необхідний їй емоційний стан (вольова готовність до негайних дій, впевненість в собі) та з якої причини загальмовуються ті реакції, що могли б підвищити ефективність діяльності.

Форми переживання емоційних станів, загальний емоційний фон яких на певний час надає своєрідного забарвлення діяльності людини, характеризує життєвий тонус особистості. А здатність до управління психоемоційними станами, які зумовлюють ефективну діяльність людини, відіграють важливу роль

й істотно впливають на пізнавальні процеси, покращують якість діяльності та підвищують професійність її виконання. Підвищена зацікавленість у процесі взаємовідносин суб'єкта з соціумом вимагає більш високих очікувань, коли необхідно водночас враховувати соціальні реалії та утримувати внутрішню рівновагу та психоемоційну стабільність.

Слід зазначити, що основними цілями психічної саморегуляції зазвичай є зниження тривожності, страху, дратівливості, конфліктності та інших непродуктивних емоційних станів, а також оволодіння техніками формування позитивних психоемоційних станів, активізація пам'яті та мислення, нормалізація сну та вегетативних дисфункцій.

Констатуємо, що психічна саморегуляція пронизує всі психічні явища, властиві людині, її поведінці та діяльності. З цієї причини управління психоемоційними станами, як одна зі складових саморегуляції, є прийнятним не тільки як техніка роботи з емоційно-вольовою сферою, але і як механізм підвищення ефективності діяльності (професійної, навчальної тощо).

Подальшу перспективу розробки проблеми вбачаємо у розробці практичних програм щодо підвищення .

Список використаних джерел

1. Варій М. Й. Психологія особистості: навч. посібник. Центр учбової літератури, 2008. – 592 с.
2. Літвякова І.А., Ханецька Н.В. Дослідження впливу емоцій на стан особистості. «Молодий вчений» 2017р. №11(51). С. 806-809.
3. Юрченко, Вікторія Миколаївна. «Теоретико-методологічні засади дослідження психічних станів людини.»К.: Інститут психології ім. ГС Костюка АПНУ. 2009.
4. Bandura A. Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. Educational Psychologist, 28, no. 2: 1993. P. 117–48
5. Bouffard-Bouchard T., Parent S., Larivee S. Influence of self-efficacy on self regulation and performance among junior and senior high-school age students. International Journal of Behavioral Development 14: 1991. P. 153–64.
6. Bradford S. B. and Kozlowski S. W. J. Goal orientation and ability: interactive effects on self-efficacy, performance, and knowledge. Faculty Publications – Human Resource Studies, 2002.

Shepotilo A.O.

group 4551, Educational scientific humanitarian institute

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

anna.shenotilo.13@gmail.com

Chuhuieva I. I.

Candidate of Psychological Sciences, Assistant Professor

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

inna.chuhuieva@nuos.edu.ua

Influence of psycho-emotional state on activity efficiency

The article presents the features of the psycho-emotional state on effectiveness; the factors affecting the efficiency of activity are determined, in particular, psychological factors that allow a person to be successful in various types of activity, and factors that contribute to professional efficiency.

Key words: *.psycho-emotional state, efficiency of activity, factors of activity efficiency, factors of professional efficiency.*

УДК 195.923.2

Щаблевська О.О.

група 4551, Навчально-науковий гуманітарний інститут

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

azazazaza14.kyrluk@gmail.com

Мухіна Л. М.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, філософії та

соціально-гуманітарних дисциплін,

Професійний «Я-образ» майбутнього психолога

Професійний «Я-образ» є важливою складовою успішної діяльності фахівця будь-якої сфери. Зазначається важливість розвитку особистості фахівця для ефективної психологічної практики з урахуванням сучасних вимог і тенденцій в цій галузі. Надаються стратегії самовдосконалення та рекомендації щодо побудови глибокого розуміння себе.

Ключові слова: психолог, професійний ідентитет, самовдосконалення, «Я-образ», особистість.

У сучасному світі психологічна практика відіграє важливу роль у вирішенні різноманітних проблем людей. Однак, зростання психічних захворювань, стресові ситуації в сучасному суспільстві та інші соціальні чинники створюють нові виклики для професійних психологів.

Сучасний розвиток технологій, зміни у способах спілкування та соціальних нормах вимагають від психологів постійного адаптування та вдосконалення своїх методів [2]. Крім того, глобальні події, такі як пандемія, призводять до збільшення психологічного дистресу та погіршення психічного здоров'я, що підкреслює важливість психологічної підтримки та консультацій у сучасному світі.

Дослідження показало, що майбутній психолог повинен бути компетентним у використанні сучасних технологій, таких як відеоконференції та онлайн-платформи, для надання психологічної допомоги на відстані. Це дозволяє забезпечити доступність психологічних послуг для широкого кола людей, незважаючи на їх місце проживання або фізичні обмеження [4]. Такий підхід відкриває нові можливості для роботи психолога і сприяє покращенню

доступності психологічної допомоги.

Професійний "Я-образ" майбутнього психолога відображатиме гнучкість, адаптивність та відкритість до змін у суспільстві та наукових відкриттів. Майбутній психолог буде володіти глибоким розумінням культурної різноманітності і матиме навички ефективного міжособистісного спілкування. Він буде відданий високим етичним стандартам та завжди дбатиме про добробут та конфіденційність своїх клієнтів.

Технологічна грамотність та здатність використовувати нові технології для поліпшення психологічної практики також будуть ключовими. Крім того, майбутній психолог буде готовий до співпраці з іншими спеціалістами для досягнення найкращих результатів для своїх клієнтів [2,3]. Постійне самовдосконалення та навчання стануть необхідністю в умовах швидко змінюючогося світу, і психолог буде завжди відкритий для нових знань і методів роботи. Професійний образ майбутнього психолога охоплює комплекс якостей і навичок, необхідних для успішної практики в сучасному та швидкозмінному світі. Майбутній психолог буде відзначатися гнучкістю та адаптивністю, готовністю швидко реагувати на зміни в суспільстві та наукових дослідженнях. Він чутливий до культурної різноманітності і володіє вмінням ефективно спілкуватися з різними клієнтами.

Етичність та дотримання професійних стандартів є основними принципами його діяльності, завжди зберігаючи конфіденційність і добробут клієнтів [5]. Технологічна грамотність та вміння використовувати сучасні технології для підтримки та поліпшення психологічної практики також важливі. Крім того, майбутній психолог буде активно працювати в команді з іншими спеціалістами, щоб забезпечити найкращі результати для клієнтів. Він завжди буде прагнути до постійного самовдосконалення та навчання, оскільки це є ключем до ефективної практики в умовах швидкозмінного світу.

Таким чином, майбутній професійний образ психолога передбачає комплексну комбінацію якостей та навичок. Ці включають гнучкість,

адаптивність, етичність, культурну компетентність, технологічну грамотність, емпатію, вміння співпрацювати в команді, постійне самовдосконалення та використання наукових досліджень для підтримки та розвитку психологічної практики. Майбутній психолог буде готовим до викликів і змін у суспільстві, забезпечуючи високий стандарт професійної діяльності та допомагаючи клієнтам з різними потребами та вимогами.

Список використаних джерел

1. Андрійчук І. П. Формування позитивної Я-концепції особистості майбутніх практичних психологів у процесі професійної підготовки: Автореферат. Київ, 2023. 22 с.
2. Гуменюк О. Психологія Я-концепції. *Економічна думка*, 2022. 186 с.
3. Іванова Т. П. Я-концепція як складова професійної свідомості психологів. *Соціальна психологія*. № 9, 2017. С. 36-39.
4. Панок В. Г. Концептуальні підходи до формування особистості практикуючого психолога. *Практична психологія та соціальна робота*. 2018. №4. С. 4-7.
5. Становський З. Актуальні проблеми професійного становлення особистості майбутніх практичних психологів. *Зб. матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конференції 16 - 17 травня «Проблеми підготовки і підвищення кваліфікації практичних психологів у ВУЗах», за ред. С.Д. Максименка*. Київ, Тернопіль: Ніка-центр, 2022. С. 49-52.

Shablevska O.O.

group 4551, Educational and Scientific Humanitarian Institute

Admiral Makarov National University of Shipbuilding,

Mykolaiv, Ukraine

azazazaza14.kyrluk@gmail.com

Mukhina L. M.

*candidate of psychological sciences, associate professor of the department of
psychology, philosophy and social and humanitarian disciplines,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
lyudmilamukhina08@gmail.com*

Professional self-image of a future psychologist

Professional "self-image" is an important component of the successful activity of a specialist in any field. The importance of the development of a specialist's personality for effective psychological practice, taking into account modern requirements and trends in this field, is noted. Self-improvement strategies and recommendations for building a deep self-understanding are provided.

Key words: *psychologist, professional identity, self-improvement, "I-image", personality.*

РОЗДІЛ VI
ТРЕНДИ ТРАДИЦІЙНИХ І МАРГІНАЛЬНИХ ГАЛУЗЕЙ
МОВОЗНАВСТВА

УДК 82.02/.09

Литвинова А.Д.

Група 1523, Навчально-науковий гуманітарний інститут
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
nastalytvynova@gmail.com

Ворчакова І.Є.

Кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри психології, філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Миколаїв, Україна
vorchakova@ukr.net

Використання цифрових технологій у вивченні літератури: перспективи та виклики

В роботі розглядаються перспективи та виклики використання цифрових технологій у вивченні літератури. Обговорюються переваги доступності матеріалів, розширення можливостей навчання та індивідуалізації, проте акцентується увага на недоліках, таких як залежність від технічної інфраструктури та виклики інтеграції нових методик у традиційну освітню систему.

Ключові слова: цифрові технології, вивчення літератури, перспективи, виклики, індивідуалізація, традиційна освітня система, креативне мислення, доступність, розвиток, освіта.

Постановка проблеми. З розвитком цифрових технологій в сучасному світі

навчання та освіта також переживають трансформацію. Використання цифрових інструментів у вивченні літератури є однією з галузей, де ці технології можуть мати значний вплив. Проте, разом із безліччю переваг, що пропонують цифрові ресурси, існують також проблеми, які потребують уваги та розв'язання.

Однією з головних проблем є якість контенту, який надається через цифрові платформи. Велика кількість інформації доступна онлайн, але не завжди вона є достовірною та якісною. Недостатність критичного мислення та навичок оцінки джерел може призвести до сприйняття неточної або неповної інформації, що негативно впливає на процес вивчення літератури.

Збереження культурних цінностей є також проблемою, яка пов'язана з використанням цифрових технологій у вивченні літератури. Традиційні методи вивчення та сприйняття текстів можуть зазнати впливу зміни підходів та способів подання інформації через цифрові ресурси.

Враховуючи ці проблеми, важливо розвивати стратегії, які допоможуть максимально використовувати переваги цифрових технологій у вивченні літератури, уникати негативних наслідків та забезпечити якісне та ефективне навчання.

Мета статті. Дослідити перспективи і виклики, пов'язаних з використанням цифрових технологій у вивченні літератури. Вона спрямована на висвітлення потенціалу, який ці технології мають для покращення процесу вивчення літератури, а також на виявлення можливих проблем і перешкод на цьому шляху. Стаття також може пропонувати рекомендації щодо оптимального використання цифрових інструментів у навчальних цілях та визначати напрямки подальших досліджень у цьому напрямку.

Актуальність роботи. Актуальність роботи полягає в тому, що сучасні технології змінюють уявлення про навчання та вивчення літератури. З одного боку, цифрові інструменти відкривають безліч можливостей для створення інтерактивних та захоплюючих методів навчання, залучаючи учнів різних вікових категорій. З іншого боку, вони ставлять нові виклики, такі як вибір

оптимальних платформ, розробка якісного змісту та збалансоване використання цифрових ресурсів.

Виклад результатів дослідження. У сучасному світі, охопленому високим темпом технологічного розвитку, використання цифрових інструментів у всіх сферах життя стає невід'ємною складовою. Освіта не залишається осторонь цього процесу, зокрема, вивчення літератури також переживає значні зміни за рахунок цифрових технологій. Ці новації принесли з собою як перспективи, так і виклики, які варто враховувати для успішного впровадження та використання цифрових засобів у навчальному процесі.

Новітні дослідження та практичний досвід підтверджують, що інтеграція цифрових технологій у вивчення літератури може стимулювати креативне мислення та розвивати критичне мислення серед студентів. Відкриваючи доступ до широкого спектру різноманітних ресурсів, цифрові технології сприяють розширенню горизонтів уявлення та сприйняття літературних творів. Студенти можуть експериментувати з різними підходами до аналізу та інтерпретації текстів, використовуючи, наприклад, інтерактивні відео-презентації, аудіокниги або веб-додатки для створення своїх власних творів [2].

«Особливістю розвитку і застосування цифрових технологій навчання є те, що вони мають тенденцію приймати адаптивні властивості, які дозволяють встановлювати безпосередні зв'язки з учнями. Педагог все в більшій мірі звільняється від певних контролюючих та інформаційних функцій, залишаючи за собою такі головні функції навчання». Вивчення показало, що впровадження цифрових технологій у освітній процес має свої особливості, які відображають їхні адаптивні властивості та безпосередні зв'язки з учнями. Педагоги все більше звільняються від контролюючих та інформаційних функцій, концентруючись на основних завданнях навчання, таких як збагачення взаємозв'язку між вихованням та навчанням, розвиток самостійного мислення учнів, управління та корегування навчального процесу з урахуванням індивідуальних особливостей студентів, а також постановка нових завдань навчання [1, с. 7-9].

Застосування інформаційних комп'ютерних технологій дозволяє організувати різноманітні види діяльності для учнів, спрямовані на активне використання цих технологій як інструменту для пізнання та самопізнання. Вони також сприяють створенню варіативних методик навчання, що сприяють особистісно-орієнтованому розвитку студентів та розвивальному навчанню.

Основні напрямки використання інформаційних комп'ютерних технологій у навчальному процесі враховують їхню методичну доцільність та можливості, такі як пошук інформації, зберігання та обробка даних, розробка методичних та дидактичних матеріалів, контроль навчальної діяльності, розробка програмного забезпечення, створення веб-сайтів, проведення комп'ютерних експериментів та організація інтелектуального дозвілля учнів [1].

«Першочерговим завданням інформатизації освітнього середовища закладів освіти є оснащення та забезпечення сучасними засобами інформаційних технологій, зокрема комп'ютерних, і створення на їх базі сучасних комп'ютерних мультимедійних аудиторій». Вчені прийшли до висновку, що переваги використання цифрових технологій у вивченні літератури є важливими для розуміння сучасної освіти та розвитку студентів. Зокрема, ці технології створюють безліч можливостей, які значно полегшують навчання та сприяють активному залученню учнів до процесу вивчення. Однією з головних переваг є збільшення доступності матеріалів. Завдяки цифровим технологіям стає можливим швидкий та зручний доступ до великої кількості літературних творів, досліджень, критичних статей та інших ресурсів. Це дозволяє учням та вчителям швидко знайти необхідну інформацію для вивчення літератури [3, с. 143].

Далі, цифрові технології розширюють можливості вивчення за рахунок інтерактивних методів навчання. Вони дозволяють використовувати віртуальні екскурсії, ігри, відеоуроки та інтерактивні завдання, роблячи процес вивчення літератури більш захоплюючим та цікавим для учнів. Крім того, використання цифрових технологій сприяє розвитку критичного мислення. Учні можуть аналізувати та оцінювати літературні твори, висловлювати свої думки та

аргументувати їх через форуми, блоги та соціальні мережі, що сприяє їхньому креативному розвитку.

Також, цифрові технології сприяють індивідуалізації навчання, створюючи можливість для розробки персоналізованих програм та завдань, що враховують потреби та інтереси кожного учня. Вони також залучають учнів до активної участі, даючи можливість брати участь у творчих проектах та обмінюватися своїми роботами з іншими, що сприяє розвитку їхніх творчих навичок та самовираженню. Таким чином, використання цифрових технологій у вивченні літератури не лише полегшує процес навчання, але і стимулює творчість та розвиток учнів.

Використання цифрових технологій у вивченні літератури також супроводжується низкою недоліків [1, с. 11]:

По-перше, існує ризик віддаленості від традиційного читання. Занадто велика залежність від електронних пристроїв може призвести до віддаленості від традиційного друкованого слова, що може вплинути на розвиток навичок читання та аналізу тексту.

По-друге, використання цифрових пристроїв може призвести до втрати концентрації. Постійне відволікання на інші електронні ресурси або соціальні мережі може знизити рівень уваги під час вивчення літератури.

По-третє, занадто велика залежність від цифрових технологій може призвести до ризику негативних наслідків для психічного здоров'я та соціальної взаємодії учнів.

Крім того, довготривале використання електронних пристроїв може вплинути на здоров'я людей, зокрема на зорову функцію.

Також, вільний доступ до інформації в Інтернеті може призвести до зустрічі з неадекватною або неточною інформацією, що може спотворити розуміння літературних творів.

Крім цього, необхідність підтримувати та оновлювати програмне забезпечення та обладнання може стати причиною технічних проблем, які

ускладняють проведення занять та вивчення літератури.

Висновки: Таким чином, використання цифрових технологій у вивченні літератури надає безліч перспектив і відкриває нові можливості для освіти. Вони дозволяють робити навчальний процес цікавішим, взаємодіючим та більш доступним. Цифрові технології розширюють доступ до різноманітних літературних ресурсів та забезпечують інтерактивні методи навчання, які сприяють розвитку критичного мислення та творчих навичок учнів.

Проте, разом з перевагами використання цифрових технологій приходять і виклики. Недоліки такого підходу включають ризик втрати традиційного читання, віддаленість від традиційних методів навчання та здійснення масового відволікання під час вивчення. Недоліки також можуть включати технічні проблеми та ризики здоров'я, пов'язані з тривалим користуванням електронними пристроями.

Отже, хоча цифрові технології мають великий потенціал у вивченні літератури, їх використання потребує уважного збалансування переваг та викликів. Важливо розвивати стратегії, які сприятимуть максимально ефективному використанню цих технологій, забезпечуючи якість освіти та здоровий розвиток учнів.

Джерела і література

1. Верченко Н. В. Випускна робота: використання сучасних цифрових технологій в освітньому процесі. URL: <https://naurok.com.ua/vikoristannya-suchasnih-cifrovih-tehnologiy-v-osvitnomu-procesi-342096.html>
2. Голуб Т. П., Лавриш Ю. Е., Лук'яненко В. В., Литовченко І. М., Саєнко Н. С. Інтеграція цифрових технологій в освітній процес: виклики та перспективи: монографія. Київ: Вид-во «Центр учбової літератури », 2022. 220с.
3. Нові технології навчання: збірник наукових праць. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Київ, 2021. Вип. 95. С.141-147. URL: <http://journal.org.ua/index.php/ntn/article/view/214/283>

Lytvynova A.D.

group 1523, Educational scientific humanitarian institute

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

nastalytvynova@gmail.com

Vorchakova I.E.

Candidate of Political Sciences, Associate Professor of the Department of

psychology, philosophy and social humanitarian disciplines

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Ukraine

vorchakova@ukr.net

The use of digital technologies in the study of literature: prospects and challenges

The study examines the prospects and challenges of using digital technologies in the study of literature. The advantages of the availability of materials, the expansion of learning opportunities and individualization are discussed, but the attention is focused on the disadvantages, such as the dependence on the technical infrastructure and the challenges of integrating new methods into the traditional educational system.

Keywords: *digital technologies, literature study, perspectives, challenges, individualization, traditional educational system, creative thinking, accessibility, development, education*

Павленко К. О.

201анаФСО

Лобанчук О. А

кандидат педагогічних наук, доцент

Особливості переходу студента з рівня володіння *intermediate* (середній) до рівня *upper-intermediate* (вище за середній) англійської мови

Важко заперечувати значущість володіння іноземною мовою, а особливо англійської в сучасному світі. Це не просто корисний навик, а й потужний інструмент, що здатен кардинально змінити життя людини, відкриваючи перед нею безліч нових можливостей та шляхів до саморозвитку.

Через це перехід від рівня *Intermediate* до *Upper-Intermediate* знаменує собою важливий етап у вивченні мови. Це не просто "продовження", а якісний стрибок, який потребує від студента нового підходу до навчання та значних зусиль [2].

На цьому етапі стає недостатнім просто запам'ятовувати слова та правила. Для успішного переходу до *Upper-Intermediate* необхідне глибоке розуміння принципів мови, контексту та нюансів.

На рівні *Intermediate* слова здаються зрозумілими, адже їх можна прямо перекласти на рідну мову. "Стіл", "ручка", "йти" – ці лексеми інтуїтивно зрозумілі і не викликають труднощів. Тут навчання базується на запам'ятовуванні: перекладу, вимови, типових конструкцій. Можна уявити це як заповнення лексичного "складу" базовими одиницями.

Але на *Upper-Intermediate* цей "склад" починає наповнюватися складнішими "інструментами" – фразовими дієсловами ("put off" замість "залишити"), ідіомами ("kick the bucket" замість "померти"), вставними словами ("frankly", "actually"). Тут уже недостатньо простого перекладу [4, с. 157]. Потрібно зрозуміти тонку різницю вживання, відчутти, чому ці слова обрані автором у конкретному контексті, як вони впливають на загальний сенс висловлювання.

Складність полягає у переході від "запам'ятовування" до "розуміння". Мова перестає бути набором слів, а перетворюється на живий організм з власними правилами гри та примхливими нюансами [3]. Це як навчитися грати на піаніно – на початковому рівні можна запам'ятати послідовність нот, але лише глибше розуміння гармонії та мелодії дозволяє створити музику, що торкає душу.

Однак, якщо розуміти свою мету та помилки, які присутні на першому етапі переходу можна без втрати мотивації перейти на вищий рівень. Для цього потрібно дотримуватися таких загальних рекомендацій як:

- 1) Опанування мови через автентичні джерела: перегляд фільмів, серіалів, прослуховування подкастів та читання англійською мовою. Це дозволить бачити мову в дії, знайомитися з новими словами та фразами, а також покращувати навички сприйняття мови на слух.
- 2) Говорити англійською якнайчастіше, спілкуватися з носіями мови або знайти мовного партнера. Не боятися помилок, адже вони є невід'ємною частиною процесу навчання.
- 3) Вивчити нові слова та фрази щодня, використовувати словники та онлайн-ресурси, читайте англійською мовою.
- 4) Поглиблення граматичних знань, а саме вивчати граматику контекстуально, використовувати граматичні вправи та тести.

Отже, щоб вивчити англійську з нуля до середнього рівня не складно. Набагато складніше вийти за межі середнього рівня і досягти вільного володіння мовою. Таким чином, оволодіння будь-якою іноземною мовою – це комплексний та динамічний процес, що потребує системного підходу, стійкої мотивації та постійного вдосконалення. Досягнення рівня Upper Intermediate знаменує собою значний прорив у цій подорожі, свідчить про успішне подолання вищого етапу та відкриває доступ до нових можливостей.

Список використаних джерел

1. Caroline T. L. Practical English Language Teaching: Young Learners. McGraw Hill. 2012. P. 216.
2. Як перейти від рівня B1 до рівня B2?. TALK Studio. URL: <https://talkstudio.com.ua/from-b1-to-b2/> (дата звернення: 21.02.2024).
3. Scientist and Teacher – Two Facets of Being a Lecturer of High School in a Postmodern World, Svitlana Khrypko, Qi Yang, Volodymyr Zabolotnyuk, Igor Zabolotnyuk, Olesia Stoliarchuk, Olena Tadeush, Olena Lobanchuk, Katerina Pasko, WISDOM, 1(25), 2023, DOI: 10.24234/wisdom.v25i1.981 <https://wisdomperiodical.com/index.php/wisdom>
4. Rachmawati, I. (2016). Learning Strategies Used by The British Institute for Upper Intermediate and Advanced Students. NOBEL: Journal of Literature and Language Teaching, 7(2), 155–162. <https://doi.org/10.15642/NOBEL.2016.7.2.155-162>

Смаковська Г.М.

Лобанчук О.А.

кандидат педагогічних наук, доцент

Використання фразеологізмів як ефективного засобу для збагачення образного мовлення молодших школярів

Постановка проблеми. У сучасних умовах навчання, незважаючи на значні досягнення в методиці викладання української мови, недостатньо опрацьованою залишається проблема збагачення словникового запасу молодших школярів фразеологізмами. Фразеологізми чітко демонструють традиції народу, його побут, історію та географічне положення, яке об'єднує одна культура. Саме фразеологічні одиниці відображають погляди народу, їхній культурний і мовний досвід. Ось чому виникає потреба вдосконалення мовної освіти й розроблення

теоретико-методичних засад навчання фразеології учнів початкової школи.

Огляд існуючих розробок. Методика вивчення фразеологічних одиниць будується на основі здобутків українського теоретичного мовознавства. Цими питаннями займалися такі видатні науковці: О.О. Потебня, К.Д. Ушинський, В.І. Масальський, С.Х. Чавдаров, Г.М. Удовиченко, О.О. Бистрова, М.І. Пентилюк, В.Я. Мельничайко, М.Г. Стельмахович, І.І. Срезневський та інші.

Виклад основного матеріалу. Фразеологія – це розділ мовознавства, що вивчає фразеологічну систему мови. Об'єктом вивчення фразеології як мовознавчої дисципліни є сукупність усіх фразеологічних одиниць (фразеологізмів) мови.

Фразеологія – це відносно молода лінгвістична дисципліна, основні поняття, обсяг і сфера застосування якої ще чітко не визначені. Предметом фразеології є вивчення типологічних ознак фразеологізмів, дослідження природи і їх сутності, закономірностей функціонування [1, с.74].

Навчання української мови для молодших школярів включає вивчення мовних матеріалів і взаємозв'язок між роботою з розвитку усного та письмового мовлення. Це формує навички граматики, правопису та мовлення. На уроках рідної мови молодші школярі вчаться оволодівати мовними засобами – словами та їх формами, розуміти значення слів, а також вчаться максимально точно і правильно використовувати лексичні одиниці в мовленнєвій практиці, як у школі, так і в повсякденному спілкуванні. Збагачення активного словникового запасу учнів, вдосконалення граматичної структури мовлення, оволодіння українським мовним етикетом має здійснюватися значною мірою української фразеології. Для того, щоб робота над фразеологізмами мала системний характер, активізувала пізнавальну діяльність школярів, спонукала до творчості потрібно на уроках використовувати попередньо дібраний матеріал про походження фразеологізмів (комар носа не підточить; водити за носа; вийти сухим із води; пекти раків; за царя Гороха; жити на широку ногу; видно пана по

халяхах; брати ноги на плечі; до перших півнів; моя хата скраю та інші), який би знайомив не тільки з багатством рідної мови, а й історією, культурою та звичаями українського народу [2, с.72].

Де-факто, українські фразеологізми були витіснені зі сфери суспільного життя, виробництва і повсякденної мови протягом десятиліть. У результаті цього вони втратили свій вплив на духовну і мовну культуру школярів.

Для вивчення фразеологізмів у початковій школі необхідно з'ясувати принципи відбору фразеологічних одиниць. Під час добору фразеологізмів учитель початкової школи має враховувати вік учнів, рівень їхнього мовленнєвого розвитку, особливості мислення дітей, життєвий досвід. Основою для вирішення цього завдання є визначальні ознаки фразеологізмів і, насамперед, їхнє наближення до слів за допомогою лексичних ознак [3-5].

Робота з фразеологізмами дозволяє розширити фразеологічний запас учнів, ознайомити з нормами етикету в спілкуванні, з особливостями українського національного етикету, сприяє реалізації комунікативної та діяльнісної змістових ліній навчання української мови.

Основною змістовою лінією мовної освіти у початковій ланці загальноосвітньої школи є комунікативна, яка передбачає формування та розвиток умінь слухати, говорити, читати й писати, а також одержати уявлення про звичаї, побут українського народу, визначні події та постаті в історії України.

Вивчення молодшими школярами української фразеології має здійснюватися практично і відбуватися у процесі мовленнєвої діяльності. У такий спосіб учні початкової школи зможуть навчитися стисло і лаконічно висловлювати свої думки, оволодіти вмінням використовувати фразеологізми для експресивного й образного висловлення своїх міркувань; у молодших школярів буде формуватися потреба афористично оформлювати свої думки, виникне бажання самостійно застосовувати фразеологічні звороти як засіб

точності і виразності мовлення.

Висновки. Процес оволодіння українською мовою в початковій школі повинен бути спрямований не лише на запам'ятовування учнями системи мовних засобів, а й на формування комунікативних умінь та навичок. Саме знання фразеології рідної мови сприяє формуванню духовно багатой особистості, яка вміє правильно, доречно, точно й вільно використовувати у своєму мовленні фразеологічні одиниці рідної мови. Систематична фразеологічна робота на уроках у початковій школі привертає увагу учнів до фразеологізмів, активізує та збагачує їхній словниковий запас, розвиває образне мовлення та мислення, спонукає до активного використання фразеологізмів у власному мовленні.

Список використаних джерел

1. С. Дубовик, І. Кучер. Організаційно-методичні основи засвоєння фразеології на уроках української мови в початковій школі: Науковий журнал “Молодий вчений”. №9 (109). 2022. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-9-109-17>.
2. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів 1-4 класи. Українська мова [Електронний ресурс]. — Режим доступу URL: <https://www.mon.gov.ua/ua/tag/pochatkova-shkola-shkola.html>.
3. Богуш А. М., Трифонова О. С., Кисельова О. І., Горіна Ж. Д., Черкасов М. Л. Формування мовної особистості на різних вікових етапах: монографія. Одеса: ПНЦ АПН України. 2008. 272 с.
4. Сіранчук-Василишина Н. М. Розвиток образного мовлення молодших школярів у процесі навчання української мови. URL: <https://www.cutt.ly/cgOjPAr>.
5. Сіранчук-Василишина Н. М. Наукові засади розвитку образного мовлення учнів початкових класів. URL: <https://www.cutt.ly/XgOh01P>.

Черняховська К. В.

15-зпмгб

Лобанчук О. А.

кандидат педагогічних наук, доцент

**Технології розвитку діалогічного мовлення учнів 4 класу на уроках
мовлення та читання**

Основною метою вивчення рідної мови в сучасному світі початкової школи є формування національносвідомої, духовно багатой мовної особистості, яка володіє вміннями й навичками вільно користуватися мовними засобами — стилями, типами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності, а саме читання, а саме читання, говоріння, письмо.

Мета дослідження — визначення засобів формування діалогічного мовлення учнів початкових класів.

Комунікативний підхід до вивчення української мови в початкових класах, як відомо, став головним методом в сучасній методиці й практиці шкільного навчання, що насамперед передбачає засвоєння її безпосередньо через спілкування. Отже, основна увага вчителя зосереджується на мовленнєвій діяльності учнів на уроці. Зрозуміло, що одночасно передбачається і засвоєння мовного матеріалу, і формування мовно-мовленнєвих умінь та навичок учнів.

Програми передбачають набуття учнями елементарних знань про мовлення: усне і писемне, діалогічне і монологічне; про особливості висловлювань, обумовлені їх комунікативними завданнями, ситуацією спілкування. «Формування, розвиток навички мовленнєвої діяльності передбачає роботу над побудовою діалогічних навичок та висловлювань –усних і письмових» [7, с.12].

Проблема удосконалення мовленнєвих умінь учнів молодших класів є однією з актуальних, оскільки досконале володіння всіма мовними одиницями у процесі мовної комунікації служить засобом самовираження особистості, впливу на інших людей, досягнення цілей у громадському та особистому житті.

Питанням удосконалення мовленнєвих умінь учнів початкових класів належну увагу приділяють у своїх дослідженнях О. Вишник, С. Гірняк, А. Зимкульдінова, Ю. Коваленко, О. Мельничайко, О. Прищепа, О. Прудіус, О. Савченко, С. Стрілець, Н. Третьякова та інші.

До дидактичних засобів навчання діалогу, як і в цілому української мови в початкових класах, належить слово вчителя, навчально-методичний комплекс, який передбачає взаємодію посібника з розвитку здібностей молодших школярів, зошита з друкованою основою (для 1–2 класів), дидактичного матеріалу з різноманітними завданнями на картках, технічні засоби та методичного посібника для вчителя. Навчальний процес — це завжди спільна діяльність учителя й учнів, постійний між ними діалог, який виступає зразком для формування діалогічного мовлення школярів. За допомогою слова вчитель організовує засвоєння мовних знань учнями, формує комунікативні уміння і навички.

До навчально-методичного комплексу входять ті засоби навчання, які спеціально створені або пристосовані для розв'язання навчальних завдань. Це підручники, навчальні посібники та дидактичні матеріали для учнів: таблиці, картини, роздавальний та демонстративний матеріал, методичні посібники для вчителя. Слід сказати, що вчитель і сам створює своєрідне «портфоліо» для забезпечення вивчення тої чи іншої теми, конкретно – розвитку комунікативних умінь діалогічного мовлення. Мотиваційний аспект мовленнєвої діяльності учнів значно підсилюється завдяки тому, що тексти, дібрані вчителем для створення мовленнєвих ситуацій та побудови комплексних вправ, інтегруються з різними видами художньої діяльності – музикою, образотворчим мистецтвом, драматизацією, елементами хореографії, сценічного мистецтва [4, с.39].

Особливого значення набуває застосування комп'ютерних мультимедійних засобів навчання, які мають особливу дидактичну цінність. Це: — збагачення форм подання інформації;

- урізноманітнення типів навчальних завдань;
- забезпечення миттєвого зворотного зв'язку;
- широкі можливості діалогу в навчальному процесі;
- індивідуалізація процесу засвоєння знань;
- розширення поля самостійності;
- застосування ігрових прийомів;
- активізація навчальної діяльності учнів;
- посилення мотивації навчальної діяльності.

Одним із засобів, який забезпечує ефективність формування діалогічного мовлення, є вивчення української мови з використанням на уроках ситуативних вправ. Його застосування дає змогу:

- навчити дітей слухати і розуміти українську мову;
- збагачувати й активізувати словниковий запас учнів;
- формувати вміння правильної вимови;
- формувати граматичні вміння;
- розвивати монологічне і діалогічне мовлення.

Діалог — це форма спілкування, яка переважає в повсякденному житті, професійній діяльності людини. Державний стандарт початкової загальноосвітньої школи серед вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів початкової школи визначає "розвиток умінь висловлюватися в усіх доступних для них формах, типах і стилях мовлення". Учитель повинен навчити дітей «складати діалог (4–5 реплік [3 клас] і 5 – 6 реплік [4 клас] на кожного учасника, без врахування етичних формул початку і кінця розмови [7,с.27].

Учителю слід пам'ятати, що становлення діалогічної форми спілкування проходить ще в дошкільному віці стадію скоординованих мовленнєвих дій, спрямованих на підтримання соціального контакту (фактична бесіда), практичної взаємодії, оволодіння "теоретичним" і змістовим діалогом, особистісно забарвленим спілкуванням.

Висновки.

Узагальнюючи викладені вище дані щодо формування та розвитку в молодших школярів мовленнєвих здібностей, зокрема діалогічного мовлення, можна виокремити такі методичні засоби формування мовленнєвих і комунікативних умінь на уроках української мови: слово вчителя, навчальнометодичний комплекс, дидактичний матеріал з різноманітними завданнями на картках, технічні засоби, методичний посібник учителя, ситуативні вправи, які повністю відповідають меті та змісту сучасної мовної освіти та комунікативнодіяльнісному підходу до навчання.

Список використаних джерел

- 1.Вашуленко М.С. Українська мова і мовлення в початковій школі: метод. посіб. / М.С.Вашуленко.–К.: Освіта, 2006.–268 с.
2. Глазова О. Навчання діалогічного мовлення //Дивослово.–2003.–№1.–С.31–33.
3. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа.–2006.–№2.–С. 8–14.
4. Лобанчук О. Добір літературних та мистецьких творів для мовленнєвого розвитку учнів // Початкова школа, 2009.–№4.–С.37–41.
5. Методика навчання української мови в початковій школі: навчальнометодичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М.С.Вашуленка.–К.: Літера ЛТД, 2011.–364с.
6. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті / «Освіта України».– №29.–18.07.01.–С.4.
7. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. – К.: «Початкова школа», 2013. – 432 с.

Наукове видання

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ НАУК:
ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ**

Матеріали VII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції

5 квітня 2024 року

Відповідальність за достовірність фактів, цитат та інших відомостей несуть
автори публікацій

Науковий редактор:

канд. філол. наук, доцент Олена Гогоренко

Технічний редактор:

Анастасія Голуб